Silviu Măcrineanu

PRIVIREA SPRE CER

Silviu Măcrineanu

PRIVIREA SPRE CER

EDITURA CELEBRIS

Constanţa - 2019

Tehnoredactare computerizată: **Marcela Lăpuște**
Coperta: **Șerban Măcrineanu**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MĂCRINEANU, SILVIU
Privirea spre cer / Silviu Măcrineanu. - Constanţa : Celebris, 2019
ISBN 978-606-8849-78-2

821.135.1

Tipărită în România
Constanţa - 2019

Tipar executat de:
S.C. CELEBRIS 2008 SRL
e-mail: office@celebris.ro
comenzi@celebris.ro
Tel.: 0735 798 477

Capitolul I
Mama

Cumpăna

Când Sofița Guiu coborî din căruța lui Vasile Palașcă, sărind sprintenă peste loitrea căruței, rochița ieftină de diftină se lipise de trupul ei uscățiv, iar părul îi transpirase sub cele două coade împletite și adunate roată în creștetul capului. Soarele urcase în înaltul cerului, unde părea un bulz galben, căruia miezul începe să i se topească de la dogoarea jarului. Căldura sa te izbea în moalele capului, ajungând să-ți dea amețeli, iar limba uscată se umfla în gură, cerșind parcă o picătură de apă. Din fericire Vasile oprise în spatele gării, iar apa de la țâșnitoarea de pe peron i se păru fetei cea mai bună băutură de pe pământ. Bău cu sete, cu înghițituri lungi, făcând când și când pauze, timp în care lăsa apa din țâșnitoare să-i stropească fața înroșită de soare.

– Hai, fă Sofițo, ai băut destul, oprește-te că o să faci broaște-n burtă, o dojeni Vasile cu blândețe.

Îi era unchi, văr cu mama ei Chira, cea care murise de tânără, lăsându-l pe Ion Guiu cu grija a doi copii mici. Sofița avea atunci patru ani, iar Costică doar doi, nici unul dintre ei neînțelegând unde dispăruse deodată ființa cea mai iubită din viața lor. Chira murise de dalac, buba neagră cum i se spunea la Vâlcelele, boală grea și fără leac de fel. Deși femeie în putere, iar bărbatul o dusese și la doctori și la vraci, Chira se stinsese repede. Mâncată pe dinăuntru de boala despre care Sofița avea să afle – peste câteva luni de la coborârea ei din căruță – că se numește în termeni medicali antrax.

Sofița era o tânără înaltă, dar slabă și ciolănoasă, unele dintre oasele sale părând că fac efortul de a ieși cu orice preț prin bumbacul rochiței. Fața prelungă și slabă dezvăluia doi pometi proeminenți, sub ochii căprui, vioi și cercetători, în permanentă agitație. Tălpile late ale picioarelor trădau fata de la țară, obișnuită de mică să umble desculță prin praful Bărăganului, mărimea lor fiind o permanentă sursă de nemulțumire, atunci când trebuia găsită o încălțăminte pe măsura lor. Părul șaten închis la culoare nu mai era așa des ca altădată, lucru pe care cozile răsucite îl mascau cu măiestrie. Și era nevoie de asta pentru că la șaisprezece ani Sofița se îmbolnăvise de tifos. Tifosul exantematic, spaima românilor de la început de secol XX. Boala mizeriei și a nenorocirilor aduse de război, pe care păduchii o împrăștiau oriunde se aduna o mulțime mai mare de oameni.

Sanitarul din Vâlcelele ridicase neputincios din umeri, când fusese chemat să o vadă. Recunoscuse boala, și-i mărturisise trist asta tatălui:

– E tifos, nea Ioane, mânca-l-ar pustia de tifos. Nu am leac pentru el. Iar la Râmnic aud că te duci degeaba, e spitalul plin de bolnavi, i-au pus și pe paturi în curte, nu mai au paturi pentru ei. De când are febră?

– De trei zile, Tudore.

– Peste câteva zile o să înceapă să-i apară bubele pe corp. Nea Ioane, dacă vrea Dumnezeu o să scape. Noi, oamenii, n-avem cu ce să o ajutăm. Puneți-i comprese reci pe frunte, n-o lăsați să se scarpine și așteptați.

Tatăl o urcase în căruță, luase două putini cu brânză, câteva roate de caș, bani la chimir, și rezemase direct în curtea Spitalului Orășenesc din Râmnicu Sărat. Se uitase mirat la bolnavii răspândiți peste tot în curtea spitalului, mulți în uniformă militară, trimiși acasă de pe frontul din Rusia. Își ridicase fata de pe pătură ca pe un prunc, apoi cu ea în brațe dăduse buzna în spital. Direct în cabinetul doctorului Oroveanu, directorul așezământului, unde intrând vorbise foarte concis, în stilul său ardelenesc:

– Doctore, am sute de oi acasă. Îți dau brânză, cojoace, bani, orice, scapă-mi-o!

Doctorul cu părul alb își ridicase ochii încercănați din hârtii, trăsese cu sete din țigară, după care se apropiase de fată. Îi puse o mână pe frunte, îi luă pulsul, îi cercetă ochii, o apăsă în spatele capului, și-i spuse tatălui cu voce sfârșită:

– Omule, fata are tifos. Nu am leac pentru așa ceva. Dacă ți-o țin aici, ți-o țin degeaba. Plus că o să-i facă rău să vadă atâta durere în jurul său. Mai bine du-o acasă și roagă-te la Dumnezeu să o scape. Aveți grijă de ea și hrăniți-o cu răbdare, o să aibă nevoie de toate puterile ei ca să lupte cu boală. Febra o să-i treacă în câteva zile. Dar o să-i apară bube pe corp. O să-i plesnească vene sub piele. O să înceapă să-i cadă și părul. Probabil că o să și bată câmpii, o să delireze. Să nu vă speriați, așa se manifestă boala. Fata e tânără și pare bine hrănită, asta e șansa ei. Cam din trei bolnavi de tifos, doi scapă. Așa că înarmați-vă cu răbdare și cu credință. Du-o acum, te rog, am alte sute de bolnavi aici care au și ei nevoie de mine.

Ion Guiu își luă din nou fata în brațe și plecă, cu pași șovăielnici de această dată, spre căruță. O așeză cu grijă pe pătura de lână groasă, așternută peste niște paie de grâu. Se urcă pe laviță și mângâie caii cu biciușca subțire. O ținu întins până la Vâlcelele, stârnind colbul în spatele căruței. Ajuns acasă le spuse alor săi ce spusese doctorul. Dacă ar fi fost un om mai isteț, sau mai puțin încrezător în alți oameni, ar fi văzut cum o strălfulgerare ciudată trece prin ochii nevestei de-al doilea. Guiuleasa, cum îi spuneau cei din Pușcăieni, locul unde-și durase Ion căsuța, când fugise din Ardeal. Băiatului său, Costică, nu-i scăpă însă. Nu se putea altfel, el fiind permanent în gardă în ceea ce o privea. Nu avea cum să uite anii copilăriei, când maștera îi ținea flămânzi toată ziua pe ei, copii Chirei, aruncând mâncarea la câini. Iar seara răspunzând mieros când tatăl, venind de la oi, întreba dacă au mâncat copii. Și amenințându-i că le taie gâtul cu cuțitul, când Ion era la stână, dacă or să-i spună ceva acestuia.

Guiuleasa nu-și putuse ține în frâu bucuria pentru o zecime de secundă, când înțelesese că doctorul n-o oprise pe Sofița în spital, neavând ce să-i facă. Sperase întotdeauna să scape de copiii soțului din prima căsătorie, ca să moștenească ele averea acestuia, ea și cele două fete din altă căsătorie, Safta și

Maria. Nu-i reușise când erau copii, poate o avea mai mult noroc acum. Șansa Sofiței avea însă să fie fratele său și dragostea nețărmurită ce i-o purta. Roata se întorcea de această dată, era rândul fratelui să aibă grijă de soră.

Când fetița de 5-6 ani, care fusese Sofița, înțelesese că femeia ce se mutase la ei și dormea cu tatăl său le vrea răul, un puternic instinct de supraviețuire se declanșase în ea. Dar și unul de grijă pentru fratele mai mic cu doi ani, pentru care avea să fie și mamă și soră. Totul începuse cu goana după mâncare. După orice de mâncare. Grădina lor precum și grădinile oamenilor din Pușcăieni au fost călcate în mod repetat. Garduri sărite, scânduri desprinse din gard, acolo unde era cazul. Din fericire gardurile cele mai răspândite erau mai mult simbolice, din nuiele împletite rar. Sofița învăță repede ce și cum se putea mânca în stare crudă, purtând permanent o traistă de pânză spânzurată de gât.

Când în grădini nu se mai găsea nimic, îl lua pe Costică și trecea, întâmplător chipurile, pe la rudele mamei. Deși sărace și ele, acestea își mai serveau nepoții cu câte ceva de mâncare. Chiar și moș Bizon, celălalt Guiu covăsnean ce avea grădina lipită de a lor, și care nu le era rudă în ciuda numelui comun, se înduioșa când îi vedea și băga mâna în fân, scoțând niște pere zemoase puse la păstrat pentru iarnă. Sofița învățase totodată cum să găurească burdufurile de brânză atârnate de grindă în cămară, să scoată brânză din ele și să facă gaura să pară a fi opera unui șoricel îndrăzneț. Și învățase multe altele, pentru o fărâmă de mâncare, întotdeauna împărțită egal la doi, care să ostoiască puțin senzația de foame din burtă.

Câțiva ani supraviețuirea a fost singura preocupare a celor doi frați. O dată cu mersul la școală și cu trecerea anilor, lucrurile au început să se schimbe. Tatăl își mută stâna mai aproape de sat, și-și rări drumurile către Lunca Dunării și Dobrogea, cu oile la păscut. Cerea mâncare gătită, pentru că se săturase de mâncărurile de stână, iar Guiuleasa era nevoită să-i trimită pe ei doi cu mâncarea la el.

La stână copiii așteptau cu nerăbdare închegatul cașului, apoi fierberea zerului și prepararea jintiței dulci, delicioase și hrănitoare. Ar fi mâncat până le crăpa burta din zeama gălbuie gustoasă, în care pluteau bucățile de brânză dulce, pe care cheagul nu reușise să le adune în cașul proaspăt. Seara, mămăliga mâncată cu brânză frământată, sau cu caș uscat la soare, fermentat puțin, era pentru ei nectarul zeilor.

Și uite așa, încet-încet începură să recupereze din greutate și să se dezvolte, ciolănoși dar bine legați, plini de putere pentru niște copii de vârsta lor. Moșteniseră de la Chira, mama lor, statura înaltă și creșteau ca atare, spre bucuria tatălui, care făcea parte dintr-un neam de păstori covăsneni nu prea înalt de fel. Pe lângă stână creșteau întotdeauna șapte-opt porci, hrăniți cu zer, așa că meniul lor începu să cuprindă din ce în ce mai multă carne. Completată cu cea de miel, de berbecuț, sau cu a vreunei oi care șchiopăta și nu mai putea să meargă. Iarna burdufurile de brânză, roțile de caș uscat, ciuberele cu unt și putineiurile cu lapte bătut se aliniau frumos în cămară. Ion o trimitea câteodată pe Sofița să aducă un burduf de brânză, pentru masa de seară, explicându-i fetei:

– Caută unul care este găurit puțin de vreun șoricel, acolo întotdeauna vei afla brânză dulce, fără nicio urmă de iuțeală. Șoarecele știe care-i cea mai bună brânză.

Peste ani excesul de carne și grăsime, venit după mulți ani de inaniție, avea să le dăuneze grav sănătății, dar la vârsta școlii copiii se bucurau să se știe sătui, fără prea multe gânduri de viitor.

Încercarea

La școală Sofița descoperi că mintea ei era făcută să priceapă cu ușurință lucruri pe care colegii ei se străduiau, de multe ori, să le înțeleagă pe jumătate. Cei șapte ani de școală au trecut în zbor, și la sfârșitul ei învățătorul veni să bea un pahar de vin la ei în curte, motiv pentru a vorbi cu tatăl său.

– Nea Ioane, nu m-ai întrebat niciodată despre Sofița, cum se descurcă ea la școală.

– Așa e, domnule Mânzu, dar dacă a ajuns la capăt, înseamnă că s-a descurcat cumva.

– S-a descurcat, așa este, dar nu cumva. S-a descurcat foarte bine. E cea mai isteață din clasa sa. Eu zic să faci un efort, să o dai la vreo școală.

– Păi ce să facă la școală, domnu' Mânzu? Are 15 ani, să mai treacă 3-4, să se mărite cu un fecior care i-o plăcea ei, și să se stabilească la casa ei. Ce-i trebuie unei femei școală?

– Adică dumneata vrei să fie tot țărancă, să stea tot aici la Vâlcelele? Când ar putea să fie și ea o contabilă, o soră medicală, sau o învățătoare?

– Păi nu? La ce i-ar folosi școala? Dumitale la ce ți-a folosit că ești învățător? În Primul Război ai luptat cot la cot cu mine, în linia întâi, că erai sublocotenent în rezervă. Iar acum ai leafă mică, știe tot satul și te laudă pentru că te ocupi de copii cum trebuie, chiar dacă nu te ajungi cu banii. Și nu-ți ajung să mai cumperi și cărți, să îți luminezi mintea în continuare, așa cum ți-ai dori.

– Eheei, nea Ioane, ce știi mata despre cărți?

– D-apo' cum crezi dumneata, domn învățător, că dacă sunt doar un păstor simplu nu știu să citesc și să scriu? Când eram mic, popa Avram din Voinești Covasnei ne oprea duminica după slujbă și ne învăța să buchisim și să scriem românește. Cu frică de stăpânirea ungurească, dar o făcea. Săptămână de săptămână. Apoi, băiețandru fiind și trecând munții cu oile în Regat, la întoarcere îmi dădeau grănicerii români desagi pline de cărți. Ehei, dacă ai ști dumneata câte abecedare, câte scripturi și alte cărți au purtat samarele măgarilor mei către Ardeal. Mă strecuram cu atenție, să nu mă prindă grănicerii unguri, că m-ar fi împușcat pe loc. Duceam cărțile la preoți, iar aceștia le împrăștiau mai departe, spre satele românești. Seara, până se întuneca, îmi aruncam și eu ochii pe câte o carte, mai ales pe Sfânta Scriptură.

– Nea Ioane, asta chiar că e o mare surpriză pentru mine. Citeai Sfânta Scriptură, așa deci. Și ce-ai găsit bun în ea?

– Ce găsește fiecare în cartea sfântă aș zice că e doar treaba lui, nu a altora. Dar dumitale, care mi-ai învățat fata, o să-ți spun. Am aflat că trebuie să faci ce zice popa, nu ce face popa. Că dacă ai credință în Dumnezeu, nu popa și biserica ți-or cântări-o. Știi ce îi învăț eu pe copiii mei?

– Ce, nea Ioane? M-ai făcut curios.

– Le spun așa: dacă simțiți nevoia să vă spovediți, dacă vreți să vă rugați, mergeți în câmp, așezați-vă sub un copac, sau lângă un lăstăriș, și acolo rugați-vă la Dumnezeu. Dumnezeu este peste tot și vă va auzi. Nu e nevoie de biserică și de popi pentru a vorbi cu el. Și mai ales nu vă spovediți la popă. Ceea ce-i veți mărturisi voi azi, peste un timp va ști tot satul.

– Interesantă gândire ai, nea Ioane. Nu-ți prea plac popii, bag seamă.

– Ba da, domnu' Mânzu, sunt cei mai buni tovarăși ai mei de petreceri. Beau și mănâncă cât zece. Uite, popa Prundiș, că-l știi, în postul Paștelui îmi cere să tai un miel, apoi bem și-l mâncăm împreună, până cădem sub masă. Iar peste câteva zile spovedește oamenii în biserică. Ăștia-s popii! Când plec cu oile spre Dobrogea, dacă seara ne prinde pe lângă vreun sat, facem în așa fel să înnoptăm în el, că e mai bine. Ciobanii trag la o casă de om mai sărac, căruia îi dau ceva de mâncare, și înnoptează acolo. Eu iau o bucată de caș și merg la casa popii din sat. Mă primește cu bucurie, când mă vede că nu vin cu mâna goală. Scoate niște vin, și – să știi de la mine – cel mai bun vin îl bei de la popi.

– Dar din Ardeal de ce-ai plecat, Nea Ioane?

– De ce am plecat? Din pricina jandarmilor unguri. Așa cum ți-am spus, căram cărți și ziare, ceea ce-i enerva grozav. Dar nu numai atât făceam. Ofițerii români ne ațineau calea pe cărările din munți. Și ne instruiau:

– *Țineți minte unde vedeți tunuri, mitraliere sau trupe ungurești și încercați să le numărați, ne spuneau. Povestiți-ne tot ce ați văzut de-a lungul călătoriei, chiar dacă vouă nu vi se pare important. Va veni ziua când vom trece munții, să eliberăm Ardealul.*

– Ungurii au prins de veste, și au venit cenderii să mă salte într-o noapte. Norocul meu că eram plecat la stână. Tata mi-a trimis vorbă – prin frate-miu Gheorghe – să rup 100 de oi din turmă și să mă las cu ele în Regat, unde să mă așez. Și să le trimit vorbă, să știe unde m-or găsi. Uite așa am ajuns pe meleagurile astea.

– Dar acolo, pe bâtele dumitale, ce sunt semnele alea care seamănă cu niște litere strâmb alcătuite? Ce-ai crestat acolo?

– Ehei, domnule dragă, acolo îmi țin eu socotelile mele de baci, care trebuie să rămână numai ale mele. Și nimeni să nu mi le poată desluși.

– Deci am zis bine, sunt litere. Ce fel de litere, că nu seamănă cu nimic din ce-am văzut eu până acum?

– Litere vechi, le-am învățat de la niște secui bătrâni. Scriere pe răboj îi mai zice. Secuii sunt un neam aparte de oameni, nu li te lipești ușor de suflet. Dar dacă o faci, nu vei avea tovarăși mai de cuvânt decât dânșii. Ehei, domnule dragă, respectul și cinstea obrazului nu se cumpără, se câștigă greu. Secuii nu sunt de fel unguri, deși în ultimul timp așa se declară. Ceea ce este doar treaba

lor. Pentru că fiecare om este după interesul lui. Dar eu știu de la butu Guiu că atunci când umbla cu oile prin secuime, întâlnea câteodată secui bătrâni cu care nu se putea înțelege de loc. Nici în românește, nici în ungurește. Nu vorbeau niciuna dintre limbi.

– Butu Guiu? Bunicul dumitale?

– Da! Strașnic bărbat. Vorbea ungurește perfect și destul de bine săsește. Din drumurile către Dobrogea învățase și câteva cuvinte turcești.

– Înseamnă că era ager la minte.

– Ager, după cum bine spui. Îți spuneam de cinstea obrazului, domnule Mânzu, cât de greu e să o ai și s-o păstrezi. Într-un an butu m-a luat cu el la Brașov, să mergem la un negustor sas, care ne cumpăra brânza an de an. Iar înainte vreme ne-o cumpărase tatăl sasului, și tot așa, din neam în neam. L-am găsit la prăvălie, dis de dimineață, aranja marfa. Butu a dat mâna cu el și i-a spus:

– Măi, Hanăș, am nevoie de atâția bani. Dacă mi-i da, o să ți-i întorc la toamnă, când o să vin cu oile înapoi din Baltă. Așa i-a spus moșul meu, pe săsește.

– Mulți bani sunt ăștia, Ioane. Pă ce-ți trebuie? i-a răspuns neamțul românește.

– Vreau să mai cumpăr oi. Pleacă un pretin departe, în America și vinde tot. Mi le dă la preț foarte bun, dacă-i dau toți banii odată.

Sasul s-a uitat lung la butu și i-a spus:

– N-am atâția bani acasă. Du-te acum și vino înapoi când o bate orologiul prânzul. Scot din bancă până atunci.

Pe mine, copil crud la minte cum eram, mă cam umfla râsul. Asta pentru că vedeam că fiecare se străduia să vorbească pe limba celuilalt. Când am mai crescut am înțeles că acolo era vorba de respect, și fiecare se bucura că celălalt îi învăța limba. Deși nu era musai, puteai lesne găsi un tălmaci la oraș.

Când ne-am întors, neamțul ne aștepta la tejghea. S-a uitat drept în ochii butului Guiu, a scos banii de sub tejghea și i-a întins. I-a strâns apoi mâna și i-a spus doar atât:

– Ne vedem la toamnă.

– Interesant tot ce mi-ai povestit. Dar mai interesantă e scrierea asta, pe răboj cum îi spui dumneata.

– Așa o fi, dar lasă scrierea în pace, și să vorbim de lucruri mai pe înțelesul dumitale.

– Îți cam place vinul, din câte am auzit.

– Îmi place, așa este. Doar cel roșu. Eu îi spun târâș.

– Târâș? De ce? Poate tireaz?

– Nu, târâș. Că așa ajung acasă după ce mă încurc seara cu el, la cârciuma lui Chioru, aia din marginea satului. Beau vin, mă simt ca în al nouălea cer, capul e limpede de parcă am 18 ani. Dar când vreau să plec deodată picioarele nu mă mai ascultă. Vezi câinele asta mustăcios, care stă lângă gard și ascultă ce vorbim?

– Da, chiar vroiam să-ți spun că stă și ascultă ca un om, parcă înțelege ce spunem. Se uită la fiecare din noi, pe rând, după cum deschidem gura.

– Înțelege tot, că ăsta este un câine fermecat. Negrilă îl cheamă. Am dat o oaie bună de fătat, nu stearpă, și două roți de caș pe el, când era pui. Și am promis să-i întorc stăpânului și un pui când o să-l prăsesc prima dată, ceea ce am și făcut. Negrilă este scăparea mea, dragă domnule învățător. Plec de la cârciumă, dar după o sută-două de metri cad în șanț. Trag a somn acolo pe loc, că vinul e parșiv și te-nmoaie, dar Negrilă vine și mă apucă de laibăr și trage de mine până mă scol. Mai merg câteva sute de pași, iar cad, iar mă scoală. Și tot așa până ajung acasă, și intru în odaie.

– Chiar că e un câine rar întâlnit, nea Ioane.

– Și asta nu e tot. Când sunt la stână și nu vin seara să dorm acasă, spre apusul soarelui dispare. Ce crezi că face? Mi-au spus nevasta și copiii. Vine în sat, ajunge acasă, intră în curte, dă o tură prin toată curtea, pe lângă gard, apoi se duce în fața prispei și se întinde acolo. Doarme în fața prispei, mă-nțelegi? Dimineață mă trezesc cu el la stână, la răsăritul soarelui. Și stau liniștit, știu că totul este în ordine acasă.

– Ehei, nea Ioane, poate că chiar este vrăjit, spuse învățătorul, ridicându-se să plece. Cu fata te rog să te mai gândești, ar putea să aibă și ea un trai mai ușor la oraș. Te mai caut eu. Bună seara!

– Sara bună, domnule dragă!

Impulsul

Trecuseră mai bine de trei ani de la discuția dintre cei doi bărbați. Sofița nu fusese trimisă la școală, dar nici nu se măritase cu vreun tânăr din sat. Continuase să-și ducă viața rânduită de alții, în jurul stânei, ca un bondar ce dă târcoale urdinișului. Războiul, care lăsase urme adânci în destinele oamenilor, se terminase în cele din urmă. O parte dintre soldații Regimentului 9 Infanterie Rm. Sărat, originari din Vâlcelele, se întorseseră acasă, după ce-și vărsaseră sângele și-și îngropaseră ultimii camarazi, în Munții Tatra. Cimitirul era mai bogat cu câteva cruci noi, unele înfipte deasupra unor morminte goale. Numărul femeilor îmbrăcate în negru crescuse și el, iar pomenile și parastasele îi ocupau tot mai mult timpul preotului...

Tifosul părea doar o amintire sâcâitoare acum, după ce fata îl învinsese, agățându-se cu disperare de viață, vegheată și hrănită de Costică, îngerul ei păzitor. Se mai întremase cât de cât și la trup, deși rămânea încă îngrijorător de slabă. Adolescenta puternică, care era în stare să se ia cu băieții de vârsta sa la trântă, părea o amintire îndepărtată. Cel mai mult o durea pierderea unei părți din părul ei, des și frumos, despre care știa că nu va mai fi niciodată ca înainte.

Odată cei optsprezece ani împliniți, vârstă care îi aducea titlul de om matur, capabil să-și modeleze singur destinul, Sofița începu să se pregătească pentru a pune în aplicare ceea ce mintea ei pusese la cale de mult. Hotărâse, de una singură, să plece de acasă ca să-și caute un rost la oraș. Să caute ceva de

muncă, să închirieze o cămăruță pe la vreun râmnican, și să înceapă o altfel de viață. O viață în care să-și găsească împlinirea, să facă fapte mari, pe măsura minții sale iscoditoare.

Ținuse legătura cu Manda lui Chirtoc, prietena ei cea mai bună, mai mare cu doi ani, care plecase deja de un an de acasă și lucra în Râmnic, la un atelier de croitorie. Manda stătea cu chirie la un fost vâlcelean, ce avea o căsuță pe Domneasca. Și îi spusese să vină să se mute cu ea, să împartă chiria.

Așa se face că Sofița ajunsese la Râmnicu Sărat, în spatele gării, în miezul unei zile caniculare de vară, care făcea ca pietrele din caldarâm să te ardă la picioare ca niște pietre de vatră. Își luă rămas bun de la unchiul ei, care – plecând spre treburile lui – o privise într-un mod ciudat, așezat pe lavița căruței, în timp ce se îndepărta de ea. Parcă simțea și el că fata plecase pe un drum fără întoarcere, că viața ei de țărancă se apropia de sfârșit. La rândul ei aceasta privi lung cum căruța se vedea din ce în ce mai puțin în zare, ridicând praful de pe strada ce mergea paralel cu calea ferată, spre depozite. Și îndoiala își făcu puțin culcuș în inima ei, îmboldită de întrebarea ce și-o punea adeseori, privind șansa ei de a reuși la oraș.

Primul drum al Sofiței, după ce se cazase la gazda Mandei, care acum devenise și gazda ei, fu către Spital. Manda aflase că ar avea nevoie acolo de surori medicale, meserie pentru care nu se cerea decât să ai șapte clase terminate. Era mult de lucru la Spital, acesta deservind un număr mare de oameni, iar doritori de muncă multă, pe bani puțini, se pare că nu prea erau. Oricum banii nu mai aveau mare valoare după război, cu excepția celor din argint și aur, păstrați de cei mai căpătuiți pentru zile negre, ca acestea.

Vremurile se schimbau, iar fata se uita mirată la abundența de obiecte de valoare din talcioc, scoase la vânzare de către proprietarii lor. Care proprietari schimbau banii câștigați în cocoșei de aur, singurii a căror valoare creștea de la zi la zi. Mulți încercau să plece din țară, iar numărul caselor scoase la vânzare crescuse și el considerabil, fără să stârnească interesul prea multor mușterii. Pentru că politica noului regim – instaurat cu ajutorul rușilor – nu încuraja de fel proprietatea, ci dimpotrivă.

Rușii

Fetișcana simți un tremur de spaimă cuprinzând-o, tremur pe care nu și-l putea stăpâni, la amintirea săptămânilor în care stătuse ascunsă în pod, împreună cu Safta și Maria, până trecuseră primele valuri de soldați ruși, în vara lui 1944. Cu mâncare adusă pe ascuns de Guiuleasă, care lua și olița unde fetele își făceau nevoile, golind-o cu fereală. Căci nu puteai să lași niște codane să umble la vedere prin sat când înspăimântătorii soldați ruși, veniți din stepele Asiei, beți tot timpul, dădeau năvală pe ulițe, cu veșnica întrebare răstită către orice om le ieșea în cale:

– Mai e mult până la Berlin?

Cu ajutorul lui Dumnezeu scăpaseră de vreo rușine cu veneticii, dar pe Ion Guiu contactul cu rușii era să-l coste viața. După ce fugise din Ardeal, căutat de jandarmii maghiari pentru a-l aresta pentru spionaj, se așezase cu oile lângă Balta Albă, unde cu timpul își zidise căsuța de la marginea satului Pușcăieni. Când i se făcuseră acte de cetățean al Regatului, se declarase cu vreo trei ani mai mare decât era, ca să fie major, să nu aibă probleme datorită vârstei.

Mulțumit, se pusese pe treabă. Să înmulțească oile și să strângă un ban, cu gândul la însurătoare și copii. Dar până să ajungă la însurătoare și la copii, tânărul a luat pușca în mână și a luptat în primul război mondial, în rândurile armatei române. Pentru mai mult timp a fost cartiruit în Basarabia, făcând parte din trupele trimise acolo, la solicitarea Sfatului Țării de la Chișinău, ca să apere populația românească de bandele bolșevicilor ruși și ale bandiților ucraineni. Cât a stat acolo a învățat binișor rusește, astfel că atunci când se mai afuma pe la un chef în sat, uneori începea să cânte câte o melodie de pahar în limba rusă.

Guiuleasa i-a trimis vorbă că a ascuns fetele, să stea liniștit și ferit, în văile din sălbăticia unde-și mutase stâna, ca să nu fie în calea coloanelor de soldați ruși. Și i-a mai transmis să nu vină în sat până nu trece valul de ruși. Iar dacă totuși o să trebuiască să ajungă în sat, sub nicio formă – dar sub nicio formă – să nu arate că știe rusește, ca să nu pățească vreun necaz cu rușii, când ar afla aceștia de unde a învățat.

În prima seară a apariției rușilor în sat, în curtea casei a intrat o căruță încărcată cu tot felul de acareturi, din care au coborât trei ofițeri ruși și un soldat. Alt soldat călărea la pas pe lângă căruță. Au bâiguit ceva pe rusește, au intrat în casă și și-au așezat bagajele în camerele mai mari, lăsând liberă doar o odăiță unde familia se strângea iarna la căldură, cea mai mică dintre toate. Erau un colonel și doi maiori, colonelul de origine mongolă, cu ochi mici și răi, înecați de grăsime, vorbind pe un ton poruncitor cu toată lumea din jur, ruși sau români. După ce a mârâit ceva către soldatul călare, acesta a plecat în fugă și s-a întors după un sfert de ceas cu două găini vii, rechiziționate din vecini. Soldatul a tăiat gâtul găinilor și le-a lăsat în curte, iar mongolul a arătat către ele și a lătrat ceva către femeie în rusește, de unde a tras ea concluzia că trebuie să le facă de mâncare.

Guiuleasa a luat cele două găini de aripi și a dat să ia și capetele lor, dar ia-le de unde nu-s! S-a uitat în stânga, s-a uitat în dreapta – nimic.

– Unde naiba, doamne iartă-mă, a pus rusul capetele? s-a trezit vorbind cu glas tare, în timp ce căuta cu ochii disperată în jur.

– Uite aici sunt capetele, la locul lor, s-a auzit o voce puternică din spate. Și Guiuleasa s-a uitat speriată cum maiorul cel brunet și înalt, ieșit din casă fără să-l audă, îi ia o pasăre din mână și-i arată gâtul găinii tăiat doar pe jumătate, cu capul atârnând de pielea netăiată.

– Ești… român?

– Român, mamaie, moldovean din Basarabia, ce te uiți așa mirată? Și eu, și soldatul ăla de mână căruța, ordonanța mea. Rusnacii ăștia așa taie gâtul la păsări, ca evreii, doar pe jumătate. Ia spune, ai ulei?

– Am mamă ulei, am și untură și seu de oaie, tot ce vreți.

– Atunci curățǎ gǎinile, tranșează-le și prăjește-le bine în ulei. Iar din mǎruntaie și aripi fă o ciorbă, dar să fie acră, dacă ai borș, așa ca să ne dregem după ce vom bea ceva. Ai borș sau nu?

– Nu am, maică, dar am niște fiertură de prune verzi, de astă primăvară, cu ea acresc eu de obicei. Dă și gust mai bun ciorbei.

– Foarte bine. Făină ai?

– N-am mamă, de unde să avem noi făină? Dar am mălai dacă vreți.

– Foarte bine, când e totul aproape gata fă o mămăligă și să ne aduci mâncarea la masa din odaia mare din casă, că e mai răcoare acolo.

Femeia s-a înhămat la treabă, singură, cugetând ce bine i-ar fi prins ajutorul fetelor. Cu încă șase mâini îndată ar fi fost gata mâncarea. Deși era obișnuită cu gătitul, lucrurile se pare că mergeau mai încet decât și-ar fi dorit-o. Când ciorba era aproape gata și se apropia momentul acririi, Guiuleasa și-a făcut curaj și a făcut un lucru pentru care stătuse mult în cumpănă, încă de când pusese oala pe foc. A scos cele două târtițe, galbene ca untul, mustind de grăsime, le-a presărat cu sare și le-a mâncat cu poftă.

– Dă-i naibii de cioloveci, nu la târtițe le-o sta lor mintea, își spuse femeia în gând, în timp ce mesteca cu poftă partea ei preferată de la găină.

Când totul era aproape gata, iar prin casă mirosea îmbietor a mâncare bună, în bucătărie și-a făcut apariția ordonanța moldoveanului.

– Gata, baba?

– Gata, mamă.

Soldatul a dat din cap aprobator, a luat o lingură de lemn de pe masă, și a băgat-o în oala de ciorbă. A tot răscolit prin ea, de vreo două ori, mormăind din ce în ce mai nemulțumit că nu găsește ce caută.

– Curu', baba? Curu', baba?

Guiuleasa a înțepenit, când și-a dat seama că mai era în bucătărie un amator de târtițe. Ce să-i spună, ca să nu-l supere pe soldat?

– Am aruncat târtițele la câini, că noi nu le mâncăm pe aicea.

– Nu mâncați? Baba proastă...

Și soldatul a plecat suduind, nemulțumit că nu găsise delicatesa căutată.

Toate mâncărurile au fost făcute cum a comandat ofițerul din Basarabia, dar colonelul mongol a pufnit mânios când a văzut mămăliga.

– Hleba? a întrebat-o răstit pe gazdă, speriată de el ca de necuratul.

– Nu are pâine, am întrebat-o eu, a intervenit moldoveanul, cu un licăr amuzat în ochi. Mănâncă mămăligă, e bună, nu mai pufni așa. Când erai partizan și mâncai rădăcini, coajă de copac sau mei fiert, nu mai făceai atâtea nazuri!

Mongolul a trăncănit în continuare ceva, a gustat ciorba și a început să înjure mai abitir ca înainte, amestecând în rusă și cuvinte din limba lui de nomad.

– Vai de mine, nu-i place ciorba, n-a ieșit bună? a întrebat femeia speriată?

– Ba e foarte bună mamaie, a ieșit exact cum trebuie. Numai că umflatul asta nu a mâncat niciodată până acum ciorbă acră în viața lui, doar supe dulci, nu știu prostovanii ăștia ce este bun!

După ce au mâncat bine și și-au pus burta la cale, rusnacii au ieșit în curte, au scos o masă afară și s-au pus pe băut sănătos, mongolul fiind de departe cel mai hotărât. Exact ăsta a fost momentul când Ion Guiu, care avea mâncărici undeva stând singur cu ciobanii la stână, și-a făcut apariția călare în curte, dându-le bună seara pe limba rusă.

– Ăsta e omul meu, domnilor, spuse maștera cu glas pierdut, iar moldoveanul a tradus.

– Vino și bea cu noi tataie, stai jos, a zis moldoveanul. Văd că știi și rusește, o să te înțelegi ușor cu ceilalți și nu mai e nevoie ca eu să traduc.

După ce s-au golit câteva clondire de vodcă, mongolul a început să-l ia pe român la întrebări:

– De unde știi tu, un țăran, limba rusă?

– Din celălalt război, a răspuns acesta. Am ajuns și am stat ceva timp și în țara voastră, mi-a plăcut limba și am prins-o repede.

– Aha, ai luptat în primul, eu la fel. Trebuie să fim cam de o seamă. Atunci ia spune-mi tu de ce eu lupt pe front, ca să vă scap și pe voi – românii – de nemți, iar tu stai acasă la nevastă și copii? Spune, de ce?

Ion a încercat să o dea la întors, că e bolnav și a fost scos din evidență, că mongolul e militar de carieră și el nu, dar colonelul dădea din cap că nu, nu e așa. Iar ochii mici și răi, în care începuse să se vadă efectul băuturii, au început să-l privească cu suspiciune, chiar cu ură câteodată.

A doua zi dimineața rușii și-au încărcat bagajele în căruță, iar mongolul l-a arătat pe păstor cu degetul:

– Tu vii cu noi călare, să ne arăți drumul spre Buzău, să nu umblăm aiurea pe câmpuri. Haide, încalecă!

Și a mers Ion drept călăuză, lăsându-și nevasta albă de spaimă în curte, disperată că bărbatul nu i-a ascultat sfatul și a arătat că știe rusește. A mers o zi, a mers două, până când după o săptămână s-a trezit dincolo de munți, în Ardealul natal. În fiecare zi încerca să-l înduplece pe colonelul mongol să-l lase să se întoarcă la familie, iar în fiecare zi primea același răspuns scurt și tăios: zavtra (mâine)!

Doar maiorul moldovean îl privea compătimitor și-i mai îndulcea amarul cu câte o vorbă bună. De la el i-a venit scăparea, când acesta l-a căutat într-o noapte ploioasă, în tabăra încropită de ruși la marginea Brașovului.

– Tataie, ia-ți calul de căpăstru, mergi ușor cu el până ieși din tabără, apoi încalecă și dă-i bice cât poți de repede spre casă. Să nu te oprești nici dacă se strigă sau se trage după tine, fugi fără să te mai uiți înapoi. Colonelul ți-a pus gând rău, o să te mai poarte pe lângă noi cât mai știi drumul, apoi are de gând să te împuște ca pe un câine. Santinelele sunt bete la ora asta, nu cred să te simtă, oricum s-au obișnuit cu tine printre noi. Oameni înapoi după tine nu cred să trimită, dar oricum ar fi bine să feresti calea mare!

– Mulțumesc, măi creștine, să-ți dea Dumnezeu sănătate, ție și neamului tău! Dacă ajung la munte nu mă mai prinde nici pasărea cerului, am umblat prin munții ăștia ani de zile cu oile, le știu toate cărările.

Și, după aproape două săptămâni de la plecarea lui cu coloana de trupe rusești, Ion Guiu a apărut iar călare în sat, spre ușurarea familiei, care începuse să se întrebe dacă nu cumva trebuie să înceapă să-i facă pomeni, că l-or fi omorât rusnacii.

Șansa

– Doamne, ce om încăpățânat și tata, se gândi Sofița. Oare ce ne-am fi făcut fără el, dacă pățea ceva?

Dar se scutură brusc de amintiri, pentru că în fața ei apăruse poarta spitalului. Acesta era o clădire veche, cu etaj, construită în formă de litera U. Fusese spoită recent cu var, dar treaba fusese făcută cam de mântuială, varul nereușind să acopere crăpăturile ce-i brăzdau fațada, precum ridurile fața unei dame de consumație de curând pensionată.

Se strecură pe poarta nepăzită de nimeni, intră pe un hol lung la parter, și întrebă o soră unde-l poate găsi pe doctorul Oroveanu.

– Cabinetul directorului este ultimul pe dreapta, îi spuse aceasta.

Sofița se opri în fața ușii, își adună curajul și bătu încet.

– Poftește! se auzi un glas ferm, prin ușa de placaj subțire.

Fata păși înăuntru, dar se opri imediat după aceea, rămânând cu mâna pe mânerul ușii și ținând-o ușor întredeschisă, de parcă s-ar fi temut că avea să fie poftită imediat afară.

– Bună ziua, domnule doctor.

– Bună ziua, domnișoară. Ce dorești?

– Mă cheamă Sofița Guiu și sunt din Vâlcelele. Am auzit că aveți nevoie de surori medicale și am venit să întreb dacă nu m-ați putea angaja și pe mine.

– Angajare? Asta e treaba celor de personal. Cum de-ai nimerit la mine?

– Doar numele dumneavoastră îl știam, de la tata, și am întrebat de el.

– Aha. Tatăl tău mă cunoaște? întrebă bărbatul cu părul alb, trecând la o adresare mai familiară. Cu ce ocazie?

Și aici fata îi povești, poticnit, episodul cu tifosul și întâlnirea dintre doctor și păstorul vâlcelean. Doctorul o ascultă cu atenție, puse scurte întrebări, apoi căzu pe gânduri. Stătu așa vreo două minute, timp în care fata nu îndrăzni să mai zică nimic, mulțumindu-se să privească afișele de pe pereți. Apoi bărbatul scutură scurt din cap, de parcă ar fi vrut să se despartă de cine știe ce amintire nedorită, și-i grăi cu voce caldă:

– Sofițo, mă bucur că ai învins tifosul. Și că te văd astăzi încercând să iei viața pe cont propriu. Dar meseria de soră este grea, vezi multe nenorociri, multă mizerie. Câteodată intri cu unul din doctori în operație, ca să-l ajuți, și nu știu dacă vei putea face față la ceea ce se întâmplă acolo.

– Încercați-mă, domnule doctor, vă rog. Nu vă uitați la mine că sunt așa slabă, sunt puternică de felul meu. Și la cât sânge am văzut ajutându-l pe tata să taie mieii, an de an, nu ar fi ceva nou pentru mine. Vreau și eu să fac ceva în viață, să am munca mea, banii mei, să nu mai depind de tata.

– Câte clase ai, fato?

– Șapte, domnu' doctor. Și mi-a plăcut școala, nu ca altora.

Pe chipul ridat al doctorului miji umbra unui zâmbet. O mai privi o dată, din cap până-n picioare pe fata slabă dar înaltă, cântărind-o în minte, parcă pentru a ști ce soi de om o fi. Își aprinse o țigară, trase un fum lung, și spuse hotărât, deodată:

– Bine, să încercăm atunci.

Scrise câteva rânduri pe o foaie de hârtie, o semnă și i-o întinse Sofiței.

– Te duci cu hârtia asta la camera 8, întrebi de tovarășul Ilie. Așa să vorbești cu el, cu tovarășul, ai înțeles? Să nu-i spui din greșeală cumva domn. Bine? De mâine vii la treabă.

– Domnule doctor, nici nu știu cum să vă mulțumesc!

– Mulțumește-mi făcând treabă bună! Că altfel o să-mi iasă vorbe că te-am angajat că ești fată de păstor, spuse doctorul, permițându-și un hohot scurt de râs. Hai, du-te la personal.

Fata ieși din birou, plutind parcă, și următoarele două zile nici nu știu când trecură. Alergătură după actele de studii, vizită medicală și în sfârșit semnătura pe contractul de muncă. Apoi intră pe mâna doamnei Mazilu, sora șefă, ce păstorea peste cârdul de fete și femei tinere ce îndeplineau această muncă. Sub îndrumarea ei atentă, Sofița își începu ucenicia, pe lângă diverse surori mai cu experiență. Învăță să panseze o rană, să schimbe pansamentele, ce substanțe să folosească, și mai ales cum. Dar învăță și lucruri mai prozaice, cum ar fi pusul ploștii la bolnavi, dusul rufelor murdare la spălătorie, schimbarea cearceafurilor din saloane, însoțitul bolnavilor la consultație sau analize. Apoi provocările mai mari, cum ar fi făcutul de injecții, sau chiar coaserea unei răni, când doctorii erau prea ocupați cu operații mai complicate.

Schimbarea

Într-un an de zile Sofița părea că ar fi fost născută acolo, în spital. Se făcuse respectată de toată lumea, muncitoare cum era, punând osul la treabă fără reținere. Doctorii începuseră să o ia cu ei în operație, să-i ajute, bazându-se pe faptul că era foarte atentă la amănunte, dar și pe faptul că sângele și durerea nu păreau să-i afecteze calmul și priceperea. Doctorul Oroveanu îi zâmbea când se întâlneau pe holurile lungi, semn că era mulțumit de ea, și de inspirația sa din vara trecută. Chiar și tovarășul Ilie, omul Partidului Muncitoresc, pus anume la Compartimentul Personal, o privea îngăduitor. Mai ales că Sofița, într-o inspirație de moment, scrisese cioban la ocupația tatălui, în actele de angajare. Cu mama decedată și tata cioban originea sănătoasă a Sofiței era mai presus de orice bănuială, lucru extrem de important pentru vremurile ce stăteau să vină.

Bineînțeles că Ion Guiu ar fi dat mărunt din buze dacă ar fi știut că a fost retrogradat de la baci, stăpân de turmă, la simpla calitate de cioban. Dar n-ar fi făcut un motiv de prea mare supărare din asta, pentru că la Covasna era un obicei: ciobanii serioși, pe lângă plata cuvenită, primeau an de an și câteva mioare. Așa că – după câțiva ani de slujit credincios – în turma păzită aveau și ei 20-25 de oi, sursă suplimentară de venit. Cei mai chivernisiți le înmulțeau cu răbdare, ajungând să se rupă de baci la un moment dat, și să plece la păstorit ca proprietar de turmă, pe propriile picioare.

– Dar, la urma urmei, toți am fost ciobani pentru alții, de-a lungul timpului, până ne-am chivernisit, ar fi recunoscut cinstit Ion.

După al doilea an de spital, Sofița află într-o zi o veste tristă: doctorul Oroveanu se pensiona. Se vorbea pe la colțuri că ar fi fost de os boieresc, iar noua orânduire ar fi preferat să-și pună propriul director de spital, fidel partidului care începuse să acapareze tot mai strâns puterea. Doctorul simțise mișcarea și preferase să se retragă singur, avea o vârstă respectabilă, ce-i permitea pensionarea. Angajații îi făcuseră o mică petrecere de despărțire, la sfârșitul căreia plecase cu ochii plini de lacrimi și cu inima frântă. Vreme de patru decenii spitalul acesta fusese casa lui, unde-și petrecea cea mai mare parte a timpului.

Sofița fusese mai afectată decât crezuse inițial de despărțirea aceasta. Doctori buni erau puțini într-un spital orășenesc, mai ales că orașul era mai degrabă un târg vechi și prăfuit, ce trăia permanent în umbra Buzăului. Și doar de la cei buni puteai învăța multe lucruri utile, ceilalți se străduiau să-și ascundă mai ales propria incompetență, care răzbea totuși la suprafață de-a lungul timpului.

Pe măsură ce treceau lunile, atmosfera din spital se schimba. Dispăreau deodată angajați vechi, apăreau brusc figuri noi. În posturile de conducere erau acum aproape numai bărbați, oameni cu trăsături parcă cioplite în piatră, în linii piezișe, colțuroase, oameni pe care costumele luate „pe puncte” nu stăteau deloc bine, dezvăluind obișnuința proprietarilor cu altfel de haine. Fie că era vorba de cioareci și cămeșă de in, fie de salopete de doc albastru. Oamenii aceștia conduceau ezitant, trebuia să le explici de două ori când cereai ceva, și semnau tremurând aprobările de materiale medicale.

Printre ei Sofița îl recunoscu pe unul a lu’ Bărbuț, plecat demult din Vâlcelele, despre care auzise în sat că fusese ceva șef la Ajutorul Legionar prin București. N-o mirase lucrul acesta, o grămadă de legionari dăduseră buzna să se înscrie în Partidul Muncitoresc Român, cum se numea partidul comuniștilor. Care evitau cu orice preț acest cuvânt în denumirea sa, știut fiind faptul că pentru români „comunist” și „bolșevic” erau cuvinte dătătoare de dureri de cap. Cum rândurile partidului erau însă subțiri tare, legionarii fuseseră primiți cu brațele deschise și acceptați în mod tacit. Dovadă că forța de atracție a contrariilor acționa nu numai în fizică. Oamenii de rând, cu umorul de rigoare, șopteau pe la colțuri că „ce-a fost verde s-a înroșit”.

Iar Păstorel, cel căruia nici comuniștii nu-i puteau pune zăbală, scosese una care circula prin toată țara:

Căpitane, nu fi trist!
Garda merge înainte,
Prin Partidul Comunist!

Epigramele lui Păstorel puteau fi încă auzite la spectacolele din grădina de vară, semn că partidul nu reușise să pună șaua chiar pe toată lumea. Sau nu dorea încă să o facă.

Mai cu fereală circula altă epigramă a sa, șoptită mai ales la defilările de tip rusesc, care începuseră să se organizeze în toată țara, ca să demonstreze comuniștii români lumii întregi ce susținere populară au. La aceste defilări se afișau mari portrete cu corifeii, respectiv Marx, Engels, Lenin, Stalin și Ana Pauker. Bineînțeles că Păstorel nu se putuse abține:

Două bărbi, o țăcălie,
O mustață fumurie
Și o „gaură" pustie -
Vai de biata Românie!

Normal că popularitatea sa deranja, iar comuniștii începuseră la rândul lor să aducă aminte populației că:

Cine limbă lungă are,
Va săpa cinci ani la sare!

Sofița se ținea oarecum departe de șușoteli, mai ales că, fără să-i ceară nimeni confirmarea, se trezise membră UTM. Adică a tineretului muncitoresc, organizația de tineret a Partidului. Se ducea la ședințe, plătea cotizația, mergea și la demonstrație, dacă nu putea face schimb de tură cu vreo colegă, ca să rămână în spital. Undeva însă avea o teamă ascunsă, să nu fie descoperită minciuna sa privind ocupația tatălui. Care acum, pentru că avea sute de oi și angaja ciobani, ar fi fost privit drept ciocoi exploatator de către noua orânduire.

Doar peste câțiva ani Moș Bizon avea să-i spună, într-o discuție purtată la umbră, în curtea sa:

– Sofițo, dacă n-ar fi murit maică-ta, taică-tău acum ar fi acum în pușcărie, arestat ca chiabur. Maică-ta era o femeie tare vrednică și chivernisită, cu mâna strânsă pe teșcherea, iar averea voastră ar fi fost mult mai mare acum. Dar așa Guiuleasa împrăștie ușor mulți bani, pentru ea și fetele ei, cară și ascunde și pe la neamurile ei, să aibă cheag dacă vreodată o gonește taică-tău de acasă. Ceea ce ar fi meritat de zece ori până acum, dacă n-ar fi omul ăsta orb și ar fi înțeles ce vă făcea vouă când erați mici.

Sofița își ascunse un zâmbet discret, când îl auzi pe Moș Bizon vorbind despre mâna strânsă. În Vâlcelele el era socotit etalon de zgârcenie și se șușotea mult despre cum pleca el la săpat la câmp, cu baba lui, luând cu ei o mămăligă, o fiertură de buruieni și un ou fiert! Ou pe care la prânz îl tăiau în două și-l împărțeau.

Dar atmosfera nu se schimba numai în spital, ci în întreg orașul. Și în întreaga țară, dacă citeai cu atenție ziarele nou apărute, prin grija Partidului.

Într-o zi, mergând prin oraș, puteai vedea cum pe Prefectură se urcă o firmă nouă: Sfatul Popular. Iar bustul fostului prefect liberal Alecu Tătăranu era dat jos de pe soclu și înlocuit cu un monument în cinstea Răscoalei din 1907. Strada Carol I, pe care era situată casa marelui boier Menelaș Chircu, devenise Tudor Vladimirescu, strada Ferdinand era acum Dobrogeanu Gherea, Elisabeta Doamna se chema Amurgului, iar alte străzi primiseră nume ca Victoriei sau M. Kogălniceanu.

Stema regală fusese și ea dată jos de pe frontispiciul școlii Vasile Cristoforeanu, iar în fața edificiului răsărise un monument cu secera și ciocanul. Dar ce-i supărase cel mai mult pe râmniceni, era faptul că Teatrul Comunal din grădina publică fusese dărâmat, urmând a se construi o clădire care să nu mai păstreze stilul autohton al acestuia.

Schimbări multe așadar, doar închisoarea sumbră părea aceeași, numai că acum chiriașii ei erau alții. Dacă pe vremea lui Carol al II-lea îi găzduise pe șefii legionari, în frunte cu celebrul Corneliu Zelea Codreanu, „Nicadorii” și „Decemvirii”, iar mai târziu pe Ana Pauker şi Liuba Chişinevschi, acum soseau noaptea, în trenuri bou-vagon, dușmanii de clasă din partidele istorice: boieri, intelectuali, clerici catolici și alți „contrarevoluționari”.

Sofița nu avea nici un fel de simpatie față de boieri, ei trăiau într-o altă lume, atât de departe de a sa, atât de diferită. Îl privise cu curiozitate în copilărie pe Menelaș Chircu, sosind cu automobilul în Vâlcelele, stârnind colbul Bărăganului pe ulița mare a satului. Și era în stare să privească ore întregi, cu admirație, superbii cai de rasă din herghelia boierului, când păștea pe imașul comunal. Auzise că acești cai câștigaseră concursuri importante, în țări îndepărtate, semn că străduința boierului de a-i crește nu fusese fără de folos.

Dar și mai mult o impresionase ansamblul folcloric Chindia, organizat tot de respectivul boier. Șapte fete și șapte băieți, toți mândri și frumoși, îmbrăcați în strai popular râmnicean, însoțiți de un taraf de trei țigani, uimiseră Europa cu dansurile și muzica lor. Însoțiți de câte unul dintre băieții boierului, urcau pe marile scene europene, ca să arate oamenilor tradițiile unui neam prea puțin cunoscut pe acolo.

Fata nu putu să-și înăbușească un hohot scurt de râs amintindu-și reacția lui Ion Guiu, când acesta auzise că – după cai – boierul se apucase să crească și oi de rasă.

– No, după ce că nu mai aveam loc pe islaz să pasc oile de câte turme sunt, acum trebuie să mă înghesui și cu ale boierului, ptiu drace! Că cine a mai auzit ca un boier să crească oi?

Domnul Mânzu, învățătorul, era un admirator declarat al boierului Chircu, povestindu-le că acesta era un mare filantrop. Totodată le atrăgea atenția când la moșie soseau oameni despre care el citea în gazetă, nume mari ale culturii române, precum Vlahuță, Delavrancea sau Grigorescu. Boierul bătrân murise însă în 1940, iar fii săi îi continuau opera mai mult din inerție, decât din convingere.

– Chiar, se întrebă Sofița în sinea ei, o mai sta cineva în casa de pe strada Carol I? Parcă nu se mai vede nici un semn de viață, în ultimul timp.

Cum nu se mai vedea în aproape niciuna dintre casele mari, boierești, din oraș. Cu excepția celor în care se mutaseră ofițeri ruși, sau pe care statul le transformase în instituții ale sale.

Viața ei, care se scurgea zi de zi în același mod, nu prea o mai mulțumea pe Sofița. Muncă grea la spital, unde vedea tot felul de grozăvii. Leafă mică, ce nu-i ajungea să se chiverniseasc nici de la o lună la alta. Noroc de ajutorul tatălui, care-i permitea să nu cheltuie foarte mult pe mâncare, de vreme ce cașul, untul, smântâna, carnea de miel și de porc, nu le cumpăra niciodată.

Singurele momente mai vesele din această existență chinuită de rutină erau chermezele de duminică seară, organizate fie în grădina de vară, fie în vreo clădire mai mare din oraș. Fetei îi plăcea să danseze, să bată din picioare, să se învârtă în hore sau sârbe, dar și să danseze tango sau vals, pe muzica aceea minunată, sosită de pe alte meleaguri. Nu se dădea înapoi de la nici un dans, nou sau vechi, iar Fedeleșul, Alunelul, Ofițerească sau Românul erau așteptate cu mare bucurie.

Când avea să înceapă să meargă la nunți la Covasna, orășelul în care de fiecare dată când intra simțea cum inima i se zbate în piept, ca o pasăre în colivie, Sofița avea să descopere și alte dansuri, despre care știa doar din povestirile tatălui său. Unul dintre ele avea să i se lipească însă de suflet, pentru tot restul vieții. Se numea Chindia, poate în amintirea momentului zilei când păstorii covăsneni, după ce mulgeau oile și le închideau în cotar, se spălau bine, își puneau straiele de sărbătoare și mergeau la horă sau nuntă.

Dansul avea două ritmuri, unul amețitor, când hora se învârtea vijelios, ca apa în scocul morii, iar al doilea lent, așezat, permițând dansatorilor să-și tragă sufletul, în vederea unui nou iureș. Dansatorii întindeau brațele și se prindeau de umeri, în cerc, iar la partea iute toți săltau în sus, la unison, în timp ce dansau pașii vechi de sute de ani. Impresia pe care ți-o dădea o horă care se mișca atât în sus, cât și stânga – dreapta, era copleșitoare. Sofița, prinsă de umeri de alți dansatori, sărind și pășind în ritmul dansului acela magic, uita cu totul de sine. Și simțea – pentru câteva minute – că e și ea o părticică din neamul acela de oameni încăpățânați, care viețuiau de sute de ani în curbura Carpaților, păscându-și oile, crescându-și copii, păstrându-și limba și obiceiurile.

Dorința

La chermezele din Râmnic fata își oprea adesea ochii asupra unui grup de oameni aparte, veniți de multe ori direct de pe câmpurile unde lucrau, îmbrăcați în salopete, de parcă nu avuseseră când și unde să se schimbe. Sau cu ce.

Ei erau tractoriștii, categorie nouă de meseriași apărută în ultimii ani, odată cu înmulțirea tractoarelor pe ogoarele patriei. Tractoare avuseseră și boierii, dar puține. Cele mai multe erau Lanz-uri, tractoare zgomotoase, la început cu un motor cu un singur piston, spaima ciorilor și a celorlalte păsări de

pe câmpuri. Mai existau și batoze, care apăreau în capul lanului la treierat, ca să grăbească strângerea grâului în hambarele boierești, pentru a fi vândut apoi în toată Europa. Sofița le privise întotdeauna curioasă, încercând să înțeleagă ce anume le punea în mișcare, ce duh tainic din măruntaiele lor, chinuit de ceva fără îndoială, scotea zgomotele acelea infernale.

Tractoarele boierești fuseseră preluate de stat, iar meseriașii ce le știau tainele, puținii rămași, angajați să le păstorească în continuare. Rușii ne vânduseră și ei ceva tractoare, copiate după cele americane pe care le primiseră ca ajutoare de-a lungul timpului, dar rebotezate cu nume pompoase, în cinstea puternicilor zilei: Kiroveț și Stalineț. Menținerea lor în funcțiune era un chin, așa că tractoriștii erau priviți ca niște mici zei – oamenii care stăpâneau mașinile puternice, zgomotoase și capricioase. Și într-un fel așa și era, deoarece piese de schimb erau puține, și era nevoie de toată priceperea și imaginația lor ca să țină în viață coloșii metalici.

Viața lor nu era de loc ușoară, se ara zi și noapte, dormeau de multe ori pe câmp, în capul lanului, pe o pufoaică așternută pe iarbă, în timp ce schimbul prelua tractorul încins și lucra în continuare. Rar dormeau în niște vagoane de lemn, cu paturi suprapuse, pe care le trăgeau după tractor și le parcau la marginea satului, atunci când rămâneau acolo mai multe zile la lucru. Spălatul de dimineață se făcea la fântână, mesele erau frugale, compuse mai ales din uscături și conserve, noroc de localnici, care le mai aduceau mâncare gătită câteodată celor veniți să le răstoarne brazda, ușurându-le muncile ulterioare.

Într-o zi Manda veni acasă de la croitorie, cu Scânteia împăturită sub braț. Se schimbă, își puse ceva să mănânce, iar apoi se așeză în curte pe un scaun, la umbra unui salcâm bătrân, cu ziarul în mână. După câteva minute, Sofița – care stătea pe o canapea șubredă din lemn, sub coroana aceluiași copac umbros, o auzi:

– Auzi, fă Sofițo, știi ce scrie în gazetă?

– Nu știu, de unde să știu? Că doar ce-ai adus-o.

– Așa este. Zice că în România se va înființa prima brigadă de femei tractoriste. În Rusia au mai de mult și a dat rezultate bune, femeile au făcut față. Și știi care-i cea mai tare chestie? O parte din brigadă va fi înființată la noi în județ și va fi alocată, așa zice aici – alocată – ce-o fi aia? La SMT Ziduri.

– Brigadă de femei tractoriste, chiar așa zice, Mando?

– Da, fă! Ce interesant ar fi să conduci tractorul, ca un bărbat. Și să le dai peste nas la toți mucoșii ăia cu caș la gură și tuleiele abia mijite, care se dau zmei că ei lucrează la CFR, sau la Regia de Tutun, sau la Depozite. Îți dai seama cum ar fi să vii la chermeză duminica în salopetă de tractorist, cu părul adunat sub o șapcă pusă șmecherește, mai pe-o parte? Și să te faci că te ștergi pe mâini cu o cârpă curată, vezi Doamne doar ce-ai terminat treaba, ai parcat tractorul, și vrei și tu să bei o bere și să faci un dans. Cum ți s-ar părea?

– Cum mi s-ar părea? Nemaipomenit, cum să mi se pară? Eu cred că mă duc să mă înscriu! Zice ceva despre locul unde se fac înscrierile?

– Stai, fă, nu te repezi așa, ca vaca aia chioară a lui Stan Pățitul. Nici n-ai auzit bine vestea și gata, vrei să te înscrii?

– Da, vreau. Știi că la spital nu prea-mi mai place, fac aceleași lucruri zi de zi. Doar fețele bolnavilor se schimbă, nu și nevoile lor. Văd prea multă durere și prea multă moarte acolo, Mando. Am început să visez și noaptea că aprind lumânarea la căpătâiul câte unuia ce trage să moară. Și apoi Oroveanu s-a pensionat, doctorii mai buni au plecat și ei, au rămas tot felul de parveniți, aduși de nu se știe unde. E greu să lucrezi cu ei.

– Da, Sofițo, dar tractoristă?

– De ce nu? Viitorul ăsta este, al mașinilor care să ușureze munca oamenilor. Mi-a zis a lu' Trașcă, îl știi tu, e ceva pe la Regionala de partid acum, ne-am întâlnit într-o zi în piață, că odată ce se vor fabrica tractoare de ajuns toți caii din țară vor fi omorâți. Ca să nu mai consume hrana vacilor și oilor. Deci tractoriștii vor avea de lucru o sută de ani de-acum înainte.

– Offf, tot timpul ai fost tu mai sucită. Mai vorbim și mâine, lasă-mă să citesc ce mai scriu jurnaliștii ăștia noi, de la Scânteia. E unul mai ales, un ovrei, care își spune Brucan acum, dă tare în țărăniști și liberali, i-ar împușca pe toți dacă ar putea, așa zice. Numai despre pedepsirea lor cu moartea scrie.

– Bine, vorbim mâine.

În noaptea aceea somnul Sofiței fu mai agitat ca altă dată. Dar nu pentru că ar fi visat iar bolnavi gemând și cerând ajutor, strigându-și mamele, când simțeau apropierea morții.

Chiar, se întrebă mirată iar fata, de ce oameni însurați, unii și de 50 de ani, simțind aripa morții fâlfâind deasupra lor își strigă mamele ca să-i apere? Și nu nevestele? Ce instinct primar, ce lucru neștiut din ființa lor îi îndeamnă să facă asta?

Peste mai bine de 60 de ani de la noaptea de care vorbim, Sofița avea ea însăși să tragă să moară, pe un pat vechi de lemn, cum se făceau odată, cu salteaua umplută cu paie de grâu, în căsuța frumoasă pe care și-o durase cu multă perseverență. Și n-avea să-și strige mama, despre care nu avea nicio amintire, nici soțul – care plecase înaintea ei cu ani buni către împărăția cerului – ci pe ultimul născut, băiatul acela care simțise ea că o iubea cel mai mult din întreaga familie. Și care avea să ajungă la timp, în noaptea aceea de toamnă, de la sute de kilometri distanță, ca să-i mai pună o dată mâna pe frunte, să verse o lacrimă și să se asigure că are lumânarea aprinsă la creștet.

Dar să revenim la somnul agitat, în care tânăra femeie se visa pe tractor, cu părul ascuns în coade sub șapcă, răsturnând brazda neagră de pământ, de dimineață până la chindii, obosită dar fericită. Sofița nu se deșteptase chiar de dimineață, pentru că nu se odihnise ca lumea, dar și pentru că la spital intra în tură doar după masă. Se spălase pe ochi, își înșelase foamea cu un boț de brânză și o coajă de pâine, iar acum se pregătea de plecare. Orașul se trezise deja, zgomotele sale răzbăteau peste gardul de lemn al căsuței, zgomote ușor de recunoscut. Se acomodase greu cu ele la început, obișnuită cu liniștea ce

domnea în casa natală de la marginea Pușcăienilor, întreruptă noaptea doar de vreun hămăit de câine sau de văitatul vreunei cucuvele.

Păși hotărâtă pe trotuarul prăfuit și se îndreptă spre centru, cu capul puțin dat pe spate, dar cu ochii fugind în toate părțile. Ăsta era unul dintre harurile ei, să observe cu ușurință tot ce se întâmplă în jurul său, gata să reacționeze prompt la orice oportunitate sau amenințare. Și mai ales să țină minte faptele și lucrurile ce se întâmplau în jurul său, cu extrem de multe amănunte. Întotdeauna când povestea despre ceva văzut de ea interlocutorii aveau senzația că sunt purtați la locul întâmplării, așa de amănunțită era descrierea. Și Sofiței îi plăcea mult să povestească, îi plăcea modul în care oamenii ce o ascultau se aplecau puțin spre ea, fără să-și dea seama, de parcă ar fi vrut să pătrundă și ei în mijlocul acțiunii descrise de către fată.

Ținta ei era Regionala de Partid, instalată într-o superbă clădire numită Casa Lupescu, în amintirea unui fost primar, care o construise și o locuise, ca apoi s-o vândă Ministerului de Finanțe prin anii ’30. În holul clădirii se așezase o gheretă de lemn și un birou prăfuit, iar un bătrân cu părul alb, așezat în fața unui Registru imens și având un creion chimic înfipt deasupra urechii drepte, veghea asupra accesului vizitatorilor.

– Dumneata, tovărășico, la cine vrei să mergi? întrebă cerberul, imediat cum o văzu pătrunzând în hol.

– La tovarășul Trașcă.

– În ce problemă, mă rog?

– Personală, îi răspunse tăios fata, agasată de insistența bătrânului.

– Așa care va să zică, personală. Tovarășul Trașcă încă n-a ajuns, vă rog să-l așteptați afară.

Sofița ieși pe trotuarul din fața clădirii, și începu să se plimbe cu pași mici de-a lungul său. În timpul acesta privea lacomă de jur împrejur, atentă la toate detaliile vieții cotidiene din târgul provincial. Nu se plictisea niciodată când era în oraș, tot timpul se minuna de ceea ce vedea, mai ales de acțiunile oamenilor. De multe ori aceștia păreau niște păpuși pe sârme, dirijați de cineva mai presus de ei, circulând pe aceleași trasee zilnice, având aceleași preocupări permanent, aceleași bătăi de cap, și – poate uneori – aceleași bucurii.

A lu’ Trașcă apăru peste vreo zece minute, bărbierit proaspăt și mirosind a colonie ieftină, îmbrăcat într-un costum șifonat care cam atârna pe el, având o șapcă proletară așezată pe cap într-un mod care se vroia pișicher, dar nu făcea decât să-i scoată în evidență urechile mari și puțin clăpăuge.

– Bună, tova..., ăăă…, Sofițo! Pe mine mă așteptai? rosti el apăsat, încercând să facă uitată repede ezitarea de mai înainte, când nu știuse cum să i se adreseze consătenei lui, care întotdeauna îl cam intimidase.

– La tine, Trașcă, îi răspunse fata voit mai distant, știind la rândul său că avea un efect intimidant asupra lui.

– Bine, hai la mine în birou.

Și o luă înainte, făcându-i un semn vag pazniculuiui, ce vroia să însemne că Sofița este cu el, apoi urcând grăbit scările de marmură ale clădirii. Urcă așa

până în podul clădirii, unde își aveau birourile tovarășii mai tineri din conducerea organizației orășenești, dar care promiteau să facă o carieră prodigioasă pe viitor. Se așează la unul dintre birouri și-i făcu semn fetei să se așeze pe un scaun de lemn, care părea cam fragil. Ea se așeză cu aparentă dezinvoltură, în fapt mirosind puțin a bravadă, pentru că o impresionase luxul din clădire, chiar dacă ea nu mai era întreținută pe măsură. A lu' Trașcă își aprinse o țigară ieftină, Plugar fără îndoială, suflă fumul într-o parte și se uită la ea întrebător.

– Ionică, schimbă fata brusc abordarea, arătând că-i știe bine prenumele, și n-avea cum să nu-l știe deoarece bătuseră împreună ulițele Vâlcelelor, ia ascultă aici! Vreau să mă fac tractoristă. Și tu trebuie să mă ajuți!

– Tractoristă? Și fața bărbatului tânăr arătă o consternare fără de margini. Femeie tractoristă? Cine naiba a mai văzut așa ceva?

– Rusia sovietică, și ar trebui să știi asta, că faci parte din activ, veni replica promptă. Și în Scânteia de ieri scria că se va face o brigadă și la noi. Și că o parte a ei va fi înființată la Râmnic, cu detașare la SMT Ziduri.

– La noi? E prima dată când aud asta. Ultimele zile am umblat prin județ, că pregătim colectivizarea, n-am avut timp să citesc ziarele.

Se uită lung la fata costelivă, de care îl legau amintiri amestecate, și văzu în ochii ei, în modul cum strângea din buze precum și în poziția corpului o hotărâre de nezdruncinat.

– Bine, stai puțin aici, așteaptă-mă.

Bărbatul reveni, după vreo zece minute, cu o mină gânditoare. Se așeză pe scaun, își aprinse altă țigară, se uită în ochii fetei și începu să vorbească rar.

– Ai avut dreptate. M-am interesat și așa este. Dar totul e abia la început, de-abia ieri s-a aflat, după articolul din ziar. Se așteaptă instrucțiuni, să vedem cum se vor face înscrierile, ce va conta în alegerea tovarășelor ce doresc să devină tractoriste. Apoi trebuie făcut rost de bani pentru cei de la Ziduri, să aranjeze cazare, ateliere și câte și mai câte. Probabil va dura două-trei luni până când se va urni treaba.

– Ionică, am nevoie să mă ajuți!

– Te ajut, stai fără grijă. Când vom ști totul clar, te anunț eu. Unde stai?

– Pe Domneasca, lângă prăvălia lui Rosenstein, aia cu mărunțișuri, o știi?

– Da, o știu. Stai puțin, la cine stai în gazdă? La a lu' Meiroșu, de la noi din sat?

– Da, mă, din neam ei sunt nașii noștri, ai familiei. Stau cu Manda lu' Chirtoc, împărțim chiria.

– Foarte bine. Auzi, ce-ar fi s-o iei pe Manda și să veniți mâine seară la Progresul, la cinematograf? E festivalul filmului sovietic, mai vedem un film, mai povestim.

– Venim, măi, că și așa nu avem ce face acasă seara. Ne vedem acolo.

Împlinirea

Vara trecu pe negândite, împărțită între munca la spital, vizitele la Vâlcelele, și – când și când – câte o chermeză la care mergea cu Manda, Trașcă și alți vâlceleni. Lucrurile mergeau greu cu înființarea brigăzii, autoritățile locale nu erau prea interesate, dar de vreme ce Scânteia scrisese despre asta, totul se transformase în sarcină de partid. Până la urmă se găsiseră și bani pentru amenajarea atelierelor și dormitoarelor suplimentare, se găsiseră și meșteri care să le învețe pe viitoarele tractoriste meseria, se schițase și programa cu materiile ce trebuiau a fi învățate. Cel mai greu era să se facă rost de tractoare pentru practică, având în vedere numărul lor redus din toată țara.

Până la urmă s-a hotărât că vor face practică chiar pe câmp, pe tractoarele ce lucrau efectiv, iar conducere vor face pe tractoarele venite la reparat, până când acestea aveau să fie returnate deținătorilor. Cam multă improvizație, dar lucrurile aveau să se regleze din mers, așa spusese a lu' Trașcă. Abia în iarnă începuseră înscrierile, apoi discuțiile, verificările recomandărilor depuse la dosar, și iar discuții. Sofița se cam săturase de toate întâlnirile cu activiștii care se ocupau de alegerea viitoarelor tractoriste, dar Ionică îi spusese să fie răbdătoare, să se mai abțină de la a da răspunsuri tăioase – cum avea obiceiul, iar totul va fi bine.

Așa că într-o zi de sfârșit de martie, când soarele se arătase mai curajos pe cer, iar zăpada rămânea amintire prin curți și pe străzi, fata primi un plic gălbui, având într-un colț însemnul cu secera și ciocanul și cuvintele PMR sub el, închipuind un timbru poștal de altădată. Înăuntru un text scurt, sec, bătut la o mașină de scris ce pomenise și vremuri mai bune, o anunța să se prezinte într-o anumită zi la ora 9.00 la Regionala de Partid, camera 8. Sofița se liniști brusc la citirea misivei, înțelesese că dacă ar fi respins-o nu ar mai fi chemat-o la o întâlnire, i-ar fi comunicat asta în cele câteva rânduri bătute la mașină.

Manda se întristă când află despre plicul primit, se obișnuise să împartă cu Sofița și bunele și relele, iar acum prietena ei avea să plece, urmând a se vedea cine știe când și cum.

– Stai liniștită, Mando, o să ne vedem la chermeze, și câteodată duminica la Vâlcelele. Iar de la chermeze o să vin să dorm la tine, să mai stăm și la povești, o liniști Sofița. Pentru că povești vor fi destule, dacă viața de tractorist este măcar pe departe așa cum mi-o închipui eu.

În ziua comunicată Sofița se prezentă punctuală la camera 8, unde un tovarăș responsabil cu agricultura, însoțit de un alt tovarăș de la minister, îi comunicară că a fost acceptată în viitoarea brigadă de femei tractoriste. Apoi au trimis-o în sala de ședințe, de la subsol, să aștepte să afle mai multe amănunte. Aici, în fosta pivniță a casei Lupescu, vreo zece fete tinere stăteau stinghere pe niște bănci de lemn geluit și dat neglijent cu lac. În fundul sălii era o scenă mică, pe ea fiind așezat un birou cu trei scaune, iar pe perete – încadrat de faldurile unei pânze roșii – trona un portret imens al tovarășului Stalin.

Acesta, cu uniforma încheiată strâns la gât, părea că se uită peste cei din sală, spre ceva aflat într-un plan îndepărtat și superior. Probabil spre viitorul de aur al comunismului, pe care și comuniștii români erau chemați cu insistență să-l construiască, alături de fratele mai mare de la răsărit. Nici una dintre fete nu-i era cunoscută Sofiței, așa că se așeză și ea pe o bancă mai în spate, cu mâinile strânse în poală, uitându-se la materialele propagandistice de pe pereți.

Pe peretele de la răsărit, unde de obicei stau icoanele, erau așezate alte câteva portrete, sensibil mai mici decât ale generalisimului. Erau oamenii momentului în țară, Ana Pauker, Gheorghiu Dej, Vasile Luca, Teohari Georgescu. Fata le știa chipurile, apăreau în ultimul timp la orice demonstrație muncitorească, purtate în fața mulțimii – prinse pe pancarte mari și cu suportul înalt – cam cum purtau enoriașii părintelui Prundiș din Vâlcelele prapurii bisericești în fața sătenilor, când era seceta mare și se scoteau icoanele în câmp.

Sau când se ieșea cu Caloianul, dacă disperarea oamenilor era și mai mare, văzând cum li se uscau ogoarele și crăpa pământul nisipos de Bărăgan. De ziceai că-i fața țației Eufrosina, văduva lui Mătăroagă, cea de care copiii mici se mai speriau câteodată crezând că e vreo vrăjitoare din povești. Popa Prundiș cam dădea mărunt din buze când venea vorba de Caloian, nu-i convenea că oamenii puneau pe același plan idolul de lut cu icoanele dumnezeiești, dar nu avea ce face.

Chiar, ce frumos era când se ieșea cu Caloianul, își aminti Sofița. Noi, copiii, nu știam de secetă, nu știam de ce oamenii mari își ridicau toata ziua privirea spre cer. Ne bucuram să vedem cum femeile modelau din lut păpușa cu formă de om, cum o împodobeau cu flori și mărgele din cochilii de melci, apoi o așezau într-o cutie ca un sicriu mai mic. În tot acest timp bocitoarele satului își făceau cu prisosință datoria, bocind ca la un mort adevărat. Caloianul era îngropat apoi lângă fântâna cu cumpănă dinspre Văi, în timp ce femeile cântau niște versuri tânguitoare:

Caloiene, iene,
Caloiene, iene,
Du-te-n Cer și cere
Să deschiză porțile,
Să sloboadă ploile,
Să curgă ca gârlele,
Zilele
Și nopțile,
Ca să crească grânele,
Caloiene, iene,
Caloiene, iene,
Cum ne curg lacrimile,
Să curgă și ploile,
Zilele
Și nopțile.

După trei zile tot satul era adunat din nou la fântână, de unde Caloianul era dezgropat în bocetele femeilor. Era pus apoi pe o scândură mai lată din lemn, și pus să plutească pe apa văilor din apropierea satului, trimis să aducă ploaia. Seara i se făcea simbolic pomană, prilej de veselie pentru tineret, manifestată prin cântec și horă.

Reveria Sofiței fu întreruptă de intrarea tovarășilor activiști, respectiv cei doi care le anunțaseră individual pe fete, plus Trașcă, care-și cam frământa mâinile la spate, semn că era marcat de importanța momentului. Trioul se așează la biroul de pe scenă, apoi tovarășul de la minister se ridică în picioare, după ce șușotiră puțin între ei.

– Bună ziua, tovarășelor, din nou vă spun. Sunt bucuros că astăzi, aici, sunt împreună cu voi, niște femei curajoase, care veți ilustra din plin politica partidului nostru, partidul clasei muncitoare, care spune că femeia comunistă nu este numai tovarășa de viață ci și de luptă a bărbatului. Și în același timp luptă să se elibereze de concepția burgheză, retrogradă, că este destinată să-și petreacă viața doar la cratiță. Nu, tovarășelor, femeia comunistă va păși în primele rânduri ale proletariatului român și va face orice muncă pe care o fac și bărbații, ba chiar pe unele le va face mai bine.

– Exemplul femeilor din Uniunea Sovietică ne ghidează în acțiunea noastră, ca un far care arată vapoarelor unde se află portul căutat. Femeia comunistă este și mamă și soție, dar în același timp poate fi și tractorist, strungar, sudor sau șofer. La sat ea va fi prima care se va trezi dimineața și va mobiliza brigada colhozului, sau va fi primarul care gospodărește averea comunei. Pentru prima dată în istorie femeia va fi egala bărbatului, iar împreună vor lupta pentru nobila cauză a instalării comunismului în toate țările lumii, sub comanda Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, care are experiența necesară îndeplinirii acestui ideal!

Aici tovarășul se opri puțin să-și recapete suflul, așteptând parcă și ceva aplauze din rândul auditoriului, care însă nu veniră.

– Încă o dată țin să subliniez că brigada de femei tractoriste va fi în primul rând al acestei lupte, ajutându-i pe frații noștri țărani să lucreze pământul, să semene, să treiere și să ducă în silozuri rezultatul muncii lor. Pentru aceasta va fi necesar să promovați cursurile școlii de tractoriști de la SMT Ziduri, apoi veți face practică pe lângă tractoriști cu experiență, iar – în cele din urmă – veți ieși pe ogoarele patriei, la treabă. La plecarea de aici veți primi fiecare o hârtie către întreprinderile în care lucrați, care vă va ajuta să vă faceți lichidarea cât mai repede. De azi în șapte zile vă veți prezenta în fața Regionalei, la opt dimineața, de unde veți fi îmbarcate și duse la școala de tractoriști.

– Sunteți toate absolvente de șapte clase, sunteți toate UTM-iste, vă rog să nu dezamăgiți Partidul! Vreau să aud despre voi doar lucruri bune. Tovarășul Trașcă, aici de față, vă va vizita periodic. Lui îi veți spune ce nevoi aveți, ce probleme întâmpinați, iar el se va strădui să le găsească rezolvarea. Succes, tovarășelor! Trăiască Partidul Muncitoresc Român!

– Să trăiască! răspunseră fetele în cor, apoi începură să aplaude, cum știau că se cerea la vremurile pe care le trăiau.

Plecarea

În ziua plecării entuziasmul fetelor coborî brusc la nivelul solului, când văzură vagonul pe patru roți, tras de un tractor fumigen și extrem de zgomotos, ce le aștepta în față la Regională.

– Ce naiba, cu cașcarabeta asta vor să ne ducă la Ziduri? întrebă Aneta, o fată mică cu părul roșcat, și cu fața plină de pistrui, atât de deși de parcă ziceai că-i semănase cineva.

– Lasă, dragă, că n-om muri, nu e așa de departe până la Ziduri, răspunse o negricioasă plinuță, cu fața tot un zâmbet, pe care aveau să afle că o cheamă Sorica. Sunt 15 kilometri, ajungem noi până diseară...

Cu genți și papornițe în mâini, fetele se urcară sprintene pe scara metalică, așezată la ușa din spate a vagonului. Înăuntrul acestuia erau două paturi metalice, prinse de pereții laterali, pe care fetele se așezară ca pe niște canapele. În față vagonul avea o masă micuță, prinsă și ea în podea. Și un dulap metalic prins deasupra mesei, la vreo cincizeci de centimetri. Ușile dulapului aveau două agățători, închise cu un lacăt ruginit. Pe paturi se așternuseră pături albastre, decolorate de atâta spălat, peste saltelele suferinde.

Tractoristul apăru în cadrul ușii din spate, le numără rapid din ochi, apoi închise cu putere ușa metalică, care scoase un zgomot de tobă spartă. Peste un minut tractorul începu să pufăie, dădu două-trei rateuri zgomotoase, care speriară ciorile aciuiate în copacii din părculeț, apoi se puse în mișcare.

Drumul spre Ziduri fu o experiență care le făcu să se gândească mai profund la meseria pe care tocmai și-o aleseseră. Clătinările vagonului pe drumul pietruit, plin de gropi, zgomotul infernal scos de motorul vechi, fumul care făcea ce făcea și intra în vagon, alături de un praf fin și enervant, prefigura puțin cotidianul vieții lor viitoare. Încet-încet se pleoștiră cu toatele. Sofița, văzându-le fețele căzute și privirile ce-și pierduseră strălucirea, simți nevoia să facă ceva.

– Ehei, fetelor, ce faceți? se trezi vorbind tare, ca să acopere zgomotul tractorului. V-ați pleoștit deja? Ce credeați, că mergem la chermeză? Că ne punem salopetă curată, ne legăm părul cu năframă roșie, ne dăm pe buze cu cârmâz și gata, or să cadă flăcăii la picioarele noastre? Treziți-vă, e soarele sus pe cer! Ia haideți să cântăm noi ceva vesel, să ne revenim puțin. Care știe un cântec mai vesel, așa?

– Eu știu, glăsui stins o fată micuță și slăbuță, cu fața albă dar cu părul negru ca pana corbului, care stătea într-un colț, fără să scoată vreo vorbă până atunci.

– Foarte bine, o încurajă Sofița. Tu începe să cânți, iar noi te urmăm dacă știm vorbele. Dacă nu, vom ține doar isonul. Haide, să te auzim!

Slăbuța se îndreptă puțin de spate, stătuse oarecum adunată până atunci, înghiți parcă un nod imaginar ce-i stătea în gât, își dădu cu vârful limbii peste buze, și începu să cânte. Din pieptul acela micuț erupse deodată o voce impresionantă, care acoperi cu ușurință zgomotul tractorului.

Mai ții minte, măi dragă Mărie,
Când nu erau struguri copți la vie,
Și tu erai mică, Măriuță,
Nu știai să dai neichii guriță.
Și tu erai mică, Măriuță,
Nu știai să dai neichii guriță.

Fetele avură un moment de uluială, pentru o clipă se crezură la grădina de vară, unde cântau câteodată cântăreți celebri, veniți în turneu și în Râmnic. Acompaniați de tarafe de lăutari care te făceau să sari de pe scaun instantaneu, când ciupeau strunele viorilor sau gâdilau coardele țambalului. Vocea fetei părea că vine de undeva de departe, urcând și coborând văile munților de la orizont, răsucindu-se în jurul vreunui cuvânt, stârnindu-le parcă pe altele să dea năvală pe gură, ca să strige dragostea și dorința neîmpărtășită. Fetele depășiră momentul de uluire, își dreseră vocile, și începură să o acompanieze cu entuziasm.

Când era cicoarea-mbobocită,
Tu erai mică și îmbrobodită,
Aveai băsmăluță roșioară,
Miroseai a flori de primăvară.
Aveai băsmăluță roșioară,
Miroseai a flori de primăvară.

Sfârșitul cântecului le găsi pe toate agitate, emoția parcă le dăduse obrajilor culoare, iar ochii le străluceau din nou, așa acum le stă bine unor fete tinere și pline de viață.

– Halal de mama care te-a făcut, spuse tare Sofița. Cum te cheamă, privighetoareo?

– Ilinca mă cheamă.

– De unde ești de fel, Ilinco?

– Din Cireșu sunt, mai dinspre munte. Dar mama e olteancă de loc, de la ea am învățat să cânt.

– Păi cânți dumnezeiește, să știi. Ce mai cântăm? Alege tu.

Fata se gândi puțin, își aranjă instinctiv o șuviță de păr scăpată de sub batic, și propuse:

– Să cântăm „Ionel, Ionelule”!

– Foarte frumos cântec, o aprobă Sofița. Ce ziceți, fetelor?

Fetele aprobară mușește, dând din cap, și se pregătiră să susțină solista. Cântecul le încântă repede, astfel că la refren strigau de-a binelea versurile, spre mirarea tractoristului care începu să audă muzica din vagon, peste zgomotul infernal al motorului.

Astfel că intrarea în curtea SMT-ului Ziduri se produse pe muzică, care continuă și după ce tractorul parcase în fața sediului, pentru că fetele vroiau să termine melodia în curs. Drept urmare paznicul, fetele de la birou, directorul și câțiva tractoriști aflați cu treabă prin curte, avură surpriza să audă un cor feminin, care cânta din toată inima o melodie veselă.

Ucenicia

Viața de eleve tractorist începuse cu muzică și entuziasm, dar chiar de a doua zi s-a dovedit mai grea decât părea. În primul rând dormitoarele fetelor nu erau gata, de-abia acum se tencuiau, de către o echipă de meșteri, adunați fiecare de pe unde se putuse. Șeful lor de echipă, un țigan înalt și ciolănos, căruia ceilalți îi spuneau Ciomag, se tot lăuda cu lucrările extraordinare pe care le făcuseră el și cu meșterul său, până nu de mult. Exasperate, fetele n-au mai rezistat, și într-o zi l-au întrebat direct unde îi este acum meșterul.

– Ehei, cine știe pe unde o fi ajuns, a plecat imediat după război, cu gândul să ajungă în America, să se chivernisească pe acolo, le răspunse Ciomag.

– Aha, răspunse Sofița, el era meșterul, iar tu erai ucenicul ce-i căra materialele și-i dădea la mână, nu? Iar acum te dai meșter, deși nici calfă zidar n-ai ajuns, după cum îți merg mâinile. N-oi fi rudă cu ăia ai lui Ciomag din Sihlea, care cântă pe la nunți?

– Ba da, femeie, îi știi? Verii mei buni, muzicanți prima-ntâi!

– Muzicanți își spun ei, dar tu nici de muzică n-ai fost bun, nici de zidărie. Când naiba ne termini dormitoarele, la iarnă?

– Ehei, ce știți voi femeile, dacă v-a primit la tractoriști credeți că le știți pe toate. Zidăria e grea, nu se face așa, de azi pe mâine.

– Bine, să dea dracu să vă mai văd că trageți targa pe uscat, sau beți molan în timpul programului, că v-ați găsit nașul cu mine, le spuse fata răspicat.

Și la prima vizită a lui Trașcă îi spuse acestuia despre cheful de muncă al zidarilor, despre cum trăgeau de timp și beau în timpul programului, în loc să lucreze. După care se ascundeau să tragă câte un pui de somn, pentru că-i ajungea băutura pe căldura de afară. Trașcă a stat puțin și s-a gândit, a aprins o țigară, a fumat-o liniștit, și apoi i-a băgat pe meșteri în ședință. Entuziasmul acestora s-a stins brusc când li s-a pomenit de „împotrivirea la lupta clasei muncitoare pentru mai bine”, precum și de Tribunalul poporului, care judecă în regim de urgență astfel de delicte politice. Apoi Trașcă a mai făcut ceva nou, le-a spus că nu vor mai fi plătiți lunar, ca salariații, ci la lucrare, și le-a spus că vor primi banii când aceasta va fi gata. Le-a făcut și un calcul, socotind ca termen o lună jumătate pentru darea în primire a lucrării.

– Asta este suma, pe asta o veți primi. Dacă lucrarea nu va fi gata la timp, pentru fiecare zi de întârziere vă va fi scăzută o penalitate. Alta ne-a fost înțelegerea, tovarăși. Iar tu, Ciomag, de azi nu mai ești șef de echipă, ci zidar. În schimb tu, Pintilie, ești noul șef de echipă, iar în fiecare dimineață te prezinți la tovarășul director, și-i raportezi ce ați făcut în ziua de dinainte.

Și Trașcă a plecat brusc, lăsându-i să dea mărunt din buze, mulțumit că a pus piciorul în prag.

– Cine dracu' a văzut țigan zidar? Și – unde mai pui – chiar șef de echipă, se întrebă în sinea lui activistul.

Echipa de zidari începuse să prindă viteză, de parcă Trașcă „le dăduse scânteie" cum glumeau fetele, în limbajul meseriei viitoare. De acum terminarea dormitoarelor într-o lună și jumătate nu mai părea chiar un vis. Până atunci fetele dormeau în vagoane tractate, ca cel care le adusese de la Râmnic, îndurând căldura, praful și țânțarii cu stoicism. Dimineața și seara se spălau la un jgheab de tablă galvanizată, deasupra căreia era plasată o țeavă găurită în mai multe locuri, care împreună cu jgheabul închipuiau un lavabou primitiv. Bineînțeles că trebuiau să îndure glumele nesărate și mojiciile tractoriștilor, care brusc apăreau în zonă la ora de spălat a fetelor.

Unul dintre ei cel puțin, pe care-l chema Fitil, avea o gură slobodă și spurcată, neținând cont că cele ce se spălau erau domnișoare și nu angajatele vreunui lupanar. Făcea tot timpul glume deșucheate, însoțindu-le de gesturi obscene, stârnind admirația unui grup de tineri mai ușurei la minte, feciori de țărani proaspăt rupți de pământul natal, ce-și închipuiau că așa se vorbește cu fetele.

Sofița nu era neobișnuită cu limbajul obscen, în spital doctorii înjurau tot timpul și vorbeau destul de spurcat, mai ales chirurgii, după orele grele de operație, în timpul cărora câteodată le și mureau pacienții pe masa de operație. Dar Fitil ăsta nu era vreun doctor școlit, căruia să-i mai ierți vreo expresie porcoasă, pentru că-i vedeai inima sângerând după ce nu putuse salva un om de la moarte, ci un puști cu caș la gură, care se credea bărbat dacă vorbea așa.

Astfel că într-o după masă Sofița se hotărî să-i aplice o corecție. Umplu o găleată cu apă de la spălător, dintre cele folosite la spălat, așezând-o la îndemână. În timp ce fetele se spălau Fitil își făcu imediat apariția și începu să-și lanseze replicile. Fata le făcu semn colegelor să-l ignore, ceea ce avu darul să-l enerveze și să devină și mai agresiv în limbaj. Apoi când văzu că se strânseseră destui „admiratori" în jur, îi aruncă o replică cu voce tare:

– Auzi, măi Fitil, știi ce-am învățat eu cât am lucrat la spital, la Râmnic?

– Ce, fă Sofițo, ce-ai învățat? În afară de să le faci chestia aia la doctori?

– Am învățat că au gura mare, și stau toată ziua cu scula-n gură, tocmai ăia care au fitilul mic!

Replica fetei stârni un hohot de râs nemaipomenit printre privitori, mai ales că era prima dată când cineva se contra cu Fitil, pe terenul său. Fitil rămase interzis câteva momente, apoi înțelese că pierdea publicul masculin, care până atunci fusese de partea sa, așa că se repezi spre fată înjurând și amenințând-o că-i arată el ce fitil are. Sofița îl întâmpină cu găleata de apă rece, pe care i-o turnă în cap, strigându-i:

– Ia de te răcorește, Fitil, că văd că te-ai înfierbântat uitându-te la noi!

Hohotele ajunseră la apogeu. Fitil, cu cămașa și pantalonii fleașcă, arăta ca un pui de găină prins de ploaie prin grădină, neînțelegând ce i se întâmplă. Se

uita în jur surprins, în timp ce prietenii lui de până atunci râdeau cu lacrimi, arătându-l batjocoritor cu degetele. Brusc îi veni sângele în cap și orbit de furie îi dădu Sofiței o palmă.

Fata tresări, nu se aștepta la așa ceva, după cum nu se aștepta nimeni dintre cei de față. Erau toți copii de țărani, iar la țară se obișnuia să-ți bați femeia, pentru presupuse sau reale vini. Ba câteodată să o și calci în picioare, dacă supărarea era mare de tot. Dar bărbatul își bătea întotdeauna femeia sa, în bătătura sau în casa sa, niciodată în văzul celorlalți, cum făceau doar țiganii. De aceea palma dată de Fitil Sofiței i-a lăsat pe toți fără reacție, era ceva nemaiîntâlnit în mersul firesc al vieții lor de țărani.

Sofița își reveni repede din uimire, apoi strângând brusc din dinți, întinse mâinile puțin în față, strânse pumnii, și-l izbi pe Fitil în față cu amândoi o dată, dându-l de-a berbeleacul. Nu degeaba crescuse printre băieții din Vâlcelele, asistând și chiar luând parte câteodată la bătăile dintre cetele de pe diverse ulițe. Fitil zbură vreo doi metri de lângă ea, căzând rău de tot, pe spate, icnind când lovi pământul bătătorit cu ceafa. Sângele îi țâșni pe nas, iar buzele strivite de pumnii noduroși ai fetei începură și ele să sângereze. Prietenii săriră să-l ajute, speriați de vederea sângelui ce-i țâșnea necontenit din nas, năclăindu-i părul, mânjindu-i fața și pătându-i cămașa.

– Palme să-i dai lui măta, aia care nu știe cu cine te-a făcut, prin cine știe ce tractir, țipă la el Sofița, surescitată la culme. Iar dacă te mai aud vreodată înjurând de față cu noi, ca la ușa cortului, să știi că iau o foarfecă de oi și-ți tai fitilul ăla de care te simți așa de mândru care precis nu-i pe măsura laudei tale.

Fitil avea să fie primul dintr-un șir de bărbați pe care Sofița avea să-i bată în cariera ei de tractoristă, bătăi ce aveau să o facă celebră în lumea acestora, stârnind curiozitatea dar și respectul celor ce ajungeau să o cunoască. Mulți o întrebau, când le ajungea la urechi întâmplarea:

– Ce-ai avut, Sofițo, cu bietul Fitil? Cu ce te-a necăjit?

– Ei, avea fitilul prea mic, de-aia l-am pocnit, răspundea ea, dând-o pe glumă.

Ședința

A lu' Trașcă nu comentă incidentul, la prima sa vizită, deși sigur îi ajunsese la ureche. Mai mult chiar, îl lăsă să treacă necomentat, până la prima ședință cu activul din PMR și UTM, care avu loc la SMT peste vreo lună. Aici ceru cuvântul mai la urmă, după ce se discutaseră problemele curente. O luă pe departe, întrebând cine se ocupă cu învățământul politico-ideologic în organizație, ce se discută acolo, ce progrese se făceau. După ce primi asigurări că totul se desfășoară nemaipomenit, păru să se gândească treizeci de secunde la ceva, cu privirea în jos, cu mâna dreaptă sprijinită pe biroul prezidiului. Apoi brusc întrebă sala:

– Dacă toate merg așa de bine, puteți să-mi spuneți de ce unii membri ai organizației de tineret se comportă necorespunzător, ca pe vremea burjuilor?

Puteți să-mi spuneți cum este posibil ca un tânăr UTM-ist să le jignească pe tovarășele eleve tractoriste, aruncându-le măscări și vorbindu-le ca la ușa cortului? Cum este posibil ca un tânăr UTM-ist să lovească o tovarășă, purtându-se ca ultimul nemernic? Nici tovarășa Guiu n-a procedat bine, făcându-și dreptate cu pumnii, dar dânsei putem să-i găsim circumstanțe atenuante, fiind partea vătămată. Ce să facem cu un astfel de tânăr, să-l mai ținem în organizație? Sau să-l aruncăm afară pe ușă, ca pe un măr stricat ce-l arunci din coș, ca să nu le strice și pe celelalte? Vă întreb!

În sală se lăsase o tăcere adâncă și stânjenitoare. Mulți realizau abia acum ce făcuse Fitil, și că purtarea lui prostească putea să-l coste excluderea din organizația de tineret a partidului. Ceea ce însemna că n-avea decât să se întoarcă la sapă și coasă, în satul natal, pentru că toate ușile aveau să i se închidă în nas, de acum înainte.

– Da, tovarăși, un măr stricat! continuă Trașcă, montat de-a binelea. De aceea propun excluderea tovarășului Fitil din organizația noastră. Ce păreri aveți? Vreau să le aud, acum, aici.

Bineînțeles că atunci când se cerea o excludere, nimeni n-avea chef să ia apărarea celui intrat în colimatorul șefilor, ca să nu atragă atenția asupra sa. De regulă excluderile se votau în unanimitate. Cum se întâmplase ultima dată cu Birică, cantinierul SMT-ului, prins că ciupise din banii de mâncare, ca să-și cumpere din ei o motocicletă veche.

Fitil era pur și simplu speriat de moarte. Abia se învățase cu viața de tractorist, bucuros că-și făcuse un rost, când totul părea să se năruie în jurul său. Era aproape sigur că peste câteva ceasuri avea să iasă pe poarta SMT-ului cu valiza de lemn în mână, ca să se întoarcă acasă la părinți și la cei 6 frați pe care aceștia se chinuiau să-i crească. Oriunde se uita în jur, foștii lui tovarăși de distracție îi evitau privirea, lăsând capul în jos, sau uitându-se după muște pe pereți. Nici un zâmbet, nicio privire încurajatoare, de nicăieri. Soarta îi era pecetluită.

La un moment dat privirea băiatului se opri pe fața Sofiței. Aceasta îi simți privirea, întoarse capul, și-l privi lung în ochi, de parcă îl cântărea din priviri. Scena dură vreo 30 de secunde lungi, apoi Sofița întoarse capul spre prezidiu, își linse puțin buzele crăpate de căldură cu limba, apoi ridică mâna dreaptă, cerând cuvântul. Toată lumea tresări, surprinsă și se pregăti să o asculte. Convinsă că îl va înfiera pe Fitil pentru faptele sale, bătând ultimul cui în sicriul acestuia, gata pregătit.

– Tovarăși și tovarășe, începu Sofița, surprinzându-i pe toți cu adaosul femininului la introducere. Lucru neuzual în partid, unde bărbații care-l conduceau uitau adesea că nu luptau singuri cu moștenirea burgheză. Tovarășul Fitil, aici de față, a greșit grav în ultimele luni, comportându-se într-un mod care nu corespunde moralei comuniste, și nici principiilor partidului nostru. Nu a fost singurul de vină, mulți dintre cei care stau acum tăcuți în sală l-au încurajat și l-au aplaudat pentru asta. Iar acum se pregătesc să ridice mâna, gata să-l excludă fără nicio remușcare. Tovarăși și tovarășe, eu însumi am partea mea de vină,

pentru că l-am provocat și mi-am făcut singură dreptate. Trebuia să mă adresez organizației de bază, să cer sprijinul acesteia în rezolvarea problemei. Pentru că nu am făcut acest lucru îmi fac autocritica în fața voastră, și vă promit că nu voi mai face la fel pe viitor.

– În același timp... cred că Partidul vrea... îndreptarea, nu excluderea celui care greșește prima dată, spuse Sofița amintindu-și de o predică a preotului Prundiș și croșetând pe marginea sa. De aceea propun ca tovarășul Fitil să primească cea mai severă sancțiune care există înaintea excluderii. Și să-și ia angajamentul – în fața noastră – că își va schimba comportamentul pe viitor, astfel încât să nu ne pară rău că nu l-am exclus. Dacă este nevoie, mă ofer voluntară să-l ajut să-și ridice nivelul ideologic, pentru că știu că nu se prea descurcă cu cititul, și asta poate fi una din cauzele slabei pregătiri politice. Eu atât am avut de spus.

Sala începu să se frământe după ce Sofița se așeză la locul ei, șușoteli de tot felul circulând printre oameni. Oricum, majoritatea dintre ei apreciau faptul că Sofița încerca să-l ajute pe Fitil, când i-ar fi fost atât de ușor să scape de el din SMT. Șușoteli erau și la prezidiu, cei de acolo fiind la fel de surprinși de întorsătura lucrurilor. După două minute de consultări, Moroiu – secretarul de partid, se ridică în picioare și ceru liniște.

– Tovarăși! Și tovarășe, în egală măsură. Am fost surprins, ca și voi, de propunerea tovarășei Guiu. După ce m-am gândit mai bine, mi-am dat seama că tovarășa Sofița a dat dovadă, în spusele ei, de bună pregătire politică și de o gândire matură. A trecut peste sentimentele ei față de învinuit, a judecat corect că unui om e bine să-i acorzi încă o șansă, dacă nu a greșit capital, și – mai mult – s-a oferit să se implice în pregătirea sa politică. Ne-am sfătuit cu toții, cei din prezidiu, și ne-am pus de acord că soluția oferită este cea mai bună pentru organizație.

– Tovarășe Fitil, pentru comportamentul tău neadecvat față de colectiv, în mod repetat, ești sancționat cu vot de blam cu avertisment. Cea mai mică abatere pe care o vei face pe viitor, de la normele moralei comuniste, de la regulamentele și principiile partidului, va atrage după sine excluderea. În același timp, dacă timp de doi ani vei dovedi că nu ai mai greșit și că te-ai îndreptat, vei putea cere organizației ridicarea sancțiunii la sfârșitul acestui interval de timp. Declar ședința închisă!

Din acea zi Fitil deveni cel mai devotat tovarăș de muncă al Sofiței, din tot SMT-ul Ziduri. Era în stare și să stea în cap pentru ea, dacă aceasta i-ar fi cerut-o. În același timp fata își făcu timp să-l ajute cu învățarea literelor, așa cum promisese în fața adunării. Fitil nu era prost, așa că începu să citească din ce în ce mai bine. Și începu să se comporte și mai matur, dându-și seama că are o vârstă la care băieții se gândesc să-și întemeieze o familie, și nu o poate face pe bufonul la infinit. Una peste alta, atmosfera din SMT se îmbunătățise, iar fetele se simțeau mai respectate. Făceau progrese și cu condusul tractorului, învățau și ceva mecanică, chiar dacă toate acestea presupuneau să facă eforturi suplimentare față de băieți.

Trașcă venea mai rar pe la ei, acum că lucrurile intraseră pe făgaș normal. La prima vizită după celebra adunare o căută pe Sofița, o lua la o plimbare pe aleea din fața cantinei, și-i spuse, cu surâsul pe buze:

– Partidul vrea îndreptarea, nu excluderea vinovatului. Hmm, nu-mi închipuiam că chiar îl ascultai pe Prundiș la slujba de duminică. Lasă, lasă, nu te scuza, ai procedat cu înțelepciune. Cred că ai minte de politician, ar trebui să te preocupe mai mult politica, să fii mai activă în organizație. Puțini oameni ar fi făcut ce-ai făcut tu în ședință, cu toți ochii ațintiți asupra lor. Cred că ai un dar să te faci ascultată. Și să-ți impui părerea. Am auzit că fetele te ascultă toate ca pe mama lor, deși câteva sunt mai mari decât tine ca ani. Asta, Sofițo, e ceva rar.

– Lasă, Ionică, asta, cum îi zice? prelucrarea politică. Eu am venit să mă fac tractoristă, și ce am de spus să spun pe ogor. Fraierul ăla de Fitil chiar nu merita excluderea, îl pedepsisem eu destul, făcându-l de râs în fața tuturor. Dovadă că acum a învățat să se poarte cum se cade. Avea nevoie doar de un duș rece.

– Și i l-ai făcut tu, cu găleata, nu?

– Păi dacă n-ați fost în stare să ne faceți și voi niște dușuri adevărate, aici.

– Lasă, că vă duceți la baia comunală, duminica. De unde atâția bani, Sofițo? Hai că plec. Mai gândește-te cu politica, dacă te hotărăști pot să propun să fii trimisă la Școala de partid.

– O să mă gândesc, dacă zici tu. La revedere!

Confuzia

La chermezele de duminică, din Râmnic, fetele trecuseră acum în partea cealaltă a scenei. Era rândul lor să vină îmbrăcate în combinezoane, cu șepci pe cap, și să stârnească interesul celorlalți petrecăreți. Într-o duminică se petrecu acolo o întâmplare amuzantă. Sofița, slabă și cu sânii mici, ciolănoasă și cu pomeți proeminenți, își ascunsese coadele sub o șapcă mare, cu cozoroc. Combinezonul larg îi ascundea puținele forme feminine ce le avea. Nu se dăduse pe buze cu nimic, că nu avea. Celelalte fete avuseseră timp să treacă pe acasă să se schimbe în rochii, dar ea nu. Mai avea ceva haine la Manda, dar ajunsese târziu în oraș, nu mai mersese să se schimbe. Și de fapt îi plăcea să vină în combinezon, care îi anunța public noul statut, pentru care muncea din greu.

Era în mijlocul fetelor, așteptând să înceapă dansul, după ce orchestra urma să termine niște melodii cântate așa, de încălzire. Deodată simți că cineva o privește intens, dintr-o parte. Sofița avea darul ăsta, de a simți când este privită, chiar și dacă cel ce o făcea era situat în spatele ei. Așa cum simțise și că o privea Fitil, la ședință.

– Parcă ai un ochi în ceafă, ca soacra din poveste, râdea Manda, care știa de darul ei.

Fata se întoarse încet, fără să pară că o face înadins și aruncă o privire circulară prin sală, localizând din mers și persoana ce o privea. Spre

surprinderea ei o privea o brunetă minionă, aranjată ca de petrecere, îmbrăcată destul de elegant. Sofița căzu pe gânduri, întrebându-se dacă nu cumva o știe de undeva, și persoana este supărată că nu a salutat-o. Dar chiar nu-i spunea nimic chipul cu ten măsliniu, ochi negri și gura roșie, de parcă era dată cu cârmâz. Așa că nu se mai gândi la asta și începu să vorbească cu fetele. După câteva minute bruneta trecu pe lângă ele, pășind legănat pe pantofii cu toc, și-i aruncă niște priviri stăruitoare.

– Fă, Sofițo, ce se uită aia așa la tine, o întrebă Lenuța?

– Nu știu fată, că și mai acum vreo 5 minute stătea lângă ușă și belea ochii la mine.

După câteva minute, bruneta repetă faza cu defilarea și ocheadele.

– Auzi, fă, știi ce cred eu? Că proasta aia crede că ești bărbat și are o bucurie la tine.

– Cum să creadă că sunt bărbat, nu vede că am țâțe?

– Ehei, că și mari țâțe ai tu, Sofițo. Și oricum combinezonul este larg, nu se văd. Să mă scuipi tu pe mine, dacă asta nu crede că ești bărbat.

Fetele continuară să bârfească, până când – în sfârșit – șeful orchestrei anunță tare:

– Dans!

Și orchestra începu să cânte melodii de dans. Prin tradiție, prima melodie era un damen tango, adică o melodie la care fetele invitau băieții la dans. Sofița se uită prin sal, să vadă dacă e vreun tip bine disponibil, când se trezi că cineva o bătea ușurel pe mână:

– Dansezi, flăcăule?

Bruneta stătea în fața ei, cu un zâmbet larg pe față, așteptând confirmarea. Sofița se uită disperată la Lenuța, apoi la Ana, dar pe amândouă le pufnise râsul, și se făceau că se uită prin sală, după băieți. Așa că se hotărî să-i dea brunetei o lecție, ca să caște ochii mai mari altădată, când o să caute partener de dans. Dădu din cap aprobator, fără să vorbească, fiindcă vocea ar fi dat-o de gol imediat. O luă pe brunetă de antebrat și o conduse pe ring.

I se părea ciudat să danseze cu altă femeie și să conducă dansul, deși nu era prima dată când o făcea. Dar de obicei dansa cu prietenele ei, când nu erau băieți destui la petreceri, și fetele nu doreau să stea pe margine, mai ales când muzica era nemaipomenită.

Bruneta se lipise de ea toată, dădea capul pe spate, micuță de statură fiind, și o privea printre gene, așa cum văzuse prin filmele americane, probabil. Dansa frumos, se vedea că era o obișnuită a chermezelor ce se țineau în parc. Se înroșise în obraji ca o fetișcană, și probabil că asta și era, se gândi Sofița, doar că machiajul o făcea să pară mai matură.

Când dansul se termină, în scurta pauză până începea următorul, bruneta atacă imediat.

– Dansezi foarte bine, te miști ușor. Mai dansăm unul?

– Da, spuse Sofița, dar stai puțin să-mi scot șapca, am transpirat cam mult din cauza ei.

Și-și trase șapca de pe cap cu un gest ușor teatral, apoi scutură din cap energic, făcând cozile să se desprindă de cap și să se învârtească prin aer.

Bruneta înțepeni pe loc, pur și simplu, fără grai, uitându-se cu ochii mari la cozile împletite ce se învârteau în aer. Părea că nu mai avea aer, obrajii îi luaseră foc, și un puhoi de lacrimi stătea gata să erupă din ochii negri. Sofiței i se făcu milă de ea, așa dezorientată cum arăta, și-i spuse:

– Hai, nu plânge, că n-oi fi tu prima fată care confundă o femeie cu un bărbat. Lumina este mai chioară aici, altădată să fii mai atentă.

– Dar, dar... ești tractorist. Cum de... ?

– Acum există și femei tractoriste, să ții minte asta, te va scuti de încurcături. La revedere.

Provocarea

În sfârșit veniră și zilele când fetele se urcară pe tractor și începură să are. Se terminase cu teoria la sală, se terminase cu practica pe lângă mecanicii mai în vârstă, care le învățau cum să repare și să țină în funcțiune tractoarele, se terminase cu orele de învățământ politic. Acum venise momentul să arate ce pot.

Câteva dintre ele abandonară în primele săptămâni. Era mult mai greu decât își închipuiseră la început. Tractoare erau puține, așa că se lucra în schimburi. Arai 8-10 ore, apoi așezai șuba în capul lanului, pe iarba abia răsărită și dormeai neîntoarsă alte ore bune. Te trezeai când te scutura schimbul, puneai ceva în gură, beai apă, îți făceai nevoile după vreun tufiș, apoi te urcai iar pe tractor. Și așa zi după zi, săptămână după săptămână, lună după lună. Cele mai frumoase momente ale unei zile erau atunci când tractoarele trebuiau lăsate să se răcească și ele, o oră-două, iar tractoriștii stăteau de vorbă, întinși pe jos.

De regulă luau pauză când apărea câte o căruță cu marmita de mâncare caldă, trimisă de la cantina SMT-ului. Atunci, tocănița fierbinte mâncată din strachina ținută în mână, completată cu pâine neagră cu coajă crocantă, li se părea mâncare dumnezeiască. Câteodată cantina nu avea făină, și atunci le trimitea o mămăligă mare, învelită bine în prosoape, ca să rămână caldă. Băieții începeau glumele lor, mai nesărate, referitoare la ața care trebuia folosită la tăierea mămăligii. Fetele râdeau, fără să se simtă prea ofensate, se obișnuiseră cu ei și felul lor de a fi. La urma urmei le erau tovarăși în îndeplinirea pariului făcut cu ele însele, că vor putea face munca grea de bărbați la fel de bine ca aceștia.

Pentru Sofița toate cele întâmplate zilnic păreau file de poveste, visată în somnul dulce al adolescenței. Se trezea de fiecare dată odihnită, oricât de puțin ar fi dormit, cu pofta necurmată de a călări tractorul, precum fecioarele cretane care se jucau cu taurii sacri în lumea miceniană. Își ridica privirea spre cer, să știe ce-i rezerva vremea pentru ziua de muncă ce începea. Și oricât de greu i-ar fi fost somnul de la cap de ogor, tresărea imediat când motorul tractorului ei, mânat de schimbul celălalt, se oprea. Aștepta un minut-două, cu ochii pe somn,

și dacă nu-l auzea reluându-și treaba, se ridica în mâini și privea spre coleg. Dacă acesta avea probleme tehnice, îi făcea semn să vină să-l ajute. Și Sofița se scutura de somn, se freca cu mâinile pe față și dădea fuga să vadă ce se întâmplase. Cum pusese diagnostice corecte la majoritatea problemelor apărute pe parcurs, i se dusese buhul că se pricepe la mecanică, că nu degeaba fusese atentă la ce le spunea inginerul în sala de clasă.

Aducerea ca profesor a respectivului inginer, la pensie de câțiva ani, fusese un compromis pe care Trașcă și directorul fuseseră nevoiți să-l facă. Inginerii erau rari în România, până la război institutele politehnice scoteau puțin peste o mie de absolvenți pe an. Dintre aceștia, doar câteva sute se pricepeau, poate, la motoare, automobile sau tractoare. Mulți dintre ei lucrau în fabricile mai mari, din București sau Ardeal, era greu să convingi unul să lase totul pentru a preda mecanică unei mâini de tinere femei. Alții, din familii mai cu dare de mână, plecaseră din țară după război, pentru a nu suferi din partea noului regim același tratament precum colegii lor ruși, după ce sovietele luaseră puterea. Și de fapt cine avea bani să termine o facultate de inginerie, dacă nu cei din familii mai bogate? Așa că penuria de ingineri, ca și de orice fel de tehnician calificat, era o mare problemă a noilor conducători ai României.

Inginerul Iacob Marcovici fusese o soluție mult timp ocolită de activiștii comuniști, ca variantă de profesor ad-hoc de mecanică. Asta pentru că era dintr-o familie de evrei înstăriți, ce fuseseră arendași pentru mari familii de boieri de pe Bărăgan. Lucrase la Malaxa, la Laromet și la Ford-România, ajungând să fie șef de secție, lucrând chiar și în proiectare. Când venise vârsta pensiei, se retrăsese la Râmnicu Sărat, într-o casă mică – dar cochetă – de pe Domneasca. Soția îi murise de mult, iar copii nu avea. Din punctul de vedere al partidului inginerul era un reprezentant tipic al burgheziei. De aceea evitaseră să apeleze la el. Până la urmă nu au avut încotro, ajutându-i să ia o decizie și faptul că inginerul nu făcuse nici un fel de politică în viața sa, dedicat excesiv meseriei sale, chiar și în detrimentul familiei.

Pe Trașcă căzuse beleaua să încerce să-l convingă să-i ajute cu pregătirea cursantelor, pentru câteva luni. Acesta bătuse la ușa casei Marcovici, se prezentase ca activist de partid, și fusese surprins de reacția proprietarului:

– Ați venit să-mi luați casa. Înțeleg, astea sunt vremurile. Dar am o rugăminte mare la dumneata. Să mă lăsați să locuiesc în continuare aici, într-o cămăruță, la mansardă. Sau în bucătărie. Am 65 de ani, nu mai am unde să mă duc, spusese inginerul, cu voce gâtuită.

– Stați, stați puțin, domnu' inginer! E o greșeală la mijloc, spuse Trașcă, neobservând că-i scăpase apelativul domn, cu care te-ai fi adresat oricărui om pregătit, înainte de război. Eu am venit în altă problemă. Să ne așezăm undeva, avem ceva mai mult de vorbit.

– Așaaa? Luați loc pe fotoliul acesta, atunci. Am ibricul pe foc, făceam o cafeluță, în două minute e gata și atunci putem vorbi.

Trașcă se așeză stingher pe fotoliu, simțindu-se puțin emoționat în fața bătrânului cu părul alb, îmbrăcat impecabil, cu cămașă și pulover cu anchior,

pantaloni cu manșetă și papuci de casă din piele. Interiorul era destul de sărăcăcios mobilat, observă el după ce-l cercetă atent cu privirea. Mobilă veche, de calitate, câteva tablouri, despre care nu știa cât de valoroase pot fi, precum și cărți. Foarte multe cărți, umplând rafturile bibliotecii, dar așezate și pe birou, pe un scaun și pe dulapul de haine. Gogu Constantinescu, citi Trașcă pe un cotor de carte, numele autorului fiind urmat de un titlu în engleză. *Aurel Perșu – Priviri noui ce rectifică și simplifică studiul mecanicei*, era altă carte așezată la îndemână, pe birou.

– Nu am cine știe ce valori, comentă inginerul, care-i observase privirea. Am stat mai mult la București, dar căsuța de acolo era a soției, am vândut-o după ce ea a murit. Am cheltuit mult pe cărți, asta e boala mea de când eram mic copil.

Turnă cu îndemânare cafeaua aburindă în două cești obișnuite, așeză una la îndemâna vizitatorului pe o măsuță, și așeză lângă cafea și o scrumieră. Trașcă își aprinse o țigară, nu fără a-i oferi și gazdei una, care – spre surprinderea sa – o acceptă imediat, sorbi puțină cafea, și începu să vorbească. Pe măsură ce vorbea uimirea se instaura pe chipul interlocutorului, fără ca acesta să facă vreun efort să o ascundă. După ce termină, urmară câteva momente de liniște, în care cei doi bărbați se mulțumiră să pufăiască din țigările ieftine, privindu-se cu interes prin fumul răspândit în încăpere.

– Domnule dragă, trebuie să recunosc că propunerea dumitale m-a lăsat fără replică. M-am obișnuit să stau închis mai mult în casă, cu cărțile mele, încât ideea să instruiesc niște minți tinere pe căile întortocheate ale mecanicii pare ceva neverosimil. Pot să te întreb de ce nu ați apelat la cineva mai tânăr ca mine, mai în putere?

– Domnule inginer, sunt puțini specialiști în ziua de azi. Mulți au plecat din țară după ce partidul nostru a luat puterea. Iar mulți au... probleme, datorită politicii făcute înainte de război. De aceea am apelat la dumneavoastră. Știm că ați lucrat în domeniu, aveți o experiență de negăsit la alții. Deci, ce ziceți? Ne ajutați? Veți fi plătit, bineînțeles, pentru munca depusă.

Inginerul Marcovici făcu un semn din mână, ce părea a spune că nu e important subiectul, când auzi despre plată. Apoi își duse mâna la gură, cu arătătorul în jurul bărbiei și degetul mare înfipt în obraz, semn de concentrare asupra deciziei de luat.

– Domnule dragă, cea mai mare problemă în calea colaborării noastre nu este lipsa mea de interes, ci dimpotrivă. Problema ar fi că trebuiesc ținute cursurile la Ziduri, adică să locuiesc acolo. Nu?

– Pentru trei luni, da. Vă punem la dispoziție o cameră în regim de internat, mâncare, tot ce este necesar. Partea cu baia încă nu este rezolvată, dar se fac eforturi și în direcția aceasta. În schimb duminica veți veni acasă, o dată cu fetele.

– Bine, pare rezonabil. Trebuie să găsesc o soluție pentru ca motanul meu, Ergo îl cheamă, să nu sufere. O să vorbesc cu o vecină să mă ajute, să-l

îngrijească cât lipsesc. El e singura ființă vie din jurul meu, toți ceilalți m-au uitat.

– În regulă. Înseamnă că batem palma?

– Da, fără îndoială. Aș face-o și gratis, tinere, ca să îmi mai pun puțin mintea la treabă. Dacă voi găsi și oameni dornici de învățat acolo, va fi minunat!

Mentorul

Calitatea orelor predate de inginerul Marcovici s-a dovedit a fi peste așteptările tuturor celor implicați. Bătrânul acumulase de-a lungul vieții o experiență impresionantă, pe care tânjea să o transmită și altora. Marele lui merit era că reușise rapid să-și adapteze modul de lucru la nivelul de pregătire al elevelor, toate absolvente de șapte clase primare. Faptul că avea în față niște femei tinere, dornice de a învăța o meserie, nu părea să-l stânjenească în vreun fel. Le învăța temeinic ABC-ul meseriei, asigurându-se permanent că au înțeles cele transmise. Desena pe tablă cu grijă, simplificând desenele la maximum, pentru ca fetele să prindă ideile esențiale. Găsea întotdeauna analogii din viața de zi cu zi, care să explice mai ușor conceptele mai dificile, iar fetele înțelegeau și apreciau asta.

La primele două-trei lecții participaseră și Trașcă, precum și directorul și secretarul de partid, pentru a se asigura că alegerea făcută este în regulă, din toate punctele de vedere, inclusiv cel politic. Lecțiile îi acaparaseră și pe ei atât de mult, încât îl lăudaseră pe inginer în tot SMT-ul. Așa se face că uneori la cursuri apăreau și tractoriști mai în vârstă, dornici să mai învețe și ei câte ceva, ca să înțeleagă mai bine tractoarele și hachițele lor. Mai ales că ei învățaseră meseria prin ucenicie, pe lângă meșterii de altădată, care te disciplinau lovindu-te cu tija de la culbutori peste degete, sau aplicându-ți câte o palmă după ceafă, ca să fie siguri că reții ceea ce ți-au explicat.

Faptul că Marcovici se implicase atât de energic în pregătirea cursantelor, ajunsese și la urechile celor de la regionala de partid. Care se gândiră să-l mai solicite și cu alte prilejuri, mai ales că partidul anunțase deja planurile sale grandioase de industrializare rapidă a României. Inginerul nu a zis nu, bucuros că găsise un mod de a-și mai pune creierul la treabă și de a mai socializa cu alți oameni, mulți dintre ei înzestrați cu entuziasmul tinereții, atât de molipsitor. Cu acest prilej Trașcă îi spusese discret, neoficial, că nu trebuie să-și mai facă griji privind posibila pierdere a locuinței, tovarășii de la regională apreciind colaborarea cu dânsul, ceea ce-i oferea un fel de imunitate în fața măsurilor luate împotriva burghezilor și moșierilor.

Între Sofița și Iacob Marcovici se stabilise o legătură mai specială. Inginerul stabilise rapid că ea este cea mai dotată dintre elevele sale, cu mintea cea mai ascuțită și în același timp cu dorința de a învăța cât mai mult din cele predate. Observase și că este un fel de lider al grupului, fetele dându-i ascultare de cele mai multe ori. Așa că se focusase asupra ei, considerând-o pe bună

dreptate un fel de șefa clasei. Mintea Sofiței absorbea ca un burete informațiile transmise de inginer, căruia îi punea, fără reținere, o grămadă de întrebări. Cum răspunsurile la aceste întrebări îi ajutau și pe ceilalți să înțeleagă mai bine, era încurajată să le pună, oricât cât de des simțea nevoia.

– Avem doar trei luni la dispoziție, le spunea adesea bărbatul cu părul cărunt. Eu n-am cum să vă învăț toată mecanica necesară, încerc în schimb să vă fac să gândiți logic, să învățați să vă folosiți cunoștințele pentru a rezolva probleme. Și să vă explic principiile de funcționare ale principalelor componente ale tractorului. Multe alte lucruri le veți învăța de la colegii mai cu experiență. Să fiți atenți la ce fac și ce nu, pentru că ar fi păcat să repetați greșelile făcute de ei, până au învățat un lucru nou. Iar cele mai multe lucruri le veți învăța singure, lovindu-vă de probleme și căutându-le rezolvarea. Până când veți ajunge voi înșivă tractoriste cu experiență, bună de împărtășit și altora.

Fetele îl ascultau cu atenție și deosebit respect. La ore era întotdeauna liniștea cea mai desăvârșită, chiar dacă în pauze ai fi crezut că pe hol are loc o chermeză, așa de gălăgioase erau.

Dragostea față de tractor a Sofiței începu curând să dea roade. Se simțea una cu monstrul acela metalic, care icnea, pufnea și se cutremura din toate încheieturile, în timp ce trăgea după el plugurile care mușcau din țărână, lăsând în urmă brazdă neagră și lucioasă. Îi plăcea să simtă vibrația motorului transmițându-i-se în tot corpul, adora zgomotul puternic și mirosul de motorină arsă ce rămânea în urma tractorului. Avea să lucreze pe diverse tractoare, fiecare cu dichisul lui, și pe fiecare dintre ele avea să performeze.

Adora diminețile agitate, când toți tractoriștii dădeau târcoale tractoarelor, pregătindu-se să le pornească. Lanz-ul avea o tijă metalică prevăzută cu o bilă la capăt, care corespundea cu camera pistonului. Bila trebuia încălzită până la incandescență cu o lampa de benzină, apoi cu un volan mare, circular, se dădea peste cap volanta, forțând tractorul să-și înceapă ciclurile. Momentul pornirii venea abrupt, pe neașteptate cumva, și era aproape o artă să retragi volanul la timp și repede, din împreunarea cu volanta, în momentul în care aceasta lua viteză, învârtită de către motor. Oameni neatenți, sau care se dădeau mari meseriași, se aleseseră cu brațe smulse din cauza că nu simțiseră momentul propice.

Sofița făcea asta aproape ca în vis, fără să-și mai gândească mișcările, bazându-se pe un simț special și pe un auz adaptat perfect meseriei. Nu greșea niciodată, stârnind admirația fetelor dar și a multora dintre bărbați. Alt tractor era pornit cu ajutorul unui motoraș auxiliar, ce era alimentat cu benzină. Acesta pornea ușor, și era folosit apoi ca să învingă inerția motorului diesel, învârtindu-l pe acesta până începea autoaprinderea. Interesant era că motorașul pe benzină se pornea trăgând de o sfoară, ca la motoarele bărcilor, prilej de glume nenumărate din partea tractoriștilor pe seama novicilor, când aceștia trebuiau să învețe pornirea tractorului.

Înălțarea

Când ara, Sofița ar fi fost în stare să și doarmă în scaunul tractorului, în timp ce acesta alerga peste câmp. De multe ori aproape o făcea, picotind în scaun, într-o stare de semitrezie, dar cu toate simțurile conectate la zgomotul tractorului. Mânca din mers de multe ori, ca să mai câștige timp de lucru, până trebuia să predea schimbului îndatoririle. Spre deosebire de ceilalți tractoriști, Sofița nu suferea de sete când lucra pe căldură, nu simțea nevoia să bea apă mai niciodată. Asta însemna alt timp câștigat pentru muncă, nu trebuia să oprească des în capul lanului, să de ducă la ghiumul cu apă călduță, acoperit cu vreo țoală, și să umple cana de tablă cu apa, de multe ori sălcie, a Bărăganului. Când fetele o întrebau de ce nu bea apă, ea glumea la rândul ei, spunându-le că fântâna din Vâlcelele ce era peste drum de casa lor avea apă sălcie, sărată, și nu-i plăcea să o bea. Prin urmare se învățase așa, fără apă.

Adevărul este că fântâna era într-adevăr cu apa sălcie, dar locuitorii nu o mai simțeau, de vreme ce o beau zi de zi, an de an. Doar când ajungeau prin alt sat, sau la oraș, descopereau cu mirare că apa avea alt gust acolo, părând chiar dulceagă. Dar tot mai bună era apa de la fântâna lor! Singurul care pufnea zgomotos din mustăți când bea apa sălcie, ca un cal care descoperă un pai în găleata de adăpa, și încearcă să-l îndepărteze, era Ion Guiu. Deși locuia de atâția ani în Pușcăieni, nu uitase gustul apei de munte de la Covasna. Și mai ales a borvizului, a apei minerale înțepătoare la limbă, ce țâșnea câteodată din pământ când săpai o fântână. Covăsnenii aveau fântâni și cu apă simplă, și cu apă minerală, dar se bucurau mai mult de cele simple, pentru că apa lor putea fi folosită la gătit și la adăpatul vitelor. Așa că baciul covăsnean bea de nevoie apa sălcie, când chiar nu putea altfel, bucurându-se în schimb de apa bună și rece a izvoarelor lângă care își așezase stâna.

Sofița deveni, destul de repede, cel mai productiv tractorist de la SMT Ziduri. Învățase aproape totul despre tractoare, nu chiulea, nu stătea la bârfă în capul lanului, se odihnea doar atât cât avea nevoie ca să continue munca de zi cu zi. Odihna de noapte, când nu era în schimb, se făcea bineînțeles pe pufoaica trântită pe iarbă. Toate astea au făcut ca în doar câteva luni să înceapă să depășească cu mult normele. Interesant este că nu se oprea din evoluție, pe măsură ce timpul trecea obținea rezultate tot timpul mai bune, de parcă își propunea, de la zi la zi să muncească mai mult și mai bine. Nici un bărbat nu reușea să țină pasul cu ea, și nu puțini fuseseră cei care încercaseră asta, din răsputeri.

Vestea despre femeia care muncea mai mult decât bărbații, și care nu se oprea din a lucra tot mai mult, a ajuns și la Regionala de Partid. Și pe la Ziduri au început să se perinde tot felul de activiști ca să o vadă pe Sofița, să vorbească cu ea, să încerce să-i afle secretul. Ba mai mult, un tovarăș ziarist de la Scânteia, organul de propagandă a partidului, venise și îi pusese o serie de întrebări, notând conștiincios într-un carnețel răspunsurile. După câteva zile în ziarul respectiv, cel mai citit din România după ce ziarele „burgheze” dispăruseră, a

apărut un articol despre Sofița, cu o poză mică și cam neclară, în care cu greu ai fi recunoscut-o. Articolul avea un titlu conform uzanțelor epocii: „La SMT Ziduri o tovarășă tractorist dărâmă zidurile automulțumirii”. Ziaristul avea experiență, pricepuse multe din cele spuse de tânăra femeie, și se hotărâse să facă din ea un exemplu

Era epoca în care limbajul activităților umane lucrative din România se îmbogățise cu un nou termen: stahanovist. Poporul român aflase – cu nespusă uimire – despre existența în măreața Republică a Sovietelor a unui miner din Donbass, Alexei Grigorovici Stahanov pe numele său, care hotărâse că omul sovietic nu are limite când vine vorba de productivitatea muncii sale. Și dacă trebuia să scoată 14 tone de cărbune în medie pe schimbul său, el ajunsese să scoată, în cele din urmă, 102 tone! Propaganda sovietică îl făcuse atât de cunoscut, încât până și prestigioasa revistă Time îl pusese pe coperta unuia dintre numerele sale. Decorat, distins cu medalia Erou al Muncii Socialiste, ales deputat în Sovietul Suprem, eroul avea să-și găsească sfârșitul, la vreo 40 de ani de la isprăvile sale din tinerețe, într-un spital de psihiatrie.

Sofița cumpărase 10 ziare Scânteia, trimițând câteva dintre ele și la Vâlcelele, ca să afle și ai săi despre reușitele sale și să se bucure alături de ea. Mai ales că, într-o festivitate cu tot personalul din SMT, tovarășul Zaharia, secretarul cu agricultura pe regională, îi înmânase o diplomă de stahanovistă și o plachetă frumoasă din bronz, cu un tractor figurat pe ea. Fetele îi dăduseră și ele un buchet enorm de flori de câmp, superbe, iar Sofița – cu obrajii roșii de emoție, nu mai știa ce să facă cu mâinile. Mai mult, spre surpriza ei, către sfârșitul festivității Trașcă îi dădu discret un plic, rugând-o să-l citească când va fi singură și liniștită. Plicul era de la inginerul Marcovici, și foaia de hârtie dinăuntru nu conținea decât câteva cuvinte, scrise cu o caligrafie îngrijită:

Aflu că nu mă faci de rușine, ci dimpotrivă. Străduiește-te în continuare, Sofiță, și trăiește-ți visul!

Ing. Iacob Marcovici

Consacrarea ei ca tractoristă stahanovistă avea să influențeze curând viața fetei născute în prăfuitul sat de Bărăgan. Toată lumea o privea altfel, mai cu interes, mai cu respect dar și mai cu invidie. Destul de des era provocată la întrecere de către tractoriști din alte județe. Apăruse și în România, importată de la ruși, moda întrecerii socialiste, între oameni, echipe sau chiar întreprinderi. Se făceau cu frenezie provocări, se implicau meseriași, personal, resurse. Ziarele nu mai pridideau cu publicarea relatărilor despre cum au decurs și s-au terminat întrecerile.

Sofița era greu de bătut la întrecerea pe tractor, ea făcea cu pasiune munca respectivă, în timp ce pentru toți ceilalți era o meserie. Așa că aparițiile ei în ziare, în postura de învingătoare, se înmulțiseră. La început îi plăceau întrecerile, îi plăcea că poate arăta că muncește mai mult și mai bine decât niște bărbați cu experiență. Îi plăceau și momentele festive, îi plăcea și cum se uitau ceilalți la ea la chermezele de duminică seară. Dar cu timpul toate acestea deveniră obositoare. Plus că îi consumau din puținul timp liber ce-l mai avea.

Tot spera că provocările la întrecere se vor rări, mai ales că apăruseră și alte stele pe firmamentul stahanovismului. Dar ideea de a o învinge pe prima tractoristă stahanovistă se pare că stârnea pasiuni ciudate în mintea unora, care învârteau volanul tractorului de ani buni.

La un moment dat, Sofița i se plânse lui Trașcă.

– Auzi, nu poți face ceva să scap de concursurile astea? Mie îmi place să lucrez câmpul cu tractorul, nu să fiu vedetă și să fiu aplaudată de tovarăși muncitori, unii mai în vârstă și decât tata.

– Știu și eu, Sofițo? O soluție ar fi, dar ai refuzat să o iei în considerare până acum.

– Ce soluție, ce vrei să spui?

– E vorba de școala de partid, femeie. Ți-am mai propus de câteva ori.

– A, da. Și cu ce m-ar ajuta?

– Păi, în primul rând ai sta șase luni în București, unde ai învăța multe despre politica partidului. Ceea ce te-ar pregăti pentru ce urmează să se întâmple în țară. Plus că ai cunoaște lume sus-pusă, ți-ai face ceva relații. Dar – cel mai important lucru – nu vei mai putea fi provocată la întrecere! Lumea te va uita, încet-încet, iar când te vei întoarce vei putea să-ți vezi de ale tale. Dacă, bineînțeles, nu vei alege să intri în activul de partid, să devii activistă. Ți se va oferi asta, să n-ai nicio grijă, îți pot garanta.

– Șase luni? Fără să stau deloc pe tractor? Tu îți dai seama ce spui, Ionică?

– Îmi dau seama, știu că te-ai măritat cu el, fii fără nicio grijă, mustăci tânărul.

– Șase luni...

– Trec mai repede decât te-ai gândi.

– Bănuiesc. S-ar putea să merite. Când să-ți dau răspunsul?

– În cel mult o săptămână, pentru că până la 1 septembrie putem înainta propuneri pentru seria nouă de cursuri și sunt ceva hârtii de făcut. Știi, acolo o să ai cazare și masă asigurată, iar salariul va fi livrat de partid SMT-ului, de unde-l vei ridica. S-ar putea să fie nevoie să dai o împuternicire pentru asta. Aștept răspunsul tău, iar dacă va fi da, mă voi ocupa eu de toate.

Decizia

Și uite așa, pe negândite, se trezise Sofița înscrisă la Școala de partid de 6 luni, de la București. Și, odată cu copiii din școli, începuse și ea noua viață de cursant. Pentru asta trebui mai întâi să-și facă bagajele și să se urce în tren. Cum tractoriștii erau plătiți bine, iar o stahanovistă ce spărgea normele câștiga și mai bine, fata putu să-și cumpere haine și încălțări cu care să nu se facă de râs în capitală. Își luase și un loden, care chiar dacă era mai degrabă bărbătesc, îi dădea un aer foarte interesant când strângea cordonul în talie, și-și punea șapca mare, cu cozoroc, sub care-și ascundea cosițele. Își cumpărase și un geamantan de piele, boieresc de-a dreptul, luat pe te miri ce de la talcioc.

La SMT despărțirea de fete fu dureroasă, se atașaseră mult unele de altele în lunile scurse de când coborâseră, temătoare dar curioase, din vagonul remorcat de tractor. Toată lumea venise să o vadă la plecare, urându-i cele ce se urează de obicei în astfel de împrejurări. Chiar și Fitil păruse impresionat și o bătuse bărbătește pe umăr, în timp ce-i spunea:

– Vezi pe cine mai prelucrezi și prin Bucureștiul ăla...

Sofița profitase că erau mai toți colegii pe lângă ea, și le transmisese cu glas tare:

– Măi, aveți grijă de tractorul meu. Știți cât m-am chinuit ca să-l fac să meargă bine. I-am reglat injecția personal, cilindru cu cilindru, astfel că acum pornește ca un ceas. Folosiți-l așa cum este, nu vă amestecați la reglaje. Dacă-și bagă cineva nasul acolo, când mă întorc dracul îl ia!

Și cu aceste cuvinte de avertizare se despărțise de ei, urcându-se în căruța unui sătean, cu care se tocmise s-o ducă până la oraș.

Bucureștiul o intimidase din start, nu-l văzuse niciodată până atunci, nu-și putea închipui că există un oraș atât de mare. De când coborâse din tren parcă trăia un vis, și-i tot venea să se ciupească ca să se trezească. Lume multă și gălăgioasă, mașini, autobuze, tramvaie, și – când și când – câte o căruță, rătăcită prin acel amalgam de oameni și mașini, cu vreun oltean nervos pe capră, șfichiuind din bici și strigând la oameni:

– Dă-te, beeeiii neamule!

Ca să ajungă la clădirile vechiului orfelinat, transformat în internat pentru cursanții de partid, Sofița trebuia să ia tramvaiul. Se urcase curioasă în acesta, ascultând atentă motorul electric, care suna cu totul altfel decât motorul de pe tractorul ei. Se așezase pe un colț de scaun, cu valiza la picior, și admirase deplasarea silențioasă și manevrele ușoare ce le făcea tramvaiul, sub comanda vatmanului.

– Deci ăsta e tramvaiul care-i cauzase beleaua lui Nae al lui Chișleag, la prima sa deplasare în București, își spuse fata în sinea sa.

Nae, vâlcelean de viță veche, ajunsese și el pentru prima dată în București, cam la aceeași vârstă ca și Sofița. Umblase parcă beat de uimire prin oraș, luându-l la picior, până obosise. Mâncase, împreună cu un alt vâlcelean, mici fierbinți, apoi băuseră bere rece, undeva lângă Obor. După care Nae, abțiguit puțin, îi spusese tovarășului său:

– Eu vreau să mă plimb cu tramvaiul!

– Lasă, mă, că vii altădată pentru asta, hai să mergem în treaba noastră.

– Mă, ești nebun? Ți-am zis că vreau să mă plimb cu tramvaiul.

– Bine, mă, dar eu nu te aștept. Ne vedem la gară. Dacă tu întârzii să știi că eu mă urc în tren și plec la Râmnic.

– Bine, mă, ne vedem în gară.

Nae luase bilet, se urcase în primul tramvai sosit și se oprise pe la mijlocul culoarului, stând crăcănat și încercând să nu se clatine prea mult atunci când tramvaiul lua curbele.

– Cum naiba de bucureștenii ăștia nu se clatină, frate? îi trecu prin minte vâlceleanului. Apoi observă curelușele de piele spânzurate de țevile orizontale, care te ajutau să-ți ții echilibrul, și le folosi.

Mândru nevoie mare, Nae al nostru încurca lumea ce dorea să circule pe culoar, nebăgând-o mai de loc în seamă. Se uita în schimb cu nesaț pe geam, uimit de casele mândre, blocurile cu mai multe etaje sau prăvăliile arătoase. Nemaivorbind de puzderia de lume ce se mișca pe trotuare, asemenea unui șarpe imens închipuit din oameni. La un moment dat berea îngurgitată cu poftă începuse să-și cam ceară drepturile. Nae începuse să se clatine de pe un picior pe altul, presat de nevoi din ce în ce mai tare. Așa se hotărî să coboare, să rezolve problema cumva. Dar spre ghinionul său tramvaiul ajunsese mai spre marginea orașului, unde avea stații extrem de rare, în drumul spre depou. Când ireparabilul stătea să se producă, Nae, disperat, strigase la vatman:

– Oprește tramvaiul, să mă piș!

Cum de întâmplarea ajunsese la urechile consătenilor săi, nu se știe. O povestise el probabil, la beție, vreunui prieten. Cert este că tot satul o aflase, iar Nae căpătase o tristă notorietate, devenind subiect de glume mai din topor, glume care aveau să-l urmărească și pe el și pe urmașii săi, vreme de cel puțin jumătate de secol.

Școala

Cazarea Sofiței se făcuse cu repeziciune, personalul internatului vădind obișnuința de a rezolva problemele noilor veniți în cel mai scurt timp. Sofița se trezi cazată într-o cameră cu încă trei fete, sosite deja, cameră dotată cu patru paturi cazone, o măsuță și 2 scaune. Fiecare avea câte un dulap de haine, și cam atât. Baia era pe hol, la capătul acestuia, la comun. Fata își reprimă un zâmbet, gândindu-se că între Ziduri și București nu existau mari diferențe în ceea ce privește cazarea.

După ce făcuse cunoștință cu fetele, află de la acestea că vor fi colege de clasă, pentru că așa se făcea repartiția pe camere, după clase. Una dintre fete fusese și copiase orarul pentru prima săptămână de la avizier, așa că li-l dădu și lor. Sofița notă într-un caiet, surprinsă total:

– Ivirea claselor şi a partidelor în România;

– Lupta Partidului Comunist împotriva fascismului şi a războiului de cotropire;

– Rolul Armatei Roşii şi a poporului sovietic în războiul de apărare a Patriei Sovietice şi de eliberare a naţiunilor cotropite;

– Problema ţărănească, reforma agrară din 1920 şi 1945 şi deosebirea între ele;

– Problema naţională, situaţia naţionalităţilor din România şi sarcina Partidului nostru;

– Principiile organizatorice ale Partidului şi metodele de muncă.

Și multe alte materii, care sunau cam după același tipic. Programul, afișat și el, nu le încântă de fel pe cele patru fete. Te trezeai la 6.30, apoi urmau înviorarea, spălatul și micul dejun. De la 8.00 la 9.00 se citea Scânteia, organul partidului. Apoi urmau patru ore de lecții, masa de prânz, între 13.00 și 15.00, urmată de ore la clasă până la ora 20.00. Când se servea cina, apoi cursanții având liber de la program. Mă rog, programul nu le plăcu fetelor, dar fiecare își ținu părerea pentru ea, conștiente că la școala de partid nu te apuci să comentezi ce-ți place și ce nu, cu nimeni.

Încet-încet Sofița intră în rutina școlii de partid, deși trecuseră ceva ani de când stătuse ultima dată într-o bancă de școală. Materiile predate erau destul de seci, depindea mult de lectorii care le predau ca să mențină trează atenția cursanților. Printre care erau și unii ce băteau spre 35 ani, aveau familie și copii, la care gândurile le zburau adesea. Cititul ziarelor și comentarea știrilor li se păreau momente de relaxare de-acum, pentru că la așa ceva nu se susținea examen.

Adevărul era că fetele erau terminate seara, după cină, când ajungeau în sfârșit în cameră. Plimbarea prin oraș, vizitele prin prăvălii, erau plăceri mereu amânate, rar îndeplinite în vreo duminică. Duminică școala organiza și chermeze, pentru ca tinerii sa se mai și distreze. Dar cum de multe ori lectorii erau și ei prezenți, împreună cu îndrumătorii de grupe, fetele parcă nu se puteau bucura pe deplin de serile respective.

La o astfel de serată, Sofița dansă o dată cu o fată înaltă ca și ea, dar la fel de ciolănoasă, având în schimb o chică blondă ca paiele de grâu. Băieți erau mai puțini în seria lor, de obicei era invers, așa că fetele mai dansau și între ele. Fetei îi plăcu cum dansase partenera de nevoie, și se oprise să vorbească cu ea, după dans. Îi povesti întâmplarea cu bruneta din Râmnic care se dăduse la ea, crezând-o bărbat, și se amuzară împreună de întâmplare. Pe blondă o chema Paulina, și era de fel din Ardeal, de pe lângă Mediaș. Lucra într-o țesătorie, care fusese a unui sas cu dare de mână, dar pe care statul o naționalizase.

Sasul, care era inginer de profesie, ceruse să fie lăsat să lucreze ca angajat în propria țesătorie, ca să-și câștige existența, după ce noul regim îi luase tot ce agonisise. În prima fază fusese refuzat categoric, nimeni din partid nu avea încredere într-un „exploatator” că va munci onest, acolo unde până mai ieri fusese patron. Dar după ce mașinile de țesut avuseseră numeroase sincope, ca până la urmă producția să trebuiască a fi oprită, din lipsă de meșteri pricepuți, cineva avu ideea să-l recheme. Așa că sasul fusese angajat ca mecanic de întreținere, după ce semnase un angajament în fața conducerii, document care fusese ferit de ochii curioșilor. Și mașinile începuseră din nou să țeasă ca la carte, întreținute și reparate cu dragoste, de către fostul lor stăpân.

Ca și în cazul inginerului Marcovici contase faptul că omul nu făcuse politică, nu se apropiase în trecut de Grupul Etnic German, nu dorise să plece în Germania odată cu trupele acesteia ce se retrăgeau de pe frontul de est. Nevoia ca țesătoria să meargă, în anii aceia de după război, cu lipsuri atât de multe,

avea să-i salveze viața sasului, care nu avea să cunoască deportarea în Rusia, de unde puțini etnici germani s-au mai întors.

Cele două fete se împrieteniră repede, întâlnindu-se cât puteau de des ca să vorbească, să-și povestească noutățile de la școală, să iasă în oraș câteodată. Paulina era elevă la Şcoala Superioară de Ştiinţe Sociale „A. A. Jdanov", adică o școală de doi ani, destinată celor cărora li se pregătea o carieră în politică. Era în anul doi și deja știa cam tot ce se întâmplă în școală, inclusiv în spatele ușilor închise. O dată o luase pe Sofița în oraș, la o prăjitură, și ținuse s-o avertizeze, vorbind domol cum îi era felul, dar pe un ton mai scăzut decât de obicei:

– Sofițo, ia fii atentă aici. Să ai grijă ce vorbești la școală cu oricine, să nu cumva să spui ceva rău despre evrei. În partid, în funcțiile de conducere, sunt foarte mulți evrei. Unii din România, alții din afară, veniți cu Divizia Tudor Vladimirescu din Rusia, sau cu alte ocazii. Mulți și-au schimbat numele și le-au românizat, ca să fie acceptați mai ușor de către populație, știind că nu prea sunt iubiți la noi. Așa că ai mare grijă, nici măcar vreun banc să nu spui despre ei, cu nicio ocazie.

– Bine, Paulino, oricum eu n-am nimic cu ei, nici nu prea am avut de-a face cu ei până acum. Doar la prăvăliile din Râmnic, unde le aveau pe majoritatea, ne întâlneam.

– Nu-i de-ajuns să nu fi avut de-a face. Unii dintre ei or să te provoace. Vezi că examenul de la *Problema naţională* o să-l dai cu unul dintre ei, Sașa Goldenberg, evreu ucrainean. Acum își spune Alexandru Bârlădeanu, că sună mai bine. El are obiceiul să provoace cursanții, iar dacă simte urme de antisemitism te trimite acasă urgent. La pachet și cu o caracterizare care să-ți închidă ușile pe vecie spre orice post de răspundere. Ai grijă ce spui și despre unguri, mi-ai povestit că tatăl tău a fugit din Ardeal din cauza lor, ai grijă să nu arăți cine știe ce ură față de ei.

– Am înțeles, așa o să fac. Ură față de unguri chiar n-am, nici tata nu avea așa ceva, deși a suferit toată viața că a plecat din Ardeal. Mulțumesc mult că mi-ai spus, Paulino.

– Cum să nu-ți spun, nu ești tu prietena mea?

Peste ani mulți, când la începutul anilor '90 regimul lui Ceaușescu se prăbușise, Sofița avea să-i asculte amuzată pe cei trei fii ai săi certându-se referitor la partidul care ar trebui să conducă țara în locul comuniștilor. Când spiritele se încinseseră rău de tot, ea intervenise, ridicând glasul:

– Hei, ia nu vă mai certați degeaba, măi copii! Ce atâta tevatură, că liberalii, că țărăniștii, că regele, că nu știu cine. Până una alta tot comuniștii conduc țara, să vă fie clar.

– Cum, bre mamă, tot comuniștii? N-ai văzut că s-a făcut CPUN-ul? Un fel de parlament de tranziție, până la alegeri.

– Ba da, dragul meu, am văzut. Dar cine-l conduce? Alexandru Bârlădeanu, care mi-a fost mie profesor la Școala de partid, în tinerețe. Fost Goldenberg, ca să fim mai preciși. Și Iliescu, fost prim secretar de județ. Și îl văd acolo și pe băiatul lui Valter Roman, pe care pe vremuri îl chema Neulander

și a venit din Rusia pe tancurile rusești. A fost general și ministru. Așa că nu-mi spuneți mie că nu tot comuniștii conduc!

Deși era la prima astfel de experiență din viața ei, Sofița se descurcă admirabil la școala politică. Avea un simț aparte, care-i permitea să sesizeze ce așteaptă interlocutorul să-i spună, într-un anumit context. Și chiar dacă ea era o tipă directă, care spunea lucrurile pe șleau, învățase să se cenzureze, pentru că era riscant să fii prea deschis într-o asemenea organizație.

Mintea ei ageră prindea repede ideile principale din lecțiile predate, așa că la examene nu avea nici un fel de probleme. Lua numai note bune, ceea ce-l mulțumea pe activistul ce le era un fel de îndrumător de grupă. Evita cu destulă ușurință și capcanele care i se întindeau, și care aveau drept scop verificarea dacă nu este un element nesigur, infiltrat în activul de bază. Aici sfaturile Paulinei aveau să se dovedească de neprețuit. Una peste alta, la șase luni obținu certificatul de absolvire, dublat de o recomandare excelentă de la îndrumătorul de grupă. Ceea ce-i atrase o convocare la unul din șefii școlii de 6 luni, la o discuție despre viitorul său politic.

Refuzul

Sofița se uita mirată la secretara îmbrăcată cochet, care bătea la mașină ceva, uitându-se când și când pe furiș la musafira șefului. Avea unghiile făcute, buzele date cu ruj și părul strâns într-un coc auster, care îi dădea un aer de profesoară. Pe pereții din secretariat erau portretele știute, o hartă mare a României, dar și câteva tablouașe drăguțe, rămase probabil moștenire de la foștii proprietari ai clădirii. Pe birou trona o vază cu flori, proaspăt culese sau cumpărate.

După câteva minute de așteptare secretara ridică receptorul telefonului, căruia i se aprinsese un bec pe suport, ascultă câteva secunde, apoi îl lasă jos cu grijă, de parcă ar fi fost făcut din coji de ouă.

– Tovarășul Cruceru vă poate primi acum. Poftiți.

Fata intră hotărâtă, așa cum îi era felul, în biroul activistului. Acesta era așezat la un birou destul de impunător, plin de dosare și hârtii, și tocmai stingea în scrumieră o țigară. Scrumiera era plină de chiștoace, iar în încăpere mirosea puternic a tutun ieftin. Era îmbrăcat într-un costum ponosit, dar de mai bună calitate decât cele pe care le văzuse până atunci Sofița la activiștii din școală. Avea o privire obosită, cearcăne la ochi, iar buricele degetelor îi erau galbene de la nicotină.

– Nu credeți că fumați prea mult? îl întrebă fata în stilul ei direct, de acasă. Și ar trebui să deschideți când și când geamurile, să mai respirați și aer curat.

Activistul icni scurt, luat prin surprindere de această tânără femeie dezinvoltă. De obicei musafirii săi intrau temători, frângându-și mâinile una într-alta, și se exprimau monosilabic, copleșiți de prezența sa. Dar această tânără părea altfel, îl certase scurt, uitându-se în ochii săi, și părea că se înfrânase cu

greu să nu meargă să deschidă geamurile. Se uitase în jur după un scaun, iar apoi – după ce îl localizase – se uitase la el cu un aer întrebător, ce părea să spună: Hai, nu mă inviți să stau jos, ce faci?

– Ia loc, tovarășa Guiu, rosti el invitația, în cele din urmă.

Apoi luă un dosar maroniu, pe care o mână obișnuită cu scrisul înflorit de altădată scrisese citeț, dacă nu chiar artistic: *Guiu Sofița. SMT Ziduri. Tractorist.* Îl răsfoi puțin, deși o făcuse atent cât timp fata așteptase în secretariat, mai mult ca să-i dea fetei timp să se acomodeze cu situația, iar lui să se gândească cum să înceapă discuția.

– Aș aprinde încă o țigară, dar mi-e frică să nu te superi, tovarășa Guiu, o dădu el pe glumă.

Fata râse scurt, îl privi direct, și-i răspunse.

– Având în vedere cearcănele, scrumiera plină de chiștoace, precum și fumul din birou, aș zice că ați sărit calul deja, pentru ziua de astăzi. Dar e vorba de sănătatea dumneavoastră, tovarășe Cruceru, așa că faceți cum doriți.

Cruceru se înveseli puțin, când își dădu seama că femeia chiar îi spunea ce gândea, ba – mai mult – că-i observase oboseala și părea să-i pese de asta. Lucru rar la oamenii cu care se întâlnea el în activitatea sa de zi cu zi.

– Ai dreptate, sunt în prag de surmenaj din cauza oboselii, și încerc să mă țin treaz cu cafele și țigări. Chiar, nu te-am întrebat, bei o cafea?

– Nu, mulțumesc, nu prea sunt amatoare de cafea, nu i-am dat de gust încă. Dar să trecem la subiect, de ce m-ați chemat?

– Te-am chemat, Sofițo, pentru că vreau să-ți propun ceva. Ți-am studiat dosarul, care e puțin mai neobișnuit. Trebuie să-ți mărturisesc că nu am mai avut femei tractorist drept cursanți, până acum. Și nici stahanoviști nu avem prea des printre aceștia. Iar oameni care-și dau osteneala să învețe la toate materiile, avem mult mai puțini decât ne-am dori. Chiar și tovarășul Bârlădeanu a făcut o observație pe fișa ta matricolă.

Aici se opri, dându-i prilejul tinerei să întrebe despre ce observație este vorba. Dar, spre mirarea sa, asta nu se întâmplă. Așa că trecu mai departe, înțelegând că se așteaptă de la el să fie mai direct.

– Una peste alta, ai profilul unui om destoinic, dedicat muncii sale, dornic să învețe și să aplice politica partidului nostru în tot ceea ce face. Și cum ne dorim astfel de oameni, iată propunerea mea: să te transferăm la Școala Superioară de Științe Sociale „A. A. Jdanov”, unde să continui cursurile pentru încă un an și jumătate. Aceste șase luni îți vor fi echivalate cu cursurile de acolo. Ce zici?

– Să mai fac încă un an și jumătate de școală politică, deci. Dar pentru ce?

– Ca să-ți ridici nivelul de pregătire politică, și apoi să ocupi un post de răspundere în economia socialistă.

– Tovarășe Cruceru, dumneavoastră ați văzut ce meserie am eu? V-ați întrebat vreo clipă de ce o femeie s-ar face tractoristă? Vă răspund tot eu: pentru că îi place să lucreze pe tractor. Pentru mine cele mai frumoase clipe ale vieții

au fost cele în care am lucrat pe tractor. Aș lucra zi și noapte, dacă n-ar trebui să mai dorm și să mănânc, când și când. Iar dumneavoastră îmi propuneți să fac altceva, să ajung peste câțiva ani să stau închisă într-un birou ca acesta, care pentru mine ar fi ca o închisoare. Să stau cu ochii în hârtii, pe care bineînțeles că cineva trebuie să le facă, în loc să mă uit la brazda neagră de pământ gras, care rămâne în urma plugului, să mă uit cum ciorile și vrăbiile dau năvală să ciugulească gândacii și viermii din ea. În loc să mă uit la soare, sau la lună – când lucrez noaptea, să simt cum vântul îmi umblă prin păr, să simt motorul trepidând plin de energie și să simt că trăiesc. Nu, ceea ce-mi propuneți nu este pentru mine. Nu vă supărați, dar eu mi-am găsit menirea acolo, pe tractor, și nu vreau să-mi risipesc viața prin birouri. Nu este ceea ce mi se potrivește, zău așa!

Acest „zău așa!" îl aduse înapoi pe activist la realitate, după ce urmărise cu fascinație mărturisirea profesiunii ei de credință. Stătu puțin pe gânduri, închise dosarul din fața sa, apoi rosti, revenind la tonul puțin mai protocolar din debutul întâlnirii:

– Bine, tovarășa Guiu. Înțeleg punctul tău de vedere, și trebuie să mărturisesc că te invidiez puțin.

Apoi se ridică de la birou, se apropie de ferestre și le deschise cu o mișcare largă. Îndepărtă perdelele în lateral, lăsând aerul de afară să năvălească în încăpere. Inspiră adânc de câteva ori, apoi se întoarse spre tânăra femeie și-i întinse mâna, bărbătește.

– Succes în tot ceea ce va urma! Sunt sigur că voi mai auzi despre tine.

Întoarcerea

Sofița ajunse la SMT Ziduri, într-o dimineață de luni a lunii martie, o dimineață răcoroasă dar însorită, prin aer umblând parcă deja adieri de primăvară. Primul ei gând, după ce-și aruncă bagajele în dormitor și-și îmbrăcă salopeta veche de lucru, fu să-și vadă tractorul. Așa că sări câte trei treptele la coborâre, ca să ajungă cât mai repede pe platou. Acesta era plin de oameni forfotind pe lângă tractoare, pentru a le porni, fie încălzind tijele cu lampa de benzină, fie trăgând de sforile motorașelor auxiliare. Unii completau uleiul, alții alimentau cu motorină, mecanicii mai strângeau câte un șurub sau priveau cercetător câte un subansamblu, să vadă dacă se prezintă corespunzător.

Sosirea ei nu trecu neobservată, producând o mică manifestație de bucurie, completată cu râsete și fluierături, dar și cu îmbrățișări din partea fetelor. Fata își simți inima că o ia la goană de emoție. Asta era lumea ei, lumea de care nu se putuse despărți, lumea pe care alesese să n-o schimbe pentru a face carieră în politică.

Se apropie de tractorul ei, lângă care trebăluia un tip pe care-l recunoscu vag, un blond roșcovan căruia smocuri țepoase de păr îi ieșeau de sub o bască decolorată. Avea o față pistruiată, nebărbierită, ceea ce pe fată o miră deoarece era luni dimineață. Și dacă în timpul săptămânii bărbații din SMT nu găseau întotdeauna prilejul să dea cu briciul pe față, împrăștiați pe câmpurile de lucrat

unde și dormeau câteodată, lunea dimineață toată lumea apărea bărbierită corespunzător, ca un fel de cutumă nescrisă a locului lor de muncă.

Ajunsă lângă bărbatul respectiv, Sofița îi întinse mâna, bărbătește.

– Bună ziua, ăsta este tractorul meu, după cum bine știi. Nu e nevoie să-ți mai bați capul cu el, de azi îl preiau eu, tu vei fi probabil repartizat la un altul.

Și, acestea fiind spuse, se apucă să verifice uleiul, combustibilul, și să pregătească motorașul auxiliar de pornire. Blondul rămase stană de piatră, uitându-se consternat la ea, fără să înțeleagă de unde apăruse deodată muierea asta, să-și revendice tractorul pe care-l lăsase când plecase la școala de partid. Câțiva binevoitori se apropiară de el, cu intenția clară de a-l consola și a-l sfătui să meargă la conducere, să primească o nouă repartiție. Pentru că ăsta era într-adevăr tractorul Sofiței, cea mai bună tractoristă din întreprindere, și de bună seamă îi revenea din nou, după ce lipsise temporar șase luni.

Sofița însă nu mai avea ochi decât pentru tractorul ei, uitase cu totul de cei din jur. Verificase totul, apoi trăgând de sfoară cu putere, pornise motorașul auxiliar. Când însă îl cuplase cu motorul tractorului, acesta bâlbâise puțin, trăsese două-trei rateuri, dar refuzase să pornească. Nici la a doua, nici la a treia încercare, eforturile ei nu fură încununate de succes. Se uită atentă la pompa de injecție, și-i veni sângele în cap. Se întoarse spre cei din spate, cu ochii aruncând parcă scântei.

– Cine și-a permis să-mi schimbe reglajele de la injecție, oameni buni?

– Eu le-am schimbat, îi aruncă blondul disprețuitor.

– Da, tu? Și de ce mă rog?

– Pentru că nu știu ce prost umblase la ele, și fiecare cilindru debita diferit, nu mai debitau toate la fel.

– Aha, debitau diferit. Tu erai aici când am plecat la școala de partid, și ai auzit când am spus să nu-mi umble nimeni la reglaje?

– Eram, și ce? Cine ești tu, să dai ordine?

– Cine sunt eu? Îți arăt îndată cine sunt...

Blondul se trezi trântit pe jos din primii doi – trei pumni, și nu putu să încerce să se apere decât după ce încasase o duzină. În timpul ăsta Sofița se urcase pe el, și-i căra pumni cu nemiluita, drăcuind și înjurând așa cum învățase de la colegii ei bărbați. Aceștia se uitau bucuroși de pe margine, și nu intervenir ă ca să-i despartă decât după ce considerară că blondul își încasase papara meritată.

Nu era prea simpatizat de colegi, nu era om de echipă. Deși primise cel mai bun tractor din SMT, după două-trei săptămâni se chinuia și jumătate de oră să-l pornească. În câmp, când apărea căruța cu marmita de mâncare, oprea tractorul în brazdă, fie și la jumătatea lanului, și se repezea să mănânce primul. În timp ce toți ceilalți duceau brazda până la capăt, opreau tractoarele, iar apoi le ridicau capotele, ca să se răcească mai ușor motoarele, cât timp mâncau.

Sofița fu trasă cu greu din busculadă, calmată de fetele din echipă și de către Fitil. Acesta exulta pur și simplu, pentru că – în sfârșit – nu mai era singurul bărbat bătut de o femeie, din întreg SMT-ul Ziduri. Sofița bău puțină

apă, se așeza pe o ladă, și rugă un mecanic să-i împrumute trusa de chei. Apoi începu munca migăloasă de reglaj a injecției, cilindru cu cilindru, pentru a face iar tractorul să pornească ușor, ca în vremurile bune.

În acest timp secretara directorului, pentru că da – directorul primise și o secretara între timp – dădu năvală în biroul acestuia, uitând să mai bată la ușă.

– Tovarășul director! Tovarășul director! Tractoriștii s-au luat la bătaie, e scandal mare pe platou!

– Hei, ia stai puțin, Lenuțo. Mai spune o dată, despre ce bătaie vorbești?

– Pe platou, tovarășe director. Mi-a zis maistrul Lascăr, că o femeie l-ar fi bătut pe Surugiu. Deși nu cred, cum să bată o femeie un bărbat?

– O femeie a bătut un bărbat? Liniștește-te, tovarășa secretară, înseamnă că s-a întors Sofița, de la școala de partid, mustăci puțin directorul, fără să pară prea surprins.

– Cine s-a întors?

– Sofița Guiu, stahanovista. A, dar tu n-ai de unde să o știi, că te-ai angajat după plecarea ei. Du-te și caut-o și spune-i să treacă pe la mine.

Secretara se întoarse spășită după zece minute, și-i comunică directorului cu glas tremurat, fiind sigură că ceea ce-i va spune îl va enerva în mod sigur:

– A spus că va trece puțin mai târziu, acum s-a apucat de reglat injecția la tractor și nu se poate întrerupe.

– Așa a spus? Foarte bine, s-o lași să intre când va sosi.

Peste jumătate de oră cea pomenită intra calmă în biroul directorului. Dădu mâna cu acesta, se așeză pe scaunul indicat, și așteptă să încaseze corecția drept-cuvenită. Spre surprinderea ei directorul nu pomeni nimic de scandal, o rugă în schimb să-i povestească despre ce a făcut la școala de partid. O ascultă cu atenție, întrerupând-o cu întrebări câteodată. Rămase surprins când auzi că refuzase transferul la școala politică superioară, care constituia garanția unei cariere interesante după absolvire.

– Crezi c-ai făcut bine, Sofițo?

– Tovarășe director, mă știți bine. Aș fi în stare și să dorm pe tractor. Nu era pentru mine munca politică.

Directorul dădu din cap aprobator, făcându-i semn din mână să continue relatarea. La sfârșit mai puse întrebări, apoi concluzionă:

– Bine, Sofițo, sunt mândru de ține. Și mă bucur că te-ai întors.

Dădură mâna din nou, iar Sofița se îndrepta spre ușă, bucuroasă că scăpase de mustrări. Glasul directorului, calm, o ajunse din urmă chiar când întindea mâna spre clanță.

– A, și să nu uit, Sofițo, eu credeam că ai învățat la școala de partid că munca de convingere se face cu gura, nu cu pumnul...

Trașcă fusese și mai categoric, câteva zile mai târziu, când venise cu fișa matricolă și caracterizarea de la școala de partid, înmânându-le secretarului de partid.

– Sofițo, trebuie să renunți la obiceiurile astea de bătăuș de cartier. Riști să-ți strice dosarul de cadre. Dacă ar fi apărut așa ceva în dosarul tău, cel trimis

la București? Nu se poate așa, nu de la tine, care ești într-un fel imaginea SMT-ului în afara sa. Pe Surugiu l-a calmat directorul, ce făceai dacă se apuca să reclame la Regională, te-ai gândit? Ești UTM-istă, nu vătaf pe moșiile boierilor. Să știi că stricăm prietenia dacă o să continui tot așa.

Dragostea

Sofița se potolise, și intrase din nou în rutina muncii de tractorist. Deplasări din sat în sat, lucrări efectuate, dormit pe sponci în capul lanului sau în vagon, mâncare la cazan sau la câte un țăran ospitalier, spălat la fântână, și – când și când – mers pe la câte o chermeză, când nu era prea obosită. Se potolise și pentru că avea un nou obiect de interes.

SMT-ul primise un grup nou de tractoriști, băieți de 18-19 ani, care trebuiau să facă ucenicie pe lângă cei vechi, să prindă tainele meseriei. Veneau de la mai multe SMT-uri mai mici, care nu aveau tractoare suficiente, și unde învățaseră mai mult mecanică și mai puțin să conducă tractorul. Erau gălăgioși, râdeau mult, și-i aminteau fetei de primele zile când debarcase la rândul ei, împreună cu restul fetelor, la Ziduri. Doamne, câte se schimbaseră de atunci, se gândi ea.

Printre ei era și unul brunețel, înăltuț, cu părul des tuns periuță, cu mustăcioară abia mijită, și cu niște splendizi ochi verzui-căprui. Stătea mai într-o parte, timid, cu ochii mai mult în pământ.

– Pe negriciosul ăla cu bască să mi-l dai mie ucenic, îi aruncase în treacăt Sofița maistrului Lascăr, înainte de adunarea de pe platou, pentru repartiție.

Acesta tresărise, surprins de interpelarea ei, se uitase la tânăr, pe urmă pe lista bătută la mașină, și o întrebase?

– Pe Măcrineanu Costică?

– Pe el, dacă așa l-o chema. E din Măcrina?

– Nu știu, Sofițo. Aici scrie că vine de la SMT Sihlea.

– Bine, dă-mi-l mie, indiferent de unde o fi venind.

Ucenicul se dovedi că nu avea prea mare nevoie de instruire, așa cum se întâmpla cu mai toți ceilalți. Se pricepea la mecanică, iar Sofița fu surprinsă să-l vadă intervenind prompt atunci când tractorul se oprea sau făcea zgomote ciudate. Avea la el tot timpul sculele de bază, răsucite într-o bucată de pânză de cort unsuroasă, pusă sub scaunul tractorului. Lunea dimineața îl găsea sub tractor, cu decalimetrul în mână, gresând punctele cheie ale tractorului, pompând până când vaselina maronie dădea pe dinafara niplurilor. Era cam mut, fie din fire, fie datorită vârstei fragede, și cu greu scoase de la el informația că lucra de 5 ani la tractoare.

– Cum de 5 ani, întrebă ea mirată? Dar câți ani ai?

– Optsprezece ani am, răspunse Costică și roși ca o fată mare. La treisprezece ani am intrat ucenic la tractoare. La șaisprezece ani mi-au făcut carte de muncă, a semnat tata pentru mine.

– Bravo, de aceea îți merge mâna la reparații.

Așa s-a ajuns în situația că fetele priveau uimite cum băiatul făcea reglaje la tractorul Sofiței, fără că aceasta să reacționeze în vreun fel.

– Aoleu, muică, se schimbară vremurile din câte văd, zise Ilinca într-o zi. Sofițo, băiatul tău cu ochii verzi îți repară tractorul, sau mă înșel eu?

– Să-l repare, de ce nu? că se pricepe, răspunse Sofița cu dezinvoltură.

– Așa, se pricepe, intră în vorba și Sorica, privind-o atentă. Din câte bag eu seamă, mâine-poimâine o să te repare și pe tine...

– Și, dacă o fi să fie așa, ce? Vă deranjează cumva, pe vreuna din voi?

– Nu, Doamne ferește! bucuria ta este și bucuria noastră. Nu-i așa fetelor?

Drept răspuns un hohot de râs general le cuprinse, combinat cu îmbrânceli și ghionturi tipic feminine.

– Fă, Sofițo, interveni Lica, cu care era de-o seamă. Ăsta n-are decât optsprezece ani, de-abia i-au dat tuleiele. E adevărat că e frumos de pică, sau mai bine zis va fi peste cinci-șase ani, când va fi bărbat adevărat, dar e aproape un copil. Sper că nu-ți pui mintea cu el, ești mai mare cu șase ani.

– Ba cred că da, fetelor, îmi place de el de mor.

– De mutul ăsta, întrebă Firica?

– Da, fată, de mutul ăsta. Într-un an o să-mi mănânce din palmă, și o să mă ducă să-mi schimb numele, la Sfatul Popular.

– Fetelor, când nebuna asta își pune ceva în gând, greu se dă bătută, oftă Ilinca.

Și într-adevăr, când Sofița își punea ceva în gând chiar nu se dădea bătută. Peste un an își schimba numele și devenea Sofița Măcrineanu, însoțită la ceremonia de la Sfatul Popular de fetele ei, de Trașcă, și de frații mai mari ai mirelui.

Capitolul II
Neamul nostru cel frumos

Se zice că românii s-au avut ca frații dintotdeauna

Unul din motivele pentru care mă perpeleam adesea în copilărie era obiceiul obrejanilor de a-și da porecle. Dar și de a le folosi fără parcimonie în orice referire la o anumită persoană sau familie. Familia mea se pricopsise bineînțeles și ea cu o poreclă, a cărei origine n-am reușit s-o dezleg nici până azi, astfel că orice referire la membrii ei era însoțită de precizarea „a lu' Cireașă". Dacă vorbeau despre tata și spuneau: „Costică Măcrineanu a făcut", sau „Costică Măcrineanu a dres", se mai nimerea de față și câte unul care nu-l cunoștea. Și care întreba: „Care Costică, bre?". Iar răspunsul venea sec: „Costică a lu' Cireașă, mă!". Apoi nelămuritul dădea din cap aprobator și emitea un „Ahaa" cântat, de parcă deodată s-ar fi deschis porțile cerului și lumina divină s-ar fi pogorât asupra capului lui, de multe ori mai ușurel la cântar.

Porecla asta m-a necăjit mulți ani, dar nu pentru că ar fi fost ceva de ocară. Era la fel ca oricare dintre celelalte, precum: a lu' Pazvante, a lu' Satelitu, a lu' Chicior de porc, a lu' Frichinitu, a lu' Cioc, a lu' Tiriplici, a lu' Purceloaie sau a lu' Ciot. A noastră nici nu merita prea multă atenție, dacă stau bine și mă gândesc. Mă necăjea faptul că nu reușeam să aflu de unde ni se trage, iar pasiunea mea pentru trecut se manifesta deja în încercarea aceasta, de a afla secrete de mult uitate.

Îi zăpăcisem pe toți cu întrebări despre poreclă, până când tata a găsit o posibilă explicație. Între cele două războaie mondiale un unchi de-al său s-a ocupat, pentru câțiva ani, cu achiziționare de fructe de la săteni pentru un negustor mare din București. El contracta fructele de la săteni anticipat, stabilea perioada când vor fi culese, iar negustorul apărea la momentul respectiv cu banii, le achita și le transporta în piețele Bucureștiului. Cred că acest strămoș a fost singurul cu spirit comercial din familie pentru mai multe generații, chiar dacă participa doar ca intermediar în afacerea respectivă.

Așa se face că m-am mai liniștit cu porecla de familie, dar am descoperit că nu știam prea multe despre înaintașii mei, care purtaseră numele de Măcrineanu sau Guiu. Și am început să-mi îndrept cercetările în direcția lor. Tata a cedat primul și am constatat că ceea ce știa el mergea doar până pe la 1880, an cu o iarnă deosebit de grea, iarnă în care în familia noastră se petrecuse o întâmplare mai rar întâlnită. Erau în Obrejița doi frați Măcrineanu, Tudose și Victor, primul dintre ei fiind străbunicul meu. Cum ei proveneau din Măcrina, un sat al comunei Puiești din județul Buzău, la sosirea în Obrejița li s-a spus

Măcrineni, după satul de origine. Obicei des întâlnit în onomastica românească: Ploeșteanu, Brașoveanu, Sihleanu, Buzoianu etc.

Din Măcrina, sat aflat pe la sfârșit de secol XIX pe moșia unui boier Măcrineanu, au plecat trei roiri mari de-a lungul timpului, oamenii plecați răspândindu-se mai ales pe teritoriul județelor Buzău și Brăila de astăzi. Țăranii erau atrași pe alte moșii de către boierii care doreau să le dezvolte pe acestea, dându-le gratuit locuri de casă și diverse facilități, asigurându-și astfel forța de muncă.

Cum trecuseră ani buni de când se așezaseră în Obrejița, fiind căsătoriți și având și copii, erau socotiți – cum se spune la țară – de-ai satului. Din satul acesta, care-i adoptase fără rezerve, plecaseră să-și verse sângele peste Dunăre, la ordinul prințului Carol I, având norocul să se întoarcă teferi și cu speranța că se vor îndura boierii și le vor da și lor ceva pământ, în schimbul participării la grelele bătălii. Speranța a rămas deșartă, așa că în 1880 iarna i-a pus la grea încercare. Era foamete mare după o vară și o toamnă secetoasă, viile nu dăduseră mult rod, așa că pentru un sat de podgoreni viața era greu de îndurat.

Au fost mai mulți ani grei în Regatul României după Războiul de Independență, de parcă ne blestemase cineva că ne-am desprins de Imperiul Otoman, a cărui suzeranitate o acceptasem atâta amar de timp, de voie – de nevoie. Poate nu întâmplător tocmai în această perioadă mai grea din punct de vedere economic, mai precis în 1883, lua naștere Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România, pe baza ideilor lui Gherea, ca prim partid de stânga constituit pe aceste meleaguri.

Deci într-o noapte geroasă de ianuarie, când crivățul spulbera zăpada îngrămădită în troiene uriașe pe câmpurile de lângă sat, Tudose Măcrineanu s-a trezit brusc din somn datorită unei bubuituri înfundate. A stat puțin în fund pe marginea patului prevăzut cu saltea de paie de grâu, a ascultat cu atenție, dar nu a mai auzit nimic. Câinii nu lătrau, așa că a dat să se culce la loc. O nouă bufnitură l-a făcut să sară din pat, să aprindă lampa cu gaz și să-și scoale muierea. Aceasta s-a trezit speriată, a aflat de la Tudose despre ce e vorba, a ascultat și ea atentă, iar la următoarea bufnitură a exclamat:

– Umblă cineva la staulul boilor!

Tudose s-a luminat deodată asupra sursei zgomotelor, i-a dat dreptate și a scos iute din dulap flinta, păstrată „souvenir” din războiul de la Plevna, începând s-o încarce. Încărcarea nu se făcea ușor la o flintă, deoarece încărcătura și glonțul se introduceau pe țeavă și se presau cu o vergea lungă, metalică, anume prinsă sub țeavă într-un locaș. La o nouă bufnitură Tudose a dat buzna în staulul de lângă casă, tocmai la timp ca să vadă cum cineva se îndepărta cu boii lui prin viscol, prin fundul grădinii, după ce dărâmase cu toporul unul din pereții de pământ galben ai staulului.

Disperat, strămoșul meu a strigat:

– Stai! Stai că trag!

Însă se vede treaba că fantoma albă întrezărită prin viscol nu făcuse armata, pentru că nu s-a oprit la somație. Atunci Tudose a dus arma la ochi și a

tras cât putea el de bine în condițiile în care se găsea, adică în picioarele goale și în izmene, orbit de rafalele de viscol. Dar umbra a continuat să se îndepărteze, lăsând însă în urmă boii care i-ar fi încetinit fuga. Tudose și-a recuperat boii, care – așa slabi și costelivi cum ajunseseră – reprezentau totuși o mică avere. Mai ales că fără ei n-ar fi avut cu ce să are și să semene în primăvară. I-a adus în casă, și-a pus o stacană de vin, a băut-o până la fund, și a început să se îmbrace.

– Ce faci mă, l-a întrebat muierea? De ce te îmbraci?

– Mă duc după el, a spus Tudose. Nu-l las nepedepsit pe nemernic. Dă flinta, s-o încarc iar, apoi plec!

Nevasta i-a dat flinta, dar când a vrut să o încarce ia vergeaua de unde nu-i! S-a uitat mirat în jur, a privit pe jos, însă vergeaua nicăieri. Și atunci și-a dat seama că, în graba lui de a prinde hoțul, a uitat vergeaua pe țeavă și a tras cu ea cu tot! Asta era, Tudose s-a resemnat, a luat o toporișcă cu coadă lungă, un felinar și a plecat prin viscol, să urmărească urmele din zăpadă până nu avea să le șteargă viscolul de tot. La vreo câteva zeci de metri de staul a găsit urme de sânge în zăpadă, semn că vergeaua găsise ținta. Dar nici urmă de vergea! După vreo câteva sute de metri urmele se pierdeau, viscolul îl orbea aruncându-i în ochi zăpadă înghețată, și nici petele de sânge nu se mai vedeau. Așa că s-a lăsat păgubaș.

– Nu l-ai prins așa-i? l-a întrebat muierea, mai degrabă bucuroasă de asta, pentru că era speriată de ideea unei confruntări între bărbatul ei și un hoț necunoscut, care avea un topor la el.

– Nu, dar știu cum s-o fac! a răspuns Tudose cu un zâmbet mijit în colțul buzelor. Mâine să mă scoli înaintea cântatului cocoșilor.

Așa se face că pe la patru – cinci dimineața, Tudose – cu toporișca la el și cu un câine ciobănesc alături – s-a postat în drum la capul satului, la ieșirea spre Plainești. Acolo era singurul doctor pe o rază de vreo 15 kilometri, și era foarte căutat de toți oamenii din vreo zece sate din jur. Pe la cinci și jumătate zări ieșind din sat o sanie trasă de un cal, cu doi oameni pe capră, mânând spre Plainești. Când s-au apropiat suficient, Tudose s-a pus în mijlocul drumului, a pus mâna pe dârlogii calului și l-a oprit.

– Bună dimineața, frățioare! Bună dimineața, cumnată! i-a salutat Tudose pe ocupanții saniei, ce stăteau pe capră, înveliți peste picioare cu o dulamă groasă. Încotro așa de dimineață?

– Până la Plainești, la doctor, a răspuns cu glas tremurat femeia. Frate-tău nu se simte prea bine, a înțepenit iar de mijloc.

– Așa care va să zică, a înțepenit iar. Da' ia dă tu puțin dulama la o parte de pe el, să-i văd mijlocul, a ridicat glasul amenințător Tudose.

Și când femeia, cu fața albă de frică, a ridicat dulama, Tudose s-a pus pe un râs cu hohote atât de puternic, că au început să latre întărâtați și câinii de la marginea satului. Și avea și de ce să râdă, pentru că vergeaua ce plecase din flinta lui îl lovise pe Victor dintr-o parte, și-i străbătuse amândouă bucile rămânând bine fixată acolo. Așa că acum acesta arăta ca un pui pus pe țepușă, numai bun de învârtit deasupra jarului. Acum se lămurise Tudose cine era hoțul inventiv, de ce nu-l lătraseră câinii și de ce nu găsise vergeaua în fundul curții.

A lu' Peniţaru

Naveta

În drumul lui de la SMT către casă, parcurs obligatoriu cu bicicleta, tata venea adesea însoțit de colegi de muncă, bicicliști și ei. Unii din Obrejița, iar vreo doi – mai nevoiași – chiar din Tâmboești. Pentru că trebuia să fii împins tare de nevoi, ca să stai în Tâmboești și să faci naveta la Sihlea, cu bicicleta. Cale de 4-5 kilometri. Pentru obrejani, cei 2 kilometri maxim, până la halele din spatele gării Sihlea, păreau mai degrabă o plimbare, atunci când aveai o bicicletă.

Când eram mic, tata avea o bicicletă de vârstă incertă, de culoarea ruginii aș putea spune, căreia – oricât o freca el cu osârdie – nu mai putea să-i dea un aspect rezonabil. Avea coarnele mai curbe decât bicicletele noi și o șa ciudată, care fusese probabil cândva din piele, dar acum arăta clar că văzuse și vremuri mai bune. Tata părea foarte afectat de asta, și odată a îmbrăcat-o într-o bască de-a noastră mai veche, dar nu prea uzată. Pe care a întins-o peste pielea jigărită și atât de veche, cum numai geanta perceptorului Nea Miclăuș mai putea să arate.

Tata sosea acasă în jur de ora cinci după amiază, și cum de regulă la ora respectivă eu mă jucam cu băieții pe uliță, când și când trăgeam cu ochiul pe șosea, spre Sihlea, să văd dacă nu apare bicicleta știută. Pe la ora pomenită se îndeseau bicicliștii ce veneau dinspre Sihlea, fie de la SMT, fie de la depozitele CFR, fie că unii erau navetiști. Aceștia veneau cu trenul de cinci, și-și luau bicicletele lăsate în păstrare pe la vreun sihlean omenos, sau prin magazia șefului de gară. Care era omenit când și când cu câte un rachiu, pentru bunăvoința sa, la micuța bodegă din spatele gării, numită a lui Bombonaru'. Căruia i se spunea, prin anii ’70, Bombonaru Mandataru, lucru de neînțeles pentru mine la vârsta de 6-7 ani.

Când vedeam 2-3 bicicliști, din care unul, cu bască pe cap, aplecat puțin în șa pe partea stângă, trăgeam un chiuit de bucurie. Mama mă auzea, de regulă atentă la zgomotele de pe uliţă, și știa că se apropie momentul când, după ce pregătea ligheanul, săpunul și prosopul, trebuia pusă mâncarea la încălzit. Bucuria mea, zgomotos exprimată, avea două cauze principale. Prima cauză era că venea tata, căruia i se aprindea o scânteie în ochi de câte ori mă vedea, și mă întreba zâmbitor:

– Ce faci, măi „...”?

Și aici urma unul din adjectivele sau numele ciudate (Cocoșel, Corcodel, Vișinel), unele vădit inventate, cu care tata mă pricopsea. În general nu prea amuzante pentru mine, dar nu puteam să mă supăr pe el, pentru că vedeam că sunt spuse cu dragoste.

A doua cauză era faptul că în servieta pe care tata o avea atârnată de ghidon, erau întotdeauna două sau trei pâini calde. Tata umbla întotdeauna cu o servietă veche de piele, dotată cu două închizători, nu cu traiste de pânză. Pâinile erau negre, dintr-o făină ieftină, coapte la brutăria SMT-ului, iar tata le

lua la plecarea spre casă și le plătea la ziua de leafă. Ce aveau înnebunitor aceste pâini era coaja rumenă, crocantă și gustoasă, ce te făcea să le depistezi după miros, de la 4-5 metri. Miezul era cam necopt, și chiar puțin acrișor. Acum îmi dau seama că toată copilăria mea și a fraților mei, părinții noştri au mâncat în general doar miezul de la pâinile respective, noi ocupându-ne cu insistență de coajă.

Deci tata venea însoțit de unul doi tovarăși de muncă, oprea bicicleta, mă gratula cu întrebarea sus-pomenită, deschidea pe loc servieta, și mă lăsa să rup un coltuc de pâine caldă. Apoi se saluta cu colegii și intra în curte. Împingea poarta de lemn cu roata din față, iar poarta, prevăzută cu un arc metalic potrivit de moale, legat de stâlp și de unul din lații ei de întărire, se dădea împinsă lăsându-l să intre. Când discuția purtată pe drum nu fusese terminată, sau era atât de importantă că necesita dezbateri aprinse în continuare, tata își invita colegii, scurt, să-l urmeze în curte.

– Hai, că dau o țuică!

Pe vremea aceea, din comoditate, oamenii mai tineri începeau deja să zică țuică la toate băuturile tari, produse în casă sau la cazanul CAP-ului. Asta deși bătrânii foloseau întotdeauna denumirile în mod corect. Adică rachiu pentru distilatul din struguri, mai precis din boască (boștină) rămasă de la stoarcerea lor pentru vin. Respectiv țuică, pentru ceea ce se făcea din fructe, fie ele prune, pere, zarzăre, corcoduşe și așa mai departe.

Discuția continua mai cu spor, pe canapeaua de lemn din curte, până când mama, care știa cam cât de mult poate răbda tata de foame, fie și de dragul unei discuții interesante, dădea semnalul stingerii ei, strigând din bucătărie:

– În zece minute masa e gata, pregătiți-vă!

Colegii, oameni cu bun simț, dădeau pe gât ultimul păhăruț cu rachiu, dădeau mâinile lor, roase de muncă și pătrunse de mirosul vaselinei și al motorinei cu tata, apoi plecau, strigând către bucătărie:

– Ziua bună, Sofiţo! S-aveți poftă, oameni buni!

Peniţaru

Dintre cei cu care venea tata când și când la o țuică, unul mi s-a întipărit în minte, fără să fi reţinut vreodată cum îl cheamă, pentru că noi îi spuneam „A lu' Peniţaru". Era un om trupeș, spre gras, cu fața atinsă de ciupiturile vărsatului, cu o claie de păr mereu în neorânduială și pe jumătate alb. Păr care dădea năvală pe toate părțile de sub basca decolorată. Omul era îmbrăcat neglijent, într-o salopetă nu prea curată. Și avea niște mâini mari, care nouă copiilor ni se păreau de personaj de poveste. Și de care ne feream, instinctiv, când le întindea ca să ne mângâie protector, pe creştet.

A lu' Peniţaru se chinuia cu naveta tocmai de la Tâmboești, pe un hârb de bicicletă ce arată mai rău decât a tatei, de primăvara până dădea zăpada. După aia era și mai rău, pentru că depindea de o remorcă închisă, ce arăta ca vai de ea, agățată de un tractor. Acesta făcea un traseu prin sate, ca să-i adune pe SMT-iști

și să-i ducă la treabă. Era mai rău pentru că tractoristul anunța doar ora când va pleca a doua zi dimineață pe traseu. În funcție de ninsoare și viscol orarul lui putea suferi astfel abateri mari.

Așa că tata, precum și ceilalți colegi, stăteau dimineața mai mult în drum, în ger și în viscol, să nu rateze „rata". Cum îi spuneau ei în bătaie de joc remorcii. Culmea, aceasta avea în interior și un godin de fier, prins de podea, al cărui burlan se vedea ieșind printr-o gaură specială din acoperiș, terminându-se cu un cot la nouăzeci de grade. Dar ca să faci căldură la godin ar fi trebuit ca să-ți dea cineva și lemne, ceea ce nu se întâmpla decât atunci când careva pleca la o intervenție, la un drum mai lung, unde era posibil să rămână câteva zile.

Noi, copii ai unei mame care – deși născută țărancă – se autoeducase prin citit, ieșeam adesea cu câte o carte prin curte. Fie să găsim un loc umbros de citit, fie ca să o întrebăm pe mama câte ceva. Când ne vedea, A lu' Peniţaru se înmuia deîndată și vedeam mirați cum câteodată ștergea cu dosul palmei o lacrimă răsărită la colțul ochilor.

– Învață, măi Costică, ăștia ai tăi?

– Învață, mă, învață bine.

– Să învețe, măi Costică. Să nu se chinuie ca noi, cu fiarele astea de ne-au mâncat zilele și sănătatea. Și eu stau pe capul alor mei, să învețe. Să citească, să scrie frumos, să termine opt clase, apoi să dea la liceu. Să știu că muncesc eu pe brânci, dar ei sa facă școală. Peniţari îi fac, mă, Costică! Peniţari, auzi? Să stea la un birou și să scrie în hârțoage. Vara la răcoare, iarna la căldură, nu ca noi. Peniţari!

Și așa ați aflat de ce îi spuneam omului Peniţaru. Pentru obsesia lui îndârjită ca cei doi copii ai săi să nu devină muncitori, ci funcţionari, ceva, într-un birou. Și să scrie cu penița toată ziua, scârța-scârța pe hârtie. Ne era drag Peniţaru, așa masiv, ca un urs stingher rătăcit printre oameni. Asta și pentru că nu era deloc precum tatăl lui Creangă, despre care citeam în amintirile acestuia, și care-l râcâia cu derâderea lui privind învățătura pe Ionică:

„Logofete, brânză-n cui,
Lapte acru-n călimări
Chiu și vai prin buzunări!''

– Cum îl cheamă pe a lu' Peniţaru? îl tot întrebam pe tata, care ne răspundea, pe fugă de multe ori. Dar, culmea, numele nu se lipea de noi, și tot porecla pe care i-o pusesem noi ne venea în minte. Cu timpul și tata a ajuns să-i spună la fel, probabil ca l-a pomenit așa și pe la muncă, că i s-a lipit porecla definitiv.

– E simpatic a lu' Peniţaru, e un om de treabă, se bucură sincer de fiecare dată când ne vede. Ce bine că sunt oameni buni ca el pe lume, îi spuneam cu naivitate tatei.

– Bun de bun, răspundea tata. Dar așa bun cum îl vedeți, era s-o încurce în tinerețe, să facă pușcărie degeaba.

– De ce, tată, cum să facă pușcărie? Ce-a făcut, a bătut pe cineva, întrebam noi, gândindu-ne la cei doi pumni, ca două maiuri, ale omului.

– Cine să bată, mă? El? Ce-l vedeți așa mare și-l credeți periculos? O muscă n-ar omorî, are un suflet prea milos.

– Și atunci, ce-a pățit?

– Ehei, e mult de povestit și nu știu cât o să înțelegeți voi, încerca tata să scape.

– Hai, mă, spune-ne, ne rugam noi de el.

Procesul

– Păi ce să vă spun? Când eram noi tineri și Partidul ajunsese să conducă toate treburile țării, izgonindu-i pe boieri și pe rege, mai toată lumea a intrat la colectivă, și pământul a trecut tot la stat. Oamenii munceau la CAP, la GAS, sau la SMT, iar alții, mai puțini, plecaseră pe la oraș, să lucreze prin uzine. Cum toți oamenii trebuiau să fie egali și să muncească la fel, la SMT ne-am trezit cu o grămadă de țigănuși, ucenici, pe care trebuia să-i învățăm să fie tractoriști, sau mecanici, sau ce putea fiecare să facă.

A lu' Peniţaru avea ucenic un țigan tuciuriu, care era veșnic încruntat, ziceai că a avut cine știe ce averi și le-a pierdut deodată. Ăsta, Peniţaru, îl tot îndemna la treabă:

– Hai, țigane, pune mâna să ridicăm axul ăsta pe banc. Țigane, du-te și adu o cutie de vaselină, dar din aia verde, nu din aia maro. Și tot așa...

Beleaua era că țiganii, care fuseseră robi toată viața și priviți de sus de către toată lumea, acum aveau mare trecere la partid. Fiindcă n-avuseseră de nici unele la înscriere aveau origine sănătoasă, iar mulţi ajunseseră mahări în partid. Așa că la un moment dat s-a dat un ordin că e interzis să le mai spunem țigani tovarășilor. Și să le spunem romi!

– Romi? Hă, hă, ce nume. De ce romi, că au culoarea ciocolatei ăleia, Rom, de are la cooperativă și nu vreți voi să ne luați?

– Nu, mă! Nu știu de ce romi, întrebați-o pe maică-ta, că ea citește și poate știe. Problema este că unde-i ordin, nu-i tocmeală. Și într-o zi, Peniţaru se trezește acasă cu o citație de la Tribunal, să se prezinte la o anumită dată la Râmnicu Sărat, pentru că este dat în judecată de numitul, așa scria, numitul Marin Boștină.

– Cine o fi ăsta, frate, și cu ce i-o fi cășunat pe mine, se căina Peniţaru la SMT, la pauza de prânz. Cred că e o greșeală, dar numele și adresa mea sunt scrise corect. Ce ziceți să fac?

Ceilalți îl compătimeau, dar nu știau ce să-l sfătuiască, așa că l-au trimis la inginer. Acesta a citit, a stat puțin și s-a gândit, apoi a luat o foaie de pontaj dintr-un dosar, a privit-o și i-a spus:

– Știu cine e Marin Boștină. E țigănușul ăla de l-ai primit ucenic, ca să-l înveți meserie. Ce naiba i-ai făcut, l-ai bătut, i-ai dat cu tija de la culbutori peste degete, ți-ai bătut joc de el cu ceva?

– Nu, to'arşu inginer, eu sunt milos, poate cu gura să-l mai bat, cu palma niciodată.

– N-ai ce face! Ia-ți liber în ziua aia și mergi la tribunal. Vezi ce vorbeşti acolo, că uşor poţi s-o încurci în ziua de azi cu Tribunalul Poporului.

Și așa s-a trezit Peniţaru la tribunalul popular în boxă, cu vardie lângă el să nu fugă, cu un judecător încruntat în față, și cu țigănușul într-o bancă, mai într-o parte. După ce s-au judecat vreo două pricini, i-a venit rândul și lui. A ridicat mâna și a jurat să nu spună decât adevărul, iar judecătorul ăla încruntat a sărit direct pe el:

– Recunoști, tovarășul, că în data de... l-ai făcut pe numitul Marin Boștină țigan? Și pe data de... , când l-ai trimis după vaselină, i-ai spus: Mă, țigane, du-te și adu... ? Și tot așa vreo 5 minute.

Peniţaru, care gândea mai greoi de obicei, pierdut de tot, a zis:

– Recunosc, tovarășe judecător, dar nu i-am zis cu răutate, i-am zis țigan că țigan e. Și el dacă-mi spune mie „mă, române", ce eu mă supăr?

Judecătorul a luat foc şi mai tare, și a început să-l întrebe dacă el nu știe politica Partidului privind ura de rasă, care nu permite să le spunem romilor țigani? Că nu e numele lor adevărat, așa le-au spus burghezii și moșierii, în derâdere? Aici Peniţaru a cam făcut pe el, dacă te lua cineva cu „nu știi politica Partidului?" prin anii ăia, era de rău. Așa că a bâiguit ceva și a început s-o facă pe prostul. Și să clatine din cap, să țină ochii în pământ și să frământe basca în mânoacele alea ale lui, semn că-i pare rău.

După ce și-a făcut numărul, judecătorul s-a mai îmbunat, s-a uitat în dosar, a văzut că e familist, are şi copii, așa că i-a mai făcut puțină morală, a luat ciocănelul în mână și – înainte să bată cu el în suport – a zis:

– Pârâtul este condamnat la plata unei amenzi contravenționale, în valoare de 500 lei!

Lui Peniţaru îi venea și să plângă și să râdă, în același timp. Să plângă pentru că – dintr-un foc – judecătorul îi luase jumătate din salariul pentru care muncea o lună. Iar să râdă pentru că scăpase de pușcărie, cum părea la un moment dat că risca să primească. După câteva clipe s-a adunat, și-a dres vocea, apoi a întrebat:

– Tovarăşu' judecător, pot să spun și eu ceva?

– Da, dar scurt, că mai am multe pricini de judecat.

– Tovarăşu' judecător, eu o să plătesc amenda dată. Dar, dacă tot o să plătesc 500 lei, daţi-mi voie să vă spun și eu ceva: „Orice i-ai face și oricum i-ai spune, țiganul tot țigan rămâne!".

Oamenii din sală au început să râdă, judecătorul și-a ascuns și el un zâmbet după dosarul din mână, iar Peniţaru s-a întors greoi și a pornit spre ușa sălii de judecată.

Câmpu-i alb, oile-s negre…

Școala

Tatăl meu avea trei clase de școală primară, mari și late. Pe vremea când începuse el școala primară situația era deja tulbure în România. Primii ani de școală s-au suprapus cu începutul războiului, cel de reîntregire a neamului după cum le spunea învățătorul, când îi aduna în clădirea modestă a școlii. Școală ridicată prin grija și cu cheltuiala boierului Franasovici, cel care avea moșie la Obrejița. Acest boier, sau vreun înaintaș al său, ctitorise satul pentru a atrage muncitori la moșie, lucru pe deplin reușit.

Dar lucru ce făcuse totodată ca niște Măcrineni să lase satul natal, Măcrina, din comuna Puiești, și să se mute în proaspăt înființatul sat. Aceasta avea să fie a treia roire și ultima din satul buzoian, așezat în șesul prăfos și clisos din apropierea târgului Rm. Sărat. Ulterior lucrurile începând să se mai așeze în țară, se găseau mai greu doritori de strămutare. Mai ales că țiganii – eliberați în sfârșit de robie – începuseră să ofere și ei o forță de muncă ieftină celor cu avuție.

Școala se făcea pe tipicul vremii, pe cărți puține și terfelite, în două cămărute modeste, dar curate. Învățătorul folosea adesea nuiaua ca argument pedagogic, iar de era nevoie de mai mult, o smotocire energică a părului celui în culpă se făcea și ea fără reținere. Părinții aprobau stilul acesta de lucru, ba chiar îi cereau dascălului să fie aspru cu progeniturile lor, pentru „a scoate oameni din ei". Obicei care se păstrase până în anii '70 ai secolului trecut, când eu însumi stăteam în băncile școlii, dar într-un local nou, aerisit și luminos, căruia tot satul îi spunea Școala Nouă.

Manualul de bază era o cărticică, nu foarte mare, care – după ce se trecea de abecedar în primul an – servea pentru toate clasele de început de școală, fiind și manual de limba română, și de istorie, și de religie, ba chiar avea și niște rudimente de fizică și științele naturii inserate în el. Manualul începea cu o poezie numită „10 mai", care ținea să vestească cu bucurie copiilor că ziua respectivă este sfântă pentru români, din mai multe motive. Autorul, Vasile Alecsandri, chiar modificase puțin calendarul istoric, pentru ca să-i iasă mai convingător mesajul.

A venit din munţi un vultur
Şi ne-a zis: – „Români Eroi,
Ştiu un prinţ viteaz şi tânăr
Ce-ar veni cu drag la voi.
Dacă-l vreţi vi-l dau ca Vodă".
Noi cu toţii: – „Să ni-l dai".
Şi ne-a dat pe Vodă CAROL,
Într-o zi de 10 Mai.
Şi-a venit vulturul iară,
Şi ne-a zis: – „Popor Român,

Eşti viteaz, de ce mai suferi
Jugul unui neam păgân?
Fă-te liber, dezrobeşte-ţi
Mândra ţară care-o ai".
Şi noi liberi ne făcurăm
Într-o zi de 10 Mai.
Vulturul venit-a iarăşi
Şi ne-a spus: „Popor Român,
Aţi luptat cumplit la Plevna
Duşi în foc de-al vostru Domn.
Vrednic e să-l faceţi Rege,
Într-o ţară ca în rai".
Şi noi rege îl făcurăm
Tot în zi de 10 Mai.
Zece Mai ne-a fi de-a pururi
Sfântă zi, căci ea ne-a dat
Domn puternic ţării noastre
Libertate şi Regat.
Ridicaţi cu toţii glasul
De prin şesuri, de prin plai,
Să trăiască România
Ura! pentru 10 Mai!

Erau și povestioare istorice în cuprinsul cărțuliei, una dintre ele fiind „Sobieski și românii", a lui Negruzzi, pe care am citit-o și eu cu plăcere în copilărie. Apoi povestirile religioase, fiecare cu o pildă moralizatoare, de exemplu cea a bunului samaritean, încercau și ele să ajute la modelarea caracterului școlarilor.

În această carte am găsit prima dată o încercare, poate puțin naivă, de explicare a obiceiului de a vopsi ouă roșii de Paști. Se spunea acolo că Isus, în drumul lui spre Golgota, a trecut și prin grădina Ghetsimani. În grădină, sfârșit de oboseală și clătinându-se sub greutatea crucii, a izbit cu lemnul un arbust, unde-și avea cuibul o porumbiță. Văzând cum cuibul stătea gata să cadă în urma izbiturii, Isus a luat cele 3 ouă din cuib în mâna sa, ca să nu cadă, și a oprit clătinarea copăcelului. Când a dat să pună ouăle la loc a văzut că erau murdare de sânge și a încercat să le șteargă. Dar cu cât încerca mai abitir s-o facă, cu atât se murdăreau mai tare, până s-au făcut roșii de tot.

Și mai avea această carte de căpătâi a școlarului și lecții de geografie, ce le povesteau fiilor de țărani despre Munții Carpați și crestele lor înzăpezite, sau despre Marea cea Mare brăzdată de corăbii, făcându-i să viseze la aceste minunate tărâmuri. Și existau și hărți, cu provinciile României Mari, așa cum se rânduiseră rosturile acestora după Marea Unire. Copiii n-au înțeles mult timp de ce în toamna anului 1940, la câteva săptămâni după începutul școlii, ușa clasei s-a deschis și doi tipi – cu figura severă – îmbrăcați ca la oraș, au dat bună ziua,

s-au prezentat învățătorului ca fiind de la Comisia de Cenzură, apoi au anunțat cu glas tare:

– Puneți cu toții manualele pe bancă!

Imediat, cu o viteză ce dezvăluia obișnuință, peste fiecare hartă a României dodolețe a fost aplicat un strat de clei și lipită o foaie albă, exact de dimensiunea filelor manualului.

– Nimeni nu are voie să dezlipească hârtiile acestea, dacă nu vrea să o pățească, au anunțat sec vizitatorii. Apoi au salutat scurt dascălul, dând doar din cap, și au plecat către alte școli, din alte sate, ca să albească istoria. Învățătorul le-a explicat copiilor că România fusese greu bătută de soartă, și că pierduse teritorii imense furate de vecinii hrăpăreți, dar era greu pentru aceștia să înțeleagă ce este aceea o mare provincie istorică, atunci când un drum cu căruța sau pe jos, cale de cinci kilometri până la Plaiești, la târgul săptămânal, era pentru ei echivalentul unei adevărate aventuri.

Războiul

Venirea războiului mondial, cu toate neajunsurile și nenorocirile sale, a făcut ca legile privind obligativitatea de a-ți trimite copiii la școală să se relaxeze, mai ales la țară. Dacă tații plecau la concentrare, sau chiar la război, copiii mai răsăriți trebuiau să le ia locul și să presteze muncile câmpului, pentru ca familia să poată supraviețui. În această situație nimeni nu mai amenda familia, pentru că nu mai ajungeau copiii la școală.

Așa se face că, la sfârșitul clasei a treia, bunicul i-a spus tatei că a terminat-o cu școala. Și cum era cel mai mic dintre băieți, i-a dat în grijă cele câteva capre ale familiei, care se străduiau să fie utile și să completeze meniul zilnic al acesteia și cu produse lactate. Tata s-a bucurat, nu-i plăcea școala, nu-i plăcea învățătorul, lipsea de câte ori putea. Drept urmare încă nu învățase să scrie și să socotească, după cei trei ani duși la capăt, cu chiu, cu vai. Lua caprele și se ducea cu ele pe zoană, plantația de arbuști de pe marginea liniei ferate, unde se aduna și cu alți băieți, cu care se încingea la joacă, în timp ce animalele pășteau.

Când și când întrerupeau joaca, pentru că treceau trenurile militare către front, iar băieții priveau avizi vagoanele platformă, pe care erau așezate tunuri, mașini, mitraliere, precum și pe cele bou-vagon, din care urca spre cer fumul gros al țigărilor soldățești. Țigări ieftine, puturoase, sau – de multe ori – improvizații din hârtie de ziar, în care se răsucea o mahorcă făcută din frunze de tutun, uscate pe gard, și frecate între palmele mari, bătătorite de muncă, ale posesorilor. Când primeau solda, ostașii primeau și rația de țigări, 20 de pachete de Plugar sau Naționale, care erau drămuite cu grijă, ca să ajungă cât mai mult timp. Dar și pentru că erau moneda forte pentru diverse mici servicii, specifice traiului ostășesc.

– Unde se duc soldații ăștia, nene? îl întreba uneori vreun copil pe impiegatul din gară.

– Unde merg nu e deloc bine, măi țâști – bâști. Se duc în Basarabia, și apoi mai departe, în Rusia, pe front…

Pe fratele bunicii, pe nea Ion Pazvante, l-au încorporat într-una din zile și l-au trimis pe front, direct în linia întâi, unde pierderile de vieți omenești depășiseră orice estimări. Tata l-a privit uimit pe unchiul său, îmbrăcat în uniformă militară, care deodată părea mai semeț, mai impresionant, deși nu avea vreun fizic impunător. Ca mai toți cei din neamul bunicii. Asta deși baba Lina Dobrinoaie, mama lui, și-a purtat cu mândrie ținuta de femeie înaltă și dreaptă, pe ulițele Obrejitei, până la 103 ani.

Mă uitam la ea, copil fiind, printre scândurile gardului, cum trecea cu pas rar, întotdeauna cu spatele drept și capul ridicat ferm, cu privirea îndreptată înainte, întotdeauna îmbrăcată în negru, cu o năframă ce-i acoperea aproape complet fața. Ținuta aceea mândră nu reușiseră să o cocoșeze nici necazurile vieții, nici copiii și soțul pe care trebuise să-i îngroape, nici nepăsarea cu care era lăsată în plata domnului de către cei din familia lui nea Ion.

Acesta avea să se întoarcă din război înainte de terminarea sa, cu părul alb, cu darul vorbirii pierdut pentru luni de zile, și cu un tresărit ciudat al umerilor în sus, de care greu a scăpat de-a lungul anilor.

Ucenicia

Când lucrurile s-au mai limpezit în țară, iar caprele deveniseră deja amintire, în anul de grație 1946 tata a intrat ucenic la tractoare. Era vremea instalării unei noi puteri la conducerea României, adusă de tancurile sovietice și de celebrii infanteriști ruși, cunoscuți prin vocabularul rudimentar, redus la:

– Davai ceas! Davai palton!

Câțiva dintre acești infanteriști și-au dat viața în 1944 pe teritoriul satului nostru, dar nu împușcați de inamici, ci înecați în vinul ce cursese din budanele imense, pe care din graba de a bea le ciuruiseră cu automatele. Puseseră gura direct la găurile de gloanțe din care țâșnea vinul roșu, puterea ursului, și o țînuseră acolo până când nu mai știuseră de ei, căzând pe jos și murind înecați în minunata licoare. Unii dintre bătrânii satului spuneau, atunci când stăteau la un pahar de vorbă la cârciumă, că nu există moarte mai frumoasă decât aceea pe care o avuseseră ciolovecii respectivi. Mă rog, ei n-o spuneau așa de frumos, pentru că atunci când se refereau la vecinii noștri de la răsărit, bătrânii obrejani spuneau întotdeauna „porcii de ruși”.

Deci la 13 ani, împins de sărăcie și de dorința de a-și croi un drum în viață, tata a început ucenicia la tractoare. Făcea orice era nevoie, cu îndemânare și interes, simțind că e pe cale să învețe o meserie care să-i permită să trăiască omenește în vremurile ce vor veni. La 16 ani i s-a făcut și carte de muncă, bunicul trebuind să semneze că este de acord cu asta. Iar la 18 ani conducea tractoarele pe ogor, zi și noapte, le repara când aveau năbădăi și era normal să aibă, pentru că primele pe care lucra erau niște Lanz Bulldog, rămase moștenire de la boieri, după ce noua putere îi trimisese pe aceștia la „coșul de gunoi al

istoriei". Cum relațiile cu Germania erau întrerupte, piese de schimb cu greu se mai găseau, rar uitate prin vreun depozit, astfel că trebuia să improvizezi pe loc. Li s-au alăturat tractoarelor germane niște KD-35 Kiroveț, primite de la prietenii sovietici, tractoare „inspirate" din cele produse de ruși sub licență, până-n 1945, și anume TD 18 al firmei McCormick-Deering, respectiv Caterpillar Sixty (rebotezat Stalineț S-60).

Până la urmă KD 35 a fost preluat în producție de către proaspata înființată Uzină de Tractoare „Ernst Thälmann" din orașul Stalin, adică din Brașov. Povestea uzinei era una tristă, rușii luând – drept compensații de război – până și cel mai mic obiect de metal din uzină, nemaivorbind de utilaje și scule, rămânând doar pereții din fosta uzina de avioane IAR Brașov. Uzină care în 1930 – sub îndrumarea lui Elie Carafoli – lansa în fabricație celebrul avion IAR 11, unul dintre cele mai bune avioane de vânătoare din lume la momentul respectiv. Iar mai târziu, când rațiunile de război au cerut-o, aici se fabricase un alt avion celebru pe teatrul bătăliilor aeriene europene, Messerschmitt 109.

Așa că pentru a menține în viață tractoarele avea loc o luptă continuă. Luptă îngreunată și de faptul că numărul lor fiind insuficient, se lucra în ture, zi și noapte, făcându-se arături și noaptea, la lumina farurilor. De fapt așa s-au cunoscut părinții mei, ei lucrând în schimburi diferite, pe același tractor. Mama făcea parte din prima brigadă de femei tractoriste apărută în România, pe model sovietic, adică dintre cele trei sute de tinere decise să-și câștige pâinea cu sudoarea frunții, într-o meserie grea. Bineînțeles că ele aveau de suportat – pe lângă concurența bărbaților – și ironiile și remarcile lor batjocoritoare. Așa că împărțitul volanului aceluiași tractor s-a transformat într-o căsnicie ce avea să dureze peste 50 de ani, până la decesul tatălui meu.

Vremurile s-au mai schimbat, de la Lanz și KD s-a ajuns la IAR, apoi la UTOS (Uzina de tractoare Orașul Stalin), apoi la UTB, și în sfârșit – în 1960 – la primul tractor conceput exclusiv de către români, celebrul U 650. Tata a lucrat pe fiecare tip nou apărut, mii de ore, în praf și caniculă, în ploaie și frig, inhalând praf, fum și substanțele chimice pe care le împrăștia pe culturile de toate tipurile. Când a obosit, i-a mai lăsat și pe alții la volan și a devenit mecanic la SMT, reparându-le acestora utilajele. Muncea într-o hală neîncălzită iarna, într-un frig groaznic, cu mâinile în motorină, vaselină și ulei, ridicând piese grele și înjurând – de multe ori – ziua în care alesese să intre ucenic la tractoare.

Nemulțumirea

Acestor nemulțumiri, firești, privind condițiile de muncă, li se mai adăuga una și mai mare. Când și când apărea câte un post de maistru la SMA-ul la care lucra, post care presupunea muncă mai ușoară, de coordonare a altora, și mai puțin angajament fizic. Dar, deși de fiecare dată lista începea cu el, tata pierdea de fiecare dată, dintr-un motiv simplu, întotdeauna același. Și anume lipsa studiilor elementare, acele minim 7 clase, pe care dacă le-ar fi avut, tata ar fi primit promovarea. Vremea specialiștilor făcuți „pe puncte" trecuse, și tata

ratase momentul. Acum nu rămânea decât să dea mărunt din buze, și să suporte amarul.

Mama, care nu se împăca cu situația nici ea, l-a învățat pe tata să citească acceptabil, undeva prin anii ’70. A fost greu, pentru că tata era încăpățânat și nu dorea să-și bată capul cu cititul, cum nu-și bătuse nici în cei 3 ani de școală primară, când ar fi trebuit să învețe lucrul acesta. Strategia mamei s-a dovedit însă infailibilă! A profitat de faptul că tata era microbist înrăit și pasionat de orice sport vedea la televizor. Câteodată mai juca și la Pronosport, mai ales când făceam eu naveta la liceu, la Focșani, și-i puteam pune biletele. Înnebunit după sport, tata era supărat tare că nu putea să citească singur despre asta. Mai aducea câteodată un ziar Sportul de la muncă, abandonat de vreun șef după ce-l lecturase, și ne ruga pe noi să-i citim din el. O mai făceam, dar cu greu – noi fiind cu mintea mereu la joacă – astfel că putea fi auzit adesea bodogănind, pe sub mustață:

– Catapateasma mă-sii, am făcut trei copii și niciunul nu vrea să-mi citească…

Mama, o dată hotărâtă să-și alfabetizeze soțul, a trecut la etapa următoare. L-a oprit pe poștaș la prima vizită a acestuia, i-a pus o țuică, și l-a întrebat cât costă un abonament la ziarul Sportul. A aflat că era destul de piperat, dar – deși banii nu ne dădeau acasă din casă – nu s-a lăsat și a comandat unul.

Când tata s-a trezit cu poștașul aducând ziarul Sportul, și dându-i-l în mână, a rămas blocat. Era și bucuros, și supărat în același timp.

– Ce-i cu ăsta, nevastă?

– Ăsta e abecedarul tău, bărbate. Ia-l și vino în casă.

Și din ziua aceea mama îl învață literele, apoi silabele, apoi cuvinte și propoziții, pe pagina de ziar. Metoda ei a fost extraordinară, termenii din sport îi erau mai mult decât familiari tatei, astfel că după 2-3 litere intuia deja cuvântul, și-l citea tare, prinzând încredere cu fiecare reușită, la care mama dădea aprobator din cap. Astfel că, încet-încet, tata a început să citească, mai poticnit la început, mai cursiv după câteva luni. Spre bucuria lui a început să se descurce și cu subtitrarea la filmele străine, la care de multe ori ne enerva pe noi, întrebându-ne ce au spus eroii acțiunii.

Comasatul

Spre sfârșitul deceniului opt al secolului trecut, comuniștii români au declanșat o nouă campanie de eradicare a analfabetismului, din dorința de a arăta încă o dată Occidentului că locul nostru codaș, în clasamentele europene privind educația, nu este întemeiat. Și s-a hotărât cu această ocazie ca toți cei care – sub o anumită vârstă – nu au minim opt clase absolvite, trebuie să rezolve acest lucru, într-un interval rezonabil de timp. Soluția oferită – învățământul comasat!

Adică o formă de învățământ concentrată într-o perioada scurtă de timp, cel mult 2-3 luni de zile pe an, în care cei selecționați învățau de-a valma

noțiuni elementare la diferite materii, la sfârșitul perioadei primind o diplomă ce le echivala un ciclu de studii. Cum mulți dintre cei cu probleme de completarea studiilor erau mai în vârstă, studiile se făceau seara, după ce veneau de la muncă. Dar nu erau numai oameni ca tata printre ei, ci uneori și copii de 14-15 ani, care nu ajunseseră la școală din diverse motive. În general un amestec pestriț ca vârstă, interes sau etnie, spun asta pentru că erau și mulți țigani, neșcolarizați de fel, printre ei.

Tata a fost cam surprins când a auzit că este obligat să meargă la școală, la comasat, dar n-a avut ce face. Mai mult chiar, directorul de la SMA le-a atras atenția că este sarcină de partid, să nu se joace cu așa ceva. Iar tata era de mult membru de partid și știa ce înseamnă disciplina într-o astfel de organizație. Când tata mi-a spus de treaba cu comasatul, am crezut inițial că este o glumă. Când însă l-am văzut, seara, luând un caiet și un pix și plecând la Școala Nouă, am rămas mască.

După vreo două săptămâni de mers la școală, inclusiv duminica, tata ne-a anunțat că a terminat prima etapă.

– Și ce-ați făcut, acolo la școală, măi tată?

– Păi, ce să facem, măi? Am dat cu condeiul. Și când n-am avut condei, am mai dat cu hârletul și lopata!

– Cu hârletul? am întrebat eu, mirat nevoie mare.

– Da, mă'. Ia să te uiți, când treci pe uliță pe la școală, ce gard nou din plăci de beton are acum curtea. O frumusețe. Tras la linie, montat cu grijă, doar că o să le vină mai greu acum să-l sară băieților, când o tulesc de la ore. Am tăiat și lemne pentru teracote, să aibă toată iarna, l-a bătut fericea pe Gheorghe Țiganu', l-am scutit de munca asta.

– Păi asta a fost școala ce-o făceați?

– Nu, ăsta a fost examenul, mustăci tata.

Carte nu știa el, dar avea un umor spumos, deosebit de original, încât a trebuit să cresc mare ca să știu – după o anumită sclipire din ochi – când glumește și când spune chestii serioase. Zis și făcut. Prin vară tata aduse într-o zi o adeverință, pe care scria mare și explicit că este absolvent de patru clase primare, promoția 1977. Mama a privit-o atent și a pus-o bine, în cutia cu acte, lângă chitanțele de la funciar, eliberate de nea Miclăuș, perceptorul.

Nea Miclăuș

Acesta era un personaj celebru în zonă, simpatizat datorită felului său de a fi, dar și antipatizat datorită profesiei sale. Avea acest nume, care-mi ridica mie probleme, pentru că nu semăna cu nici unul dintre cele ale obrejanilor. Mai târziu aveam să aflu că el era de origine maghiară, un Miklos românizat, des întâlnit la ceangăii din zona Bacăului.

Nea Miclăuș se purta mereu la costum, tip sare și piper, ponosit dar curat, și purta întotdeauna pălărie, pe care o ridica puțin în fața gospodinelor la intrarea în casă, într-un gest de respect vetust, moștenit din alte vremuri. Vorbea

întotdeauna încet, cumpătat și cumva excesiv de lent, de parcă evita cu orice preț să fie agresiv în relația cu contribuabilii. Dar ceea ce mă fascina la perceptor, și în egală măsură și pe tata, era geanta de piele burdușită de acte, închisă cu 2 curele de piele și ele, prinse în 2 catarame metalice.

Pielea avea ani de zile, începuse să se scorojească deja, dar era de calitate și nu ceda. Vezi bine statul îți dădea o dată o geantă de piele – când te ungea perceptor – și greu o mai primeai și pe a doua, când te apropiai de pensie, probabil. Când era poftit în casă și așezat la masă, perceptorul deschidea geanta, își scotea registrele, chitanțierul, indigourile, o cutie cu bolduri și un creion chimic, niciodată suficient de bine ascuțit.

– Ia să vedem, domnu' Costică, ce bani ai de dat dumneata statului român.

– Lasă asta, înainte spune-mi cu ce te servesc, o cafea, un pahar de vin, o țuică?

– Păi domnu' Costică, mă știi de atâția ani, nu știi că nu beau alcool în timpul funcțiunii? O cafea mică n-aș refuza, mai ales că doamna Sofiţa știe să o facă, nu ca altele, care-ți dau o fiertură fără nici un gust, de te taie și la stomac, mă scuzați de expresie.

Nea Miclăuș făcea calculele, încasa banii – puși deoparte din timp – apoi mâzgălea cu creionul chimic o chitanță, pe care greu ar fi putut să o descifreze cineva, și se bucura de cafea. Mai întreba cum să ajungă la câte un consătean, pe care nu-l știa decât după nume, ridica pălăria în semn de respect, încăleca pe bicicletă, și se ducea la ale lui.

Într-un an perceptorul a întârziat să vină, trecuse mai mult de o lună de când trebuia să apară, iar mama se îngrijora să nu intre în banii de funciar, împinsă de nevoi. După aproape două luni a venit un alt perceptor, mai tânăr, grăbit tare, a încasat suma și a plecat în goană. Nu înainte ca să aflăm de la el că nea Miclăuș a dispărut, a plecat într-o duminică la colectarea de taxe, și de atunci nu l-a mai văzut nimeni. Miliția îl căutase și ea, dar nu găsise nicio urmă. Lumea era șocată, nimeni nu concepea că ar fi putut să plece în lume din cauza banilor colectați, toată lumea îl știa ca un om excesiv de serios.

Peste câțiva ani un țigan din Cornetu, anchetat pentru o crimă comisă la beție, a mărturisit că-l omorâse și pe perceptor, împreună cu niște tovarăși de-ai săi, ca să-l jefuiască. Oamenii au dezgropat rămășițele din locul unde fusese îngropat de către asasini și au făcut cele creștinești, pentru ca sufletul lui nea Miclăuș să se odihnească în pace.

Evoluția

În următorii doi ani tata a continuat cu „comasatul", dar deși în curtea școlii s-a turnat beton, iar alături a fost amenajat un teren de volei, cu stâlpi și tot ce era necesar, bătălia cu școala se anunța tot mai grea. „Elevii" trebuiau să comaseze acum clasele V-VIII, cu profesorii de la școala din sat, care nu vroiau să-i lase să treacă chiar ca gâsca prin apă prin școală, mai ales că acum cei care reușeau primeau diplomă de opt clase! Nu acceptau nici prea multe absențe, exista catalog, cu rubrici de absențe și note, cu medii ce trebuiau încheiate, cu

teze și tot tacâmul. Deja opt ore de muncă – plus două-trei de școală – deveneau un calvar pentru cei ca tata.

– Azi a vrut să mă asculte la chimie, fosta ta dirigintă, mi se văita tata uneori. Nici n-ajunsesem bine că a și sărit:

– Nea Costică, te rog să ieși la tablă.

– Nu pot, d-na Radu, că-s nebărbierit și mă văd copiii ăștia așa, am răspuns eu.

– Ha, ha, așa i-ai spus?

– Da, dar ce crezi, c-am scăpat? A trebuit să desenez pe tabla un fel de ou, cu gălbenușul în el, ceva cu celula. Am dat din cap a aprobare la tot ce spunea ea, până mi-a înțepenit gâtul.

Altădată tata m-a luat deoparte și mi-a spus:

– Auzi, mă', asta de franceză e de treabă.

– Da, mă', e de treabă, am spus eu cuprins de un fior (fusesem îndrăgostit de profa de franceză în clasa a V-a, sau cel puțin așa credeam pe atunci).

– Este, este, da mi-a zis să învăț și eu ceva în franceză, ca să zic la clasă, să-mi dea un cinci. Mă înveți ceva?

– Ce să te învăț, mă? Crezi că franceza e săpat la gard, sau făcut mortar? Tu de-abia te descurci cu româna, ce-aș putea eu să te învăț?

– Păi, știu eu, niște cuvinte, acolo, ceva?

– Bine, hai să ți le scriu, apoi te învăț ce înseamnă și cum se citesc.

A doua zi, cu fițuica cu 10 cuvinte scrise cum se pronunță, și traducerea alături, tata a smuls un cinci! Am râs amândoi cu lacrimi, ceva ani mai târziu, când se nimerise să revedem „Actorul și sălbaticii" la televizor, iar Marin Moraru declama:

– Monsieur se scrie, monsieur se citește! Ce umbli cu cioara vopsită?

Cert este că, cu chiu cu vai, pe când eu treceam în anul trei de liceu, tata își admira proaspăta diplomă de opt clase, de parcă ar fi vrut să o pună în ramă.

– Dacă o aveam pe asta acum 10 ani măcar, azi eram maistru, ofta el.

Într-o zi de septembrie, venit seara de la muncă, mâncat și cu un somn de 30 de minute la bord, tata m-a atacat frontal, cu o luminiță jucăușă în ochi:

– Ia zi, tu treci în anul trei acum, nu?

– Da, mă.

– Faci naveta cu ăia de la Gugești, nu? Ia roagă-i să se intereseze, am auzit că la liceu la Gugești s-ar face comasat clasele a noua și a zecea. Mă gândeam că – dacă mă forțez puțin – aș putea să le fac într-un an. Apoi poate găsesc pe la Focșani vreun liceu să fac și a XI-a și a XII-a într-un an, și am termina amândoi împreună liceul! După care ne-am gândi la ce facultate să dăm. Ce zici?

Când urmașii „celor mai drepți și mai viteji dintre traci" seamănă mai mult cu avarii...

La cazan

Mirosul de prăștină fiartă, combinat cu cel de cauciuc ars și de coceni fumegând, începuse să-mi irite mucoasele nazale și să-mi dea o senzație de usturime pe gât. Apa din sticla adusă de acasă îmi mai spăla gâtul, când și când, dar și ea se încălzise și parcă prinsese un gust ciudat. Lumina chioară a unicului bec, înfipt în dulia atârnată direct de firele ce coborau din tavanul înalt, nu făcea decât să amplifice impresia dezolantă ce o stârnea în mintea mea camera în care mă aflam. Stăteam pe lavița închipuită de o ușă veche de lemn, așezată pe două bucăți de trunchi de copac, și acoperită cu ceva ce părea a fi fost cândva o pătură militară. Tata trântise peste ea o șubă îmblănită, primită de la SMA, ca oasele mele să nu se contreze direct cu lemnul tare. Comoditatea ședерii n-ar fi fost o problemă pentru mine, dacă lumina ar fi fost mai puternică și aș fi putut să citesc cartea adusă special în traistă. Doamne, dacă aș fi avut o lanternă, măcar.

În mijlocul camerei trona cazanul mare de alamă, alături de care se afla cada plină cu apă, prin care își croia drum serpentina. Pâlpâiala flăcărilor ce scăpau uneori pe gura cuptorului, neprevăzut cu nicio ușiță, închipuia pe pereți monștri de lumini și umbre. Era cazanul de la CAP, iar eu prestam „robota" anuală de a-l ajuta pe tata la făcutul țuicii. Pentru cei născuți în alte vremuri, CAP era prescurtarea de la Cooperativa Agricolă de Producție, adică o formă de întovărășire în care țăranii puneau în comun tot ce aveau: cai, căruțe, pământ, unelte și forța brațelor, iar la vremea recoltei împărțeau 2-3% din ce produceau, pentru că restul era cota obligatorie de dat la stat.

Cu alte cuvinte varianta autohtonă a colhozului rusesc, colhoz cu care erau speriați țăranii trimiși pe frontul de răsărit, spunându-li-se că el va fi viitorul lor, dacă nu învingeau amenințarea antihristului cu care ne învecinam. Nu-i vorba că după ce vedeau cu ochii lor la fața locului beneficiile colectivizării, după ce discutau cu prizonierii ruși și cu frații basarabeni ce gustaseră puțin din acele beneficii, țăranii români strângeau și mai tare arma în mână și – binecuvântați de preoții militari – dădeau piept cu Necuratul.

Mulți nu s-au mai întors de pe frontul de răsărit, alții au rămas prizonieri de război, 2-3 sau chiar douăzeci de ani, iar cei socotiți "criminali de război" nu s-au mai întors nici până astăzi. Colonia de români de la Vorkuta, din îndepărtată Siberie, cu bătrâni care încă vorbesc românește și citesc vreo carte românească ferfenițită, păstrată de demult prin cine știe ce minune, stă mărturie despre cerbicia neamului românesc, atunci când îi este amenințată cu adevărat ființa.

Și tot acolo se găseau și ultimele urme din floarea de altădată a țărănimii și intelectualității din Basarabia, unită de destinul crud întru distrugere cu frații de dincoace de Prut. Să nu uităm că la Vorkuta a avut loc prima grevă politică

din istoria URSS, când – în 1953 – peste 250.000 de deținuți și prizonieri de război au refuzat să mai iasă la muncă, iar românii au fost în primele rânduri ale grevi știlor.

La cazanul de țuică am aflat pentru prima dată că românii se luptaseră cu rușii, se luptaseră crunt, pe viață și pe moarte, pentru a-și lua înapoi „moșia pierdută peste vară", după cum spunea cântecul vechi:

Azi noapte la Prut, războiul a-nceput,
Românii trec dincolo iară,
Să ia înapoi, prin arme și scut,
Moșia pierdută astă vară.

Făcusem istoria românilor în clasa a IV-a, dar mi-era complet străină informația despre începutul celui de-al doilea război mondial, despre trecerea Prutului sau luptele crâncene de la Cotu' Donului. Toate acestea le-am lămurit culegând informații picătură cu picătură, precum curgea țuica la ieșirea din serpentină, mai ales din poveștile celor care erau obișnuiții locului, seară de seară: nenica Pazvante, nea Iulică, nea Gheorghiță, a lu' Gagarin și alții, pe care nu-i mai țin minte.

Tata, care era de părere că mama mă proteja cam mult când era vorba de muncile fizice, nu făcea rabat de la o hotărâre a sa și – cam de pe la 11 ani – trebuia să prestez munca de „ajutor la făcutul țuicii", într-o noapte de sâmbătă spre duminică, de obicei pe la sfârșitul lui noiembrie. Munca nu ar fi fost foarte grea (transportul boștinei până la cazan se făcea cu căruța, într-o cadă de lemn), ea consta în descărcarea boștinei cu găleata de sus din cadă, și deșertarea în cazanul de alamă, cel mai mare din sat, ca și golirea acestuia când distilarea se termina. Începeam să ațâțăm focul când ni se apropia rândul, de obicei pe la 10 noaptea, distilam toată noaptea, cam 2-3 cazane, iar pe la 6 dimineața eram acasă, cu 50-60 de litri de rachiu din vin, marfă garantată. Cel mai mult mă deranjau la această operațiune mirosul, lumina chioară și prezența beților ilor satului, gălăgioși și parcă de pe altă planetă.

Grozăvia

Acești beți ivi, mai sus amintiți, aveau și părțile lor bune: ca să primească ceva de băut se înghesuiau să facă focul, îmi luau găleata din mână când încărcam sau descărcam cazanul, dădeau tot felul de sfaturi și povesteau amintiri din tinerețe, după ce se îmbătau de la țuica aceea caldă, care le lua mințile repede. Adormeau pe jos, unde erau niște coceni de porumb aruncați într-un colț, dar dormeau agitat, somnul le era bântuit de umbre și mormăiau tot timpul.

Unul mai ales, nea Iulică, se trezea câteodată urlând pur și simplu, sărea în picioare și încerca să se apere cu mâinile de un pericol imaginar, cu groaza în privirile sticloase, de parcă ar fi venit un moroi de pe lumea cealaltă, să-l ducă în ținutul său. Tata se supăra că-mi stricau scurtele reprize de moțăială între două activități, îi certa – dar cu duhul blândeții – și-l întreba pe nea Iulică:

– Ce-ai visat, măi creștine, de ce-ți era frică așa de tare când te-ai trezit?

– Am visat că m-au prins ciolovecii, că mă legaseră și mă duceau în lagăr, în Siberia, unde sunt Gheorghe a lu' Dițu, Costică Alexe, Spiridon a lu' Mutu, Ion a lu' Văraru și câți alții. De acolo nu se întoarce nimeni, niciodată, Costică!

– Hai, mă, că nu-i chiar așa, spunea tata. Nu s-au întors a lu' Ghinănaru, a lu' Chiosa, a lu' Purcica și încă vreo doi din prizonierat, după război? I-a ținut acolo un an-doi și gata, i-a trimis acasă, la nevastă și copchii.

– Da, așa este, dar ăștia n-au avut dosar de cremenali de război, nu i-a dovedit nimeni să fi făcut altceva decât să tragă în cioloveci, în timp ce și ciolovecii trăgeau în ei. Câți ani aveai tu, Costică, când am trecut noi Prutul?

– Eram mic, mă, aveam opt ani, mă trimitea tata cu caprele pe zoană și mă uitam la trenurile pline de soldați ce treceau spre răsărit. Mai ridicam privirea spre cer și vedeam și avioanele care bâzâiau în zborul lor spre graniță.

– Erai mic, mă. Așa care va să zică, te trimitea Paraschiv cu caprele. Strașnic bărbat, taică-tău! Să stingă el singur cu mâinile goale focul ăla de la moară, nu prea vezi așa ceva în zilele noastre. Erai mic și nu știai ce se întâmplă în război, Costică. Eu am fost jandarm, păzeam ordinea în comună, îl mai altoiam pe câte unul care fura un cal, pe care îl dădeam înapoi stăpânului, îi mai ciufuleam pe bețivi, dar la pușcărie n-am băgat pe nimeni, niciodată. Și pentru că l-am făcut scăpat pe unul din Tâmboești, care o violase pe una din Sihlea, venită la noi la bal, m-au trimis pe front. Și n-aveam cum să nu-l ajut, mă, că era văr cu nevastă-mea, iar dacă nu-l ajutam îmi sărea tot neamul ei de la pădure în cap. Dar nu puteai să te pui cu Câinele Roșu și cățeii lui, nu. Cum greșeai ceva, marș în linia întâi! Ehei, Costicuță, dacă vedeai tu ce am văzut și făcut noi acolo, nu mai puneai geană peste geană liniștit, toată viața ta.

Ce crezi, că numai nemții au făcut grozăvii acolo în Rusia, așa cum învață puță ăsta al tău la școală? Și noi am făcut, și noi am făcut, Costică, chiar mai rele decât nemții sau ungurii de lângă noi. Am violat fete tinere de 14-15 ani, femei cu copiii de mână, femei gravide cărora pe urmă le înfigeam baioneta în burtă sau le împușcam, să nu mai aducă și alți rusnaci pe lume, care să vină peste noi în țară și să ne pună să mâncăm la cazan. Am împușcat civili, Costică, de la copchii până la bătrâni cu barba sură, dacă găseam în casă o armă strigam: „Partizani, ai? Partizani?". Și-i curățam pe toți, cu mic cu mare. Apoi le beam vodka, mâncam ce găseam prin cămară și dădeam foc casei, ca să nu rămână urme. Când rușii au pornit contraofensiva și au început să ia prizonieri, aduceau civili și-i confruntau cu prizonierii. Dacă civilul te recunoștea și spunea că ai făcut grozăvii, te treceau la cremenali de război și nu mai aveai cale de întoarcere.

– Ia mai taci mă, că-l sperii pe ăsta mic cu bolboroselile tale de bețiv, că nu te mai trezești din beție, nu te-am văzut niciodată treaz, încerca tata să oprească șirul destăinuirilor periculoase.

– Tac, Costică, tac. Așa e că nu mă mai trezesc, doar băutura mă mai ajută să uit de toate, mai ales de Ăl de Sus. Care nu doarme și ne judecă, ne

judecă și acum și la judecata aia, ultima. Mie mi-a dat peste cât pot să duc: un copil născut debil – noroc că nu a trăit decât vreo doi ani –, altul la pușcărie pentru omor, iar nevastă-mea s-a dus pe pustii, la ea la Trestieni, să nu mă mai vadă în bătătură, de am rămas singur pe lumea asta.

Iscodirea

Așa am aflat eu prima dată că noi românii nu suntem poporul cel mai drept și mai viteaz de pe lumea asta, ci suntem un popor care are și bune și rele, a făcut și masacre și grozăvii, greu de înțeles la 11 ani, mă rog pentru mine ele vor rămâne greu de înțeles și la 80 de ani, așa că am început să fiu interesat de istorie. Am început să citesc cărți de istorie, Magazinul Istoric, reviste, tot ce-mi cădea în mână. Dar – spre surprinderea mea – în aceste cărți noi românii rămâneam același neam nemaipomenit, fără prihană, care ne băteam cu gepizii, cu avarii, cu goții, cu tătarii, cu turcii, cu leșii, îi dovedeam pe toți și ne apăram țărișoara asta chinuită, dar râvnită de toți vecinii.

Și am început să nu mai cred orice scria în acele cărți, așa că mi-am mutat munca de cercetare în interogarea bătrânilor, câți mai trăiau prin sat la vremea aceea. Mama mă ajuta și ea, povestindu-mi ce se întâmplase în copilăria ei zbuciumată, mai mult chiar mi-a dat o carte de școală primară, de prin anul 1942 cred, s-o citesc, dar să nu o arăt și altor copii de pe uliță.

Cartea asta m-a șocat peste măsură, începea cu o poezie dedicată regelui Mihai și zilei de 10 Mai, ceea ce era de absolut de neînțeles, de vreme ce toate cărțile mele de școală începeau cu poza Tovarășului Nicolae Ceaușescu, precum și cu poezii omagiale pentru acesta. Apoi găseai în ea Tatăl Nostru și alte rugăciuni, pilde biblice și mici povestioare cu voievozi, sau povești despre sfinți și martiri. Și mai avea cartea respectivă niște hărți deosebite ale țării noastre, peste care cenzura lipise câte o pagină albă de fiecare dată când apăreau. Mama m-a învățat să mă uit la ele punându-le în fața unui bec puternic, ca să descopăr ceea ce fusese cândva România Mare, ciopârțită în 1940 de către vecini. Și-mi spunea mama poezii interzise, care începeau cu strofe ca aceasta:

De la Nistru pân' la Tisa
Tot românul plânsu-mi-s-a,
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.

Iar eu mirat întrebam:

– Cine a scris poezia asta, mamă?

– Eminescu, dragul meu, dar vezi să n-o spui la nimeni, că e interzisă!

Halal de acea țară în care poetul național, simbolul sufletului și simțirii românești, avea poezii acceptate și poezii interzise, pentru a nu deranja Marele Prieten de la răsărit, de care Eminescu se ocupa în chiar a doua strofă a Doinei sale…

Tăiței

Acum vreo săptămână am făcut tăiței. Tăiței de casă. Cu ou. Ne-a trebuit, mie și consoartei, ceva curaj să ne apucăm de făcut tăiței hand-made, la cincizeci și… de ani. Un motiv ar fi că supele nu prea se înghesuie în meniul nostru de familie, unde borșurile nu și-au văzut amenințată supremația vreme de aproape 30 ani. Dar venea puștiul la festivalul Neversea, la doar două zile după ce luase licența, așa că doream să-i servim ceva inedit.

Tăițeii au ieșit bunișori. Aluatul o idee prea moale, cuțitul de tăiat o idee prea gros, dar gustul… Gustul a meritat tot efortul. Juniorul a mâncat trei zile supă de tăiței și a fost încântat de fiecare dată.

– Să mai faceți, a fost verdictul său final. Și să-mi trimiteți și mie la București.

– Se pare că aveți ceva în genă cu tăițeii până la urmă, concluzionă consoarta.

Așa este, tăițeii se pare că se împletesc cu destinul Măcrinenilor, de-a lungul anilor. Și o să vă povestesc imediat de ce.

Bunicul Măcrineanu este primul din familia noastră care s-a îndrăgostit de tăiței, în niște circumstanțe neobișnuite, și a transmis dragostea aceasta mai departe urmașilor. Băiat simplu, crescut la sat printre podgoriile Vrancei, Paraschiv Măcrineanu a fost alocat în armată la arma auto, care începea să se dezvolte și în armata română. Acolo a învățat șoferia și mecanica, îmboldit de răcnetele caporalilor și de loviturile peste degete cu tija de la culbutori, date de maiștrii militari. Cum era un tip dezghețat, nu se dădea la o parte de la muncă și respecta și regulile, s-a trezit într-o bună zi șofer de general. În această postură s-a regăsit și în război, la volanul autoturismului militar ce-l ajuta să se deplaseze pe generalul Dragalina. La comandament, în inspecții la unități, în inspecții pe front, la ședințe la București, oriunde era necesar.

Și tot la volanul autoturismului cu steguleț al generalului a ajuns bunicul să vadă Budapesta, unde a și stat încartiruit vreo câteva săptămâni, în casa unui negustor ungur puțin mai scăpătat. Era o postură nouă pentru bunicul, să stea nemișcat atâta timp într-un singur oraș, și acela plin de oameni care vorbeau altă limbă, din care nu înțelegea o iotă. Însă în acest oraș străin i-a fost dat bunicului să descopere o mâncare cu totul nouă pentru el, băiatul de țăran plecat din Obrejița să se lupte cu rușii, cu nemții și cu cine s-o mai nimeri.

Într-o seară unguroaica la care stăteau, a primit de la intendență 2 găini pentru a le găti celor din anturajul generalului, cu indicația să facă și o supă, că se săturaseră de uscături militarii în deplasările lor. Femeia i-a făcut semn bunicului să iasă în curte și să le taie gâtul găinilor. Acesta s-a conformat, și după ce s-a scurs sângele i le-a adus la bucătărie. Femeia le-a opărit bine și s-a pus pe jumulit. Când au fost gata le-a porționat și o parte din bucăți le-a pus la fiert.

Apoi bunicul a privit-o, peste măsură de uimit, cum frământa un aluat cu ouă, cum întindea foi subțiri pe fundul de lemn, le presăra generos cu făină, apoi

le răsucea ca pe o rulada, lăsându-le puțin să stea, în timp ce adăuga legumele peste carnea care fierbea. Odată terminată adăugarea legumelor, unguroaica a luat din dulap un cuțit foarte bine ascuțit, la care bunicul se uită cam chiorâș. Și a început să taie – cu migală – ruladele de aluat în fâșii subțiri, subțiri de tot.

Bunicul o privea în continuare surprins, pentru că nu înțelegea la ce mâncare ar putea sluji fâșiile acelea subțiri de cocă, ca niște paie. Spre surprinderea sa femeia a scuturat de făină fâșiile, apoi le-a aruncat în oala cu supă. După câteva minute a oprit focul, a dres supa cu puțină verdeață, și s-a spălat pe mâini. Când unguroaica i-a întins castronul cu supă, care mirosea peste măsură de apetisant, bunicul a tresărit, a ieșit de sub vraja demonstrației de îndemânare gastronomică și i-a spus răstit: „Întâi mănâncă tu!”. Făcându-i și semne sugestive și imperative spre această acțiune.

Putea să te vrăjească unguroaica cu felul ei de a găti lucruri nemaivăzute, dar 800 de ani de istorie comună, și mai ales cea recentă, nu se puteau depăși așa ușor! Unguroaica s-a înroșit puternic în obraz, a comentat ceva scurt în limba ei, dar a luat câteva linguri din castronul cu supă, suflând ușor pentru răcirea licorii. Odată trecut testul antiotravă, bunicul a mâncat cu mare poftă ceea ce avea să devină mâncarea sa preferată pentru tot restul vieții. În zilele ce au urmat a stat pe capul unguroaicei să-l învețe să facă tăiței, ca să o învețe și el pe nevasta lui din România să-i gătească așa ceva. De intrase negustorul la bănuieli asupra intențiilor bunicului în ceea ce-i privește nevasta.

Întors în țară bunicul i-a împărtășit bunicii Axenia descoperirea, a pus-o să facă tăiței așa cum îi explica el în amănunt, dar eșecul a fost total: bunica nu avea nici un fel de înclinare spre mâncăruri elaborate, ceea ce ieșise din mâinile ei semăna mai degrabă cu ce fac copii la grădiniță când se joacă cu plastilină.

Însă bunicul Paraschiv nu a disperat! A plecat la Râmnicu Sărat într-o duminică, de unde și-a cumpărat un cuțit adevărat, care nu ruginea dacă-l udai puțin, ca cele vândute de țigani. Și l-a frecat cu răbdare pe o piatră de ascuțit, până când tăia ca briciul lui Gheorghe Frizeru, în zilele când acesta avea chef să-l ducă la tocilar. A făcut aluatul cu ouă așa cum văzuse la unguroaică și s-a chinuit până l-a potrivit cum trebuie la consistență. Apoi s-a pus să întindă foi cu făcălețul, de s-a crucit tanti Vasilica a lu’ Țăndărică, vecina din fundul curții, când l-a văzut:

– Fă, Axinie, parcă spuneai că bărbatu-tău ăsta a fost șofer de general în război, nu bucătar. Nu cumva le-ai mai înflorit și tu puțin?

Bunicul însă era încăpățânat din fire. Și nu s-a oprit până când nu a avut tăițeii atât de doriți, care să arate ca cei din Ungaria. Apoi a luat un cosor, a otânjit un cocoș mai tânăr – care nu avea nicio șansa de afirmare în fața titularului necontestat al postului – mai mare cu vreo doi ani și câteva kilograme în plus, i l-a pus în brațe bunicii și i-a spus să fiarbă pulpele și măruntaiele. A potrivit apoi o supă, care i s-a părut atât de minunată – ca orice lucru făcut de mâna proprie – încât și-a spus că până și o nenorocire ca războiul poate fi bună la ceva.

Obsesia tăițeilor a dăinuit în familia noastră și la următoarea generație, tata moștenind această pasiune gastronomică a bunicului și ducând-o mai departe. Îmi amintesc duminicile copilăriei, când mama se uită puțin tristă prin obor, alegea o găina mai bolnăvicioasă sau un cocoș fără viitor, îl punea pe tata să se ocupe de scurtarea gâtului și apoi ne întreba:

– Ce să vă fac, o ciorbă acrită cu aguridă sau o supă de tăiței?

Când îl vedeam pe tata cum saliva deja la gândul supei cu tăiței, noi copiii cedam de multe ori și alegeam supa, deși nu ne omoram cu nici una dintre cele două mâncăruri. Dar merita să-l vedem cum lua „cuțitul de tăiței" de sus, din grindă, îi încerca tăișul cu buricul degetului, îl mai trăgea puțin pe piatră, deși tăia deja ceva de speriat (era cuțitul de care noi cei mici nu aveam voie sub nicio formă să ne apropiem), așteptând ca mama să întindă foile.

După ce pregătirile erau gata începea tăierea tăițeilor, lucru executat cu atâta migală încât l-ar fi dat gata și pe un bucătar japonez, oricât de priceput și meticulos în arta tăițeilor superfini. Iar noi stăteam pe lângă el, chinuindu-ne să înțelegem cum știa cuțitul să se oprească lângă degetul mare al tatei, folosit ca opritor, să taie cu atâta finețe și tata să termine întotdeauna zâmbitor, fără cea mai mică zgaibă la degete?

Să bem vin, ca să trăim!

Oglinda

Atârnată de un cui de 6, bătut în strenghi în șipca aștarului ce acoperea cosoroaba, grinda aceea puternică pe care se rezema acoperișul, atârna oglinda de bărbierit a tatălui meu. De cuiul acela nimeni nu putea să atârne altceva, chiar și în zilele în care tata nu se bărbierea, ca să-și fi atârnat acolo oglinda. Era un cui tabu, așa cum erau și cuțitul de tăiat tăiței, strecurat între un căprior și aștereală, sau bicicleta Ucraina, cu care el mergea zilnic la muncă, la SMT-ul din Sihlea.

Oglinda aceea se înlocuia la câțiva ani, fie pentru că expunerea ei la vremea de afară o uza iremediabil, fie pentru că dintr-un accident – cauzat de regulă de joaca noastră a copiilor – făcea contact cu solul și se făcea țăndări. Când se întâmpla asta mama se uita mustrător la noi, chiar dacă nu era foarte convinsă că spartul oglinzii aduce ghinion, și ne arăta amenințător palma. Apoi ofta, scotocea în locuri doar de ea știute, de unde scotea 10-15 lei, și ne gonea la cooperativă, să luăm altă oglindă, până nu vine tata de la serviciu. Tata venea, observa oglindirea nouă, nealterată a obiectului, și întreba, cu aparent calm, ce s-a întâmplat cu cea veche. Mama îi spunea că au spart-o copiii, asta este, oricum se cam mătuise și trebuia schimbată.

Tata stătea câteva secunde, de parcă era nevoie de ceva timp ca informația primită să ajungă până la creier, apoi începea să tragă o lungă serie de înjurături. Înjurăturile tatei erau, în mod absolut, doar din domeniul

bisericesc. Pentru un om care nu mai călcase prin locașul bisericii de la propriul botez, poate cu excepția înmormântărilor rudelor apropiate, cunoștințele sale în domeniu erau de invidiat.

Biserica, Cristosul, Dumnezeul, altarul, catapeteasma, cădelnița, clopotul, scăldătoarea, cristelnița, anafura, icoanele și orice alt obiect de cult erau amintite cu deosebită atenție, ca să nu scape cumva vreunul. Tata înjura cadențat, de parcă recita o litanie îndelung exersată, fără să jignească pe cineva, în afară de divinitate și părțile universului religios al acesteia. În mod categoric șirul de înjurături se încheia cu expresia finală: „care v-am făcut eu, dar!". Mult timp am încercat să înțeleg logica înjurăturilor tatei și mai ales a formulei finale, fără să reușesc, așa că – în cele din urmă – m-am dat bătut.

Oricum simțeam o admirație înăbușită față de modul în care înjura tata, atât de elaborat, mai ales că alți obrejani aveau o imaginație mult mai săracă. Nea Costică Dițu, de exemplu, se rezuma, fie iarnă, fie vară, la o înjurătură care pe noi ne distra la culme:

– Tui mama de la Țuțurliga!

Acel cuvânt, Țuțurliga, căpăta un aer exotic în urechile noastre de copii, și ne trimitea cu gândul la vreun sat de poveste, situat peste mări și țări, unde cine știe ce personaje fantastice trăiau.

Mama nu era atât de supărată că tata înjura de cele sfinte, nici ea nu era credincioasă, dar o deranja faptul că înjura în fața noastră, și mai ales că o ținea langa cu înjurăturile, până își descărca oful.

– Nepotul lui Pazvante, ce pretenție poți să ai de la el? răbufnea câteodată mama, nervoasă la culme. Ce ați învățat în neamul vostru, în afară de înjurat una-două? Într-o zi ridicați mai multe biserici decât Ștefan cel Mare toata viața!

Nenica Pazvante, unchiul tatei, fusese îngropat de viu de pământul azvârlit de suflul unei bombe, la Cotul Donului, în marele război. Când a fost dezgropat de către camarazi, după un sfert de oră, albise complet și-și pierduse darul vorbirii. Lăsat la vatră, stătuse câteva luni pe banca de la poartă, absent, fără să răspundă la binețele celor ce treceau prin fața sa, fără să dea măcar din cap, sau să dea cel mai mic semn de interes.

Și, când lumea se obișnuise cu ideea că Ion Alexe, zis Pazvante, muțise pe vecie, într-o zi s-a urcat pe bancă, și-a dres vocea – aruncând în același timp chiștocul de Naționale din mână – și a început să înjure. Tare și apăsat, ore întregi, înjurături greu de reprodus, darmite de conceput. Și din acel moment a înjurat cu cel mai mic prilej, câteodată și fără nici un motiv, până la bătrânețe, devenind etalonul satului Obrejița în materie de înjurături, măscări și blasfemii.

Tabietul

Revenind la oglinda tatei, mi-aduc aminte că atunci când eram în liceu, într-o vară fratele meu Cornel, care lucra la CFR, a scos din geanta cu care venise în concediu o oglindă mare și frumoasă, cu ramă metalică, înaltă de vreo 40 de centimetri. Rama avea pe spate niște orificii, prin care a fost trecută cu

îndemânare o sârmă de oțel, iar oglinda a fost atârnată, la loc de cinste, de cuiul sus pomenit. Viața acestei oglinzi avea să fie neașteptat de lungă, ea supraviețuindu-i stăpânului, fără să-și piardă prea mult din claritatea reflectării.

Câteodată tata se plictisea să se bărbierească în picioare și o așeza pe masa de afară, sprijinită de un vas, bărbierindu-se așezat pe banca de lemn, cu picioare de fier, meșteșugită de el. Bancă specială, care și ea a avut o viață extrem de lungă, vopsită periodic, cu scânduri înlocuite grijuliu când crăpau, cu șuruburi schimbate la câțiva ani, când dădeau semne de ruginire. A trebuit ca ambii părinți să moară, pentru ca ea – abandonată și neîngrijită într-o curte pustie – să se deprecieze iremediabil.

Când tata se pregătea să se bărbierească priveam întotdeauna cu interes ritualul, chiar dacă uneori din alergare, în timp ce mă jucam. Mai întâi își arunca privirea spre cer, ca să vadă în ce poziție să se așeze, pentru ca soarele să nu-l orbească. Își așeza oglinda pe masă, sprijinită de un obiect oarecare, suficient de greu ca să nu-i permită să alunece. Își aducea prosopul curat și-l atârna pe sârma de uscat rufe, în apropierea mesei. Își umplea ibricul cu apă și-l punea la încălzit pe aragaz. Apoi aducea „cutia de bărbierit", obiect de asemeni tabu pentru noi – cei mici – și pe bună dreptate, pentru că înăuntru erau lame de bărbierit, care tăiau cu ușurință.

Cutia era din lemn, cam de două palme lungime și una lățime, cu balamale din piele groasă, care le înlocuiseră pe cele metalice originale, de mult distruse. Era vopsită periodic, cel mai des cu alb sau gri, pentru că acestea erau culorile vopselurilor ce nu ne lipseau din casă. Avea un sistem ingenios de închidere, care funcționa ireproșabil. Înăuntru erau obiecte fascinante pentru mine, mai ales în primii ani ai vieții: aparatul de bărbierit, pămătuful, săpunul de bărbierit, un castronaș de aluminiu și un set de lame de ras. Lamele erau câte 5 într-o cutiuță, de carton sau plastic, și aveau nume exotice, precum Astra, Croma, Platinum sau Polsilver.

Aparatul tatei avea o plăcuță de fixare a lamei, prevăzută și cu dinți pentru întinderea pielii în fața lamei. Nu știu de ce, dar tata ajunsese la concluzia că dinții respectivi mai mult îl încurcă, astfel că-i îndepărtase prin polizare. Și de câte ori cumpăra un aparat nou, prima grijă era îndepărtarea dinților respectivi. Prin 1980, când fratele meu mijlociu a ajuns într-o vizită în Polonia, tata a primit de la acesta un aparat Gillette foarte ingenios, care se desfăcea prin răsucire, iar lama se fixa cu o ramă specială, mobilă. Tata l-a privit admirativ, i-a studiat mecanismul, s-a bărbierit o dată cu el, apoi l-a pus în cutie. Când am plecat în armată, un an mai târziu, am primit acel aparat cadou, tata nu-l agrea, era prea sofisticat pentru gusturile sale. Și l-am folosit până prin anul 2000, cred, când a cedat de tot și n-am mai avut cum să-l repar. A fost un moment trist al vieții mele, când am fost nevoit să trec de la bărbieritul cu lame la aparatele de plastic cu rezerve, sau – și mai rău – de unică folosință. Într-un fel mă despărțeam definitiv de adolescență și de amintirile ei.

Lângă cuiul de atârnat oglinda se mai găseau înfipte câteva cuie, de care atârnau diverse obiecte, ca să fie și ele la îndemână. Dacă era toamna, cel mai

probabil de al doilea cui atârnă o pâlnie de metal, emailată, gri cu puncte mai albicioase în structura sa. Ea ajuta la transvazarea vinului din găleți în damigene de sticlă, de 50 de litri, celebre în epocă. Mai servea și la umplerea nu mai puțin celebrelor bidoane de plastic cu mâner, de 3 sau 5 litri, care pentru mulți obrejani constituiau rația zilnică de băutură.

În anul întâi de facultate, făceam filozofie cu un profesor deosebit, Bâcu cred că îl chema, care era un tip mai aparte. Pentru el orice activitate importantă începea după ora 10. Era ora când „se ridica mira", cum spuneau băutorii în limbajul lor specific, cu aluzie la ora începerii programului tv la TVR, până atunci ecranul fiind ocupat de o miră de control a culorilor și geometriei ecranului.

Bâcu era un tip super deștept, care se canonea să predea filozofie fără să aducă vorba de tovarășu' Ceaușescu la fiecare cinci minute, și se pare că – în urma unei drame personale – ajunsese dependent de alcool. Așa că punea examenele de filozofie de la 9.00 dimineața, deși toți ceilalți profesori le puneau de la 8.00. Bineînțeles că el nu apărea până pe la 10.30, după ce consuma ceva în deschidere, lucru greu de sesizat pe o față atât de încercată de valurile vieții, zbârcită și plină de riduri adânci. Însă asistentul său, un anume Onuț, ne băga în sală, ne dădea să tragem biletele, ne punea în bănci și ne dădea liber să ne scriem subiectele pe ciorne, în așteptarea profului care avea să ne asculte.

Onuț

Onuț era un tip tânăr, ușor corpolent, purtând barbă (floare rară printre profesorii noștri). Și în plus era sociolog! Cum comuniștii interziseseră predarea psihologiei și sociologiei în școli, se aciuiase la Catedra de Socialism Științific. El ne ținea seminarul de filozofie și era al naibii de interesant să faci această activitate cu el. Conform tradiției sale personale, la prima oră de seminar Onuț ne punea să ne prezentăm și să spunem liceul absolvit. Când a ajuns la mine, m-am ridicat din ultima bancă și am spus:

– Silviu Măcrineanu, Liceul de matematică-fizică „Al. I. Cuza", Focșani.

– Aha, Vrancea. Ai copilărit și trăit acolo?

– Da, domnule profesor, la zona de confluență Buzău-Vrancea.

– De mult vroiam să vorbesc cu cineva din zonă. Ia fii atent aici. Am analizat niște studii privind speranța medie de viață în România, și – de departe – ea este cea mai mare din țară la voi, în Vrancea. Ce faceți voi acolo deosebit? Mâncați lactate și verdețuri multe? Care crezi că ar putea fi cauza?

Ideea că vrâncenii ar mânca lactate multe, mai multe decât oamenii din alte părți m-a blocat pur și simplu. Într-atât încât Onuț, bănuind că n-am prins întrebarea, se pregătea să o repete.

– Nu, domn' profesor, nu prea le-avem noi cu lactatele, nu mai mult decât alții.

– Bine, dar o explicație trebuie să fie. Ce aveți voi particular în zonă?

– Păi, dacă este să o spunem pe cea dreaptă, la noi se bea vin!

– Bine, bine, vin se bea peste tot, nu cred că asta ar putea fi explicația.

– Nu domn' profesor, în alte părți se consumă vin. La noi se bea vin.

– Stai puțin! Cum vine asta? Dezvoltă puțin. Cât vin bea un om în zona voastră?

– Păi cam 3 litri de vin roșu, de butuc, în fiecare zi, ar putea să fie o medie care li s-ar putea părea subevaluată consătenilor mei.

– 3 litri pe zi? Și chiar mai mult? Cum pot să bea atât de mult vin? Sau le mai înfloreşti și tu puțin?

– Nu, domn' profesor, n-aș avea nici un motiv. Haideți să vă explic. Un bărbat se scoală dimineața, mănâncă o masă consistentă, care la unii include și ciorbă și felul doi, la care bea deja două-trei pahare de vin. Apoi se urcă pe bicicletă, sau în căruță, sau în tractor, și pleacă la muncă. Muncile la vie sunt dificile în general, câteodată oamenii mai merg și la scos buturugi din pădure, deci muncesc din greu. Când pleacă de acasă își iau la iei un bidon de 3 litri de vin. Pe care îl consumă până seara, când se întorc acasă.

– Păi și seara se mai țin pe picioare, când revin acasă?

– Se țin, și încă foarte bine, pentru că îl beau treptat, pe durata întregii zile, în timp ce muncesc. Plus la masa de prânz, după care se trage și un somn mic. Seara ajung acasă, mănâncă din nou bine, și mai beau câteva pahare, pentru o odihnă sigură, am încheiat eu cu un aer profesoral prezentarea.

– Mmm, m-ai cam lăsat mască, sincer să fiu. Și ce vin beau?

– Vin roșu, de butuc, natural. La noi se cheamă tireaz. Cei dinspre câmpie au un soi mai slăbuț, numit 1001.

– Bine, bine, dar femeile, ele de ce trăiesc la fel de mult? Doar n-o să-mi spui că beau și ele?

– Beau, domn profesor, că altfel n-ar fi armonie în casă, nu?

Râsetele colegilor mei au pus punct discuției despre speranța medie de viață din Vrancea.

Regăsirea

Și cum bidoanele de vin făceau parte din viața noastră de fiecare zi, când studentul Silviu Măcrineanu se întorcea la facultate din vacanța de iarnă, pe lângă rucsacul turn cu ramă metalică ancorat în spate, avea mâinile ocupate – invariabil – cu două bidoane de vin. Unul de 10 litri, unul de 20 litri. În tren eram cu ochii pe ele, ca pe butelie. De multe ori mă potriveam în același tren cu un gălățean de la Silvicultură, care mă mai ajuta să am grijă de ele, eu având grijă să-l cinstesc cu câteva guri de vin, băute direct din bidonul mai ușor. Culmea este că proaspăt debutant pe FB, acum mulți ani, mă pomenesc abordat într-o zi de un nume necunoscut:

– Auzi, în studenție nu urcai tu în trenul Galați-Brașov, din stația Buzău, și nu te ajutam eu să manevrezi câte două bidoane de vin?

Ce mică-i lumea, și cum marile spirite fac ce fac și se întâlnesc! Sau se reîntâlnesc!

Ajuns în gara Brașov scăpam imediat de grija bidoanelor, colegii mei de cameră preluându-le de la peron. Și cărându-le până la taxiul – invariabil o Dacia camionetă – care ne aștepta în fața gării. Eu urcam lângă șofer, iar ei stăteau pe băncuțele din lemn montate pe lateralele camionetei, ținându-se de bidoane. Câteodată ningea abundent, iar când ajungeam în fața căminului aveai surpriza să vezi trei-patru oameni de zăpadă sărind din mașină, și cărând două bidoane de plastic, pântecoase.

Revenind la Bâcu, examenul cu el a fost floare la ureche pentru mine. Îmi picase un subiect cu politica Partidului față de dezvoltarea ciberneticii în România. Am început cu gargara, tezele din aprilie ale tovarășului, alea – alea, când Bâcu, plictisit, m-a oprit cu un gest de lehamite.

– Stop, e clar că ai citit… alea, tezele. Dar spune-mi mie ceva. Știi care a fost nota originală a României socialiste în dezvoltarea ciberneticii?

Am zâmbit ușor, mulțumit că știam, apoi i-am răspuns:

– Da, domnule profesor. În timp ce restul statelor socialiste au socotit cibernetica o… unealtă a capitalismului, România a investit sume importante în dezvoltarea sa.

Bâcu a clipit mirat, se pare că nu se aștepta să știu asta (aveam doar 19 ani), apoi a continuat:

– Numele de Norbert Wiener îți spune ceva?

– Da, este socotit unul dintre părinții ciberneticii, pentru lucrările sale inovatoare în domeniu.

– Unul dintre…? Au fost mai mulți?

– În mod normal un român, Ștefan Odobleja, ar trebui socotit și el printre întemeietori, chiar dacă lucrarea sa teoretică, publicată cu ani de zile înaintea celor ale lui N. Wiener, nu a fost cunoscută suficient cunoscută în occident.

– Bravo, tinere. Dacă-mi spui și cum se numea lucrarea, ai un zece de la mine.

– Se numea, puțin ciudat pentru noi, cei de astăzi, Psihologia consonantistă.

– Dă-mi carnetul, te rog!

Și uite așa, în cinci minute, am scăpat de examenul de Filozofie. După care, seara am sărbătorit cu prietenii. La un pahar de vin, cum altfel?

De ce a albit Ion Pazvante la 30 de ani, bătuți pe muchie

Nea Traian

Aveam cam 13-14 ani, când a trebuit să pun mâna pe Moromeții lui Marin Preda, s-o citesc și să-l caracterizez pe Niculae Moromete, pentru ora de Limba Română. În mod paradoxal opera celui care avea să devină scriitorul meu preferat după ce am terminat facultatea, nu m-a impresionat deloc la vârsta aceea. Și cum m-ar fi putut impresiona, când descria întâmplările din Siliștea-

Gumești, cu oameni puțin ciudați și cam ciufuți, bătuți în cap de soarele ce încălzea câmpia prăfoasă a Vlașcăi?

Păi se putea compara Siliștea-Gumești cu satul unde trăiam eu? cu Obrejița cea potrivit așezată între deal și câmpie, înconjurată de mii de hectare de vie, trase pe sârmă sau araci, cu livezi și păduri, cu gârla șerpuind pe lângă sat, și cu calea ferată trecând prin capu' satului? Avea Siliștea moromețiană „zoana" verde ce flanca respectiva cale ferată? Adică plantația unde stăteam pe iarbă, la umbră, privind trenurile care treceau în goană spre Rm. Sărat, Focșani, sau spre destinații mai ciudate, cu nume exotice ca Pașcani ori Mizil? Sau avea ea o pădure întunecată, ca cea numită în sat Călugăreasca? Unde mergeam după urzici primăvara și pândeam la Lacul Căprioarelor, până venea vreo ciută speriată să se adape, urmărind-o fascinați, de parcă era o ființă de pe alte tărâmuri rătăcită printre noi.

Și ce oameni din satul lui Moromete se puteau compara cu sătenii noștri, toți oameni speciali pentru mine, cărora le urmăream ore întregi gesturile, zicerile și obiceiurile. Minunându-mă câte puteau să scoată din capetele lor cu păr ciufulit, și în plus smotocit de mașina de tuns manuală a lui Gheorghe Țiganu', frizerul satului, cel care presta o meserie pe care nimeni din sat nu dorea să o facă. Mașina asta de tuns a fost coșmarul meu vreme de mulți ani, pentru că dinții săi erau tociți și – oricât o meșterea nea Gheorghe – tot „ciupea", smulgându-mi și lacrimi nenumărate împreună cu smocurile de păr negru și aspru, cu care m-a fericit Dumnezeu.

Avea oare satul lui Niculae oameni ca nea Traian, care era „brigadier" la CAP, funcție care mi-a bântuit copilăria prin rezonanța ei, încât într-o bună zi mi-am luat inima în dinți și l-am întrebat pe tata:

– Ce trebuie să faci, ca să ajungi brigadier la CAP?

Tata s-a uitat la mine ciudat, cu mirare și neînțelegere, s-a gândit puțin la originea întrebării mele, și mi-a răspuns cu ceva obidă în glas:

– Să-i pupi în cur pe toți șefii de la CAP, asta trebuie să faci!

Eu aveam vreo 6-7 ani atunci, asta înseamnă că nu trecuseră decât cam toți atâția ani de când tata intrase în partid și – la două săptămâni după ce intrase – fusese chemat la Regională, unde i se spusese că acum comunist fiind, e musai să bage pământul în colectivă. Ceea ce s-a și întâmplat, dar după atâția ani tata tot nu digerase bine întâmplarea.

Rezistența

La noi în Vrancea colectivizarea s-a terminat târziu, pe când m-am născut eu nu de mult se încheiase lupta cu ultimii țărani îndărătnici, cărora comuniștii le luaseră pământurile „la colectivă". Și încă se mai luptau și cu „partizanii" retrași în Munții Vrancei, ajutați de săteni și înarmați cu arme păstrate din război, care purtau lupte sporadice cu trupele securității, disperate că nu-i puteau termina. Erau foști ofițeri din armata regală, precum și câțiva țărani

încăpățânați, care înțeleseseră repede ce este comunismul, preferând să moară decât să accepte această nouă formă de împilare.

Puțină lume știe că rezistența armată împotriva comunismului s-a terminat în România prin 1959 – 1960, fiind cea mai îndelungată din toată Europa cucerită de ruși. În 1957 armata condusă de generalul Ceaușescu, cocoțat pe tanc, a înăbușit cu gloanțe revolta sătenilor din Vadu Roșca și Suraia, urmată apoi de protestele celor din Răstoaca și Cudalbi. De aceea mă enervez întotdeauna când aud despre români aprecieri de genul: „popor vegetal, care nu a fost în stare de o revoltă, ca ungurii, cehii sau polonezii"; „mămăliga românească care nu explodează" ș.a.m.d.

Avem noi ca nație păcatele noastre, am înghițit 45 ani comunismul adus pe tancurile rusești (deși cu noduri), dar oameni ca Elisabeta Rizea, ca cei din Sumanele Negre sau din alte organizații de partizani, au spălat multe dintre ele. Iar ce a mai rămas au spălat martirii de la Pitești, Gherla, Aiud, Rm. Sărat, Periprava și Canal, deportații din Bărăgan, precum și victimele Tribunalelor Poporului și ale plutoanelor de execuție.

Dar să mă întorc la nea Traian, pe care îl vedeam vara în fiecare zi, pe la ora unu după amiază, trecând spre casă pentru ca să prânzească, călare pe bicicletă, purtând întotdeauna cămașă călcată și pălărie ușoară, gri sau bej. S-ar putea ca de fapt această pălărie să fie la originea fascinației mele în ceea ce-l privește pe brigadier. Bărbații din Obrejița purtau și ei pălării, băști sau șepci, dar acestea semănau cu cele ale siliștenilor, erau pleoștite, decolorate de prea multă purtare, unele moștenite din tată în fiu presupun, după cum arătau. Faptul că nea Traian mânca acasă de prânz și stătea un ceas să-și facă siesta, îl diferența clar de muncitorii pe care-i păstorea, care mâncau așezați pe jos în câmp, fiecare din traista proprie.

Spuneam că obrejanii purtau băști, așa făceau mulți dintre români, chiar devenise o parte din uniforma lor de lucru, din salopeta pe care o purtau muncitorii. Aș fi curios să știu cum a pătruns în România basca, această pălărie a locuitorilor din țara ce-i poartă numele. Personal, bănuiesc că a venit odată cu rușii, pentru că în imaginile păstrate din perioada interbelică observ că muncitorii purtau șepci sau pălării, nu am văzut băști pe capetele lor.

E posibil ca „voluntarii" ruși, plecați să lupte în războiul civil spaniol (cu arme, tancuri, avioane și ce mai aveau ei prin curte), fascinați de această variantă de acoperământ a capului, ieftină și ușor de fabricat, să o fi adus în Rusia natală, care s-o fi exportat-o apoi ca port-drapel al luptei revoluționare. Am purtat și eu bască, chiar am o poză din clasa a I-a, în uniformă și cu bască, privind încruntat spre obiectiv, ca un revoluționar în devenire ce eram! Și-mi aduc aminte de această poză de fiecare dată când îl văd pe Manolo, liderul galeriei naționalei de fotbal a Spaniei, cu imensa bască neagră pe cap, bătând toba la vreun European sau Mondial de fotbal.

Schimbarea

Viața lui nea Traian s-a schimbat dramatic pe la 50-55 ani, pentru că i-a murit brusc soția. A stat el câțiva ani singur, dar se descurca greu și lucrul acesta se vedea în cămășile mai ponosite și obrajii nerași cu zilele, lucru ce mă aruncase în mare mirare pe mine, admiratorul lui secret.

Până la urmă rudele și prietenii l-au convins să se recăsătorească, să aibă alături de cine îmbătrâni, nefiind binecuvântat de Dumnezeu cu copii la prima căsătorie. Ba mai mult, i-au găsit și o vădană din Căiata, un sat aflat dincolo de Sihlea, la vreo șase kilometri de Obrejița. Nea Traian a fost în vizită la ea de câteva ori și în cele din urmă s-a hotărât și a adus-o acasă, cu ceva lucruri într-o căruță de împrumut.

O perioadă părea că viața lui și-a regăsit cadența normală, deoarece îl vedeam iar pe bicicletă, în cămașă călcată și pălărie de vară, venind la prânz acasă. Ce era mai greu de realizat pentru el era să renunțe la băutura de seară la Popas, restaurantul de care era mândră toată Obrejița, cu baltă de pește, ponton plutitor și popicărie, cum nu aveau în 1975 nici comunele mari de lângă noi. Nea Traian luase păcatul băuturii după ce-i murise nevasta, bani avea, prieteni de pahar se găsesc întotdeauna, așa că se cam întorcea serile afumat bine la noua consoartă.

Problema lui era că se pare că nu prea mai ținea la băutură, devreme ce dimineața îl dureau toate cele: capul, spatele, coastele și chiar și picioarele. Și se cam văita săracul, când lui taică-meu, când lui nenica Pazvante, un unchi al tatei despre care vom mai vorbi, când lui a lu' Satelitu, alt personaj de poveste din satul meu. Mirat de degradarea rapidă a rezistenței la băutură a lui Traian, nenica Pazvante – care putea oricând să reprezinte Obrejița la un concurs de băutură la faza națională – a avut una din ideile lui sucite, care îi aduseseră și porecla. Așa se face că după vreo două zile tot satul se crucea văzând-o pe vădana lui nea Traian plânsă, cu ochii vineți, plecând într-o căruță cu lucrurile sale către Căiata natală.

Și bineînțeles că s-a aflat repejor ce se întâmplase: nea Traian, sfătuit de Pazvante, s-a întors într-o noapte mergând pe două cărări de la Popas, deși în realitate nu băuse mare lucru, doar ce dăduse pe gât o cinzeacă, de încălzire. Se pare că a mimat bine beția, probabil din obișnuință, astfel că de îndată ce a intrat în casă a aflat de ce-l dureau toate oasele dimineața. Unde nu s-a înfipt vădana din Căiata în el și – drăcuind și înjurând – cu mâna pe făcăleț, a început să mi-l altoiască pe spate, pe la coaste și pe unde nimerea având grijă, însă să nu-i dea la față ca să nu rămână urme.

Bineînțeles că nea Traian, uluit de purtarea drăgăstoasei sale neveste care-l alinta ziua Trăienel, nu s-a dezmeticit din prima și a încasat câteva lovituri bune. Dar și când s-a îndreptat de spate și a înfipt mâna în părul muierii, începând să o altoiască cu palma lui de brigadier, cu care le mai lua pulsul țiganilor zilieri de la CAP, aceasta a început să țipe de parcă suna alarma de

incendiu pe care o dădeau pompierii voluntari, atunci când lua foc vreo casă din sat.

Și uite așa au avut femeile de bârfit încă vreo săptămână, până când s-a ivit alt subiect de interes obștesc de dezbătut. Și slavă domnului, nu lipseau subiectele de actualitate la Radio Șanț.

Pazvante

Unul dintre subiectele care au înfierbântat pentru mult timp „eterul" radioului sus pomenit, a fost nașterea ultimului copil al nenicăi Pazvante, unchiul tatălui meu. Era al șaselea copil pe care-l năștea tanti Joița, care primise titlul de mamă eroină de la statul român, dar ceea ce suscitase interesul obștii era faptul că mama avea 48 de ani, iar tatăl vreo 60! De unde discuții nesfârșite despre nenica Pazvante, dacă mai poate, dacă e al lui, cu cine seamănă copilul.

Era nenica Pazvante un om costeliv, slab ca un ogar, cu fața ridată de tânăr și părul albit de pe la 30 de ani, cu degetele permanent pătate de tutun, mai precis de mahorca pe care o fuma răsucind-o în hârtie de ziar, cu o dexteritate ieșită din comun. Și poseda o colecție de înjurături obscene care l-ar fi făcut să pălească până și pe un metis mexican. Fantezia la înjurat și debitul cu care o făcea erau proverbiale, încât se încetățenise în sat expresia „să înjuri ca Ion Pazvante", ca o recunoaștere a excelenței în materie. Se pare că era ceva care venea dintr-o genă străveche, pentru că și tata, într-una din zilele lui bune, ridica mai multe biserici decât Ștefan cel Mare în 47 ani de domnie. Sau cel puțin așa spunea mama, care nu prididea să-l mustre și să-l roage să scoată din repertoriu biserica, cristoșii și dumnezeii, care erau subiectele sale favorite.

Chiar dacă avea gura cea mai spurcată din sat, nenica Pazvante era privit cu oarecare îngăduință de către oameni, din pricină că aceștia îl știau „sărit de pe fix", știind și motivul pentru care se întorsese mai repede din război, cu părul complet alb, priviri sticloase și o mutenie ce durase vreo 3 luni, timp în care nu schimbase nicio vorbă cu nimeni. Adevărul este că atunci când lupta la Cotu' Donului, infanterist în Regimentul 9 dorobanți, nenica Pazvante fusese eroul unei întâmplări terifiante.

Într-o dimineață când tocmai mâncaseră și se pregăteau să plece în marș, soldații din compania lui fuseseră atacați pe neașteptate de bombardierele sovietice, care zburaseră razant pe după niște dealuri și apăruseră deodată deasupra taberei, aruncându-și bombele asupra lor. Auzind șuieratul unei bombe care se îndrepta drept spre el, nea Ion căutase disperat un adăpost și – în lipsă de altceva – se aruncase sub căruța de la aprovizionare. Bomba căzuse lângă căruță, o aruncase pe aceasta la vreo 25 de metri, făcuse un crater imens și ridicase un morman de pământ pe locul căruței. Când oamenii s-a mai dezmeticit și au început să-și ajute camarazii, au început să întrebe:

– Bă, dar unde este Ion?

– Care l-ai văzut vere pe Ion?

Un soldat mai puțin amețit de suflul exploziei și-a amintit că-l văzuse aruncându-se sub căruță. Căruța era făcută fărâme, la mare depărtare, au cercetat-o dar nu au găsit nici cadavru, nici urme de sânge. Atunci sergentului, om care făcea războiul de la început și văzuse multe, i s-a luminat mintea și a zis:

– Măi, ăsta trebuie să fie îngropat sub pământul aruncat de suflul exploziei! Săpați repede!

Soldații s-au aruncat asupra mormanului de pământ, săpând fiecare cu ce nimerea: căști, lopățele de infanterie, scânduri, paturile armelor. L-au scos pe nenica mai mult mort decât viu, stătuse cel puțin un sfert de oră îngropat de viu, cu o expresie de groază împietrită pe chip și părul albit deodată, ca la un bătrân de 70 de ani. Oricât s-au străduit să scoată ceva de la el, în timp ce sanitarul îl pipăia pe toate părțile, să vadă dacă e întreg, nu a scos un cuvânt. Se uita fix înainte, scrâșnea din dinți și – când și când – corpul ii tresărea, animat de un impuls neștiut.

După două săptămâni de transă și mutenie încrâncenată, colonelul i-a făcut hârtie către Centrul Militar, care l-a lăsat la vatră pe motive medicale. Ajuns acasă nenica Pazvante a continuat să tacă, în ciuda rugăminților familiei, care dorea să știe ce-i cu el, de ce a albit, de ce nu vorbește, mai aude, nu cumva i s-au spart timpanele? Stătea toată ziulica la poartă, fumând mahorcă puturoasă, nerăspunzând oamenilor la bineț, nebăgând pe nimeni în seamă.

Dar – după vreo trei luni de când venise de pe front – într-o zi a ieșit din mutenie, s-a urcat în picioare pe banca de la poartă și a început să înjure, cu o voce ca de muezin ce predică din minaret credincioșilor. Înjura crâncen, cu expresii înfiorătoare, pornind de la creatorul universului și până la cea care-l adusese pe el pe lume, înjurături obscene și înjurături care huleau, care mânjeau tot ce oamenii au în general mai sfânt și mai îndrăgit. Și a înjurat așa până pe la 70 de ani, când s-a stins stând pe un scăunel cu trei picioare în curte, cu o țigară de ziar în colțul gurii, încât ai lui l-au lăsat așa până s-a întunecat afară, crezând că dormita la soare.

Să nu poftești la nevasta altuia imediat după război!

Cei care ar putea crede că nea Ion Pazvante era o figură singulară prin originalitate în Obrejița, s-ar înșela amarnic! La noi în cot (un cot era o zonă cu mai multe ulițe), ne bucuram de prezența altor două figuri legendare: nea Ion Lungu și A lu' Satelitu. Primul luptase tot războiul, până la Cotu Donului și de acolo înapoi până în Munții Tatra, în celebrul regiment de dorobanți Putna 10, lucru amintit cu mândrie de cate ori se pilea puțin, uneori acompaniat și de un cântec ostășesc – impresionant pentru noi copiii – din care mai țin minte doar:

Trece, trece/ Regimentul Putna 10!

Nea Ion venise zdruncinat și el săracul din război și se întâmpla câteodată ca, atunci când liniștea nopții era deranjată de zgomotul vreunui avion de la

baza aeriană Bobocu, de lângă Buzău, să sară din somn, să pună mâna pe cosor și să se arunce în șanțul de la poartă, strigând înspăimântat:

– Aviație inamică! Aviație inamică la joasă înălțime! Adăpostiți-vă!

Ce întâmplări groaznice trăise acest om în atâția ani de război, de rămăsese cu marea spaimă a aviației inamice, nu aveam de unde să știm. Și nici nu aveam cum să aflăm pentru că nea Ion nu îndrăgea copiii, ne țineam departe de el și mai ales de cosorul lui, care venise de hac câtorva mingi de-ale noastre ce aterizaseră în curtea sa.

Cât despre A lu' Satelitu, care câteodată era numit pe scurt Satelitu, am încercat de multe ori să aflu de unde i se trage porecla, dar variantele difereau mult, de la o sursă la alta. Unchiul Titu, fratele tatei, susținea că atunci când rușii l-au lansat pe Gagarin în spațiul cosmic, directorul școlii le povestea unor oameni adunați în curte despre acest eveniment. Când deodată A lu' Satelitu și-a dat capul pe spate, a ridicat privirea spre cer, și-a mijit ochii și a strigat de au lătrat câinii speriați în tot satul vechi:

– Îl văd, îl văd, domn director! E mic dar îl văd! Al dracului ciolovec, cum zboară ca o barză!

Și apoi povestea la tot satul că l-a zărit pe rusul ăla care trecea pe sus, în satelit – ce dracu o mai fi fiind și ăla? – dar nimeni nu vroia să-l creadă.

Dacă îl întrebam despre poreclă pe nea Titică a lu' Bostan, neam de oameni încăpățânați dar și căpățânoși, de unde și porecla, acesta își râdea ușor în barbă și apoi mă întreba:

– L-ai văzut vreodată cum merge cu nevastă-sa, cu Eufrosina lui pe uliță? Se învârte tot timpul în jurul ei, ca să n-o scape din ochi, exact cum se învârte satelitul lui Ivan în jurul pământului!

Adevărul este că nea Satelitu avusese o frumusețe de nevastă, frumoasă ca o cadră – cum se spunea la noi la țară – care se pare că atrăgea ochii bărbaților din sat ca un magnet. Așa că e posibil să fi mers pe lângă ea așa cum spunea nea Titică. O chema Eufrosina, avea ochii verzi ca de smaragd, și-i dăruise lui Satelitu doi băieți, dintre care unul ieșise chiar mai trăsnit decât el. Nume ca Eufrosina, Eupraxia, Axenia, Chira sau Eleonora erau curente la femeile bătrâne din Obrejița, și mă derutau întotdeauna când eram mic. Asta pentru că aveau o rezonanță exotică, stranie, care mă făcea să o întreb pe mama de mai multe ori:

– Dar bunica Axenia de unde era de loc? Dar tanti Eufrosina de unde a venit în sat? De ce le cheamă așa?

Și să casc ochii mari când mama îmi spunea că erau de fel din sat, nu veniseră de pe alte meleaguri. Până la urmă tata, ca fiind de-al locului, îmi explicase că pe vremuri moșia Obrejița aparținuse unui boier, pe numele lui Franasovici, căsătorit cu o grecoaică. În anii aceia dacă nu găsea un creștin să-i boteze copilul, țăranul își lua cușma în mână și se ducea la boier, rugându-l să accepte să-i fie naș nou-născutului. De regulă boierul accepta, îl miluia pe țăran cu doi-trei saci de grâu sau porumb, ca un fel de cadou de botez, iar boieroaica grecoaică era aceea care alegea numele, mai ales dacă era vorba de fete. Cu

nostalgia țării calde și spălată de valurile mării de unde venea, aceasta le dădea nume grecești. Năsitul de către boier avea avantaje pentru ambele părți, pentru că finii veneau și ajutau la conac gratis când era nevoie, iar boierul îi ajuta în perioadele de secetă sau în iernile grele și lungi, când mălaiul sau făina se terminau prea repede.

Dar să revenim la Satelitu și frumoasa lui soție, despre care tata îmi povestise o întâmplare de pe când avea el vreo 12-13 ani, care părea să confirme că dobândirea poreclei era mai aproape de varianta lui nea Titică Bostan. Prin toamna anului 1945, sau poate 1946, Pazvante și cu alți tovarăși de băutură, Nea Iulică și unul de-a lui Scrioneț, se făcuseră bine de tot cu tulburel nestat din fiert și erau cu gândul la femei. Dar nu ale lor bineînțeles, ci la ale altora. Și mai ales erau cu gândul la frumusețea de nevastă a lui Satelitu, care pe vremea aceea nu avea porecla respectivă, dar era proaspăt căsătorit. Pazvante auzise că A lu' Satelitu ar fi plecat să vândă struguri tocmai la Buzău, sau pe la Mizil, îl văzuse cineva ieșind dimineață cu căruța încărcată din sat.

Așadar – cu aburii beției în cap – s-a gândit să-și încerce norocul la nevasta lăsată singură acasă. Împreună cu Scrioneț și alt prieten s-au dus pe la unu noaptea la casa prietenului lor, și se moșmondeau să desfacă poarta de nuiele legată cu o sârmă. Sârmă care reprezenta maximul în materie de protecție nocturnă pe vremea aceea. Adevărul este că pe vremuri oamenii nu-și făceau garduri în Obrejița, cei mai mulți înfigeau în pământ niște ramuri de gărdurariță, o plantă cu spini ce creștea prin râpele de pe Gugoșel (pârâul mai mic al satului). Gărdurarița prindea rădăcini și cu timpul curtea era înconjurată de o perdea de arbuști spinoși, ce descuraja oarecum doritorii de vizite nocturne neanunțate.

Ghionionul petrecăreților afumați a fost că înjurau destul de tare, chinuindu-se să deschidă poarta, astfel că au fost auziți de stăpânul casei, care nu plecase la Mizil, ci doar până la Râmnicu Sărat, de unde revenise pe seară. Așa că atunci când în sfârșit reușiră să intre în curte, au fost întâmpinați cu un surprinzător apel:

– Care ești acolo, bă? Și ce cauți noaptea în curtea mea?

Bineînțeles că cei trei n-au răspuns nimic, nu aveau cum, pentru că Satelitu era prietenul lor din copilărie și tovarăș de băutură mai mereu, deci le știa vocile. Așa că au încercat să plece înapoi pe furiș, însă beți fiind n-au mai nimerit poarta și s-au înfipt în gardul de spini, înțepându-se amarnic. Cum răspuns nu primise și auzea înjurături înfundate de la mai mulți inși, Satelitu s-a speriat. Așa că a luat din ascunzătoare o pușcă ZB – păstrată amintire din timpul războiului – și a început să tragă pe fereastră la nimereală, înjurând ca la ușa cortului. De-abia după vreo 5 minute au găsit cei doi poarta și – plini de julituri și spini înfipți prin toate cele – au rupt-o la fugă pe uliță, vindecați pe veci de pofta de amor cu soția prietenului.

Norocul lui A lu' Satelitu a fost că încă nu se înfipseseră bine comuniștii la putere la noi, astfel că ancheta făcută de jandarmul satului s-a soldat doar cu confiscarea armei și un avertisment consistent dat după ceafă. Dacă ar fi fost

comuniștii la putere ar fi înfundat pușcăria, pentru deținerea armei nedeclarate. Pe care numai un „dușman al poporului” ar fi putut să o dosească, fără îndoială cu gândul de a o folosi mai târziu împotriva puterii populare.

De ce în vara lui 1955 Gheorghe Dițu a murit pentru a doua oară

Mă gândeam deunăzi la prizonierii de război din Rusia, despre care majoritatea oamenilor nu știe la ce atrocități au fost supuși de către ruși în perioada detenției. Mărturia unuia dintre ei, care a lucrat 25 de ani sub pământ, într-o mină subterană din îndepărtata Siberie, fără să vadă vreodată lumina soarelui mai mare decât o luminiță în tavan, lucrând, mâncând și dormind doar în subteran, este ceva terifiant pentru noi. Cum au reușit să-și păstreze sănătatea mintală cei mai mulți dintre ei în acele condiții groaznice, este destul de greu de înțeles. Dumnezeu, gândul la familia de acasă, câte un prieten de calvar, acestea erau lucrurile de care se agățau ca înecatul de un pai, pentru a nu înnebuni și a nu-și lua viața. Unii cedau și se aruncau în hău, căutându-și moartea, alții mureau măcinați de boli și inaniție, cu toate asta foarte mulți au rezistat în mod uimitor.

Dacă toți acești prizonieri de război ar fi fost criminali de război, am mai putea poate înțelege decizia rușilor de a-i încarcera în condiții groaznice. Dar majoritatea au fost încadrați așa în mod arbitrar, pentru ca Maica Rusie să beneficieze de forță de muncă gratuită, cu care să reconstruiască țara distrusă de război. Pedeapsa pentru criminalii de război era închisoarea pe viață, așa că rușii știau că vor putea folosi cel puțin 20-25 ani vlaga unor oameni tineri, în șantierele tip lagăr care împânziseră Rusia. Apoi, când nu mai aveau ce face cu ei, mai dădeau câte un decret de grațiere și mai trimiteau în secret loturi dintre ei în țările de origine.

În copilărie mă uitam mirat la țața Lenuța, vecină gard în gard cu noi, cum umbla tot timpul în negru, mergea cu religiozitate la fiecare slujbă la biserică și făcea pomeni și parastase, la care o chema și pe mama, câteodată să o ajute, câteodată doar să participe la masă.

– De ce umblă țața Lenuța doar în negru mamă? Și de ce duce așa des la biserică? Acolo e serviciul ei? întrebam eu cu naivitatea vârstei.

– Nu, mă ghiavole, nu are serviciul acolo, ce este preot sau dascăl, să lucreze la biserică? Se duce ca să-l pomenească pe bărbatu-său, pe nea Gheorghe Dițu, care a plecat pe front în ’41, a lăsat-o cu doi copii și nu s-a mai întors niciodată. A rămas prin pustia Rusiei, pustiu să le dea Dumnezeu în suflet porcilor de ruși!

Așa am descoperit unul dintre primele paradoxuri referitoare la al doilea război mondial: când vorbeau de ocupația germană, respectiv de trupele trimise de Hitler să ne instruiască armata și să ne „apere” petrolul, pe care îl dădeam la schimb Germaniei pe te miri ce, oamenii spuneau întotdeauna – pe un ton ușor

admirativ – „nemții!”. Când venea însă vorba de trupele sovietice, care ne „eliberaseră“ de ocupația germană și rămăseseră încă vreo 20 de ani în ospeție la noi, pentru că se simțeau bine, oamenii spuneau întotdeauna „porcii de ruși”.

Mama m-a lămurit oarecum în privința asta, explicându-mi că atunci când s-a instalat prima garnizoană germană în sat, ea avea cam 15 ani. Și toate femeile și fetișcanele umblau fără grijă prin satul plin de nemți, fără frică că s-ar lega vreunul de ele. Făceau schimb cu nemții cărora le dădeau ouă, brânză, mălai și făină, primind în schimb ciocolată, zahăr candel sau alte dulciuri. În Germania era deja foamete iar soldații trimiteau pachete cu hrană acasă, ca să-și ajute familiile să supraviețuiască.

Când nemții s-au retras și s-a auzit că se apropie rușii, tot satul a intrat în fierbere: vitele s-au dus în păduri, păzite de oameni de încredere; grâul și porumbul s-au îngropat în gropi speciale, arse cu foc mare ca să se întărească lutul pereților; femeile tinere și fetele nemăritate au fost ascunse în podurile casele, în beciuri, sau trimise la rude, în satele de munte, unde rușii nu prea ajungeau. Atmosfera semăna cu aceea din vremea năvălirilor tătarilor și pe bună dreptate, pentru că atât fizicul cât și comportamentul primelor valuri de ruși erau aidoma celor din evul mediu. Fiindcă soseau în aceste prime valuri de sacrificiu uzbeci, kirkizi, kalmuci, turkmeni, cazaci, mongoli și tot felul de nații, smulse din stepa lor, îmbrăcate în uniformă kaki, drogate cu vodkă înainte de atac și mânate de la spate cu naganul de către comisarii politici fără milă. Orice împotrivire se sancționa cu împușcarea lor pe loc, comisarii având deplină libertate în această privință.

Despre țața Lenuța, mama mi-a povestit că a făcut toate pomenile creștinești pentru bărbatul ei, când războiul s-a terminat și el nu s-a mai întors acasă. A scris pe la toate comisariatele militare, pe la toți comandanții de unitate ai soțului pe care i-a mai aflat, dar de peste tot i-a venit același răspuns: soldatul Gheorghe Dițu a fost dat dispărut, după o cruntă bătălie la Cotu’ Donului. Nu i s-a mai găsit cadavrul, dar cine stătea să caute cadavre de camarazi după o luptă în care mureau mii dintre ai tăi, alături de alte mii de nemți, unguri sau italieni? Femeia nu s-a mai căsătorit niciodată, până la cei peste nouăzeci de ani pe care i-a trăit, consacrându-se creșterii celor doi băieți, Gică și Costică, până i-a văzut la casele lor.

Dar tot universul ei trist și totuși așezat oarecum în această rutină ortodoxă s-a prăbușit într-o zi din vara lui 1953, când un om pe bicicletă a venit într-o fugă la poartă și i-a strigat:

– Lenuțo, fugi repede la sediu la CAP, ai un telefon din Rusia, sună iar peste o juma’ de oră!

– Telefon din Rusia? Dar eu nu cunosc pe nimeni în Rusia, Doamne iartă-mă! Cine să mă sune pe mine din Rusia?

Așa a răspuns mirată țața Lenuța, apoi deodată vocea i s-a gâtuit, iar inima a pornit să-i bată nebunește. A plecat năucă pe uliță spre satul vechi, mai mult alergând, fără să mai țină cont de oameni, de binețe sau întrebări. A ajuns într-un suflet la CAP, unde paznicul a salutat-o și i-a spus să aștepte, că or să

sune iar ciolovecii, așa au promis. Când era aproape gata să renunțe, după vreo două ore de stat, telefonul a sunat strident. Paznicul a răspuns, apoi a confirmat interlocutorului:

– Da, e aici lângă mine, acum v-o dau!

Și i-a întins receptorul negru, de ebonită.

– Lenuțo, tu ești Lenuțo?

Atât a mai apucat să audă vecina noastră, iar când a recunoscut vocea i s-a pus un văl negru peste ochi, inima i-a luat-o razna și a căzut leșinată la pământ. S-a trezit peste vreo jumătate de oră, cu trei femei lângă ea, care o stropeau cu apă, îi treceau oțet pe la nas și îi masau brațele și picioarele. A privit spre telefon, a întrebat ce s-a întâmplat și s-a uitat cu o privire disperată spre paznicul bătrân.

– El era Lenuțo, am vorbit puțin cu el, i-am zis de tine, de băieți, de alte neamuri. A zis că nu mai are cum să sune de-acum înainte. Și mi-a spus să-ți zic așa:

– Să nu mă mai aștepți! Mărită-te și fă-ți alt rost, că eu de aici nu mă mai întorc!

Din ziua aceea vecina Lenuța a trăit ca în transă, tot sperând la alt telefon, nemaifăcând pomeni și încercând să afle ce se mai întâmplă cu prizonierii din Rusia. Fără succes însă, cei de la Regionala de Partid, la care a ajuns în disperarea ei, au sfătuit-o prietenește să încerce să-și uite bărbatul, i-au spus că în Rusia situația e tulbure după moartea lui Stalin, nimeni neavând curajul să-i întrebe pe ruși dacă n-au ceva prizonieri de război nedeclarați Comisiei Aliate Tripartite.

În 1955 la poarta Lenuței a poposit un om străin, îmbrăcat într-o uniformă veche și decolorată, cu urme adânci brăzdate pe chip, ce depuneau mărturie că viața lui nu s-a desfășurat deloc într-o zodie fastă. A dat bună ziua, a cerut o cană de apă, s-a așezat pe canapeaua de lemn de la poartă și a început să vorbească domol, de parcă puterile îi erau pe sfârșite:

– Eu sunt Ion Petcu, din Slobozia Ciorăști de loc. Am fost în același pluton cu Gică al tău, așa îi spuneam noi, Gică, că era mai scurt. La Cotu' Donului aproape ne-au încercuit rusnacii, am luptat ca nebunii, până am terminat gloanțele și dădeam cu arma ca cu bâta, disperați să ne păstrăm viața. Am omorât mulți, foarte mulți rusnaci acolo, dar ne-au copleșit. Cei câțiva care am scăpat din pluton am fost luați prizonieri. Ne-au dus legați ca pe criminali, în bou-vagon, fără mâncare sau apă, mai multe zile. Pe unde trenul mai oprea, de ne numărau și aruncau morții jos, ne loveau crunt, cu ură, cu paturile de la armă. Dacă nu ne mișcam suficient de repede asmuțeau câinii pe noi, de ne hărtăneau rău de tot.

– Când am ajuns la Vorkuta ni s-a părut că l-am văzut pe Dumnezeu în carne și oase, aflând că s-a terminat cu drumul și o să stăm în colonia de muncă silnică. Dar Golgota noastră acolo era, în colonia aia nenorocită. Isus a urcat-o o dată, până la răstignire, noi o urcam în fiecare zi de mai multe ori. Munceam de dimineață până seara, munci grele ca de ocnași, și ne dădeau un castron cu

hrișcă sau mei și o felie de pâine pe zi. Muream pe capete, dar nu le păsa. Eu și Gică al tău am avut zile, deși slabi ca doi ogari ne-a ferit Dumnezeu de pneumonie, dizenterie sau alte boli ca astea. Ne-am avut ca frații, ne ajutam unul pe altul ca să rezistăm. După câțiva ani s-a mai înmuiat puțin regimul, mai puteam să ieșim din lagăr până într-un sat, să cumpărăm câte ceva de mâncare. Gică al tău, o să fie greu să afli, până la urmă a cunoscut o rusoaică, care lucra în lagăr la bucătărie. Bărbați erau puțini în Rusia, după ce muriseră milioane în război. Rusoaica ne-a ținut în viață, ne dădea mâncare pe ascuns după ce se întuneca, așa că ne-am mai pus puțin pe picioare.

– Până la urmă Gică s-a însurat cu ea, rușii mai închideau ochii la căsătorii cu deținuții în ultimul timp, din cauza lipsei de bărbați tineri din țară. După moartea lui Stalin a început să ne mai dea drumul la cei cu pedepse până în 10 ani. Așa că – atunci când m-au trimis acasă – Gică mi-a zis să trec să te caut și să-ți spun să nu-l mai aștepți. Că el nu mai vine, lui i-au dat 20 de ani, pentru că l-au prins când încerca să evadeze în ’46. Ar mai fi vreo zece, stă să-i facă și rămâne cu femeia aia, cu rusoaica. Să nu-l judeci prea aspru, că nu i-a fost ușor să ia hotărârea asta.

Și bărbatul s-a dus șchiopătând ușor prin praf spre șosea, astfel încât după cinci minute nu se mai vedea, de te întrebai dacă prezența sa a fost aievea sau nu.

Din ziua aceea vecina Lenuța și-a reluat drumurile la biserică și a început să facă iar pomeni pentru bărbatul mort în război, care bărbat mort definitiv a rămas în sufletul ei până într-o zi din anul de grație 2009, când a intrat și ea pentru ultima dată în biserică.

Un pas mic pentru om...

Paraschiv

Legănând ușor în mâna dreaptă găleata de tablă proaspăt clătită, Axinia se îndreptă spre stradă. Trase într-o parte, dar nu prea mult, poarta închipuită din câteva scânduri bătute cruciș peste niște leațuri de lemn, în prag de putreziciune și unele și celelalte. Își strecură făptura măruntă prin golul creat, iar cu stânga trase poarta după ea, fără să se mai uite în urmă. Aruncă peste umăr un avertisment către bărbatul ei, ca să-i reamintească ce vorbiseră mai devreme:

– Paraschive, ai grijă de băiat, că eu am plecat la SMT!

Din căsuța joasă, durată în lungul curții, răzbătu înfundat până la ea o aprobare monosilabică.

Paraschiv Măcrineanu stătea trântit pe un pat de lemn de lângă soba oarbă, pe care era așezată o saltea cu paie de grâu, peste care femeia aruncase o cuvertură de lână, țesută în casă. Mormăia în barbă neauzit de nimeni, în timp ce cu ambele mâini își strângea bine capul, cu grija cu care ai strânge un harbuz

copt bine, în drumul său spre masa din bucătărie. Avusese o noapte grea, dezbătuse probleme importante cu Pazvante, fratele nevestei, și cu Bocu ăl mare, timp de aproape trei găleți de vin. Axinia se ținuse și ea aproape, grijulie să nu se risipească bunătate de tireaz, după ce adusese din cămară o strachină mare de murături, iuți de-ți lua gura foc.

Lui Paraschiv ardeii iuți i se păreau cel mai bun lucru lăsat de Dumnezeu pe pământ, ar fi mâncat și zi și noapte. Iarna, când făcea nevasta fasole, toți se repezeau la murături și varză murată. El însă se ducea în cămară, lua o mână de ardei iuți, mici și roșii, pușii la uscat special, apoi îi răspândea pe plita sobei încinse. Cât timp ardeii se coceau puțin, vărsa niște oțet de vin într-o strachină, adăugându-i și un strop de sare. Apoi zdrobea ardeii iuți cu lingura de lemn în strachina respectivă. Și mânca fasolea cu poftă, luând și câte o lingură din strachina cu ardei, fără ca să se înroșească măcar vreun pic, sau să-i vină să lăcrimeze.

Acum Paraschiv era supărat și pentru că nu știa exact cât băuse de cu seară, așa cum fusese obișnuit, ca să știe cât îl va ține mahmureala. Și asta numai pentru că nora nouă, pe care o avea în casă de aproape trei ani, introdusese obiceiuri noi în gospodărie. La Obrejița când îți venea cineva în casă, fie că avea numai 15 ani și abia îi dăduseră tuleiele bărbii, fie că era om bătrân cu barbă sură, gazda îl poftea să ia loc, apoi se ducea repede în cramă și aducea o găleată de vin. Mai făcea un drum și aducea și o strachină cu murături iuți, apoi se putea sta de vorbă! Ulcele de lut erau împrăștiate peste tot prin casă, așa că lucrurile se puneau repede pe direcția firească.

Nora cea nouă însă făcuse ochii mari, văzând acest fel de tratație a oaspeților. Și într-o bună zi se dusese ea să scoată vin, lucru de altfel foarte lăudabil, însemna că începea să se dea pe brazdă. Numai că în loc să revină cu găleata așteptată, pusese pe masă un cofer de sticlă, de vreo doi litri, în care culoarea vinului puterea ursului se reflecta sângeriu. Și de atunci ăsta devenise obicei în casă, spre disperarea bărbaților. Cu timpul și ulcelele pântecoase de lut fuseseră înlocuite tot cu pahare de sticlă ieftină, transparente, de putea oricine să-ți țină socoteală cât mai aveai în pahar și cât dăduseși pe gât.

Paraschiv înghițise în sec la întâmplarea aceasta, nu făcea să te pui cu femeia dracului, care era în stare să mâne tractorul mai dihai ca un bărbat, de i se dusese buhul cale de trei poște. Pentru că așa slabă și ciolănoasă cum era, se ghicea în nora sa o voință și o putere greu de înfrânt. Paraschiv mormăise când mezinul îl anunțase că se însoară, la doar nouăsprezece ani, în timp ce frații mai mari n-aveau nici un gând de însurătoare. Nu-i plăcuse cojanca pe care o adusese acasă, dar nu mai comentase, mai ales când aflase că este și însărcinată. Aflase apoi că era doar pe jumătate cojancă, după mama pierdută la patru ani, răpusă de dalacul fără leac.

Iar după tată era din Ardeal, din Covasna, locuri care lui nu-i erau chiar străine, pentru că umblase mult prin țară cu generalul al cărui șofer fusese, pe vremea când era în armată. Ardelenii erau oameni de treabă, mai reci de felul lor, în nici un caz nu așa de primitori ca oamenii de la Obrejița. Și – în plus – nu

prea știau să bea vin! Chiar și cuscrul Ion, care se vădise un păstor chivernisit și foarte prietenos, nu ducea mult la băut vin, deși-i plăcea de numa – numa. Adevărul este că nu avea antrenament, nu se putea pune cu niște oameni care beau zi de zi, cu temei.

Cu ce-l mai necăjise nora pe Paraschiv al nostru? Cu ideea de a face un gard de scândură la stradă, ca „să nu mai râdă lumea de ei", după cum se exprimase hotărâtă. Aici Paraschiv nu putu să se abțină să nu hohotească de râs, chiar dacă asta îi răscoli amarnic durerea de cap, gândindu-se cine ar fi putut râde de gardul său de gărdurariță. Când toată lumea din sat, precum și toate neamurile lor, le avea întocmite la fel. Înfigeai niște ramuri de gărdurariță din loc în loc, le aruncai puțină apă, apoi dacă aveai noroc să vină și ceva ploi în câteva luni începea să tufărească. Încet – încet gardul creștea, tufele se uneau, iar spinii ăia ascuțiți țineau la distanță vizitatorii, obligându-i să vină pe la poartă.

– Gard de lemn, de parcă noi am fi cine știe ce boieri, mai gândi Paraschiv îmbufnat, în sinea sa. Păi aici în sat gard de șipci nu aveau decât președintele CAP și vreo doi brigadieri, amândoi angajați cu leafă bună la întovărășire. Și de unde bani să iei atâta scândură? o întrebase el pe femeia înfiptă la vorbă.

– Cum, de unde? Vindem niște vin, și gata.

– Să vindem vin? Vin? Măi fată, ai înnebunit? Vrei să râdă tot satul de noi? Ce, noi suntem ăla a lui Băruș, care a vândut într-un an și de atunci îl arată cu degetul toată lumea?

– Păi de ce să nu vindeți, că aveți băltoacă! Atâta risipă de băutură eu n-am văzut în viața mea. Stă vinul până în noiembrie în căzi pe câmp, în Bulucbașa sau Izbașa, de bea oricine trece pe lângă ele cât voiește.

– Păi ăsta-i obiceiul pământului, Sofițo! Pleci la muncă și ți se face sete pe câmp. Așa că scoți cepul de la o cadă, dacă n-are canea, umpli ulciorul cu vin, apoi îl îndeși bine la loc. Și mulțumești în gând celui care a lăsat cada în drumul tău. Tu bei de la mine, eu beau de la tine, așa merge treaba, nu-i cu supărare, vin e destul.

– Așa merge treaba, deci. Fiindcă v-a dat regele cinci hectare de vie, după război, de-aia merge așa treaba. Înainte n-aveați atâta băutură și poate că era mai bine. Că oricum nu vreți să vă chivernisiți, vânzând struguri sau vin, să intrați în rândul lumii.

Ajuns aici cu amintitul discuției, bărbatul pufni o dată a nemulțumire și se întoarse puțin într-o rână, cu speranța că durerea de cap s-o mai ostoi.

Exploratorul

În timpul acesta în curte își făcu apariția vesel, venind din spatele casei, un băiețel cam la doi ani și jumătate, îmbrăcat doar în chilot și maieu. Era micuț și negricios la față, iar ochii i se mișcau cu repeziciune în toate părțile. Avea în fiecare mână câte o zarzără verzuie, din care mușca cu poftă pe rând, în ciuda

faptului că erau acre tare. Văzând câinele mare și flocos legat aproape de ușa casei, se rostogoli către el voios, și-i întinse o zarzără. Câinele o mirosi circumspect, apoi se vede treaba că nu-i stârni în nici un fel pofta, așa că se retrase mai la umbră, lângă gutui. Băiețelul se uită în curte după ceilalți doi câini, decis să repete încercarea de a împărți cu cineva festinul.

În timp ce privea cercetător în jur, descoperi poarta puțin întredeschisă, pe care bunica o trăsese după ea, dar fără prea mare convingere. Trase un chiot scurt, bălmăji două – trei încercări de cuvinte, apoi o luă la pas vioi spre ea. Se răsuci cu dibăcie în jurul stâlpului, ținându-se de acesta, trecu prin mica deschizătură și deodată se trezi în drum, fără nici cea mai mică zgârietură. La vreo cincizeci de metri în fața lui bunica Axenia mergea cu pași mărunți, pe măsura făpturii sale de un metru și șaizeci de centimetri, legănând găleata goală.

– Budica, rosti băiatul bucuros, și se puse la drum pe urmele ei.

Axinia mergea hotărâtă spre Sihlea, gândindu-se și ea tot la nora sa. Care, după două săptămâni de ședere în casa lor, rostise într-o zi când cei trei câini lătrau de mama focului vreo pisică zănatecă:

– Păi da, că așa este aici în Regat. Oamenii cresc câte trei câini și un singur porc. În Ardeal lucrurile stau tocmai pe dos.

Axinia uitase vorba asta, dar după ce încetase să mai alăpteze copilul, nora îi spusese hotărâtă că trebuie să o ajute cu copilul, că ea își va lua servici.

– Ce servici, mamă, aici la noi? Oi vrea să mergi la colhoz, să dai la sapă pentru te miri ce?

– Nu, mamaie, în nici un caz. Am șapte clase, școala de tractoriști și școala de partid de 6 luni de la București. S-o găsi și pentru mine ceva, că pe tractor nu mă mai urc. Dar trebuie neapărat să fac ceva ca să trăim mai bine, până când s-o întoarce fiu-tău din armată și va începe și el să lucreze. Că el e obișnuit să lucreze, nu ca talanii ăștia doi mai mari care stau pe lângă fusta ta, deși-s ditamai bărbații.

Și într-o zi nora îi lăsase băiatul în grijă și plecase la Rm. Sărat, la Regionala de Partid. Ce făcuse acolo, cu cine vorbise ea la partid și despre ce, nu suflase o vorbă. Numai că peste vreo săptămână, pe la ora zece dimineața, o mașină oprise în fața casei, claxonând scurt. Din mașină coborâse un tânăr subțiratec, slab la față și cu urechile cam mari, îmbrăcat într-un costum cenușiu, cu gulerul cămășii scos peste reverele hainei. Dădu binețe, apoi îl întrebă pe Paraschiv dacă nora sa este acasă. Da, confirmase acesta și-l pofti în curte, asigurându-l că potăile sunt legate bine. Un „Țiba!” răstit, lansat cu obidă, le făcuse pe acestea să tacă ramburs.

– Eu sunt Ion Trașcă, de la Regionala de partid, se prezentă tânărul, dând mâna cu stăpânul casei. Sunt consătean cu Sofița, am crescut împreună pe ulițele Vâlcelelor.

Bătrânul aprobă din cap, nu prea curios din fire, că așa îi era felul. Sofița apăru imediat, dădu mâna bărbătește cu băiatul, și-l privi întrebătoare, așteptând ceva.

– Am găsit ceva, dacă ți-o plăcea, la SMT Sihlea.

– La SMT? Sper că nu pe tractor…

– Nu, Sofițo, la bucătărie. Sper să-ți placă, la urma urmei tu ai zis „orice ar fi”.

– La bucătărie sună bine, Ionică.

– Sunt cu mașina, hai să tragem o fugă până acolo, să vedem cum stă treaba. Vorbim și cu directorul, iar de ți-o plăcea să ne spui într-o săptămână, maxim două. Că nu pot oamenii să țină postul neocupat prea mult timp.

– Bine, stai să mă schimb.

De la Sihlea nora venise deja angajată, dăduse răspunsul pe loc. Directorul fusese bucuros să angajeze o femeie despre care auzise atâtea, care fusese stahanovistă renumită și apăruse chiar și prin ziare.

– Dacă faci și mâncarea tot atât de bună pe cât de bine conduci tractorul, o să ne pui la îngrășat, tovarășa Sofiţa.

După vreo două săptămâni de acomodare cu serviciul, nora o chemase la o discuție serioasă.

– Mamaie, la SMT rămân resturi de mâncare în prostie, după ce se termină de servit masa. Și nu orice fel de resturi, să nu crezi asta. Să vezi numai câte bucăți de pâine neagră rămân pe mese, începute și neterminate. Plus grăsime, plus cartofi, resturi de ciorbă cu carne prin ele sau legume gata fierte. Iar SMT-ul n-are ce să facă cu ele, le aruncăm într-o râpă, în spatele curții, facem fericiți câinii de pripas și păsările cerului. Așa că ce m-am gândit? Ai putea să vii în fiecare zi, pe la unu, să-ți dau o găleată de resturi, s-o aduci acasă?

Știu că este departe și tu ești cam micuță, dar nu te-ar grăbi nimeni. Dacă o faci, am putea crește doi porci lejer, cu ce boabe mai avem și cu resturile. Și am tăia unul iarna și pe celălalt primăvara, și ne-am descurca mai ușor cu mâncarea, că suntem atâtea guri de hrănit. Când nu poți veni tu, trimiți pe unul din cumnați, că nu le cade curul să facă și ei ceva. E drept că le-aș putea aduce și eu, dar mi-ar ieși vorbe imediat dacă aș pleca la patru cu găleata plină de la servici. Toată lumea s-ar întreba ce bunătăți car acasă pe ascuns, și nu vreau asta. Ce zici, te încumeți?

– Da, mamă, ne-ar prinde bine încă un porc. Mai ales dacă n-ar trebui să vindem vin ca să-l creștem.

– Bine, mâine vorbesc cu șeful meu, administratorul cantinei, ca să știe și el, că așa este normal. De poimâine începem.

Aventura

Băiețelul curios și fără astâmpăr mergea voinicește pe drumul prost pietruit. Ochii i se luminau de fiecare dată când ceva nemaivăzut îi apărea în cale. Curțile oamenilor, cu orătănii alergându-se prin ele, plopii înalți ce păreau fără sfârșit, un cârd de gâște ce sâsâiau pe o uliță, fântânile cu lanț așezate din loc în loc, la colț de uliță, toate îi smulgeau chicoteli nedeslușite.

La o astfel de fântână cineva adăpa un cal, turnându-i apa rece în jgheabul de tablă special. Calul pufnise de câteva ori deasupra apei, deși ea era limpede ca cristalul, apoi se pusese pe băut molcom. Simți privirile copilului ce se oprise și-l privea curios, așa că se opri puțin din băut, ridică capul și-l întoarse către băiat, privindu-l cu interes. Copilul chicoti de bucurie, văzând atenția acordată de cal, și păru că e gata să traverseze șanțul mai mult ghicit de pe marginea drumului, dornic să-i mângâie coama frumoasă. O uitătură scurtă și urâtă a stăpânului animalului îl făcu să-și strâmbe gura a plânset și să-și reia grăbit urmărirea.

La ieșirea din sat, de unde drumul continua mai mult de un kilometru până la gară, două vaci priponite pe marginea șanțului pășteau iarba verde și grasă. Capetele lor mari, cu coarne puternice, îl speriară pe băiețel. Se trase pe partea cealaltă a drumului și merse cu grijă urmărindu-le speriat orice mișcare. Dar vacile rumegau în liniște iarba păscută, ochii lor mari privindu-l lipsiți de curiozitate. Cel mic se mai liniști, dar tot se mai uită de câteva ori în urmă după ce le depăși, ca să fie sigur că nu vin după el.

Pe lanurile de la marginea satului, stoluri imense de vrăbii făceau manevre bruște, fie ridicându-se deodată toate în văzduh, de parcă le-ar fi speriat cineva, fie repezindu-se toate odată asupra câmpului, de parcă ar fi fost o imensă escadrilă de avioane de vânătoare, năpustindu-se toate odată la aterizare. Băiatul ridică privirea spre cer și le recunoscu, chiar dacă erau departe. Știa ce sunt vrăbiile, pentru că urmărea fascinat pisica casei cum le pândea nemișcată minute întregi, în timp ce ele se scăldau în praful curții, cu speranța că vreuna dintre ele îi va pica în gheare. Lucru care se și întâmpla câteodată, iar atunci el se uita mirat cum pisica își devora cu aviditate prada, din care nu lăsa decât ghearele și fulgii.

Axinia își vedea liniștită de drumul ei, fără să arunce măcar o privire în spatele său, ca să vadă dacă cineva îi calcă pe urme. Când ajunse la gară încetini ritmul, ceea ce-i permise băiețelului să se apropie la vreo treizeci de metri doar. Se uită atentă la trenul garat mai într-o parte, spre zoană, să vadă dacă are de gând s-o pornească undeva. Liniștită în privința lui începu să traverseze dalele mari de ciment, așezate prost între liniile de cale ferată. Când ajunse la peron trebui să se salte puțin la nivelul acestuia, apoi într-o clipită ocoli gara micuță și se strecură pe ulița din spatele ei.

Copilul ajunsese și mai aproape, astfel că dacă ar fi strigat-o ar fi trebuit să-l audă. Dar el n-o strigă, speriat de monstrul maro, ca o omidă uriașă, cu doi ochi mari așezați în frunte, care părea să dormiteze în arșița zilei. Cu ochii la el micuțul păși șovăielnic peste dale, astfel că era să rateze gangul pe care bunica ocolise clădirea. Văzu în ultima clipă un picior încălțat cu gumar de cauciuc dând colțul, așa că dădu năvală prin gangul izbăvitor, care să-l ascundă de privirea monstrului ruginit și periculos.

Femeia merse cam cincizeci de metri pe uliță, ocolind atentă la tractorul care se îndrepta spre gară duduind din toate încheieturile, apoi intră în curtea SMT-ului pe poarta de plasă de sârmă, ce stătea permanent deschisă. Străbătu

livada pe puieți de prun plantați în ultimii ani, și intră – prin spate – în cantină. Băiețelul făcu același lucru, la nici douăzeci de metri în spatele său. Cât timp tractorul îl depășise se lipise de gardul stației, făcându-se și mai mic, apoi o rupsese la fugă după bătrână. Se mișca din ce în ce mai repede, neobosit parcă, simțind cumva apropierea de cea mai dragă făptură din scurta sa viață.

– Bună ziua, fetelor, glăsui Axinia către bucătărese.

– Bună ziua, bre.

– Eheei, mamă, ai ajuns. Dă găleată încoace, să o pregătesc, zise Sofiţa.

Dar chiar în momentul în care mâna ei apucă mânerul de lemn al găleții, o făptură micuță dădu năvală pe ușă, lipăind pe podea cu picioarele goale și strigând extaziat:

– Mami! Mami!

– Băiatul! De ce n-ai spus bre că l-ai luat cu tine? întrebă Sofiţa, luându-l în brațe pe cel mic și acoperindu-l de sărutări.

– Nelu mamei, soarele meu! Ți-a fost dor de mami și ai venit s-o vezi?

Dar Axinia nu era în stare să-i răspundă la întrebare. Se albise la față, sângele îi fugise din obraji, o apucase un tremur în tot corpul, iar buzele i se mișcau încet, încercând să compună cuvinte ce refuzau să iasă din gură. Una din bucătărese observă, și-i întinse repede o cană cu apă, care era așezată pe masă. Femeia bău cu aviditate, de parcă atunci s-ar fi reîntâlnit cu apa după multe zile, timp în care ar fi traversat un deșert imens și secetos. Apoi tremurând în continuare se așeză pe o băncuță, în timp ce mâinile aranjau în neștire broboada de pe cap.

Sofița lăsă copilul jos și abia atunci o privi pe soacră-sa. Într-o clipită înțelese tot, cu instinctul acela de mamă care simte că băiatul ei tocmai a trecut pe lângă un mare pericol. Dialogul privirilor purtat pe muţește între cele două femei, filmat în gros – plan, ar fi putut constitui finalul unui film de mare succes.

Despre singurul român membru al Solidarității poloneze

Spre surpriza mea, într-o zi am fost contactat pe Facebook de o poloneză cu nume imposibil. Ne-am făcut prieteni, după care doamna respectivă m-a întrebat emoționată dacă într-una din pozele mele de album, domnul din stânga nu este Cornel Măcrineanu? Vă dați seama că am rămas mască! La început am crezut că nu am înțeles bine, doamna folosea un translator electronic, care dădea niște expresii de genul care “sună ca dracu”, ca să-l citez pe Mircea Dinescu. Apoi am început să pun și eu întrebări și încet – încet m-am lămurit.

Am început să-mi amintesc despre relațiile fratelui meu mai mare și am realizat că prin 1979-1980, la mare, a cunoscut o poloneză. Era o femeie micuță, slăbuță, cu un păr de culoarea mierii de albine, cu trăsături foarte frumoase, dar cu un nume greu de pronunțat. Sper să nu mă înșel dar se scrie în limba poloneză Jadwiga, despre pronunție mai bine nu mă întrebați.

Impresia de fragilitate pe care o degaja Jadwiga nu s-a confirmat însă, pentru că mai târziu am aflat că făcea sport și o făcea la modul serios, dovadă multele diplome și medalii pe care le avea acasă pe un perete. Era în cantonament la mare și acolo se cunoscuse cu fratele meu. Eu eram la liceu în vremea respectivă și am tratat respectiva prietenie ca pe una din relațiile oarecare ale lui Cornel, ceva mai exotică de data aceasta, pentru că partea feminină venea din țara lui Sienkiewicz.

Era perioada de mare prietenie dintre noi și polonezi, când drumurile spre Litoral erau pline de Polski Fiat, Polonez și Lada, care de cele mai multe ori trăgeau după ele și o rulotă, așa descoperind noi copiii pentru prima dată că rulotele există și în Europa, nu numai în filmele americane. Polonezii, cehii și nemții „democrați" veneau la noi pentru că aveam litoral însorit, prețuri și distracții ok, dar și pentru că nu vedeai picior de rus în uniformă în România.

De fapt prietenia dintre noi și leși e de natură istorică, a început încă de pe vremea lui Alexandru cel Bun, care trimitea un corp de oaste să-i ajute pe vecinii de la nord împotriva cavalerilor teutoni. Ștefan cel Mare a fost și mai prieten cu leșii la începutul domniei, l-a împrumutat chiar pe regele lor cu 9000 de ducați, pentru care acesta a pus zălog Pocuția. Cum împrumutul nu a fost achitat la scadență, Ștefan a luat Pocuția cu armele, apoi s-a tot jucat de-a șoarecele și pisica cu vecinul polonez vreo 20 de ani, pe tema proprietății asupra ei. Una peste alta, dacă punem la socoteală și luptele comune împotriva turcilor și tătarilor, dar și ajutorul dat în 1939 Poloniei, astfel încât guvernul și tezaurul ei să tranziteze România spre vapoarele din Constanța, care le-au dus în cele din urmă la Londra, am fost mai degrabă prieteni cu leșii decât dușmani de-a lungul timpului.

Dar prietenia româno-polonă în ceea ce-l privește pe Cornel a fost o chestiune mai mult decât serioasă, Jadwiga revenind în România în 1980 și 1981, însoțită și de niște prieteni, s-au făcut chefuri mari la Brașov, cu implicarea și celuilalt frate mai mare al nostru, astfel că în 1981 toamna a venit pentru Cornel invitația să-și viziteze prietenii la ei acasă, în Polonia. Bineînțeles că au început pregătirile, căutarea cadourilor și întrebarea către polonezi: „Ce să aduc de aici, ce nu se găsește la voi?". Răspunsul a venit scurt: băutură (tărie) și pastă de tomate! Cornel lucra la CFR pe vremea aceea, avea bilete cu preț redus, așa că a ales trenul ca mijloc de transport. Din fericire originea sănătoasă a familiei era mai presus de orice îndoială, tata era membru de partid, mama fusese și ea UTM-istă, așa că Securitatea i-a dat aprobarea.

Încercați să vi-l închipuiți pe fratele meu într-un compartiment de tren mai mult gol, cu o grămadă de genți și gentoaie pline de sticle, conserve de bulion și ciorapi de bumbac, plecând în ceea ce avea să fie prima ieșire în străinătate a unui Măcrineanu, de la bunicul Paraschiv încoace. Bineînțeles că nu avea dreptul la atâtea bagaje, dar corb la corb și ceferist la ceferist nu-și scoate ochiul! Așa că s-a trezit Cornel în cele din urmă în Gara Centrală din Varșovia, a cărei arhitectură modernă l-a lăsat mască. Mască îl vor lasă și

blocurile de sticlă și aluminiu, clădirile publice imense, bulevardele late și aerul de America al orașului (sau cel puțin așa îi apărea el unui român).

Polonia traversa în acel moment cel mai prost moment al evoluției sale economice de după război. După ce se împrumutase masiv din occident și-și crease o suprastructură și o industrie de invidiat, la ora scadenței se dovedea incapabilă să plătească, riscând falimentul. Soluția aleasă de guvernul polonez va părea cunoscută românilor: exportarea a orice se putea vinde peste hotare, chiar dacă nu se mai putea acoperi consumul intern sub nicio formă. Astfel că magazinele poloneze erau goale, inflația își făcea de cap, iar contrabanda era în floare. Expresie a gravității momentului este pentru mine faptul că celebrele mărci de vodkă poloneză, care ajungeau și la noi, se mai vindeau în Polonia doar în magazinele pe valută.

După ce a umplut un taxi polonez de genți și paporniță, și a dat adresa unde dorea să ajungă, frate-miu s-a pus pe admirat orașul. Șoferul, văzându-l străin de Polonia, l-a abordat imediat:

– Român, da? Bizniz face? Marfa est?

– Est marfa, zise Cornel.

– Ț̦o marfa?

– Scarpeti (ciorapi), alcool, tomato pasta.

– Scarpeti? Ha, ha, ha! Marfa serios est? Pistolet est? Drog est?

Și așa descoperi fratele meu că existau țări comuniste în care oamenii aveau și alte preocupări, în afară de a bea și a mânca drept primă prioritate. Întâlnirea cu Jadwiga s-a produs, iar zilele au început să se scurgă într-un ritm amețitor, cu întâlniri de prieteni noi, chefuri prelungite și plimbări de unul singur, când ea era la antrenamente. Imaginea magazinelor goale-goale și a cozilor ce se formau doar la zvonul că s-ar putea aduce ceva, l-au șocat pe Cornel.

Ca și imaginea vânzării de marfă, indiferent că era vorba de mâncare, încălțăminte sau îmbrăcăminte, direct din camion, fiind inutil pentru distribuitori s-o mai descarce în magazine, mai ales că nici nu ar fi putut s-o facă, din pricina mulțimii care năvălea în jurul mașinii. În privința crizei polonezii erau mult în fața noastră în vremea aceea, la noi spectrul foamei de-abia își făcea simțită prezența, iar frigiderele continuau să fie pline. Erau în fața noastră și în privința disperării și a răbdării ce nu mai putea fi ținută în frâu, mișcările muncitorești din Gdansk fiind la apogeu în timpul vizitei fratelui meu.

Ceea ce nu i s-a părut de loc familiar lui Cornel au fost adunările care se făceau ad-hoc seara, în piețele din centrul Varșoviei. Mii de tineri de 16-25 ani se strângeau în tăcere în piețe, lângă o troiță, un monument sau o fântână, aprindeau lumânări și cântau psalmi, fără vreun preot care să-i îndemne, fără că cineva să-i organizeze, adunați doar de grija pentru țara pentru binele căreia se rugau. Polițiștii erau o prezență discretă. Deși în număr mare și mai ales civili, nu se amestecau, supravegheau de la distanță și plecau când și când să raporteze superiorilor.

Crunt șoc pentru cineva care venea dintr-o țară unde dacă mergeai la biserică în noaptea de Înviere, erai oprit de poliție pe stradă și legitimat, iar profesorii erau trimiși să facă liste cu elevii care aveau curajul acestui gest. După cum la fel de șocant era să vezi cum cinci sute de mii sau un milion de polonezi mergeau în pelerinaj la o mănăstire, unde venea să se închine papa Ioan Paul al II-lea, care cu greu căpătase aprobarea să-și viziteze țara natală.

Jos pălăria în fața bisericii catolice poloneze, care a știut să țină viu spiritul de libertate al omului de rând, până într-acolo încât să ducă la prăbușirea comunismului. Referitor la catolicism nu pot să uit că, atunci când papa Pius al XII-lea și-a exprimat dorința de a participa la conferința de pace de după al doilea război mondial, dornic să aducă puțină liniște cerească asupra celor lumești, a fost refuzat grosolan de ruși, Stalin întrebând furios:

– Papa la Conferință? Dar câte divizii are Papa?

Ei bine la moartea lui, din anul 1953, Pius i-a dat un răspuns întârziat:

– Acum va vedea câte divizii avem!

Grevele se țineau lanț, aveau loc arestări, ciocniri între poliție și demonstranți, iar rușii de-abia așteptau un motiv să intre cu trupele peste polonezi, dată fiind cunoscuta dragoste dintre cele două popoare. În aceste condiții s-a întors fratele meu teafăr din Polonia, spre bucuria tuturor, așa că s-a pus de un chef, s-a tăiat vițelul cel gras, iar cele povestite de călător ne lăsau cu gura căscată. Cum să nu rămâi cu gura căscată în România auzind de greve și ciocniri, în România în care nimeni nu prea mai mișca în front în anii ’80, cei cu adevărat dizidenți plecând în bună parte în străinătate, iar noi – cei rămași – încercând să ne ferim de cei între patru sute de mii și un milion de turnători ai Securității, acestea fiind cifrele vehiculate după Revoluția din 1989. După ce ne-am mustit bine și vedeam lumea cu alți ochi, Cornel și-a adus aminte de ceva și a început să cotrobăiască prin geamantan, bolborosind:

– Stai să vă mai arăt ceva. Am fost la niște întruniri ale lor noaptea, au un fel de sindicat unde vorbesc despre tot felul de chestii, da’ amestecați: muncitori, ingineri, profesori, de toate neamurile. Îi conduce unul mustăcios, un electrician sau sudor, nu am înțeles exact, unu’ mare ca nea Csobi acarul, dar altminteri băiat fain, de comitet, îl cheamă Lech… Walenska, sau Walehska, ceva de genul asta. Într-o seară, când au aflat că mă întorc în țară, mi-au dat și o insignă și un carnet de membru în sindicatul lor. Iată-le!

Și Cornel ne arătă triumfător o insignă și un carnet pe care scria, cu litere ce aveau să devină celebre în scurt timp: Solidarnosc!

– Ce-nseamnă asta în română? a întrebat fratele mai mare, Nelu.

– Solidaritatea, i-a răspuns Cornel.

– Bănuiam! N-ai ascultat Europa Liberă de când ai sosit, așa-i?

– Nu, când s-o fac? De ce?

– Frate-miu, e groasă treaba! Nu știi că Sindicatul Solidaritatea a fost declarat ilegal în Polonia? Ieri l-au arestat pe electricianul tău și alți două mii de membri, iar pe restul îi vânează în continuare. Mai bine aruncă-le, să nu ai necazuri din cauza lor.

Deodată cheful s-a spart, iar noi ne-am trezit cu toții din amorțeală, Cornel a promis cu părere de rău să distrugă materialele compromițătoare și ne-am împrăștiat fiecare la culcușul lui. Așa a fost Cornel, doar pentru câteva zile, primul membru român al Solidarității, sindicatul care i-a răsturnat pe comuniști de la putere în Polonia, deschizând drumul libertății și altor popoare din Est.

Însă spiritul revoluționar nu i s-a tocit și – în decembrie 1989 – el și cumnata mea și-au dus copiii la prietenul ungur Loți, au luat arme pe buletin de la Centrul Militar și au încropit o barieră pe Strada Lungă. Luptându-se cu teroriștii, dintre care au și împușcat și arestat câțiva, români și arabi, pe care i-au predat armatei. Bineînțeles că nu s-a mai știut de ei nimic după aceea, teroriștii dispărând ca Harry Poter din beciurile armatei.

Capitolul III
Viața pe uliță

Hai să bem, cu voie bună!

Adunarea

Gălăgia devenea din ce în ce mai mare, iar mulțimea din ce în ce mai numeroasă și zgomotoasă. Vocile oamenilor se întretăiau și se amestecau în arșița nopții. Bărbații vorbeau de agricultură, despre ruși și americani, precum și despre fotbal. Femeile epuizaseră discuția despre sărbătorile cu cruce roșie din calendar, așa că se apucaseră să bârfească ultimele noutăți auzite la radio șanț. Bidoanele de vin circulau prin mulțime, fiecare oprire a lor fiind urmată de clinchet de pahare. Când și când câte o voce dogită se auzea din mulțime, în vreun moment de acalmie:

– Unde este bidonul?

Lighenașe cu plăcinte, cu gogoși sau floricele de porumb, făceau și ele turul mulțimii. Copiii mai măricei, bucuroși că nu erau trimiși acasă să se culce, la așa oră târzie, parcă o luaseră razna. Se fugăreau printre oameni, țipând și strigând, plini de euforie.

– Ia mai astâmpărați-vă, măi ghiavolilor! se mai auzea câteodată o mustrare din ceata femeilor, dar cea care o lansa uita repede de ei, întorcându-se la subiectele arzătoare ale serii.

Într-un colț al curții nea Sandu gâdila clapele acordeonului, improvizând o melodie pe care o cânta mai în surdină. Își pusese scaunul aproape de poartă, de parcă ar fi vrut să fie singur că părăsește primul adunarea, după ce evenimentul s-ar fi consumat. Lângă scaun avea o sticlă de un litru de vin alb, pe gâtul căreia stătea răsturnată o ulcică de lut, precum și un sifon. Când și când abandona clapele, aplecându-se puțin și umplând ulcica cu vin pe jumătate. Completa restul cu sifon, alungat din sticla groasă cu cap metalic cu un zgomot puternic. O bea tacticos, cu înghițituri mici și rare, de parcă asta ar fi fost pentru el plăcerea supremă.

Băiatul îl privea uimit de fiecare dată când își pregătea băutura, pentru că era singurul bărbat din sat pe care-l vedea bând șpriț. Nea Sandu însă nu era obrejan get-beget, ci căsătorit cu una din fetele lui nea Ion Lungu, în casa căruia se și mutase. Nu prea-i plăcea conviețuirea cu socrul său, bătrân și cu probleme psihice rămase din război, și nici nu prea-și făcuse tovarăși prin sat. De multe ori când trecea pe uliță, Băiatul îl vedea în fundul curții așezat la umbra unui copac, cântând la acordeon în surdină și bând șpriț. Ca șprițul să meargă mai bine, făcea un foc mic și frigea niște pește, al cărui miros se răspândea repede în tot cotul.

– Al dracului cojan, de unde are tot timpul pește să frigă? îl boscorodeau mulți în mintea lor, sau cu glas tare.

Băiatul râdea în sinea sa când mai auzea câte un astfel de comentariu, bucuros că el știe secretul lui nea Sandu. Asta pentru că era prieten cu băiatul lui, mai mic decât el cu vreo doi ani, și îl vizita des. Vecinul punea pe jar câte o mână de hamsii sărate de la cooperativă, iar după ce le mânca, arunca capetele în jar, umplând cotul de fum.

– Ai dracului fomiști, acum le curg balele la toți și se întreabă de unde am atâta pește să frig? râdea vecinul, bucuros de farsa sa.

Deja în curte se strânseseră cam douăzeci, poate douăzeci și cinci de oameni. Curtea era acoperită toată cu troscot verde, pe care băiatul mai arunca câteodată o pătură veche, și se așeza să citească la soare. Tatăl Băiatului lăsa troscotul să crească și să se îndesească, dar de nevoie. Visul lui era să dea de bani într-o zi și să toarne în curte beton, așa cum aveau câțiva oameni mai pricopsiți din sat. Și apoi să cumpere țevi metalice și să încropească o boltă de vie, de la poartă până la intrarea în casă. Dar până atunci mai trebuiau să treacă ani, pentru că avea trei copii și o soție bolnavă, pe care trebuia să-i întrețină din salariul său de tractorist.

Războiul de țesut

Tatăl se pregătise de sosirea oaspeților, mai ales că zi de zi primea tot mai multe solicitări de primire în vizită. Așa că luase niște dulapi lungi de lemn din magazie, și-i pusese pe câte două scaune, închipuind canapele. Mama așternuse pe ele preșuri curate, țesute de ea din coade, când venea frigul și se astâmpăra în casă. O parte erau țesute de cei trei băieți ai ei, spre mirarea vecinelor care mai veneau în vizită, și-i vedeau așezați în războiul de țesut. Dar ăsta era prețul pentru aceștia, atunci când dădeau buzna de la joacă și săreau asupra sa:

– Mamă, nu ne faci și nouă ceva dulce? Că nu ne-ai mai făcut de mult...

– Vă fac, dragii mamei. Ce-ați dori?

– Cornulețe cu gem, sărea unul.

– Nuci în formă, umplute cu șerbet, supralicita altul.

– Eu aș mânca niște plăcinte cu mere, că n-am mâncat de când aveam doi ani, se auzea și vocea Băiatului, cel mai mic dintre frați.

– Hei, stați așa, că nu-s cofetărie! Șerbet nu avem, și nici drojdie. Deci vă fac cornulețe. E bine?

– E bine, veneau răspunsurile, mai mult sau mai puțin mulțumite.

– Problema, dragilor, este că eu am de țesut. Și dacă vă gătesc vouă, nu-mi mai termin treaba astăzi. Așa că poftiți la război, să vă învăț ce veți face voi până când sunt gata cornulețele.

Primul intrase Nelu, ca frate mai mare, urmând a fi înlocuit când avea să obosească. Instrucțiunile veneau pe rând, scurte și clare.

– Prima dată vezi dacă sulul întinde bine țesătura. Dacă nu e întinsă, iei lemnul asta, îl introduci într-una din găuri, și-l rotești jumătate de tură. Apoi îl

blochezi în poziția asta, cu opritorul ăsta lung. Stai pe mijloc, pui picioarele pe cei doi potnogi de dedesubt, iei suveica și o arunci dintr-o parte în alta. Când o prinzi o scoți și o pui aici, pe țesătură. Apuci vatala cu ambele mâini, și tragi cu putere spre tine. Vezi cum strivește coadele și le presează? Apoi, fii foarte atent, calci potnogii și firele se schimbă, vezi? Ce a fost sus a trecut jos, și invers. Arunci suveica înapoi, o scoți și iar tragi vatala. Iar calci potnogii, iar trimiți suveica, și tot așa. Ia încearcă!

După ce ne descurcam mulțumitor, fiecare dintre noi, mama ne lăsa și trecea la gătit. Adevărul este că la preșuri din coade era simplu de țesut, greu cu adevărat era la covoarele cu modele pe care le țesea ea. Covoare cu multe culori, cu desene complicate ale „mușteloř ce trebuiau alese, cu furculița de tras fire folosită la greu.

Nea Dorel

Nea Dorel Cioc sosi ultimul, când nimeni nu se aștepta să mai apară careva. Soția lui adormise, obosită de munca de peste zi, dar pe el ceva îl ținea treaz, ceva îl frământa și nu-l lăsa sa pună geană peste geană. Știa că multă lume se strânsese la Costică a lu' Cireașă, ca să trăiască evenimentul împreună, dar el ezitase să se ducă. Însă acum îi părea rău că n-o făcuse. Astfel că până la urmă se urni din pat, se încălță, luă cu el o sticlă de țuică și porni agale spre casa acestuia. Când ajunse în dreptul casei lui Costică rămase uimit de gălăgia ce răzbătea din curte, parcă era o cumetrie acolo și nu miezul nopții unei duminici obișnuite. Intră pe poartă, gata-gata să se împiedice de unul care stătea pe scaun chiar în drum și sorbea cu sete dintr-o ulcică de lut. Costică trăsese în curte un fir lung cu curent, de care atârna un bec de 100 de wați, iar la lumina lui Dorel îl recunoscu pe împricinat.

– Tu ești, Sandule? Hai noroc!

– Noroc, nea Tudorele, să trăiești! Bei un șpriț?

– Un șpriț? răspunse nedumerit Dorel. Mă, tu pui apă în vin, ești nebun?

– Nu, bre. Adică da, sunt cam nebun. Dar așa beau eu, așa m-am învățat în București, cât am stat acolo. Când te duci la restaurant și vrei vin, acolo comanzi „o baterie", și-ți aduce o sticlă de vin și un sifon.

– O fi, dacă zici tu, Sandule. Câte bordeie, atâtea obiceiuri. Nu vreau vin, eu mi-am adus o țuică.

– Țuică, bre? Pe căldura asta?

– Da, mă, ce are? Taie transpirația, nu știi atâta lucru?

Și lăsându-l înmărmurit pe bărbat, nea Dorel se duse să dea mâna cu gazda. Chiar când schimba câteva vorbe cu acesta, lumea începu să strige:

– Șșșttt! Liniște! Începe!

Televizorul rusesc Rubin 102, care era ținta atenției generale, fusese așezat de către tatăl Băiatului cu fața spre curte, pe pervazul camerei „de la mijloc". Asta după ce deschisese geamurile larg în părți. Nu avea un ecran foarte mare, de aceea canapelele improvizate și cele câteva scaune fuseseră

amplasate aproape de casă. Sonorul era însă dat la maxim și se auzea neobișnuit de puternic, atunci când se făcu liniște.

Evenimentul

Pe ecranul alb-negru, un ochelarist pe care nu-l mai văzuseră până atunci la televizor, începu să vorbească cu o voce gravă.

– Bună seară, sunt Andrei Bacalu și voi fi însoțitorul dumneavoastră la acest eveniment epocal pe care ne este dat să-l trăim doar o dată în viață. Astăzi, 20 iulie 1969, suntem martori la un eveniment unic și la sfârșitul unei aventuri extraordinare. Pentru prima dată în istoria rasei noastre, oamenii vor ateriza pe un alt corp ceresc, și anume pe Lună. Mai mult chiar, vor păși pe suprafața acesteia...

Curtea era acum plină de oameni care păreau că-și țin respirația, așa de mare era emoția și surescitarea lor. Erau oameni simpli, cu câteva clase de școală, dar simțeau că ceva deosebit se întâmplă în noaptea aceea de vară fierbinte. Stăteau cu ochii lipiți de televizor, ascultând cu nesaț comentariile ochelaristului, care părea să știe și să înțeleagă o mulțime de lucruri. Când și când își mai aruncau privirea spre cer, unde luna – galbenă ca o gutuie – stătea maiestuoasă și oarecum nepăsătoare. Chiar și copiii se opriseră din joacă, urmărind și ei atenți aselenizarea, despre care dascălii le vorbiseră la școală. Până și Laika, câinele casei, pe care stăpânul îl legase undeva în fundul curții, încetase să mai latre a reproș, intrigat de tăcerea ce se lăsase deodată.

Prin fața oamenilor treceau imaginii stranii și parcă de neînchipuit. Suprafața lunii era cenușie și prăfoasă, cu niște pete ciudate despre care crainicul spunea că sunt cratere făcute de pietrele ce căzuseră din cer. Craterele erau ciudate, nu arătau a găuri, ci parcă se umflau în sus, invers decât te-ai fi așteptat. Modulul de comandă Columbia transporta o arătare cu o formă foarte ciudată, pe care Bacalu o numea Vulturul, și-i spunea modulul lunar. În conserva aceea, nu mai mare decât o combină de treierat Gloria, stăteau acei oameni curajoși, care-și riscau viața ca să ducă cunoașterea cosmosului cât mai departe. Aveau nume ciudate, pe care oamenii nu prea le puteau ține minte, dar pe care crainicul le tot repeta: Armstrong, Collins, Aldrin.

Când unul dintre ei a spus că vede un teren de mărimea unui teren de fotbal, bărbații au izbucnit în hohote de râs nestăvilit. Au urmat apoi ore mai plictisitoare, până când Armstrong a coborât din modul, rostind fraza pregătită din timp, rămasă în istorie:

– Un pas mic pentru om, un salt uriaș pentru omenire.

După încheierea transmisiei, oboseala și alcoolul își spuseră cuvântul. Oamenii se ridicau de pe canapele, își întindeau brațele înțepenite, înăbușindu-și câte un căscat. Cafeaua nu prea era cunoscută la țară prin anii aceia, doar mama Băiatului folosind-o câteodată, ca să treacă mai ușor peste oboseală. Schimbau câte o vorbă între ei, exprimându-și încă o dată mirarea referitor la ce putuseră să facă americanii ăia, dați naibii. Copiii adormiți erau luați în brațe și puși pe

umăr, urmând a fi duși acasă la culcare. Vorbeau încet, nu numai pentru că era noapte, dar și pentru că erau sub impresia a ceea ce văzuseră.

Nea Dorel se lipise de tatăl Băiatului, și nu-l slăbea cu întrebările:

– Auzi, mă Costică, tu vrei să spui că americanii ăia au ajuns acolo? Și-și ridica privirea spre cer, arătându-i acestuia luna.

– Da, mă, n-ai văzut?

– Acolo, mă? Cu cașcarabeta aia de tablă?

– Da, mă, n-ai văzut cu ochii tăi?

– Eu nu cred, domnule. Asta-i vrăjeală! Vrăjeală curată. Nu cred și pace!

– Cum, mă, să nu crezi? Dacă s-a dat și la televizor!

– Nu cred, mă Costică! Cum să ajungă oamenii acolo?

Și continua să-i arate luna cu degetul.

Deodată vocea puternică a lui nea Sandu, care se mai luptase cu ceva sticle de vin între timp, sparse liniștea nopții, acompaniată de acorduri vesele de acordeon, speriind mulțimea somnoroasă.

Hai să bem, cu voie bună,
C-a ajuns omul pe lună.
Și când o merge pe Marte,
Om avea și noi de toate...

Cum l-am zugrăvit pe Tovarășul, în iarna lui '72

Dorința

Privită prin sticla geamului dublu de la clasă, zăpada din curtea școlii arăta cam ca făina ce acoperea pardoseala morii lui Loe, de la Slimnic, la sfârșitul zilei de lucru. Când praful de făină scăpat pe lângă saci, la umplerea acestora, sau prin crăpăturile jgheaburilor din lemn prin care era îndrumat către parter, amestecat cu praful de afară, adus de ciubotele clienților, părea un fel de cenușă fină, ușor spulberată de vânt.

Băiatul o privea plictisit, spunându-și în minte că ar fi preferat să fie acasă, în patul său din camera de la mijloc, parcurgând cu aviditate o carte de aventuri. Sau de călătorie. Sau de istorie. Sau științifico-fantastică. Orice, numai să aibă două coperți și cel puțin 200 de pagini și să te ajute să evadezi într-o altă lume, unde să nu stai în clasă așteptând ca învățătoarea să termine bârfa din cancelarie, pentru a binevoi să te mai învețe ceva nou.

Învățătoarea sa, doamna Aurica, la care băiatul ținea cu un sentiment nedefinit, ușor confuz, așa cum ține orice învățăcel la cel care-l ajută pentru prima dată să scrie și să citească, fusese și învățătoarea fratelui său mai mare. De care probabil fusese mulțumită, de vreme ce într-o zi din vara lui 1969 apăruse la poartă, strigând-o hotărâtă pe mama băiatului.

– Bună ziua, doamna Măcrineanu.

– Bună ziua, doamna Negoescu. Nu intrați, să bem o cafea?

– Nu, mulțumesc, am mult de alergat azi și abia am început.

În vremea aceasta băiatul, care intuia de ce apăruse învățătoarea la poartă, se apropiase încet-încet, pe nevăzute, până ajunsese în spatele mamei, agățându-se cu o mână de șorțul acesteia și privind-o pe învățătoare pe sub brațul mamei.

– Doamna Măcrineanu, au început înscrierile pentru noul an școlar. Umblăm prin sat să vorbim cu părinții. După cum știți, de anul ăsta ni se permite să înscriem și copii cu 6 ani împliniți. Ce ziceți, îl înscrieți pe cel mic?

– Nu știu ce să zic, doamna Negoescu. Bineînțeles că dacă ar fi după el…

– Dă-mă, dă-mă, te rog! șoptea băiatul pe la spatele mamei, înghiontind-o cu cotul.

– Auziți-l ce-mi șoptește aici, să-l dau. Îi plac mult poveștile iar cei mari n-au răbdare să-i citească, așa că a început să se țină de ei, să-i arate literele, să le învețe.

– Așa? Mai rar astfel de copii.

– Păi ce să mai lungim vorba, dna Negoescu. Să-l înscrieți și gata.

– Foarte bine. Atunci să-l scriu în caiet. Care este numele din certificat și pe ce dată este născut?

Când școala începuse, băiatul aproape știa alfabetul. Pe la jumătatea primului an școlar, citea deja, puțin poticnit, prima carte din viața sa. O carte de povești, a lui Giambattista Basile. Plină de cuvinte arhaice, unele cam licențioase, care-i dădeau destulă bătaie de cap. Inginerul care venise să repare televizorul, nea Tomiță Erhan, îl privise amuzat stând întins în pat, pe burtă, cu cartea în față.

– Omul, „citește”, glumi el, văzând o carte groasă de trei degete și fără poze în fața copilului.

– Chiar citește, domnu’ inginer, n-a mai avut răbdare să meargă în ritmul clasei, a dat năvală la citit, răspunse mama băiatului, cu o nuanță de mândrie în glas.

Inginerul Erhan era pentru băiat un fel de magician venit de pe alte tărâmuri, la care merita să te uiți fascinat zeci de minute, ba chiar ore întregi. Îl privea cum venea cu geanta lui de electronist, cum scotea din ea cu mișcări calme aparatul de măsură, echivalentul baghetei sale de vrăjitor modern, apoi diverse cutii cu piese mici, ca niște viermișori colorați țipător, și acoperite cu un scris atât de mic încât doar furnicile ar fi putut să le citească Avea apoi niște hărți ciudate, pline de linii care se evitau și se întretăiau în fel și chip, cărora el le spunea scheme. Iar în ambalaje speciale tuburile electronice, „lămpile” cum li se spunea popular. Și care erau atât de prețioase, mai ales că unele dintre ele nu se găseau decât foarte greu, fiind aduse din alte țări.

Provocarea

În sfârșit ușa clasei se deschise, și doamna Aurica intră, cu mișcările ei lente, de femeie corpolentă. O însoțea d-ra Cruceanu, altă învățătoare la fel de corpolentă, cam de aceeași vârstă. Dar care băiatului nu-i plăcea, pentru că avea tot timpul o expresie severă pe față, de parcă i se înecau tot timpul corăbiile.

– Ora aceasta avem Desenul, nu? Pentru că noi avem o ședință la cancelarie, ora aceasta veți avea drept temă să desenați ceva. Orice doriți voi, la alegere. La sfârșitul orei îmi veți prezenta desenele, pentru care veți primi note. Are toată lumea blocul de desen și culorile pe bancă? Bine, dați-i drumul. Dacă aud gălăgie, sau prind pe careva pe hol, palmele lui or să aibă de-a face cu rigla de desen!

Și cele două învățătoare plecară să continue „ședința" la cancelarie.

Ce naiba să desenez eu? se întrebă neliniștit băiatul. Așa, tam-nesam, hai să desenăm. Fără model, fără vreo indicație. Mie îmi vine ușor să desenez, când îmi spui ce anume, mă pot concentra mai ușor. Dar așa, să mă pui să inventez si tema și rezolvarea ei, mi se pare aiurea.

Trecuseră vreo 5 minute și încet-încet copii se apucaseră să mâzgălească pe hârtie. Băiatul plimbă privirea nehotărât prin încăpere, uitându-se ba la una, ba la alta, poate-i va veni vreo idee.

– Să desenez un coleg? Prea greu, mai ales că ar trebui să stea nemișcat, iar ăștia se agită tot timpul. O floare de pe fereastră? Soba de teracotă? Poate ar merge, are niște modele geometrice interesante. Sau casa lui Gurbet, de peste drum? Ar fi mers, dacă fereastra ar fi fost mai mare, așa nu se vede decât o bucată din ea, se plânse băiatul, în sinea lui.

Și tot rotindu-și ochii prin clasă, băiatul avu o tresărire de interes. Deasupra catedrei, la mai bine de doi metri înălțime, agățat într-un cui, trona portretul Tovarășului Nicolae Ceaușescu. Adică al Conducătorului iubit, al doilea tată al tuturor copiilor români, după cum spuneau cărțile. Un Tovarăș cu fața întinsă, rumenă, având o cravată interesantă, cu niște motive geometrice aparte, ce băiatului îi aminteau de blacheurile pe care le prindea pe bocanci nea Mihalache Măcrineanu.

Acesta era un bătrânel simpatic, întotdeauna vesel, ce târa după el în permanență o geantă de piele scorojită, în care avea cele de trebuință pentru repararea încălțămintei. Era îmbrăcat în haine largi, de culoare nedefinită și pășea cu pași exagerat de mari, pentru statura lui, mai degrabă măruntă. Pe cap avea o pălărie deformată, ce sigur cunoscuse vremuri mai bune, și pe care și-o ridica atunci când întâlnea prin sat vreo notabilitate. Părea să aibă traseele lui prestabilite prin sat, așa că azi îl întâlneai pe la școala veche, mâine pe lac, iar poimâine pe la șosea. De câte ori se întâlneau pe ulițe, moșulică îl ciufulea de păr și-l întreba, vesel nevoie-mare:

– Ce faci, nepoate? Treaba-i bună? Salutări părinților!

– De ce îmi spune nea Mihalache nepoate? Suntem rude cu el? o întrebă băiatul într-o zi pe mama sa.

– Taică-tău zice că nu sau poate foarte pe departe. E din altă familie de Măcrineni, veniți aici tot de la Măcrina, pe timpuri. Dar tu să-i spui „săru' mâna" și să fii respectuos cu el, că e om bătrân.

Decizia

La urma urmei nimeni altcineva n-o să-l deseneze, se gândi băiatul, ceea ce e de bine. Așa că se uită atent două-trei minute la portret, pentru a fixa punctele importante în minte. Apoi se apucă de treabă. Începu să traseze ușor pe hârtie conturul capului, schiță părul, croi urechile, apoi – din vreo trei încercări – reuși să-i dea schiței o bărbie onorabilă. Cămașa și haina, precum și cravata cu modelul ei excentric, le schiță fluierând.

Se concentră mult asupra ochilor, pentru că ochii spun multe despre o persoană, așa îi spusese mama într-o zi. Ochii Tovarășului aveau o notă jucăușă în tablou, parcă zâmbeau puțin, și atunci băiatul realiză că în nicio poză nu-l văzuse pe Tovarăș altfel, decât cu acel zâmbet abia sugerat. Părea un om mulțumit de ceea ce a făcut în viață, așa cum erau bătrânii obrejani când stăteau pe scăunel la frizer, și-și depănau amintirile.

– Oare el nu se încruntă niciodată, nu se enervează și el?

Sprâncenele, cu ajutorul răbdării și a gumei cenușii, reușiră să completeze aspectul ochilor, în nota dorită de băiat și arătată de tablou. Băiatul trebuise să se cam forțeze pentru a vedea mai bine trăsăturile Tovarășului. Stătea în ultima bancă, fiind cel mai înalt din clasă, ceea ce – în mod evident – avea și avantaje și dezavantaje.

Mai erau vreo 15 minute până la pauză, iar băiatului îi mai rămăsese de schițat doar nasul. Nasul îi ridica întotdeauna probleme, și era unul dintre motivele pentru care nu-i plăcea să deseneze chipuri de oameni. Și atunci când desena scene de bătălie, ceea ce îi plăcea cel mai mult să facă, protagoniștilor le punea pe cap căști cu apărătoare de nas, și astfel evita desenarea nasurilor.

– Oare cum i-ar stă Tovarășului cu o cască metalică pe cap, cu apărătoare de nas, și o sabie în mână, ca un voievod?

Peste doar vreo doi ani, tovarășul avea să fie ales Președintele țării și băiatul avea să-l vadă la televizor, cu un sceptru în mână, taman ca voievozii din vechime, ceea ce avea să-l facă să-și pună iar întrebarea cu sabia și casca. De data aceasta băiatul se întrecu pe sine, și-l înzestră pe Tovarăș cu un nas aidoma celui din realitate și din tablou. Se deșteptase în ultima clipă și-și adusese aminte că fiecare dintre cărțile de școală avea pe prima pagină poza acestuia. Așa că putuse să se orienteze mult mai bine, având cartea deschisă pe pupitru.

Când mai erau doar vreo cinci minute până la pauză, băiatul avea schița gata și se apucă să întărească liniile cu un creion potrivit. Apoi coloră haina, cravata și-i dădu o notă de bleu cămășii, deși în tablou era albă. Dar băiatului nu-i plăceau cămășile albe, mai ales după ce descoperise că nici mamei nu-i

plăceau, lucru explicabil de altfel, pentru că ea avea soț și trei băieți, deci trebuia să le spele și să le calce.

Atunci când doamna Aurica intră în clasă și se deplasă prin sală să strângă lucrările, băiatul era atât de concentrat să-i dea o culoare potrivită feței personajului că nu o simți cum se oprise, uimită, lângă banca lui. Nu realiză nici că ea ieșise puțin și se întorsese însoțită de domnișoara Cruceanu, așteptând amândouă ca el să termine. Și făcându-le semn celorlalți copii să iasă în recreație, în liniște. Băiatul luă o hârtiuță, o făcu ghemotoc, și cu ajutorul său frecă fața Tovarășului, ca să se împrăștie uniform culoarea și să nu se vadă liniile creioanelor colorate. Apoi ridică blocul în fața ochilor, își admiră pentru o secundă opera, oftând apoi zgomotos:

– Gata!

Abia atunci observă asistența tăcută de lângă bancă, tresări, apoi lăsă capul în jos, rușinat. Doamna Aurica desprinse cu grijă foaia din bloc, se uită la el cu o expresie pe care băiatul nu o mai văzuse la ea până atunci, apoi plecă fără să spună o vorbă. În pauza următoare, ieșind la joacă în curte, băiatul văzu cu surprindere un grup de copii, având-l în mijloc pe domnul Olăreanu, opriți în fața avizierului de pe hol, unde erau afișate lucrări mai deosebite ale elevilor. Când ajunse în dreptul lor, profesorul se întoarse, îl ciufuli puțin și-i spuse:

– Bravo, prâsleo! Ai mână.

În mijlocul avizierului trona desenul Tovarășului, având dedesubt o etichetă cu numele său și clasa. Tovarășul, puțin mai fălcos decât în realitate, ceea ce-i dădea un aer mai bonom, părea să-i mulțumească din ochi pentru lucrare. Și a rămas acolo întreg anul acel desen, stârnind mirarea – și poate și alte sentimente – tuturor profesorilor veniți în schimb de experiență de la alte școli, ba chiar și unui inspector școlar venit în control. Dar mai ales pe cea a părinților convocați în câte o seară la ședințe, care așteptau pe hol să apară dirigintele și să intre într-o clasă.

– Ptiu, dar parcă e fotografiat, zicea câte o femeie. A lu' cui este băiatul ăsta, care l-a desenat?

– Băiatul lui nea Costică, a lu' Cireașă, îi răspundea alta, care știa să citească mai bine.

– Halal de mama lui, să-i trăiască! Băiatul ăsta ar putea să picteze și icoanele în biserică, că tot nu se înghesuie părintele ăla bătrân s-o renoveze!

Mirosurile dragi ale copilăriei

Hotărât lucru fiecare copilărie are mirosurile ei specifice, cu arome amestecate, ale căror simple adieri dacă-ți ajung astăzi pe la nas, te teleportează imediat în lumea magică a amintirilor din perioada respectivă.

Cozonacii

Pentru mine, mirosul cel mai drag al copilăriei este cel al cozonacilor copți de mama în fiecare primăvară, în Sâmbăta Mare, pentru a putea sărbători Paștele așa cum se cuvine oricărui creștin gospodar, adică cu pască, vin negru, cozonac și ouă roșii. Cozonaci ca aceia nu mi-a mai fost dat să mănânc niciodată, poate undeva în Bucovina să mai fi gustat ceva atât de bun, femeile mai în vârstă din zona respectivă părând a mai cunoaște încă secretul. În sâmbăta amintită mama se scula pe la 4.30, având toate ingredientele pregătite de cu seară, astfel că după ce frământa coca de cozonac, aceasta să aibă timp să crească în tihnă, într-un lighean învelit cu o pătură, ca să păstreze căldura.

Mama avea secretele ei: opărea drojdia cu lapte fierbinte, frământa foarte mult și foarte bine coca, de multe ori fiind nevoie și de intervenția tatei pentru a o mulțumi, învelea bine ligheanul imens plin cu cocă, astfel că era prima de pe uliță care era gata de copt. Lucrul acesta era important pentru mama, pentru că noi neavând cuptor de copt pâine, apelam la cel al vecinei noastre, ţaţa Lenuţa. Dar la acest cuptor apelau și alte vecine, pentru că era singurul de pe uliță, așa că se făcea o listă de așteptare ad-hoc pe la ora șapte dimineața, când vecina Lenuța aprindea focul ca să-l încingă. Bineînțeles că mama era tot timpul în pole-position la această întrunire a sindicatului gospodinelor, tăindu-le avântul de fiecare dată când stabileau lista:

– Al meu e gata deja, a crescut frumos, nu mai pot să-l țin prea mult, vreți să se-nmoaie?

La ora când cozonacii trebuiau băgați în cuptor eram și eu în picioare, așa că participam la împinsul tăvilor în cuptorul imens, care primea vreo 10-12 tăvi, și unde trebuia să te apleci foarte mult pentru a le manevra pe ușița îngustă, cu ajutorul unei lopățele de lemn specială. Apoi dădeam târcoale cuptorului, ca un motan dând târcoale oalei cu smântână, întrebând din 10 în 10 minute:

– Nu este gata? Când este gata? Mai are mult?

Când în sfârșit cozonacii erau gata și-i duceam acasă, așezați pe o targă din scânduri, era momentul anului pentru noi copiii. Mama rupea unul și ni-l dădea să-l mâncăm fierbinte, să ne facem pofta, spre disperarea vecinelor și invidia celorlalți copii de pe uliță, obligați de părinți să suporte rigorile postului.

Covrigii

Al doilea miros ce-mi vine în minte este cel al inegalabililor covrigi de Buzău – mai precis de Râmnicu Sărat – orașul în al cărui Spital Orășenesc, într-un salon de la etajul 3, am văzut lumina zilei pentru prima dată. Mai precis am văzut lumina becului, pentru că m-am născut pe la ora 21.00, într-o binecuvântată duminică de Paște a anului 1963. Ei bine, covrigi se făceau în toată România, dar ca cei de Buzău în nici un caz. Erau mici și subțiri, costau 15 bani bucata, așa că dacă aveai 3 lei te pricopseai cu 20 de covrigi băgați pe

sârmulița subțire argintie, devenită celebră ca „sârmă de covrigi” în toată țară, deși mulți nu știau de ce i se spune așa.

Covrigii de Buzău sunt simpli, fără arome, fără mac sau susan, fără sare în exces, dar cu un gust greu de descris. Dacă-i mănânci calzi sunt în același timp moi și crocanți, cu aroma vetrei pe care s-au copt în tihnă, rumeni și numai potriviți să-i înghiți, din trei mușcături unul. Brutăriile din Râmnicu Sărat și Buzău vindeau non-stop, la un gemuleț mic ce dădea în stradă, așa că-mi aduc aminte că cei mai buni covrigi i-am mâncat pe la 14 ani, într-o noapte pe la ora 3.00, când mă întorceam de la Brașov cu mașina vărului Pintilie, zis Parpală, soțul verișoarei mele Maria. Duminica, când mergeam cu tata la târg, era bucurie mare pentru mine, fiindcă știam că voi mânca plăcinte rotunde și iaurt, iar la întoarcere voi căra un șirag de 100 de covrigi, pe care-l voi atârna în cămară, aprovizionându-mă de acolo când îmi va dori inima. Ferice de copilăria aceea, în care orice pricină măruntă era prilej de mare bucurie!

Strugurii

Cel de-al treilea miros, mai înnebunitor decât cele sus amintite, era mirosul strugurilor de tămâioasa dată în pârg, care ar fi trebuit să mai stea șapte-opt zile cel puțin pe butuc, ca să fie coaptă bine, dar pe care nerăbdarea noastră de copii o socotea tocmai bună de mâncat. În lanul cu vie din fața casei noastre, care se întindea cale de sute de hectare spre Plaineşti, formând podgoria numită Bulucbașa, erau patru, maximum cinci butuci de tămâioasă și vreo doi de perlă, un alt soi căutat, dar mai timpuriu (în jur de 20 august se putea mânca).

Închipuiți-vă că știam locația acestor butuci, rătăciți în lanul de Fetească regală, chiar și în vis. Și nu exagerez când spun asta, pentru că de multe ori dădeam atacul asupra lor noaptea, fără lanternă, fără zgomot – de frica paznicului de la CAP – pur și simplu bazându-ne pe memorie și pe pipăit. Eram o echipă specializată: eu – care înalt fiind vedeam mai bine peste butuci la lumina lunii, Nelu Dițu – care fiind mai mic decât noi ținea de șase la șosea, Mitu lui Pazvante și Georgel Paleleu, oamenii responsabili cu pipăitul. Făceam asta odată pe an, dar nu s-a întâmplat niciodată să plecăm cu sacoșele goale de la locul faptei, în ciuda imensității lanului de vie în care trebuia să ne descurcăm.

Dar mai erau și alte mirosuri care-mi marcau copilăria, dovadă că îmi stârnesc nostalgii peste ani. Unul dintre ele, cu care mă mai întâlnesc din când în când, este cel de iarbă verde, crudă, tăvălită de noi copiii cu trântele noastre, pe care apoi ne întindeam osteniți, să prindem puteri. Avea iarba asta un miros special, amestecat cu cel al florilor de coada șoricelului, păpădie sau toporași, sau mai rar cu cel de drăgaică, o floare galbenă care zdrobită între degete mirosea exact ca portocala. Drăgaica, cu aromă ei puternică, a stat la baza unui suc românesc extraordinar, numit Brifcor, apărut prin 1985 sau 1986, pe care locuitorii Brașovului îl beau cu deosebită plăcere.

Era mult mai aromat și mai natural decât chimicalele vândute sub titulatura de „orange juice” de către giganții mondiali ai industriei sucurilor răcoritoare. Și asta v-o spune un om care a lucrat trei ani pentru Pepsi Cola, inclusiv într-o fabrică producătoare a acestui concern. Nu este de mirare că un alt gigant, Coca Cola, pătrunzând în România și asociindu-se cu fabrica de sucuri din Brașov, după „revoluție”, a pus drept clauză în contract că sucurile românești nu vor mai fi produse timp de 20 de ani!

Gutuile

Un alt miros asociat cu anii de demult este cel al gutuilor puse pentru iarnă pe un raft în cămară, pe care o umpleau cu parfumul lor discret, dar aţâţător de pofte pentru noi copiii. Din păcate noi nu aveam gutui în curte, așa că mama a plantat câțiva, de rodul cărora m-am bucurat abia prin anii liceului. Dar până atunci mama nu concepea ideea ca noi să nu avem gutui în cămară, așa că făcea tot felul de artificii ca să se aprovizioneze. Cel mai la îndemână era să ne trimită la unchiul Titu, fratele datei, să culegem câteva sacoșe din gutuii săi din fața casei, ale căror fructe cădeau pe jos și ajungeau să fie mâncate de porci și păsări.

Unchiul Titu făcea parte din categoria cea mai răspândită în Obrejita, aceea a gospodarilor care făceau chiar și 800-1000 litri de vin pe an, iar de Sâmbăta Morților împrumutau un litru ca să pună în cănile de împărțit cu pomană. Butoaiele lor fiind goale de mult, cam de pe la Sfântul Ion. Așa că mama avea grijă ca să-l cinstească de fiecare dată când venea pe la noi cu ceva treabă, amintindu-i să ne cheme la gutui. Când nici la unchiul Titu nu se făceau gutui, singura speranță era la mocanii care veneau toamna cu căruțele de la munte, ca să schimbe mere, pere, gutui sau sare bolovani, pentru porumb și vin roșu.

Bombonaru

Și ultimul miros ce-mi vine în minte este cel al acadelelor făcute de Bombonaru, primul și singurul întreprinzător cunoscut de mine în copilărie, pe vremea comunismului. Acest Bombonaru era „mandatar”, adică primise de la Cooperație o cârciumă cu mandat, s-o conducă și s-o aprovizioneze cum vrea el, dar să împartă profitul cu statul. Cu timpul cârciumii cu patru mese înăuntru și două afară i s-a adăugat și un magazinaș alimentar, într-o cămăruță de șapte – opt metri pătrați. Cert este că la Bombonaru la cârciumă era plin tot timpul, oamenii beau afară în picioare de multe ori, pentru că avea vara bere rece (un vis neîmplinit de multe ori, în comunism), avea mastică, lichior de mentă, vermut și alte băuturi căutate pe vremea aceea. Iar în magazinaș găseai măsline, pește proaspăt câteodată, afumat altădată, pâine caldă, telemea de Dobrogea, halva grecească și alte minunății.

Mandatarii erau de fapt un compromis făcut de comuniștii români proprietății private, în anii ’70, când proasta gestiune a magazinelor de stat făcea ca acestea să fie mai mult goale de clienți și pline de marfă proastă. Nu era asta o invenție românească, Lenin însuși – după victoria bolșevicilor în revoluția din 1917 – speriat de foamea pe care o generaseră în Rusia măsurile de colectivizare și naționalizare, a lansat NEP (nouă politică economică), permițându-le din nou țăranilor să-și vândă produsele în piețe, dar sub controlul mercurialului. Bineînțeles că Bombonaru, care lucra la procent din vânzări, se zbătea să aducă tot ce se căuta și lipsea de pe piață, având grijă să ungă rotițele sistemului corupt din comerțul socialist, pentru a obține ce dorea.

Speriați de succesul afacerilor mandatarilor, care le amintea oamenilor că odată puteau cumpăra aproape orice de la magazinele particulare, dar și de banii foarte mulți pe care aceștia îi câștigau, comuniștii au anulat această portiță după patru-cinci ani. Cel mai cunoscut mandatar, care avea un magazin cu vin vărsat în București, celebrul Ștefănescu, a fost imortalizat într-un film celebru în epocă, care se numea „Secretul lui Bachus”. Averea sa era așa de mare, iar cercul de influență atât de întins, încât comuniștii – neliniștiți de amploarea rețelei – l-au condamnat la moarte, în urma unui proces desfășurat conform obiceiului vremurilor.

Bombonaru nu s-a limitat la cârciumioară și magazinaș, s-a apucat și să fabrice înghețată și acadele din zahăr (ciubuce), iar duminica pleca din Sihlea lui de domiciliu și apărea la noi în Obrejița, cu o cărucioară trasă de un cal amărât, în care avea două cazane de inox pline cu înghețată, răcite cu gheață de jur împrejur, precum și un coș cu „ciubuce” din zahăr multicolor, în formă de baston. De pe la 10 dimineață strada principala din sat mișuna de copii, cu ochii beliți spre capu’ satului dinspre Sihlea, așteptând să apară căruța cunoscută. Când în sfârșit acesta apărea, nebunia era totală. Toți alergam acasă să cerem un leu, cât costau înghețata și ciubucul, împuindu-le capul părinților cu cererile noastre. Dar cum leul dorit nu se găsea întotdeauna în buzunarele părinților, scăparea era în trocul acceptat de multe ori de către mandatar. Adică dulciuri contra ouă proaspete.

Și astfel toată lumea era mulțumită!

A lu' Medișanu

– Tanti Sofița, Băiatul iese la joacă?

– Nu știu, Gigi. Stai să-l întreb, să văd ce face în casă.

Mama nu avea nevoie să vină în casă ca să vadă ce fac, era doar un răspuns ce-i intrase în reflex. Bineînțeles că citeam, cum aș fi făcut-o non-stop, 24 de ore din 24, dacă n-ar mai fi trebuit să și mănânc și să dorm. Și să merg la școală, atunci când nu era vacanță. Din fericire acum era vacanță, afară soarele încălzea plăcut ulițele satului, iar Gigi a lui Medișanu mă chema la joacă.

De obicei n-aș fi renunțat la carte ca să mă joc cu prietenii, dar pentru el o făceam mai întotdeauna. Era mai mare ca mine cu un an, stătea la vreo două sute de metri distanță, pe partea dinspre câmp a străzii, și ne jucam destul de rar împreună. Iar atunci când o făceam, locul ales era de cele mai multe ori curtea din spatele curții sale. Din curtea respectivă se putea ieși în lan, pe o poartă mică din scândură șubredă. Care se închidea cu ajutorul unei sârme de fier ce se răsucea în jurul unui piron, bătut în stâlpul de lemn bine înfipt în pământ, pe care se sprijineau lații gardului. Poarta aceea veche și parțial putrezită mă fascina prin durata ei de folosință, dar mai ales mă uimea faptul că nu fusese înlocuită încă. Și asta pentru că nea Medișanu era vrăjitor în lemn.

Da, vrăjitor în lemn! Așa-i spuneam eu, când eram mic, meseriei despre care aveam mai târziu să aflu că se cheamă tâmplar. După cum tot crescând aveam să aflu că nea Radu Moroiu, vecinul din spatele casei, nu este butoier, cum îi spuneam eu, ci butnar. Nea Radu era printre puținii oameni care mai știau cum să facă un butoi perfect etanș, numai bun de dat de-a dura către pivnița casei, sau o cadă cu gura largă, sau o putină de pus varză, sau un hârdău de tescuit strugurii în el. Pe acoperișul magaziilor de lângă casa sa vedeai tot timpul scânduri puse la uscat, lăsate uneori cu anii acolo, scânduri care aveau să devină doage perfecte sub mâna pricepută a meșterului.

– Cum poate nea Radu să facă doage curbe pentru butoi, din scândurile alea drepte? o întrebam pe mama.

– Păi asta e meseria lui iar simplu nu cred că este. Din câte știu folosește apă fiartă, dar n-am văzut niciodată, ca să-ți pot explica cum.

Și nici nu aveai cum să-l vezi pe butnar lucrând și să-i furi secretele, pentru că era dintr-un neam de oameni închiși, pentru care curtea era un univers secret al lor și o închideau cu garduri înalte. În plus o păzeau cu cel puțin doi câini mari și răi, al căror lătrat nu contenea timp de cinci minute, cât dura să scot două găleți de apă din fântâna de la colțul uliței, strecurată într-un colț din curtea lui nea Radu și să plec cu ele aproape alergând, ca să scap de hămăielile lor. Butnarul era și rău de gură, așa că – prin fundul curții, unde ne învecinam – auzeam deseori cum își înjură nevasta, o ființă ștearsă, pe care nu prea cred c-am auzit-o vorbind în anii copilăriei.

Dar să revenim la nea Medișanu, vrăjitorul în lemn, a cărui curte și atelier îmi erau mult mai accesibile, atunci când mergeam să mă joc cu Gigi. Era un om înalt și calm, cu mâini mari și muncite, mai mereu plus pe glumă. Avea o nevastă mai aprigă din fire, care-l mai boscorodea câteodată, fără că asta să-l miște vreun centimetru din calmul său caracteristic. Stau și mă gândesc de unde-i venea numele, dacă nu cumva era la origine vreun ardelean din Mediaș, devenit Mediășanu și mai apoi Medișanu, în vorbirea celor de la curbura Carpaților.

Mă jucam cu Gigi prin curte, ne ascundeam prin vie, apoi ieșeam prin spate în lanul CAP-ului, care avea și vie, și porumb, și pomi, lucruri ce ne stârneau din plin interesul la cei nouă-zece ani ai noștri. Via era pe araci, și ascundea câțiva butuci de delawară și căpșună albă, în marea de tireaz,

căpșunică și zaibăr. Delawara avea o culoare unică, rozalie, struguri cu boaba mică, dar cu o aromă ce nu semăna cu a nici unui alt soi de struguri. Iar căpșuna albă era dulce și aromată, din păcate boabele scuturându-se foarte ușor de pe ciorchine. Era una dintre ultimele parcele de vie cu soiuri hibride din sat, marile podgorii de lângă el fiind plantate cu soiuri de vin moderne (fetească, aligote sau cabernet), sau cu soiuri de masă aflate la mare căutare: ceasla, coarnă, afuzalie și muscat de Hamburg.

E interesant faptul că multă lume crede că soiuri precum căpșunica, zaibărul sau tireazul sunt soiuri originare din România. Nimic mai greșit. După ce filoxera a lovit și România, imediat după Războiul pentru independență din 1877, distrugând mari podgorii românești, soluția găsită a fost aducerea de soiuri hibride, obținute din altoirea soiurilor europene pe tulpini americane, rezistente la filoxeră. Deși hibrizii erau mai slab calitativi decât originalele, au fost o soluție de depășire a crizei filoxerei. Așa au ajuns la noi, după 1885, soiurile Isabelle (căpșunica), Noah (căpșuna albă) sau Delaware (delivara). Peste alți zece ani s-au adus din Franța alte două soiuri, Terass (tireaz) de la pepiniera lui Marcel Terras, respectiv Seibel (zaibăr) din pepiniera lui Albert Seibel.

În timpul alergărilor noastre neobosite prin curte, mă opream de multe ori în fața atelierului lui nea Medișanu, mă apropiam timid și mă opream în ușa permanent deschisă. După ce ochii se obișnuiau cu lumina mai slabă din atelier, diminuată uneori și de un nor de rumeguș fin ce țâșnea din contactul lemnului cu aparatele magice ale vrăjitorului, urmăream cu nesaț acțiunile acestuia. Sub mâinile sale mari lemnele strâmbe, scândurile cu marginile neregulate sau cheresteaua frumos stivuită într-un colț se transformau în lați perfecți, scânduri albe, șipci sau căpriori.

Mâinile acelea treceau materialul pe lângă lama rotitoare a fierăstrăului cu precizie milimetrică, îl debitau apoi la dimensiunea dorită și îl pregăteau pentru fățuit. Cum meșterul nu avea la început și abric, își arăta măiestria când începea să fasoneze lemnul cu rindeaua. Așchiile săreau din rindea, care încotro, iar în urma cuțitului acesteia lemnul rămânea fin. Arătându-și alcătuirea ascunsă, nervurile inelelor, îndemnându-te să-l mângâi plimbând mâna în lungul său. Meșterul apăsa atât cât trebuia rindeaua, în timpul cursei acesteia în lungul lemnului, desprinzând așchii mai groase sau mai subțiri, după bunul plac. Rindelei îi luau locul apoi dălțile, bormașina și alte instrumente al căror nume nu-l știu, dar care erau mânuite de Medișanu cu aceeași siguranță.

În final cleiul, cuiele și șuruburile îmbinau – sub privirile mele uluite – bucățile de lemn prelucrate, alcătuind uși, ferestre, mese sau scaune nou-nouțe. Meșterul venea câteodată cu o găletușă și diverse pensule, și aplica obiectelor minunate un strat de lac, sau de baiț. Mișcând pensula cu un calm imperturbabil, care trăda obișnuința a mii de astfel de operațiuni.

Vraja în care picam era întreruptă de Gigi, care sfârșea prin a mă găsi, și care mă trăgea de mână să continuăm joaca. Nu înțelegea fascinația mea pentru munca tatălui său, pe care el o vedea zi de zi, ba – mai mult – era chemat

câteodată să ajute la înfăptuirea ei, ținând diversele bucăți de lemn nemișcate, așa cum îi cerea tatăl. Dacă meșterul mi-ar fi cerut-o mie, aș fi stat ore întregi nemișcat, mândru că pot participa la tainica sa magie.

A lu' Medișanu s-a mutat din sat la un moment dat, vânzând totul, casă, grădină și atelier. A plecat la oraș, iar eu am rămas fără prieten și fără obiectul adorației mele. O vreme aveam un sentiment nedefinit de melancolie, de câte ori treceam prin fața casei ce-i aparținuse. Apoi m-am luat cu altele, cu joaca, cu noi prieteni, că așa este copilăria.

La câțiva ani buni după revoluție, într-o vizită la țară, mergând cu mama pe stradă, am întâlnit o pereche de bătrâni, cu un aer vag cunoscut.

– Nu știi cine sunt? m-a provocat mama. Ia uită-te mai bine.

Văzând că nu-i recunosc, omul înalt și solid, cu unul dintre ochi pe jumătate coborât peste pleoapă, mi-a întins mâna sa mare, muncită, care mi-a stârnit o tresărire:

– Măi Băiatule, eu sunt Medișanu, la care veneai tu în copilărie în atelier, și-ai fi stat ore întregi.

M-a bucurat revederea și am aflat că – pensionari fiind – Medișanii se întorseseră în Obrejița, și-și duraseră o căsuță la margine satului, lângă Popas. Se vizitau din nou cu ai mei, reînnoind vechea lor prietenie.

Când tata a plecat în lumea celor drepți, au venit seara la priveghi, să fie alături de noi și de el. Intrând în camera mortului, Medișanu a pus florile pe sicriu, a mângâiat puțin mâna tatei, și a șoptit, aproape neauzit:

– Ai plecat, Costică. Te-ai săturat de tractoare și-ai plecat în cer, să repari avioane…

Cum prietenia româno-maghiară a dat mai tot timpul dureri mari de cap

Strategia

Pe vremea copilăriei mele comuniștii aveau o fixație, privind modificarea componenței etnice a județelor cu preponderentă maghiară din Ardeal. Fantezia lor în această direcție nu părea însă să dea pe dinafară. Așa că au imitat cu osârdie politica fratelui mai mare de la răsărit: dezrădăcinări ale maghiarilor, respectiv aducerea de populație românească (mai ales din Moldova) să lucreze în obiective industriale construite în Ardeal. Dacă în Basarabia a ținut, rușii reușind cu timpul să schimbe oarecum proporțiile dintre români și alogeni, în Ardeal – mai ales în secuime – a fost mai greu.

Așa că alți politicieni, ceva mai școliți de data aceasta, au avut – prin 1975, cred – ideea să atace problema într-un alt mod. A apărut astfel programul schimburilor culturale între unguri și români, mai precis între sate românești și sate ungurești. Cum pe adulți era mai greu să-i implici într-un astfel de program, fiind prin natura ocupațiilor lor foarte prinși, centrul de interes al programului

s-a mutat către copiii de școală primară. Care aveau vacanțe, deci timp liber, entuziasm și dorința de a pleca oricând de acasă spre locuri necunoscute.

Programul consta într-un schimb de experiență între copiii școlilor din două sate. Astfel 30-40 de familii de români primeau în gazdă pentru 5 zile câte un copil maghiar, într-o vacanță, urmând ca în următoarea vacanță copiii români să meargă în ospeție la maghiari. Reciprocitate întru toate cele. Ideea nu era de loc rea, pentru că de regulă oamenii se tem de ceea ce nu cunosc, lucru perfect valabil și în sfera relațiilor interetnice. Dar în cazul în care copiii maghiari și români se jucau împreună, dormeau împreună – uneori în același pat, mâncau împreună, legau prietenii, elementul de neîncredere nu putea să mai fie așa de puternic. S-ar putea ca detașarea și interesul cu care i-am privit întotdeauna pe cei de o altă etnie decât a mea, să aibă ceva rădăcini și în perioada sus pomenită.

Satul nostru, Obrejița cea des pomenită în amintirile mele, a avut șansa să primească drept sat partener satul secuiesc Korund, din județul Harghita. Bineînțeles că la vremea respectivă numele satului se scria Corund, că suna mai românește un pic. Nu știam pe vremea aceea că locuitorii săi sunt mari meșteri în ceramică! Oricum emoția – după anunțarea programului inter-regional de către primar la serbarea de sfârșit de an școlar – a cuprins toți locuitorii satului. Fiecare se gândea cum să facă să iasă bine în ochii străinilor, să nu facă de râs urbea. Toți întrebau ce sunt secuii, cum arată, ce mănâncă, cum se poartă. Și cum știau că mama mea se trage din Covasna, tot de prin secuime, multe femei o întrebau când o prindeau pe la poartă:

– Cum e, bre tanti, cu săcuii ăștia? Care-i treaba cu ei, sunt tot oameni ca noi, sau altfel?

– Apoi ce să zic, fetele mele? Tata povestea că secuii au ochii roșii, poartă părul mare ca să nu li se vadă cele două cornițe pe care le au în creștet, iar când e lună plină le crește păr de lup pe trup și poftesc la carne de om!

– Aoleu, bre, Doamne ferește-ne și ne apără! Asta sună precum necuratul! Eu nu iau în gazdă așa ceva, nici dacă stropesc cu agheasmă înainte prin casă!

– Ha, ha, ha! Măi fetelor, dar prăpăstioase sunteți, dacă puteți crede așa ceva! Eu râd de voi și voi credeți tot ce vă spun. Cum să fie secuii, sunt oameni ca toți oamenii, și cu bune și cu rele, doar că vorbesc o limbă a lor, care nu seamănă ioc cu româna noastră.

– Așa, bre, nu mai glumi cu noi. Dar de mâncat oare ce mănâncă?

– Mănâncă supe dulci, gulaș ardeiat de-ți ia gura foc, carne ca toți oamenii, găluști cu prune și ce mai găsesc și ei pe acolo. Stați liniștite fetelor, or să mănânce ce le dați, numai timp de mâncare să aibă.

Și așa a venit ziua când primul autocar cu copii de secui a parcat în curtea școlii. Aceștia au debarcat stingheri, cu gențile în mână, așteptând să vadă ce se întâmplă. Listele cu perechile erau făcute, așa că profesorii au început să le facă cunoștință cu gazdele lor, care i-au și luat acasă. În prima zi a avut loc acomodarea cu cei la care stăteau, cu împrejurimile, abia a doua zi intrându-se în program. Eu și prietenul meu Tache nu-i convinsesem pe părinți să se înscrie

în program, așa că așteptam cu nerăbdare să-l cunoaștem pe ungurul cazat la Costel a lu' Procuroru, care stătea la vreo două ulițe distanță de noi.

La MAT

Csabi, musafirul lui Costel, avea vreo 13 ani, ochi verzi, un păr țepos și încâlcit, cap mare cu urechi proeminente, totul așezat pe un trup sănătos, de ziceai că l-a luat tatăl său la tăiat de lemne în pădure de mic. Vorbea o românească aproximativă, ca mulți dintre musafirii secui, așa că cel puțin aici copiii au avut de câștigat. După doi ani de vizite româna lor se îmbogățise considerabil, atât cea literară, cât mai ales cea de gang. După ce am făcut schimb de înjurături licențioase fiecare în limba celuilalt, am jucat un fotbal pe cinste la școală și am bătut împrejurimile satului cu piciorul, a venit și ziua când le-am prezentat oficial satul.

Cum singurul obiectiv mai răsărit din zonă era MAT-ul, i-am dus să-l viziteze, cu surle și alai. Pentru necunoscători MAT-ul era denumirea veche a Vinalcoolului din sat, care producea vin 24 ore din 24, împrăștiindu-l în toată România. Dar cum Vinalcoolul ținea de IAS Cotești, vinul se îmbutelia sub denumirea de origine Cotești, nu sub cea a podgoriei de proveniență – Tâmboești, comună în care era inclusă și Obrejița. Ăsta era un mare of pentru obrejani, care nu vedeau recunoscută importanța comunei lor, într-un domeniu de interes național la români încă din antichitate.

– Auzi mă, a lu' Gagarin, ete ce zice ăsta micu al meu c-ar fi învățat la școală. Cică pe vremea dacilor era unu', preotul lor cel mai mare, nu-ș' cum naiba-l chema, care i-a pus să smulgă via din pământ în toată țara, ca să nu mai aibă de unde să bea. Cică ca să nu se mai îmbete!

– Fugi mă, ăsta a lu' Tiriplici, cum să smulgă via de tot, din pământ? Ce, era beat când le-a ordonat asta? Și dacă n-aveau vin, cu ce-i mai împărtășea preotul ăsta?

– Știu și eu, mă, poate cu țuică, ca ăla a lu' Chicior de Porc. Ăla tot timpul e împărtășit de cineva cu rachiu sau țuică, l-ai văzut cum umblă? Parcă-i căruța lu'a lu' Ghivolu, când i-a sărit roata din spate și smintitul mergea cu ea în continuare pe lan.

Dar să revenim la vizita la MAT, obiectiv proaspăt măturat, văruit, cu muncitori cu salopete și bășți curate. Era un loc fascinant pentru mine în copilărie, unde – când reușeam să mă strecor printre scândurile gardului – mă uitam fascinat ore întregi cum se face vinul. Îi priveam pe oamenii din sat care lucrau acolo ca pe niște magicieni. Stăteam nemișcat poate și o oră, în timp ce nea Romică, sau nea Scrioneț, umpleau un bazin mare de beton, cam cât o piscină de 25 m lungime, cu vin alb sau roșu, adus prin niște furtune mari din budane. Apoi când bazinul era plin cu miile de litri de vin, strigau tare:

– Gata, dom' inginer! E plin ochi. Ce facem azi?

– Fetească regală, răspundea acesta, după ce-și consulta fișele.

– Am înțeles, să trăiți !

Și magicienii se apucau să răstoarne niște saci cu prafuri în bazin, apoi niște lichid cu miros înțepător de pucioasă, pentru ca în final să-l barboteze bine cu niște furtune pe care venea aer sub presiune. Când operațiunile erau gata, vinul avea altă culoare și altă aromă decât înainte, dar era cam tulbure.

– Băgați bentonită, amestecați-l bine și lăsați-l două ore, să se depună praful pe fund. Apoi îl trageți în budana nr. 5, mâine îmbuteliem din el.

Urma iar vărsarea unui praf fin, bentonita, barbotarea sa, apoi depunerea în liniște pe fund a acestuia, operație în timpul căreia lua cu sine toate impuritățile din vin, acesta rămânând limpede ca apa. Apropo de apă, câteodată oamenii satului mai băgau și niște apă în vinul din bazin, printr-un furtun gros cât piciorul meu, de bună seamă ca să nu fie prea tare și să se îmbete oamenii repede când îl beau. Sau cel puțin așa socoteam eu la vârsta respectivă!

În timp ce umblam noi trei și cu Csabi printre budane și bazine imense, a lu' Procuroru ne-a rupt de grupul vizitatorilor, ducându-ne spre zona de depozitare din fundul halei.

– Haideți să mâncați ceva bun, ce n-ați mâncat voi în viața voastră!

– Ce, mă Costele, a întrebat Tache?

– Un fel de magiun pe care-l fac ăștia din vin și-l țin în niște borcănele mici, unde intră doar nea Mihai a lui Mușat, că el e laborant. Dar eu știu unde ține ascunsă cheia.

Și dând la o parte o imitație de amforă antică, Costel luă o cheie, deschise magazia și intră cu tupeu înăuntru. Mai cu frică l-am urmat și noi, consolați cu ideea că dacă ne prinde nea Mihai, Costel îl are unchi și n-o să ne facă nimic. În magazie era răcoare, erau o mulțime de rafturi, iar pe ele într-adevăr stăteau borcănele mici cu un fel de gelatină, de toate culorile, cu etichete frumos lipite: „Prod 67, fet reg, oct, dealu dorob". Costel ne-a spus din start să nu ne atingem de nimic, a luat un borcănel de culoarea chihlimbarului și o linguriță mică de tot, dându-ne câte o linguriță fiecăruia să gustăm.

– Mamăăă, ce bun este! Mai dă-ne câte una, Costele.

– Nu, mă, că nea Mihai nu-mi dă nici mie mai mult, zice că e „perecolos".

Zis și făcut, ne-am mai învârtit puțin prin magazie și am ieșit, încântați de aromele nemaipomenite ce parcă ni se plimbau prin gură. Când să închidem ușa, ce să vezi? Csabi luase borcănelul cu el și aproape îl dăduse gata pe tot, având o expresie de satisfacție pe figură, de parcă era motanul cu vrabia în gură. Costel i l-a smuls din mână, l-a privit consternat, apoi l-a certat, dar fără folos. Ungurul nu înțelegea cu ce greșise.

– Lasă-l, măi Costele, hai să mergem să vedem unde-s ăștilalți, pe unde au ajuns.

Neliniștea

Dar nici n-am ajuns bine în fundul curții MAT-ului, unde ne-am așezat la umbra unui nuc, când Csabi a început să se comporte ciudat. Mormăia tot

timpul în ungurește, legăna capul la stânga și la dreapta, după care o dată s-a lăsat pe spate, a închis ochii și a început să sforăie ca un polizor.

– Csabi, Csabi, ce ai mă frate? Ți-e rău? Deschide naibii ochii, nu te prosti!

Dar sub nicio formă n-am reușit să-l trezim. Eram speriați rău, mai ales că nouă ne spusese Costel să nu luăm decât o linguriță din marmelada de culoarea mierii, iar Csabi mâncase aproape tot borcănelul. L-am ascultat să vedem dacă-i bate inima, am adus apă și l-am stropit, dar degeaba.

– Ce facem cu ăsta frate, cum îl ducem acasă? Poate dacă doarme își revine, doar n-o fi otravă în borcănele, că noi nu avem nimica.

– Hai să-l ridicăm în picioare, și-l ținem din părți, poate merge așa.

Dar cum Csabi avea vreo 60-65 kg, necooperând în nici un fel la eforturile noastre, n-am reușit să facem mare lucru cu el.

– Băi, eu mă duc să aduc o căruță, ne chinuim noi trei, îl aduc și pe Paleleu, că e forțos și el, îl punem noi sus cumva.

Zis și făcut, patru copii – destul de solizi de altfel – cu chiu cu vai l-am urcat în căruță și l-am dat jos la a lu' Procuroru acasă. După care mai mult l-am târât într-un pat. Apoi l-am păzit până spre seară, când veneau părinții lui Costel de la câmp, plecând atunci ca să nu stârnim bănuieli. Costel le-a explicat acestora că Csabi s-a culcat mai devreme, că este obosit. Dimineață oamenii au plecat la câmp, noi ne-am prezentat la Costel pe la zece, dar Csabi sforăia în continuare ca un samovar pus la fiert. Eram mai speriați ca oricând!

– Du-te mă după nea Mihai, că azi e liber, să-i spunem ce-am făcut și să ne ajute!

Așa că după jumătate de ceas nea Mihai asculta povestea noastră, consternat și schimbat la față.

– Un borcănel de 200 de grame sau de 400? Gândiți-vă bine, este important!

– De 200, bre nea Mihaie! Din ăla micu. Noi am mâncat câte o linguriță și el aproape tot restul.

– De 200, deci. Tot e bine, deși făcut mangă cum este, nu știu cât mai doarme. Pare solid, așa că ar trebui să se trezească azi. Stați lângă el și când se trezește dați-i să bea multă apă.

– Da' ce era marmelada aia, nea Mihaie?

– Aia era inima vinului, mă deșteptilor! Așa păstrăm probe din toți anii, de 30 de ani încoace, ca să le studieze mai târziu specialiștii. Acolo era tărie cam cât în 2-3 chile de vin. Ăsta e beat turtă, dar dacă e sănătos o să rămână doar cu o durere de cap cumplită, când s-o trezi. Și cu o sete greu de potolit. Costele, du-te în beci și adu o cană de un chil cu zeamă de varză, să o ții aproape când o face ochi.

Și bineînțeles că nea Mihai nu degeaba era laborant, știa el care e treaba cu vinul. Csabi s-a trezit pe la patru după-masă, buimac, cu gura cleioasă, fața roșie și o durere de cap puternică. Tratamentul cu zeamă de varză și-a făcut efectul, așa că spre seară putea lega fraze simple cu noi. Cel mai greu a fost să-l

convingem că dormise 28 de ore încontinuu, iar acum este miercuri, nu marți, cum își amintea el!

In memoriam Ghiță, porcul românesc

Selecția

Pe porcii noștri, cei pe care îi creșteam în curte în vremea copilăriei, îi chema invariabil Ghiță. Nu știu să spun de ce, n-am reușit să aflu răspunsul de la părinți. Nu știu dacă și în alte case din Obrejița era obiceiul asta, să-ți botezi porcul cu același nume, an de an. Pentru că dacă ar fi așa, ar trebui să răsfoim puțin prin obiceiurile populare din străbuni. Care străbuni, de exemplu, botezau vacile cu nume date după ziua din săptămână în care erau fătate, de se zăpăceau văcarii de câte Joiene, Marțole, Sâmbotine sau Dumane aveau în cireada pe care o duceau la păscut. Cum noi cumpăram porcul de la târg, ca godac, e clar că botezul de acest gen nu-și avea locul.

Oricum porcii noștri primeau nepăsători la început acest nume de alint, ajungând însă să și-l însușească cu timpul, când începeau să-l asocieze cu strigătul stăpânului, care aștepta ceva de la ei. Sau de la dânșii, cum s-ar spune prin Moldova, unde respectul față de animalele de casă chiar nu este vorbă goală.

Godacii îi alegea întotdeauna mama, care – fie datorită genei de ardeleancă, fie datorită faptului că la stâna bunicului se creșteau întotdeauna 7-8 porci, hrăniți cu zer, avea un fler infailibil în a depista un exemplar bun de carne, și care să crească fără a acumula prea multă grăsime. Da, da, fără prea multă grăsime. Dacă în Ardeal grăsimea este apreciată în mod special, urmând să furnizeze slana, aliment de bază în hrana zonei, la curbura Carpaților aceasta nu era dorită în mod deosebit. Se făcea șuncă, bineînțeles, se și topea grăsime pentru carnea pusă la garniță, dar carnea era pe locul întâi în topul preferințelor.

Mama se uita întotdeauna la botul godacului, la formatul urechilor, la lungimea trupului, și când spunea hotărâtă: „Pe ăsta îl luăm!”, puteai fi sigur că din godacul respectiv va crește un porc pe cinste. De multe ori tata strâmba din nas, pentru că godacul respectiv fie era negru, fie bălțat, cu niște pete mari pe corp. Și în general arăta mai urât decât niște porci rozalii, ca fundul de bebeluș, care-ți agățau ochii de prin căruțele megieșilor. Dar mama i-o tăia scurt, spunându-i că purcelul ales este fie Bazna, fie corcit cu vreun porc din aceasta rasă:

– Ce vrei, să-l iau pe ăla roz cu botul scurt, care se va transforma într-un munte de grăsime, după ce o să ne mănânce și urechile? Cine să mănânce atâta grăsime, că vouă nu vă place, iar eu n-am voie. Să dau bani pe porc și furaje ca să fac săpun de casă din el?

Achiziția godacului se făcea de la oborul ce se ținea sâmbăta la Plainești, sat de pe fosta moșie Plaginești, căruia comuniștii îi schimbaseră numele în

Dumbrăveni, ca să facă uitată amintirea boierului Plagino. Asta după ce vreme de vreo 20 de ani îi spuseseră satului Suvorov, pentru că-l blagoslovise Dumnezeu cu statuia generalului rus cu același nume, ce se luptase pe valea Râmnei pe la 1789.

Porcii aleși de mama creșteau exact pe coordonatele prorocite de ea, spre mândria tatei, care era cel ce primea complimentele gospodarilor ce ajungeau pe la noi prin curte, și zăreau locatarul cotețului de lemn din fundul curții. Cotețul ăsta, spre deosebire de multe altele din sat, era o adevărată reședință princiară porcină, iar aici mâna tatei de meseriaș se vedea cu prisosință. Era ridicat pe piloni, astfel încât eventualii șobolani veniți din vecini să nu aibă unde să se cuibărească, avea un șanț de scurgere pentru dejecții sub el, și avea trei compartimente: locul de hrănit, locul de dormit și locul de făcut nevoile.

Tata insista să învețe porcii să-și facă nevoile într-un singur colț al cotețului, și cu mulți dintre ei reușea! Era mai ușor de curățat așa iar porcii erau și ei mai curați. Locul de dormit avea paie și coceni, și era delimitat printr-un trunchi de lemn bătut în cuie, în podea, care îi servea porcului și drept scărpinătoare. Teica cu apă era bine fixată și ea într-un colț, și-i puneam des apă curată, de fântână, chiriașului.

Într-un an, când mama se simțea rău de mai mult timp, a trebuit să accepte situația că nu se poate deplasa la Plainești, să cumpere porcul. Așa că sarcina i-a revenit tatei. Chiar în acel an ai mei se hotărâseră să încerce o schimbare de abordare. Pentru că cei trei copii crescuseră mari, s-au gândit să ia doi godaci. Pe unul să-l sacrifice după câteva luni, când va ajunge la 60-70 de kilograme, iar pe celălalt să-l crească până la Crăciun. Sperau să se descurce mai ușor cu mâncarea pentru familia lor numeroasă, pentru că oamenii cumpărau rar carne de la oraș în vremurile respective, ținând cont că aveau curțile pline de găini, rațe, gâște și curci, unii aveau și câte o capră-două și mai creșteau și porci.

Băltărești

Tata a plecat mândru la târg, cu banii la teșcherea, urmărit de sfaturile mamei referitoare la cum ar trebui să arate godacii. Pe la ora 11.00 o căruță a unui consătean a tras în fața porții și acesta l-a ajutat pe tata să ducă achizițiile în coteț. S-au cinstit cu un rachiu și tata a mulțumit pentru ajutor. Mama a ieșit cu greu din casă s-a dus la coteț și brusc a început să ofteze.

– Ia veniți și voi copii, să vedeți ce porci a luat tăticu'. Păi bine, omul lui Dumnezeu, cum ți-am zis eu să arate, cum să aibă botul și urechile?

– Ce-ai, măi, ce nu-ți convine? s-a răstit tata, nervos.

– Ce nu-mi convine? Nu-mi convine că ai luat doi pui de băltărești sau de porci corciți cu mistreți din Baltă. Tu ai mai văzut porci așa păroși în viața ta? Și cu părul aspru ca peria de spălat dușumele? Ăștia s-or face mari când mi-oi vedea eu spatele. Și dacă n-am merge împreună de atâția ani la cumpărat! Și totuși n-ai învățat nimic…

Mama a avut, ca de obicei, dreptate. Venise toamna și băltărețiii nu puseseră pe ei nici 10 kg de carne, abia dacă aveau 30 de kilograme fiecare. Și nici nu vroiau să mănânce ce primeau, catastrofă, ce mai. La sfârșitul lui august, după ce strânsesem și ultimele legume din curte, i-am lăsat slobozi prin grădină, că și așa nu vroiau să mănânce. Sămânța de mistreț s-a vădit imediat, au început să râme prin grădină ca tractoarele, de râdeam strâmb spunându-ne că nu va mai trebui arată în primăvară.

Într-o duminică dimineață, tata trăsese o fugă la Râmnicu Sărat, la aprovizionare. Și venise cu vreo trei kilograme de merlucius superb, spre bucuria noastră, în meniul cărora peștele era o apariție rarisimă. Mama l-a curățat frumos, i-a tăiat capetele, l-a spălat și l-a pus într-un lighean, în așteptarea orei prânzului. Pe vremea aceea nu aveam frigider, așa că mama lăsase peștele pe masa din curte, punând un lighean mai mic peste, drept capac, iar pe acesta o cârpă udată cu oțet. Oțetul se evaporă cu consum de căldură, ceea ce menținea conținutul ligheanului acceptabil de rece.

În timp ce ea trebăluia prin chiler, iar eu citeam ceva în odăița de zi cu zi, deodată în curte s-a auzit un zgomot puternic, ca o salvă de tun.

– Ce Doamne iartă-mă s-a auzit? întrebă mama cu voce tare. Ce putea să cadă, că n-am nimic rezemat pe lângă casă.

Apoi, odată ce înțelegerea cauzei și-a făcut loc în mintea ei, a strigat speriată:

– Peștele! Băiatule, fugi repede, că l-au trântit porcii!

Am fugit afară, unde aveam să asist la o întâmplare de poveste. Porcii, slobozi prin curte, simțiseră mirosul de pește. Au venit, s-au săltat cu picioarele din față pe masă, nu știu cum, că era înaltă, au tras cu gura cârpa, și o dată cu ea cele două lighene. Când am ieșit eu, fiecare apucase să înghită cam câte un sfert de merlucius și se chinuiau să-l înghită cu totul, precum șarpele boa ce înghite căprioara. Peștele era prea mare pentru gâtul lor, ca să-l înghită cu totul, și făceau eforturi să-l morfolească cu dinții, în timp ce tot ridicau capetele în sus, în speranța că le va aluneca pe gât.

Mama a ieșit și ea, s-a uitat câteva zeci de secunde la ei și a izbucnit în hohote de râs. Care m-au molipsit și pe mine, făcându-l și pe tata să apară din atelier, mirat de atâta veselie. După ce am tras o porție bună de râs, tata s-a apucat să le rupă peștele din gură, ca să nu se înece cu el. Eu am încercat să recuperez jumătatea de pește ce rămăsese în lighean, și nu ajunsese pe jos, dar mama, clătinându-se de râs, mi-a făcut semn să-l las acolo. După ce godacii au molfăit câte un merlucius făcut bucăți de către tata, mama i-a gonit spre fundul curții, nu înainte de a le spune:

– Ei bine, dragilor, se pare că v-am aflat secretul. Să vedeți cum face Sofița porci de tăiat din voi până la Crăciun.

Din ziua aceea peștele și-a făcut loc în meniul godacilor băltărești. Dar nu merlucius, că pe acela îl mâncam rar și noi. Nu. Mama, inventivă, a găsit altă soluție. Le făcea fiertura de zi cu zi, pe care înainte nu prea o băgau în seamă, iar în ea le amesteca câteva capete de hamsii. Cum simțeau miros de pește, o

înfulecau pe nemestecate. Hamsiile le mâncam noi, bineînțeles, având grijă să punem deoparte capetele și cozile. Vânzătorul de la cooperativă a rămas mirat de faptul că am început să devenim clienți regulați de hamsii, hering și scrumbii sărate.

Scrumbiile sărate, și uneori afumate, erau una din mâncărurile mele preferate. Așa că acum de-abia așteptam ca la cooperativă să lipsească hamsiile, ca să mă gratulez cu câte o scrumbie, ale cărei resturi ajungeau la purcei.

În circa 4 luni cei doi bălțăreți au crescut de mai mare dragul, ceea ce ne-a asigurat niște sărbători de iarnă liniștite.

Sacrificiul

Bineînțeles că porcii, odată crescuți la greutatea visată, mai trebuiau și tăiați! Ziua de Ignat era fascinantă din multe puncte de vedere pentru noi, copiii. Ne trezea din somn, dis de dimineață, guițatul agonizant al porcilor, sacrificați în virtutea tradiției și a necesarului de hrană pentru sezonul rece. Erau niște zgomote pe care am fi preferat să nu le auzim, pentru că știam foarte bine ce se ascunde în spatele lor. Paradoxal, în același timp așteptam cu nerăbdare tăiatul porcului nostru, pe care să-l călărim, să-i mâncăm o ureche frecată cu sare, și mai ales ceva șorici de pe burtă. Ciudate trăiri nu-i așa? Dar ce să mai spunem de ale părinților? Mai ales ale tatei, care vorbea mult cu porcul, îi plăcea să-l hrănească din palmă și se atașa mult de el. Fiind nevoit apoi să-l dea pe mâna gâdelui, să privească cu inima strânsă actul uciderii animalului nevinovat, ca după aceea să se apuce cu osârdie de „prelucrarea” acestuia.

Fiind milos din fire, tata nu putea sa taie porci, nici pe ai lui, nici pe ai altora. Se mobiliza însă și tăia iepurii și iezii crescuți de noi, deși se vedea că nu-i face plăcere. Despre găini nici nu se mai punea problema, ele cădeau victima primului bărbat din familie găsit de mama prin curte, chit că avea 10 ani sau 40. Învățasem de mici să prindem de picioare găina aleasă de mama, să i le strângem bine, să-i potrivim gâtul pe un butuc de lemn aruncat în vreun colț al spatelui curții, și – cu o mișcare scurtă de toporișcă sau cosor – să-i desprindem capul de trup. Apoi să o aruncăm repede cât mai departe, într-o zonă cu iarbă, ca să nu fim stropiți de sângele ce țâșnea – arteziană fină – din vasele secționate.

Porci tăiau mulți oameni din sat, dar puțini erau pricepuți cu adevărat la asta. În cotul nostru maestrul consacrat era nea Costică Dițu, vecinul nostru. El, împreună cu fratele său, vecin și el, ne construiseră de la zero casa, în anul de grație 1963. Ne erau amândoi vecini, pentru că împărțeau un loc de casă, înghesuiți fiecare în câte o jumătate. Nu știu cum se ajunsese în această situație, dar viața lor de copii nu fusese de loc ușoară, tatăl lor rămânând în prizonierat în Rusia, după al Doilea Război Mondial. Și alegând să rămână acolo definitiv, oarecum surprinzător, și după ce avea să execute pedeapsa.

Nea Costică opera porcii cu un cuțit masiv, cu lama lungă, și plăselele negre, pe care am impresia că-l folosea doar pentru această ocazie. După ce eu am împlinit vreo 13-14 ani, a schimbat cuțitul acela cu ceva deosebit. Asta

pentru că joaca noastră de copii se învârtea mult în jurul locurilor unde se desfășuraseră lupte în cele două războaie mondiale. Zona noastră, de la curbura Carpaților, fusese teren de luptă în toate războaiele importante, datorită poziției strategice.

În consecință rămăseseră multe cazemate și puncte fortificate ascunse în pământul satului, mai ales pe văi, pentru că până aici ajungea celebra linie fortificată Focșani-Nămoloasa-Galați, destinată să oprească Armata Roșie din înaintarea ei vijelioasă în 1944. Prin cazemate găseam tot felul de obiecte militare, mai mult sau mai puțin deteriorate de timp. Cartușe, capse, grenade, mine, fitile, proiectile, și câte și mai câte. Bineînțeles că Obrejița avea câțiva copii cu degete lipsă la câte o mână, sau fără palmă de loc, cu câte un ochi scos, sau chiar decedați. Toți suferind datorită curiozității ce-i punea să bată cu piatra, sau cu vreun fier, în proiectilele rămase de pe front și găsite de ei.

Într-o astfel de peregrinare, Nelu – băiatul lui nea Costică – găsise o baionetă deosebită. Arăta mai degrabă a sabie de ofițer, lungă și ușor curbă, dar avea inelul și sistemul de prindere la pușcă, ce ne spuneau că este baionetă. Era dintr-un oțel deosebit, dacă după zeci de ani era doar puțin ruginită. Mânerul era dintr-un aliaj special, frumos decorat și se prezenta impecabil și el. Bucuria noastră că vom putea să ne jucăm în sfârșit cu o sabie adevărată a fost de scurtă durată. Asta pentru că o dată ajunși acasă, nea Costică a pus mâna pe baionetă, a privit-o admirativ și ne-a arătat șanțurile săpate în lamă, pe ambele părți:

– Astea sunt pentru ca să se scurgă sângele mai ușor. Să vedeți voi ce cuțit de înjunghiat porcii fac eu din asta!

Și oricât s-a dat Nelu cu fundul de pământ și a urlat, așa a rămas. Nea Costică s-a dus la un meșter, i-a scurtat lama, i-a modificat garda, și și-a făcut cel mai tare cuțit de înjunghiat porcii din zona de curbură a Carpaților.

Aprecierea de care se bucura Nea Costică ca și casap nu era deloc gratuită. Avea știința de a înfige cuțitul în gâtul porcului la momentul oportun, când acesta – obosit de atâtea zbateri repetate – stătea câteva secunde nemișcat, să-și tragă sufletul. Îl înfigea adânc, până când garda mânerului întâlnea pielea. Apoi îl mișca stânga-dreapta în interiorul gâtului animalului, fără ca să miște mâna din loc, astfel că gaura rămasă la suprafață era puțin mai mare decât lățimea lamei. Asta puțini obrejani puteau face, o gaură mică pentru sângerare bucurându-se de aprecieri unanime.

Mai ales dacă ținem cont că sacrificiile începeau de dimineață, iar la fiecare ibricul de țuică fiartă era nelipsit, astfel că cei care tăiau ajungeau să cam dea rateuri după 2-3 porci. De aceea tata avea grijă ca nea Costică să înceapă sacrificările cu noi, de fiecare dată, și apoi să meargă la ceilalți solicitanți. Vecinul nu disprețuia țuica fiartă, dimpotrivă și în timp ce o bea cu satisfacția lucrului bine făcut, mai scăpa câte-o înjurătură, în nota sa personală:

– Tu-i mama de la Țuțurliga, l-am dovedit și p-ăsta! Să-l mâncați sănătoși!

Ritualul

Urma un întreg ritual, păstrat de sute de ani probabil la sacrificarea porcului care se respecta cu sfințenie. După ce porcul era lăsat puțin pe o parte, să curgă sângele din beregăți, era pus pe burtă și începea pârlitul. Pârlitul porcului la Măcrineni se făcea întotdeauna cu paie de grâu, de bună calitate, tata având întotdeauna doi baloți pregătiți în magazie. Paie bune, uscate, dar nu prea mult, ca să nu ardă prea repede, cu pălălaie mare, ca să coacă prea repede șoriciul, iar acesta să plesnească!

Tata și unul din frații mei mai mari luau paiele în furci, le aprindeau de la cele ce ardeau deja, și apropiau furca de porc, cu mare grijă, să nu-l înțepe cumva. Doar flacăra trebuia să se prelingă pe trupul animalului, pârlind părul tare, din care pe vremuri se făceau perii și pensule. Porcul era apoi răsturnat, pe fiecare parte, ca pârlirea să fie completă. La subțioară operațiunea era delicată, iar unul din meșteri mișca piciorul cu furca, îndepărtându-l de corp, în vreme ce celălalt strecura cu dibăcie flacăra paielor din furcă spre zona sensibilă.

Odată pârlit bine, astfel încât șoriciul căpăta o tentă maro închis pe toată suprafața, operațiunea Foc se termina, începând operațiunea Apă. Porcul era spălat bine, cu apă fiartă pregătită din timp, în timp ce tata răzuia șoriciul cu lama unui cuțit mare. Era o operațiune delicată, ce presupunea măsură, și doar el o putea face așa cum trebuia. Apă, răzuit, iar apă, iar răzuit, până când șoriciul revenea la o culoare roz mai închis, ca de reclamă. Se răzuiau toate ungherele, cu grijă, pentru că nimănui nu-i plăcea ca șunca să aibă șoriciul gros și cu urme de păr.

După ce era spălat bine, decedatul era mutat pe o ușă de lemn, sprijinită pe niște butuci de lemn, așezat pe burtă cu picioarele desfăcute, și începea să fie frecat bine cu sare mare, grunjoasă, pregătită și ea din timp. Era frecat peste tot, apoi se avea grijă să rămână sare din belșug și pe el. După aceea era acoperit cu o pătură veche, și lăsat cam 30 de minute cu sarea pe el. Acesta era momentul așteptat de noi copiii, care eram așezați pe porc să-l călărim, ceea ce și făceam cu strigăte de îndemn, bătându-l cu palma tare pe spate. În timpul ăsta bărbații luau o țuică fiartă, eventual și o plăcintă, dacă mama avusese timp să facă așa ceva.

Odată scurs intervalul stabilit, porcul era dezvelit. Tata îi cresta o cruce mare în frunte cu cuțitul, apoi cu grijă îi reteza căpățâna. Noi copii ne miram de fiecare dată ce cap mare avea porcul, ca apoi să ne mirăm și mai mult când vedeam cât de puțin creier ascundea acea cutie craniană imensă. Căpățâna era așezată în zăpadă, cu gâtul în jos, ca zăpada să tragă sângele din diversele vase secționate de baioneta lui nea Costică. Apoi începea tranșarea, după ce tata cresta o dată șunca pe toată lungimea șirei spinării, împărțind zona de lucru în două.

Un bărbat pe stânga, altul pe dreapta, cu două cuțite super ascuțite, începeau să scoată mușchii mari, mușchiuleții, pulpele și așa mai departe, totul cu șunca desfăcută ca suport, întinsă pe ușa de lemn. Șunca se scotea la final ca

o plapumă, după care mama și tata se sfătuiau câtă șuncă să țină, câtă grăsime să topească, după socotelile lor, bine știute. Între timp noi primeam o bucată de ureche, s-o ronțăim, restul urmând să meargă la tobă. Primeam și șoric de pe burtă, după ce părinții încheiau socoteala, iar tata tranșa bucățile de șuncă.

În timpul tranșatului mama se ațînea pe lângă tata, cerându-i să taie diverse bucăți anume, când mai cărnoase, când mai grase, pe care le punea într-o oală. Fugea cu ele la bucătărie, le spăla și le tranșa, iar în câteva zeci de minute mirosul înnebunitor de „pomana porcului" umplea toată ograda. Mama nu stătea lângă tigaie, ne însărcina pe noi cu asta, și se apuca de curățitul mațelor, cât erau calde. Pomana porcului era un fel de încununare a zilei de muncă, dar pentru părinții mei aceasta continua până târziu, spre miezul nopții. Abia atunci se opreau, după ce toba mare și cea mică erau umplute, cârnații făcuți, împreună cu ceva caltaboși cu orez, specifici zonei. Carnea era tranșată, șunca dată cu sare și pusă la rece, în așteptarea afumării, oasele pregătite pentru a fi puse la untură a doua zi.

În mare parte Operațiunea Porcul se încheia în ziua respectivă, târziu în noapte, chiar dacă se mai trebăluia mult și a doua zi…

Io Tan, tu Tana…

La noi în sat aveam și un om mai întârziat la minte, care locuia la marginea satului, într-o bojdeucă ridicată probabil de înaintașii săi. Era un tip înalt, și destul de bine legat, ceea ce îi permitea să execute diversele munci grele, la care sătenii îl chemau. Sau poate era mai legat tocmai datorită respectivelor munci. Oamenii îi dădeau ceva bănuți, obligatoriu mâncare, mai niciodată băutură. Îi mai dădeau și haine mai vechi, ale lui se uzau repede, datorită muncilor grele pe care le presta. Se exprima cu greutate și mânca des litere, mai ales că pe unele, precum *„s"* și *„r"*, nici nu le putea pronunța. Se bâlbâia, gângăvea, mă rog, tot tacâmul. Îl chema Stan. Sau, în pronunția proprie, Tan.

La un moment dat un „om de bine" din sat, văzând viața amărâtă și singuratecă a lui Stan, s-a gândit să-i caute o femeie. Pentru că lucrurile se trec mai ușor în doi. S-a agitat el, a vorbit cu unul și cu altul, inclusiv prin satele vecine, iar într-o zi efortul i-a fost răsplătit. A aflat că la Căiata, destul de aproape de noi, era o femeie singură, care la rândul său era rămasă în urmă cu mintea. S-a urcat în căruță și s-a dus până acolo. A vorbit cu femeia, i-a spus că i-a găsit un bărbat bun de însurat, și a convins-o să meargă să-l vadă. Dialogul dintre cei doi a fost probabil spumos, din păcate n-au fost martori care să-l relateze. Cert este că într-o bună zi căruța s-a oprit în fața bojdeucii lui Stan. Consăteanul nostru a ajutat-o pe femeie să coboare. Era trupeșă rău, avea un cap mare și un păr hălăciugă, care nu prea văzuse săpunul. O broboadă mare, ce cunoscuse vremuri mai bune cândva, ascundea și ea ce putea din partea superioară a făpturii.

Întâlnirea de gradul trei între cele două entități s-a produs în curte, în fața casei. S-au oprit unul în fața celuilalt, fără să se clintească, doar uitându-se unul la celălalt. Cum după câteva minute starea de încremenire continua, intermediarul i-a făcut semn energic femeii să zică ceva. Aceasta l-a privit mirată, apoi și-a amintit probabil ce caută în curtea respectivă, a tras un chicotit și a început să glăsuiască. Avea un glas special, care semăna cu zgomotul scos de pietrele de la moara lui Loe, când se frecau între ele.

– Bună ’iua! Cum te ’iamă?

– Pe mine?

– Îhâââ!

– Pe mine mă ciamă Tan.

– Aaaa…

– Da pe tine, cum te ciamă?

– Pe mine mă ’iamă Tana!

Răspunsul femeii l-a blocat momentan pe omul nostru. Apoi acesta s-a însuflețit brusc, a tras un fel de chiot, și a concluzionat:

– *Io Tan, tu Tana! Ptiu, a dacului bodeala!*

Nu vă mai povestesc despre faptul că la noi în sat expresia „Io Tan, tu Tana!” a pătruns în limbajul comun, fiind folosită frecvent, pentru că exprima sintetic o anumită situație.

Covrigi de Buzău

Ieri mi-a scris consoarta pe messenger să cumpăr niște covrigi de Buzău. În prima clipă am avut un moment de blocaj, prins și cu problemele de la muncă, neînțelegând cum să ajung eu la Buzău să iau covrigi? Apoi procesorul și-a dat drumul la capacitate aproape normală, și am realizat că vrea covrigi de Buzău la pungă, făcuți de o firmă din... Rm. Vâlcea!

Mă rog, economia de piață are căile ei, întortocheate. Cert este că acei covrigi la pungă, altminteri destul de buni, n-au nicio legătură cu covrigii de Buzău și Rm. Sărat ca și gust. Ca unul care a fost înțărcat cu covrigi de Rm. Sărat, credeți-mă că știu ce spun. Covrigii buzoieni, clasici și originali, au caracteristicile lor speciale. În primul rând sunt simpli, fără adaos de semințe de mac, susan sau granule de sare grunjoasă. Apoi sunt micuți și subțiri. Se coc mai bine așa, iar coaja coaptă are un gust aparte. Și au și un secret, pe cale să se piardă după revoluție, când au dispărut pentru o perioadă: se opăresc înainte de a fi introduși în cuptor. Asta face ca și atunci când se usucă, stând mai multe zile, să rămână crocanți și să poată fi rontăiți cu plăcere.

Pentru că acești covrigi nu sunt destinați numai consumului imediat! Când eram copii, tata ne lua de la oraș unul sau două șiruri de câte 100 de bucăți și ni le atârna de grindă, în cămară. Problema foamei, care ne-ar fi obligat să întrerupem joaca, era astfel rezolvată. Veneam în goană de pe uliță, intram în

cămară, rupeam 3-4 covrigi, apoi demaram din nou la joacă, în timp ce-i mâncam din mers.

Covrigul buzoian este implicat adânc în viață locuitorilor zonei. Îl găsim legat cu ață la mânerul cănii de lut (porțelan, mai nou), alături de câteva cireșe de mai, atunci când se împarte pentru Moșii de vară. Și-l găsim lângă lumânare, și batistă uneori, în mâna celor care au participat la slujba de înmormântare. Ce îmi plăcea în comunism, legat de covrigi, era faptul că puteai să-i mănânci calzi, proaspăt scoși din cuptor, la orice oră din zi și din noapte! La fabrică era o ferestruică ce dădea spre stradă, la care băteai și noaptea dacă doreai, ți se deschidea imediat, odată cu lansarea întrebării scurte: Câți? Un covrig era 15 bani, cu 1 leu mâncai 6-7 covrigi, depinde cât de îngăduitoare era vânzătoarea referitor la diferența de 5 bani.

Cei mai buni covrigi i-am mâncat pe la vârsta de 14 ani, când soțul unei verișoare – șofer de meserie – m-a luat cu Dacia de la Brașov, să mă ducă la Obrejița natală. Am plecat noaptea târziu, când s-a putut elibera el. Am luat-o pe la Întorsura Buzăului, iar drumul de noapte m-a fascinat, n-am închis un ochi. Când am ajuns în Rm. Sărat, pe la trei dimineața, stomacul cam dădea semne de neliniște.

– Ce-ai zice de niște covrigi calzi? m-a întrebat vărul, și l-am iubit în clipa aceea ca pe un frate mai mare.

Știa drumul către fabrică cu ochii închiși, a bătut la gemuleț, și a venit înapoi în mașină cu 20 de covrigi pentru noi și un șir de 100 separat. Văzând privirea mea mirată, a spus scurt:

– Păi, ai tăi nu merită și ei să mănânce niște covrigi calzi?

Mirosul de covrigi din mașina aceea, care se mișca rapid prin noapte spre satul natal, îmi bântuie și astăzi amintirile.

Aho, ahou, de omul nou!

Fulgii înghețați pe care-i vedea în lumina lunii, galopând în cete nenumărate spre apus, i se păreau Băiatului soldații armatei unei invizibile Regine a gheții, din imperiul Răsăritului Alb, alergând să-i îndeplinească poruncile. Când și când unii i se așezau pe obrajii rumeni, murind prematur pe acest câmp de luptă neașteptat, fără să-și fi îndeplinit misiunea. Rămâneau în urma lor lacrimi mici de apă, care încercau să alunece pe sub fular spre gâtul Băiatului, dar înghețau înainte să ajungă acolo, atinse de răsuflarea lui Moș Crivăț.

Pe ulițele din apropiere, glasurile cristaline ale colindătorilor, sunetele grave ale buhaiurilor trase cu sârg de cozile lungi, precum și pocnetele ca niște împușcături ale biciurilor mânuite cu înverșunare, se amestecau cu zornăitul zurgălăilor și acioilor nelipsite de la astfel de evenimente. De fapt orice planificare de constituire a unei cete care să meargă cu plugușorul, sau cu Plugul Mare după o anumită vârstă, începea cu un inventar al clopoțeilor, cărora

– la Obrejița – li se spunea și acioi. Poate și pentru că acești clopoței se atârnau de regulă la gâtul oilor, ca să dea acestea de știre pe unde le poartă păscutul. Nu era copil în sat care să nu aibă măcar o acioaie, mai mică sau mai mare, păstrată cu sfințenie pentru colindat, de la un an la altul. Fericiții care aveau părinți cu căruță aduceau la întâlnirea de taină șiragul de zurgălăi de la gâtul calului, prinși zdravăn pe o curea de piele, aducând în extaz întreaga ceată de viitori colindători.

Beleaua cea mai mare era însă cum să facă rost de păr de coadă de cal, pentru buhai. Posesorii de cai din sat erau pur și simplu exasperați de asaltul copiilor, care le cereau câte o șuviță din coada dobitoacelor. Bineînțeles că le făceau voia celor mai apropiați, dar bunăvoința avea și ea limite, mai ales că un cal berc de coadă parcă nici nu mai era cal. Cu putinica de lemn și pielicica întinsă pe ea nu erau probleme, se păstrau de la an la an. Probleme la fel de mari erau și cu biciul, când nu se putea împrumuta unul de la vreun posesor de atelaj. Șnurul împletit din fâșii subțiri de piele era greu de confecționat, mai ales că piele tăbăcită de dimensiuni mari nu se găsea pe toate drumurile.

Băiatul mai răbufnea câteodată în fața părinților, supărat că nu găsea păr pentru buhai:

– De ce naiba sunt atât de puțini cai în sat? Nu este nevoie de mai mulți? Sunt atâtea lucruri de cărat.

– Pentru că i-au omorât comuniștii, îl mai lua gura pe dinainte pe tatăl său, el însuși membru de partid de ceva vreme.

– Hei, mai ușor cu vorbe din astea în fața copiilor, intervenea mama repede.

Și încerca să le spună că sunt scumpi caii, că n-ai de unde să-i cumperi, că o căruță este și mai scumpă. Și că s-au înmulțit tractoarele și camioanele, deci nu mai este nevoie de cai mulți.

Băiatul simțea că mama încearcă de fapt să le deturneze atenția de la vorbele tatălui, că ce le spunea ea nu era cea mai plauzibilă explicație. În același timp ideea că niște oameni ar putea fi atât de cruzi încât să omoare sute de mii de animale, blânde și frumoase, și în același timp utile, i se părea de neconceput. Trebuia să afle dacă așa fusese. Așa că într-o zi, când unchiul Titi – fratele tatei – bea o țuică-două la masa din bucătăria lor, prinsese un moment când rămăseseră singuri, și-l atacase frontal:

– Unchiule, e adevărat că odată comuniștii au omorât toți caii din țară?

Unchiul tresărise puțin, mirat de subiectul întrebării, venită de la un țânc de 12-13 ani.

– Da, măi fecior, așa a fost. Unul Moghioroș, mare știab în Comitetul Central, a zis că nu avem destule vaci pentru că le mănâncă fânul caii. Și a dat ordin să îi omoare.

– Pe toți?

– Pe toți ar fi vrut ei, dar au mai scăpat puțini dintre ei.

– Și ce făceau cu ei, după aia?

– Îi dădeau la abatoare, îi dădeau la porci, sau îi îngropau în gropi cu var. De atunci greu mai găsesc oamenii câte doi cai, să-și facă atelaj. Iar prețul le-a crescut mult, că nu se prea mai găsesc.

Confruntat cu confirmarea grozăviei întâmplate, Băiatul a purtat mult timp în sufletul său o rană ascunsă. Și Crăciunul, a doua mare sărbătoare religioasă din an, a rămas asociată în mintea sa cu uciderea cailor, așa cum Paștele era asociat cu jertfirea nevinovaților miei.

Ultimul an în care colindaseră împreună ei patru, Băiatul, Marian, Costel și Gigi, le rămăsese nesters în minte. Începuse destul de prost colindatul, cu multe porți închise și câini lăsați liberi prin bătături. Apoi încet-încet lucrurile intraseră în normal. Când ajunseseră la a lu' Țăndărică, Băiatul se săturase de tras buhaiul, așa că îl implorase pe Costel să-l lase și pe el să pocnească din bici. Acesta se lăsase greu, alergase mult până făcuse rost de bici și era mândru să-l pocnească prin curți, scoțând niște zgomote de a-i fi jurat că sunt împușcături. Până la urmă cedase și i-l dăduse, „dar numai de data asta", după cum precizase hotărât.

Bucuria de pe chipul Băiatului, atunci când a luat în mâna coderișca de lemn, măiastru strânsă la capăt cu sârmă răsucită cu meșteșug, lucioasă de atâta folosință, având în prelungire un șnur lung de piele împletită, terminat cu un mic smoc de păr, ar fi fost greu de exprimat în cuvinte. Deodată s-a simțit stăpânul acelei nopți magice de decembrie, iar fulgii de zăpadă au început parcă a se roti în cerc în jurul său, pe măsură ce mâna sa lungă descria cercul pe deasupra capului, întrerupt brusc de o voltă și o scuturare din încheietura mâinii. A icnit a descătușare când mâna a curmat brusc mișcarea, trimițând șnurul biciului pe traiectoria menită să se încheie cu o pocnitură ca de pușcă.

– Zdrang! s-a auzit însă când lucrul acesta s-a întâmplat, un zgomot neașteptat în locul pocniturii dorite. Iar unul din geamurile camerei „de la drum" a lu' Țăndărică s-a prăbușit bucăți în zăpada pufoasă.

Copiii s-au uitat uluiți unul la altul, apoi s-au uitat la rama de lemn goală, precum și la băiatul care rămăsese împietrit cu biciul în mână. Când lumina din curte a proprietarului s-a aprins însă, un resort magic s-a declanșat în interiorul lor, iar în cinci secunde nimeriră poarta, alergând spre ulița izbăvitoare. De acolo au continuat să alerge până la următoarea uliță, scurtând fără să vrea traseul de colindat, de frica represaliilor păgubitului.

Lucrurile reintraseră apoi în normal, parcurseseră entuziaști restul satului și se întorceau cu traistele pline prin ninsoare spre casă, prin întunericul gros, întrerupt din loc în loc de vreun bec montat pe stâlpii de pe marginea șoselei. Sau de luminile de la ferestrele gospodarilor, care – adunați în jurul mesei – petreceau în așteptarea noului an.

Când mai aveau vreo două sute de metri până la casa Băiatului, unde avea să se facă împărțeala celor primite, două matahale de coșmar răsăriră brusc din întuneric, blocându-le calea. Erau mari și păroase, și aveau chipuri îngrozitoare, ca din povești.

– Stați așa! Dați-ne toți banii pe care i-ați strâns, altfel dracul vă ia! se auzi o voce groasă, ca venind din fundul pământului.

Copiii rămaseră blocați, cu dinții clănțănindu-le în gură de frică, groaza paralizându-le orice mișcare.

– Bă, n-auziți, dați mălaiul încoace, repede!

Cu mișcări tremurânde Băiatul bagă mâna în buzunar, și le întinse ghemotocul de bani.

– Ăștia-s toți? Tu ești casierul?

– Da. Eu…

– Dă-i încoace și întindeți-o fuga, până nu vă rupem gâturile. Fuga marș!

Membrii cetei se prelinseră pe lângă matahale și alergară disperați spre casa Băiatului, de parcă i-ar fi alergat o haită de lupi flămânzi. Făcură cei două sute de metri într-o clipită năvăliră în chilerul casei, plângând și strigând unii peste ceilalți. Părinții băiatului ieșiră speriați, încercând să afle de la ei ce se întâmplase, dacă sunt bine, dacă sunt întregi. Băiatul se liniști primul, la vederea chipurilor familiare ale părinților, și reuși să le explice cu poticneli dese, și printre lacrimi, ce pățiseră.

– Cum adică erau păroși? Ca ce?

– Ca o blană de cojoc întoarsă pe dos.

– Și fețele, cum erau, aveau nas, gură?

– Nea Costică, aveau niște dinți mari ca măștile de la cetele de mascați, cred, dar era întuneric, răspunse Costel.

– Și una mi s-a părut că mirosea a țuică, când s-a apropiat și mi-a luat banii, completă și Băiatul.

– Grijania mamii lor! Ăia erau doi oameni mari, măi, cu cojoacele pe dos, și măști de pâslă, care și-au pus de gând să jefuiască copiii ce colindă. Cristoșii mamii lor! Nu s-a mai auzit așa ceva, de când mă știu eu pe lume, să jefuiești copii. Mă duc după ei! Sofițo, dă-mi toporișca aia cu coadă lungă și bocancii, spuse tatăl Băiatului, începând să se îmbrace.

– Ba nu te duci nicăieri, omule! Că ăia sunt departe acum, doar n-au stat locului. Și sunt doi, și beți, iar tu unul singur. Lasă, că ți i-oi afla eu cine sunt, că sigur vor face nemernicii vreo greșeală. Iar voi copii descălțați-vă și haideți în casă, că am făcut plăcinte calde. Împărțiți ce aveți în traiste, apoi când o fi să vă despărțiți, nen-tu Costică vă va duce acasă, ca să nu vă fie frică.

În câteva zile părinții noștri avură grijă să afle tot satul nemernicia nemaiauzită care se întâmplase. Toată lumea fierbea, toată lumea vorbea. Apoi lucrurile se potoliră.

Pe când dădea colțul ierbii, un tractorist tânăr din sat, la o beție la care se făcuse pulbere, a scăpat porumbelul despre cum făcuse – împreună cu un prieten – rost de bani de băut în preajma revelionului. Tata, care lucra la SMT „dinainte ca acesta să fie înființat”, cum îi plăcea lui să spună, a aflat tot de la unul dintre colegii participanți la chef. Și a avut grijă să se abțină până într-o luni, când era ședință la SMT cu toți angajații. Și când toată lumea era strânsă

pe platou, a făcut câțiva pași spre vinovat și i-a zis cu blândețe, dar cu voce fermă totodată:

– Bine, măi Lalică, chiar așa de nenorocit poți să fii, încât să sperii și să jefuiești niște copchii de școală ce colindau, pentru câteva zeci de lei? Mascat și îmbrăcat ca neoamenii? Dacă n-aveai bani să bei, puteai să vii la mine să-mi ceri, și-ți dădeam 50 de lei, numai să nu-mi sperii copchilu, să stau cu frică să nu se îmbolnăvească de spaimă.

Și zicând aceasta s-a întors la locul său, lăsându-l pe Lalică sub tirul privirilor colegilor de muncă, priviri ce l-ar fi băgat în pământ dacă ar fi putut.

Vreo trei luni Lalică n-a mai ieșit din casă, iar când a făcut-o ușor nu i-a fost, pentru mult timp, văzând privirile disprețuitoare ale sătenilor, ce-l însoțeau pretutindeni.

Săniuța fuge, nimeni n-o ajunge...

Sania

Să mergi cu colindul, plugușorul sau cu Neațalușul în copilărie era una din marile bucurii ale sezonului rece, alături de cea a datului cu sania. Care dat cu sania avea loc fie „Pe lac”, unde panta nu era chiar atât de lungă și înclinată, fie pe „Gura Vadului”, unde coborârea până la baza dealului era o adevărată aventură.

Valea numită Pe lac era în interiorul satului, pe una din ulițele principale care străbăteau Obrejița. Când bătrânul boier Franasovici a ctitorit satul nostru, atrăgând astfel forță de muncă pentru moșia proprie, a făcut lucrurile în mod firesc. Întâi a ales terenul, lipit de drumul ce mergea de la Tâmboești la Sihlea, cele două comune mari din zonă. A trasat apoi mai multe ulițe lungi, de la un capăt la altul al satului, paralele cu drumul principal, pe care le-a unit cu ulițe mai mici, așezate perpendicular pe primele. A rezultat un sat cu o geometrie clară, cum rar vezi în Muntenia, și nu numai. E foarte ușor la noi să-i dai o indicație unui străin despre locul unde locuiește cineva, numărându-i ulițele paralele, fără să folosești prea mulți de „apoi faci la stânga”, sau „faci la dreapta”.

Și pentru că boierul vroia ca un sat să fie și frumos, nu numai organizat bine, a plantat pe drumul principal sute de plopi falnici, din aceia din soiul „lumânare”, care trasau un adevărat tunel verde de la șosea până spre gară. Apoi cu ajutorul proaspeților locuitori ai satului a și pietruit cât de cât respectivul drum.

Celălalt derdeluș al nostru, cel de pe Gura Vadului, era situat așa cum arată și numele, la coborârea din sat spre vadul pe care se putea traversa pârâul Slimnic, cel ce mărginea satul spre Rm. Sărat. Pentru că pe acolo circulau căruțe și tractoare, de multe ori încărcate bine, panta se durase lungă și nu excesiv de

înclinată. Dar lungimea ei mare ne ispitea de fiecare dată să venim cu sania până acolo.

Cum tata era mecanic la SMA aveam cea mai fainâ sanie dintre toți prietenii mei. Tata alesese să mi-o facă dintr-un cornier mai lat, chiar dacă asta o îngreuna puțin, în schimb îi dădea o portanță deosebită. Îi făcuse și un pod de scânduri ca lumea, prinse cu șuruburi cu cap rotund, pe care apoi îl lăcuise puțin, ca să nu tragă umezeală. Era probabil cea mai grea sanie de pe derdeluș, dar când lua viteză pe valea vadului întrecea orice altă sanie. Așezat pe ea în fund, împreună cu un prieten sau pe burtă, cu picioarele atârnând la spate pentru controlul direcției, te simțeai ca un pilot de Boeing care tocmai s-a desprins de sol și începe să zboare.

Bineînțeles că în fiecare iarnă tata o cobora din timp din pod, îi freca tălpicile cu șmirghel bun, îndepărtând rugina, apoi dădea cu puțină vaselină pe ele. Dacă vedea că se copsese vechea curea de transmisie de batoză, care era fixată ca să tragem sania după noi, o dădea repede jos și ne punea alta, în stare bună. Apoi ne chema și ne-o dădea în primire.

Stau și mă gândesc și acum cum de nu răceam prea des când eram mici, mai ales că împinsul și trasul saniei în diverse circumstanțe, ca și călăritul ei bineînțeles, se făcea cu pantalonii uzi, cu mijlocul gol – deoarece hainele ne ieșeau din pantaloni tot timpul – și nu aveam răbdare să ne oprim pentru a le îndesa la loc, cu ceva zăpadă topită în încălțări, cu fesul acoperind cu greu părul transpirat fleașcă.

Este drept că atunci când întunericul ne gonea în sfârșit acasă, mamele vedeau intrând în curte niște copii gălăgioși, uzi și cu hainele vraiște pe ei, dar cu obrajii în flăcări. Cred că organismul nostru reacționa pozitiv la frig, iar efortul depus contribuia și el la păstrarea stării de sănătate. De microbi nu prea auzisem în anii aceia, iar roșul în gât era ceva necunoscut pentru niște copii care sugeau zăpadă când îi lua setea prea tare, ca să nu întrerupă joaca și să meargă până la cea mai apropiată fântână.

Răceala

Mi-amintesc că am avut o singură răceală puternică în copilărie, iar asta în clasa I, spre sfârșitul iernii. În anul respectiv zăpada căzuse în cantități amețitoare, astfel că ne-am trezit cu casa acoperită complet. Lucru care nu era ceva neobișnuit, pentru că fiind prima casă la marginea dinspre ruși a satului, crivățul ce bătea cu ardoare spulbera și zăpada de pe câmp, proptind-o drept în casa noastră. Și asta în ciuda parazăpezilor de tablă montate pe toată lungimea satului. Când ne-am trezit într-o dimineață, lumina nu răzbea prin ferestre, pentru că ele erau acoperite cu totul de zăpadă. Tata și-a băut calm ceaiul, și-a luat tacticos micul dejun și ne-a spus ferm:

– Stați în plapumă, astăzi nu mergeți la școală, probabil nici mâine.

Bucuria noastră a fost mare, am sărit puțin prin pat și ne-am bătut cu pernele, până când palma grea a mamei ne-a readus repede la ordine.

Tata s-a îmbrăcat, dar nu prea gros, apoi s-a dus în cămară, de unde a venit cu o lopată și o folie mare de celofan, din acela folosit pentru solarul cu răsaduri. A pus folia pe jos în chiler, fixându-i colțurile cu câte un trunchi de lemn pentru sobă, apoi a scos ușa de la intrare din țâțâni, așezând-o în lungul unui perete. Și s-a pus pe băgat zăpada în casă!

– De ce bagă tata zăpada în casă, n-ar trebui s-o arunce afară? am întrebat-o naiv pe mama.

– Păi dacă-i arăți tu pe unde s-o arunce, când suntem sub trei metri de zăpadă, s-ar putea s-o facă!

Încet-încet tata a ieșit din chiler și a început să croiască un tunel spre ușa de la cotineața păsărilor și spre WC-ul de lângă ea, lăsând pe celofan în casă un munte de zăpadă. Pe la prânz răzbise. Mama s-a repezit să vadă starea găinilor și să le hrănească cu boabe. Porcul fusese tăiat de Ignat, așa că de grija lui scăpasem. În continuare tata a început să taie trepte în zidul de zăpadă, bătătorindu-le cu lopata, până când – spre seară – a ieșit deasupra acestuia. Bineînțeles că n-a scăpat de rugămințile noastre, așa că până la urmă ne-a permis să urcăm și noi sus, să vedem curtea și casa.

Imaginea de sus, de pe dealul de zăpadă, era impresionantă. Din acoperișul de tablă galvanizată al casei se vedea doar vârful, precum și hoarna fierbinte care topise zăpada din jur, pe ea dând năvală fumul subțire al sobelor cu petrol lampant. Crengile din vârful copacilor străpungeau plapuma de zăpadă așternută peste curte, ca niște nuiele singuratice plantate spre creștere într-un sol alb. Stâlpii de iluminat și de telegraf, dar mai ales plopii longilini în vârstă de șaptezeci de ani, ce se ridicau spre cer ca niște adevărate rachete vegetale, păreau să-i dea cu tifla zăpezii atotputernice. În jurul casei noastre, dune de zăpadă albă lăsau să se ghicească unde se aflau acareturile și casele vecinilor. Când îți aruncai privirea spre cer, albastrul acestuia părea să scânteieze cu sclipiri de gheață, în timp ce soarele cobora obosit spre munte.

Partea proastă era că furtuna de zăpadă ne lăsase și fără curent electric, așa că nu puteam să ne uităm la televizor. Mama a aprins lămpile cu gaz, după ce în prealabil le retezase fitilul și le făcuse plinul, ca să fie sigură că-și vor face treaba cum trebuie. Lemnele de foc erau lângă WC, stivuite frumos și cu acoperiș durat de tata deasupra lor. Butoiul cu petrol lampant se afla și el în magazia lipită de casă, așa că frigul nu ne speria. Mălaiul și făina erau în cămară, în niște cazane mari de tablă special făcute de tata, carnea la garniță și conservăraia de tot felul umpleau rafturile cămării, un sfert de porc atârna spânzurat în afumătoare, damigenele de vin de 50 de litri se aliniau ca soldații în jurul peretelui lung al încăperii. Apa era păstrată în chiler, în patru găleți de zece litri, dar și într-un bidon de plastic de vreo șaizeci, pe care tata avea grijă să-l umple când se anunța vreme rea. Astfel că îi râdeam în nas zăpezii ce ne cotropise, mai ales că știam că cel puțin trei zile nu vom vedea școala, după ce văzusem care era situația afară.

După două zile urgia potolindu-se, cei „de la curent” începeau să umble și să repare avariile. Cum la Sihlea, în satul vecin nouă, era o unitate militară de tancuri, începeam să auzim de dimineață zgomotul motoarelor ambalate și

zornăitul șenilelor. Spre prânz primul tanc, având montat în față un plug mare sau o lamă uriașă, răzbea spre zona noastră de sat. Îl urmau altele, iar apoi o freză care arunca și ea zăpada în lateral. Seara cei trei kilometri dintre drumul european și calea ferată erau curățați, transformați într-un canion având maluri înalte de doi-trei metri de zăpadă. Oamenii începeau sa taie și ei tuneluri mai mici, dinspre curte spre șosea, ca să poată începe să circule cât de cât.

Remediul

Ei, într-o astfel de iarnă mi-am găsit și eu să răcesc, spre îngrijorarea mamei.

– N-ai răcit toată iarna, cât ai împins sania aia cu mijlocul gol prin tot satul, și ai răcit acum pe lângă casă. Ba mai faci și temperatură, ca să stau eu cu grijă!

Trusei sanitare a casei nu-i lipseau niciodată trei elemente cheie: aspirina, piramidonul și spirtul medicinal. De data asta mama fusese prinsă pe picior greșit, nu avea gram de spirt în casă.

– Doamne, cum de am rămas eu fără spirt în plină iarnă? se lamenta ea cu voce scăzută. Că dacă eram din ăia de-ai lu' Cantonieru ziceai că l-am băut, Doamne ferește! Că aia beau și spirt, dar și Diana și Carmol.

Cele două medicamente amintite de mama erau două loțiuni pentru frecții, pe bază de alcool, care din pricina prețului redus erau agreate de drojdierii vremii, care ignorau anunțul de pe etichetă: Doar pentru uz extern!

Cum febra mea, lucru neobișnuit la noi în casă, o îngrijora pe mama, seara a trecut la acțiune. Mi-a administrat piramidonul de rigoare, apoi l-a interpelat pe tata:

– Mai avem vreo sticlă cu chicuș?

Chicuș îi spuneam alcoolului de început, care venea primul pe serpentină când cazanul de făcut țuică începea să producă. Oamenii îl colectau separat, nefiind recomandat să-l bei, pentru că el conținea și ceva alcool metilic, foarte toxic pentru organism dacă era îngurgitat.

– Da, răspundea tata monosilabic, obosit de câți munți de zăpadă mutase prin jurul casei.

– Adu-o, te rog.

Mama a stropit un cearceaf cu puțină apă, apoi l-a stropit din belșug cu chicuș. M-a înfășurat în el bine, din cap până-n picioare, lăsându-mi liberă doar fața, de parcă eram din nou bebeluș. Așa am dormit în noaptea respectivă, și trebuie să mărturisesc că am dormit până a doua zi spre prânz, nu știu dacă doborât de răceală sau de mirosul de alcool, care mă cam înmuiase trăgându-l în piept atât ore. Cert este că febra dăduse înapoi, și am început să-mi recapăt vioiciunea.

Abia așteptând să merg din nou la săniuș!

Mascații! Vin mascații!

Câinii priponiți în lanț începeau să dea semne de neliniște și să se învârtă în jurul cuștilor, cu urechile ciulite a ascultare. Găinile lăsate slobode să mai ciugulească câte ceva prin bătătură se opreau și ele, cotcodăcind ușor a mirare. Din depărtare începea să răzbată ușor un ropot de tobe. Când și când se auzea și un zgomot înfundat, ca de împușcătură. Închipuite răgete de măgari sau mugete de boi păreau să-și facă și ele loc în eter. Și peste toate izbucnea când și când șuieratul strident al unui țignal de galerie de fotbal, ce părea să vestească apropierea iminentă a unui derby.

Zgomotele fluierului îi scoteau prima dată din amorțire pe copiii ce se jucau pe afară, care dădeau buzna în casă, strigând cât îi ținea gura:

– Mascații! Vin mascații! Mascații!

Strigătele lor îi puneau în mișcare și pe gospodari, care stăteau prin case în jurul sobei, pe lângă vreun castron de boabe de porumb fierte sau coapte, precum și pe lângă sticla de țuică sau coferul cu vin. Stăpânul casei dădea năvală în curte și grăbea să deschidă poarta dinspre stradă. Dacă i se părea mică portița cu cheie folosită zilnic, având în vedere mulțimea care știa că avea să-i umple bătătura, deschidea larg porțile mari, cele pe care se intra cu căruța sau mașina.

Dacă în casă era o fată mare, era chiar indicat să deschizi porțile mari, ca să vadă lumea că primești cu drag colindătorii. Cei care, din diverse motive, nu doreau să le calce colindătorii casa și țineau porțile închise în seara respectivă, mai aveau câteodată surpriza să privească un gol mare ce le întrerupea gardul de la stradă, a doua zi de dimineață. Dacă aveau noroc, poate găseau porțile aruncate într-o râpă de la marginea satului, sau abandonate pe vreo uliță, la mare depărtare. Dar acesta era un noroc rar de tot...

Gospodina dădea fuguța să strângă ce era de valoare prin curte, în primul rând cârnații scoși la uscat în ger, rostuiți pe araci atârnați cu sârme sub acoperișul casei sau anexelor acesteia. Apoi păsările erau strânse în cotineață, pentru că era recomandat să nu lași nimic de mâncare prin curte, viu sau gata preparat, atunci când soseau mascații. Mai ascundea vreun topor, mai ducea în bucătărie vreo găleată nouă, apoi arunca o privire atentă în jurul său, să verifice dacă nu i-a scăpat ceva.

Copiii începeau să se îmbrace cu frenezie, nerăbdători să vadă evenimentul pe care-l așteptau de când se apropiau sărbătorile. Câinii începeau să fie din ce în ce mai agitați, lătrând scurt și des, până când gospodarul și-amintea de ei și – luându-i de sârmă – îi lega mai în fundul curții. Dacă în casă era o tânără domnișoară ea începea să dea târcoale oglinzii, pieptănându-și părul, atârnându-și vreo podoabă la gât, aruncând puțin ruj pe buzele palide. Toată lumea se mișca altfel, animale și oameni, de parcă scurgerea timpului căpăta altă viteză.

Fluierul strident începea să se audă din ce în ce mai tare, semn că mascații se apropiau. Când ajungeau la doar câteva case distanță, crâmpeie din colindul familiar începeau să se audă când și când, în intervalele de liniște.

Prin cel cel, prin cenușel,
Lerului, Domnului,
prin cel verde vișinel.

Prin cel verde vișinel,
Lerului, Domnului,
se făcea de-un legănel.

Leagăn verde de mătase,
Lerului, Domnului,
Cu vița-mpletită-n șase.

Dar în leagăn cine-mi șade?
Lerului, Domnului,
Și-mi șade de-o fată mare.

Și anume cum o cheamă?
Lerului, Domnului,
... – i fată mare.

Dar nu șade cum se șade,
Lerului, Domnului,
și-mi șade și chindisește.

Și-mi șade și chindisește,
Lerului, Domnului,
La un guler și-o batistă.

Gulerul e al tată al său,
Lerului, Domnului,
batista e a bade al său.
...

Și deodată pe uliță parcă dădeau năvală creaturile iadului, gonite de la urmă de însuși Scaraoțchi în persoană. O mulțime de făpturi ieșite parcă din pagini de povești, oameni îmbrăcați în costume ciudate sau desuete, oameni în uniforme vechi sau actuale, animale gigantice mormăind și grohăind, toate învârtindu-se și bătând ritmic din picioare, intrând și ieșind de prin curțile oamenilor, fugărind șleahta de copii care le urma curioasă. Totul în sunete de țignal, bătut de tobe, zgomote de tălăngi și clopoței, pocnete de bici și urlet răgușit de buhai. În rarele momente de tras sufletul un acordeonist vesel se

auzea îndemnându-le la joc, în timp ce degetele îi alergau cu o sprinteneală de nedescris pe tastele pianului de umăr.

Ei erau Mascații!

Din negurile timpului, dinainte de Cristos, cetele lor străbăteau ulițele satelor vrâncene, speriind deopotrivă oameni și duhuri rele, purtând veșnica bătălie între bine și rău într-un cadru ritualic, în inima iernii, în curțile gospodarilor. Un antic ritual traco – getic, în care bătutul din picioare în mod ritmic, pe fundalul sunetului scos de vechile instrumente, are rolul de a fertiliza și purifica pământul, în așteptarea noului an agricol, ce va să vină. De-a lungul secolelor multe s-au schimbat, ritualul a suferit schimbări, s-au adăugat figuri noi, s-au preluat mesaje creștine, dar memoria ancestrală îi împingea pe colindători înainte, spre împlinirea sa.

În fruntea tuturor, conducător necontestat al cetei, era Turcul. Îmbrăcat întotdeauna în ienicer, în costum de culoare roșie, cu centură și diagonale intersectate peste piept, cu sabia în mâna dreaptă și fluierul în mâna stângă. Cizme negre de piele, înalte, completau în mod obligatoriu ținuta. Pălăria înaltă de 40-50 de centimetri, îngustată spre vârf și terminată cu un tui, făcea ca el să fie văzut de departe și să se individualizeze în mulțime. Turcul era atent ca ceata să nu o ia razna, să nu rămână careva răzleț de ea, împărțind cu larghețe lovituri cu latul sabiei pe cocoașa vinovaților. Toți membrii cetei ar fi dorit să fie în locul său, dar turcul era unul singur. De fapt alcătuirea cetei de mascați începea după ce majoritatea participanților vota cine avea să fie turcul în anul respectiv.

Turcul stabilea traseul, iar sunetele stridente ale fluierului său aveau rolul de a anunța gospodarii că se apropie colindătorii. Totodată rătăciții din ceată se ghidau după ele pentru a-și reîntâlni colegii. Obiceiul era ca dacă două cete de mascați se întâlneau întâmplător pe traseul lor de colindat, să se lupte pentru supremație. Lupta se dădea doar între cei doi turci, în timp ce membrii cetelor îi încurajau frenetic de pe margine. Săbiile erau puse la grea încercare, și de multe ori cei doi se alegeau cu răni serioase. Când unul dintre ei ceda, trebuia să i se închine celuilalt, iar toți banii strânși de ceata învinsului erau cedați învingătorilor. Așa că mascații își pierdeau și banii odată cu onoarea, atunci când le era învins conducătorul.

Ținerea cetei în ordine era doar parțial în grija turcului, asta pentru că fiecare ceată avea un Ofițer. Îmbrăcat în uniforma kaki a armatei române, acesta păstra ordinea și pedepsea recalcitranții. Avea de obicei o cravașă sau un bici scurt, cu care-i convingea să se supună regulilor cetei. Uneori în loc de ofițer ceata avea un milițian, cu un pulan de cauciuc drept instrument de convingere. Dar asta se întâmpla mai rar, băieților fiindu-le teamă de reacția milițienilor adevărați, care patrulau prin sat în ziua colindului, și care s-ar fi putut simți ironizați de existența acelui personaj.

Ursul era al treilea personaj nelipsit din ceată, iar cel care îi dădea viață nu avea de loc viață ușoară în costumul respectiv. Ursarul îl însoțea

pretutindeni, punându-l să joace în curțile gospodarilor, ceea ce ursul făcea nu fără împotrivire.

Veneau apoi personajele perechi, cu denumiri sugestive: Boierul și Boieroaica, Țiganul și Țiganca, Mirele și Mireasa, Nașul și Nășica. Iar apoi, când șirul personajelor individualizate se termina, urma restul mascaților, îmbrăcați după cum îi tăia capul! Haine vechi, cojoace întoarse pe jos, căciuli răsucite, batice de femei, cizme de cauciuc, opinci, ițari sau pantaloni de la diverse uniforme, blănuri de oaie și capră, toate erau folosite după fantezia fiecăruia.

Dar cele mai grozave erau măștile! Măștile care băgau în sperieți și oamenii mari cu aspectul lor fioros, nu mai vorbim de copiii din case sau de pe ulițele satului. Măști care se păstrau din generație în generație uneori, până când se deteriorau atât de tare că nu mai puteau fi folosite. Măști cu ochi rotunzi și mari, albi, roșii sau negri, cu dinți albi înspăimântători, cu părul vâlvoi, cu mustăți și bărbi țepoase, totul completat cu tușe de roșu sângeriu, închipuind răni deschise sau cicatrici. Mi-ar trebui penelul și talentul unui Hieronymus Bosch ca să pot descrie mai aproape de realitate aspectul cetei de mascați!

Țiganul și Țiganca aveau și o misiune specială. Cum apărea gospodina casei la vedere, săreau asupra ei cu cerșitul:

– Ciopârca, cocoană, ciopârca! Dă ciopârca la țigani!

„Ciopârca” însemna carne crudă, care în mod sigur se afla în orice gospodărie, de vreme ce tocmai se tăiase porcul. Dacă stăpâna casei avea ceva minte, pregătea din timp o bucată de carne și câțiva cârnați, pe care-i dădea perechii de „țigani”. Dacă făcea greșeala să se zgârcească și să nu le dea nimic, aceștia făceau un semn tovarășilor, iar o gașcă întreagă dădea buzna în casă și prin magazii, furând tot ce era de mâncare la vedere, spre disperarea gospodarilor.

Ciopârca era foarte importantă pentru ceata de mascați. Asta și pentru că odată cu sfârșitul colindatului, în inima nopții, la casa unuia dintre ei se făcea împărțeala strânsurii. Odată ajunși la casa respectivă, gazda primea toată carnea și cârnații căpătați pe traseu, aruncându-le repede în tigăi la gătit. Cât se beau două - trei pahare de vin, până împărțeala se termina, iar toată lumea confirma că era mulțumită, pomana porcului și cârnații erau gata. Colindătorii se ospătau bine, mai beau ceva, se mai grozăveau cu isprăvile de peste zi, apoi începeau să se răzlețească spre casele lor. Toți cu gândul la colinda de anul viitor, care trebuia să fie mai strașnică și mai demnă de povestit decât cea care tocmai se isprăvise!

A lu' Fodoroiu

Accidentul

Cling-cling! Cling-cling!

Soneriile bicicletelor răsunau vesel, atenționând rarii plimbăreți ce se mișcau pe trotuar să se dea la o parte din fața celor doi băieți, aflați în misiune. Trotuarele la Obrejița, de pe strada principală, erau făcute din pământ bătătorit bine, iar spațiul dedicat lor fusese obținut ciupind teren din grădinile oamenilor cu case la șosea, c-așa fusese ordin de la partid. Ele erau despărțite de șosea printr-un șanț bine conturat, pe care localnicii aveau obligația să-l mențină curățat și bine adâncit, tot timpul anului. În fiecare primăvară, când se apropia Paștele, gospodarii începeau să se agite. Curățau șanțurile, dădeau foc la gunoaie, văruiau gardurile și plopii bătrâni de vreo șaptezeci de ani, înalți și drepți ca niște lumânări gigantice, ce străjuiau șoseaua, pe ambele părți. Când începea agitația, cei de la primărie – ca să se bage în seamă – apăreau și ei la șosea duminica, uneori bătând și pe la porțile oamenilor cunoscuți ca mai puțin gospodari.

– Nea Vasile, curăță șanțul că vine 1 Mai!

– Nea Ioane, când văruiești gardul, bre? Dacă n-ai var, îți dăm noi, de la primărie. Hai, că vine 1 Mai, și o să treacă tovarășul prim-secretar spre Sihlea, săptămâna viitoare.

Băieții conduceau bicicletele mândri nevoie mare, pe ghidon având fiecare – într-un suport de sârmă special – câte două sifoane de sticlă. Sifoanele erau groase și grele, cu cap metalic, și erau ultima fiță în sat, de când a lu' Ghiorghiaș deschisese o sifonărie. Tot mai mulți copii plecați la oraș le aduceau părinților sifoane, atunci când mai treceau pe acasă.

Șpriț nu prea se bea la Obrejița, ar fi fost un sacrilegiu să adaugi apă în vin, dar un sirop de vișine sau zmeură, combinat cu un sifon bine răcit într-o găleată cu apă proaspătă, mergea la suflet. De fapt Băiatul văzuse prima dată bărbați făcând șpriț la Popas, celebrul restaurant al satului, atunci când se terminau berea și vinul, duminica. Dacă nici vin nu mai erau, bărbații luau o sticlă de vermut Zarea de 1 litru, la patru oameni, niște pahare sănătoase, și-l făceau șpriț cu sifon. Altfel era prea grețos ca să fie băut sec, chiar și pentru niște gâtlejuri departe de a fi pretențioase, ca ale lor.

Băiatul se dădea în vânt după sifon și apă minerală, ar fi băut încontinuu vara numai așa ceva. Altminteri se lăsa greu când mama îi cerea să meargă să aducă două găleți cu apă rece de la fântână, dar când știa că într-una dintre ele se va răci un sifon, zbura cu ele pur și simplu până la fântână la nea Radu și înapoi. Mama era puțin dezamăgită când vedea cum bea sifonul gol, în timp ce sticlele de sirop făcut de ea stăteau grămadă pe raft în cămară.

Cele două sifoane grele trăgeau ghidonul într-o parte, trebuia mereu să corectezi tendința acestuia de a o lua razna. Iar când vroiai și să conduci doar cu o mână, misiunea se complica. Este exact ce se apucase Nelu Dițu să facă, ca să

se grozăvească puțin, în timp ce treceau pe lângă o bancă de la o poartă, ocupată de trei fete cam de vârsta lor. Nelu era mai mic cu doi ani decât Băiatul, care la rândul său era mai mic cu doi ani decât fratele mai mare al acestuia. Bineînțeles că fudulia se plătește, iar după ce trecu triumfător pe lângă banca fetelor pierdu controlul bicicletei, care se răsturnă într-o parte, spre gard. Disperat, Nelu încercă să se sprijine cu mâna dreaptă în gard, ca să salveze situația și mai ales sifoanele de sticlă. Calculul fu bun, dar execuția mișcării greșită, așa că atunci când se înfipse în gard un zgomot ciudat, ca un pocnet de dop de sticlă, se auzi. Urmat de prăbușirea bicicletei, precum și de niște urlete stridente ale proprietarului:

– Aoleuuu! Auleuuu!

Băiatul frână brusc, sări de pe bicicletă, o rezemă de gard și se întoarse alegând spre tovarășul său. Acesta urla în continuare, lacrimile țâșnindu-i din ochi șuvoi, și-i arăta mâna dreaptă, pe care și-o ținea sprijinită cumva cu cealaltă. După ce aruncă o privire scurtă, Băiatul înlemni. Mâna atârna nefiresc de la cot în jos, ca și cum ar fi fost un săculeț de piele cu degete, legănat de vânt. Se pierdu puțin, dar își reveni când fetele se apropiară și ele, și începură să țipe la vederea mâinii atârnând liberă din cot.

– Liniște! Nelule, stai jos pe canapea și ține-ți mâna cu stânga. Voi ajutați-l să o țină nemișcată, nu mai țipați. Vin repede înapoi!

Alarma

Băiatul își lăsă sifoanele jos, întoarse bicicleta și mână spre casă. În trei minute era la poartă la Nelu, dând buzna în curte și strigând:

– Nea Costică! Nea Costică!

Gospodarul ieși repede din casă, alarmat de strigătele puternice.

– Ce-i, măi Băiatule, ce s-a întâmplat?

– Bre, Nelu a căzut cu bicicleta, și cred că și-a rupt mâna dreaptă. Trebuie dus urgent la spital.

– Aoleu, cum Doamne iartă-mă a făcut? Ce să fac? Unde este?

– În poartă la nea Netul, pe canapea. Stau niște fete cu el.

Nea Costică își pierduse puțin cumpătul, dar apoi brusc își reveni. Se încălță din mers, și alergă la poarta vecinului din fața casei, strigând:

– Profiro, Profiro, ieși repede la poartă.

Tanti Profira era fata lui nea Ion Lungu, căsătorită pe lângă București, într-un sat de grădinari. În fiecare primăvară venea și umplea satul cu răsaduri de roșii și ardei, având o Dacie roșie pe care copiii o priveau admirativ, în sat fiind puține mașini personale. Năvăli spre poartă, alarmată deja de strigătele Băiatului.

– Profiro, ajută-mă, fata mea. Trebuie să duc băiatul la spital.

– Cum să nu te ajut, bre? Nicu n-a băut, așa că hai, urcați-vă sus. Hai, Nicule, grăbește-te.

Am ajuns într-o clipă la accidentat, l-am urcat cu grijă în spate, ținut în brațe de taică-său, iar eu m-am urcat lângă șofer. Când am ajuns în dreptul casei noastre, se strânsese deja lume în stradă. Tanti Arghira, mama lui Nelu, adusese bani pentru doctor, dându-i soțului. Mama, calmă ca de obicei, a băgat capul în mașină, s-a uitat atentă la mâna copilului, spunându-i apoi lui nea Costică:

– Costică, azi e duminică, nu o să găsești nici un doctor în spital. În locul tău eu l-aș duce la Fodoroiu. E și mai aproape, și mâna este sărită din cot, nu e ruptă. Mă pricep puțin, am lucrat vreo doi ani soră în spital, în tinerețe.

– La Fodoroiu, zici? Bună părere, bre. Hai să mergem!

Și mașina a demarat în trombă spre Tâmboești, spre domiciliul celui cunoscut cale de șapte județe.

Vraciul

Fodoroiu era ceea ce s-ar numi un vraci, așa cum fuseseră mulți ca el, timp de sute și mii de ani, la țară. Doctorii sunt o invenție a secolului XX în România, deși primii cu patalama la mână apăruseră pe lângă domnitorii fanarioți, acum două sute de ani. La țară femeile bătrâne, vracii și vindecătoarele erau și mamoși, și doctori, și asistente. Știau leacuri vechi băbești, vara îi vedeai umblând pe câmpuri și pe la pădure, adunând plante medicinale și alte ingrediente necesare leacurilor lor. Fodoroiu era specializat doar pe așezarea oaselor la loc și tratarea fracturilor de membre. Însă dacă venea cineva la el cu o fractură deschisă, cu sângerare, îl refuza ferm și-l trimitea la spital. Puteau apărea complicații și doar medicii puteau rezolva cum trebuie problema, asta le spunea ferm oamenilor.

Plantele medicinale erau importante și pentru mama, care avea trei cărți despre ele și proprietățile lor, cu poze și descrieri. Primăvara una din sarcinile noastre, ale copiilor săi, era să strângem plantele medicinale solicitate. Mama ne arăta poza din carte, ne spunea cam pe unde crește planta și ne cerea să i-o aducem. Câteodată și aprobarea de a merge duminica la pădure, cu gașca ne era condiționată de colectatul de plante.

În Tâmboești a trebuit să întrebăm de două ori ca să găsim casa vraciului, pe care mai toată lumea îl cunoștea. Am ajuns repede, iar șoferul a claxonat de câteva ori la poartă, ca să nu mai strige.

– Ho, bre, că doar nu dau turcii, nu mai fă atâta gălăgie! Că azi e sfânta zi de duminică și lumea se odihnește la ora asta! a comentat bătrânul supărat, apărut pe neașteptate în umbra porții.

– Iartă-mă, domnule. Dar am un copil care tot țipă și plânge în spate, și mi-e milă de el.

– Un copil? Poate să meargă? Da? Atunci aduceți-l repede în casă.

Am intrat într-un holișor, apoi într-o încăpere curată, plină de tot felul de sticle, oale și ulcele, dar fără prea multă mobilă. Fodoroiu ne-a făcut semn să-l așezăm pe Nelu pe un scaun, apoi și-a pus ochelarii și s-a așezat în genunchi în

fața sa. A mișcat mâna cu probleme ușor în toate părțile, smulgându-i acestuia urlete de durere.

– Ia nu mai țipa atâta, că nu ești bebeluș. Ești ditamai talanul. Câți ani ai?

– Treisprezece, a răspuns Nelu printre suspine.

– Păi, vezi? Mâine-poimâine te ia în armată. Ești flăcău de-acum.

Bătrânul s-a ridicat în picioare, și-a scos ochelarii, apoi ne-a tras mai deoparte, pe mine și pe nea Costică. Șoferul, fire mai sensibilă, plecase să stea în mașină. Nea Costică se înmuiase ca plastilina, lăcrima, se văita, repeta aceleași vorbe, ziceai că parcă era beat.

– Mâna e sărită din cot, n-are nimic rupt, o putem pune la loc. Două săptămâni de tratament și o să o poată folosi din nou. Am nevoie de ajutor, însă.

L-a privit atent pe tată, cu o privire de șoim de câmp, apoi a dat dezamăgit din cap. Și-a mutat după aceea privirea pe mine. Când m-a privit în ochi, am simțit puterea hipnotică a ochilor săi. Avea o față costelivă, era uscățiv, cu părul cam smotocit, de parcă încăpuse pe mâinile frizerului din satul nostru și a mașinii sale de tuns cu cuțite tocite. Pielea feței avea un aspect ușor pergamentos, cum mai văzusem doar la cojanii de pe Bărăgan, nu semăna cu a podgorenilor noștri. Mâinile aveau două palme mari, ciolănoase, cu unghiile tăiate atent, lucru de mirare pentru un țăran.

Examinarea mea se pare că l-a convins, pentru că l-a împins ușor pe nea Costică spre hol, apoi spre poartă, spunându-i hotărât:

– Mata du-te și stai în mașină, o să vii când te voi striga eu.

– Tu rămâi! mi-a aruncat mie scurt.

Tratamentul

A închis ușa de la cameră, s-a spălat pe mâini cu săpun, s-a șters bine, apoi s-a apucat să mă dădăcească.

– Fii atent, am nevoie să-l ții bine pe prietenul tău când voi forța mâna să se așeze din nou în locul ei, la articulația cotului. O să-l doară tare pe moment și o să se zbată. Trebuie să nu-l lași să se miște prea mult, ca să nu mă încurce. Poți s-o faci?

M-am uitat din nou în ochii aceia speciali, care parcă îți dădeau sau îți luau putere, după dorința stăpânului lor, și am răspuns:

– Pot s-o fac. Numai să-mi arăți cum.

Fodoroiu a luat o bucățică de lemn dulce, a cioplit-o puțin și i-a întins-o lui Nelu.

– Pune asta în gură. Când o să te doară, mușc-o fără frică. Hai că în zece minute te scap de durerea cea mare.

L-am cetluit bine pe Nelu cu brațele, apoi am privit încordat cum vraciul – vorbind cu el și pipăind mâna ușor în diverse locuri, parcă fără vreo intenție de a face ceva – o apucă brusc cu o mână de deasupra cotului, iar cu cealaltă apucă antebrațul bolnavului, le răsucește scurt dintr-o singură mișcare, și – cu același zgomot ca atunci când se despărțiseră – le pune la loc.

Nelu a mușcat lemnul din gură, șuvoaie de lacrimi proaspete i-au țâșnit din ochi, apoi s-a pus pe gemut. Vraciul l-a mai lăsat două minute cu călușul în gură, apoi i l-a luat.

– Hai, că ce-a fost mai greu a trecut, l-a încurajat el.

Apoi a început să lucreze în continuare. A luat niște fașe sterile, mari și late, și le-a așezat pe masa de lemn. A început să amestece într-o strachină diverse substanțe pe care le scotea din recipientele ce se găseau peste tot în cameră. Una dintre ele arăta așa de urât, că-ți făcea greață numai s-o vezi, darămite să o și miroși. Așa că nu m-am putut abține să nu întreb:

– Auzi, bre, aia ce naiba este?

– Creier de măgar, mi-a răspuns moșul cu o privire pișicheră. Vrei să guști?

Și și-a continuat neabătut treaba. În final chestia din strachină a ieșit verzuie, și avea consistența unei mămăligi pripite. Fodoroiu a întins-o pe teancul de fașe, apoi m-a pus să-i țin mâna întinsă lui Nelu. A răsucit pachetul în jurul mâinii, apoi l-a fixat cu o rolă de bandaj.

– Strigă-l pe taică-său, mi-a ordonat scurt.

N-am vrut să strig în curte străină, așa că am ieșit până la poartă și i-am făcut semn vecinului să vină înăuntru. Când am revenit în cameră vraciul frământa niște argilă vineție într-un lighean. Ne-a pus pe amândoi să ținem mâna băiatului întinsă, și – cu o dibăcie ce dovedea experiență – a îmbrăcat bandajul deja aplicat cu argilă, de jur împrejur. A netezit-o frumos, ca pe o vaza cilindrică, confecționată de vreun artist excentric.

– Costică, c-așa am înțeles că te cheamă. Argila asta se va întări în două-trei ore, până atunci ai grijă să n-o deranjeze băiatul în vreun fel. Duminica viitoare vii și-o spargem, ca să îl bandajez și să înlocuiesc plasturele pe care i l-am pus acolo. Îi mai punem încă una, iar când o să o spargem și pe-aia, mâna va fi cum trebuie. O să aibă grijă să n-o forțeze un timp, apoi o să uite de belea, pentru că n-o să-l mai deranjeze.

– Să-ți dea Dumnezeu sănătate, măi omule. Cât îți datorez?

– Cât vrei tu. Dacă ai aflat despre mine, atunci știi și că eu nu cer niciodată nimic, doar primesc ce-mi dă omul.

Evoluția mâinii a respectat exact spusele bătrânului, de parcă acesta ghicea viitorul. Nelu probabil că nici nu-și mai amintea de întâmplare după câteva luni.

La câțiva ani după ce am avut ocazia să-l cunosc pe Fodoroiu, am aflat că fusese arestat de Securitate, pentru „practicarea ilegală a medicinii”. Avea vreo 70 de ani și mii de oameni făcuți bine în urmă, de la Onești până la Ploiești. Norocul său a fost însă că Adrian Păunescu, cel cu revista Flacăra, a aflat despre arestare și l-a susținut. Și l-a mai ajutat faptul că-i rezolvase o problemă mamei unui prim-secretar de județ disperat, după ce doctorii din trei spitale se dovediseră incapabili s-o facă bine. Așa că s-a întors acasă, la ale lui.

Ca o broască într-o minge de fotbal

Rutina

Lumina becului cu incandescență spânzurat în tavan zugrăvea toate lucrurile din încăpere, dându-le o tentă gălbuie. Deși pe bec scria 100 w, iar camera era destul de micuță, lumina nu era nici pe departe atât de puternică pe cât ar fi trebuit.

– Ai dracului, ăștia de la Fieni, fac economie și la filament, glumea tata, fără să știe cât de aproape de adevăr era.

Becul era fixat direct în fasung, iar firele de cupru fuseseră răsucite într-o spirală, asemeni unui arc. Asta mai ales pentru că tavanul fiind destul de jos, ca la orice casă de câmpie, tot loveam becul cu creștetul capului, când nu eram atent. Părinții visau la vremea când vor avea bani să ia și o lustră, dar pe lista de priorități erau mereu alte lucruri. Copiii, în primul rând.

Cartea pe care o citeam, „Nebuloasa din Andromeda" a lui Efremov, era tipărită pe o hârtie nu prea grozavă, care avea ea însăși o anumită nuanță gălbuie. Dar ochii mei ageri, ca orice ochi de copil de patrusprezece ani, alergau zoriți pe hârtie, fără probleme în a desluși slovele. Cartea îmi plăcea mult, așa cum îmi plăceau în general cărțile SF scrise de autori ruși. Poate și pentru că erau groase, puteai citi zile în șir la ele, dar și pentru că oamenii din ele erau tot timpul hotărâți, curajoși și implicați, gata să se sacrifice pentru binele omenirii.

Îl descoperisem pe Efremov în biblioteca școlii când restituisem „Țara norilor purpurii", carte scrisă de doi autori cu nume ciudat: Arkadi și Boris Strugațki. Cartea aceea fusese o desfătare pentru mine, trecând rapid în topul preferințelor mele. Mai mult chiar, vreme de vreo douăzeci de ani avea să-mi vină în minte o expresie din carte, ori de câte ori eram înghesuit de vreo problemă dificilă.

– Ca o broască într-o minge de fotbal…

Așa spusese unul dintre eroii cărții, iar eu simțisem exact ce dorise acesta să transmită în momentul respectiv, așa că făcusem o fixație pentru expresie.

În seara aceea, de 4 martie, stăteam întins pe „recamier", și arcurile acestuia protestau când mă mișcam prea brusc. Încăpeam la limită pe lungimea sa, pentru că mă lungisem serios în ultimul an, de când începuse să-mi mijească și mustața. Lângă recamier era patul părinților, pat vechi din lemn, cu saltea din paie de grâu, îndesate bine în aceasta. O vreme părinții dormiseră pe patul nou, cu arcuri, cumpărat cu eforturi destul de mari. Dar când mama fusese ultima dată la Spital la Plainești, să i se plângă doctorului de durerile de spate insuportabile, ce se îndesiseră, acesta o întrebase direct:

– Doamnă, pe ce dormiți acasă?

– Pe ce să dorm, dom' doctor, am cumpărat un recamier din ăsta nou, cu arcuri, care se desface.

– Cu arcuri, deci? Doamnă, dar vreun pat din alea vechi, cum erau înainte, cu saltea de paie pusă pe scânduri, n-ai păstrat cumva?

– Ba da, dom' doctor, îl am în magazie.

– Atunci uite ce-ți recomand eu: du-te și scoate-l din magazie, șterge-l de praf, umple salteaua cu paie proaspete, și dormi pe el. Și eu nu-ți mai prescriu nici un medicament, dacă o să faci asta.

– Păi de ce?

– Pentru că nu o să te mai doară spatele, de aceea!

Mama, puțin sceptică, venise acasă și se apucase de treabă. Nu numai că-l șterse bine de praf, și umpluse salteaua, dar decise că trebuia și vopsit. Amestecase ce mai avea pe fundul cutiilor de vopsea de prin magazie, și-mi trasase sarcina să vopsesc patul. Dar cu migală, spusese mama, pentru că va fi în camera unde se opreau toți cei care veneau în vizită, cu treabă sau fără (ăștia erau cei mai mulți). Spre disperarea mea nici un prieten n-a dat năvală în ziua respectivă să mă cheme la joacă, ca să încerc o manevră „á la Tom Sawyer". Așa că, dând mărunt din buze, am luat pensula și mi-am manifestat talentul.

Când am terminat, patul căpătase o frumoasă culoare roz-bonbon, ceva ce sigur nu mai văzuse Obrejița! Spre dezamăgirea mamei, care sperase la un roșu spre maroniu. Bineînțeles că acea culoare avea să stârnească nedumerirea tuturor celor ce ne călcau pragul, dar rar întreba careva de ce fusese vopsit patul roz. Mama mersese mai departe și prinsese pe peretele din dreptul patului un covor împletit de ea, în motive geometrice și cu niște culori foarte vii, foarte puternice. Care, împreună cu patul, dădeau un aer foarte rococo camerei de toată ziua. Astfel că mai toți musafirii credeau că mama dorise să facă o camera modernă, ca la oraș.

Televizorul

În colțul liber al odăii, pe o măsuță pătrată, cu picioare de peste un metru înălțime, trona televizorul Rubin 102, achiziționat încă de pe când casa – proaspăt ridicată – aștepta meșterii electricieni care să tragă firele de cupru prin tuburile Bergman. Altfel spus celebrele „tubermane" din care făceam noi sarbacane, ce trăgeau cu cornete de hârtie. Casa fusese ridicată în 1963-1964, de către viitorii noștri vecini, Gheorghe și Costică Dițu, meșteri zidari renumiți, cu multe construcții la activ. Electricienii care veniseră să facă instalația s-au uitat mirați la cutia mare de carton dintr-un colț al încăperii, acoperită cu un celofan.

– Dar acolo ce ai, nea Costică?

– Ce să am, măi? Am un televizor.

– Cum, bre, mata încă nu ai curent electric și ai cumpărat televizor? Ai dat bani mulți pe el, așa-i?

– Așa-i, mă, aproape 4000 de lei. M-a uscat. Dar l-am luat în rate, prin sindicatul de la SMT. Îl plătesc în doi ani. M-am gândit la copiii ăștia, să aibă la ce să se uite, să mai învețe câte ceva.

– Bine te-ai gândit, bre. Aici în sat nu există decât două televizoare, la președintele CAP și la unul din brigadieri, de aceea ne-am mirat. Ăsta e al treilea.

În timp ce mama era diriginte de șantier, supraveghind ridicarea casei, venea periodic momentul când trebuia să fiu alăptat. Locuiam la bunici, în casa bătrânească cum s-ar spune. Frații mei mai mari, auzindu-mă cum începeam să-mi cer zgomotos drepturile, trăgeau papamobilul în fața ușii și mă îmbarcau. Papamobilul era un cărucior de lemn cu 4 rulmenți pe post de roți, pe care tata fixase bine, cu sârmă, un coș de nuiele în care toamna se culegeau struguri. În coș fuseseră îndesate paie și o țoală, iar eu eram așezat regește în el. Fratele meu mai mare începea să tragă de cureaua veche de transmisie fixată pe post de hățuri, în timp ce mijlociul mergea în spate, ținând de coș, atent ca nu cumva acesta să se răstoarne. Primul avea zece ani, al doilea cinci.

– Aveți grijă la gropi, să nu-l răsturnați, dădea bunica Axinia ultimele instrucțiuni.

Și cortegiul pleca pe drumul pietruit, spre noul domiciliu pe cale de a fi construit, cale de vreo 3-4 ulițe distanță. O avea ceva legătură cariera mea ulterioară de inginer automobilist cu aceste plimbări în papamobil? Cine știe?

În timp ce citeam aventurile vajnicilor călători galactici, dinspre televizor răzbeau fragmente de conversație:

– No ako e prav?

– Nikaga!

La televizor rula un film bulgăresc, care nu reușise să-mi stârnească interesul nici măcar cinci minute. Îl abandonasem fără părere de rău și luasem cartea.

Aș fi putut citi și în camera mea, mai în liniște, dar îmi plăcea să stau seara cu părinții în aceeași cameră. Mai ales că tata venea după cinci seara de la muncă, mânca și se așeza în pat la un somn mic, ce dura chiar și o oră-două.

– Un om deștept doarme în cinci minute cât altul fraier în două ore, decreta câteodată tata, solemn.

– Da? Atunci tu de ce dormi aproape două ore seara? întrebam noi copiii, zgândărindu-l.

Se făcuse cam nouă seara, se întunecase bine, iar peste sat coborâse liniștea, întreruptă când și când de vreun lătrat de câini, ce miroseau vreun străin circulând pe ulițe. Tata se cam chinuia cu subtitrarea filmului, dar dădea semne că se descurcă, mai ales de când mama începuse să-l învețe să citească pe ziarul Sportul. În godinul de fontă din celălalt colț al camerei se făcuse un foc de cu seară, iar acum nu se mai vedea urmă de jăratec prin ușiță. Primăvară dădea semne de venire, dar noaptea încă era răcoare.

Dezlănțuirea

Deodată timpul parcă s-a oprit în loc. Un șuierat puternic a început să se audă, venind parcă de nicăieri.

– Ai naibii ăștia de la Bobocu, iar au zbor de noapte, nu-i mai astâmpără dracu’ nici la ora asta, răbufni tată supărat.

Dar în loc să auzim bangul sonic al avionului de vânătoare, produs la depășirea vitezei sunetului, am auzit cu totul altceva. Șuieratul s-a transformat într-un vuiet puternic, apoi într-un fel de urlet care ne făcea timpanele să vibreze, cum nu mai pățisem niciodată. Părul de pe brațe începuse să mi se ridice, iar creierul începea să dea neașteptate semne de frică. Urletul continua agonizant, pe frecvențe din ce în ce mai înalte, încât îmi venea să-mi acopăr urechile cu palmele mâinilor. Și deodată toți câinii din sat începură să urle a moarte, urletul acela venit din amintirea lupului sălbatic, care ține să anunțe că ceva tragic urmează a se întâmpla.

Urletul câinilor a făcut-o pe mama să-și revină prima, și să strige cu glas gâtuit de spaimă:

– Cutremur! Repede afară! Afară!

Eu și tata am privit-o o clipă consternați, neînțelegând ce legătură putea avea zgomotul acela, ce părea a veni de pe alte tărâmuri, cu un cutremur.

Însă mama nu ne-a mai dat timp de mirare, a sărit din pat peste tata cu o ușurință ce nu putea să i-o dea decât o mare spaimă, ne-a smucit de mâini și ne-a tras spre ușă. Avea 13 ani când trăise marele cutremur din 1940, iar o amintire privind începutul său asemănător îi răzbise în minte.

Când am pus picioarele pe prești de pe jos a început dezastrul. Pereții camerei au început să zboare într-o parte și în alta, podeaua când se ridica spre noi, când se prăbușea în adânc, ca un cal nărăvaș atins cu biciușca. Vedeam ușa salvatoare – spre care încercam să ne îndreptăm – sărind când în stânga, când în dreapta. Atunci când credeam c-am nimerit-o în sfârșit, și întindeam mâna spre libertate, aceasta întâlnea invariabil un perete. Părea că a trecut un ceas, până când am reușit să răzbatem spre odăiță, cum îi spuneam bucătăriei noastre. Ușa de acolo am trecut-o mai ușor, era doar la un metru distanță de cea de la cameră, deși era în unghi de 90 de grade.

Am năvălit în chilerul lung de 5-6 metri, iar între noi și curte mai era doar o ușă ce trebuia deschisă și dată de perete. Chilerul fusese adăugat ulterior casei, nu avea tavan de pământ, iar căpriorii care susțineau acoperișul se răsuceau și scoteau niște zgomote înfiorătoare, ca și cum lemnul gemea chinuit de cineva. Ceva în genul zgomotelor scoase de catargele unei goelete, prinsă de furtună înainte ca echipajul să coboare velatura.

Făceam pași bezmetici, aruncați peste toate cioablele adăpostite în chiler, pe stânga și pe dreapta, de către oamenii gospodari care erau părinții mei. Din fericire ușa de la intrare nu era închisă cu cheia, asta era datoria ultimului om din casă care mergea la culcare. Acesta mergea în chiler, își lua papucii, ieșea puțin și arunca o privire prin curte, asculta dacă răzbate vreun zgomot de la cotineața găinilor sau de la cotețul porcului, apoi revenea în casă răsucind cheia în ușă.

Mama a trântit efectiv ușa de perete, cred că ar fi fost în stare și să o smulgă din balamale, m-a luat de mână și am țâșnit împreună în curte. Stăteam sub bolta de vie, redusă acum la niște simple coarde ce urmau să fie tăiate curând, aplecați înainte, cu mâinile sprijinite pe genunchi, și înghițeam cu nesaț

guri mari de aer răcoros. Plopii bătrâni de 60-70 de ani, sentinele semețe ce străjuiau pe ambele părți drumul spre gară, plopi plantați de boierul Franasovici a cărui familie ctitorise satul, se aplecau când într-o parte când într-alta, parcă erau beți.

După douăzeci de secunde de repaus, în care ne-am mai venit în fire, am realizat că tata încă nu ieșise din casă. Am început, atât eu cât și mama, să-l strigăm disperați:

– Tată! Tată! Unde ești?

– Ticule, ticule, ce naiba faci acolo? Ieși odată afară!

Dar în afară de trăsnetul lemnăriei și de zgomotul cărămizilor hoarnei care se dezmembra, și care cădeau pe tabla acoperișului, nu auzeam nimic. Pământul continua metodic să ne arunce încolo și încoace.

– Ca o broască într-o minge de fotbal, mi-a venit în minte expresia personajului fraților Strugațki, și probabil de aceea n-am scăpat de obsesia ei vreme de vreo douăzeci de ani.

– Mă duc după tata am zis, învingându-mi panica, disperat de lipsa acestuia de răspuns.

– Stai aici, mi-a apucat mama strâns mâna. Nu mergi nicăieri, trebuie să răzbească și el de-acum.

Și în sfârșit, într-un târziu, după minute ce ni s-au părut secole, tata a ieșit pe ușa salvatoare. Ducea ceva în brațe, și când s-a apropiat am văzut televizorul Rubin, strâns în brațe precum un odor de aur.

– Tată, tată, de ce nu răspundeai?

– Ticule, o să mă omori cu inima! De televizor îți ardea ție, când cădea casa pe noi?

– Ce vreți, măi? ne-a replicat tata liniștit. Cum puteam să-l las pe măsuța aia înaltă? Cădea jos și se făcea praf! Și la ce vedeam eu meciul, nu știți că mâine este etapă?

De unde atâta calm la un om aflat în mijlocul unui dezastru, ce declic se petrecuse în creierul său astfel încât să ignore pericolul iminent, să se aplece să scoată din priză un televizor, să-i scoată cablul de antenă, să-l pună pe o păturică de pe pat, să o răsucească pe aceasta în jurul lui, apoi cu el în brațe să încerce să nimerească deschiderile celor trei uși ce-l despărțeau de salvare?

Doar ce a lăsat tata televizorul jos și ne-am tras puțin sufletul, cercetându-ne din ochi unii pe alții, profitând că seismul se oprise, când a venit replica. Aceasta a fost cu atât mai înspăimântătoare cu cât a venit însoțită de liniște, neprecedată de nici un zgomot prevestitor. A avut aproape aceeași intensitate ca și prima mișcare seismică.

De data asta am trecut-o mai ușor, ținându-ne de stâlpii metalici ai bolții, urmărind îngrijorați antena de televizor, cocoțată pe o țeavă metalică de vreo 10 metri înălțime, ancorată cu trei sârme lungi, legate în diverse locuri. Plopii nu puteau fi priviți, legănarea acelor uriași în formă de lumânare ne făcea rău, creierul se răzvrătea când încerca să înțeleagă cum se puteau mișca așa haotic niște copaci imenși.

Odată trecută și replica, câinii s-au oprit din urlat, găinile din coteț nu s-au mai auzit cotcodăcind, iar satul a fost cuprins de o liniște nefirească. Ne-am aruncat privirea spre cer îngrijorați, ca să vedem dacă stelele și luna mai sunt la locul lor. Totul părea încremenit în întuneric, pentru că nicio lumină nu putea fi văzută în jur, în afară de cea a stelelor. Nu ne venea să credem prin ce trecusem.

Tata s-a dus la ușă, a strecurat mâna până la pervazul interior al geamului lipit de ușă, și a adus lanterna. Lumina ei ne-a dat puțin curaj și ne-am strâns unii într-alții, fără să putem să scoatem vreo vorbă. După vreo 10 minute tata a prins și mai mult curaj, a intrat în chiler și ne-a adus încălțări și niște haine de lucru, ce stăteau tot timpul acolo, spânzurate în cuier. Stătusem desculți pe pământul gol și rece și nici nu simțisem.

Apoi sătenii au început să iasă la porți, pe uliță, și să se întrebe unul pe altul dacă sunt în regulă. Câțiva s-au dus la bătrânii din cotul nostru, care locuiau singuri, să vadă dacă au pățit ceva. Oamenii vorbeau în șoaptă, speriați, de parcă n-ar fi vrut să trezească un dragon fioros ce era cât pe-aci să le surpe lumea. Cei bătrâni își dădeau cu părerea dacă a fost mai rău sau nu ca la cel din 1940, care rămăsese de poveste.

După câteva ore am intrat în casă, cu teamă și precauție. Am aprins toate luminile și am lăsat toate ușile deschise de perete. Mama s-a uitat la farfuriile, paharele și cănile sărite din dulap, și făcute țăndări pe jos, la lucrurile căzute de pe mese și dulapuri, multe sparte și ele, și a dat din mână a lehamite:

– Le adun dimineață, să nu mai vină și altele…

Noaptea s-a scurs extrem de greu, cu ațipeli chinuite de frică, stând pe pat îmbrăcați și încălțați, gata oricând să țâșnim afară din nou. Lumina zilei parcă ne-a mai schimbat starea de spirit, și am început să evaluăm pagubele. Casa era în bună stare, doar câteva crăpături în varul pereților arătau că trecuse printr-un cutremur de peste 7 grade tărie. Hoarna din cărămidă era distrusă, cărămizile fiind împrăștiate pe acoperiș. Cioburi multe prin bucătărie și cămară, unde câteva borcane de gem și murături săriseră de pe rafturi. Văzând acest lucru, peste câteva zile tata avea să monteze rafturilor și niște laterale din șipcă, ca opritoare pentru lucrurile ce ar fi luat-o la plimbare. Damigenele din sticlă cu vin, baloane ovale de 50 de litri puse în coșuri de nuiele, erau neatinse, spre bucuria întregii familii.

Consecințele

În principiu nimic ireparabil nu se întâmplase. După amiază eu și cu tata ne-am urcat pe casă și am zidit din nou hoarna, cărămidă cu cărămidă, tata făcând un mortar cu mai mult ciment de data asta, trăgând învățătură din ce se întâmplase. Mama a dat drumul găinilor din cotineață, le-a aruncat boabe și l-a hrănit și pe Ghiță. În familia Măcrineanu porcul crescut anual primea invariabil numele de Ghiță, obicei păstrat cine știe din ce vremuri. Într-un singur an am cumpărat doi porci o dată, care erau dintr-o rasă corcită cu mistreți bălțărești, niste porci păroși care – oricât de mult mâncau – nu creșteau aproape de loc.

Așa că am renunțat să le mai dăm nume fiecăruia, oricum nu-i puteam deosebi, și le-am zis „frații Petreuș”.

Când am mers luni la școală omul de serviciu nu ne-a lăsat să intrăm în clase, ne-a spus să rămânem în curtea școlii. După o jumătate de oră a ajuns și directorul, care locuia în Tâmboești, și ne-a trimis acasă. Până când avea să se facă evaluarea pagubelor din școală. Și să se poată lua legătura cu autoritățile ca să se primească instrucțiuni. Adevărul este că Vrancea era în bună parte sinistrată, izolată de restul țării, fără curent electric și legături telefonice.

Mergând prin sat am observat că nu toți obrejanii fuseseră la fel de norocoși precum noi. Deși unele case păreau mai degrabă neatinse, altele aveau fisuri largi pe toată înălțimea pereților exteriori. Undele seismice, ondulatorii fiind, se propagaseră radial de la epicentru spre restul țării. Casele care fuseseră orientate transversal pe direcția de propagare, fuseseră zguduite serios, dar atât. Celor care fuseseră dispuse în lungul direcției de propagare a undelor, ondulațiile le provocaseră daune serioase, făcând să se despice pereții. La nea Nitu, un prieten de-al tatei, fisura avea cel puțin 10-15 cm pe toată înălțimea casei, care părea acum compusă din două bucăți. El avea casa situată la stradă, și era cea mai vizibil avariată casă din cotul nostru.

Am stat acasă vreo două zile școlare, până când cursurile s-au reluat. În laboratorul de chimie mirosea încă puternic a substanțe chimice, chiar dacă cioburile recipientelor sparte fuseseră îndepărtate și geamurile deschise aproape permanent.

Tata a plecat luni de dimineață la SMA, deși era convins că nu se va lucra. A ajutat la îndepărtarea lucrurilor căzute și la curățarea atelierelor, apoi s-a întors pe la prânz. Nu înainte să o roage pe centralistă să le spună fraților mei, în caz că sună, că suntem în regulă. Asta bineînțeles dacă se vor relua legăturile telefonice. Adevărul este că frații mei, care lucrau în Brașov, încercau în disperare să sune și să afle ce este cu noi. Zadarnic, bineînțeles.

Disperarea era cu atât mai mare cu cât conducerea Partidului luase hotărârea, într-un gest fără precedent, ca Televiziunea să capete dreptul de a filma și difuza reportaje despre situația din țară. Care reportaje arătau lucruri îngrozitoare. Radioul își revenise mai repede, iar acolo unde oamenii aveau aparate pe baterii veștile ajungeau, chiar dacă alimentarea cu electricitate nu fusese restabilită.

Strada Mare din Focșani, strada clădirilor vechi, suferise cel mai mult. Clădirea Tribunalului stătea și ea gata să cadă, și mulți ani după aceea am trecut pe lângă ea uitându-mă mirat la proptelele din grinzi groase de lemn, ce o susțineau pe lateral, împiedicând prăbușirea peretelui dinspre sud. Liceul „Unirea”, la porțile căruia aveam să bat peste numai câteva luni, fusese și el serios afectat, fiind trecut de către autorități pe lista clădirilor ce urmează a fi demolate. Doar opoziția unor dascăli inimoși, Petrache Dima și Nicolae Chifan, care au bătut la toate ușile posibile ale puternicilor zilei, a făcut ca acesta să fie salvat.

Dar nu numai clădirile vechi suferiseră, Magazinul Putna – cel mai mare din oraș – avea să primească și el porția lui de grinzi de susținere. Direcția de Poștă, Spitalul Militar și peste 500 de case suferiseră avarii serioase. Una peste alta Focșaniul arăta ca un oraș în timp de război, ce tocmai fusese bombardat.

Chiar în noaptea respectivă s-a declarat starea de necesitate, și s-a decretat că „întreaga populaţie aptă de muncă este obligată să participe la toate acţiunile organizate pentru înlăturarea consecinţelor cutremurului“. De parcă era nevoie de un decret pentru asta. Etapa de fotbal de a doua zi a fost și ea anulată, ca de altfel orice altă competiție sportivă…

Câini

Atacul

Când aveam vreo 4 ani, m-a mușcat un câine. Rău de tot. Intrasem în curte la nea Enache a lu' Bostan, căutându-mi disperat mama. Ieșisem pe poarta cu arc a casei părintești, străbătusem toată ulița, uitându-mă printre scândurile gardurilor în toate curțile de pe o parte și de pe alta a ei. Și ascultând atent, pentru că mama avea o voce puternică. Foarte puternică chiar și nu prididea să o folosească. Pe tata asta îl irita câteodată, și-i mai spunea mamei supărat:

– Mai încet, bre, că nu suntem la stână!

Mama era fiică de baci covăsnean, de stăpân de oi, iar pentru ea stâna era a doua casă. De multe ori chiar prima, pentru că crescuse cu mamă vitregă de la 4 ani. Maștеră. Guiuleasa îi spunea. O nenorocită care încerca să-i îmbolnăvească pe mama și pe fratele ei, mai mic cu 2 ani, și-i ținea nemâncați toată ziua, poate dă Dumnezeu de crapă și scapă de ei. Și-i va rămâne ei, precum și fetelor din altă căsătorie, averea bunicului. Mama a rezistat și l-a ajutat și pe unchiul meu să reziste. Nu mor caii când vor câinii.

Dar să revenim la pățania mea. În fundul curții la nea Enache am auzit-o pe mama. Vorbea cu tanti Maria. Curtea era lungă și destul de îngustă, situată în lungul casei, care avea formă de L. În latura din spate nea Enache avea o bucătărie și atelierul. Era tâmplar, avea mâini de aur, deși sănătatea o avea mai degrabă precară. Și nici nu era vreun munte de om, era uscățiv și tușea urât câteodată. Poate plămânii erau plini de rumegușul fin, cine știe? A murit destul de tânăr, nu se aștepta nimeni la asta.

Auzind-o pe mama am împins poarta metalică, și am năvălit în curte. Am alergat spre spatele curții, dornic s-o regăsesc, neatent la ce era în jur.

Câinele a venit din spatele casei, pe mutește, fără să latre, fără să scheaune măcar un pic. Era un câine mare, flocos, gri-alburiu, cu o coadă stufoasă, exagerat de mare. Îi știam frică, de câte ori treceam pe uliță, prin fața casei lui nea Enache, mă lătra groaznic. Dacă mergeam la nenica Pazvante, vecin cu nea Enache și frate al bunicii, alergam degrabă să deschid poarta înaltă de lemn, în care mă propteam cu toată puterea ca să intru în curtea acestuia,

unde mă simțeam la adăpost. Câinele mă mai lătra puțin și mă lăsa în pace, deși continua să mă privească dușmănos prin gardul de sârmă dintre cele două proprietăți.

– Mai taci în Cristoșii mă-tii de javră, vedea-te-aș fierbând pentru săpun în cazan. Taci! Țiba, javră, că acum te prind c-un ochi de sârmă și te atârn de grinda de la chiler. Apoi te jupoi cu unghia, ca turcii pe Constantin Brâncoveanu! Țiba!

Nenica Pazvante era campionul Obrejitei la înjurături, putea să înjure ore în șir, fără să se repete prea mult, și chiar o făcea la cel mai mic prilej. Tata îl mustra când eram și noi de față, dar fără prea multă convingere, știa că nu înveți calul bătrân la jug. Mama îi făcea semn să-l lase, deși era mai deranjată decât tata de înjurăturile urâte ale acestuia, porcoase și blasfematoare în același timp.

– Lăsați-l în pace, hai să mergem acasă, că avem treabă. Nea Ion e dus cu capul săracul, de când l-a îngropat o bombă de viu la Cotu Donului și l-au dezgropat de sub maldărul de pământ abia după un sfert de ceas. Atunci a și albit omul, în sfertul ăla de oră de stat sub humă.

Deci câinele a venit alergând, din spate, fără să-l văd, fără să-l simt. A sărit pe mine, m-a trântit pe burtă, și m-a hărtănit groaznic de umeri, în zona omoplaților. Aveam doar un maieuaș în sus pe mine, era vară, noroc că eram atât de slab că nu prea a găsit carne de mușcat. Am țipat groaznic, speriat de moarte, de s-a auzit până la tanti Lenuța lu' Dițu, vecina noastră, care a dat năvală speriată din curte, sa vadă ce s-a întâmplat.

Mama a venit alergând disperată, albă la față, a înșfăcat din mers un lemn de care curtea era plină, ca la orice tâmplar, și a început să-l bată cu ură pe câine, în timp ce nea Enache mă trăgea din ghearele lui. Mama mi-a potolit cu greu plânsetul, m-a dus acasă, mi-a spălat rănile și le-a dat cu tinctură de iod, apoi am luat drumul spre șosea, să găsim o mașină de ocazie, să mă ducă la doctor. Câinele a scăpat cu viață, dar nu pentru prea mult timp. Doctorul de la Focșani a zis că trebuie urmărit, să nu fie turbat, și nu m-a înțepat în burtă când a aflat că e câine de curte, că are vreo 7 ani, și că așa e el mai rău, dar nu pare turbat.

După ce a trecut perioada de urmărire, nea Enache l-a luat într-o zi – legat cu o sârmă ce-i făcea un ochi după gât – și a intrat cu el în lanul de vie, la colectiv. Ulița noastră era prima de la marginea satului, dinspre Plainești, și când ne uitam spre acesta, vedeam podgoria Bulucbașa, cu sute de hectare de vie. Vecinul s-a întors singur, cu mâinile goale și cu o figură cătrănită. Tata i-a făcut semn să intre la noi în curte, eram prima casă de la drum, i-a pus o țuică, și-a pus și el una (lucru de mare mirare) și le-au sorbit în tăcere, cu ochii în pământ. Nea Enache s-a ridicat, a salutat din cap, mi-a ciufulit puțin părul țepos, și s-a dus la ale lui.

După întâmplarea asta am rămas cu o frică grozavă de câini. Mici, mari, mijlocii, era de-ajuns să mă latre unul, că inima începea să o ia razna. Și cum la țară fiecare om avea un câine, mai rar doi-trei, eram lătrat la orice deplasare pe

ulițele satului. Nu mai vorbim că animalele îmi simțeau frica și mă lătrau mai abitir.

Când venea vorba de vreun consătean care avea trei câini, și de regulă ăștia nu erau cei mai gospodari din sat, dimpotrivă, ardeleanca din mama se trezea, și auzeam o replică deja celebră pentru noi, copiii:

– Așa-i în Regat, oamenii cresc trei câini și un porc! În Ardeal e invers.

Suna cumva a sentință definitivă, și noi nu puteam să nu o luăm ca atare.

Tunsul

Crescând, a venit vremea – pe la 10 ani – să merg singur la frizer. Frizerul satului nostru era un țigan bătrân, nea Gheorghe Spătaru, care tundea la el acasă, în Țigănie. Țigănia era un fel de cartier ghetou al Obrejitei, aflat dincolo de șoseaua națională, unde locuiau câteva familii de țigani. Care nu știu din ce trăiau, în afară de frizerul sus amintit, care avea o ocupație. Obrejanii erau rasiști hotărâți, acum îmi dau seama mai bine, și nu le-au permis țiganilor să se așeze în vatra satului, decât cu vreo două excepții: fierarul-potcovar și operatorul de film, de la școala veche. Care erau meseriași, trecuseră în altă categorie, și au fost acceptați în comunitate. S-au și amestecat cu românii, s-au încuscrit, deci acceptarea a fost totală.

Ceilalți din țigănie au rămas în cartierul lor, colindat de cete numeroase de puradei mai mult dezbrăcați, bântuit de cete de câini, mulți câini, practic fără stăpân. Pentru că țiganii doar îi tolerau, nu puteau să-i și hrănească. Câinii ăștia au devenit în scurt timp coșmarul vieții mele. Câini. Mulți și agresivi. Lătrând se parcă venea sfârșitul lumii. Atacându-mă în haită, de parcă eram o specie ostilă, care le punea în pericol existența.

Plecam de acasă, mergeam până la șoseaua europeană pe drumul pietruit, o coteam spre țigănie, mergeam câteva sute de metri pe asfaltul șoselei, atent la mașinile din spate, pipăind temător parcă suprafața netedă mirosind a smoală, cu tenișii de 25 lei din picioare. Când venea vremea să fac dreapta, pe ulița țiganilor, începeam să trag de timp. Mă învârteam în cerc, număram mașinile rare ce treceau pe șosea, mă uitam cu jind la copiii care se jucau pe gârlă, și – mai ales – mă uitam în lungul uliței, să văd dacă haitele de câini erau la datorie. Cum nu se întâmpla să lipsească vreodată, îmi făceam curaj din disperare în cele din urmă, îmi umpleam mâinile și buzunarele cu pietre, de mărime potrivită, și o luam cu viteză la picior.

Câinii simțeau parcă apropierea unui fricos și apăreau rapid, repezindu-se la picioarele mele, lătrând de zor. Începeam să-i bolovănesc, speriat de nu se poate, până se îndepărtau 20-25 metri, unde nu puteau fi ajunși de proiectilele mele. Atunci câștigam rapid teren, până prindeau iar curaj și se apropiau. Iar urmau 2-3 proiectile, ce-i puneau puțin la respect, iar alergam 10-15 metri spre casa frizerului. Și tot așa, într-un chin continuu, răzbeam până la destinație. Îmi lăsam o provizie de pietre lângă poartă, intram în curte și mergeam în spate, în odaia în care se tundea.

Odată coșmarul pe jumătate terminat, începea însă un alt chin. Cel al tunsului. Nea Gheorghe Spătaru avea două mașini antice de tuns, manuale, că doar nu vă închipuiți altceva. Erau atât de uzate, încât de multe ori smulgeau smocuri de păr cu totul din podoaba capilară a celui tuns. Durerea era atât de mare că mie unul îmi dădeau lacrimile și țipam de durere. Când se întâmpla lucrul acesta nea Gheorghe se uita mirat la mine, prin intermediul oglinzii, și mă întreba:

– Ce, mă, te-a pișcat?

– Nu, bre, mi-a smuls părul cu totul!

Frizerul se uita mirat la mașină, de parcă atunci o vedea prima dată, o strângea de câteva ori în mână, uitându-se atent la dinții ei, și se apleca către scăunelul de lângă el. Lua un pămătuf mare, același cu care îndepărta părul de pe gâtul mușteriilor la terminarea tunsului, și dădea părul de pe dinții de metal. Slăbea puțin șurubul ce strângea cele 2 plăci metalice cu dinți, și turna gaz dintr-o sticluța pe mecanism. Ca și cum asta ar fi fost o ungere, și le ajuta să alunece mai ușor una pe cealaltă. Cum însă dinții metalici erau tociți de atâta utilizare, tratamentul frizerului era frecție la piciorul de lemn. La reluarea procesului, mașina smulgea în continuare păr și lacrimi clienților. Ceea ce făcea ca nea Gheorghe să trăiască într-o continuă mirare, față de ifosele acestora din urmă.

Câte un om mai în vârstă îl apostrofa însă, fără reținere, când smulsul depășea măsura:

– Băi, Gheorghe, mai du naibii cuțitele alea la un tocilar, și ascute-le, ce dracu, nu vezi că nu mai taie de loc?

Interesant este că la un moment dat nea Gheorghe Spataru n-a mai putut tunde, s-a îmbolnăvit, apoi a plecat către lumea cealaltă, iar satul a fost cuprins de un moment de derută. Problema tunsului și bărbieritului era crucială, așa că bărbații au început să se agite. Din fericire, problema a fost rezolvată de ginerele frizerului, care a început el să tundă, în locul acestuia. Culmea este că și pe acesta îl chema tot Gheorghe, așa că sintagma Gheorghe Frizerul a rămas neschimbată în vorbirea obrejanilor. Mai mult, ginerele a preluat și meseria de „om de serviciu” la școală, așa că lucrurile pentru un timp au părut neschimbate.

Din fericire n-a fost chiar așa. Nea Gheorghe, acesta tânărul, a făcut ce-a făcut și a cumpărat o casă în sat, cu poziție bună, curte mare, cu o alee pietruită, boltită cu vie, care urca în pantă către casă. Iar la intrarea în casă era un chileras mic, unde frizerul și-a amenajat cabinetul. Nu încăpea decât el, clientul, și încă un om așezat pe un scăunaș lângă ușă. Dar era de ajuns. Când era cald afară, mușteriii stăteau în curte, la umbră, în picioare sau așezați pe niște scăunele cu 3 picioare, încropite de vreun lemnar priceput. Când era frig, bărbații nu mai dădeau năvală la tuns, decât atunci când începeau să-i boscorodească femeile, pentru că aveau chica așa de mare, de parcă erau „de la pădure”.

Respectul

Atunci când venea la tuns sau ras câte un bătrân cu părul alb, noi – copiii – ne repezeam să ne ridicăm de pe scăunel, și să-i cedăm locul. Bătrânii se uitau cu cate un zâmbet mijit la noi, pentru că dovedeam ca eram bine crescuți acasă, și ne întrebau câteodată:

– Tu al cui ești, mă?

– A lu' Costică Măcrineanu, bre.

– Aha, a lu' Cireașă. Nepotul lui Paraschiv. Strașnic om a fost bunică-tu, mă. Să te strădui să-i semeni.

La început nu știam exact, mic fiind, de ce bunicul era socotit așa strașnic de multă lume, de era pomenit și după ce trecuse întru cele sfinte. Mai târziu mama mi-a povestit despre bunicul și incendiul groaznic de la moara de lângă sat, unde lucra și îngrijea mecanismele, de când se întorsese din război. Incendiul începuse noaptea și se întinsese cu repeziciune, ațâțat de praful fin de făină. Bunicul dormea în moară în noaptea aceea, avea mult de lucru, și se trezise când vâlvătăile se ridicaseră. N-avea timp să aștepte ajutoare așa că s-a luptat singur cu flăcările, cu cămașa, cu o țoală și cu mâinile goale, să scape moara de pe urmă căruia își hrănea familia cu cinci copii. Până au tras oamenii clopotele, până s-a repezit obștea să dea ajutor, focul era sub control. Dar bunicul nu mai avea degete de om normal, îi arsese carnea de pe ele. Doctorul la care l-a dus morarul, deși chirurg bun, n-a mai avut decât să curețe și să coasă ce mai putea, lăsându-l cu niște cioate de deget, a căror vedere îl amăra mereu. Dar bunicul era dintr-o stirpe de oameni încăpățânați, așa că a continuat să stăpânească mecanismele morii cu ele, până când n-a mai putut lucra. Și și-a găsit și o poziție în care apuca cu dexteritate țoiul de țuică, și-l ducea sigur la gură, când se abătea pe la cârciumă. Lumea îl privea cu respect, nu cu compătimire, și – când trecea pe uliță – uneori auzea în spatele lui explicațiile primite de vreun proaspăt provenit în sat, de la alții de-ai locului:

– Ăsta-i Paraschiv Măcrineanu, a stins cu mâinile goale într-o noapte focul de la moara de la șosea.

Spuneam că noul frizer a adus schimbări în viața mea de copil supărat de câini. Când tata mi-a spus că de-acum nu mai trebuie să merg în țigănie să mă tund, că frizerul s-a mutat în sat, mi-a stat inima în piept.

– Hai, măi tăticule, e adevărat ce spui? Nu mă păcălești?

– Nu, mă bușleagă. E așa cum îți spun, nen-tu Gheorghe s-a mutat în sat, a cumpărat o casă.

– Și unde este casa asta?

– Unde să fie, mă? În spate la Suru. La doi pași de noi, în trei minute ești acolo. Vizavi de nen-tu Nitu.

Dar nea Gheorghe a ținut să mă uimească și mai mult. Și pentru că se mutase în sat și avea curent electric la casa cea nouă, a cumpărat și o mașină electrică de tuns. Scăpându-mă pentru totdeauna de icnetele și lacrimile, ce însoțeau smulgerea smocurilor de păr.

De frica de câini, că de la ea începusem, am scăpat târziu. Mai precis am scăpat când am venit stagiar în Dobrogea. Dobrogea cea scăldată în soare și praf.

– *Dobrogea! Dobrogea! Pe fata aceasta ciudată, fiică de rege get și de dansatoare tătăroaică, eu am iubit-o de pe vremea când umbla cu picioarele goale în țărână.*

Așa grăia nespus de frumos Geo Bogza, fratele mai cunoscutului scriitor Radu Tudoran.

Câinii dobrogeni fac parte dintr-o altă linie de evoluție decât cei ai copilăriei mele. Căldura excesivă, praful, precum și moliciunea reacțiilor turcilor pe lângă casele cărora au crescut, le-a afectat – iremediabil – tendința agresivă. Treci pe lângă un câine tăvălit la soare, întins cât este de lung pe beton, cu limba scoasă pentru răcorire, și cel mult mișcă puțin capul și deschide un ochi, să vadă dacă nu e în pericol să fie călcat de om. Când trebuie să se miște pentru a face loc unei mașini, tot corpul lui transmite dezamăgirea că a trebuit să fie scos dintr-ale lui, și își mută culcușul în sictir, de parcă ți-ar face o mare favoare. Câini și câini. Cum să te sperii de aceștia din urmă?

M-am lecuit deci de frica de câini și îi învăț și pe copiii speriați cum să o facă. Am învățat chiar să și vorbesc cu câinii, lucru de neimaginat în copilărie. Dar asta nu mă împiedică încă să tresar în întunericul sălii, auzind lătratul lor dușmănos și agresiv, când aleg să văd un film la cinema.

Care cum să se cheme altfel, decât „Câini”?

Capitolul IV
Pe cărările vieții…

Atenție! Fiți gata! Box!

Aspiranții

Primul an de liceu l-am început ca intern al căminului pentru elevi al Liceului Unirea. Chiar și după mai bine de o lună, după ce m-am transferat la liceul Cuza, am continuat să rămân acolo, pentru că mă obișnuisem cu băieții, chiar dacă nu-mi mai erau colegi. Și chiar dacă excelau la capitolul „poște" aprinse, puse între degetele de la picioare când dormeai mai adânc, acțiune urmată de trezirea bruscă în strigăte de: Arde! Arde! Săriți! Fugiți! Și nu se dădeau la o parte nici de la clasicul „pișă-te că vine trenul!", susurat la urechea adormitului, în nivel crescendo, cu speranța că în mod inconștient acesta își va elibera bășica în somn. pricină că eram cel mai înalt dintre ei, ci pentru că pe doi dintre ei i-au durut mult timp părțile în care îi lovisem, la prima lor tentativă. Îmi puseseră poște între toate degetele de la picioare, când – spre ghinionul lor – mă trezisem. I-am lăsat să le aprindă, apoi când au început să strige că arde am trecut la acțiune. M-am făcut că sar speriat din pat, în întunericul camerei luminate doar de sulurile de hârtie aprinse, dintre degete. În timpul săriturii am dat ca disperatul din mâini și picioare, altoindu-i un pumn în ochi unuia dintre ei și trântindu-i un genunchi în șale altuia. Ceilalți doi au scăpat neatinși. Vânătaia ochiului a persistat mai mult de o săptămână, și a trebuit justificată la școală cu un motiv pueril. Durerea de șale a celuilalt l-a părăsit mult mai greu. De atunci am fost lăsat în pace noaptea.

Dacă să scapi de colegii cu dor de joacă era ușor, mai greu era să scapi de țiganii care te jecmăneau de câte un leu, de fiecare dată când te prindeau prin parc. Cum orașul nu era cine știe ce metropolă, petrecerea timpului liber se limita la destul de puține posibilități. Una din ele era să mergem în parc, unde mai trăgeam cu ochii după fete, unii mai trăgeau câte o țigare, umflându-se în pene cu asta, până îi dădea de gol tusea că nu sunt fumători adevărați și tot așa. Când ți-era însă lumea mai dragă, apărea câte un țigănuș de 8-9 ani.

– Nenea, dă și mie un leu.

Dacă făceai greșeala să nu-i dai, ba să-l mai și repezi, din desișuri apăreau brusc trei-patru țigani, pe la 18-20 de ani, de loc din Bahne, cartierul de evitat al urbei focșănene. Îți luau leul, și-ți mai și trăgeau câteva palme bonus, fiindcă te-ai luat de ăla micu'.

Cum leul se găsea greu, și nu-mi convenea să sponsorizez cu el băieții din cartierul rău famat, m-am hotărât – cu acea determinare specifică puștilor de 14 ani – să mă apuc de box, ca să fiu în stare să mă apăr când va fi nevoie. Eram

înalt și slăbuț, deși ciolănos, îmi mijeau tuleiele mustății, și dădeam o impresie de fragilitate, în general. Nu stăteam bine cu alergarea, mă disperau probele de la sport, unde trebuia să fugim nu știu câte ture de stadion. În același timp eram în stare să fug ore întregi dacă în față aveam o minge, care trebuia în cele din urmă să intre undeva, într-o poartă sau coș.

Singurul sport în care excelam însă era tenisul de masă, rod al sutelor de ore de lovit mingea de plastic la masa de pe holul școlii generale din Obrejița. Unde-l mituiam pe nea Gheorghe, omul de serviciu al școlii, să ne lase și duminica, cu promisiunea că nu vom strica nimic și-i vom aduce cheia de la intrarea școlii, acasă, după ce terminăm.

Bineînțeles că ideea cu boxul au avut-o și alți boboci, astfel că în cele din urmă ne-am strâns șase băieți hotărâți. Cinci interniști și Ciprian Haleț, care era focșănean și era coleg de clasă cu mine. Dintre toți șase doar Ciprian arăta a tip care ar putea face box de performanță. Era potrivit de înălțime, îndesat și bine legat, cu mușchi deja conturați la tors și brațe. În același timp era și frumușel, având genul acela de frumusețe sălbatecă a chipului, ce atrage în general femeile tinere, care uneori ajung să regrete toată viață atracția – necontrolată de experiență – de la vârsta respectivă.

Împreună, cei șase muschetari, ne-am prezentat într-o zi în fața lui nea Tică Pârâianu, antrenorul de la clubul de box focșănean, ce funcționa într-o clădire care prinsese și vremuri mai bune. Înăuntru domnea semiîntunericul, doar deasupra ringului era ceva mai multă lumină, de la un bec mare atârnat deasupra sa, cu lumina reflectată de o tinichea de tablă rotundă, ca un corp de vailing, prinsă deasupra acestuia. Antrenament nu era în ziua aceea, dar „meșterul” era la muncă, ne interesasem în prealabil, prin intermediul lui Ciprian. Eram toți îmbrăcați în treninguri, cu tenișii în picioare, bucuroși nevoie mare că vom avea șansa să intrăm în tagma bărbaților puternici.

Meșterul ne-a văzut intrând temători, ne-a făcut un semn încurajator cu mâna, și când ne-am apropiat, ne-a luat la întrebări:

– Ce-i cu voi, mânjilor, ce căutați la mine la sală?

– Bună ziua, a spus Ciprian, băiat de oraș, mai puțin rușinos, am vrea să facem și noi box.

– Box, ce fel de box?

– Box, din ăsta, cu pumnii…

– Aha, cu pumnii. Dar să știți că aici noi boxăm cu mănuși, cu pumnii se bat ăia prin filme, ne-a spus meșterul, cu un zâmbet în colțul gurii.

– Bine, conchise meșterul, hai să vedem ce pot afla despre voi. Dezbrăcați-vă la tricou și veniți aici, lângă ring. O să vă puneți mănușile, și o să boxați puțin, doi câte doi. Tu cu ăsta mic, tu cu blondul, iar voi doi, în fine, voi doi împreună. Deși ăsta brunetul are mai mult de 15 centimetri peste tine.

– Ce înălțime ai? mă întrebă meșterul.

– 1,87, domnule.

– Ohooo, dar te-au udat ai tăi la rădăcină, nu glumă. Haideți, să puneți puțin mănușile în mâini, să simțiți loviturile cu ele, să vedeți cum e în ring în realitate. Primii doi, hopa sus!

Încercarea

Adrenalina țipa în noi din momentul când ne-am pus mănușile acelea ciudate în mâini, mari și pufoase ca niște gogoși, voluminoase dar ușoare în același timp. Primii doi mai mult s-au tatonat, în ciuda îndemnurilor meșterului să se lovească reciproc. Meșterul i-a lăsat vreo două-trei minute, apoi i-a dat jos. Am urcat eu, împreună cu un coleg dintr-un sat mai dinspre munte, destul de bine legat. Ăsta nici n-a urcat bine în ring, că s-a și repezit să mă bumbăcească. După ce am încasat câteva lovituri, mi-am dat seama că aveam mâinile mai lungi decât el, și l-am ținut la distanță, altoindu-i și câteva la corp, spre învățătură de minte. Meșterul părea destul de mulțumit când ne-a întrerupt.

Al treilea duel părea și mai disproporționat, din cauză că Ciprian avea fizic de sportiv, iar oponentul său, Marian, era mai subțiratic, deși nu părea chiar firav. Era un coleg dintr-un sat de la câmpie, ars de soare, cu părul blond cânepiu. Cum s-au urcat în ring, Ciprian s-a și repezit la el și a început să-i care la pumni. Însă, spre surpriza lui și a noastră, lovea mai mult în gol, Marian deplasându-se tot timpul în lateral din fața loviturilor periculoase. După vreo două minute, când Ciprian părea că obosise deja, Marian l-a luat la o serie rapidă de lovituri la cap, date cu sete, de răsunau mănușile ca tobele. Până să-și dea seama meșterul cât de serioasă era treaba, Ciprian era pe jos, ametit complet, și cu un ochi vânăt, de-ți era mai mare dragul să te uiți la el.

– Mă, ai ceva cu el în particular, ți-a furat gagica, ce-ți veni să-l lovești așa? l-a întrebat meșterul pe Marian. Am zis doar să vă tatonați.

– Păi, meștere, el a început, a replicat colegul. Și avea perfectă dreptate, dacă vreuna din loviturile lui Ciprian l-ar fi atins, l-am fi adunat pe el de pe jos.

– Bine, bine, veniți cu toții în biroul meu.

Meșterul a deschis un caiet, ne-a privit pe fiecare în față, și ne-a spus:

– Tu, tu și tu rămâneți. Voi ceilalți trei, cu părere de rău vă spun, nu cred că sunteți făcuți pentru box. Căutați alt sport, sunt atâtea, și nu vă descurajați. Liber!

Apoi mie, lui Ciprian și lui Marian, ne-a luat datele personale, ne-a întrebat de unde suntem, ne-a urcat pe cântar și și-a notat greutatea.

Când a văzut că am 71 de kg, meșterul a rămas mască. Când i-am spus că am doar 14 ani, a rămas fără aer.

– Stai, măi, așa. Cum 14 ani, când ești născut? În ce lună și ce an?

– În aprilie 1963, i-am răspuns eu, liniștit.

– Doamne Dumnezeule! 14 ani, 71 de kg și 1,87 înălțime. Plus mâinile lungi, de zici că ai prelungitoare la ele. N-am văzut așa ceva. Junior II, cu 71 de kg! La categoria ta nu ai cu cine să te bați în Focșani, nici pe regiune, mergem direct la naționale. Dacă tragi tare câteva luni și mă asculți, și dacă ai și puțină

baftă la tragerea la sorți, la anul în primăvară ești campion național. Pfiuu, mi-a pus Dumnezeu mâna-n cap cu tine, Măcrinene.

Când a ajuns la Ciprian, meșterul l-a întrebat direct:

– Numele tău de familie este Haleț? Ești băiatul lui Puiu?

– Da, meștere.

– Taică-tău știe că ai venit la box? Nu-mi răspunde, că știu răspunsul. Când o să-ți vadă ochiul vânăt, în schimb, o să afle! Să-i spui să treacă pe la mine, să vorbim despre asta.

Ciprian n-a mai apărut la sală, și ne-am lămurit repede de ce, când tatăl lui a venit la prima ședință, la școală. N-am văzut în viața mea o față mai tumefiată și mai ridată ca a respectivului bărbat. Urmele a mii de pumni recepționați în plin erau înscrise pe ea. Se pare că Haleț senior fusese un boxer agresiv, care se năpustea asupra adversarului ca un taur furios, fără să acorde prea multă atenție apărării, fără să țină garda sus, ca să-și apere capul.

Și uite așa am ajuns, eu și cu Marian, candidați la titlul de boxeri legitimați. Meșterul ne-a făcut programul de antrenamente, două pe săptămână, funcție de orarul de la școală. Când ne-am prezentat prima dată, ne-a despărțit, iar pe mine m-a dus în sala de forță. Acolo, doi țigani din Bahne, cam la 24-25 de ani, cu figuri de proaspăt eliberați din pușcărie, trăgeau de fiare.

Chelu și Mielu

– Ei sunt Chelu și Mielu, mi i-a prezentat meșterul. Sunt colegii tăi de categorie, o să te antrenezi cu ei, că juniori la greutatea ta n-am.

M-am uitat cam speriat la cei doi, zicându-mi în sinea mea: na, Măcrinene, ai vrut să faci față țiganilor din Bahne, de ei ai parte! O să te bumbăcească ăștia, de o să-ți sară capacele.

Meșterul s-a prins ce gândeam, așa că a intervenit:

– Bă, vedeți că băiatul are doar 14 ani, să-l luați ușor, să nu-i rupeți ceva.

Și uite așa am ajuns sparring partner pentru Mielu' și Chelu', care mă cam controlau pe la coaste, ba câteodată și pe la fălci, dacă dormeam pe mine. Prima grijă a fost să învăț să mă închid când sunt atacat în serii repetate, așa că după vreo două săptămâni coatele mele ascuțite le cam dădeau de furcă. În afara antrenamentului băieții erau prietenoși, mă rog, atât de prietenoși cât puteau să fie niște tipi care arătau ca două gorile din filmele cu gangsteri. Arcade proeminente, nasuri turtite, veșnic nebărbieriți, numai a boxeri nu arătau. Într-o zi Chelu' s-a prins că mă uit cam lung la nasul lui și m-a luat scurt la întrebări:

– Ce, bă, n-ai mai văzut nas rupt și turtit până acum?

– Nu prea, am recunoscut eu, cu jumătate de gură. Unde ți l-ai rupt? am întrebat cu naivitate, stârnindu-le hohote de râs.

– Nu mi l-am rupt nicăieri, nea Tică mi l-a rupt. Ca și pe a lui Mielu' și pe ale tuturor băieților mai vechi.

– Dar de ce?

– De ce? Pentru că n-ai vrea să ți-l rupă adversarul în timpul vreunui meci, să te umple borșul în ring și să te oprească medicul să continui. Așa e tradiția, e mai bine să ți-l rupă antrenorul.

– Și cum face, nu te doare?

Au râs iar amândoi în hohote, apoi Chelu' a continuat:

– În primul rând că nu știi că o să ți-l rupă. Când crede el că este timpul, te trimite la vestiar, să aduci o sticlă cu apă de la robinet. Își înfășoară un prosop în jurul pumnului, și te așteaptă ascuns după ușă. Când ieși îți frige un pumn dintr-o parte și gata, ți-a rupt zgârciul ăsta, de aici. Pui comprese reci 3-4 zile, iar încet-încet îți trece. Atunci poți spune că ești bun de boxer!

Din acea zi, de câte ori mă uitam în oglinda de la internat, mă lua cu fiori. Eram înalt și slab, de fapt ciolănos, dar mă dotase Dumnezeu cu o mândrețe de nas mare, pentru care m-ar fi invidiat și de Gaulle, și Depardieu. Nasul ăsta îmi amăra zilele destul, prin dimensiunile sale, darmite să-l mai și văd bălăngănindu-se la stânga și la dreapta, când întorc capul! Nici nu vroiam să mă gândesc…

După vreo lună eram la antrenament, cu Marian și restul băieților, când meșterul mă strigă din colțul ringului, de unde urmărea lupta a doi colegi:

– Măcrineanu, du-te în vestiar și adu o sticlă de apă de la robinet! Dar las-o să curgă mai mult, să vină rece.

Brusc, mi-a fugit sângele din obraji și parcă m-a lovit ceva în moalele capului. Am plecat șovăielnic spre vestiar, pescuind din mers o sticlă de un litru de pe masă.

– Acum o să mi-l rupă, de-aia m-a trimis la vestiar, îmi tot repetam în minte. Cum dracu o să arăt eu cu nasul rupt? Și așa n-arăt grozav, dar cu nasul rupt?

În vestiar m-am uitat neliniștit în jur, apoi deodată am luat o hotărâre. Mi-am adunat repede hainele și le-am strâns ghem, în brațe. M-am uitat încrezător la singurul gemuleț, de vreo 40×40 cm, ce-l avea cabina de duș. Nu știu cum am aruncat hainele pe el, și cum am reușit să mă strecor la rându-mi prin el, căzând în mâini pe partea cealaltă, julit rău la umeri, pe care – din fericire – nu-i aveam prea lați la vremea respectivă. Viteza pe care am prins-o până la cămin m-ar fi recomandat fără îndoială și pentru lotul național de atletism.

Nea Tică a digerat greu întâmplarea. După vreo două săptămâni și-a revenit și a început să-mi trimită mesaje prin Marian.

– A zis nea Tică să vii înapoi, că-ți lasă nasul așa cum e, doar că o să trebuiască să înveți să ți-l aperi mai atent, că e călcâiul tău al lui Ahile.

– A zis meșterul chestia asta?

– Normal că nu, a zis-o cu alte cuvinte, ce credeai?

În altă zi meșterul mi-a trimis și legitimația, care sosise între timp, doar-doar m-o ademeni iar la sală. Dar n-a fost chip să mă mai prindă pe acolo.

În schimb relația mea cu țiganii din Bahne a trecut pe alte coordonate, din zilele respective. Era de ajuns să le spun că sunt prieten cu Mielu' și Chelu', că imediat se cărau și mă lăsau în pace…

Copilărie printre „inși" și „pretinși"!

STEF

Amintirile din copilărie și tinerețe au un aer aparte, mai ales după o anumită vârstă, așa că nu pot să-mi împiedic mintea să zboare adeseori către acei ani. Iar anii de liceu au parfumul lor special, pentru că sunt anii când vii în contact cu mulți oameni, când părăsești pentru jumătate de zi satul natal pentru a te amesteca în mulțimea orășenilor, pentru că sunt anii când trăiești cele mai frumoase clipe de dragoste, iar dragostea la vârsta respectivă este plină de puritate, aspectul carnal alăturându-i-se ceva mai târziu.

Focşaniul acelor ani trăia din plin o dramă, pe care comunismul o generase și o perpetua. Deși avea un superb teatru, o bijuterie arhitectonică, orașul nu avea și trupă de teatru. Teatrul din Focșani era ctitoria unui liberal cu avere și cu dorința de a lăsa ceva semenilor săi, întru luminarea minții, este vorba de maiorul Gheorghe Pastia. Cu singura pretenție ca pe frontispiciu să rămână scris pentru întotdeauna: Teatrul „Maior Gheorghe Pastia". Și nici nu avea cum să nu fie o realizare arhitectonică deosebită acest teatru, devreme ce din juriul care a selectat proiectul – în urma unui concurs – făceau parte chiar Ion Mincu și Constantin Nottara.

Ca să mai acopere cumva deșertul cultural focșănean, întrerupt când și când de reprezentații ale unor trupe din București, niște oameni inimoși lansaseră o provocare liceenilor îndrăgostiți de cultură, și creaseră STEF: Stagiunea Teatrală a Elevilor din Focșani. O ministagiune cu piese de teatru jucate de elevii liceelor din Focșani, îndrumați de dascăli inimoși, precum profesorul Dima de la Unirea, sau domnul Crăciun de la Cuza. Așa că în fiecare an o emulație culturală agita sălile liceelor focșănene, cu alegeri de piese, cu distribuție de roluri, cu repetiții după ore, cu încropirea de costume, cu tot ce se petrece de obicei la punerea în scenă a unei piese. Și cu trăiri pasionale, căci nu e ușor lucru să ieși pe scenă în urbe, în fața dascălilor, familiilor și cunoscuților, ca un actor sadea.

Cum noi cuziștii eram un liceu de mate-fizică, aparent am fi fost neimplicați în toată această mișcare teatrală ad-hoc. Dar nu era de loc așa! Iar când aveai dascăli precum profesorul Crăciun, intrarea în competiție se făcea la cel mai înalt nivel. Și transpiram pentru a ne aduce prinosul trăirilor noastre muzei teatrului, la fel ca cei de la Unirea sau Pedagogic. Cum Dumnezeu nu mi-a dat nici har oratoric, nici voce bună pentru teatru, nici prezență scenică, transpiram în pregătirea STEF la echipa de suport, care făcea eforturi apreciabile astfel încât celor de pe scenă să le iasă totul bine: mai reproduceai un zgomot în culise, mai suflai o replică, mai plimbai o tavă cu pahare cu apă. De-ale culiselor…

Era interesant și acest lucru, pentru că, pentru a mări atractivitatea spectacolelor jucate de elevii imberbi, dar pasionați la extrem, Inspectoratul Școlar Județean, care patrona ministagiunea, făcea eforturi să aducă și actori

consacrați, sau alți oameni de cultură, care să recite, să monologheze, să joace ceva, în sfârșit să pigmenteze pauzele dintre spectacole.

Invitatul

Și era cred prin anul 1980, când înaintea spectacolului nostru, al cuziştilor, trebuia să recite o poezie omul de cultură Romulus V. Nu știam foarte multe despre el, îl mai auzeam pe la radio, dar domnul Crăciun îi făcuse un elogiu consistent, descriindu-l ca pe un important traducător, poet și prozator.

Așa că stând în culise, alături de dl Crăciun, de Inspectorul pentru limba română de la Inspectoratul Județean, de alți profesori și de nelipsiţii politruci locali, așteptam cu nerăbdare să debarce domnul V, ca să vedem și noi de aproape o celebritate. Dar ora începerii spectacolului se apropia cu repeziciune, iar poetul întârzia să apară, punând în pericol respectarea programului. S-au dat telefoane la hotel, s-au pus întrebări și s-a continuat așteptarea. Profesorii de română șușoteau între ei cu inspectorul, noi auzind când și când câte o remarcă scăpată mai tare:

– Mai bine să nu mai vină, dacă e așa…

– Riscăm naibii să ne facem de râs…

– Cine să vorbească cu el?

Nelămuriți, tot priveam spre ușa din spate, pe unde trebuia să apară maestrul. Și la un moment dat acesta apăru, dar într-o cu totul altă postură decât cea așteptată. Mai bine zis, apăru sprijinit de doi tipi solizi, dintre care unul era șoferul mașinii cu număr mic ce-l adusese de la hotel, și într-atât de beat încât nu cred că știa unde se află și ce caută acolo. Era îmbrăcat cu un costum de blugi, visul oricărui tânăr ca noi în anii ’80, avea părul vâlvoi, barba îngălbenită de nicotină, așa cum li se întâmplă fumătorilor înrăiți, ochii închiși, și mormăia ceva nedesluşit în barbă. Cu greu a fost așezat pe un scaun, unde a și început imediat să sforăie ușurel.

În culise spaima cuprinsese toată suflarea înregimentată în organizarea evenimentului. În câteva minute prezentatorul ar fi trebuit să facă introducerea, poetul ar fi trebuit să recite o poezie, iar apoi piesa noastră, a elevilor de la Cuza, ar fi trebuit să înceapă. După consultări șoptite, s-a ajuns la concluzia că nu trebuie ca Romulus V să mai iasă pe scenă, și ar trebui dus înapoi la hotel. Toate bune, dar cine să-i comunice asta? Pentru că omul beat este și supărăcios. Și când mai este și secretarul Uniunii Scriitorilor din România, supărarea lui ar putea avea mâna lungă. Așa că până la urmă beleaua a picat pe inspectorul de limba română, ca principal organizator al evenimentului.

Speriat, acesta s-a apropiat de poet, l-a zgâlțâit puțin de mâneca jachetei de blue-jeans, șoptindu-i:

– Domnule. Domnule V...

Deranjat, poetul a întredeschis un ochi tulbure, a răsucit puțin capul, încercând să realizeze unde se află, și l-a întrebat, mormăind:

– Ce vrei, bă?

– Știți, văd că nu vă simțiți bine și ne-am gândit, noi organizatorii, să nu vă mai deranjăm cu recitarea, să dăm drumul direct la piesă. Ce spuneți? Mașina e trasă aici, în spate.

V a reușit, cu un efort considerabil, să întredeschidă și celălalt ochi, și-a focalizat privirea asupra inspectorului:

– Auzi, mă? Da' tu… cine pi*da mătii eşti?

Speriat că inevitabilul părea a se produce, și că reușea să-l supere pe secretarul Uniunii Scriitorilor, ceea ce ar fi putut avea un efect dezastruos asupra carierei sale, inspectorul a găsit disperat un răspuns, pe care l-a crezut dezarmant:

– Cine să fiu? Sunt și eu „*un ins*".

Răspunsul scriitorului nu s-a lăsat așteptat nicio secundă, de parcă îl avea pe limbă:

– Bă! Tu nu ești un ins, ești *„un pretins!"*. Hai, dispari! Ai grijă să mă scoli când îmi vine rândul.

Și s-a pus iar pe moțăit.

Catharsisul

După câteva minute a fost anunțat și prezentat, inspectorul l-a trezit și i-a șoptit că într-un minut trebuie să meargă în scenă, și toți așteptam curioși să vedem ce se va întâmpla. Romulus V s-a ridicat cu greu în picioare, a scuturat din cap și și-a trecut degetele prin păr, a băut un pahar cu apă pregătit alături de scaun, și cu pași șovăielnici a intrat în scenă. S-a agățat literalmente de microfon, ținându-l ferm cu ambele mâini, a clipit deranjat de luminile rampei, și a început să recite.

Nu am auzit, și nici nu cred că o să mai aud vreodată, Moartea Căprioarei recitată la un așa nivel de trăire ca la acel om. Am auzit-o recitată de mari actori la televizor, fiecare aducându-i nota sa personală, vibrația sa, fiecare adăugând câte ceva nou. Dar recitarea lui Romulus V l-ar fi uimit chiar și pe Labiș! Vocea lui, ușor dogită de la fumat, părea a veni din gâtul uscat de sete al naratorului. Foamea era invocată printr-un ușor mârâit de sălbăticiune de pradă, flămândă și gata de vânătoare. Atmosfera creată avea ceva din infernul sufocant invocat de poet, simţeam parcă cerul apăsându-ne pe creștet. La sfârșitul recitării eram cu toții transpirați și șocați, gata să ne privim mâinile, să vedem dacă nu sunt pătate de sângele ciutei.

Cu pași la fel de șovăielnici poetul s-a întors în culise, s-a prăbușit pe scaun și a adormit instantaneu. Cei doi inși l-au luat pe sus până la mașină, ducându-l la hotel.

Sala a ovaționat câteva minute în șir, oamenii simțind – oarecum instinctiv – că au fost părtași la un act special de cultură, inimitabil și aproape imposibil de descris în cuvinte.

Băiatul ridică privirea spre cer

Pasiunea

Băiatul ridică privirea de pe paginile cărții, se uită înspre cer mijind ușor ochii, jenat de soarele încă puternic de septembrie, în vreme ce în minte i se învârteau tot felul de noțiuni: căldură masică, căldură molară, numărul lui Avogadro, izobare, izoterme, transformări de stare. Soarele nu mai ardea ca vara și încălzea plăcut trupul băiatului, întins pe o pătură veche între două rânduri de roșii din grădină. Roșiile erau înalte și prinse de sârme întinse pe spalieri, ca vița de vie, soluție aleasă de tatăl său după ce văzuse ceva similar într-o fermă. Pe un colț al păturii era așezat un castron cu câteva felii de pâine și bucățele de caș de capră, masa frugală pe care o lua băiatul când vroia să învețe în grădină. Completată cu roșii coapte târziu, pe care le freca de maieu ca să le șteargă de praf, mușcând apoi cu poftă din ele, ca din măr.

– Deci, un sistem termodinamic, situat în condiții externe invariabile în timp, va atinge (după un timp suficient de lung) o stare de echilibru termodinamic.

Doamne, ce frumoasă este fizica, se gândi băiatul. Ce clară și exactă, mai precisă parcă și decât matematica. Așadar sistemele tind să se așeze în starea lor de echilibru termodinamic. Și entropia este prezentă în toate ce sunt. Și-n toate cele ce mâine vor râde la soare, completă mintea sa automat, ceea ce-l făcu să tresară și să arunce o privire speriată în jur. Apoi realiză că este singur, iar versurile dintr-un cântec dedicat Partidului fuseseră ironizate doar în mintea sa, la adăpost de urechi curioase.

Din nou mintea sa zbură la entropie, și parcă vedea aievea orașele antice faimoase, abandonate de om din diverse motive, care apoi se transformau – de-a lungul secolelor – în ruine și mai apoi în praf, pe care vânturile îl împrăștiau pe câmpiile pustii, praf ce conținea truda și strădunța atâtor oameni, nemaiștiută din păcate de nimeni. Orașe ce se îndreptau, încet-încet, spre starea de echilibru termodinamic, din care omul scosese materia, pentru a-i da forma și măreția unui Ur, Babilon sau Akkad.

Ce lucru extraordinar era faptul că după ce Galileo, Kepler și Newton, și atâția alții, s-au uitat tot timpul spre cer, încercând să deslușească tainele lumii, alți oameni s-au uitat în adâncul fărâmei de materie, căutând să găsească acolo cheia pentru înțelegerea Universului. Și asta chiar și înainte de corifeii fizicii clasice, pentru că nu Democrit spunea: „Nu există altceva decât atomi și spațiul gol, totul altceva este părere”? Și tot el spunea că există atomi sufletești, sferici, ceea ce le permite să se miște mai repede decât ceilalți. Aici băiatul zâmbi puțin deconcertat de amintirea conceptelor lui Democrit, dar fără ironie, căci nu puteai fi ironic cu un tip a cărui minte pătrunzătoare încerca să înțeleagă alcătuirea lumii și s-o așeze în tipare logice, acum mai bine de două mii de ani.

În timp ce mintea sa hoinărea printre timp și concepte, băiatul își aminti – oarecum crispat – că ar fi fost posibil să nu descopere niciodată frumusețea

fizicii. Și că viața sa spirituală ar fi putut fi mult mai săracă, în această situație. Un fior rece îl străbătu iute, ca un curent electric ce-și caută drumul spre pământ.

– Ce noroc chior am avut că l-au luat la concentrare, în trimestrul trei din anul I, pe profesorul de fizică, pe Cezar Moraru, se gândi el. Și că în locul său a venit tipul ăla micuț, cu față de spiriduș, Minoiu.

Minoiu

Moraru era un tip sever și grav, fără pic de simțul umorului, și care preda fizica într-un mod impersonal, ca pe un fel de corvoadă. Mai era și director adjunct al liceului, ceea ce făcea ca să aibă tot timpul drămuit sever. De unde să mai aibă răbdare și entuziasm, ca să le deschidă unor copii de 14-15 ani ușile lumii minunate a fizicii? Poate o dată, când era tânăr, lucrul acesta se întâmplase. Dar în mod sigur vremea respectivă trecuse de mult în uitare, pentru dânsul.

Băiatul se amuza, împreună cu gașca din clasă, de tunsoarea ciudată a profului, căruia părul din față îi stătea ca un fel de cozoroc de șapcă, aspru și țepos, încât ai fi zis că nu mai are nevoie de umbrelă atunci când ploua. Și de nelipsita maletă, deschisă la culoare, care completa costumul sare și piper al directorului, ca o uniformă de modă nouă. Peste nu mulți ani băiatul avea să aibă un alt profesor care semăna binișor cu Moraru, dar care preda filozofie, și cu care puteai să vorbești – în pauza cursului – și despre Marx, și despre Kant, și despre Odobleja.

Dar până când avea să ajungă student băiatul se plictisea grozav la orele de fizică, lucru ce se vedea și în notele slăbuțe pe care le lua, niciodată mai mari de șapte. Moraru îl categorisise deja ca aparținând grupului care se chinuia să-l urmărească în timp de preda, și-i lipise nota de șapte ca un fel de etichetă perpetuă, de elev mediocru la Fizică.

Minoiu apăruse la prima ora de fizică din trimestrul trei, oră ce se desfășura într-un laborator de la demisol, cu o lumină ciudată ce se strecura prin ferestrele nesterse de mult, lumină ce părea să transforme toate lucrurile în omoloagele lor mai vechi cu mulți ani. O lumină prăfoasă, dacă termenul nu vă zgârie urechea. Avea un fizic de hobbit, se mișca și vorbea rapid, deborda de entuziasm, și le-a spus din prima că împreună vor descifra tainele electricității. Tainele electricității, chiar așa spusese, smulgându-i o tresărire de interes băiatului, care dormita în ultima bancă. În lumina ciudată din încăpere profesorul avea ceva de alchimist medieval, care le spune ucenicilor că împreună vor descoperi tainele transmutării, dacă pentru asta își vor da tot interesul.

Și acesta a fost începutul unei lungi și frumoase prietenii, între băiat și minunata lume a fizicii. Electricitatea, cu legile ei clare și vizibile, cu circuitele sale întortocheate, i s-a potrivit ca o mănușă băiatului. Zece la oral, zece în teză, și impresia gustată – pentru prima dată – că e cel care înțelege cel mai bine

materia dintr-o clasă cu treizeci și opt de colegi. În anul doi Moraru a fost obligat să-i dea nouă în teza din primul trimestru, după ce la oral îi dăduse un șapte și un nouă. În trimestrul doi l-a păzit pe toată durata tezei de două ore, convins că îl copiase în primul trimestru. I-a dat tot nouă, deși merita zece. În ultimul trimestru n-a mai avut ce face, s-a recunoscut învins, iar băiatul a încheiat cu media zece.

Ionașcu

Din anul trei zeii i-au adus băiatului un profesor de fizică situat la antipozi față de Moraru, un tip pâinea lui Dumnezeu, pasionat de fizică mai mult decât de propria viață, și pentru care a împărtăși ce știa cu elevii sai era satisfacția extremă. Înalt, slab, puțin cocârjat, cu o voce caldă și învăluitoare, Ionașcu avea să fie trambulina pe care băiatul avea să sară spre alt nivel al înțelegerii fizicii.

Stând pe pătură în grădină, având în față compendiul de fizică, băiatul rememoră cu plăcere momentul în care Ionașcu, sosit la oră în ultima clipă, în loc să se apuce de strigat catalogul, cum făcea de obicei, s-a așezat în fața primei bănci, dând dovadă de o agitație extremă. Apoi și-a dres glasul, și a anunțat cu poticneli:

– Liniște, vă rog... Liniște! Vreau să vă anunț ceva foarte important...

Elevii, mirați de această schimbare de obiceiuri, au rămas muți fără să vrea.

– Acum vin de la cancelarie, unde s-a primit un plic de la Inspectoratul Județean. Am plăcerea..., am marea plăcere, să vă anunț că.... Olimpiada de fizică pe județ a fost câștigată de către colegul vostru, Băiatul. Felicitări, Băiatule! Și... mulțumesc!

După o clipă de stupoare, urmată de una de neîncredere, în clasă s-a instaurat vacarmul. Parcă galeria unei echipe sportive celebra câștigarea unei competiții. Strigăte, urlete, fluierături, aplauze în cascade, urări suprapuse, nimic nu lipsea, spre mirarea celor din clasele vecine, care nu știau ce s-a întâmplat.

În sfârșit clasa lor, considerată cea mai slabă din liceu la nivelul generației sale, era răzbunată! Să mai umble acum cu nasul pe sus tipii aia de la C și D, îmbrăcați cu uniforme de stofă fină, cu ochelari de soare ultimul răcnet, la care bobocii din anul I se uitau ca la sfinți.

Ionașcu, roșu la față, cu transpirația prelingându-i-se pe ea, surprins total de momentul de nebună efuziune adolescentină, nu știa ce să mai facă cu mâinile. Băiatul îl privea cu recunoștință, pentru că-l ajutase să-și urmeze drumul, cu cărți, cu sfaturi și cu momentele când îl lua de la orele de sport, engleză sau dirigenție, ca să mai lucreze împreună la fizică. Poate nu era cel mai bun profesor de fizică din oraș, dar în mod sigur cel mai sufletist și implicat era. Merita la rândul său acest moment de glorie, momentul când în cancelarie s-a făcut anunțul, iar Ionașcu – venit de doi ani în liceu și privit cu oarecare

condescendență de către greii locului – a putut să-l privească relaxat pe Moraru. Singurul care mai avusese elevi cu astfel de performanțe până atunci.

Câștigarea Olimpiadei de fizică pe județ avea să fie un punct de cotitură în viața Băiatului, chiar dacă el nu realiza asta atunci. Bineînțeles că era bucuros de victorie, bineînțeles că percepea schimbări în modul cum era privit, direct sau pe furiș, de către colegii din alte clase. Și mai ales de către colege, ceea ce era cu adevărat ceva nou, și pe cine n-ar fi încântat interesul pe care-l exprima privirea unora dintre ele, chiar dacă uneori era însoțit de o expresie de surprindere, puțin disprețuitoare.

Începuturile

Băiatul venise la liceu de la țară, cu tot ceea ce însemna acest lucru în anul catastrofalului cutremur ce zguduise România. El venise însă la Liceul Cuza din Focșani pe altă filieră decât ceilalți colegi. Se înscrisese la sfârșitul clasei a VIII-a la Liceul Unirea, școală prestigioasă unde se pregăteau viitori filologi și istorici de marcă ai țării, pasiunea sa pentru literatură și istorie îndreptându-i obligatoriu pașii către acel lăcaș de cultură. Viața în comunism însă era plină de surprize, așa că pe 15 septembrie 1977, când s-a prezentat la școală, Băiatul a descoperit pe pereții liceului o altă firmă, despre care nu înțelegea ce caută acolo: „Grupul Școlar Auto Focșani”.

La adunarea în careu a tuturor elevilor, directorul școlii le-a comunicat hotărârea Ministerului Învățământului de desființare a liceelor teoretice și înlocuirea lor cu grupuri școlare de meserii. Stupoarea a fost generală, așa că agitația nu contenea, însă directorul a întrerupt brusc festivitatea. La avizier erau trecute repartizările pe clase, unde Băiatul s-a regăsit ca viitor elev al clasei a IX-a A, cu profil de… matematică-fizică! Singura care nu pregătea mecanici auto, reunindu-i pe elevii cu mediile cele mai mari în clasele V-VIII de școală generală. Erau 36 de elevi pe tabel, ceea ce era OK, iar de a doua zi au început să se cunoască.

Spre surpriza sa făcea parte dintr-o clasă de băieți de la oraș, cu uniforme din stofă fină, nu din postav grosuț ca a sa, plini de ei și vorbind afectați, nebăgându-i în seamă pe cei 7-8 copii de țărani strecurați printre ei. Singurul care făcea excepție era chiar băiatul directorului școlii, pe nume Radu Nagler, un tip deștept, cu frunte înaltă și figură de neamț, a cărui aparență se potrivea cu originea pe care o dezvăluia numele de familie.

Au plecat repede în practica agricolă de o lună de zile, culegând împreună struguri pe dealurile Odobeștiului, acolo unde lucrurile s-au mai aranjat puțin, începând să comunice între ei, dar încă la modul distant, nu ca între niște colegi de clasă. Ca de obicei fetele au fost mai puțin distante, pentru că un băiat este totuși un băiat, indiferent unde a crescut, mai ales dacă te și ajută să-ți cari coșul de struguri la remorcă, plin de cavalerism. La întoarcerea din practică, în prima zi de școală, pe tabla din clasa Băiatului trona un anunț scris cu cretă, unde 8 elevi nominalizați erau anunțați să se prezinte la director a doua zi, la ora 10.00.

Printre ei atât Băiatul, cât și Neluțu Popescu, zis Pion, colegul său de școală generală. I se spunea Pion pentru că-și semna etichetele caietelor de școală cu numele prescurtat sub forma P. Ion, nu Popescu I. , cum te-ai fi așteptat.

Hotărârea

A doua zi, speriați ca niște copii de 14-15 ani chemați la cancelarie din chiar prima zi de școală, au avut întâlnirea cu domnul director Nagler. Acest om, căruia Băiatul i-a purtat un respect deosebit în anii care au urmat, a găsit soluția să le prezinte situația delicată în care se afla ca unor oameni mari, ceea ce era o premieră în viața lor.

– Măi, copii, situația clasei a IX-a A este foarte dificilă. Dacă la începutul anului erați 36 în clasă, acum ați ajuns la 44. Nu vă ascund că – dat fiind faptul că va fi clasa de elită a liceului – am fost obligat și presat să mut în clasa voastră copii ai unor oameni importanți din oraș: procurori, judecători sau activiști. Ca și pe cei ai unor profesori din liceul nostru, printre care mă aflu și eu. Din păcate într-o clasă nu pot fi mai mult de 38 de elevi, nu permite legea. Voi sunteți copii de la țară, care aveți niște medii excepționale, între 9.70 și 9,96, pentru care ați muncit mult. Mi-ar plăcea să fiți elevi în școala mea, dar trebuie să găsesc o soluție bună și pentru voi.

– Iată deci ce vă propun: la Liceul de matematică – fizică Alexandru Ioan Cuza mai sunt câteva locuri neocupate, vă pot transfera acolo. Cei ce nu vor să plece vor trebui să treacă la clase de mecanică. Liceul Cuza va rămâne cel mai bun liceu din oraș, câțiva profesori ai noștri s-au transferat deja acolo. Se va face carte acolo, e păcat să nu profitați. Acest liceu se va distruge încet – încet, cu noul profil pe care l-a primit. Nu e grabă, vorbiți cu părinții și până joi dați-mi un răspuns.

În viața sa, deși un timid incorigibil, Băiatul avea să rateze rareori oportunitățile esențiale, chiar fără nicio pregătire specială pentru asta, așa că s-a auzit vorbind, cu vocea sa în schimbare, la nici un minut după ce directorul terminase:

– Tovarășe Director, eu m-am hotărât! Vreau să merg la Liceul Cuza, cum să fac?

– Și eu vreau, spuse imediat Pion, speriat probabil să nu rămână singur la Unirea.

– Așa care va să zică ? Fără să mai vorbiți cu părinții? Foarte bine băieți, deși nu vă este ușor, ați ales varianta corectă. Mergeți chiar acum la Cuza, întrebați de d-na Directoare și spuneți că v-am trimis eu. Știe dânsa despre ce este vorba.

Și uite așa seara, când Băiatul a ajuns acasă și i-a dat mamei sale matricola să i-o coasă pe mâneca uniformei, aceasta a luat-o, a privit-o lung și l-a întrebat:

– Ce înseamnă L.A.I.C. ăsta de pe matricolă?

– Liceul Alexandru Ioan Cuza, a răspuns el mândru.

– Măi băiete, poate sunt eu obosită și cu gândurile aiurea, dar tu nu intraseși la Liceul Unirea?

Au urmat explicații și mama i-a spus că e în regulă, a procedat bine, el merge la liceu să învețe carte ca lumea, nu să se facă mecanic auto sau șofer. Și l-a privit cu privirea aceea luminoasă, pe care o au toate mamele din lume când sunt mândre că odorul lor a făcut un lucru bun. Ca o ironie a sorții, în momentul în care s-a hotărât la ce facultate să meargă patru ani mai târziu, după schimbarea primei opțiuni, alegerea finală a Băiatului s-a îndreptat către Autovehicule Rutiere, adică exact domeniul de care fugise la liceu.

În primele sale zile la Liceul „Cuza" Băiatul se uita timorat la noii săi colegi, mai ales la unul înalt ca și el, dar mai bine făcut, având deja o mustăcioară mijită deasupra buzei, cu ochelari de vedere cu lentile fumurii. Îl chema Călin și avea un stil aparte de a privi concentrat spre profesor, își ținea ochelarii în mână până la sfârșitul demonstrației sau prezentării făcute de acesta, apoi și-i punea la ochi, se mai uita o dată lung la tablă, ridica două degete și punea o întrebare ce necesita lămuriri. La 14 ani acest Călin i se părea Băiatului venit din altă lume, una a oamenilor eminenți și siguri pe ei, altfel de oameni decât cei ca el, care stăteau speriați în bancă fără curajul de a-l întreba ceva pe Măria Sa Profesorul.

Lucian

Printre ceilalți colegi de clasă, era unul cu care Băiatul s-a simpatizat repede, încă din primele zile de clasa a IX-a, probabil fiindcă amândoi erau copii de la țară, din familii modeste, și amândoi erau dornici să se afirme prin rezultate la școală. Așa că s-au trezit colegi de bancă după câteva luni de școală. Era perioada în care, pe baza simpatiilor descoperite, elevii își schimbau des locul, harta clasei fiind permanent alta.

Lucian, căci acesta era numele său, avea aceeași reacție față de Călin, reacție de care aveau să râdă mulți ani după aceea, descoperind că respectivul juca un scenariu deja verificat, fără să exceleze în vreun fel în ceea ce însemna dotarea intelectuală. Vorba celor din Twin Peaks: „bufnițele nu sunt întotdeauna ceea ce par a fi".

Prietenia Băiatului cu Lucian s-a materializat și în vizitele de 2-3 zile pe care și le făceau reciproc în vacanțe, acesta locuind în Răstoaca, un sat la vreo nouă kilometri de Focșani, situat pe malul Putnei. Pentru Băiat vizitele la Răstoaca erau un eveniment deosebit din mai multe motive, printre care prezența Putnei, apă mare cum el nici nu visa să vadă la Obrejita, precum și disponibilitatea relațională a fetelor din sat, construite pe un cu totul calapod decât cele din satul natal. Vorbeau fetele răstocane cu un ușor accent moldovenesc, nu foarte pronunțat, dar care le dădea o savoare aparte, și erau mai îndrăznețe și mai libertine decât fetele pe care le cunoscuse el până atunci.

Dacă pe fiica învățătoarei sale din sat a trebuit să aștepte să treacă examenul de treapta a II-a de liceu ca să o poată săruta, pe fetele despre care

pomeneam reușea să le sărute la prima plimbare nocturnă pe malul râului. Putna trecea prin fundul curții lui Lucian, la câteva sute de metri de casa sa. Terenul respectiv era plin de bostănării, viță de vie și brazde de legume, de bună seama datorită apropierii apei, care făcea ca solul să fie permanent umed și fertil.

Pe un răzor dintre viile respective mergea Băiatul într-o zi cu Lucian, întorcându-se de la scaldă, când deodată acesta îi puse o mână pe umăr, îl opri pe loc și-i făcu semn să tacă din gură. Îi arătă un localnic înalt și ciolănos, care mergea fluierând pe un alt răzor, la vreo 50 de metri de ei.

– Ăsta-i Marin, un oltean aciuiat pe la noi în sat de prin alte părți. S-a însurat cu o femeie de la noi, lucrează în Focșani, dar are și o bostănărie aici, pe malul Putnei. Ia să vedem ce face dumnealui!

Cei doi băieți s-au tupilat pe sub butuci și s-au apropiat pe nesimțite de bostănăria olteanului. Acesta, mândru nevoie mare, descuie poarta de plasă de sârmă, închisă cu un lacăt atârnat de un lanț, intră în bostănărie și după un minut ieși cu un pepene verde frumos, ca la vreo zece kilograme, pe care – traversând via – veni și-l puse jos pe un răzor de iarbă, la nu mai mult de zece metri de ascunzișul lor. După care plecă, după un altul fără îndoială. Lucian îi făcu semn să plece târâș printre butuci, iar el – cu o îndrăzneală nemaipomenită – se duse aplecat până la răzor, luă pepenele olteanului și îl urmă.

După ce s-au îndepărtat suficient, au rămas pe burtă sub un butuc stufos de Cardinal, așteptând să vadă reacția olteanului. Acesta ieși cu un alt pepene cilibiu, îl puse jos pe răzor și dădu să se întoarcă să închidă poarta. Abia atunci sesiză lipsa primului pepene, ceea ce zugrăvi mare mirare pe chipul său, nebărbierit de câteva zile. Se mișcă doi metri la stânga, doi metri la dreapta, privind împrejur, crezând de bună seama că pepenele s-a rostogolit singur sub vreun butuc. Dar spre mirarea sa nu-i găsi nici măcar urma. Se îndreptă de spate, se uită peste tarlale, poate o vedea pe cineva, dar nu văzu pe nimeni. În cele din urmă își scoase pălăria pleoștită de pe cap, decolorată de prea multă purtare în soare, se scărpină oltenește și dădu drumul mirării cu glas tare:

– Mă, al dracu'. Acu fu, acu nu mai este!

Auzind această cugetare hamletiană a lui Marin, cei doi băieți se tăvăliră de râs pe sub butuci. Au așteptat să plece olteanul nelămurit cu celălalt pepene la subțioară, și doar după ce s-a îndepărtat suficient de mult au plecat și ei acasă la Lucian, ca să mănânce cel mai gustos pepene roșu pe care-l mâncaseră în viața lor de până atunci.

Olimpiada

Înainte să plece la București, la preselecția pentru lotul național de fizică, varianta lărgită, Băiatul a mai avut o surpriză. Ionașcu l-a chemat la cancelarie într-o zi, s-au așezat în fotoliile de pe hol, și i-a dat o veste nouă.

– Știi, se întâmplă lucruri ciudate, referitor la Olimpiadă. De obicei câștigă un elev al lui Moraru, în ultimii doi ani a fost Gabi Matei, de la D. A și luat mențiune la faza pe țară, în clasa a IX-a. Cred că-l știi din vedere.

– Îl știu, domn profesor, confirmă Băiatul.

Și chiar îl știa și-l privise cu interes în anii precedenți, când nu era observat. Se uita atent la tipul mic de statură, nu avea mai mult de 1,60 metri, tuns foarte scurt, cu capul rotund și ochi vioi, ce semăna cu un japonez, dacă un japonez ar fi avut ochi de european.

– Deci ăsta e olimpicul la fizică, tipul care a luat mențiune la faza pe țară, își spunea băiatul în sinea sa. E simpatic, are fața de om inteligent, doar că pare – ca și mine – cam introvertit. Nu-l văd niciodată cu alt băiat, sau altă fată, stând de vorbă sau plimbându-se prin curte. Mi-ar plăcea să pot vorbi cu el, să aflu cum este când câștigi o olimpiadă pe județ.

Și aici mintea băiatului se întorcea la veșnica lui nemulțumire, ratarea câștigării fazei pe județ la Olimpiada de Limba și Literatura Română, atâția ani la rând. Din clasa a V-a Băiatul visa la asta, câștiga etapă după etapă, ajungea la județ și acolo se poticnea iremediabil. De când era la liceu, și mai ales de când făcea Limba Română cu Crăciun, devenise conștient de handicapul ce-l reprezenta pentru educația sa faptul de a fi crescut la țară. Pentru că simțea că altul ar fi fost parcursul său dacă ar fi avut un dascăl de română valoros în clasele mici, care să-l fi învățat să scrie, să-i fi dirijat lecturile, să-l fi ajutat să se descopere. Și mai ales dacă liceul Unirea n-ar fi făcut clase de mecanică auto din cele de filologie-istorie.

Acum recupera cât putea de repede, citea în același ritm infernal, ajungând să nu doarmă mai mult de 4-5 ore pe noapte. Învăța să scrie elaborat, folosind elemente literare, alcătuiri gândite ale frazei, dar – cu toate acestea – pica la testul final, faza pe județ. Și ca totul să fie și mai și, Crăciun îi spusese la începutul clasei a XII-a, cu vocea aia a sa cu ușor accent moldovenesc, dându-și pe spate capul leonin și trecându-și mâna prin părul bogat, ce-i dădea un aer eminescian, pe care-l căuta de altfel:

– *Măria Ta*, lasă literatura pentru sufletul tău și fă-te injiner, că de ăștia are țara nevoie, acum! Cu Literatura o să ajungi vreun dascăl de țară, făcând o navetă imposibilă, cu un salariu de mizerie, din care nu vei putea să-ți cumperi nici cărți. Injiner, ai auzit? E vremea lor...

Șocul fusese mare pentru băiat. Nu în fiecare zi cel pe care-l privești așa cum discipolii își privesc Maestrul, îți spune să lași baltă pasiunea de căpătâi și să intri în lumea reală. Iar de năuceala asta, care persistase vreo 2-3 luni, profitase, fără să știe, Ionașcu. Propunându-i să meargă la olimpiada de fizică în acel an.

Și dacă în oricare alt an Băiatul i-ar fi răspuns ferm că nu poate, pentru că toate olimpiadele sunt în aceeași zi, iar el merge de șapte ani doar la Limba Română, atunci ceva s-a trezit în el, sâmburele unui provocări nelămurite, dorința de a încerca o rupere de vis, și s-a auzit răspunzând:

– Merg, domnule profesor. Ce trebuie să fac?

Și veniseră triumfurile fiecărei etape, apoi triumful final, și gustul unei fericiri nemaiîntâlnite, fericirea de a te ști cel mai bun la ceva. Iar acum îl asculta pe profesor, care îi spunea:

– Așa că au modificat o notă și i-au dat nouă și lui Matei, deși lucrarea sa era în jur de opt și un pic. În consecință veți merge doi reprezentanți din județ la faza pe țară. Asta este, nu s-a mai auzit de așa ceva în țara asta, dar toate au un început. O să mergeți cu un profesor însoțitor, unul tânăr, de la Liceul industrial nr. 1. Șapte zile din vacanța de iarnă le vei petrece în București, va fi foarte interesant, vei vedea.

Băiatul simți un ușor aer de frustrare, auzind de manevra lui Moraru, dar nu atât de tare încât să-i strice ziua. Știa că toată lumea din liceu a aflat că el a câștigat faza pe județ, așa că într-o situație penibilă se va găsi Matei, și mai ales cel care va trebui să-i facă publică participarea. Până la urmă totul s-a făcut pe mușește, fără tam-tam, iar băiatul s-a trezit într-o zi convocat din nou la cancelarie, ca să-l cunoască pe profesorul însoțitor, pe domnul Ichim. Pentru a pune la punct detaliile călătoriei. Au stat toți trei de vorba vreo oră, profu avea vreo 27-28 de ani, era isteț și neprotocolar, așa că s-a făcut plăcut din prima. Matei s-a dovedit același tip inteligent, iar după ce a descoperit că și băiatul încerca să facă yoga, tot ca autodidact s-au apropiat rapid unul de celălalt.

– O să stăm în căminul studenților de la Arhitectură, le spuse Ichim. Ceea ce este super, pentru că au o cantină foarte bună, și cea mai tare discotecă studențească – Club A. Programul prevede vizite la Catedra de Fizică a Universității, acolo unde am terminat eu, dar și la Reactorul de la Măgurele. Plus multe alte surprize, plus bilete la orice teatru sau film vreți. Iar seara discotecă, pentru că olimpicii trebuie și ei să socializeze, nu?

Capitala

Săptămâna petrecută în București a fost de vis. Băiatul a ridicat puțin colțul cortinei ce acoperea modul de viață studențesc, și și-a făcut o idee despre cum este să fii student în București. A mers totodată pe strada Covaci și – din toată sărăcia – și-a luat vreo 20 de tranzistori și un tiristor, de la bișnițarii care le vindeau pe stradă, direct din pungă. Șansa ca din douăzeci de bucăți vreo zece să fie buni era destul de ridicată. Asta pentru că erau furați din fabrică, de la IPRS Băneasa, direct de pe linia de fabricație, înainte de testarea finală. Tiristorul era scump, 25 lei, dar s-a dovedit a fi ok, iar băiatul și-a putut îndeplini visul de a avea o veioză specială, la care să poată regla intensitatea luminii dintr-un potențiometru rotativ.

Vizita la Facultatea de Fizică a fost și ea interesantă, mai ales că băiatul, împreună cu Matei și un tip din Iași cu care se împrieteniseră ad-hoc, s-au făcut pierduți de cârdul vizitatorilor, și s-au oprit la barul facultății la o cafea. Acolo au văzut cu uimire că barul servea și băuturi alcoolice, care nu prea aveau căutare, dar erau disponibile. Cât timp au stat la o masă și și-au savurat cafeaua, o grămadă de studenți treceau pe lângă ei, cărând fiecare câte o cărămidă de plumb, care părea foarte grea. Se părea că într-un laborator se clădea un zid antiradiații, pentru un experiment.

Culmea era că băieții care treceau erau toți slabi și aschilopați, ca vai de mama lor, de abia țineau cărămizile de plumb să nu le cadă pe picioare. În schimb fetele constituiau un adevărat corp de balet, cu chipuri drăgălașe, picioare frumoase puse în evidență de blugii mulați, într-un cuvânt cele mai frumoase fete pe care băieții le văzuseră în București. Marius, tipul din Iași, n-a mai răbdat la un moment dat și a întrebat cu glas sfâșietor:

– Măi, băieți, șini li f*ti măi pi supierbitățile aisti?

– Nu știu cine o face acum, dar de la anul mă înscriu, a spus Gabi tare. Fraților, m-am hotărât! Dau admitere la Fizică, la Universitate.

Întorsătura

Băiatul, amețit de farmecul drumețiilor montane pe care începuse să le facă din clasa a X-a, se hotărâse în sinea sa să dea la Facultatea de Geologie. Visa numai munți împăduriți, urcări și coborâri dificile, cu rucsacul cu ramă metalică în spate, cu bocanci în picioare, cu jambiere în dungi, și cu nelipsita pălărie veche – plină de zeci de insigne – tuflită pe cap. Să cauți roci, să găsești minereuri, să le analizezi la microscop sau prin metode chimice, ce ar fi putut fi mai frumos? Să umbli prin păduri, să dormi în cort sau la cabane, fără să te trezească dimineață goarna care te anunță că îți începe schimbul și e cazul să cam intri pe poarta uzinei.

Așa că anunțase și colegilor de clasă opțiunea, stârnindu-le mirarea celor mai mulți. Profesorii îl priveau și ei cu mirare, întrebându-se în sinea lor dacă s-a mai auzit de vreun cuzist care să fi făcut Geologia. Bacalaureatul a trecut într-o clipită, fără ca să-i ridice probleme, și iată-l urcat în trenul de București într-o zi de iulie torid, mergând să se înscrie la examen.

Când a coborât în Gara de Nord băiatul a căpătat brusc senzația că cerul s-a prăbușit asupra sa, iar o bucată de soare i s-a lipit de creștet. Căldura din capitală era sufocantă, greu de suportat, îl făcea să transpire prin toți porii, iar orice urmă de vlagă pe care ar fi avut-o vreodată părea să se fi scurs pe asfalt. Acesta fusese redus la componentele sale de bază, așa că băiatul simțea cum la orice pas bitumul înmuiat de căldură se lasă sub greutatea sa. Transpirația i se prelingea pe trup, pe sub tricou, iar părul i se lipise de cap, ud de parcă atunci ieșise de sub duș. La fiecare două-trei străzi băiatul își cumpăra câte un suc rece, dintre cele așezate ispititor în căzile de zinc umplute cu bucăți mari de gheață, pe care-l sorbea din două înghițituri. Setea însă revenea, obsedantă, după doar câteva minute.

– În ritmul ăsta rămân repede fără bani, înainte să ajung până la Universitate, își spuse băiatul în sinea lui.

Dar chinul său luă sfârșit când în fața ochilor îi apăru clădirea căutată, printre cele mai cunoscute din România. Băiatul știa unde trebuia să meargă, se orientase când fusese în vizită, în vacanța de iarnă. Intră în curtea interioară și rămase surprins de gălăgia fără seamăn, de strigătele și interjecțiile ce se auzeau de pretutindeni, de vederea studenților care fie că se îmbrățișau, exuberanți, fie

că stăteau dezamăgiți prin câte un ungher, unii încercând chiar să-și stăpânească lacrimile.

– Ce se întâmplă? întrebă el doi tipi ce se băteau pe spate bucuroși, chiar lângă intrare.

– Ce se întâmplă? îl priviră ei mirați. S-au afișat repartițiile în producție, pentru cei care tocmai au terminat facultatea.

Băiatul deveni brusc mai atent, cu ochii și urechile în toate părțile, apropiindu-se încet de panoul mare de sticlă, sub care se afișaseră foile bătute la mașină ce anunțau repartițiile.

– Popescule, ce-ai prins, mă?

– Șantierul Barajului Siriu, frățică. Nașpa, însă la media mea... Dar tu?

– Amenajarea hidrologică Râul Mare Retezat. Vorbii cu unul ce termină anul trecut, tot aci. Îmi zise să vin cu cizme de cauciuc și cască. Cică cizmele să fie de pescar! Și cu băutură cât de multă. Barăcile cică sunt mizerabile tare. Iar femei, pace.

– Ce să-i faci, dacă ai vrut geologie? Nu te făceai și tu TCM-ist, să stai 8 ore în fabrică, la căldură iarna sau la răcoare vara, apoi ți-uști acasă.

Ajungând în sfârșit să vadă listele, băiatului îi cam scăzu entuziasmul spre zero. În afară de câteva zeci de posturi în cercetare, sau pe lângă orașe mai mari, restul ilustrau lista tuturor marilor șantiere ale construcției socialismului în România, pe care le vedeai zi de zi prezentate la Telejurnal. Cu pas șovăielnic, afectat de noile perspective descoperite privind viața de geolog, băiatul ajunse la Secretariat. Spre surprinderea sa, aici nu era nicio coadă de doritori care să se înghesuie să devină ingineri geologi. Dimpotrivă, nu era chiar nimeni! Un carton, lipit pe ușă, anunța:

Program depuneri dosare de înscriere

Luni-Vineri

10.00-14.00; 15.00-17.00

Băiatul își privi ceasul Pobeda, de care era foarte mândru, și văzu că arată ora 11. 50. Își făcu curaj, bătu la ușă, o deschise și intră. Pe când dădea să o închidă în urmă sa, o voce stridentă, care te zgâria pe creier, și care o bătea de departe pe cea a dnei Gheorghiță – profa de chimie – i se adresă aproape țipând:

– Da' tu crezi că ești la tine acasă aici, intri când vrei și unde vrei? Nu vezi că este un program afișat pe ușă? Ieși afară, nesimțitule!

Ultimul cuvânt îi aduse brusc băiatului sângele în obraji. Se uită urât la bucureșteanca acră, ce fuma și-și bea cafeaua în timpul programului, apoi se întoarse încet și – cum rămăsese cu mâna pe mânerul ușii – o deschise încă puțin, citind din nou programul afișat. Se mai uită o dată la ceas, în timp ce sângele îi fierbea în vene. Făcu doi pași mari spre biroul secretarei, care se sperie brusc văzându-i privirea, și avu o mișcare de recul în scaun, făcând ochii mari. Iar băiatul îi vorbi așa cum nu crezuse că ar putea-o face vreodată, așa cum auzise de atâtea ori la el la țară, fără ca să-i placă în schimb:

– Auzi, fă? Te bag în piz*a mătii! Și pe tine, și Bucureștiul ăsta de căcat.

Și ieși trântind ușa atât de tare, că o margine de tencuială se desprinse de toc și aterizâ pe pardoseală.

Decizia

Peste două ore băiatul era în trenul de Brașov, lecturând o revistă literară cumpărată de pe peron. Se calmă greu, mai ales că și în tren era cald, abia de pe la Comarnic aerul de munte făcu temperatura suportabilă. Când coborî pe peronul gării din Brașov, orașul său de suflet, avu senzația că a ajuns cumva acasă. Își lua geanta mică pe umăr, neavând alt bagaj pentru că plecase la București cu gândul că seara va fi înapoi la Obrejița, și se urcă în troleibuz. Îi plăceau mult troleibuzele orașului, era ceva ce Focșaniul nu avea, iar cele din Brașov circulau cu adevărat bine. Plus că pe ferestrele lor vedeai un oraș de munte, curat și bine îngrijit. Peste 30 de minute suna la ușa apartamentului fratelui său mai mare. Acesta, care doar ce sosise de la muncă, îi deschise și-l privi surprins:

– Mă, ăsta micu, ce cauți la Brașov? Nu trebuia să mergi la București, să te înscrii la Geologie?

– Ba da, dar Geologia a căzut într-o parte și s-a scufundat în noroaie. Pot să intru?

– Auzi, vorbă, spuse fratele, luându-l în brațe. Hai!

După un duș și o mâncare caldă, se așezară amândoi pe canapea în sufragerie, cu câte o bere rece în mână. Băiatul băuse prima bere în clasa a zecea, după ce luase examenul de treaptă, și mai bea când și când câte una. Îi plăcea lichidul cu aromă de hamei, pișcător la limbă, dar nu putea să bea mai mult de o bere, a doua se lăsa cu greu înghițită.

– Auzi, frate-miu, care-i cea mai bună facultate de inginerie în Brașov?

Nelu căzu puțin pe gânduri, făcând ierarhii în minte. Te puteai baza pe sfatul său, era laborant chiar la universitate, la catedra de Mecanisme și Organe de Mașini.

– Păi ar fi de fapt două, dacă ne luăm după profesorii care predau, după meseria învățată și concurența de la admitere. Una e pe colină, Facultatea de Utilaj Tehnologic de la TCM. A doua e jos în oraș, lângă Postăvaru, cea de Autovehicule Rutiere de la Mecanică.

Băiatul cumpăni și el puțin informațiile și spuse:

– Ăștia de la TCM ajung să lucreze în uzine, în general, nu?

– Da, categoric.

– Nu vreau să lucrez în uzină, nu cred că aș suporta. Cei de la Autovehicule cred că lucrează mai degrabă în autobaze, service-uri, au mai multă libertate. Ar fi mai aproape de felul meu de a fi. Mâine mă înscriu la Autovehicule Rutiere!

Minirecviem pentru un Jedi Master

Biblioteca

Băiatul călca cu sfială peste pragul bibliotecii, după ce glasul doamnei Văraru se auzea prin placajul acesteia, îndemnându-l să intre. Făcea doi pași înăuntru și se oprea, temător și emoționat totodată. Vederea sutelor de cărți răspândite pe rafturi îi cauza mereu un moment de blocaj, în mintea sa nemaiavând loc decât un singur gând, repetat cu obstinație:

– Oare cum ar fi să le ai pe toate acasă? să le poți mângâia cotorul cu mâna, să le poți frunzări pe îndelete, citind un pasaj de aici, unul de mai încolo. Iar apoi să-ți spui relaxat: Dumas va fi primul, Strugațki al doilea, Jules Verne la urmă.

Vocea severă a profesoarei de limba română îl scotea însă din contemplație repede:

– Aha, tu ești Băiatule? Ai adus cărțile. Dă-mi-le să le tai în fișă. Și alege altele dacă vrei, dar grăbește-te, că plec când sună de intrare, am oră la clasă.

Ochii băiatului începeau să alerge cu disperare peste titluri, autori și colecții, trăgând ușor câte o carte din raft, citind ce scrie pe spatele uneia, frunzărind-o rapid pe alta, obligat să aleagă patru-cinci titluri în cele maxim zece minute avute la dispoziție. Profesoara i le înregistra din mers în fișă, pe măsură ce le punea pe masă, ca să câștige timp.

– Patru? Cinci? Hai, ajunge, mai vii și săptămâna viitoare.

Băiatul se despărțea cu greu de comoara aceea inestimabilă, închisă între pereții unei camere nu foarte mari din incinta școlii. Își lua cărțile, mulțumea și pleca fericit spre clasă. Profesoara respira ușurată, închidea în urma lui și se îndrepta și ea spre cancelarie.

Făcea limba și literatura română cu dânsa an de an, dar orele respective erau plictisitoare, terne, datorită lipsei de talent pedagogic dar și – cel mai grav – a lipsei de dragoste față de literatură.

– Cum să poți să vorbești de Eminescu, Creangă sau Caragiale, despre operele lor atât de extraordinare, ca și cum ai vorbi de nea Gheorghe de la cooperativă? se întreba adesea băiatul.

Crăciun

În scurt timp însă, după intrarea la liceu, pronia cerească avea să-i aducă un dascăl de literatură ce părea el însuși coborât din paginile vreunei cărți scrisă de un maestru. Pe domnul profesor Crăciun. Genul de profesor de literatură a cărui figură zâmbitoare are să ți se ivească permanent în fața ochilor, ori de câte ori o să intri într-o librărie și o să mângâi cărțile.

Ceva din înfățișarea sa impunea nemărginit respect. Băiatul nu știa dacă era trupul împlinit, zâmbetul veșnic mijit în colțul buzelor sau coama de păr negru dat pe spate, care-i oferea o apariție demnă de Eminescu. De acel

Eminescu matur, cum puține fotografii ni-l arată, din păcate. Fruntea înaltă, nasul acvilin, tenul ușor măsliniu și ochii ce păreau să-ți zâmbească completau portretul în tușe fine, ca într-o fotografie sepia de altădată. Și de fapt așa-i spuneau mulți dintre copii, ba chiar și unii dintre dascăli: Eminescu.

Se născuse cu vocație de dascăl și era conștient de asta. Avea în stilul de a fi și de a preda ceva ce-l trimitea cu gândul pe băiat la dascălii moldoveni ai sfârșitului de veac XIX. Și el aparținea Moldovei sudice, dar graiul îi era curat. Păstrând doar o anumită muzicalitate, o melodie tainică a rostirii cuvintelor, ce n-o întâlnești decât la aceia care și-au plimbat pașii mai mulți ani pe sub umbra teilor spre Copou, printr-un oraș născător de cultură în limba română, mai veche sau mai nouă. Și – ca toți moldovenii – era un mare sufletist.

Pentru dânsul literatura română, cu succesele sau nerealizările sale, cu bătăliile sale din culise, date între membri de cenacluri diferite, cu ambiții și ură câteodată, reprezenta într-un fel familia sa, pe care ne-o prezenta și nouă puțin câte puțin, an de an. Și avea un aer pișicher când ne povestea despre desființarea „oficială" a cenzurii literare în România, sau despre plagiatul lui Eugen Barbu.

Băiatul avea să trăiască clipe superbe la cenaclul literar al liceului, acolo unde se simțea liber să dea frâu liber pasiunii sale pentru literatură, alături de colegi cu aceleași preocupări. Și avea să-și aducă aminte, peste ani, de un moment special. Răspunzând invitației dascălului lor, marele scriitor Marin Preda avea să vină la o ședință de cenaclu, unde să vorbească despre operele sale și să dialogheze cu ei. Bineînțeles că intraseră cu toții în fibrilație aflând asta. Să dialoghezi cu Marin Preda, să-l întrebi despre satul natal reflectat în Moromeții, sau despre Cel mai iubit dintre pământeni, proaspăt apărut și repede dispărut din librării!

În luna mai a anului 1980 acesta părea un eveniment unic în viață. Dar cu o săptămâna înainte de evenimentul planificat, domnul Crăciun intrase la ora de română fără catalog, cu hainele aranjate cam neglijent, lucru neobișnuit la dânsul, care era tot timpul îngrijit, fără să facă o manie din asta. Intrase cu pași tremurați, iar în ochi avea lacrimi, de parcă pierduse pe cineva drag. În clasă se lăsase brusc liniștea, pentru că era ceva unic să-l vezi pe profesorul tău veșnic zâmbitor având ochii lăcrimați.

– Dragii mei, o mare nenorocire s-a abătut asupra culturii române și neamului nostru. S-a stins din viață Marin Preda.

A urmat un minut de reculegere apăsător, iar după aceea ora de română s-a transformat într-un necrolog Marin Preda.

Când liceul se apropia de anul terminal și era nevoit să ia o hotărâre privind viitorul său, Băiatul îi împărtășise neliniștea. Zâmbetul avea să se stingă pe fața energică a dascălului, care păru să trăiască un moment de șovăială. Apoi îi spusese cu tristețe ceva la care se părea că se gândea de mult timp, fără însă să se hotărască până atunci să i-o transmită:

– *Măria Ta*, lasă literatura pentru sufletul tău și fă-te „injiner", că de ăștia are țara nevoie acum! Cu literatura o să ajungi vreun dascăl de țară, făcând o

navetă imposibilă, cu un salariu de mizerie, din care nu vei putea să-ți cumperi nici cărți. Injiner, auzitu-m-ai? E vremea lor...

Avea să vină apoi, peste mulți ani, o zi de februarie în care Băiatul avea să citească într-o gazetă de pe net că dascălul lui preferat se stinsese la rândul său, plecând să învețe literatură îngerii din cer. Și ceva avea să se rupă acolo, în sufletul său de ucenic padawan, știind că rândul celor cu adevărat aleși s-a mai subțiat cu unul.

Încercările mele

Paza bună...

Calmul tatălui meu la cutremurul din 1977, care mi s-a părut extraordinar la 14 ani, avea să mi se transmită cumva și mie într-o oarecare măsură. Nu știu dacă genetic, nu știu care este sursa sa. Poate o anumită părere asupra vieții, întotdeauna am considerat că noi oamenii nu suntem decât niște furnici, care mișunăm grăbiți pe scoarța planetei, dându-ne prea multă importanță. Așa că, una mai mult sau mai puțin, nu schimbă prea mult desfășurarea lucrurilor.

Prima dată când calmul acesta deosebit mi-a salvat viața, a fost în armată. Armata pe caii de lemn, cum îi plăcea locotenentului major Cnup – comandantul meu de pluton – să-i spună. O parodie de armată, înșirată pe durata a nouă luni de zile. Dintre care de șase ne-am fi putut lipsi fără să se bage de seamă. Eu am fost norocos să am puțină variație în plus în armată, fiind numit, după câteva luni, șeful pazei poligonului din pădurea de la Bascov, de lângă Pitești.

Nu știu cărui fapt datoram acest lucru, poate pentru că eram cel mai înalt din unitate, și eram singurul cu uniformă militară fabricată pe vremea când rușii încă erau prezenți în România. Asta pentru că singura soluție ca să mă poată îmbrăca și pe mine armata cât de cât, a fost să se obțină aprobarea Bucureștiului pentru ca să se caute o uniformă mai mare, în stocul de război aflat în unitate. S-a găsit una, fabricată în 1958, la Rm. Sărat! Așa că tot timpul ieșeam în evidență, cu uniforma mea mai degrabă maroniu roșcată, în marea de uniforme kaki din unitate. Ofițerii mai bătrâni zâmbeau când mă vedeau, și mă întrebau de unde am luat uniforma aia rusească.

Să fii șeful pazei în poligon însemna că de câte ori cei din unitatea noastră aveau tragere, eu trebuia să mă deplasez înaintea lor cu un grup de camarazi la Bascov. Și să-i înșir pe un perimetru de câțiva kilometri, mai ales în pădure, în jurul poligonului. Spre sat îi puneam mai deși, să nu ne trezim cu oameni sau animale că intră în poligon în timpul tragerii. Bineînțeles că am insistat să-mi aleg candidații la postul de santinelă lângă poligon, iar toată gașca mea de prieteni a fost „selectată”.

Partea bună cu paza era că în ziua respectivă te coteai de la program, ca să pregătești deplasarea. Apoi kilometrii până în poligon îi făceai în camion,

trântit pe țintele de carton presat. Stând cu ochii pe frumusețile feminine ale Piteștiului, care se plimbau pe bulevardele splendidului oraș, spre necazul nostru, al celor în uniformă. Urma o deplasare rapidă prin pădure, cu fixarea locurilor de pază, și a reperelor. Repere care să-mi permită să-i găsesc pe băieți când trebuia să strâng paza, mai ales că existau și trageri de noapte. Lângă sat îi puneam mai deși și din alt motiv. În timp ce avea loc tragerea, unul dintre ei părăsea postul și se ducea în sat, de unde cumpăra orice era de găsit de mâncare sau băut. În anii ’80 însă acesta nu era un lucru ușor! Oricum ne spurcasem la un vin de căpșunică, aromat și puțin acrișor, pe care un țăran de la marginea satului ni-l vindea cu mare bucurie, fiindcă mai făcea și el un ban.

Tragerea

Dar să revenim la armata pe caii de lemn, în cele din urmă. În vara lui 1981 ofițerii și subofițerii din unitate aveau o tragere specială. Urmând să tragă cu mai multe arme și să arunce și cu grenada defensivă. Aruncarea cu grenada se făcea dintr-un șanț special amenajat, cu pereți betonați, în formă de T. Așa cum eu eram șeful pazei, șeful meu de pluton era supraveghetorul tragerii, sau cum se chema el. Mulțumesc lui Dumnezeu pentru asta. Amândoi stăteam în șanțul de tragere și – rând pe rând – cei programați coborau la noi, pe niște trepte betonate, cu grenada pusă într-un sac militar, petrecut peste piept.

Aruncarea grenadei încheia ziua de tragere și ne-a dat cele mai multe emoții. Atunci am văzut o grămadă de purtători de epoleți, altminteri ascunși prin birourile intendenței sau magaziile unității, cum le cam tremurau chiloții pe ei când luau în mâna obiectul de fontă de jumătate de kilogram. Șeful meu își făcea datoria și le repeta fiecăruia, cu răbdare, instrucțiunile de tragere:

– O fixezi în palmă, o strângi bine, scoți cuiul de siguranță, vizualizezi obiectivul, o arunci cât mai precis, apoi te adăpostești în șanțul de tragere. Fără frică, pentru că ai cel puțin 4 secunde până la explozie.

Neamțul tot neamț, repeta metodic asta zecilor de oameni, fără să pară că s-a plictisit sau enervat în vreun fel. Ofițerii și subofițerii, de tot felul. Unii grași de pocnea uniforma pe ei, care transpirau instantaneu când scoteau grenada din sacul de umăr. Alții, mai ales plutonierii de companie, care cu noi erau zmei și plini de ei, mai primeau câte o împingere prietenească spre aliniament de la vreun colonel. Menită să le învingă șovăiala. De, una era să te lupți cu izmenele soldaților și să dai pedepse cu plantoane schimbul 2, și alta să ții arma ucigașă în mână.

Nenorocirea noastră era să ni se tragă de la un maior de intendență, înalt și slab ca un cadavru. Avea torsul puțin strâmb și mâinile răsucite aiurea, un fizic ce-ți inspira orice asociere, numai pe aceea cu armata nu. Ce căuta personajul în armata română și cum ajunsese maior, greu de spus. Individul a coborât cu greu treptele scării ce-l aduceau în șanțul de tragere. Îi țin minte și acum pantofii care străluceau impecabil, lustruiți de vreun furier. Pentru că mă întrebam de ce or fi venit în pantofi și cu cravată cei de la intendență, și nu în

bocanci și uniformă de luptă, ca toată lumea. A venit spre noi speriat gata, cu sacul cu grenada spânzurat de umăr. A ascultat instrucțiunile locotenentului major Cnup, a scos grenada din sac, și s-a chinuit să elibereze cuiul de siguranță. După vreun minut a reușit. Strângea grenada cu ambele mâini, ceea ce nu mai făcuse nimeni până atunci. S-a uitat speriat spre șanțul marcat cu steguleț, unde trebuia să o arunce. Cnup a simțit momentul și l-a încurajat:

– Cu forță, cât mai departe, tovarășe maior!

Omul a îndoit cotul într-un unghi nefiresc, a zvâcnit din umăr și… i-a dat drumul grenadei în șanțul de tragere, la un metru de noi.

Cnup a rămas perplex o secundă, apoi a strigat tare, de a răsunat tot poligonul:

– Fugiți!

Și a întins o mâna spre slăbănog, care rămăsese blocat în picioare – neștiind pe ce lume se află – apucându-l de antebrațul stâng. Din momentul acela, ca într-un film derulat cu încetinitorul, m-am văzut întinzând la rândul meu o mână, apucând maiorul de antebrațul drept. Am icnit amândoi simultan când l-am ridicat efectiv pe neghiob în aer, și l-am tras după noi. Din 3-4 pași, pe care nu mai știu cum i-am făcut, am dat colțul T-ului cu povara târâtă după noi. Apoi ne-am chircit pe pământ, cu mâinile la urechi, trântiți peste maior.

Explozia unei grenade defensive la câțiva metri distanță, asociată cu zgomotul schijelor groase mușcând betonul, nu sunt chiar lucrul pe care ți-ai dori să-l auzi într-o zi frumoasă de primăvară. După explozie se făcuse o liniște de mormânt. Zecile de oameni prezenți auziseră strigătul ofițerului, urmat de explozia grenadei. Totul atât de repede încât nu apucaseră să vadă ce s-a întâmplat și dacă ne-am adăpostit. După câteva secunde ne-am dezmeticit, deși urechile ne țiuiau puțin. Cnup s-a ridicat în picioare, s-a uitat la nefericitul maior, și i-a înfipt cu sete un bocanc în moalele curului, ridicându-l în aer vreo treizeci de centimetri.

– Nenorocitule, era să murim azi din cauza ta!

Apoi a venit la mine, care mă uitam năuc la sancțiunea pe care un locotenent major al armatei române i-o aplica unui maior.

– Ești bine, ai pățit ceva?

– Nu, to'a l'ent major, sunt doar speriat puțin. Și-mi cam țiuie urechile.

– Asta trece în două – trei minute. Bravo! Ai sânge în tine, singur nu știu dacă-l puteam târî pe ăsta la adăpost. Altul ar fi tulit-o imediat. La ce compas ai tu, din 3 pași erai la adăpost.

Apoi lumea a dat năvală, cum se întâmplă de obicei la evenimentele neașteptate, cu final fericit. După un sfert de oră colonelul care era la comandă ne-a întrebat dacă putem continua, pentru că mai erau vreo zece oameni care trebuiau să arunce. Am confirmat și am dus treaba la bun sfârșit. De-abia în camion, așezat printre colegii care habar n-aveau despre ce se întâmplase, m-am întrebat cum am putut fi așa de calm când s-a întâmplat toată nebunia. Și mi-am amintit de tata și de televizorul salvat la cutremur.

Achtung!

A doua oară când am reacționat cu sânge rece și calm într-o situație limită, a fost în timpul unei drumeții montane prin Munții Făgărașului. Cum făceam adesea cu prietenii, cu rucsacul în spate și mare poftă de cățărat. Eram o gașcă de patru prieteni, pe o cărare îngustă de munte, săpată în buza prăpastiei. Găsisem un loc mai larg pe traseu, abandonasem rucsacele și luam o mică gustare. Frugală, așa cum îi stă bine drumețului: pâine cu cartofi și cârnați Plai. Când tocmai terminasem a apărut un grup de RDG-iști. De fapt mai întâi am auzit câteva vorbe rostite gutural, cum numai germana poate produce, apoi au apărut și ei după curbura unei stânci.

Erau doi băieți și o fată, echipați ca la carte. Ne-au salutat, au observat cu plăcere lărgitura de pe cărare, precum și faptul că noi ne pregăteam să plecăm, și s-au hotărât să facă și ei popas. Băieții, care aveau rucsacele, le-au scos și le-au așezat jos. Iar în momentul acela s-a produs beleaua. Unul dintre ei a călcat chiar lângă marginea cărării, unde câteva pietre și ceva pământ s-au desprins brusc. Piciorul de sprijin i-a luat-o la vale și – surprins nepregătit – a dispărut din vedere cu un strigăt scurt. Toată lumea a dat năvală spre margine și l-am zărit agățat cu ambele mâini de un colț de stâncă, cam la un metru și jumătate mai jos. Cu figura speriată, întrebându-se cât va putea rezista atârnat acolo. Și dacă asta va fi suficient de mult ca să-l putem ajuta.

Nemții s-au repezit la unul din rucsace, în căutarea unei funii, după cum ne-am dat seama mai târziu. Noi nu aveam funie, iar prietenii mei se blocaseră efectiv, mărginindu-se să arunce priviri speriate, însoțite de frânturi de îndemnuri bolborosite în barbă. În momentul acela am simțit că mi se limpezește brusc mintea, am apreciat distanța până la neamț și am strigat la amici:

– Prindeți-mă bine de picioare!

Și, cu capul în jos, am început să cobor spre omul atârnat deasupra unei prăpăstii adânci de vreo 8-10 metri. Mă sprijineam în mâini, coborând puțin câte puțin, în timp ce amicii îmi dădeau la rândul lor drumul în etape scurte. Mâinile mele au ajuns la ale lui, l-am apucat strâns de antebrațe și mi-am blestemat lipsa de cunoștințe de germană.

– L-am prins, gata! Dar nu știu dacă ne puteți trage pe amândoi, doar voi trei.

Însă neamțul era omul muntelui și el, așa că văzându-se asigurat de brațele mele, a început să-i dirijeze pe prietenii săi. Aceștia au scos o funie zdravănă din rucsac, au făcut un fel de ochi mare, și cu o dibăcie de admirat i l-au trecut pe sub un picior și l-au tras în sus, până între picioare. A urmat un efort colectiv, nemții trăgând de laț în sus și românii trăgându-ne pe noi prin intermediul picioarelor mele. Iar neamțul dând din picioare și agățându-se cu vârful bocancului de cea mai mică ieșitură posibilă, ca să ne ajute în ridicare. Într-un final am reușit.

Piromanul

A treia întâmplare în care calmul neobișnuit m-a ajutat să mă descurc într-o situație neobișnuită, s-a petrecut în perioada când locuiam la socri, la casă. Împreună cu aceștia și familia cumnatului meu. Cu care împărtășeam visul de a avea și noi un acoperiș numai al nostru deasupra capului. Aveam o Dacie veche, ca tot românul, iar într-o sâmbătă pe la prânz tocmai terminam de înlocuit alternatorul. Mă ajuta nașul meu, mecanic de meserie, și ne învârteam amândoi pe lângă ea. O aveam parcată lângă trotuar, în fața casei, ca de obicei. Înlocuisem alternatorul, așezasem cureaua și nașul se ocupa de reglat întinzătorul. Era o zi răcoroasă, aveam bluzoane și geci pe noi, iar nașul se mai încălzea cu câte una mică, nefiind venit cu mașina la mine. Eu stăteam pe uscat, pentru că trebuia să-l duc acasă după ce terminam și să fac și niște cumpărături.

În casa din fața socrilor locuia o familie de aromâni, cum de altfel erau mai toți locuitorii străzii. Oameni muncitori, cu doi copii, fată și băiat. Acesta din urmă cam la patrusprezece ani, înăltuț și slăbuț. Foarte respectuos și bine crescut. Ne înțelegeam bine cu vecinii, lucru esențial având în vedere că între noi era doar un gard de vreun metru și șaizeci de centimetri, și priveam oricând unii în curtea celorlalți.

În ziua aceea puștiul intrase în curte împreună cu un altul de pe stradă, cam de aceeași vârstă, cunoscut ca fiind cam ciudat, și cu apucături suspecte. Erau tovarăși de joacă destul de des, fiind probabil și colegi la școală. Se jucau într-o magazie înaltă din fundul curții. Chiar când voiam să-l întreb pe naș dacă e gata operațiunea, în curtea vecină s-a auzit un strigăt puternic, urmat de o bufnitură. Ne-am oprit puțin din treabă, ascultând. În câteva secunde fiul vecinului a năvălit pe poartă cu hainele în flăcări, gemând și încercând să strige. Era atât de speriat de flăcările care-l cuprinseseră, că nu reușea să dea glas spaimei. Și scotea doar niște urlete înăbușite în gât, ca un animal dus la tăiere.

Când l-am văzut am reacționat instantaneu: mi-am smuls geaca de pe mine, m-am repezit spre el. L-am înfofolit în geacă rapid, oprindu-l din fuga disperată. Am bătut geaca cu palmele de jur împrejur, până când n-am mai văzut pic de flacără. Când am desprins geaca de pe corpul lui, m-a izbit mirosul de benzină și carne arsă. Căptușeală gecii mele începuse să se topească de la flăcări, fiind dintr-un material sintetic. Așa că am aruncat-o pe jos și m-am concentrat asupra băiatului. Acesta fusese îmbrăcat peste tricou cu o bluză de trening ieftină, din materialul acela plastic care te face să transpiri la cel mai mic efort. Bluza luase foc, iar acum deși stinsesem flacăra – plasticul continuă să se topească. Chircindu-se pe pielea băiatului și arzând-o în continuare. Exasperat, am strigat spre ușa casei noastre din fundul curții, la cumnata mea:

– Aura, Aura, adu repede o foarfecă!

Se pare că am răcnit extrem de puternic, întrucât cumnata a ieșit imediat în stradă, speriată, dar cu foarfeca în mână. I-am smuls foarfeca din mână și i-am spus:

– Ajută-mă! Trage de material!

Și ajutat de ea am început să tai bucăți-bucăți bluza de trening, încercând să nu ating prea mult pielea arsă, dar aducând puțină alinare pușiului.

Când am strigat atât de tare, mama băiatului, care venea de la muncă, m-a auzit din stația de autobuz. Și parcă simțind că se întâmplase ceva cu fiul ei, a alergat spre casă. Când și-a văzut copilul cu arsuri și pielea luată de pe mai multe porțiuni ale mâinilor, bustului și gâtului, a început să țipe și să se vaite.

– Zoe! Taci acum, trebuie dus la spital!

– Să chemăm salvarea! a spus cumnata mea.

Nu știam însă cât de repede putea să vină o ambulanță. Și cum eram la 5 minute de mers cu mașina până la Spitalul Mare, mi-am întrebat nașul:

– Ai apucat să fixezi întinzătorul?

– Da, mi-a răspuns.

– Dă-i o cheie!

Mașina era în regulă, am trântit capota, am deschis portiera din spate și l-am urcat pe băiat. Acesta era și mai speriat acum, când și-a văzut mama atât de disperată. I-am spus mamei sale să urce în față, și am plecat în trombă.

Băiatul, care stătea într-o poziție chinuită în spate, încercând să nu-și atingă pielea arsă de banchetă, depășise șocul. Iar acum încerca să-și încurajeze mama, care jelea pe scaunul de lângă mine.

– Liniștește-te, mamă, nu e așa rău, nu am nimic grav. Nu-i așa, unchiule?

– Așa este, puștiule! Ai avut noroc c-ai fugit în stradă, și te-am putut stinge repede, i-am răspuns calm. Dar cu un nod mare în gât, căci văzusem arsurile, și în unele zone plasticul topit al bluzei săpase până la mușchi.

La poarta spitalului am claxonat din timp, am deschis geamul și am strigat: Urgență medicală, arsură! Paznicii au ridicat bariera instantaneu, făcându-mi semn să mă duc direct la intrarea pentru urgențe. Am intrat pe alee, am oprit și am năvălit în biroul de primiri:

– Am un rănit cu arsuri grave în mașină, trebuie ajutat imediat.

Personalul a percutat pe loc, puștiul a fost pus pe targă și a dispărut în labirintul de coridoare al spitalului, însoțit de vecina mea. Eu am mai rămas câteva minute, să le dau câteva date celor din birou, privind circumstanțele accidentului. Apoi am revenit abătut acasă.

Ai mei mă așteptau în stradă, cu o mulțime de vecini îngrijorați. Care între timp refăcuseră filmul întâmplării. Puștiul și prietenul său se jucau în magazie. Găsiseră o canistră de benzină și puseseră benzină într-un castron vechi, metalic, pe care-l așezaseră pe o masă. Apoi musafirul, care avea antecedente de piroman, scosese un chibrit și dăduse foc benzinei. În timp ce priveau fascinați pălălaia ce se înălța din castron, acesta a întins mâna, și măturând castronul de pe masă cu o lovitură din lateral, l-a proiectat în tovarășul lui de joacă. Premeditare, nebunie, dereglare mintală? Cert este că puștiul vecinei s-a trezit în flăcări. Înnebunit de frică, a dat năvală în casă. Dar cum nu era nimeni acasă, care să-i dea ajutor, a ieșit și a fugit în stradă. Cel mai bun lucru ce-l putea face.

După ani de tratament și operații, băiatul a rămas doar cu câteva cicatrici mai urâte, în zone nu tocmai expuse vederii. A crescut înalt și frumos, lucrează acum pe nave de croazieră. Săptămâna trecută l-am văzut din mersul mașinii, având un bebeluș în brațe.

Cutremurul 2

Și ultima întâmplare care merită povestită a avut loc undeva în vara lui 1986. Eram student și prinsesem bilet de tabără la Eforie Sud. Unde eram cazați în niște căsuțe de beton, pătrățoase, fără etaj, cu câte 4 paturi. Cam ca cele din Costinești, în mod sigur mult mai cunoscute. Bineînțeles că dorisem un bilet de tabără la Costinești, dar nu eram prieten cu cei ce împărțeau biletele la UASCR, așa că mă mulţumisem cu ce găsisem. Marea era la fel de frumoasă pe întreg litoralul, doar atmosfera din Costinești era unică.

Înainte să plec la mare mă antrenasem împreună cu un amic la prășit și lăstărit via, la IAS Tâmboești. Două săptămâni în cap, și sâmbăta și duminica până la prânz! 80 de lei pe zi la lăstărit, 100 de lei și o pâine la prășit! Muncă, cât cuprinde. Pentru noi și vreo 15 țigani, de toate vârstele și toate sexele. Cărora, mai ales la prășit, le vedeam spatele în fața noastră, la 50-100 metri. Nereușind de loc să ținem pasul cu ei. Dar nici nu plecam acasă fără să terminăm norma, chiar dacă asta mai însemna jumătate de oră de muncă în plus, după ce ei plecau. Cert este că în momentul când m-am urcat în tren eram gata bronzat și mai bogat cu aproape 1000 de lei. Bani cu care te puteai sparge în figuri ca student, pe litoral.

În Eforie s-a înfiripat repede o gașcă de opt-nouă membri, fete și băieți, cu care mergeam la plajă și la distracții împreună. Bineînțeles că într-o dimineață, cu noaptea în cap (adică pe la opt), ne-am înghesuit într-un autobuz prăfuit și ne-am dus să petrecem o zi de vis în Costinești. Nu puteam să ratăm așa ceva.

Era o profesiune de credință să treci măcar o zi prin Costinești, dacă erai la mare. Să stai pe terasa Radiovacanţei cu o bere în mână și să-i asculți pe Partoș și Moțu' Pittiș care-ți puneau muzică dar îți făceau și cultură muzicală. Să-ți amețești foamea cu gogoși sau – dacă erai în bani – cu frigărui la 5 lei. Să te uiți cu nesaț la mulțimea de fete frumoase și de tineri zgomotoși, apoi să-ți dai anunț de întâlnire cu amicii la Obelisc prin radio. Să privești cu interes celebra epavă ce se vedea în zare. Să mergi la Forum să vezi expoziția de caricaturi a lui Mihai Stănescu, sau la Vox Maris să bei un Pepsi. Iar seara să fii în Ring, sau la un spectacol Holograf, Compact ori Divertis. Și să te simți puțin stăpânul lumii.

Era final de august, vremea dădea semne de schimbare, vacanța era pe sfârșite. Într-o seară tocmai terminasem turul celor câteva cârciumi mai cu șlaif din Eforie, unde cântau în direct vedetele vremii. Și unde ne strecuram pe ringul de dans, discret, pentru că nu aveam bani de consumație la masă. Dansam câteva melodii și apoi o ștergeam la următoarea. Pe la miezul nopții ne

retrăsesem la căsuțe și pusesem de un joc de cărți. Aranjasem paturile în căsuța noastră, a băieților, în așa fel încât aveau loc simultan două jocuri de cărți, a câte patru persoane. Pe margine mai rămâneau două-trei, care chibițau până le venea rândul. Paturile aveau la picioare un fel de băncuță de lemn cu schelet metalic, identică cu cele din armată. Armată care era destul de proaspătă în memoria noastră, a băieților. Așa că unii stăteau pe pat, alții pe băncuțe, plus că mai rechiziționasem și vreo două scaune de la o terasă apropiată.

Eu, ca cel care ocupam cel mai mult loc, stăteam pe o băncuță chiar în curmezișul ușii. Ușă care se deschidea înspre afară, și ca să rămână deschisă era proptită cu un pietroi. Bineînțeles că aveam bere și ceva sucuri, bineînțeles că se fuma în draci, un motiv în plus ca ușa să stea deschisă în permanență. Gălăgia era și ea la cote maxime, ca întotdeauna când se adună mulți tineri la un loc.

Gălăgia aceea a făcut ca să nu percep semnele premergătoare ale cutremurului. Ne-am trezit deodată cu două-trei zgâlțâiri bruște ale căsuței. Apoi o mică pauză, înainte ca seismul să se dezlănțuie. Cum cutremurul din 1977 nu fusese uitat așa ușor, imediat au început strigătele:

– Cutremur! Cutremur!

– Afară!

– Să fugim!

Și brusc mulțimea aceea de tineri entuziaști, râzând și glumind tare, s-a transformat într-o masă de oameni speriați de moarte. Cu fețe pământii și ochii sticlind a spaimă. Oameni care au aruncat tot ce aveau în mâini și au dat năvală spre ușă, urcându-se unii peste alții. Împingându-se și țipând cât îi ținea gura de tare, cu un singur gând în minte – să iasă cât mai repede afară.

Cum aveam ghinionul să stau așezat pe băncuță, de-a curmezișul ușii, și mai eram și mare la stat, am realizat că în două-trei secunde voi fi călcat în picioare. Așa că m-am ridicat brusc în picioare și am răcnit din toți rărunchii:

– Staaați!

Este paradoxal să vezi ce efect poate avea voința unui om calm, dacă este suficient de hotărât, asupra unei mulțimi speriate. La strigătul meu colegii au înțepenit brusc, parcă înghețați, și s-a lăsat liniștea. M-am aplecat, am mutat băncuța din ușă, apoi am spus tare și apăsat:

– Pe rând, câte unul!

Iar oamenii au ieșit calm, unul după altul, aproape fără să se atingă. În trei secunde camera era goală. Și asta în timp ce căsuța se zguduia din toate încheieturile, la cel de-al doilea mare cutremur pe care l-am trăit în viața mea.

Où sont les éléphants?

Vremea extrem de rece și mohorâtă de afară m-a făcut să nu vreau să ies din casă astăzi. Așa că lenevesc, întins pe canapea, și mă gândesc la copilărie. De ce la copilărie? Păi după 50 de ani la ce să te gândești, la vârsta senectuții? Copilăria este un lucru frumos pentru mai toți oamenii, mai ales că după atâția

ani partea mai grea a ei se estompează, și ne aducem aminte mai ales de lucrurile frumoase.

De pildă azi mi-am adus aminte de d-na Malerov, profesoara mea de franceză din școala generală. Cea care mi-a sădit în suflet dragostea față de această limbă superbă, precum și față de o cultură bogată și plină de măreție. O doamnă frumoasă, cu un aer ușor diafan, care parcă plutea când mergea pe cei doi kilometri de drum pietruit de la gară până la școală. Cred că am fost puțin îndrăgostit de ea, pe la 13-14 ani, dar asta li se întâmplă majorității băieților pe la acea vârstă.

Așa că – pornind de la amintirea profesoarei mele de franceză – mintea mea s-a oprit asupra unui alt moment important ce mi-a marcat copilăria: emisiunea în limba franceză de la televiziunea română!

Nu știu cum îl chema pe prezentatorul respectiv, cu față lungă și ușor atins de chelie, care mie mi se părea la vârsta respectivă că ar avea o față veritabilă de breton, fără însă să-i fi văzut vreodată pe bretoni în realitate. Era dotat cu o voce gravă, puternică, pe care o manevra cu iscusință. Și rostogolea cuvintele și frazele cu o artă a dramatizării demnă de un actor de teatru. Timp de 20 de minute stăteam fascinat în fața televizorului, încercând să traduc ce solicita și încercând să răspund în minte la întrebările puse pentru telespectatori, pe un ton grav și puțin inchizitorial:

– Comment t'appelle tu?

– Quelle est votre date de naissance?

Și mult mai simpaticele:

– Qui est Kiki?

– Où est Dodo?

– Où sont les éléphants?

Asta cu elefanții mi-aduce aminte de ultima apariție a acestui admirabil realizator la televiziunea cenușie română, fostă comunistă, la momentul respectiv „liberă".

Era în 1991 parcă, iar primul șef de stat mai important din vest care urma să ne viziteze țara era președintele francez Francois Mitterrand. Vizita era una importantă, pentru că legitima noul guvern instalat la noi în 1989, după „evenimentele de la București", cum le numea Miterrand într-un interviu din acel an, grijuliu să nu pronunțe cuvântul care n-avea ce căuta acolo, cel de „revoluție".

Momentul era cum nu se mai poate de prost ales, pentru că venea la nici un an după evenimentele din 13-15 iunie 1990, când poliția și-a autoincendiat mașinile ca să dea vina pe opoziție, după intervențiile brutale ale minerilor, după radicalizarea luptei politice de la noi. Tinerii, mai ales studenții, se cam lămuriseră ce democrație originală adusese Ion Iliescu și cam ce perspective le deschidea ea. De aceea l-au așteptat pe Mitterrand cu un arsenal de sloganuri, afișe și pancarte, cu texte pe care acesta nu risca să nu le înțeleagă, dat fiind francofonismul nației pe care o vizita.

Mi-aduc aminte vreo două dintre ele:

– Francois Miterrand, est l'ami de l'assasin!

– Ami des Roumains, ou ami de Roman?

– Merci la France, pardon Mitterrand!

După câteva zile de la vizită, la televizor vine emisiunea săptămânală în limba franceză. Și simpaticul prezentator, amintind puțin la față de celebrul actor Bourvil, continua să caute răspunsuri la întrebările puse în emisiunea trecută. Așa încât, inevitabil, se ajunge și la clasică întrebare: Ou sont les éléphants? Completată de această dată cu alta surprinzătoare: Qui est l'ami des elephants? Repetată de câteva ori, de parcă prezentatorul aștepta disperat un răspuns, de la un elev mai răsărit.

Dar răspunsul din public nu vine, așa că el însuși trebuie să-l ofere:

– Francois Miterrand, est l'ami des…, est l'ami des… éléphants!

Și repetă apăsat fraza, care suna categoric:

– Francois Mitterrand, est l'ami des éléphants!

Și uite așa am avut ocazia să văd ultima emisiune în limba franceză la Televiziunea Română Liberă. Controlat de Iliescu și ai lui, cuibul acela de securiști și activiști nu putea tolera o asemenea rimă. Cine era președinte al televiziunii române pe atunci? Un intelectual care a produs mult rău încercării de a se înfiripa o democrație normală în România, istoricul Răzvan Theodorescu. Când se vând, intelectualii fac mult mai rău unui popor decât cei săraci cu duhul…

P. S. Îmi cer scuze pentru eventualele greșeli de gramatică vorbitorilor de franceză, n-am mai utilizat limba această de prin 1984. Din păcate…

Cum am dat 1 leu ca să mă întâlnesc cu Stalin!

Plimbarea

Mergeam agale printre clădiri din cărămidă cu aspect ponosit, instalații ruginite ce păreau abandonate de mult și depozite cenușii cu ușile metalice larg căscate. În dreapta mea un amalgam de macazuri și linii ferate întretăiate alcătuiau parcă un labirint metalic, din care nici un inginer iscusit ca Daedalus n-ar fi reușit să scape. Doar dacă nu-și făcea aripi și se avânta în văzduhul de deasupra lor.

Aleea îngustă cotea în mod neașteptat câteodată, iar uneori asfaltul vechi era înlocuit de porțiuni de piatră și pământ, semn că meșterii ce-l turnaseră nu se prea omorâseră cu firea, să o facă cum trebuie. Șuieratul sinistru al câte unei locomotive aflată la manevre întrerupea liniștea zilei de vară, smulgându-mi câte un tresărit. Era cald, dar așa cum era de obicei vara cald în Brașov, adică temperatura ar fi fost categorisită drept plăcută în orice oraș de câmpie. În spatele meu bulevardul abia se mai ghicea, ascuns parțial de clădirile prăfuite și gardurile de beton delimitând nu se știe ce. O bucățică din acoperișul gării

Bartolomeu, cu geamurile sale înguste și înalte, se mai zărea undeva, la periferia imaginii.

Ținta mea era căminul de nefamiliști al CFR-ului, unde își avea cartierul general frate-miu Cornel. Poziția căminului te obliga să străbați – vreme de vreo douăzeci de minute – lumea din spatele gardurilor CFR-ului. O lume nouă, ciudată și totuși neașteptat de indiferentă pentru mine. La urma urmei nu era decât un alt sector din cuprinsul Brașovului, orașul pe care-l iubeam cu patimă de la vârsta de zece ani, când coborâsem prima dată pe peronul gării sale.

Aveam doi frați aici, unul însurat și așezat la casa sa, ceea ce constituia o adevărată binefacere pentru un puști dintr-un sat mic, de pe valea Slimnicului. Asta pentru că în vacanța de vară mergeam să stau două săptămâni la fratele cel mai mare, prilej de experiențe inedite și fascinante. Una dintre ele era să descopăr orașul bătându-l cu piciorul și troleibuzul, după o metodă personală.

În fiecare zi luam troleibuzul din zona Uranus, unde locuia fratele meu, mergeam cu el multe stații, fără să le număr, apoi coboram pur și simplu la întâmplare. Mă plimbam prin zona respectivă până oboseam, studiind tot ce mi se părea de interes: cinematografe, clădiri, cofetării, statui, piețe, licee, iar apoi – la apariția plictiselii – săream în alt troleibuz. Repetam figura de două – trei ori pe zi, până mă lua foamea și mă retrăgeam la „garaj”. E foarte interesant să descoperi un oraș după un astfel de algoritm, uneori le povesteam fraților despre lucruri văzute de mine în oraș pe care nu erau în stare să le recunoască, de bună seamă fiindcă nu le văzuseră niciodată.

Mergeam deci prin peisajul industrial „de peste linii”, cu gândurile cam aiurea, când m-am trezit strigat de un glas pițigăiat, ce părea să vină de undeva de sus:

– Nenea, nenea, dacă îmi dai un leu ți-l arăt pe Stalin!

M-am uitat mirat în jur, n-am văzut pe nimeni, așa că am crezut că strigătul nu mi-era adresat.

– Nenea, nenea! Dacă-mi dai un leu ți-l arăt pe Stalin, să mor io!

În sfârșit am depistat emitentul apelului, în persoană unui țigănuș de vreo 8-9 ani, care stătea periculos de nepăsător pe un gard de beton, cu aspect prăfuit, înalt cam de doi metri, legănându-și alene picioarele. Miroseam o țeapă, dată fiind aparenta dezinvoltură a celui ce-mi făcuse propunerea, dar curiozitatea îmi fusese stârnită, de parcă țigănușul știa cât de mult mă pasiona istoria! Totuși, mă gândeam, de unde să știe un copil de vârsta lui despre Stalin, ca să inventeze ceva legat de el? O fi auzit povești de la bătrânii țigani deportați de Antonescu către Bug? Poate era totuși ceva de văzut aici, mai ales că – până să moară dictatorul rus – Brașovul fusese redenumit Orașul Stalin, în cinstea acestuia.

– Unde este Stalin, măi puță? Ia zi!

– Da’ îmi dai leul, dacă ți-l arăt? Ai un leu?

– Am, măi „pistruiatule”, uite-l aici. Dacă merită ce o să văd, e al tău. Înainte însă nu ți-l dau. Dacă vrei așa, bine, dacă nu – pa!

– Bine, da' dacă nu mi-l dai după aia te spun lu'sor-mea și te bleastemă, că e vrăjintoare mare!

– Ehei, dacă e „vrăjintoare" e musai să ți-l dau. Hai că n-am timp toată ziua, unde este?

Revelația

La aceste cuvinte țigănușul se hotărî, se aruncă jos de pe gard de parcă plutea, și-mi făcu semn să-l urmez. Urmă o expediție începută cu strecurarea printr-o spărtură de gard, completată de traversarea unei curți abandonate, deschiderea ușii ruginite a unei hale dezafectate și – surpriza cea mare – Stalin în toată măreția lui. Pe pardoseala halei zăcea, uitată de timp, o statuie gigantescă a dictatorului, înaltă de 7-8 metri cel puțin, dintr-un bronz cu urme proeminente de oxizi.

Eram pur și simplu siderat! Văzusem la televizor statui ale lui Lenin și Stalin, amplasate în orașele sovietice, vedeam că sunt mari, însă doar acum, stând lângă una dintre ele răsturnată într-o parte, îmi dădeam seama de proporțiile lor gigantice. Statuia ecvestră a generalului Suvorov, ce tronează și acum în satul vecin Dumbrăveni, pe un deal de lângă șoseaua București – Suceava, mi se părea de jucărie. Ce macara putea mișca o astfel de statuie, ca să o pună pe soclu sau să o dea jos? Ce minți de ingineri puteau să creeze forma în care să se toarne o asemenea statuie, fie ea chiar și făcută din bucăți?

Macaraua gigantică, ce rula mai mult ca sigur pe o cale ferată, cea care mișcase gigantul de bronz din centrul orașului până la periferie, suferise probabil o sincopă la debarcarea ei, pentru că degetul arătător de la mâna dreaptă se rupsese și zăcea alături de statuie. Am încercat să-l mișc puțin și n-am reușit! Era acel deget cu care Stalin, pe cap cu nelipsită șapcă, le arăta popoarelor înrolate în cruciada comunismului drumul spre victorie! Paradoxal, dar indicatorul acesta socotit mesianic de către unii se rupsese primul după mutarea statuii.

Brașovul purtase vreme de mai mulți ani numele de Orașul Stalin, fiind unul dintre cele 14 orașe europene ce fuseseră rebotezate așa de către politrucii locali, ce făceau sluj în fața „geniului sovietic". În România legenda spune că inițial ar fi fost ales Sibiul, dar un activist și-a dat seama la timp că „Salam de Stalin" nu suna bine, pentru principalul produs local cu care Sibiul se mândrea! Lingușeala față de sovietici mersese mai departe, iar pe dealul Tâmpa se scrisese – din brazi înconjurați de foioase – spre gloria titularului, numele de STALIN.

După moartea acestuia, când Hrușciov a început campania de demascare a crimelor odioase înfăptuite de Stalin (de el singur, partidul n-avea nicio vină), s-a întâmplat într-o noapte o mare nenorocire. De la o țigară aruncată aiurea, probabil, pădurea de pe Tâmpa a luat foc, pompierii brașoveni s-au mișcat greu datorită lipsei de pregătire, sau poate faptului că erau ardeleni, astfel încât atunci

când au ajuns mașinile la locul faptei dezastrul se produsese. Zona cu scrisul arsese aproape în întregime. Zece ani de orașul Stalin fuseseră prea de ajuns.

– Nenea, a zis țigănușul, îmi dai leul acuma? Că eu ți l-am arătat!

M-am trezit la realitate, puțin buimac, puțin speriat, de parcă cine știe ce duhuri rele bântuiau locul. Am scuturat din cap și i-am întins leul de metal, apoi am plecat mai departe, gândindu-mă fără să vreau la fraza de debut a Manifestului Partidului Comunist al lui Marx:

– O stafie bântuie Europa!

Capitolul V
Armată pe caii de lemn

Cum armata se naște greu, în 9 luni (termen redus)

Contactul

Așa cum cei mai trecuți de 30 de ani știu, există o întreagă mitologie legată de ideea de armată la români, despre necesitatea de a face armata pentru a putea fi considerat bărbat adevărat, despre rolul formator asupra caracterului tânărului, despre diferența dintre cei ce au făcut-o și cei care nu au făcut-o.

Ca unul care a făcut o parodie de stagiu militar, caracterul parodic nefiind rezultatul duratei de doar 9 luni, termen redus, ci a circumstanțelor în care s-a petrecut, nu-mi permit să produc considerații cu caracter general despre armată, dar pot să povestesc despre ceea ce am văzut eu din „fenomen", ca să folosesc jargonul comentatorilor de fotbal. La urma urmei dacă fotbalul poate fi socotit un fenomen, armata ar putea fi socotită într-o mai mare măsură așa ceva, fie și numai prin numărul de oameni implicați direct, nu spectatori. Bineînțeles că povestesc despre armata comunistă, „armata pe caii de lemn" cum o denumea un ofițer al meu, și credeți-mă că omul nu făcea afirmații gratuite.

Contactul meu cu armata a fost puțin încurajator, mi-am dat seama întâia dată de elementul de noutate al ei în prima noapte, încercând să adorm într-un dormitor cu 25 de tineri necunoscuți, dormitor bântuit de miros de transpirație și tutun, cu valize de lemn vopsite în verde așezate sub paturi. Celebrele valize din lemn prevăzute cu lacăt, moștenite cale de 3-4 generații, unde soldații își păstrau lucrurile personale și surplusul de mâncare în relativă siguranță. Soarta m-a trimis să fac armata într-o școală de subofițeri din Pitești, al cărui profil de tancuri și auto se apropia de cel al facultății pe care aveam s-o urmez. Ați înțeles de aici că am efectuat cele 9 luni de armată înaintea facultății, așa că atunci când m-am „liberat" tocmai împlinisem frumoasă vârstă de 19 ani, vârstă la care majoritatea tinerilor de-abia erau chemați să „recruteze".

Trezirea în dimineața primei zile de armată avea ceva greu de descris, ceva din atmosfera romanelor absurde ale lui Kafka, cu plutonierii răcnind la noi să ne mișcăm și să ne luăm uniformele în primire, că n-o să umblăm civili toată ziua, iar ofițerii încercând să ne organizeze pe grupe, plutoane, companii, batalioane și mai știu eu ce alte forme de organizare. Momentul primirii uniformelor avea să transforme însă atmosfera kafkiană într-o atmosferă demnă mai degrabă de Hașek și bravul său soldat Svejk. Plutonierul de companie stătea într-o magazie, avea o masă pusă în ușă de-a curmezișul, un tabel cu numele noastre pe care bifa cu creion chimic predarea echipamentului, și răcnea permanent cu voce de țârcovnic:

– Următorul! Cum te cheamă? Ce mărime ai la haine? Dar la pantofi? Dar la cap? Ia de aici, de aici și de aici! Semnează aici! Ce, nu-ți vine? O schimbi cu altul! Nu sta, eliberează culoarul!

Și până să te dumirești bine ce se întâmplă, în brațele tale aterizau: o uniformă, cămăși, chiloți, ciorapi, bonetă, curea și bocanci. Iar dacă nu te mișcai repede îți sărea în brațe și un planton schimbul doi de noapte, de la 0.00 la 3.00 dimineața, pentru că tot plutonierul făcea și repartizarea plantoanelor.

Comparația

Ca o mică paranteză, modul în care-ți săreau în brațe efectele în armată mi-a amintit de o întâmplare petrecută unui unchi de-al meu, Ion a lui Pazvante, prin anii șaptezeci. Ion lucra la o fabrică de mobilă la Gugești (nu confundați cu Găgeștiul maestrului Cristoiu, deși sunt în același județ), care avea și echipă de fotbal în divizia C, unde vărul meu juca plin de entuziasm „fundaș la rupere", postul preferat al celor din familia noastră. Cum statutul de fotbalist și cel de muncitor la program nu prea cadrau, datorită antrenamentelor zilnice, Ion avea viață dulce și primea salariu plus prime de joc, fără să vadă prea des fabrica.

Spre ghinionul lui la un meci tare, de promovare în B, s-a accidentat urât la genunchi și cariera fotbalistică i-a luat sfârșit. După operație și convalescență a trebuit să meargă în fabrică, pe bani normali, fără beneficii extra, viață de câine față de cea de vedetă fotbalistică, cunoscută cale de zece sate. Nemulțumit de banii câștigați Ion s-a gândit să facă ceva să câștige mai mult, așa că într-o seară, la un pahar de vin, i-a spus tatălui meu ideea ce-i venise:

– Bre, nea Costică, eu plec la Constanța! Am auzit de la Nicu lu'Satelitu că se câștigă bani foarte mulți în port, dacă pui osul la treabă poți să faci și șase-șapte mii de lei pe lună. Îți dai seama ce de bani? Pun și eu ceva de-o parte, că am 27 de ani și mâine-poimâine trebuie să mă însor, iar ăștia bătrâni de-abia au după ce să bea apă, de unde bani de nuntă?

– Știu și eu mă Ioane ce să zic? Eu am făcut armata acolo 3 ani, am fost și prin port, era mișcare, dar chiar așa mulți bani să iasă? Treaba ta ce faci, dar vezi să nu pierzi serviciul de la mobilă pe degeaba.

Acestea fiind spuse, a plecat Ion cel falnic bărbat, cam la 1,85 metri înălțime și vreo 90 de kilograme, cu fibră bună pe el dobândită la sapă și la fotbal, s-a urcat în tren la Sihlea și dus a fost pe drumul Constanței.

După vreo opt – nouă luni cine cobora într-o zi din tren, slab ca un ogar, pricăjit, cu barbă mare și neîngrijită, cu ochii duși în fundul capului, necântărind mai mult de 65-70 de kilograme? Ion al lui Pazvante, bineînțeles! Cu un sac marinăresc pe umăr, cu un tricou dungat atârnând pe el, cu niște blugi tociți rău de atâta purtare, și aproape alergând spre casa părintească. Seara la Popas, la un șpriț prelungit cu prietenii, a avut de-a face cu multe întrebări despre aventura sa.

– Bine, mă Ioane, zise a lu' Frichinitu, să stai tu aproape un an plecat și să nu dai un semn de viață? Ia zi ce-ai făcut acolo, ce-ai lucrat de ai slăbit așa?

– Apoi, măi vericule, am avut post de răspundere mare acolo, ăla m-a slăbit așa în halul asta.

– Da, da' ce făceai Ioane acolo, toată ziua?

– Măi, aveam un post de director!

– De director, mă? Tu, cu doar 8 clase, terminate cu chiu – cu vai?

– Da, mă, de director, ce te miri așa?

– Bine, mă, așa o fi, dar ce dracu făceai tu acolo la servici?

– Ce să fac, mă, stăteam în fața la un tablou mic de bord, unde erau un bec verde și unu roșu.

– Și... , și care era treaba cu becurile alea, nenică?

– Păi când se aprindea becul verde apăsam pe un buton și…

– Și? Și?

– Și-mi sărea un sac cu grâu sau cu ciment în spate! Problema era că dacă nu plecam repede cu el pe vapor și se aprindea și becul roșu, îmi mai sărea încă unul în cârcă!

Uite așa aflară obrejanii cum era să ai un post de director, ca docher în portul Constanța.

Împlinirea

Revenind la împărțirea efectelor în armată, aflați că m-am trezit – fără nicio surpriză pentru mine, de altfel – cu o uniformă mărimea 50, mai mică cu vreo opt numere decât ce-mi trebuia mie, la cei 1,93 metri ai mei, niște cămăși de tanchist, ciorapi kaki nesperat de mari și niște bocanci vechi, mărimea 43. Nici măcar boneta nu-mi încăpea pe cap, când o puneam parcă aveam un clop pe cap, puteam liniștit să cânt alături de frații Petreuș. După vreo două ore de schimburi între ei, colegii mei de suferință reușiseră cât de cât să-și potrivească mărimile la haine și bocanci, așa că se mai liniștiseră.

Eu nu reușisem să schimb nimic, așa că mă uitam nedumerit la efectele miniaturale, ca un Gulliver aterizat pe neașteptate într-o armată de pitici. Nu-i vorbă că jumătate din viitorii camarazi așa și apăreau, fiind recrutați la arma tancuri pentru că nu depășeau 1,65-1,70 metri înălțime. Noi, cealaltă jumătate, eram alocați pentru arma auto, așa că eram de toate înălțimile, dar în general peste 1,70 metri. Mi-am luat inima în dinți, m-am dus la plutonier și i-am expus situația. A rămas blocat, s-a gândit preț de două minute și a zis:

– Umblă cu ce ai de acasă, mâine rezolvăm cumva.

Numai că situația nu s-a rezolvat, nici mâine, nici poimâine, așa că după o săptămână continuam să umblu prin unitate în trening și adidași, salutându-i doar din cap pe superiori, știut fiind că doar armata americană a inventat salutul cu capul descoperit, armatele europene socotindu-l de prost gust. După circa două săptămâni a venit, de la Cartierul General de la București, aprobarea ca plutonierul să-mi caute o uniformă pe măsură în stocul de război, care era depozitat într-o magazie specială, mai păzită decât Fort Knox-ul american.

În urma raidului asupra respectivei magazii m-am ales cu o uniformă mărimea 56, fabricată prin 1958! Diferența față de mărimea mea era doar de două numere, așa că în afară de faptul că mânecile mi-erau mai scurte cu trei degete, iar pantalonii se terminau deasupra bocancilor, restul era OK, părțile intime mi-erau acoperite. Faptul că toată unitatea avea o nuanță de kaki mai spre verde, iar eu una mai spre roșcat, ca armata rusă din anii '50, deja nu mai conta, mă făcea să mă simt special. Problema bocancilor mărimea 46 s-a rezolvat într-un stil și mai amuzant: magazia cu stocul de război era un hangar imens, luminat de un bec chior spânzurat în tavan, unde se găsea pur și simplu un munte de bocanci, legați doi câte doi cu șireturile. Nu rafturi, nu ordine, pur și simplu cineva basculase câteva camioane de bocanci, unul peste altul!

– Caută și tu aici, imposibil să nu găsești ceva, când ești gata te prezinți la mine, la raport!

După vreo 20 de minute eram fericitul posesor a unei perechi de bocanci pe măsură, din piele naturală, nu din meșină ca ai colegilor mei. Picioarele mele au zis bogdaproste datorită acestor bocanci timp de 9 luni, iarna și vara, fără să facă bătături, ciuperci sau alte minuni. Dacă problema mea și-a găsit rezolvare în două săptămâni, colegul meu Florin, care făcea armata tot la Pitești, dar în altă unitate, a umblat vreo 2 luni fără bocanci! Purta 48 la un picior și 49 la celălalt, așa că a trebuit ca Atelierele Armatei să-i confecționeze o pereche de bocanci la comandă, lucru reușit cu mare greutate, din lipsa unui calapod atât de mare.

Cât despre uniformă cei de la unitatea lui au fost mai inventivi, i-au confecționat din două – una. Și i-au atras atenția să umble cu mare atenție cu ea, să nu cumva să o rupă, pentru că nu pot, toată ziua – bună ziua, să scoată din gestiune pe un soldat două uniforme și să convingă controlul financiar că nu e vorba de vreo șmecherie.

Acestea fiind spuse vă dați seama că serviciul meu militar, în varianta lui prescurtată de doar nouă luni, începuse sub auspicii favorabile.

Eu când vreau să fluier, fluier!

Gligor

Una din figurile care păreau împrumutate din cărțile lui Hasek despre Svejk era cea a colonelului Gligor, comandantul meu de batalion, dacă pot spune așa. De ce păstrez semnul îndoielii asupra afirmației? Pentru că numeric socotind, noi – soldații cu termen redus – aveam efectivul unei companii, după regulile armatei române comuniste. Când a fost vorba să fie încredințată conducerea ei cuiva din unitate, opțiunea a fost acest Moș Teacă de care vă pomeneam, care – date fiind calitățile lui de mare comandant de oști – rămăsese fără „colegiu", cum ar fi spus nenea Iancu.

Cum trebuia să aibă și el o comandă, o primise pe aceasta, lucru pe care nu-l aprecia de loc, pentru că la gradul lui s-ar fi cuvenit să comande un batalion. La gradul lui, dar nu și la intelectul lui! Așa că ne prăpădeam de râs când, la adunarea companiei pe platou, Gligor ne comanda teatral: „Batalion, la dreapta!”, „Batalion cu pas de defilare, înainte maaarș!”

Amuzamentul nostru era completat și de faptul că tipul arăta exact că Hitler, așa cum l-a parodiat Chaplin în „The great dictator”. Avea acea celebră mustață tip muscă, era mic și crăcănat, brunet și cu ochii ușor injectați, iar când se forța să ne țină discursuri educative începea să se bâlbâie exact ca Ceaușescu, „comandantul suprem” al armatei din care făceam parte, noi temporar, el pe viață.

Colegul meu Jescu, zis Zeba, un scump de pe meleaguri botoșănene, căzuse în admirație în fața perlelor de limbaj ale colonelului, astfel că avea tot timpul la el un carnețel și un creion bont, notând totul pentru a avea de ce să râdă la bătrânețe, după cum mărturisea. Când ne strângeam seara în dormitor Zeba ne citea cele mai savuroase perle, culese din unitate, iar în cele 9 luni de armată umpluse carnețelul de la un capăt la altul. Singurul contracandidat serios pentru colonel era Rășcanu, plutonierul de companie, căruia noi îi pronunțam numele Ră-canu, înmuind „ș”-ul până la dispariție, ceea ce-l scotea pur și simplu din minți.

Deși comandantul nostru, al Companiei a V-a, ne boteza „batalionul V”, de fapt cred c-ar fi trebuit să ni se spună Compania a VII-a, dacă ne-am fi raportat la isprăvile noastre. Îmi amintesc o zi când ne-am adunat la raportul companiei de dimineață, după înviorare, iar Gligor a sosit surescitat, roșu la față, bâlbâindu-se mai mult ca de obicei și perorând cu voce tare:

– Tovarăși militari! În această noapte o mână criminală a dat cu piciorul și a spart chiuveta de la spălătorul 2! Dacă până diseară cel ce a făcut-o nu recunoaște, vă tai… vă tai accesul la baie sâmbătă!

Bineînțeles că apoi s-a oprit, blocat de felul în care noi ne forțam să ne oprim hohotele de râs, deși amenințarea cu baia ne produsese fiori reci pe șira spinării. Asta pentru că doar sâmbăta aveam dreptul la baie, baie care dura cam 3-4 minute! Merita să ne vezi sâmbăta duși cu plutonul la baie de către plutonierul Rășcanu. Încolonați, dar îmbrăcați doar în pantalonii de pijama, în papuci și cu ustensilele necesare în mână. Baia amintea foarte bine de baia similară de la Auschwitz, unde se petreceau scenele abominabile cu gazarea. Aceiași pereți decojiți, aceleași săli mari cu țevi aparente, cu dușuri fără ciuperci și fără robineți, suspendate cam la 3 metri înălțime.

Ne dezbrăcam în hol și intram în baia propriu-zisă în costumul lui Adam, cu săpunul în mână, așteptând să vină apa. Fiecare plasat cât mai aproape de un duș, în jurul căruia stăteam grupați ca petalele unei flori, ca să prindem ceva apă. Plutonierul dădea drumul la apă, în timp ce vreun hâtru dădea o comandă inexistentă în armată, de genul: „Atențieee, spălați”! Apa curgea cam 3-4 minute, timp în care trebuia să te uzi, să te săpunești o dată, să te clătești, să te șamponezi, să te speli pe cap și să te mai clătești o dată. Dacă nu te mișcai

repede rămâneai cu săpunul sau șamponul pe ține, spre amuzamentul celor mai rapizi.

Lipsa cronică de igienă, impusă de regulile unității privind baia săptămânală, ne disperase. Așa că episodul cu „mâna criminală ce dădea cu piciorul și spărgea chiuveta” putea primi o explicație perfect logică. O să vedeți imediat de ce. Seara stingerea era la 21.30, așa că de la ora 21.00 trebuia să mergem pe rând la spălător, ca să ne facem toaleta de seară. Ingeniozitatea noastră de viitori ingineri ne făcuse să găsim o soluție ca să ne spălăm și pe corp. Deși spălătorul era prevăzut doar cu 10 chiuvete, fiecare cu oglinda ei, puse față în față câte 5. În primul rând a trebuit să „completăm” 3 metri de furtun de cauciuc. Pentru cei care n-au făcut armata, trebuie să aflați că în armata nimic nu se fură, totul se „completează”! Te trezești într-o dimineață când te îmbraci că nu mai ai centură, sau bonetă, sau ciorapii (dacă erau spălați, bineînțeles)? Nu-i nimic, taci din gură și în noaptea următoare „completezi” ceea ce-ți lipsește.

După ce ne procurasem furtunul, restul a fost floare la ureche. Îl introduceam pe țeava rotundă a unei chiuvete și dușul ad-hoc era gata, mai aveam nevoie doar de un servant. Care să-l îndrepte spre noi și să dea drumul la apă. Era un circ întreg seara să vezi 3-4 băieți goi stând aliniați la perete în spălător, în timp ce un altul îi stropea cu furtunul, așa cum pun polițiștii tunul cu apă pe protestatari. Cum nu era timp pentru toată lumea să prindă furtunul, unii mai puneau picioarele sus în chiuvete ca să și le spele. Asta pentru că timpul regulamentar de spălat era drămuit și el. Așa că probabil unul ca mine de 1,92 metri, sau ca Mitrea, care cred că avea cam 120 kg, o făcuse cu mai mult entuziasm și spărsese o chiuvetă, spre disperarea lui Gligor.

Mitrea

Acest Mitrea, care era un tip deosebit de calm, avea un trup cum nu mi-a fost dat să văd prea des în viață. Pentru că părea turnat într-o formă circulară, de sus până jos, pe o înălțime de 1,70 metri. Avea o ceafă de bulgar eminescian, picioare și mâini groase și musculoase, singura comparație care cred că i s-ar potrivi fiind cea cu Hulk, eroul de benzi desenate. Mai puțin culoarea, care la Mitrea era dată de soarele excesiv al Bărăganului, de pe malurile Lacului Sărat. Făcuse rugby și asta se vedea, pentru că avea câteodată mișcări neașteptat de rapide pentru fizicul său impunător. Mi-am adus aminte de el pentru că în primul an de facultate, exasperat de orașul Brașov – care nu avea și el un lac, un râu, cum avea Brăila – a venit la mine, care de pe la 10 ani băteam orașul și-l știam ca pe propriile buzunare, întrebându-mă:

– Băi, Măcrinus, pe aici prin orașul asta nu poți să faci și tu o baie ca lumea, nu există nici un loc de scăldat?

– Ba da, mon cher, poți să mergi la ștrand la Noua, dacă vrei. E cam în partea cealaltă de oraș, dar cu troleul ajungi în jumătate de oră. Vrei să-ți explic cum ajungi?

– Da, măi, spune-mi că nu mai rezist așa, îmi fierb creierii în cap de căldură.

Dacă aș fi știut ce avea să se întâmple mi-aș fi mușcat limba și nu i-aș fi spus nimic. Cert este că a doua zi, care era zi de luni, m-am uitat după el prin amfiteatru, ca să-l întreb cum a fost baia, dar nu era la școală. Așa că l-am întrebat pe Șacalu', șeful lui de grupă, dacă știe ceva despre el.

– Da, măi, fire-ai al dracu, bineînțeles că știu, că de-aia sunt eu șef de grupă și voi nu!

Șacalu' era oltean, bineînțeles.

– Este în spital, și-a spart capul dobitocul și s-ar putea să aibă și ceva la coloană, sper să nu fie nimic nasol.

– Cum și-a spart capul, Șacale? Că la ce cap pătrat are ăsta nu credeam că se poate.

– Ete că se poate, băi, fire-ai al naibii. Am fost toți ieri la ștrand, că era cald, iar dobitocul nici nu s-a dezbrăcat bine că a și sărit în apă, de parcă era ăla, Weissmuller, care-l juca pe Tarzan. Numai că s-a aruncat în partea mai mică a ștrandului, aia pentru kinderi, unde este apa mică de vreun metru! Și s-a dat cu capul de cimentul de pe fund. S-a umplut de sânge, a leșinat, de-abia l-am ținut deasupra apei să nu se înece. A trebuit să se adune vreo 10 oameni, ca să reușim să-l săltăm pe marginea piscinei și apoi în salvare.

Mitrea a reapărut în cămin, după vreo două săptămâni de spitalizare, dar într-o cu totul altă prezentare. De la brâu în sus era pus tot în ghips, cu excepția mâinilor, feței, urechilor și a unei găuri în ghips în creștetul capului. Arăta atât de caraghios, că s-a lipit imediat de o poreclă nouă, care l-a însoțit toată facultatea, aceea de Țestosul. Umbla ușurel de la o cameră la alta și se ruga de orice cunoștință să-l ajute să se scarpine. Era cald afară, transpira sub ghips și avea niște mâncărimi groaznice. Fiind așa de încorsetat nu putea să se scarpine și se chinuia rău de tot. Dar colegul nostru Mircea, poreclit Ingineru' încă din armată pentru simțul lui tehnic, a descoperit soluția care i-a găsit alinarea, apărând într-o zi cu 2 spițe de bicicletă și spunându-i:

– Nu poți să te scarpini, grasule? Ia încearcă cu astea!

Și i-a arătat cum să strecoare spița pe sub ghips, cu partea cu protuberanța de prindere de jantă în față, și mișcând-o dute-vino să-și astâmpere mâncărimea. Rar am văzut om mai fericit decât Mitrea în acele momente, nici dacă i-ar fi dat Deliu nota 5 la mecanică la examen, fără să-l asculte deloc, tot nu s-ar fi bucurat atât.

Defilarea

Revenind la armată ați văzut că rezolvam problemele din mers, în tot ceea ce ținea de confortul personal, lucru care nu ne ieșea însă și când era vorba de instrucție. Aici eram coșmarul oricărui comandant cu spirit de militar în sânge, fie pentru că păream să nu înțelegem cele mai simple manevre, fie pentru că le făceam intenționat pe dos. Făceam armata într-o școală de subofițeri activi, de

APV-iști cum le spuneam noi ușor disprețuitori, inițialele venind bineînțeles de la Armata Pe Viață. Deși începusem instrucția odată cu ei, în septembrie, ei defilau pe platou cu arma la umăr, bătând pas de defilare și cântând în gura mare, în timp ce noi ne chinuiam încă să învățăm prima strofă dintr-un cântec. Și culmea – textul cântecului respectiv era despre ultima zi de armată petrecută în unitate!

Problema n-ar fi fost așa de mare dacă nu s-ar fi apropiat rapid depunerea jurământului militar, când toată suflarea de răcani trebuia să defileze cântând prin fața tribunei oficiale, unde avea să fie prezent chiar și un general. Prezența unui general în unitate dădea fiori mulțimii purtătoare de uniformă, ceva în genul fiorului mistic al credincioșilor când ating sfintele moaște ale unui martir sanctificat. De data aceasta avea să fie generalul Cheler, un tip impozant și destul de haios, când l-am cunoscut mai bine, la susținerea examenului de sublocotenent de la sfârșitul armatei.

Comandantul unității, disperat de lipsa progreselor noastre, ne-a dat pe mâna unui maistru militar de la fanfara unității, un om cam la cincizeci de ani, ordonându-i ca până la jurământ să ne facă să ne descurcăm onorabil. Acesta, un om inteligent și cu bun simț, ne-a adunat, ne-a pus să cântăm, să defilăm cu arma la umăr, cu baioneta pusă conform regulamentului, să batem pas de defilare, după care ne-a dat adunarea.

– Măi, băieți, stați în jurul meu ca să auziți cu toții. Mai avem o săptămână până la jurământ și voi sunteți varză. Nu cred că nu puteți voi să faceți mai bine toate astea, de vreme ce ați intrat la o facultate, dar asta nu-i treaba mea. Eu trebuie să fac ceva să trecem onorabil evenimentul. Și am câteva idei. O să defilăm cu pistolul automat spânzurat de gât în față, cu mâna stânga pe patul lui de lemn. Așa nu trebuie să-l stăpâniți doar cu palma când stă în sus pe umăr, cu baioneta pusă cum cere regulamentul, ca să mai faceți și vreo belea și să vă scoateți ochii. Pas de defilare vă învăț eu în două-trei zile, cu muzica însă nu știu ce facem, că sunteți afoni rău. Vedem noi până la urmă.

Și iată că în ziua mult așteptată, după elevii de școală militară care defilau primii, am apărut și noi pe platou, eu primul în rândul dinspre tribună, cu uniforma mea de altă culoare decât restul lumii. Comandantul unității era disperat, pentru că aflase de la maistrul militar că mai mult de o strofă de cântec nu reușisem să învățăm, așa că dacă începeam să cântăm când intram pe linia dreaptă din fața tribunei, aveam să terminăm strofa chiar în fața generalului, nemaiavând cu ce continua. Penibilă situație, dătătoare de coșmar pentru orice ofițer de carieră.

Am început să batem pas de defilare pe linia dreapta, destul de bine și de cadențat, cu mâna pe patul de lemn al automatelor de la piept, cu mănuși albe, bocanci strălucitori și uniformele călcate cu dungă. Era un stil de defilare pe care îl mai văzusem doar în filme, la soldații Wermachtului ce defilau prin fața Reichstagului, pe vremea lui Hitler, poate și pentru că ei erau la vremea aceea singurele trupe regulate din lume dotate cu pistoale automate. Totul mergea șnur, băteam tare din bocanci și cântam de ne săreau bojocii versurile primei

strofe, care s-a terminat exact când am întors capetele spre tribuna oficială, pentru onor la general.

Comandantul nostru a perceput momentul de pauză de după prima strofă, când toți plămânii trăgeau cu nesaț aerul lipsă în piept, și s-a făcut mic în spatele generalului, în așteptarea dezastrului. Când, spre mirarea lui, o sută de tineri militari au atacat strofa a doua a cântecului… fluierând-o! Fluieram de mama focului, o chestie care ne plăcea la nebunie, iar rezultatul era extraordinar. Doar pe genericul final al unor filme americane mai auzi fluierându-se o melodie de război așa de frumos.

Am terminat mândri defilarea, iar generalul Cheler s-a declarat foarte impresionat de ideea cu fluieratul, neîntâlnită de dânsul până atunci, chemându-l pe maistrul de muzică care avusese ideea și felicitându-l personal!

Reclame, reclame, reclame!

Așa cum începusem să povestesc în textul anterior, distracțiile în „armata pe caii de lemn" erau puține. Iar noi încercam să facem să ne treacă timpul cât mai plăcut. O problemă majoră era faptul că stingerea se dădea pe la ora 21.30, iar noi eram învățați de acasă să ne culcăm târziu. Așa că după ce se stingea lumina trebuia să facem ceva în dormitor, ca să ne mai treacă timpul.

Eram cam 25 de oameni în dormitorul nostru, majoritatea din județele Moldovei și Munteniei, cu concentrare pe zona Buzău, Prahova, Brăila. Salvarea ne venea de multe ori de la colegul nostru prahovean Burtescu, care știa să cânte la chitară și reușise să o introducă în unitate. Burti știa să cânte folk, melodii la modă și melodii amuzante, multe dintre ele din „folclorul studențesc". Ca să mai destindă atmosfera noaptea, după stingere, ne-a învățat Cântecul reclamelor.

Reclamele în comunism erau prezente într-un mod cu totul sporadic, în ziare sau la televizor. Cu toate acestea când și când vedeam una nouă, care de obicei stârnea zâmbete condescendente, fiind comentată și mai ales parodiată mult timp după apariție. Mai circulau prin folclorul oral și reclamele contrafăcute, de băşcălie, care le imitau pe cele oficiale, dar denaturându-le sensul. Mi-aduc aminte lucruri de genul: „Care este cea mai ieftină femeie din România? – Eugenia!"; „Victoria – 50 de salamuri într-unul singur!".

Burti, colegul nostru, ne-a învățat repede Cântecul Reclamelor, care a avut un succes colosal. Veneau și colegi din alte dormitoare să participe, ba după un timp chiar și unii elevi de școală militară ar fi vrut să-l audă, dar le era frică să circule noaptea după stingere, era riscant pentru cariera lor. Rețeta era simplă: chitaristul cânta o bucată dintr-o melodie de succes, este vorba de „Opriți Timpul!" al Corinei Chiriac, pe care o folosea ca refren repetat obsesiv, iar între două refrenuri oricare dintre noi recita cât mai tare o reclamă la modă, contrafăcută ca să sune amuzant! Iar cuvintele Corinei fuseseră modificate, refrenul fiind el însuși o reclamă amuzantă:

Opriți dricul….
Mortul ar vrea să bea un Cico,
Un Cico dacă ar bea,
Mortul poate ar învia!
Reclame, reclame, reclame:

Iar aici fantezia participanților se dezlănțuia, stimulată și de întunericul ce domnea în dormitor. Mi-aduc aminte că o jumătate de oră de reclame și cântec era durata minimă a unui astfel de show! Pentru exemplificare o să vă redau mai jos câteva dintre reclamele pe care mi le mai amintesc, dintre care unele făcuseră carieră în epocă, iar altele erau mai puțin cunoscute. Deci, să cânte muzica!

Refren
La munte sau la mare, în orice-mprejurare,
Servieta „Diplomat”, te face de căc*t!
Refren
Ciocolata Pitic,
Te face… voinic!
Refren
Moartea-i sigură cu cobra,
Dar mai sigură-i cu Mobra!
Refren
Pasta de dinți Supercristal,
Face dinții ca de… cal!
Refren
Nicio masă fără pește !
Fiindcă peștele… prostește?
Refren
Vrei să cucerești femeia?
Folosești săpunul Cheia !
Refren
Nu e carte ca Shogunul,
Nici mașină ca… Lăstunul!
Refren
Vrei să-ți satisfaci nevasta?
Folosești saltea Relaxa!
Refren
Nu e pește ca stavridul,
Nici echipă ca Rapidul!
Refren
Poate un Trabant remorca un elefant?
E neverosimil?
Cu benzina Peco, totul e posibil !
Refren
La munte sau la mare, în orice deplasare,

Ceva tare între picioare! Motoreta MOBRA!

Refren

– Chiar și împăratul Nero,

Se spăla la fund cu… Dero !

Refren

– Folosiți săpunul Duru,

Face fața precum cur*!

Și tot așa până obosea cântărețul, sau se epuiza repertoriul de reclame. Poate părea o distracție copilărească azi, când reclamele sunt ceva mai mult decât banal, dar acum 30 de ani persiflarea „brandurilor comuniste", pe întuneric și muzică, ni se părea ceva teribil de amuzant.

Pe-al nostru steag e scris…

Umor cazon

Armata noastră termen-redus a fost o perioada ternă a vieții, lipsită de prea multe întâmplări deosebite, așa că făceam mari eforturi să nu ne plictisim. Din fericire imaginația noastră tinerească se manifesta în toată plenitudinea ei, așa că permanent inventam ceva care să ne mai binedispună. De la perlele mai marilor noștri, strânse de Zeba în carnețel, și până la poezii, cântece, bancuri, inventate sau adaptate situației de militar. Bancurile cazone au însă un iz al lor, sunt mai greu de digerat de către cei care n-au purtat haina kaki și nu prea știu cum stau treburile prin armată. Să vă dau un exemplu clasic:

„Bulă e pentru prima dată de gardă, chiar la poartă unității. Vine OSU-ul (ofițerul de serviciu pe unitate) și îi spune:

Soldat Bulă, azi s-a anunțat vizita unui tovarăș general. Când vezi o mașină cu număr de București, îmi raportezi imediat.

Bulă,puțin intimidat, răspunde:

– Da, să trăiți!

După o oră, generalul nu a sosit încă. OSU-ul, din ce în ce mai nervos, trece iar pe la corpul de gardă:

– Cum a sosit tovarășul general, vii și mă anunți imediat!

Trece încă o oră și OSU-ul, transpirat tot și nervos, trece iar pe la Bulă:

– Cum a sosit generalul, raportezi imediat!

După aceea, faza se repetă încă de câteva ori.

La un moment dat apare o Dacie neagră cu număr de București, arătoasă, care oprește la poarta unității. Bulă merge la mașină și–l întreabă pe tipul care se lăfăia în spate:

– Hei, tu ești generalul?

Generalul, uimit, răspunde:

– Da, de ce?

– Ai îmbulinat-o prietene, OSU-ul te caută de azi de dimineață! Și e foarte nervos, să știi!"

Acum dacă tot este vorba de generali, trebuie să vă spun că am fost exact în poziția soldatului Bulă de mai sus, numai că generalul a sosit neanunțat, ba mai mult – la 3 minute după sosire a comandat și un exercițiu de alarmă cu ieșire din unitate, pe care n-am să-l uit niciodată. Acel general era un piticot de un metru și șaizeci de centimetri, puțin borțos, despre care am aflat repede că îl chema Hortopan și că era comandantul Comandamentului Infanterie și Tancuri al Armatei a I-a, sau al Armatei române, sau mai știu eu al cărei armate.

Am dat mâna cu nemernicul respectiv atunci. Dacă aș fi știut ce avea să facă 8 ani mai târziu ar fi trebuit să-i trag un glonț în cap, ca să scap lumea de un ticălos. Spun ticălos pentru că nenorocitul respectiv a dat ordin tancurilor, în decembrie 1989, să treacă în forță peste baricadele de la Inter, înțesate de demonstranți. Și să tragă în aceștia. Bănuiesc că noii guvernanți l-au avansat mai târziu pentru asta.

Alarma

Cert este că în urma alarmei declanșată la ordinul căpcăunului, toată unitatea a intrat în alertă. Totul se cronometra, pentru a vedea dacă suntem capabili să ne încadrăm în timpii alocați pentru fiecare operațiune. Eu și prietenii mei, toți băieți de 1,85 – 1,90 metri înălțime, aveam o mare răspundere la alarma cu ieșire. Spun asta pentru că trebuia să evacuăm drapelul unității. Nu vă mai spun că drapelul unității, în concepția militară, era ceva de genul sfintelor moaște pentru credincioșii fervenți:

„Drapelul de luptă evocă trecutul războinic al poporului român pentru libertate națională, unitate, amintind fiecărui militar datoria sfântă de a servi cu credință patria, de a apăra cu orice preț unitatea, suveranitatea și independența Republicii Socialiste România. Ori de câte ori este scos, drapelul trebuie apărat cu prețul vieții de așa-numită gardă a drapelului, formată din 7 membri: comandantul gărzii, militarul port-drapel și cinci însoțitori. Toți poartă asupra lor armamentul și muniția din dotare, iar dacă integritatea drapelului este amenințată în vreun fel, garda poate face uz de armă."

Vă dați seama ce copleșiți eram de importanța misiunii noastre de însoțire a drapelului, mai ales după ce a fost scos din cutia de cristal, pus într-o husă specială și înmânat nouă ca să-l ducem, cu religiozitate, până la camion. Acolo ne-am urcat ușor, iar patru dintre noi stăteam înșirați pe o banchetă laterală, ținând drapelul învelit în husă pe genunchi. Ceilalți stăteau în fața noastră, cu figuri fioroase, pentru a descuraja eventualii doritori de necazuri. Mai ales că eram burdușiți și cu muniție de război, lucru nemaipomenit până atunci. Plictiseala era mare, pentru că am ieșit cu camionul până în Trivale, am stat acolo în pădure câteva ore, după care ne-am întors.

La întoarcerea prin Pitești se făcuse ora prânzului, așa că pe străzi apăruseră liceencele, prilej bun pentru noi de a ne mai exersa aruncatul cu

privirea și ochitul. Bineînțeles că ne-am agitat destul de mult, până când Zeba a urlat odată ca din gură de șarpe, de ne-am înmuiat toți simultan.

– Băăă! Am îmbulinat-o rău de tot! Batalionul disciplinar ne mănâncă pe toți, nenorociților!

– De ce, măi Zeba? Ai înnebunit modovene? Ce dracu, n-am făcut nimic, am fluierat după niște fete. Doar nu era vreuna fata lu' Ceașcă, aia… Zoia, sau cum dracu o cheamă, că aia stă în București.

– Nu, mă, puteți să fluierați până vă cade limba. Alta este beleaua! Am rupt drapelul!

– Ce mă, ești bolund la cap, cum să-l rupem, că e în husă?

– Da, măi, dar am rupt lancea! Când m-am întors s-o fluier pe blondina aia cu picioare de egretă, nu'ș cum dracu s-a agățat vârful suliței de pafta. Iar lemnul cred că avea 50 de ani vechime, așa că s-a rupt fără să pârâie, măcar.

– Băi, chiar c-am belit-o, să mă iertați, a zis Bilă. Pentru ăștia drapelul e ceva mai scump decât aurul. Cică desființează o unitate dacă ea își pierde drapelul.

– Ia să vedem cum arată, fraților, zise Mircea. Desfă naibii puțin fermoarul de la husă, să vedem care-i treaba. Aha, s-a rupt bățul chiar de unde intră în corpul vârfului de bronz. Ce dracu să-i facem, cum să-l lipim? Dacă aveam o gumă de mestecat în buzunar…

– Dacă aveai oricând o gumă în buzunar, atunci erai în America, băi Mirceo, nu la Pitești, răbufni Nickson. Las-o dracu' de gumă, aveți vreunul baioneta ascuțită cât de cât?

– A mea taie binișor, dar să nu mă întrebați de ce, că nu vă spun, zise Moro.

– Bine, măi, dă-o încoa fuguța!

Și Nickson s-a apucat calm să scoată ciotul rupt din vârful suliței, apoi să cioplească puțin capătul bățului mare, poate reușim să-l vârâm puțin în suliță, cât să stea. Din păcate eram aproape de poartă unității și n-a reușit mare lucru, doar l-a băgat vreo 2-3 mm înăuntru.

Ducerea drapelului la locul lui merita filmată, pentru posteritate. Ofițerul de Serviciu era impresionat până la lacrimi de grija cu care l-am dus în hol, l-am scos din husă și l-am pus în racla de sticlă. Când cheia lui a închis broasca cutiei, parcă scăpasem toți de o iminentă condamnare la moarte. Îmi cer scuze pe această cale Școlii de subofițeri și maiștri militari din Pitești, pentru prejudiciul creat prin deteriorarea drapelului unității. Să știți că în nici un caz nu a fost vreo răzbunare pentru carnea de oaie stricată, mirosind îngrozitor, pe care ne-ați strecurat-o trei luni în aproape orice mâncare! Și trebuie să mărturisesc că ghiveciul imens cu flori găsit de femeia de serviciu într-o dimineață, sub scară, spart și dosit acolo, era tot opera mea. De atunci de când adormisem în picioare, păzind drapelul într-o noapte. Și fără să știu mă rezemasem de el.

Staaai! Luminați-aș fața!

Ce crezi despre noapte, santinelă? (André Gide)

Irinel

Bezna nopții călduroase, de sfârșit de mai, nu era străpunsă decât de lumina lăptoasă a unor becuri, atârnate pe stâlpii răspândiți în jurul unității militare. O lună anemică se arătase la puțin timp după asfințit, apoi plecase grăbită la culcare. Liniștea nefirească nu era întreruptă decât de vreun lătrat de câine, care mirosea vreo prezență străină în cartier.

În cabina camionului SR, ghemuit în scaun cu arma între picioare, Manics picotea cu mintea pe jumătate trează. Era mai ales atent la zgomotul porții pe role metalice, calea pe care intra obligatoriu în parcul auto schimbul. Sau câteodată ofițerul de serviciu, dornic de controlul santinelelor noaptea.

– De ar veni Irinel în noaptea asta în control, poate aș găsi un prilej să-i bag un glonț în dovleac, își spunea în sinea sa. Fără să realizeze dacă asta se întâmplă într-un vis sau în realitate. Nu mai suport să-și bată joc de mine nemernicul asta, trebuie să pun capăt situației.

Irinel Comănescu era comandantul companiei a V-a, având grad de locotenent major. Tipul se vroia un fel de Cornel Dinu al unității de tancuri și auto, veșnic gata să persifleze pe cineva, veșnic gata să ironizeze – gratuit sau nu – pe cineva, să plaseze ceea ce el își închipuia a fi o replică mușcătoare. Obișnuia să folosească citate reținute după ureche, trunchiate sau adaptate, cu care să-și impresioneze asistența. Când asistența era formată din elevii școlii militare de subofițeri, era destul de ușor să treci drept un tip citit, stilat și cu ironie fină. Când ea era formată din tineri proaspăt admiși la o facultate de elită, absolvenți de licee de prestigiu (în fiecare județ supraviețuise măcar unul), mulți dintre ei citind pe rupte chiar și în armată, reușeai să treci cel mult drept un semidoct, grosolan în limbaj și comportament.

De aceea în discuțiile cu noi au început să se audă tot mai des expresii de genul: „Ce pi*da mătii faci acolo, măi soldat de doi lei?; „O să deveniți voi soldați când mi-oi vedea eu ceafa”, precum și altele asemănătoare. Erau semnul neputinței de a se impune prin metodele sale obișnuite, așa că am început să pătimim din cauza individului, din ce în ce mai complexat. Au început să curgă peste noi plantoane de noapte drept pedeapsă pentru abateri imaginare, deplasări cu masca pe figură sau târâș pe coate și genunchi pe asfaltul de pe platou.

Individul era așa de infatuat și sigur pe el, în grandomania sa, încât avea un pact cu frizerii unității. Niște balaoacheși care nu știau nicio meserie și se făcuseră... frizeri. Dacă un soldat venea să se tundă în timpul programului și spunea: „M-a trimis tovarășul locotenent major Comănescu să mă tund!”, idioții de frizeri băgau mașina în părul lui cât ai zice pește. Și, până să se prindă despre ce este vorba, respectivul se trezea chilug! Noi nu știam asta, până într-o zi când individul a trimis trei colegi la frizer, pentru că întârziaseră 2 minute la ora de

Tactică și Strategie, predată de micul Napoleon. Colegii noștri s-au dus liniștiți la frizeri și s-au trezit în 5 minute tunși „zero”!

Când i-am văzut noi toți am dat-o pe glumă, convinși că ei doriseră să se tundă așa, din motive ce se încercau ghicite de către fiecare glumeț dintre noi. Dar ei erau supărați rău și așa am aflat ce se întâmplase de fapt. Bineînțeles că toată lumea a luat foc. Pedepsele corporale erau clar interzise prin regulamente iar dreptul de a purta păr mai lung era acceptat, teoretic, dacă era îngrijit. Așa că se întâmplase o nedreptate, iar ea trebuia răzbunată. Prin urmare a început un periplu pe la frizerie, încât până a doua zi la prânz 50 de soldați T. R. luminau platoul din unitate cu tunsorile lor zero. Toți trecând pe la frizeri în mod voluntar, dar având grijă să le comunice acestora consemnul cunoscut:

– M-a trimis tovarășul locotenent-major Comănescu să mă tund!

Mergând pe platou, singuri sau în grup, în momentul când vedeam vreun „stejar” (ofițerii superiori aveau frunze de stejar pe cozorocul șepcii), ne scoteam șapca și dădeam cu mâna prin păr, chipurile să-l îndreptăm. Apoi ne puneam șapca pe cap și trăgeam un salut de manual ofițerului superior. Până seară toți ștabii erau în fierbere, dovadă că au început să ne oprească din drum și să ne întrebe:

– Soldat, cine te-a pus să te tunzi așa scurt?

– Tovarășe colonel, permiteți să raportez: tovarășul lt. major Comănescu, comandantul companiei a V-a!

A doua zi comandantul unității, șeful de stat major și ofițerul politic l-au băgat în ședință pe Comănescu, de unde a ieșit șifonat rău. Cum să dovedești că nu tu ai pedepsit 50 de soldați cu tunsul chilug, când fiecare dintre ei declara senin că tu l-ai trimis la frizer? Comănescu a primit ultimul avertisment, trecut în dosar, pentru că probabil avea și alte bube mai vechi. În consecință nu putea să mai promoveze la căpitan mai repede decât termenul minim din regulamente, nici atunci nefiind sigur de asta. Iar la prima abatere pierdea comanda companiei. Pentru unul ca Irinel asta era aproape similar pedepsei cu moartea.

Manics

Bineînțeles că n-a învățat din pățania asta că nu e bine să te pui cu o sută de băieți isteți, pentru care armata era doar o etapă nedorită în drumul lor spre carieră. Etapă care trebuia făcută să treacă în mod cât mai rapid și plăcut. Așa că a continuat să ne șicaneze, iar asupra lui Manics, bănuit ca fiind instigatorul episodului cu tunsul, și-a revărsat pornirile primitive de răutate. Manics era un flăcău de toată isprava, care semăna vag cu eroul serialului Mannix, drept pentru care primise ca poreclă numele respectiv, românizat. Manics nu avea nicio treabă cu episodul cu frizeria, dar pentru că chicotea cel mai tare când Comănescu intra în sala de curs, iar noi ne descopeream capetele chiluge, putea să fie bănuit de asta.

În scurt timp viața lui Manics a devenit un coșmar greu de descris. Comănescu îl băga doar planton schimbul 2, adică de la 0.00 la 3.00 noaptea,

ceea ce însemna că a doua zi se trezea mort de nesomn. Apoi îl tăiase de la învoiri și-i dădea să facă curățenie în sectoarele cel mai puțin dorite, la WC-uri. Iar pentru orice abatere inventată îl ținea numai în culcaturi, salturi înainte și târâșuri. Când ești mai mult nedormit, e logic să faci greșeli mai multe, iar Comănescu – despre care puteam spune că începuse să dea semne de paranoia – doar asta aștepta. Până la urmă Manics a ajuns la capătul răbdării, mai avea puțin și o lua razna.

– Băi, eu îl omor pe ăsta, nu mai pot! Chit că o să fac batalion disciplinar toată viața! Nu mai pot să-l văd cum se apropie de mine cu mersul ăla de curvă și-mi mai dă câte o pedeapsă, înjurându-mă de mamă. Mama e moartă de trei ani, crucea – dumnezeu', barda și gealăul mamii lui, dar. O să i-o coc eu, chiar dacă o să fie ultimul lucru pe care-l fac în viață.

– Măi, Manics, potolește-te frate. Doar două luni mai avem și scăpăm de idiot. O să vorbim cu unul de la infirmerie să te ia acolo vreo două săptămâni, înghiți niște cretă, stai sub jetul de apă rece cât poți de mult la duș, poate te lipești de o răceală. O să te uite necuratul între timp.

Dar lucrul acesta nu a mai putut fi realizat, pentru că am intrat companie de gardă pentru două săptămâni. Era o încercare grea, făceam de gardă într-un ciclu de genul: 3 ore gardă, 3 ore veghe, 3 ore somn. Ținând-o tot așa două săptămâni, de nu mai știam în ce zi suntem, câteodată încurcam și orele. În această perioadă s-a nimerit să fie și Comănescu pentru 24 ore Ofițer de Serviciu pe unitate. Acest ofițer de serviciu organizează și garda, o și controlează inopinat, pentru a se convinge că santinelele își fac treaba. Când vine în control el vine însoțit de Caporalul de schimb, împreună cu doi soldați. Când santinela îi vede de departe, dacă este noapte și nu-i recunoaște, îi somează:

– Staaai! Cine este?

– Caporalul de schimb!

– Luminează-ți fața!

După ce caporalul de schimb își luminează fața cu o lanternă și este recunoscut, ei se pot apropia, se schimbă parolele și se discută despre misiunea santinelei. Dacă cel ce se apropie nu este recunoscut, santinela îl somează:

– Staaai!

Dacă nu se oprește, continuă:

– Staaai că trag!

Dacă nici atunci cel somat nu se oprește, se trage un foc de avertisment în aer, și dacă nici așa nu stă, se trage asupra lui direct.

Confruntarea

În noaptea despre care vorbim Manics era santinelă schimbul 2, în parcul de mașini al unității. Acolo erau parcate cam o sută de autocamioane, autoutilitare și transportoare amfibii blindate. Așezate pe mai multe rânduri, cu un interval de cam 4 metri între șiruri. Ca să intri în parc trebuia să deplasezi

lateral o poartă, care rula pe șine metalice și scotea un zgomot puternic în noapte. Practic santinela din parc nu putea fi niciodată surprinsă dormind în cabina vreunui camion, datorită zgomotului porții. Comănescu, care era ofițer de serviciu, știa în ce schimb era Manics, așa că s-a hotărât să-și bată joc de el. Avea obiceiul să meargă singur în control la santinele, să râdă de ele, ignorând somațiile, deși regulamentul interzicea asta. Ne spuneau asta elevii de la școala militară, care-l știau ca pe un cal breaz.

Manics auzi poarta rulând pe la două noaptea. Coborî ușor din cabina camionului în care dormita, puse pușca pe capotă – cu țeava îndreptată spre poartă – și așteptă. După un minut văzu o siluetă cu un mers legănat cunoscut, apropiindu-se liniștită. Atunci socoti că sosise momentul să regleze definitiv conturile.

– Staaai! Cine este?

– Este măta, idiotule! a răspuns Comănescu obraznic.

– Staaai! Luminați-aș fața!

La acest consemn Irinel s-a blocat, nu se aștepta ca un soldat să facă mișto de el, înlocuind cuvintele cu altele a batjocură. Un om normal ar fi simțit că ceva nu e în regulă și s-ar fi oprit.

– Faci mișto de mine, soldat de doi lei ce ești? Lasă că vezi tu cât arest faci după ce termini garda! a spus el cu năduf, continuând să înainteze.

– Staaai! Stai că trag!

– Tragi pe pi*da mătii, idiotule!

Asta a fost picătura care a umplut paharul. Manics a ridicat pușca și a tras în Irinel, după care a tras un foc în aer, pentru a se acoperi regulamentar.

– Culcaaat! Caporalul de schimb la mine!

Când o santinelă strigă după Caporalul de schimb, semnalul se transmite prin strigăte de la o santinelă la alta: „Caporalul de schimb la postul numărul 3!”, până când informația ajunge la corpul de gardă. De data asta nu mai era cazul, zgomotele de împușcături declanșaseră o alarmă generală. Spre norocul lui Comănescu Manics nu era un așa bun țintaș și în noaptea întunecoasă făcuse greșeala să tragă la cap. Așa că glonțul i-a șuierat pe la ureche lui Irinel, suficient de aproape ca să simtă că face pe el. Spre ghinionul lui mai pe seară turnase o ploaie de vară, așa că s-a nimerit ca Manics să-l pună să stea culcat cu fața chiar într-o băltoacă noroioasă, de unde – când încerca să miște capul – auzea imediat acel răcnet animalic:

– Stai că traaag! Culcaaat!

În cele zece minute de stat în noroi, Comănescu a avut timp să se gândească la multe. A doua zi, când a predat serviciul pe unitate, arăta mai bătrân cu 10 ani, plecând acasă șovăielnic, cu pași de om trezit pe neașteptate dintr-o beție groaznică.

La ancheta declanșată Manics a jucat magistral rolul soldatului cam prostuț, speriat că este atacat în postul de gardă iar cel care vine nu răspunde la somații. Ba – mai mult – îl și înjură de mamă. Irinel a afirmat că întâi s-a tras în el și apoi în aer, dar încearcă să dovedești asta. Mai ales că era recidivist în

controale neconforme regulamentului. Comandantul unității se prinsese cam cum stăteau lucrurile, dar aparent totul se desfășurase ca la carte din partea soldatului, așa că l-a felicitat pe Manics și i-a acordat și o permisie de trei zile.

Unul din elevii de Școală Militară, care mai avea multă armată de făcut, era consătean cu mine. El mi-a povestit, când ne-am întâlnit în vacanța la țară, la vreun an după ce eu „mă liberasem", că Irinel nu mai controla niciodată santinelele când era ofițer de serviciu. Chiar dacă ar fi trebuit, conform regulamentului.

Capitolul VI
Studenție, haine grele…

Trenule, mașină mică…

Naveta

Ziua de toamnă, deși promitea să fie frumoasă, începuse cu un frig înțepător și o umezeală sâcâitoare, ce-ți pătrundea prin haine, până la oase. Zgribulit într-un colț al banchetei, Băiatul își aștepta rândul la jocul de cărți. Erau șase inși, dar jucau jocuri care nu permiteau mai mult de patru jucători. Momentan jucau șeptică, iar cărțile erau aruncate pe un rucsăcel de doc, în care-și purta mâncarea Zeba. Acestuia îi mergea jocul și mustăcea amuzat, în timp ce ochii i se mișcau cu repeziciune de la un jucător la altul, încercând să le citească strategia și semnele făcute discret. Echipa din care făcea parte nu se grăbea să termine, pentru că după ce perdanții aveau să iasă de la masa de joc, urma echipa pe care Băiatul o forma împreună cu Mase.

Dibăcia Băiatului la șeptică era cunoscută și temută. Și nu avea cum să nu fie dibaci, după anii de navetă pe tren, între Sihlea și Focșani. Treizeci de minute de șeptică la dus, treizeci de minute la întors. Fiecare minut trăit la intensitate maximă, cărțile aruncate cu viteză, ca să permită înghesuirea a cât mai multe partide în jumătatea de oră. Câteodată ultima mână se juca în picioare, cărțile se puneau în mâna întinsă a celui ce era proprietarul lor, iar echipa se deplasa încet spre ușile vagonului, în timp ce trenul își făcea oprirea de un minut în Focșani. Nu de puține ori se cobora din mers, înainte ca trenul să ia viteză, așa de mare era dorința de a termina jocul.

De obicei Băiatul juca în echipă cu Zaharia, un tip cu 25 de ani mai mare decât el, legat zdravăn și plin de mușchi, vizibili chiar și prin hainele cu care era îmbrăcat. I se spunea Indianul și era celebru în sat, pentru că fusese expulzat din Brașov, orașul în care lucra prin anii ’70. Cu interdicție de zece ani de a se mai întoarce și a se stabili acolo. Asta pentru că nu exista vreo bătaie serioasă care să adune găștile din oraș, în care Indianul să nu fie implicat și să nu fie cap de afiș. Înșirându-și adversarii pe jos pe unde trecea, scoțându-i direct prin vitrine câteodată, lăsându-i plini de sânge în final, cu fracturi și răni grele. Și polițiștii îi știau de frică, așa că de multe ori se rezumau să-i dea doar amenzi, înălțându-l astfel la rang de legendă locală.

Totul până când prim secretarul de partid al județului, exasperat de frecvența și urmările scandalurilor, pusese mâna pe telefon și-l sunase personal pe șeful miliției. Așa se face că a doua zi Indianul era în tren, cu lichidarea făcută de la muncă, iar în mână cu scrisoarea de interdicție. Care urma să se transforme în pușcărie dacă nu-i respecta prevederile. Fratele meu, care lucra în

Brașov pe vremea aceea, regretase mult că Indianul trebuise să plece. Pentru că până atunci nimeni nu cuteza să se ia de el prin oraș, după ce anunța scurt:

– Băi, lăsați-mă în pace, că-s văr cu Indianul!

Însă zilele frumoase de liceu se terminaseră din păcate, iar acum Băiatul începuse facultatea la Brașov. Facultate care – în mărinimia ei – îi acordase cinstea de a culege cartofii de pe câmpurile din județ, de la Feldioara și până la Rupea. Asta ca încălzire, timp de o lună, până la începutul efectiv al cursurilor.

Practica

Afară abia acum se lumina bine de ziuă, iar câmpurile mai mult sau mai puțin înverzite alunecau grăbite înapoi spre oraș, când le priveai prin geamul murdar al vagonului de tren. Cam la fiecare 5 minute trenul oprea undeva în câmp, zgâlțâindu-i cu o frână bruscă, ce stârnea înjurăturile mânioase ale celor ce jucau cărți. Activiștii de partid coborau grăbiți din vagoane, coborau acostamentul ierbos spre câmp, iar de acolo începeau să urle prin portavoci:

– Muncitorii de la Hidromecanica, secția 2, haideți jos!

– Steagul Roșu! Turnătoria, forja și punțile, coboară aici!

– Tractorul, secția Asamblare, coborâți!

De regulă când trenul se golea aproape de tot, la ultimele 2-3 opriri se auzeau și alte atenționări:

– Facultatea de Mecanică! A.R.-ul, Mecanica Fină și Mecanica Agricolă, toată lumea jos aici!

– Studenții de la Industrializarea lemnului, până aici ați avut bilet, toată lumea jos!

În anul acela Băiatul și colegii săi culegeau cartofii de pe un șes întins, aflat cam la cinci kilometri de Feldioara. Frumoasa localitate cu aer medieval se vedea departe la orizont, impresionând ochiul mai ales biserica evanghelică, cu turla sa zveltă țâșnind spre cer. Băiatul, pasionat de istorie precum niciunul dintre colegii săi, știa câte ceva despre istoria satului și a cetății teutonilor. Cetate ridicată de aceștia în sec. XIII și închinată Sfintei Maria. Dar pentru asta trebuise să citească mult și să pună cap la cap frânturi de informație.

Istoria Transilvaniei predată la școală era însăilată rău de tot, de parcă cineva înșirase pe un șnur câteva mărgele, rare și depărtate între ele. Dacii, invazia maghiară, Gelu, Glad și Menumorut, Iancu de Hunedoara, Bobâlna, Gheorghe Doja (scris așa, românește), Mihai Viteazul, Horia, Cloșca și Crișan, Avram Iancu și Marea Unire. Ungurii, secuii și sașii amintiți marginal, pentru un interval de cel puțin 800 de ani, sau trecuți „la și alții” cum îi plăcea băiatului să spună. Noroc de existența Magazinului istoric și de primirea cadou a unui volum din Istoria Românilor a lui Giurescu, din fericire cel cu perioada medievală. Astfel că reușise să-și facă o imagine aproximativă despre istoria meleagurilor de unde bunicul său fugise în Regat, urmărit de jandarmii maghiari cu pană la pălărie.

Băiatul mai știa că la Feldioara se află și o uzină de concentrare a uraniului, deși informația nu era chiar publică. Dar nu puteai să ții ascunsă o astfel de uzină, localnicii știau și vestea se răspândise. Văzând mulțimea cartofilor pe care combina îi răspândea pe rândurile pe care le recolta, Băiatul mai glumea cu colegii, spunându-le că o fi efectul radiațiilor minereului din zonă abundența lor.

Munca la cules de cartofi era groaznic de neplăcută pentru Băiat, la cei 1,93 metri înălțime ai săi. Era greu să stai aplecat mai tot timpul, alegând cartofii răspândiți prin pământul argilos și aruncându-i în sacul de rafie mare. Care devenea tot mai greu pe măsură ce-l târai după tine și-l umpleai. După cum să-ți simți mâinile uscate și pline de pământ, lipit temeinic de ele, să trebuiască să-ți scuturi tălpile bocancilor la fiecare 5 minute, altminteri ele căpătând greutatea unor pietre de moară, nu erau lucruri de natură să-ți stârnească entuziasmul. Singurul moment plăcut era atunci când sacul era în sfârșit plin, și rugai un coleg să ți-l țină drept, ca să-l legi la gură. Și când îl adăugai la numărul celor deja plini, văzând că momentul în care îți vei îndeplini în sfârșit norma se apropie!

Băiatul găsise o soluție ca munca neplăcută să-i dea cât mai puține bătăi de cap. Trăgea ca nebunul din momentul când i se repartiza rândul, fără prea multe pauze. Adunând cartofii în saci cu mâinile lui lungi și palmele mari, ca niște lopeți. Dozându-și bine efortul, pe la 12.30 – ora mesei – era gata cu norma, iar zecile de saci plini se înșirau frumos pe șesul transilvan, în urma sa. Mânca înfometat prânzul, adică hrana rece primită de la cantină, într-o pungă de hârtie maronie. Și de la ora unu la ora patru stătea, citind câte o carte format mic, pe care și-o aducea în geantă.

Se mai și plimba observând plantele de pe marginea câmpului cultivat, unele care nu se găseau pe plaiurile natale. Apoi mai făcea câte o carte cu cei care lucraseră în același ritm cu el, și mai stătea la povești cu aceștia. Rutina acestei munci fizice îl afecta psihic, dar nu avea ce face, practica agricolă era obligatorie pentru toți. Mai puțin pentru sportivi și pentru piloșii care-și făceau rost de vreun certificat medical, ce-i scutea de efort.

Dar în anul respectiv practica era deosebită față de alți ani. Pentru că echipele românești de fotbal aveau meciuri în cupele europene în respectiva toamnă, și era un an în care echipele românești începeau să conteze în aceste competiții. Și Craiova Maxima, dar și Dinamo și Steaua, nu mai erau echipele pe care adversarii să le desconsidere, trecându-le în categoria echipelor deja învinse, înainte de disputarea celor două înfruntări. Iar Băiatul, fan înfocat al Craiovei, nu concepea să rateze vizionarea meciurilor internaționale. Din păcate acestea se disputau ziua, nocturna nefăcând parte din dotările stadioanelor românești. Iar trenul ce strângea forța de muncă de pe ogoarele patriei apărea pe la 16.00-16.30. O oră până-n Brașov, altă jumătate de oră cu troleibuzul de la gară până la cămin, dacă erai norocos și reușeai să te urci într-unul, numai bine ajungeai la fluierul final.

Ideea

Cu două zile înainte de primul meci, o gașcă de studenți microbiști s-a hotărât să nu mai aștepte trenul special ca să ajungă acasă. Erau acolo Burti, Ene grasu', Dragomir și încă vreo doi. Băiatul s-a lipit și el de ei, în mod firesc, pentru că i s-a părut interesantă ideea acestora. Care era că cei cinci kilometri până în Feldioara pot fi ușor parcurși într-o oră de mers pe jos. Asta însemna că la ora două după masă puteau fi în gară la Feldioara. Iar dacă aveau noroc și era vreun tren spre Brașov, lejer puteau să fie la ora patru în cămin. Numai bine ca să se spele și să se așeze pe un scaun, în holul căminului, în fața televizorului alb-negru, singurul din dotarea clădirii. Pe Băiat îl încântase faptul că echipa de șoc începea testarea ideii cu două zile înainte de primul meci. Asta arăta spirit de organizare, lucru foarte pe placul său.

Zis și făcut. Șase oameni hotărâți, cu norma făcută, au luat-o la picior spre Feldioara. Ca să nu se încurce, au ajuns la concluzia că cel mai simplu este să meargă pe marginea liniei ferate până la gară. Poate nu era drumul cel mai scurt, dar în mod cert era cea mai sigură cale să ajungi la gara unei localități necunoscute. Bineînțeles că nu le-a luat o oră parcurgerea distanței, erau tineri, în formă, precum și motivați. Doar Ene mai scâncea din când în când, cerând câte o pauză, în timp ce-și ridica pantalonii largi pe talia de vădană, și-și ridica ochelarii rotunzi pe nas. Băiatului, care avea pasul mare, i-ar fi luat și mai puțin, dar și-l reglase în funcție de mersul echipei.

Odată ajunși în gară, avură o surpriză plăcută! Peste doar 30 de minute pleca un personal spre Brașov. S-au îmbarcat entuziaști în el și s-au pus pe sporovăit pe culoar, deoarece plini de pământ cum erau nu îndrăzneau să se așeze pe banchete. Nașul și-a făcut și el apariția, i-a privit cu speranță, dar a trebuit să plece dezamăgit, după ce i s-a servit din mai multe guri replica:

– Nașule, ne pare rău, venim de la munci, de la cartofi!

A doua zi figura s-a repetat. Norma făcută după o încleștare îndârjită, echipa constituită și pornită pe lângă acostament, spre Feldioara. La circa opt sute de metri de locul unde băieții culegeau cartofi linia ferată făcea o curbă destul de strânsă, aproape la nouăzeci de grade. Cu o zi înainte băieții văzuseră, în timp ce mâncau înainte să plece, cum un mărfar ce venea dinspre Brașov încetinea foarte mult în curbă, frânând zgomotos, pentru a accelera apoi după ce o depășea. Astăzi, plecând puțin mai devreme, avură surpriza ca mărfarul să se facă auzit chiar când ei ajunseseră la curbă, dovadă că era un mărfar cu orar zilnic programat.

– Măi, când încetinește eu mă urc, a anunțat Burti, hotărât.

– Bă, ești nebun? a protestat Ene. Și ce câștigi?

– Păi cobor la Feldioara, scutesc patru kilometri de marș.

– Și dacă nu oprește? a insistat Grasu'.

– Oprește, măi, n-ai văzut că toate mărfarele opreau în gară? Cred că aduc ceva la uzina aia.

Una alta, după discuții scurte și aprinse, s-a hotărât să se încerce a se folosi mărfarul ca mijloc de transport. S-a mers pe principiul „ori toți, ori niciunul”, iar cum majoritatea era pentru mersul cu mărfarul ceilalți au cedat. Urcatul în mărfarul care redusese viteza la vreo cinci kilometri pe oră în curbă a fost floare la ureche. Stăteau pe platforma din capătul vagonului, vorbind tare, și grozăvindu-se cu isprava lor. Băiatul nu era atât de guraliv ca prahovenii, majoritari în gașcă, deși le făcea față dacă încercau ceva mistocăreală cu el. Îi știa bine pe toți, făcuseră armata împreună, deși niciunul nu era coleg de grupă cu el. În Feldioara mărfarul a oprit cuminte în gară, băieții au coborât, apoi au repetat mișcarea din ziua precedentă. De data asta mai odihniți și încântați la culme de găselnița cu mărfarul.

A treia zi, ziua primului meci, totul s-a derulat pe coordonatele deja știute. Meciul a fost savurat cu măsură, în timp ce o bere rece completa magia momentului. La ora când colegii soseau de la practică, cu trenul special, Băiatul îi aștepta tolănit în pat, recitind Winnetou. Gata să le povestească desfășurarea meciului, cu fazele sale cele mai importante.

Joi juca Steaua și – ca un făcut – prahovenii erau cu toții steliști. Băiatul ținea cu orice echipă românească, atunci când aceasta juca în cupele europene, deși Craiova îi stârnea trăiri aparte din punctul acesta de vedere. Așa că aștepta cu aproape aceeași nerăbdare ca și ei partida. A tras tare pentru normă, a mâncat pe fugă prânzul, apoi și-a reluat cu calm locul în ariergarda trupei de microbiști în mișcare.

Mărfarul și-a făcut apariția cu punctualitate, a încetinit în curba dificilă, iar băieții au sărit – unul câte unul – pe platforma unui vagon. S-au pus pe povești, așteptând oprirea în gara Feldioarei. Dar, spre surpriza lor, trenul n-a mai încetinit când s-a apropiat de gară, ba mai mult, a trecut în viteză prin dreptul clădirii mici și a peroanelor goale.

– Bă, ce dracu face ăsta, nu oprește?

– Poate oprește la semnal, la ieșirea din stație, să lase locul la vreun tren internațional, a zis Dorin, nepot de ceferist.

Dar trenul n-a oprit nici la semnal, care afișa o frumoasă lumină verde, dimpotrivă a început să ia viteză și să șuiere zgomotos din sirenă.

– Ce naiba facem, măi?

– Ce să facem, coborâm unde o opri prima dată, și luăm personalul înapoi, care oricum vine spre Brașov, a hotărât Burti, cel care inventase autostopul la mărfar.

Dar, ca un făcut, acest mărfar părea să nu știe că poate opri în stațiile de pe traseu, și-și continua imperturbabil drumul spre nord.

Timpul trecea, și odată cu el îngrijorarea băieților creștea.

– Poate oprește la Rupea, că e localitate mare, mai opină Dorin.

Dar n-a nimerit-o nici de această dată, așa că văzură Rupea din fuga trenului, care nu-i acordă localității nicio importanță. Trecuseră deja aproape două ore când trenul dădu în sfârșit semne că încetinește. În fața lor un oraș tipic ardelenesc își dezvăluia prezența dintre dealuri.

– Ce oraș o fi ăsta, care știi? întrebă Ene.

Sighișoara

Dar cum nu aveau nici un ardelean cu ei, nimeni nu știu să dea vreun răspuns. Trenul încetini și mai mult, până când opri, în scârțâit enervant de saboți, în fața gării. Sighișoara, citiră băieții pe tabla albastră fixată pe perete gării, deasupra biroului impiegatului de mișcare. Săriră repede jos, de frică ca nu cumva trenul să se răzgândească și să-i poarte mai departe în periplul neanticipat. Apoi se repeziră spre tabela cu mersul trenurilor, căutând legătura salvatoare spre Brașov. Dar rămaseră dezamăgiți, primul tren venea abia peste câteva ore.

– Ce naiba facem câteva ore aici, fără niciun ban? Și meciul s-a dus dracului, unde să-l vedem? răbufni Ene cu năduf. Numai Burti asta cu ideile lui, hai cu mărfarul, ca să ne odihnim picioarele. Dacă mergeam pe jos, ca-n prima zi, acum eram la cămin.

– Ia mai tacă-ți fleanca, grasule, i-o întoarse Burti. Am luat mărfarul ca să poți și tu să te ții de noi, că de-abia te miști cu corpul ăla de balenă.

– Bineee, mă, că ai tu replică la toate. Auzi, pentru mine! Și acum ce facem, fără nici un leu? Că nici nașul ăla de la următorul tren n-o să ne lase să mergem pe gratis, că-i spunem noi că venim de la cartofi. Și pe mine m-a cam luat și foamea, drept să vă spun.

– Bineînțeles, doar la mâncare ți-e gândul, umflatule.

Băiatul i-a ascultat calm, câteva minute, lăsându-i să se ciondănească între ei. Când s-au potolit și-a dres glasul și li s-a adresat hotărât:

– Știu de unde să facem rost de bani. Și poate chiar cum să facem să vedem meciul.

Nici dacă le-ar fi spus că peste o oră o cometă va lovi Pământul, n-ar fi obținut un efect mai dramatic. Brusc toți ochii s-au îndreptat spre el și respirațiile s-au oprit puțin.

– Băiatule, nu cumva te-a bătut soarele în cap? La tine pe sus, pe-acolo, o fi altă temperatură…

– Este și asta te ajută să-ți coci mintea mai repede, le-o tăie el scurt. Știți cine este din Sighișoara?

– Cine, măi? Să nu ne spui că Hermann Oberth, ăla cu rachetele, de ne povesti Deutsch de el, la Rezistență?

– Și ăla, dar și altcineva. Un clasic în viață. Un fotbalist special, nalt la stat, mare la sfat, și voinic cum n-a mai stat. Un băiat de zahăr, chiar dacă mai dă câte un autogol în meciurile cu Silvicultura.

– Aaa, Rică! Rică este, nu?

– Rică, măi, bineînțeles.

– Și cu ce ne ajută asta?

– E simplu. Îi aflăm adresa de acasă, mergem la ai lui și împrumutăm 100 de lei. Dacă vă țineți gura, și mă lăsați să vorbesc eu, poate vedem și meciul.

– Dar adresa, de unde naiba să aflăm noi adresa? întrebă Dorin.

– De cartea de telefon ați auzit? Hai fuga, să vedem unde este poșta mare în orașul ăsta.

N-a fost nevoie să spună de două ori. Iureșul se pornise. Au avut noroc, erau doar trei familii cu numele de familie al lui Rică în carte, iar a doua vizitată s-a dovedit cea căutată. Mama lui Rică s-a cam speriat când s-a trezit cu cinci tineri murdari de pământ la ușă. Care o și întreabă toți odată dacă este mama lui Rică, student la A.R. în Brașov!

Auzind de copil, femeia s-a speriat puțin, dar s-a liniștit aflând că zurbagiii de la ușă sunt colegi cu el. Și o asigură că băiatul este bine mersi. A aflat povestea lor, a râs puțin de ei, apoi a preluat comanda. Într-un sfert de ceas gașca era spălată pe mâini și pe față, și era așezată în jurul unei mese cu pită, slană, brânză, ouă și gem. Plus vestita pâine ardelenească cu cartofi. Meciul a fost și el văzut, iar spre bucuria lor s-a încheiat cu un succes românesc. La plecare aveau la ei o sută de lei pentru tren, plus alți trei sute și un pachet de mâncare pentru Rică. Mama lui profitase de această ocazie neașteptată, și aflând că hrana rece de la cantină era neîndestulătoare i-a trimis lui Rică completare.

Pe la nouă și jumătate seara gașca ajunse în sfârșit în complexul de pe Memorandului, în fața căminului numărul doi. Urlând la unison din toți bojocii:

– Rică! Rică! Ieși la geam, dacă nu ți-e frică!

Despre Moro, cel cu suflet chinuit de menestrel

Moro

Figurile colegilor mei de școală, fie că este vorba de generală, liceu sau facultate, se păstrează în general clare în mintea mea, în ciuda trecerii timpului. Este drept că acelea ale simplilor „colegi”, cu care am împărtășit mai mult întâmplări colective și mai puțin unele personale, s-au mai estompat în timp. Dar cele ale prietenilor, oameni de care m-am atașat în mod definitiv și iremediabil, chiar dacă nu ne vedem cu anii (uneori cu zecile de ani), s-au întipărit cu pregnanță în memoria mea afectivă.

Îl pomenisem într-un text pe Moro, colegul meu de facultate și de cameră de cămin. O figură aparte în lumea noastră a automobiliștilor în devenire, uneori cinici, alteori mai grosolani în manifestări, fiindcă ne pregăteam să terminăm o facultate care ne trimetea în producție să lucrăm cu a treia categorie umană din clasificarea clasică: oameni buni, oameni răi și șoferi. Probabil așa se explică bogăția vocabularului licențios cu care ne-am pricopsit în facultate, înjurăturile savuroase și inedite, pe care urma să le aplicăm șoferilor din autobaze peste câțiva ani.

Excepție de la această tipologie făcea în mod clar Moro, blând ca o fată, bun ca pâinea lui Dumnezeu, neînjurând niciodată, ba mai și roșind câteodată la expresiile mai tari ale colegilor de cameră. Dacă mai adăugăm și vorbirea calmă și urmele unui puf de mustăcioară mijit deasupra buzelor, sper că v-am creat

imaginea unui adolescent pe care te-ai fi așteptat să-l întâlnești mai degrabă pe holurile unui seminar teologic, decât pe cele ale unei facultăți de „injineri”. Dacă Zeba, colegul nostru din Fălticeni, înjura doar când îl scoteai pur și simplu din minți cu vreo măgărie, dar tot mai scotea câte un „Să ti f*tă câinii, măi!”, sau un „Crucea, Dumnezăul, barda și gealăul lui, dar…”, pe Moro nu l-am auzit niciodată să înjure neaoș, românește.

În armata pe caii de lemn, pe care am făcut-o la Pitești în postura de „infanterie îmbarcată pe TAB”, Moro s-a descurcat destul de bine. Fiind înăltuț făcea parte din plutonul I, împreună cu mine, George, Mircea, Bilă, Nickson, Mase, Sile, ce mai – băieți unul și unul. Ținea la glume, chiar dădea replici spumoase câteodată. Se descurca și cu exercițiile cazone, mă rog aici niciunul dintre noi nu excelam, dovadă că Mase și-a rupt mâna odată sărind un obstacol, iar dacă ne alerga puțin locotenentul începeam toți să gâfâim, de ne plângeai de milă. Culmea este că atunci când jucam fotbal sau baschet, condiția noastră fizică se îmbunătățea ca prin minune, alergam de ne ieșeau ochii, chiar dacă uneori jucam cu bocancii în picioare!

Apropo de infanteria îmbarcată pe TAB, când ne-au dat uniformele la sosirea în armată, împreună cu însemnele armei „auto” – respectiv cauciucul și uneltele de mecanic – a fost bucurie mare pe noi. Totul a ținut până la primul marș spre pădurea din Bascov, când întrebând noi unde sunt TAB-urile ca să ne îmbarcăm, am aflat că le avem… în picioare! Așa că cei opt kilometri dus și opt kilometri întors până la Bascov, pe jos, cu ranița în spate, armament și ținte, au început să facă parte din cotidian. Singura dată când ne-au îmbarcat într-un camion, la o alarmă, ca să scoatem drapelul de luptă al unității, am reușit să-l „deteriorăm” pe acesta, așa că poate aveau și APV-iștii dreptate.

Dar să revenim la Moro și la studența din Brașov, oraș superb, drag inimii mele dar și colegilor mei de generație. Moro s-a dovedit a fi șoarece de bibliotecă, unde petrecea prea mult timp, refuzând micile plăceri ale vieții de student în primul an: discoteca din Rectorat, cheful în cămin, „proiecția video”, vizitarea fetelor de la Liceul Sanitar, sau un fotbal îndrăcit în curte la clubul Dinamo. Toate astea n-ar fi fost o problemă, nu era singurul student studios dintre noi, dar pe măsură ce se apropia prima sesiune a început să dea semne exagerate de neliniște. Ne tot întrerupea de la activitățile noastre de studiu riguros al etichetelor de Valea Prahovei și Piatra Craiului, ne apostrofa când plecam aproape zilnic la 2 ore de fotbal:

– Sunteți inconștienți, mai sunt 3 săptămâni până la sesiune, nu învățați nimic, ce o să faceți?

Și se culca tot mai târziu, citind până când îl forțam noi să se culce stingându-i lumina. O frică patologică începuse să-l bântuie, împreună cu senzația cunoscută că – pe măsură ce citești tot mai mult – parcă nu mai știi nimic din materia respectivă. Bineînțeles că la cei 19 ani ai noștri de atunci, aceste lucruri nu ni s-au părut așa de alarmante. Mai glumeam cu el, îl mai și încurajam, încercam să-i mai impunem prezența la câte o activitate relaxantă, fără prea mari reușite însă.

Așa se face că într-o zi intră la noi în cameră alarmat Popică, coleg dintr-o cameră alăturată, și ne spuse într-un suflet:

– Măcrinus, Bilă, mergeți repede la spălător, s-a întâmplat ceva cu Moro, nu știu ce a pățit! Stă îmbrăcat cu geacă cu tot sub dușul de apă rece, e plin de nisip, nu răspunde la întrebări, parcă e de pe altă planetă, frate!

Am dat buzna la dușuri împreună cu Bilă, l-am găsit pe Moro îmbrăcat, cu hanoracul îmblănit plin de nisip, stând sub un jet de apă rece ca gheața, așa cum era apa în cămin în luna ianuarie. Un Moro livid, cu fața golită de sânge, cu un tremur ușor al buzelor de parcă ar fi vrut să spună ceva dar nu poate, cu o privire de om hăituit, care-și întrezărește sfârșitul. Ne-am speriat rău de tot, l-am dezbrăcat de hanorac, l-am tras cu greu de sub duș și ne-am pus să-l dezbrăcăm acolo pe loc de hainele ude și înghețate. Apoi l-am dus mai mult pe sus în cameră, l-am dezbrăcat la pielea goală, l-am îmbrăcat cu haine uscate și am încercat să-l băgăm în pat, sub mai multe pături, ca să-l încălzim.

Ne era frică de o pneumonie, să umbli iarna prin Brașov cu hainele ude era crimă curată. Dar eforturile noastre erau zadarnice. Doar ce-l așezam în pat și-l înveleam că se și ridica în fund, uitându-se în gol, cu toți mușchii încordați, de parcă stătea să o ia la fugă. Asta ne-a speriat și mai tare așa că am sunat la salvare. Băieții au venit destul de repede, au întrebat ce s-a întâmplat, le-am povestit totul amănunțit și au plecat cu Moro spre spitalul de boli nervoase. Care în Brașov – crudă ironie – ființa pe str. M. Eminescu, destul de aproape de complexul de pe Memorandului, unde eram noi cazați.

Spitalul

Reconstituind traseul lui Moro din acea zi, am ajuns la concluzia că nisipul provenea dintr-un canal ce trecea pe sub Colină, ajungând până pe la Ceasul Rău. O cârciumă dintr-o intersecție celebră pentru multele accidente mortale. În acel canal, cu apă de vreun metru, sărise Moro, încercând să se sinucidă prin înecare. Nereușind, ieșise cumva din canal și venise cu hainele ude, cu capul descoperit și ud și el, prin gerul de afară, cale de cel puțin un kilometru. I-am găsit căciula în respectivul canal, ceea ce venea în sprijinul teoriei noastre.

Medicii n-au permis vizite la spital în primele 2 săptămâni, așa că nu aveam nicio veste despre evoluția lui Moro. După 2 săptămâni, eu cu Bilă și cu David Demeter (singurul maghiar din cămin care stătea în camera cu 5 români, dar asta-i altă poveste) am hotărât să-l vizităm. Așa că ne-am înființat la ușa metalică a Spitalului de Boli Nervoase, cu niște compot la noi pentru Moro (era singurul lucru ce-l găseai în alimentară).

Un bâzâit de electromagnet ne-a semnalizat deschiderea ușii, am intrat într-un hol măricel, în care portarul stătea într-o gheretă cu geamuri apărate de plasă metalică și cu ușă metalică sănătoasă. Geamurile aveau bare de oțel, scările în spirală erau prevăzute cu protecție de plasă pe toată înălțimea celor 2-3 etaje, infirmierii semănau cu cei din „Zbor deasupra unui cuib de cuci”, iar

atmosfera amintea de închisorile brașovene ale Mariei Tereza. Dintre care una devenise, în anii studenției noastre, Căminul studențesc nr. 6!

– La cine vreți voi să mergeți? ne-a întrebat portarul, al cărui fizic amintea de un luptător numit Cogea Mitu, celebru între cele două războaie mondiale.

– La un coleg de facultate, a răspuns Bilă, cu glas tremurat.

– Aha, la ăla firavul. Urcați la etajul 1, cam 106. Dar nu puteți merge decât doi, unul trebuie să rămână aici, așa-i regulamentul !

– Bine, rămân eu, a zis același Bilă, pe care atmosfera locului îl înmuiase deja.

Așa că eu și cu David ne-am luat inima în dinți și am urcat scara, în căutarea camerei cu pricina. L-am găsit pe colegul nostru Moro citind, mai slab parcă decât era înainte, dar cu o privire destul de limpede și relativ vioaie. S-a bucurat mult că ne-a văzut, am stat puțin de vorbă, după care la întrebarea mea dacă primește de mâncare suficient, mi-a răspuns cu un zâmbet pișicher:

– Da, ceai de „sunătoare" la discreție!

Doamne ajută, mi-am zis, un om căruia i-a revenit simțul umorului este recuperabil, sigur este pe drumul cel bun.

Autorul

În timp ce vorbeam noi în șoaptă în trei, s-a întors în rezerva de 4 paturi un alt bolnav. Avea în jur de 60 de ani, o figură ciudată, cu chelie în față, dublată de prezența unui păr vâlvoi pe lateralele capului. Ceva cam în genul în care sunt portretizați savanții nebuni în filmele pentru copii. A observat interesul meu pentru el, m-a privit scrutător, după care m-am trezit cu el în față:

– Bună ziua, eu sunt scriitorul Grigore Vasilescu – Fetești, încântat de cunoștință! Tocmai am început un nou roman și vreau să vă rog să vă uitați puțin pe el! Poftiți la mine la birou, vă rog!

M-am uitat dezorientat spre Moro, acesta mi-a adresat o ușoară ridicare din umeri, așa că m-am ridicat stingher și m-am așezat pe patul scriitorului. Respectivul a luat un teanc de vreo sută de foi A4, mi le-a pus în brațe și s-a pus pe așteptare, fixându-mă cu niște ochi injectați și tulburi.

– Se numește „Când va răsări din nou Luna", mi-a spus el.

Am dat din cap cu un aer aprobator și mi-am aruncat privirea pe manuscris. Când, stupoare! Paginile erau toate albe, de la prima la ultima! M-am uitat disperat spre colegi, dar aceștia reluaseră deja conversația, fără să mă mai bage în seamă. Am început să răsfoiesc paginile albe, făcându-mă că citesc ici și colo, întorcându-mă câteodată ca și cum mi-aș fi amintit ceva, parcă eram Nicolae Manolescu în acțiune. După vreo 10 minute i-am restituit topul de hârtie insului nemișcat de lângă mine.

– Ei, cum vi se pare, m-a întrebat el cu ochii cețoși fixați pe mine?

– Ce să spun, acțiunea îmi place, are ritm, dar…

– Dar?

– Dar personajul principal mi se pare prea serios.

– Bine, dar e un personaj tragic!

– Așa este, dar chiar și la personajele tragice oamenii vor să vadă că ele nu-și pierd simțul umorului, în situații grele.

– Cred că ai dreptate, spuse el, după un moment de reflexie. Tinere, Dumnezeu mi te-a scos în cale azi, mi-ai dat o părere din afară foarte prețioasă. Toți colegii de aici mi-au spus că este perfect. O să mai lucrez la eroul principal, să-l mai umanizez.

– Așa să faceți, mai vorbim când vin data viitoare. Mult succes! i-am transmis ușurat.

Am mai vorbit puțin cu Moro, i-am spus că-l așteptăm cu nerăbdare înapoi în echipă și am plecat. Când am ajuns în hol, ia-l pe Bilă de unde nu-i! Ne-am uitat în jur, nimic! L-am întrebat pe portar dacă știe unde e băiatul blond cu ochi albaștri, pe care l-am lăsat să ne aștepte în hol.

– Ah, ăla? A vorbit puțin cu un pacient, apoi mi-a făcut semn să-i deschid ușa și a fugit ca din pușcă!

Am plecat nedumeriți și peste 10 minute ajungeam la cămin, unde Bilă stătea în cameră și sugea dintr-o bere, de parcă era ultima din viața lui.

– Bine, măi moldovene, chiar așa nesimțit poți să fii? În loc să ne aștepți, eventual să fi urcat și tu la urmă două minute la Moro, ai plecat ca Dulă de la spital?

– Băi, nu spuneți așa, că nu știți ce mi s-a întâmplat cât ați lipsit! Era s-o pățesc rău de tot cu un nebun de acolo.

– Da' ce-ai pățit, mă, ce ți-a făcut?

– Stai să vezi! Cum stăteam eu în hol așteptându-vă, mă jucam cu 3 monede de un leu pe care le rostogoleam în mână, ca să-mi treacă timpul. Și mă gândeam că erau ultimii bani pe care-i mai am, iar până la venirea bursei mai e vreo săptămână. În hol la nebuni era un telefon pe perete, chiar m-am mirat de existența lui, dar mi-am zis că sunt și unii mai sănătoși probabil, care pot vorbi la el. Deodată apare în hol un nebun în pijama, cam ca Manea de mare, cu părul vâlvoi, cu ochii roșii ca moroii, care avea o fisă de un leu în mână. Se duce la aparat, bagă leul, formează un număr și… așteaptă. Nimic! Apasă clapeta, dar telefonul nu-i mai dă banul înapoi. Îi trage un pumn aparatului, dar degeaba. Bani înapoi, ioc. S-a enervat tare, apoi s-a uitat nervos în jur, văzându-mă pe mine cum mă joc cu fisele. A venit val-vârtej până la mine, s-a proptit în fața mea, a întins o mână cât o lopată și a zis cu un glas de Sfarmă Piatră:

– Dă-mi un leu!

– Ia, tată, i-am răspuns, dându-i leul cât puteam de repede. Figura s-a repetat de trei ori, aparatul înghițindu-i fisa de fiecare dată, iar el devenind din ce în ce mai nervos. După ce mi-a luat și ultima fisă și a pierdut-o și pe aceea în aparat, n-am mai așteptat să vină iar. I-am făcut semn pazniculuiși să deschidă ușa și m-am pus pe o fugă de nu m-am oprit decât aici la cămin, unde am luat berea asta pe caiet, ca să-mi revin puțin.

– Bine, măi, în cazul asta ești iertat. Nu ne-am fi mai permis să mai pierdem încă o valoarea din camera asta, deja celebră.

Candidatul la... repetenție

Savoarea primilor doi ani de facultate la Autovehicule Rutiere în Brașov era reprezentată de examenele la Mecanică, disciplină predată de celebrul profesor Deliu. Tipul era tare în Mecanica pentru automobiliști, scosese și cursuri pentru noi, dar mai presus de toate era un personaj! Avea o față de muscal, cu obraji roșii peste care coborau doi perciuni de secolul XIX, un păr ciufulit cu tentă roșcată, doi ochi albaștri deloc șterși, dimpotrivă vioi ca la un viezure. Ochi permanent porniți să observe, să cântărească, să sugereze ceva.

Până aici nimic special veți spune și ați avea dreptate. Personajul se dezvăluia când deschidea gura. Deliu era chinuit de umor, permanent în căutarea unui calambur, a unei poante savuroase, a unei remarci ironice, gata oricând să se lanseze într-un duel umoristic, oricând gata să răspundă unui atac. Cursurile lui șerpuiau printre demonstrații și glume, nu putea să predea mai mult de 10-15 minute fără să facă o poantă, să încerce o remarcă glumeață. Mai bună sau mai slabă, de multe ori mai fără perdea. Cum poantele mai fără perdea se pare că-i veneau cel mai ușor în minte, suferea de multe ori că nu le putea spune în gura mare. Asta deoarece se jena de cele două colege pe care le aveam în an, printre cei 190 de băieți. Așa că de multe ori îl auzeam:

– Fetelor, voi două n-ați bea și voi o cafea, nu sunteți obosite cumva? (cursul de mecanică era luni dimineață). Mergeți și voi vis-à-vis, la Postăvaru și beți câte una. Că plătesc eu!

Fetele bineînțeles că nu puteau să refuze, așa că Deliu aștepta să iasă ele din Marele Amfiteatru și dădea drumul la poantă. Se isca un hai general, pentru că nu era recomandat să nu râzi la poantele sale, era un tip care te ținea minte dacă ceva nu-i plăcea la tine. Iar cum Mecanica era unul din cuiele anilor I și II, râdeai de mama focului, indiferent că-ți plăcea sau nu poanta.

Legat de Deliu am o amintire tragicomică, despre o întâmplare care era să-l coste repetarea anului pe Sile, un coleg al nostru plin de viață și de har, beneficiind de o voce de bariton, ce-l promovase rapid în corul Universității. Sile venise într-o luni de dimineață direct de la o nuntă, de la el din sat. Aterizase în amfiteatru pe la opt fără zece, rupt de oboseală și nesomn, așa că moțăia cu capul pe bancă în așteptarea lui Deliu, care făcea prezența cu meticulozitate.

– Măi, Nickson, după ce face ăsta prezența, eu mă întind aici pe bancă lângă tine, să trag un pui de somn. Vezi să nu mă lași să sforăi cumva. Iar dacă face Deliu vreo poantă dă-mi și mie un cot, să mă ridic și eu să râd, să nu sesizeze ăsta ceva. Bine?

– Bine, măi petrecărețule, i-a răspuns Nickson, care cel mai bun prieten al său. Dormi liniștit, că mă ocup eu de restul.

Și cele două ore de Mecanică au început. Deliu se pare că era și el obosit după vreo petrecere, pentru că se cam chinuia să scoată demonstrațiile necesare. Spre cinstea lui era unul din profesorii care preda fără notițe, doar din memorie, dovadă clară că el concepuse manualul nostru și nu-l compilase din alte cărți. La

un moment dat, în a doua oră, se încurcase tare rău la o demonstrație și nu-i ieșea rezultatul. Se dădea înapoi doi metri de la table ca să vadă mai bine, relua dând mărunt din buze, dar degeaba. Tensiunea în creștere făcuse ca în amfiteatru să se lase o liniște adâncă.

– Măi, ce naiba, am greșit pe undeva, pe la o trecere dintr-un membru în altul, altfel nu se explică. Asta e specialitatea fetelor, cu trecutul dintr-un membru în altul, văd că mie nu-mi iese!

Adevărul este că la o trecere din asta greșise, schimbase aiurea un semn, mai mulți colegi ne prinseserăm, dar cum să-i spui nebunului asta, când spumega de furie? Așa că l-am lăsat să se apuce pentru a nu știu câta oară de demonstrație, cu fața roșie transpirată, ștearsă din ce în ce mai des cu batista.

În timpul ăsta Nickson, care se plictisea grozav și-l privea cu invidie pe Sile cum doarme dus lângă el, pe băncile lungi din amfiteatru, avu o sclipire de nebunie și-i trase acestuia un cot care ar fi sculat și un mort din mormânt. Buimac rău, Sile crezu că s-a spus vreo poantă bună, sări în picioare și – în liniștea apăsătoare din sală – dădu drumul la un râs în hohote isterice:

– Ha, ha, ha! Ha, ha, ha!

Deliu, bolnav de nervi deja, se întoarse nemăsurat de încet spre sală, se uită la el și-l întrebă cu voce mieroasă:

– Ce-i cu tine, ai înnebunit, măi băiete? Du-te și te consultă la un doctor, măi. Sau lasă că te consult eu în vară, mai bine.

Sile a rămas blocat, neînțelegând de ce el singur este în picioare, de ce doar el râde și de ce are Deliu fața aia de nebun, scăpat de la balamuc. Când a înțeles în sfârșit s-a albit la față și a spus:

– Frate, ăsta mă lasă repetent!

Și bineînțeles că Sile a picat în vară, a picat în toamnă și a ajuns în reexaminare, ultimul pas înainte de repetență. Când am venit la școală în septembrie și am aflat că Sile a ajuns la reexaminare, am sărit toți la gâtul lui Nickson.

– Măi, nebunule, ăsta o să rămână repetent din cauza ta. Du-te la Deliu și spune-i ce ai făcut! Ai trecut Mecanica, nu mai avem alt examen cu el, nu are ce să-ți facă.

Drept urmare, cu inima strânsă, Nickson s-a dus la profesor și i-a explicat ce tâmpenie făcuse.

– Bine, măi, acum vii și-mi spui, după ce l-am chinuit atât pe ăsta și aveam de gând să-l las și repetent? De ce n-ai venit a doua zi după întâmplare să-mi spui, că mă calmasem?

Nickson a bălmăjit ceva, cum să-i spună lui Deliu că dacă i-ar fi spus atunci, ar fi fost el candidatul la repetență, în locul lui Sile? Acesta a intrat la reexaminare, unde a primit un 5 fără a mai fi ascultat, revenind la cămin pentru un chef de pomină.

Examenele cu Deliu aveau întotdeauna întâmplări neașteptate. Mi-aduc aminte că la unul din ele, Sirius, un coleg hâtru din Ardeal, a apărut îmbrăcat cu frac, papion și joben, împrumutate pe bani buni de la teatrul muzical. Se pare că

aterizase direct de la o nuntă, la care dorise sa facă impresie apărând îmbrăcat așa. Văzându-l pe hol, Deliu s-a cam blocat, a stat pe gânduri puțin, dar până la urmă nu s-a putut abține și l-a întrebat:

– Sirius, ce-i cu tine măi, vii de la vreo nuntă? De ce ești îmbrăcat așa?

– Deoarece pentru mine examenul de Mecanică este sărbătoare mare! dom' profesor, a replicat Sirius, inspirat ca de obicei.

Deliu a clipit mirat, a mijit un zâmbet satisfăcut, având grijă ca Sirius să nu plece supărat de la sărbătoare. Cel mai bine s-a descurcat însă S, care știind că n-are nicio șansă să treacă pe bune examenul, a încercat tot felul de stratageme menite să-l impresioneze pe profesor. Cu toate acestea era să pice, noroc de faptul că a reușit să plaseze un banc chiar înainte ca să primească nota în carnet.

– Dom' profesor, știți de ce a venit Bulă la examen la dumneavoastră cu un sac de prezervative?

– De ce, măi S? Căci chiar nu știu!

– Fiindcă-i f*tai mare, dom' profesor!

Deliu a râs din toată inima, s-a uitat la S, s-a uitat la carnet, apoi a trecut un 5 tremurat în acesta din urmă.

– Bine, măi S, fiindcă m-ai băgat în folclorul studențesc meriți și tu un cinci!

Despre niște trăsături ale românilor care nu se potrivesc cu mitul mioritic

Revenind la ultimul război și la nenorocirile pe care le-a adus pe capul nostru, al românilor, o să vă povestesc ce s-a întâmplat într-un sat din Apuseni, într-o zi de vară de pe la începutul deceniului șapte al secolului trecut. Știu întâmplarea de la prietenul meu aiudean Marcel, care ne-a povestit-o odată în studenție nouă, colegilor săi de cameră, într-o noapte când în loc să dormim dezbăteam probleme politice, de genul dacă este rău comunismul – prin structura sa intrinsecă – sau doar oamenii care-l conduc i-au alterat esența.

Eu eram – pe vremea aceea – partizanul celei de-a doua variante, susținând-o cu insistență în fața lui Mircea, zis Ingineru', care era un tip coleric și se enerva repede. Așa că începea să țipe că Ceaușescu e nebun, că distruge România, de săream toți să-l liniștim, ca să nu ajungem să ne continuăm somnul la sediul securității din Șcheii Brașovului. Mă întreb adesea cum de aveam o așa mare naivitate în ceea ce privește politica, la cei 22-23 ani, singura scuză găsind-o în afirmația lui Churchill, ajunsă la noi prin gura lui Petre Țuțea:

– Dacă până la 30 de ani nu ești de stânga, atunci ești un cinic. Dacă după 30 de ani mai ești de stânga, atunci ești un idiot!

Revoluția m-a găsit la 26 ani, și trebuie să recunosc faptul că de atunci am votat consecvent dreapta, în măsură în care o ramură a Securității sau a Partidului Comunist poate fi socotită mai de dreapta decât o alta.

Coborât-a, coborât...

Întorcându-ne la ziua aceea de sfârșit de august călduros, stropită cu o scurtă bură de ploaie, am observa cum din trenul care a oprit în haltă coboară un om ca la cincizeci – șaizeci de ani, îmbrăcat într-un costum de haine ponosit și uzat, având pe cap o bască decolorată pusă într-o parte, iar în mâna stângă, drept bagaj, o raniță militară pe jumătate goală. Omul are părul blond pe jumătate albit și o față rotundă, străbătută de o rețea deasă de riduri mărunte și arsă de prea mult stat în soare. Clipește des din ochi și pare permanent cuprins de o mare mirare față de tot ceea ce vede în jurul său. Se uită lung la cei trei kilometri ce-l despart de satul ce se vede în zare, pitit printre dealuri, la drumul pietruit și nu prea din fața lui, apoi dă drumul unui chiot scurt și pleacă spre destinația abia întrezărită.

Surprinzător față de vârsta arătată se mișcă cu pas vioi, i se simte chiar un neastâmpăr în mers, de parcă prea mult ar fi stat la o muncă de birou iar acum simte în sfârșit bucuria mișcării. După ce face vreun kilometru omul nostru este ajuns din urmă de o căruță cu roți mari, ce fac un zgomot puternic în contact cu drumul pietruit, trasă de un cal costeliv, puțin șui legat de hulubă, în care pe capra de scândură negeluită un om bătrân picotește fără grija traseului, lăsat probabil în grija calului de nădejde.

– Hai, urcă lângă mine, măi creștine, glăsuiește deodată bătrânul, cu glas neașteptat de puternic. Mergi aici, la Grădiștea?

– Mulțumesc, moșule! răspunse bărbatul, cățărându-se pe capră. De bună seamă că la Grădiștea merg. Ești de pe aici, din sat?

– De aici sunt, măi creștine, de vreo șaptezeci de ani de când țin eu minte. Ion al lui Ursu îmi spune și ochii mei au văzut multe la viața lor.

Și cei doi călători își continuară drumul împreună, sporovăind de una și de alta, ca doi țărani tipici care întotdeauna – pornind de la vreme și starea câmpului – pot găsi subiect de vorbă pentru câteva ceasuri. Când primele case ale satului începură să se zărească dintre pomii verzi, încărcați de roade, călătorul întrebă:

– Era odată aici în sat un om, Gheorghe Albu îl chema, o mai fi trăind oare?

– Gheorghe a lui Albu, care va să zică? Trăiește de bună seamă și e în putere, că doar e mai mic decât mine cu mult. La el mergi străine? Stă în casa bătrânească, zidită de tată-său, Ilarie.

– Nu, nu merg la el, dar l-am cunoscut cândva, de demult tare moșule. Avea parcă și un frate mai mare?

– Un frate? Trebuie că vorbești de Văsălie, care a plecat pe front și nu s-a mai întors sărmanul, l-au omorât rusnacii undeva pe la Cotu' Donului. Era un

bărbat strașnic, doar ce se însurase și a plecat lăsând-o pe Ileana, pe nevasta-să, însărcinată. N-a apucat săracul să-și vadă pruncul, un fecior a născut nevastă-sa.

– Ileana o chema deci pe nevastă-sa? Și mai trăiește aici în sat? S-o fi măritat cu altul poate, că i-o fi fost greu singură și cu prunc de crescut?

– Ba vezi dumneata că deși i-a fost greu, nu s-a mai măritat femeia. A făcut pomeni și parastase timp de șapte ani, cum e datina, a purtat doliu și apoi s-a luat cu grijile. Au încercat vreo doi bărbați văduvi s-o ceară de nevastă, dar nu i-a vrut.

– Moșule, văd că am ajuns la troiță, aici mă dau jos și o iau pe ulița asta din dreapta, că văz că dumneata mergi tot înainte. Mulțumesc de ajutor și să-ți dea Dumnezeu sănătate!

– Și ție creștine la fel, să izbândești la drumul ce-ai pornit, că tare de departe pari să vii.

Și omul nostru a pornit-o pe uliță, cu același pas vioi, uitându-se curios în stânga, uitându-se curios în dreapta, luând două-trei prune dintr-un copăcel și mestecându-le cu poftă, de parcă era un copil de școală ce tocmai și-a adus aminte că de mâine este în vacanță. După ce a mers așa vreo zece minute a început să rărească pașii, devenind mai atent la casele din jur, până când a oprit în fața uneia dintre ele. Era o casă bătrânească, solidă, cu anul ridicării – 1914 – înscris pe fațadă, întru pomenire. Avea o lizieră de pruni la stradă, iar la umbra lor gospodarul construise o canapea din lemn, pe care două femei stăteau la taifas, așa cum fac de obicei femeile când își așteaptă bărbații să se întoarcă de la muncă.

– Bună ziua, dumneavoastră!

– Bună ziua, măi creștine!

– Sunt obosit tare, am făcut un drum lung zilele astea. Dacă nu e cu bănat, ați putea să-mi dați vă rog o cană de apă?

– De bună seamă, omule, răspunse stăpâna casei cu canapea. Stai aici jos și mă duc îndată să-ți aduc.

– Mulțumesc mult, spuse străinul, după ce goli cana de lut plină cu apă rece. Tare sete mi-a fost!

– De departe vii, bag seamă, spuse cealaltă femeie. Arăți tare obosit.

– De departe, așa este, mai de departe decât ați putea crede. Sunt pe drum de… să tot fie vreo trei săptămâni.

– Atunci mai mult ca sigur ești și flămând, omule. Intră în curte și stai jos, am făcut niște plăcinte calde, că amu trebuie să vină bărbatu-miu de la pădure. Până îți tragi sufletul ți-oi potoli și foamea. Hai, stai jos, mănâncă și zi Bogdaproste!

Bărbatul se așează pe scaunul simplu de lângă masa din curte, de sub umbrarul alcătuit de frunzișul copacilor, se închină si rosti:

– Bogdaproste, mătușă! Să-ți dea Dumnezeu sănătate că ai milostivit un călător obosit.

Deznodământul

Și doar cât băgase în gură prima plăcintă și o mesteca cu vădită plăcere, iată că se deschide poarta și stăpânul casei, care doar ce descălecase de pe cal în fața ei, intră și se îndreaptă spre grajd, cu calul mânat din hățuri.

– Bună ziua, oameni buni! spune gospodarul sosit de la treabă, cu toporul în spate și cămașa asudată pe dânsul. Dumnealui cine este, că nu cred să-l cunosc, pe mine mă caută?

– Ba nu, omule. E un creștin obosit de drum lung, pe care l-am omenit cu o cană de apă și niște plăcinte, că era însetat și flămând.

– Așa? Atunci fă bine și adu și un canceu cu vin, să închin cu omul ăsta, că tare merge un pahar de vin lângă plăcintele astea calde. De unde ești omule și de unde vii? Nu te supăra că te întreb, dar nu vedem în fiecare zi oameni noi în sătucul ăsta de lângă munți.

– Apoi de fel sunt de pe aici din zonă și eu. Doar că nu am mai trecut pe acasă de tare multă vreme. Iar de venit vin de departe, din țară străină, pe unde m-au purtat cărările vieții.

– Hai, noroc! Zici că ai crescut pe aici, nu-i rău câteodată să te mai întorci pe unde ai adăstat, să mai vezi locurile și oamenii. Asta numai dacă nu ți-a fost rău pe aici, pe la noi.

– Noroc! Nu mi-a fost rău aici, dimpotrivă, au fost cei mai frumoși ani din viața mea. Mi-aduc aminte că umblam cu alți prunci pe dealuri, prin văi, sau pe malul gârlei în partea cu vărăria. Nu aveam nicio grijă, eram fericiți, culegeam mure, afine, veneam seara acasă vopsiți pe gură de la poame, de-abia ne spălau mamele. Aveam eu un tovarăș mai ales, mai mic decât mine cu câțiva ani, cu care băteam toate coclaurile, le știam ca nimeni alții. Într-o zi am găsit noi doi o gură de peșteră, lângă vărărie, am intrat pe brânci și am găsit un sălaș de furi înăuntru. Iar tovarășul meu a găsit în lutul de pe jos un crăițar de argint! Dar când ne întorceam bucuroși în sat să ne lăudăm cu el, având jăbul spart, i-a căzut de pe punte în râu și nu l-am mai găsit, oricât ne-am străduit.

La aceste vorbe ale străinului Gheorghe a icnit scurt, a înghițit un nod mare din gât, care parcă îl lăsase deodată fără aer, s-a albit la față și a bâiguit:

– Văsălie, tu ești Văsălie? Ești tu, aievea, sau oi fi vreun moroi care a venit să ne sperie?

– Eu sunt, frate-miu, eu sunt, Văsălie, și nu m-am întors din morți ca să vă sperii. Deși de acolo de unde vin eu mulți oameni nu se mai întorc, la fel ca de pe tărâmul celălalt. Și am trecut și printr-o judecată acolo, dar nu dumnezeiască, ci făcută de oameni care l-au scuipat pe Dumnezeu, îl hulesc în fiecare zi și i-au bătut ușile bisericilor în cuie. Primește-mă, frate, așa cum și-a primit evreul fiul rătăcitor! Și taie vițelul cel gras, pentru că pierdut am fost și m-am regăsit, mort am fost și am înviat!

Și așa s-a produs regăsirea celor doi frați după aproape treizeci de ani, ani în care Văsălie a reconstruit Rusia în lagărele de muncă de prizonieri de război, neștiut de nimeni ca fiind în viață, nedeclarat nici unei comisii aliate, cu pomeni

și parastase făcute de o soție care l-a plâns amarnic. Povestea banului de argint o știau doar ei doi, n-o mai spuseseră nimănui după ce l-au pierdut, de frică să nu fie socotiți mincinoși și să râdă prietenii de ei.

Grija mare a fost cum s-o aducă pe Ileana, și mai ales cum să-i spună bucuria, ca să nu pățească ceva la inimă, doamne-ferește! A fost anunțat întâi Ilarie, băiatul său botezat după bunic, băiat ce avea el însuși copil acum și era bărbat în toată puterea. El a pregătit-o pe maică-sa, spunându-i că a venit cineva din Rusia, cineva care l-a cunoscut pe bărbatu-său, cu care a fost camarad în război, și alte povești care mai degrabă o zăpăciseră pe biata femeie.

Cert este că odată intrată în curtea cumnatului, s-a uitat la străinul care bea vin așezat pe un scăunel, l-a fixat cu privirea cam zece secunde, a deschis gura să spună ceva neauzit, a simțit că i se înmoaie picioarele și a căzut lată în curte. Au stropit-o cu apă și au adus-o în simțiri, astfel că s-a trezit în brațele celui pe care-l socotise pierdut pentru totdeauna, care o privea îngrijorat și în același timp bucuros că și-a revenit.

Văsălie a povestit toată noaptea și multe zile după aceea toate grozăviile prin care a trecut. Cum s-a trezit într-o bună zi chemat la polcovnicul care conducea lagărul. Care i-a pus în mână o hârtie și ceva bani, spunându-i că este liber, pedeapsa pe care o primise pentru crime de război a fost executată. Iar Uniunea Sovietică – în mărinimia ei – îi permite să se întoarcă acasă. Cum a străbătut Rusia în vreo două săptămâni, fie cu trenul, fie cu autobuzul sau cu mașini de ocazie, fără să scoată vreodată bilet, de fiecare dată când era cercetat arătând hârtia primită și fiind lăsat în pace. Oamenii privindu-l cu un amestec ciudat de milă și mirare, ca pe o relicvă a altor vremuri.

A povestit cum grănicerii români s-au uitat consternați la hârtie, singurul act doveditor pe care-l avea, cum l-au ținut o noapte întreagă în vamă, dându-l jos din tren și spunându-i să aștepte până când situația sa se va lămuri. A doua zi pe la prânz a venit o mașină cu doi securiști, care l-au luat cu ei și l-au dus la București. Acolo a fost anchetat vreo 3-4 zile, mai ceva ca în Rusia, potop de întrebări după întrebări, încheiate cu invariabila:

– Și de ce te-ai mai întors?

În a cincea zi l-au pus să semneze o declarație, că se angajează să nu divulge nimănui unde a fost și ce a făcut în cei aproape 30 de ani cât lipsise, i-au dat o foaie de drum și l-au dus la Gara de nord. Așa a ajuns în cele din urmă să coboare în halta din Grădiștea, spre împlinirea destinului său de Ulise, speriat de gândul că poate Penelopa și Telemah și-au întemeiat o altă familie.

Cidru dacic vs cidru săsesc

Speranța

Bântuind prin supermarket privirea îmi fu atrasă de un stand frumos aranjat, plin cu sticluțe multicolore. Și cum nici un bărbat nu rezistă unei aglomerări de sticle aranjate la vedere, mă apropiai curios ca să văd ce băutură se ascunde sub ambalajele frumoase. Surpriza a fost mare: Cidru dacic!

Dumnezeule, îmi spun, s-a găsit vreo rețetă veche dacică și în sfârșit putem bea o băutură antică, gustoasă și sănătoasă. Probabil că dacii au descoperit cidrul când Deceneu, marele preot, i-a obligat să smulgă viile din pământ, ca să mai termine cu bețiile. Știut fiind că atunci când se îmbătau strămoșii noștri nu prea mai știau ce făceau, și se trezeau câteodată călărind prin Moesia, cu falxurile pline de sânge, fără să mai știe cum au ajuns pe acolo. Mai rău era când se trezeau în căruțele vreunui lanist, și trebuiau să se dezmeticească luptând cu alți prinși, în strigătele mulțimilor din arenele romane.

Bucuros nevoie mare mă uit pe etichetă, să văd rețeta minune. Și chiar era minunată: apă, bază fermentată din suc de mere și glucoză (100% suc de mere românești!), zahăr, acidifianți, dioxid de carbon, acid citric, aromă, concentrat de morcov cu rol de colorare, antioxidant: acid ascorbic, dioxid de sulf, dicarbonat de dimetil.

– Auuu! cum ar fi urlat draconul dacic de pe etichetă.

Respectul meu față de strămoși a crescut considerabil după descifrarea rețetei. Îmi și închipuiam rafinăriile de zahăr ascunse în munții Orăștiei, sau laboratoarele de produs acid ascorbic şi compușii de sulf necesari. Bioxidul de carbon probabil era de natură organică, că era mai la îndemână. Doar cu acidul citric era mai greu, și de aici probabil desele incursiuni spre sudul peninsulei balcanice, după lămâi fără doar și poate.

Practica

Lăsând gluma la o parte, mi-am amintit cum am băut prima dată cidru adevărat, în anii studenției. Prin 1985-1986, în cadrul practicii în agricultură cu care debuta fiecare an școlar, vreun activist s-a gândit că ajungea cât ne cocoșasem aplecându-ne să culegem mii de tone de cartofi pe câmpurile județului Brașov, de la Feldioara până la Rupea. Și ne-a trimis la porumb, într-o zonă cu multe sate părăsite de sași. Și ocupate, temporar sau nu, de câțiva bătrâni care nu plecaseră în RFG, precum și de cete aprige de rommi, care parcau caii direct în casă, și făceau focul în mijlocul camerelor frumoaselor case săsești. Pe foc ajungea orice element combustibil: pătule și staule dezmembrate, frumoasa mobilă săsească pictată precum orice copac mai zdravăn de pe raza satului, că cele din grădini arseseră de mult.

Eram cam vreo sută de studenți și fuseserăm cazați în Căminul Cultural, unde ni se puseseră paturi cazone, înghesuite la maxim. De spălat ne spălam la

fântâna pentru vite, frumos meșterită de sași, care era chiar în fața căminului, cămin care era în centru, bineînțeles. Numele satului? Bărcut, comuna Șoarș. La vreo 25 de km de Făgăraș.

Cum nopțile sunt reci toamna la munte, speranța ne era în soba mare de teracotă cu care era prevăzută încăperea. Din nefericire o frumoasă fisură lată de două degete o străbătea dintr-un colț în altul, tentativa de a o aprinde în prima seară transformându-se în trei-patru ore de tremurat în curte, până s-a împrăștiat fumul gros ce năvălise în încăpere. Așa că preferam să tremurăm noaptea, decât să experimentăm ceva similar primei metode folosite la Auschwitz pentru uciderea prizonierilor ruși, respectiv gazarea cu fum de eșapament.

Munca la câmp era extenuantă, rândurile de porumb aveau vreo doi kilometri lungime și se ondulau de-a lungul unor dealuri fără sfârșit. Când coboram din remorca tractorului, dimineața, vederea lor avea un efect descurajant. Mă rog, alternativă nu aveam, așa că ne înhămam la treabă.

Consumația

Seara însă trebuia să ne încălzim cumva. Drept urmare am luat cu asalt bodega din sat. În prima seară stocul de bere a fost epuizat cu succes, spre disperarea responsabilului și a țiganilor din sat. Din a doua zi am trecut la vinul la litru. Spre surprinderea noastră, cel roșu era nesperat de bun. Cam în a cincea zi am terminat și vinul.

– Ce mai ai de băut? l-am întrebat pe responsabil?

– Vermut, spuse acesta.

– Bine, dă-ne vermut.

Dar vermutul Zarea la litru era grețos, asa că am descoperit că se putea bea dacă-l făceai șpriț cu apă minerală. A doua zi nu mai era nici vermut. Țuica „Ochii lui Dobrin”, spuma de drojdie și diversele lichioruri ciudate, nevândute de ani de zile probabil, s-au terminat duminică.

– Mâine te duci și faci aprovizionarea, nu, am tăbărât pe responsabil?

– Nu, domn’e, nu mă duc.

– Păi când mergi?

– Peste două săptămâni…

– Măi, nene, ești nebun? Și noi ce mai bem? De ce nu te duci mâine?

– Păi dacă aduc băutură în ritmul în care beți voi, luna viitoare îmi dublează planul de vânzare. Și eu ce fac după ce plecați voi? Că dacă nu fac planul îmi taie din salariu!

Neînduplecându-l pe responsabil, am căutat soluții. Șoarș, centrul comunei, era la vreo șase kilometri. Dacă prindeai un tractor sau o căruță la dus, la întoarcere te descurcai cu pasul. Așa că a început exodul către Șoarș, pentru aprovizionare. Mi-aduc aminte și acum ce drag am prins de Virgil, colegul nostru de cameră, când într-o seară târzie a apărut cu două sticle de vin roșu și ochii strălucind de bucuria succesului.

După ce am dovedit și rezervele din Șoarș eram din nou în impas. Brigadierul care se ocupa de noi, văzându-ne pleoștiți rău de tot, ne-a dat o sugestie:

– Vedeți că sașii bătrâni, având multe mere și neavând ce face cu ele, fac cidru.

– Cidru? Ce-i ăla?

– Un fel de vinișor de mere, dar acidulat. Dacă merele au fost coapte și el a fermentat bine, are alcool, te ia de cap.

Și astfel a început pelerinajul la porțile sașilor, niște bătrâni de 70 de ani și mai mult. Care s-au bucurat mult să mai facă un ban în plus. Așa că depozitele de sticle goale de la căminul cultural au dispărut, fiind acum pline de cidru pișcător la limbă, aromat și destul de alcoolizat. Îl beam seara până târziu, în timp ce jucam table, rummy sau cărți. Partide nesfârșite de macao, rentz sau 66. Acest ultim joc îl jucam cu cărți ungurești și – destul de des – puteai vedea o scenă în care unul din jucători trăgea cu sete din sticla de cidru, râgâia puțin cu satisfacție, arunca cel mai mare atu jos și grăia către adversari:

– Hai, vomitați tronfii!

Petrică

La Gyuri

În intersecția de la Casa Armatei se simțea cum un vânt păcătos își face de cap printre copaci și clădiri. Băiatul își strânse hanoracul mai aproape de corp, împingând mai tare mâinile în buzunarele care le adăposteau. Aruncă o privire spre parc, unde copacii împodobiți cu zăpadă păreau o armată în costume de camuflaj, așteptând-o pe Crăiasa Zăpezii. Pe piedestalul său înalt de doi metri, soldatul sovietic – bine îmbrăcat și cu căciulă de blană pe cap – nu părea să bage gerul în seamă. De bună seama, pe unde trăise el geruri ca acesta din oraș păreau mai degrabă adieri primăvăratice.

În Brașov gerul era ceva obișnuit iarna, nu mai speria pe nimeni. Nu-i mai puțin adevărat că orașul așezat în depresiune era ferit de vânturi tăioase, așa cum băiatul suportase la întorsura Carpaților, acolo unde copilărise. Astfel că dimineața când ieșeai afară ți se puteau lipi nările între ele de ger, dar te puteai deplasa prin oraș într-un hanorac de doc verde, cu blăniță sintetică, sub care aveai un pulover de lână, fără ca să simți că te-ar lua frigul. Bineînțeles că toată lumea purta ghete, cizme sau bocanci, iar cei mai mulți aveau căciulă și fular.

Băiatul iuți pașii, care oricum aveau o lungime considerabilă. De-abia aștepta să ajungă în atmosfera călduroasă a frizeriei de pe 7 Noiembrie, unde să se dezbrace de hanorac și pulover iar apoi să se așeze pe scaunul de frizer, învelit în piele. Părul său era des și bățos, negru ca pana corbului, cu vreo două vârtejuri care-i amărâseră copilăria. Când îl vedea pe jos, smocuri-smocuri, tăiate de foarfeca și mașina de tuns a frizerului, mintea băiatului fugea automat

la copilărie. Și se gândea la părul din coada calului, atât necesar pentru buhai, dar atât de greu de procurat într-un sat cu cai puțini.

– Dacă aș fi putut să-mi las o coadă lungă în copilărie, aș fi avut păr pentru zece buhaie în decembrie, la colindat. Aș fi putut face și ceva bani cu asta, își spuse el amuzat, în sinea lui.

Traversă bulevardul prin fața bisericii catolice, mai merse puțin și intră în frizerie. Nu erau mușterii mulți, pentru că el venea după masa de prânz, direct de la cantină, perioadă în care lumea era la muncă. Aruncă o privire spre șirul de scaune, Gyuri era la mijloc, lângă el o tipă grăsuță și cu o față nesuferită, iar la scaunul de la fereastră Petrică, frizerul său.

Proaspăt sosit la facultate în Brașov și încântat de tunsorile fraților săi, Băiatul îi întrebase unde se tund de obicei.

– La Gyuri, veniră simultan cele două răspunsuri, stârnind apoi hohotele de râs ale acestora.

– Bine, bine. Și unde-l găsesc pe Gyuri ăsta?

Urmaseră explicații amănunțite, dar și atenționarea că Gyuri este foarte căutat, de aceea se poate aștepta mult la el, dacă nu te programai. Cum prima dată nu aveai cum să te programezi, într-o zi de octombrie Băiatul își încercă norocul. În încăperea destul de îngustă și lungă, cu patru frizeri, erau cam cinci oameni ce așteptau, în afara celor de pe scaune. Dintre aceștia patru așteptau la Gyuri! Băiatul rămase în picioare nehotărât, nu prea considera tunsul o activitate atât de importantă încât să stai două ore la coadă. În acel moment primul frizer, cel așezat lângă fereastră, tocmai scutura de păr un client cu care încheiase treaba.

Substituirea

Era un tip micuț și slăbuț, cu plete negre meșteșugit aranjate, cu o față slabă cu aparență ascetică, deși degetele galbene de nicotină și o anumită sticlire a ochilor te-ar fi îndemnat să-l categorisești mai degrabă ca un om al exceselor. Avea un halat impecabil, călcat la mare artă, ceea ce băiatului îi plăcu din prima. Mâinile cu degete lungi se mișcau cu oarecare afectare în jurul capului clientului, sfârșind prin a-i potrivi acestuia la ceafă o oglindă, care îi permitea să vadă în cea mare, din fața sa, calitatea tunsorii. Clientul se declară mulțumit, plăti și eliberă locul. Frizerul se uită întrebător spre băiat, care rămăsese în picioare lângă ușă, arătându-i din ochi scaunul.

– La naiba, își spuse acesta în sinea sa, n-am de gând să stau două ore la coadă pentru un tuns.

Așa că dădu aprobator din cap către frizer, își scoase hainele groase și se așeza hotărât pe scaun. Frizerul îi potrivi acestuia înălțimea, îi așeză cârpa specială în jurul gâtului, apoi își frânse zgomotos degetele și-l întrebă:

– Înțeleg că ești clientul lui Gyuri? Pe el îl căutai, nu?

– Da, doar într-un fel. Nu sunt clientul său, azi mă tund prima dată în viață în Brașov. Sunt student, boboc, și am doi frați stabiliți aici. Ei se tund amândoi la Gyuri, așa că mi l-au recomandat și mie.

– Așa? Atunci hai să vedem cum facem să pleci de aici mulțumit, chiar dacă nu te tunde colegul meu. Cum te tunzi de obicei?

Băiatul îi descrise tunsoarea sa obișnuită și observă o oarecare îndoială pe fața frizerului. Îi spuse și despre cele două vârtejuri ce-i amărau viața, iar frizerul îi spuse că le observase deja. Apoi, într-o pornire spontană – încurajată de expresia încurajatoare de pe chipul frizerului – Băiatul îi spuse acestuia:

– Cum mă tundeam până acum aș zice că nu-i așa de important. Important este cum o să mă tund de aici înainte. Poți să îmi dai sugestii?

– Pot chiar mai mult! Fii atent aici, eu sunt Petrică. Ca să știi pe cine înjuri dacă nu o să-ți placă tunsoarea. Sugestia este să te dai pe mâna mea, de tot. Și să mă lași să te tund așa cum cred eu că ți-ar sta bine. Ce zici?

– Hai s-o facem. Mie mi se spune Băiatul.

– Încântat. Prima dată o să te spăl pe cap, apoi o să zvânt părul puțin, iar cât este umed îl iau la foarfecă. Nu o să folosesc mașina decât foarte puțin. Doar o întrebare mai am, perciunii cum îi porți de obicei?

– Tăiați drept, de tot, deasupra urechii.

– Aha, perciuni de cizmar. Se face…

Băiatul prinse poanta din zbor, dar îi fu cam frică să râdă. Pe parcursul tunsului Petrică avea obiceiul să spună bancuri. Avea o rezervă inepuizabilă de bancuri, cele mai multe foarte bune. Cam la trei bancuri unul era cu temă politică! La cei 19 ani ai săi Băiatul nu prea știa ce să creadă, nu cumva era supus unei provocări? Mai ales că vecina lui Petrică, de la al doilea scaun, făcea ce făcea și alegea să tundă pe partea acestuia, cu urechea cât pâlnia la discuția lor. Petrică era obișnuit cu asta se pare, de aceea îi spunea bancurile șoptit, mai aproape de ureche, exact la limita audibilității pentru curioasa de lângă el.

Când totul fu gata băiatul se uită uimit în oglindă. Întoarse capul la stânga, la dreapta, în sus, în jos, curios peste măsură. Pe scaun se așezase un puști, proaspăt absolvent de liceu, cu aspect insipid, iar acum din oglindă îl privea un tânăr fercheș, cu un aer puțin macho și plin de optimism. Vârtejurile părului fuseseră chiar și ele folosite pentru a da tunsorii personalitate, nimeni nu le-ar mai fi remarcat acum.

Petrică îl privea mulțumit, apoi luă oglinda portabilă și i-o plimbă pe la spate, arătându-i tunsoarea și din unghiul respectiv. După aceea rosti, suficient de tare de această dată, ca să audă și vecina sa:

– E bine așa, tovarășe locotenent?

Grăsana păru că se îneacă brusc cu o gură prea mare de aer, se răsuci și începu să caute ceva în dulap, aplecată. Petrică zâmbi și-i făcu șmecherește cu ochiul. Băiatul plăti și-i mulțumi, plin de efuziune. Petrică tăie mulțumirile cu un gest scurt, îi strânse mâna și-i spuse:

– Dacă ți-a plăcut, te aștept și data viitoare.

Duminica următoare Băiatul stătu la o bere cu frații, bucurându-se în sinea sa de admirația lor față de tunsoarea lui nouă.

– Ei, deci ai fost la Gyuri până la urmă, spuse Nelu.

– E tare tipul, nu-i așa? plusă și Cornel.

– Foarte tare, dar nu m-a tuns el. Ci Petrică, tipul slăbuț de la fereastră.

Revenirea

După mai bine de zece ani de la terminarea facultății, băiatul fu trimis la un curs la Brașov, pentru o săptămână. Consoarta se simți datoare să-i atragă atenția:

– Ai părul cam mare, ar trebui să te tunzi, mai ales că s-ar putea să te întâlnești și cu șefii.

– Lasă, o să mă tund în Brașov, replică el, având ceva în minte.

În prima zi, după orele de curs ținute undeva în Schei, o luă întins la picior către frizeria știută. Intră cu emoție în ea, amintindu-și de prima sa tunsoare de proaspăt student. Dar Petrică nu mai era la scaunul de lângă fereastră, să-l primească zâmbind. Dezamăgit băiatul întrebă o frizeriță:

– Petrică mai lucrează aici? Sau e pe tura cealaltă?

– Petrică nu mai lucrează aici de câțiva ani, răspunse frizerița. Apoi, anticipând întrebarea clientului, continuă:

– Dar îl găsiți la frizeria din Piața Sfatului, cea de pe colț.

Băiatul mulțumi și străbătu rapid cele câteva sute de metri până-n piață. Se opri în fața vitrinei largi a frizeriei, admirându-l pe Petrică, care tundea un client cu gesturile sale cunoscute. Acesta îi simți privirea, întoarse capul spre stradă, apoi îl recunoscu și începu să zâmbească. Peste cinci minute băiatul era pe scaunul său.

– Tot la fereastră, tot la fereastră?

– Întotdeauna la fereastră. Altfel nu pot. M-am certat cu noii colegi când am venit aici, cerând să-mi dea mie locul ăsta. Până la urmă a trebuit să le dau o masă mare, ca să accepte.

Apoi, uitându-se critic la tunsoarea băiatului, întrebă cu un aer pișicher:

– Ce s-a întâmplat cu perciunii de cizmar?

Despre germenii „capitalismului" în comunism

Berea

L-am pomenit în alt loc pe colegul meu Șacalu, șef de grupă – ca orice oltean care se respectă – care-l păstorea printre altele și pe Mitrea, zis Țestosu'. Acest Șacalu era o figură fără pereche, ascuțit la minte dar și la gură, în ce privește ultimul organ amintit fiind capabil de debite verbale greu de închipuit

pentru noi, oamenii normali (orice o fi însemnând asta). Interesant este că la Șacalu în cameră se închegase o gașcă greu de descris, o combinație de olteni iuți la vorbă și ardeleni hâtri și potoliți, despre care ne era imposibil să înțelegem cum de se împăcau așa bine. Adevărul este că și la mine în camera, în anul I de facultate era România Mare în miniatură. Vă dați seama cam cum decurgea o dispută locală în cameră, despre chefuri ce să mai vorbim!

Dar să revenim la „echipa morții", cum le mai spuneam noi celor din camera 13, echipă care avea un membru, Popică, dotat chiar și cu o mașină personală! O Dacie pe care noi o priveam cam cum se uită copii noștri la un Ferrari ultimul răcnet. Să fii student și să ai mașină în fața căminului, cu care să poți merge la ore dacă întârziai să te trezești dimineața, să plimbi o gagică „la pădure" prin împrejurimile Brașovului sau să mergi după bere când se termina în mijlocul chefului, ăsta da vis! Cei de la camera 13 vădeau talent de întreprinzători încă de pe vremea lui Ceaușescu, așa că în scurt timp se băteau cu cei de la camera 6 pentru supremația vânzării de bere în cămin.

Vânzarea de bere se făcea în mod clandestin, inițiativa particulară fiind condamnată de către comuniști, așa că la avizierul din holul căminului vedeai doar o hârtiuță pe care scria BR 6, sau BR 13. Bineînțeles că nu se vindea doar bere în căminele studențești, articolele cele mai căutate erau blugii, țigările, cosmeticele și anticoncepționalele! Constănțenii dominau clar piața blugilor, a tricourilor marinărești și a țigărilor, mai ales Assos și Marlboro, ungurii pe cea a cosmeticelor și a anticoncepționalelor, piața berii fiind cea mai deschisă și mai concurențială! O bere costa 5-6 lei în alimentară, atunci când aveai noroc s-o găsești, iar în cămin se vindea cu 10 lei, lucru normal, de vreme ce o găseai la orice oră îți dicta pofta.

Băieții de la 13 aveau tot timpul bere, puteai să mergi și la trei noaptea să cumperi una. Băteai discret în ușă, apărea un tip chior de somn care scotea capul pe ușă și întreba doar atât: Câte? După care comanda era onorată rapid, plăteai și plecai. La două – trei zile primeam vizita unui locatar de la camera 13, care ne spunea uitându-se pe o notiță:

– Bei, aveți 4 sticle goale să ne returnați, scoateți-le!

Sticlele erau imperios necesare întreținerii ciclului de aprovizionare, pentru că se dădeau la schimb la alimentară. Îmi amintesc vremea cea mai de restriște din studenție, când pentru o lună de zile am cumpărat bere cu 11 lei, care era greu de găsit chiar și așa. Era perioada când fabrica Aurora din Brașov intrase în revizie tehnică, iar orașul trecea printr-o cruntă secetă. Însă spiritul întreprinzătorilor nu lâncezea nici atunci, astfel încât după câteva zile grele am avut surpriza ca afișul cu „BR13" să apară iar la avizier. Am dat buzna la șacali (extensie de la Șacalu, care se încetățenise în limbajul nostru), unde pe ușă trona un afiș scris pe un A4: BR-11 lei. La naiba, 11 lei pentru o bere era cam jecmăneală, dar setea birui așa că am intrat.

– Servus, șacalilor! Dați-mi și mie una rece. Băi, dar ia spuneți-mi ceva. Nu e cam mult 11 lei?

– Nu e mult, bei, fire-ai al dracului, că e cărată cu mașina lui Popică tocmai de la Azuga de la fabrică, trebuie să ne recuperăm benzina. Că dacă n-am fi noi ați muri dracului de sete, bei, fire-ați ai naibii!

După ce afacerea cu bere a început să producă, șacalii s-au gândit cum să ia fața concurenței, care la început era destul de numeroasă. Mi-aduc aminte că la un moment dat ne-am băgat și noi, băieții de la camera 5, în bussines. Am cărat 2 navete cu bere cu mâna de la alimentara de pe strada Lungă, unde o mituisem pe vânzătoare să ni le oprească, am pus anunțul la avizier și ne-am luat de treabă. După vreo 5 zile, când s-a terminat marfa, Ingineru' – ca unul mai analitic – a făcut socoteala:

48 sticle cumpărate x 5 lei = 240 lei.

Șpagă vânzătoare = 25 lei.

19 sticle vândute x 10 lei = 190 lei.

29 sticle băute de noi = 0 lei

Profit = – (minus) 75 lei.

Și uite așa s-a terminat prima noastră experiență într-ale economiei de piață!

Emanciparea

După ceva timp, mergând să iau o bere de la șacali, am avut surpriza să fiu întrebat:

– O bei aici sau la tine?

Nu știam ce înseamnă aici, așa că fiind curios am ales să o beau la ei. Imediat au dat o perdea la o parte, scoțând la vedere o masă de restaurant cu 4 scaune, îmbrăcate cu huse frumoase, mi-au adus un pahar de bere, șervețel și scobitori, totul pe o tavă de inox. Pe masă erau deja 4 tacâmuri complete, farfurii, scrumiere, suport de șervețele, toate purtând siglele unor restaurante brașovene foarte familiare nouă. Pe tava de inox și pe tacâmuri era chiar ștanțat de niște oameni de bine: „Furat Postăvarul". Te simțeai deci chiar ca la restaurant, comesenii îți făceau și conversație, ce putea să fie mai plăcut?

Abilitatea șacalilor de a procura tot ce le trebuia „împrumutând" de la restaurantele brașovene a devenit proverbială, pentru că se pare că nu puteau să plece de la un restaurant fără un mic suvenir. Făceau chiar întreceri și pariuri pe tema a ce pot lua. În camera lor pe pereți erau tot felul de plăcuțe, pe care le vedeai de obicei în cârciumi, de genul: „Cheia e la șeful", „Fumatul interzis!", „Nu primim bacșiș!", „Salonul vânătoresc" etc.

Dar lovitura de grație de la acești colegi am primit-o într-o vară când, topit de atâta învățat la Trafic Rutier, am mers la ei să beau o bere, alegând să o beau loco pentru ca să mai schimb o vorba cu cineva, după atâta toceală.

– La masă este 10 lei, iar pe canapea 11 lei, a sunat anunțul oberchelnerului Șacalu!

M-am uitat nedumerit în jur și abia atunci am observat superba canapea de piele naturală, tip Cordoba, care trona într-un colț al camerei. Am pus mâna

pe ea, am plimbat-o topit de admirație ca să simt textura pielii, am scos 11 lei și m-am așezat ca un nabab pe canapeaua de lux. După cinci minute am aflat povestea apariției ei în camera 13. Era de fapt canapeaua din holul hotelului ARO Carpați, cel mai scump și mai exclusivist din oraș, în al cărui restaurant intrasem în cinci ani de facultate o singură dată!

Nebunii de șacali o ochiseră prin geam, fiindcă treceam în fiecare zi prin fața hotelului în drum spre Facultatea de Mecanică, apoi croiseră planuri peste planuri cum să pună mâna pe ea. Așa se face că într-o zi în fața intrării de la hotel trăsese o Dacie papuc, din care coborâseră doi tineri cu halate albastre și cu ecusoane în piept, ecusoane care arătau că lucrează la Cooperativa Prestarea din oraș. Recepționera i-a privit atentă cum intră în hol și se îndreaptă direct spre ea, ocolind grijuliu grupurile de turiști nemți care tocmai sosiseră și așteptau cheile.

– Bună ziua, am venit să luăm canapeaua la legat, așa cum a spus domnul Ionescu (directorul administrativ).

– Dar eu nu știu nimic, nu mi-a spus nimic!

– Se poate, dar noi ne grăbim! A vorbit aseară cu șeful și acesta i-a promis că mâine o are înapoi, reparată, dacă ne dă 2 sticle de whisky. De aceea ne-am și grăbit să venim cu papucul, mașina de la aprovizionare e la Mizil, dacă stăteam după ea nu terminam la timp.

– Dar mie nu mi-a spus nimic, cum să fac?

– Dați-i un telefon să vă confirme!

– Nu pot, la ora asta este în ședință în Poiană, cu toți șefii de la Direcție, ca în fiecare marți.

– Doamnă dragă, treaba dumneavoastră, noi plecăm, dar nu știu cine o să plătească deplasarea. Și altădată nu mai venim, că nu sunteți serioși.

Așa că până la urmă recepționera i-a lăsat să ia canapeaua, după ce și-a notat numele de pe ecusoanele lor! Bineînțeles că șacalii se documentaseră bine înainte, știau că în fiecare marți după amiază directorii din turism aveau ședință „de lucru” în Poiană, cu șprițuri și fetițe, nefiind disponibili la telefon până a doua zi dimineața.

Băuta

Cu acești băieți „minunați” am avut și eu o întâmplare amuzantă. Chiar dacă nu eram în aceeași gașcă de prieteni, s-a întâmplat ca într-o duminică de iarnă să ne întâlnim întâmplător la o bere în Poiană, la Hotel Sport, sosiți cam în același timp. Normal că am unit mesele, noi patru, ei vreo cinci, și ne-am pus pe treabă! După vreo trei ore de bere, flecăreală, muzică și fum, ne-am hotărât să plecăm.

– Eu mă duc la budă, plătiți voi și pentru mine, uite aici o sută și ne socotim la urmă, am zis, îndreptându-mă spre locul specificat.

– Bine, bei Măcrinus.

Am rezolvat problema stringentă și m-am întors satisfăcut în local, unde – spre surprinderea mea – la masă nu se mai afla nimeni! M-am uitat puțin mirat în jur, mirosindu-mi deja a ceva necurat. Nu se vedea nici un ospătar, așa că am trecut „nepăsător” pe lângă masă, luând din mers geaca groasă de iarnă de pe spătarul scaunului, fără să fac valuri. Spre surpriza mea geaca aceasta, plină cu puf, cântărea acum vreo patru – cinci kilograme, iar când pășeam răzbea din mânecile ei un clinchet melodios de pahare!

„Prietenii” îmi înnodaseră mânecile pe dinăuntru, apoi le umpluseră cu pahare, tacâmuri, suporturi de pe masă etc. Cum eu aveam tot 1,93 metri și pe vremea aceea, mânecile se transformaseră în doi saci încăpători, folosiți din plin. Am ținut geaca bine cu două mâini, ca să nu facă prea mult zgomot, am ieșit afară cu pas liniștit, după care am rupt-o la fugă spre parcarea mare din Poiană. Acolo toată gașca stătea și mă aștepta, râzând cu gura până la urechi.

– Bei, Măcrinus, ai plătit tu cumva, că noi ne-am luat cu una cu alta, și uitarăm?

– Sictir!

Vă puteți imagina și singuri cum poate înjura un student de la autovehicule, care face practica în autobază printre șoferi, atunci când este la limita răbdării. Singurul lucru bun în toată afacerea respectivă a fost că de atunci aveam și noi în cameră tacâmuri și pahare adevărate, borcanele de muștar de 420 g trecând rapid la coșul de gunoi.

Despre Barda, salvatorul geamgiilor brașoveni

Barda

Competitorii cei mai înverșunați ai șacalilor în vânzarea de bere în cămin, erau băieții de la camera 6. Cum noi stăteam la camera 5, avantajul colaborării cu ei era evident: puteai să stai întins în pat citind un curs (sic!), sau la planșetă executând un desen, iar comanda putea fi dată printr-un urlet cu tentă animalică, gen cele din filmele de groază de serie B:

– Costicăăă!

– Câteee? venea răspunsul în același registru, din camera de vizavi.

– Unaaa!

Și astfel în 30 de secunde erai cu berea în mână, muncind mai cu spor decât înainte, sau abandonând definitiv proiectul. Cu toate acestea băieții de la 6 s-au impus mai greu pe piață, pentru că nu aveau un element cheie în vânzări și anume frigiderul. Cum la anumite ore și după anumite cantități de bere asta nu mai era așa de important, au crescut ușor – ușor în afaceri, astfel că după vreo trei luni cine cobora triumfător un frigider de talie medie dintr-un taxi? Costică de la camera 6, bineînțeles! Îl pândise la Consignația vreo două săptămâni, unsese vânzătorul să-l mute mai în spate, până strânseseră banii pentru el, apoi

l-au luat. Așa că au intrat și mai tare în business, chiar dacă nu ofereau servicii de servire locală, precum concurența.

Adevărul este că băieții de la camera 6 nu prea aveau cum să dea faliment, având în vedere că lângă ei, perete în perete, stăteau cei de la camera 8, porecliți „cămilele”. Asta pentru capacitatea lor extraordinară de a îngurgita orice lichid care nu semăna cu apa, în cantități greu de închipuit. Când cei patru se așezau la un pocheraș, lângă masa de joc se așezau două navete de bere (48 sticle). Mai devreme de 24 ore jocul nu se termina, de obicei ținea cam o zi și jumătate, timp în care respectivii nu mâncau, nu dormeau, doar beau bere, fumau în draci și mergeau la budă. Berea se termina mai repede decât jocul, așa că se lansau comenzi scurte către vecinii de la 6, codificate prin numărul de bătăi cu pumnul în perete. Când era un joc extraordinar de dificil, cei de la 6 ofereau și extraservicii, adică unul dintre ei mergea și le cumpăra țigări, dacă rămâneau fără.

Flebețea noastră referitoare la ocupanții respectivei camere era un moroșan, pe nume Barda, care era exemplificarea vie a faptului că omul e rudă cu primatele. Era mic de statură, cu picioarele scurte și cracoș – cum spun ardelenii, cu un tors foarte dezvoltat, gât scurt și un cap cu arcade proeminente și nas turtit. Totul asezonat cu o mare cantitate de păr creț și aspru, care năvălea prin orice portiță lăsată de haine. Băieții de la camera 8 erau studenți la subingineri, adică făceau doar trei ani de facultate, așa că de multe ori mă gândeam că setea lor încerca să compenseze această scurtime a studiilor, pentru a nu bea mai puțin decât noi, care făceam cinci ani de facultate (în varianta optimistă). Știți probabil butada care circula în acele timpuri referitoare la lungimea studiilor, anume că „în facultate primii patru ani sunt grei, până ajungi în anul… trei!”.

Camera opt era de regulă ușor de recunoscut, pentru că de foarte multe ori geamul de 30x50 cm de pe ușă era înlocuit cu o foaie de ozalid, lipită cu leucoplast direct pe ușă. Care era explicația respectivei improvizații? Va spun imediat! Broasca de tip Yale cu care erau prevăzute ușile avea doar trei chei, iar ocupanții camerei erau patru. Cum ca să mai faci o cheie era o întreagă complicație, băieții trăseseră la sorți, iar Barda era cel ce pierduse, rămânând fără cheie de la cameră. Așa că se mai putea întâmpla să-l avem musafir câte o jumătate de oră, când ajungea la cămin înaintea celor din gașca sa. Problema apărea când băieții nu aveau bani să iasă în oraș, iar Barda – în mod miraculos – avea, și pleca singur la băut. Se întorcea pe la unu-două noaptea, abia ținându-se pe picioare, bătând tare cu pumnul în ușă, ca să știe tot căminul că s-a întors.

– Bum, bum, bum!

– Bum, bum, bum! Băăă, deschideți ușa!

– Bum, bum, bum! Băi, sunt Barda, deschideți!

– Bum, bum, bum! Băi, dacă nu deschideți sparg geamul!

Se pare că invidia colegilor de cameră față de aventurile bahice nocturne ale lui era atât de mare, încât nici unul nu catadicsea să coboare din pat și să-i deschidă.

– Zdrang!

Acest zgomot era semnalul că răbdarea lui Barda depășise limita celor trei minute de solicitări (era atât de precis, încât puteam paria pe momentul spargerii geamului, cu o abatere de cel mult 10 secunde!). Așa că Barda băga un pumn în geam, apoi introducea mâna și deschidea broasca pe dinăuntru, intra în cameră înjurând oșenește și adormea în secunda doi. A doua zi îl vedeam pe Barda umblând prin complex bandajat la mâna dreaptă, iar ușa având geamul cârpit cu ozalid, pe modelul știut. După câteva zile Barda se împăca cu gașca, așa că apărea din oraș cu un geam mat de 30X50 cm la subțioară, pe care-l monta la ușa camerei. În principiu puteam conta pe minim două săptămâni de liniște după fiecare reparație.

Referitor la sursa banilor lui Barda, care de regulă era falit deja a doua zi după ce primea banii de acasă, s-au făcut tot felul de presupuneri. Situația era așa de ciudată încât s-a ajuns la pariuri, pe mize de loc de neglijat. Virgil, colegul meu de cameră, a avut într-o zi una din „sclipirile" lui și a strigat:

– Măi, ăsta are vreo gagică din Brașov care muncește, câștigă bani și-i dă și lui!

Vânătoarea

Ipoteza părea destul de plauzibilă, pentru că ieșirile lui Barda cu gașca se răriseră în detrimentul celor de unul singur, ceea ce susținea idea unei legături „externe" complexului de cămine studențești. Problema era că la modul în care arăta Barda, toți ne întrebam cum ar putea să arate ființa de sex feminin care să umble cu el. În consecință s-a trecut la acțiune, au apărut echipe care-l filau cu rândul pe Barda când ieșea în oraș, în speranța descoperirii secretului și a câștigării potului cel mare de la pariuri. Intraseră în joc și independenții, cei care-și încercau norocul de unii singuri, hoinărind seara prin locurile mai ascunse ale Brașovului, în speranța unei lovituri norocoase. La început novicii aceștia hoinăreau pe aleea de sub Tâmpa, spre stația telecabinei, ignorând lenea proverbială a lui Barda, care pentru nimic în lume n-ar fi mers atât pe jos.

După vreo două săptămâni de urmăriri, într-o seară liniștea părculețului din fața căminului a fost spartă de un urlet înfiorător, asemănător acelui „Geronimooo!" al indienilor apași.

– Băăă! L-am prins pe Barda cu gagica! Banii sunt ai mei, băăă!

Bineînțeles că toată suflarea din căminul 2 a erupt pe uși și geamuri în părculețul respectiv.

– Unde erau, măi Moacă? Cum arată tipa? Zi, mă, nu ne mai fierbe atâta!

La care Moacă, coleg de-al nostru rămas repetent, a început să povestească, cu pauze și fandoseli, cum dăduse el lovitura.

– Băi, veneam dinspre Șchei, treceam prin față pe la Clinica de Dermato-Venerice, pușchea pe limbă. Mă feream să nu mă scuipe labagiii ăia, că știți cum fac, când îmi veni ideea să vin spre cămin pe străduța de „După ziduri". Știți că miroase ca dracu pârâul ăla, canal sau ce-o fi, dar e mai scurt, iar de la

Bibliotecă puteam s-o iau pe sus, pe scurtătură. Când făcusem jumătate de străduță la vale, pe cine văd în fața mea, de-mi stă inima în loc? Barda ținând-o de mână pe una mai mare decât Draga Olteanu, mergând amândoi ca doi porumbei. Tipa era fabuloasă, era mare tare frate, nu am cu ce s-o compar, mergea și icsat puțin, culmea este că avea blugi! Ce fabrică din lume face blugi pentru așa ceva frate? nu pot să-mi explic. Ah, da, am găsit un termen de comparație. Acum mi-a trecut prin minte. Îl mai știți pe grasul ăla mare din filmul Războiul Stelelor, zi măi grecule, cum îl chema? Tu trebuie să știi.

– Jabba the Hutt, a răspuns Panagiotis, colegul nostru, grec și mare fan al Star Wars.

– Așa, mă, Jabbar, cum zici tu. Cu ăla semăna frate tipa la fizic!

Și deodată se făcu liniște, toți încercând să ne imaginăm cum ar arăta un Jabba the Hutt în variantă feminină. Moacă și-a primit în scurt timp banii, mai ales că Barda – după ce-i fusese aflat secretul – a apărut cu ființa la cămin, moment de referință în istoria complexului de pe Memorandului! Nu de alta, dar nu văzusem niciodată atâția zeci de băieți la geam, uitându-se cum venea altul cu o tipă în cămin, fără să-i arunce respectivului măcar o pungă de un leu plină cu apă în cap! Adevărul este că toți cei prezenți rămăseserăm blocați.

Am rămas dator să vă spun de ce pe colegul meu norocos îl poreclea Moacă. În vremurile de început ale studenției mele încă existau în Brașov cafenele, ca localuri distincte, unde nu se servea alcool decât cel mult ca adaos în cafea. În astfel de localuri nu spuneai, ca acum, că vrei o cafea! Dacă făceai imprudența să o faci chiar așa, ospătarul începea să turuie:

– De care? Avem mocca, arabica, robusta, ness, la ibric, la nisip, espresso, la filtru, frappe, cafea cu rom, cafea cu coniac etc. O serviți la bar sau la masă?

Legenda spune că Liviu, acesta fiind numele colegului nostru, intrase – într-una din primele zile ale șederii sale la Brașov – împreună cu doi prieteni într-o cafenea. Se așezaseră la o masă, iar el strigase cu glas tare după chelneriță:

– Domnișoară, trei moace la masă!

La care răspunsul venise prompt, dublat de un zâmbet pișicher:

– Am văzut de când ați intrat!

Kömi

Intrusul

Kömi a erupt pe neașteptate în viața noastră de studenți interniști, după una din vacanțele de vară. Vacanță în care Marcel, colegul nostru de cameră aiudean, se întâlnise cu el în orășelul care le era amândurora localitate natală. Nu mai rețin dacă se știau de mici, ori s-au cunoscut în vara aceea, cert este că

Marcel i-a adresat invitația să ne viziteze la cămin. Lucru care s-a și întâmplat, la vreo două săptămâni după ce începuse școala.

Un ciocănit scurt la ușă, urmat de răcnetul nostru tradițional de „Intrăăă!", ne-a adus în fața ochilor un necunoscut, căruia îi jucau ochii în cap ca la flipper. Era înăltuț, avea un admirabil păr negru ciufulit și încurcat, care părea să nu știe de foarfecă, precum și o față rotundă, căreia doar ascuțișul bărbiei îi întrerupea perfecțiunea geometrică. Pe obraji câteva vinișoare roșii își căutau drumul spre suprafață, dându-i un aer de veșnic petrecăreț. O bărbiță mică, care părea mai degrabă rodul întârzierii într-ale bărbieritului, precum și o mustață rebelă completau imaginea personajului. Dar ceea ce îl definea într-adevăr, lipită de el ca marca de scrisoare, era vioiciunea fără astâmpăr a ochilor. Închiși la culoare, aceștia păreau să nu poată sta mult într-un loc, iscodind împrejurimile fără oboseală. Niște cearcăne tip talpa gâștei, pornite din colțul ochilor, completau de minune zâmbetul ce îi mijea permanent pe buze.

– Bună zâua, îl caut și eu pe Marcel Man. Nimerit-am bine?

– NimerișI foarte bine, îi răspunse Virgil. Dar Marcel este puțin la baie, își spală ciorapii, intră că mă duc să-l chem.

– Așa, își spală urmele, replică vizitatorul glumeț, iar candoarea cu care lansase replica mi l-a apropiat de inimă din prima.

– Eu sunt Kömi, s-a prezentat el, dând mâna cu noi. Ca să știi să-i spui cine-l cată…

Virgil plecă în misiune, în timp ce eu l-am invitat pe musafir să ia loc pe unul dintre cele două scaune ce mobilau camera noastră de cămin. Scaunele acelea aveau pentru noi o valoare deosebită, și asta nu din punct de vedere sentimental. Stăteam pe ele când mâncam și trăgeam masa lângă paturile suprapuse, ca să stea jos și cei ce nu prindeau scaune. Tot pe ele stăteau și cei care prindeau tura de învățat și scris la masă.

Cum eu învățăm de regulă în pat și doar în sesiune ceream rând la masă, dar pentru scurt timp, atunci când trebuia să scriu formulele în rezumat, colegii împărțeau două scaune la trei… studenți. Pe unul din acele scaune așezam rețoul, alimentat printr-un fir direct de la bec, atunci când ne făceam de mâncare. Conducerea universității brașovene ne tăiase curentul la prize, ca să respecte îndrumările marelui cârmaci privind economia de energie. Așa că ne descurcam cum puteam. Și tot pe scaunele alea mi-aduc aminte că am făcut și niște nebunii specifice vârstei, dar despre care nu pot da amănunte și mai ales nume.

Când Virgil deschise ușa din nou, Kömi i-o luă înainte, cu un aer grav pe față, doar ochii trădându-i adevărata stare de spirit:

– Îi spuseși?

Olteanul rămase cu mâna pe clanță, blocat de întrebarea pusă cu o perfectă rostire oltenească. Apoi am izbucnit toți în râs, un râs sănătos ce se propaga pe holurile goale ale căminului, prin ușa întredeschisă. Bineînțeles că în două minute am avut cel puțin trei musafiri, care băgau capul pe ușă, după ce bătuseră sau nu la ea și întrebau scurt:

– Faceți chef? Aveți ceva băutură? Măcrinus, a fiert deja vinul?

Marcel o dată sosit, ne-am pus la taifas. Și cum musafirii externi nu erau așa deși la cămin, taifasul s-a făcut bineînțeles la o bere, cumpărată de la camera 6. După ce ne-am împrietenit cu Kömi, l-am descusut puțin privind viața lui de zi cu zi.

– Sunt profesor, ne-a zis el mustăcind, ceea ce a atras iar un hohot de râs unanim.

– Chiar sunt profesor, a insistat. Întrebați-mă ce predau!

– Ce predai, Kömi? am întrebat, convins că totul este o farsă, după modul în care se prezenta personajul.

– Predau desen, la o școală din Săcele. Am terminat Arte Plastice, la Cluj.

Cu asta chiar că a reușit să ne blocheze. Brașovul era eminamente un oraș al facultăților inginerești, nu vedeai în fiecare zi un artist! Chiar, în afara facultății de matematică nu cred că aveam vreo facultate care să nu fie de ingineri, ceea ce ne crea mari probleme în a ne găsi o prietenă. Spre norocul fetelor de la matematică, care – deși limitate, monotone și mărginite – reușeau de regulă să se mărite înainte de terminarea facultății.

Încet-încet, Kömi a devenit o prezență regulată în viața camerei 5 din complexul studențesc de pe Memorandului. Venea cam la două săptămâni, și stăteam la o bere și la bancuri. În materie de bancuri, omul era de poveste. Avea un mod de a povesti extraordinar, de parcă retrăia atunci povestea bancului, și imita personajele de orice fel, cu inflexiuni ale vocii, cu mimică și gesturi teatrale, încât parcă ne hipnotiza. Știa perfect cât să întindă de un banc, astfel încât să dea drumul poantei exact când interlocutorii dădeau primul semn de plictis, cu impact devastator. Parcă-l văd cu ochii minții, destupându-și berea, înghițind o gură, ștergându-și cu un deget mustața zburlită și întrebând aparent fără interes:

– Îl știți p-ăla cu Ghio și Văsălie, cu sirena?

În viața mea n-am auzit bancurile cu ardeleni povestite cu atâta talent și patos, cu limbajul ardeleanului simplu, de zi cu zi, și – când unul din personaje era ungur – cu accentul inconfundabil al acestuia, când trebuia să vorbească românește, puțin stricat. Multă vreme l-am bănuit pe Kömi că avea sânge amestecat, unguresc și românesc, pentru că prea bine stăpânea limba română și prea ușor trecea apoi în registrul maghiar.

Expoziția

La un moment dat ne-a făcut anunțul că va avea o expoziție în București. Era vizibil emoționat și – nu mai știu exact – cred că era prima sa expoziție individuală.

– Unde va avea loc, am întrebat?

– În București, la Orizont Atelier 35. Și am nevoie de ajutorul vostru!

– Al nostru? Ia zi, despre ce-i vorba?

– Am o mulțime de tablouri, unele destul de mari. Problema este că nu-mi permit, din cei 2000 de lei, salariul de profesor, să plătesc o mașină, special ca să mi le transporte la București și înapoi. Și așa sunt mai tot timpul lefter, pânzele și vopselurile costă o grămadă de bani.

– Asta e clar. Dar cu ce te-am putea ajuta noi?

– N-ați putea veni cu mine la București, să le transportăm pe tren? Dar nu la bagaje, că m-am interesat, și e puțin probabil să mi le transporte neatinse. Vă plătesc eu biletele de tren, ies oricum mai rezonabil. Și m-ați putea ajuta și de la gară la galerie, precum și să le agăț pe pereți. Până în gara Brașov am aranjat, mi le aduce cineva. Iar la întoarcere ați reveni singuri, eu rămân în București mai multe zile, cât durează expoziția.

– Unde o să stai în București?

– Am un atelier închiriat, la o mansardă, într-o clădire veche.

Ne-am consultat din priviri, Ingineru a declinat posibilitatea de a ne însoți, așa că eu, Marcel și Virgil am spus:

– Bine, Kömi. Mergem! Când va avea loc toată tărășenia?

– Sâmbăta viitoare. Plecăm cu trenul de 6.30, cum ajungem ne urcăm în taxiuri, mergem la galerie și le aranjăm, pentru că la 14.00 are loc vernisajul. Vom fi la limită cu timpul, dar cu puțin noroc reușim.

– Bine, omule. Cât despre bilete, eu zic să te abții, nașul trebuie și el să trăiască.

Nu puteți să vă imaginați figura nașului, când a găsit un culoar întreg al unui vagon plin cu tablouri mai mici sau mari, învelite în hârtie și legate cu sfoară, rezemate de peretele acestuia. Kömi l-a luat deoparte, i-a arătat biletul, și i-a explicat că e un pictor sărac care merge la prima sa expoziție. Nașul a protestat, a amintit de vagonul de bagaje, și a băgat în buzunar dezinvolt contravaloarea transportului. A venit rândul nostru, care i-am explicat că suntem însoțitorii săraci ai pictorului sărac și am cotizat la rândul nostru. Nașul s-a dovedit un mare admirator al artei, mai ales a gravurii, în special când ea era imprimată pe bancnote.

Am ajuns cu bine în București, unde niște taximetriști profesioniști au reușit să ne introducă pe noi și multitudinea de tablouri, în doar două mașini. Am descărcat arta pe trotuar, în fața galeriei, spre deliciul trecătorilor din zonă. Norocul lui Kömi a fost că tipul care se ocupa de „mise én place” era super profi și se mișca cu o viteză debordantă. Pe noi nu ne-a lăsat să ne atingem de nimic, doar el cu pictorul atârnând mulțimea de tablouri, după îndelungi consultări, negocieri, deplasări în spate pentru a studia perspectiva, lumina și toate cele.

Cert este că la 13.40 totul era gata. Cataloagele erau puse la vedere, pictorul care urma să vorbească despre expozant era prezent, palinca era pusă în păhărețe. Da, era singurul vernisaj la care șampania a fost înlocuită cu ceva incontestabil mai bun și mai rar degustat de către bucureșteni.

Studiind tablourile, am înțeles de ce Kömi nu-mi dăduse niciodată un răspuns concludent, atunci când îl întrebam ce pictează el de obicei. Era un

pictor de viziune, iar tema centrală a expoziției părea să fie legată de geneza umană. Așa se face că noi, viitorii ingineri, vedeam pe pânze spermatozoizi, trompe, vulve și utere stilizate, acolo unde – fără îndoială – artistul vedea ceva mult mai înălțător.

A doua expoziție a lui Kömi mi-a plăcut mai mult, avea drept temă „Lumea din spatele casei". Cum am crescut la țară, tema mi-era mai mult decât familiară, și chiar dacă el stiliza mult cele reprezentate, nu aveam dificultăți în a le descifra. Ceva din emoția prietenului nostru ni s-a transmis și nouă, așa că am fost extrem de fericiți auzind vorbele frumoase ce s-au spus despre arta sa, aplauzele publicului, precum și interesul acestuia față de lucrări.

Concluzia

Totul s-a terminat spre ora 17.00, când și noi și artistul behăiam de foame rău de tot. Măcar noi mai îngurgitasem niște gogoși, de la o patiserie pe care o găsisem după miros. Dar palinca ardea, și cerea ceva mai consistent. Kömi ne-a organizat repede.

– Unde-i straița mea? Aici, bun. Mno, am aici slană, brânză și ceapă. Mergem la atelier, e aproape, mergem pe jos. Trebuie să cumpărăm din mers pâine și niște bere, ar merge o bere, nu?

Am ajuns cu achizițiile făcute la atelier, într-o mansardă de bloc antebelic, cu o splendidă priveliște a Bucureștiului năvălind pe geamurile mari. Într-un colț, pe jos, era o saltea, peste care era aruncată o flocată de lână, culcușul maestrului. O piesă de mobilier, nici masă nici scaun, ne servea drept suport pentru fundul pe care urma să tăiem slana. Aici a apărut marea problemă a zilei respective: Kömi nu avea nici un cuțit!

– Ce drac de ardelean ești tu, fără brișcă? a întrebat Marcel supărat.

În timpul ăsta eu cotrobăiam prin cutia de lemn a pictorului, ca unul care avea la rândul său un frate pictor. Și am găsit ce căutam! Un splendid cuțit de pictură, măricel, cu una din margini tăioasă. Am spălat vopseaua de pe el cu niște esență de terebentină, l-am spălat cu săpun(!), l-am șters cu o pânză și ne-am repezit la tăiat slană și ceapă. Brânza se rupea cu mâna, nu mai avea nimeni răbdare să o taie. Probabil a fost cea mai gustoasă masă luată vreodată între prieteni!

La întoarcerea pe tren, surpriză! – aveam același naș. Care s-a bucurat să ne vadă, ne-a întrebat de expoziție, și-a încasat taxa, și chiar ne-a dat cheia de la compartimentul său ca să ațipim puțin, cu promisiunea că ne trezește pe la Timiș.

Legătura noastră cu Kömi s-a întrerupt după ce ne-am împrăștiat în toate părțile, la terminarea facultății. După mai bine de douăzeci de ani, în epoca internetului, am descoperit că tocmai publicase o carte*. Am comandat-o și m-am bucurat de ea, savurând fiecare pagină. Kömi al meu era profesor acum, la Institutul din Cluj, învățându-i pe tinerii artiști să-și găsească drumul în artă.

Și dacă în tinerețe arăta ca un Sancho Panza neastâmpărat, acum fotografiile îmi arătau mai degrabă un Don Quijote al serioasei figuri.

I-am urmărit când și când traseul, atât cel intern cât și cel extern, bucurându-mă de reușitele lui, ca de cele ale unui vechi prieten. Două drumuri extrem de scurte în Cluj, în ultimii ani, nu mi-au permis din păcate o cât de scurtă revedere.

Dar zilele n-au intrat în sac…

*Andor KOMIVES, Tentația Paradisului, Editura Bastion / Brumar Timișoara.

Baie la comun

Băiatul freca cu osârdie la o șosetă, așezat în fața unei chiuvete din spălător. Avea în mână o bucată mare de săpun de casă, cu tentă verzuie, cu care freca părțile mai murdare ale șosetei. Tenta verzuie provenea de la faptul că mama sa punea urzici și pelin în săpun, atunci când îl fierbea în cazanul imens de tuci. Băiatul nu era fan al făcutului săpunului de casă, pentru că primea de fiecare dată sarcina să amestece în cazan, cu un băț gros de stejar. Nici când săpunul începea să se lege nu putea evada la joacă, pentru că atunci trebuia supravegheat mai atent focul. Apoi, după ce totul era gata, iar săpunul răcit era tăiat în bucăți mari, primea sarcina să pună în bidoane de plastic vrecea lichidă rămasă, pentru că urma să fie folosită pe viitor la curățatul vaselor mari din bucătărie, înnegrite de fumul focului din sobă.

La chiuveta de alături Ingineru freca la rândul lui o cantitate și mai mare de ciorapi, plus câteva jambiere. Avea mai mulți ciorapi murdari pentru că de două ori pe săptămână mergea la antrenament, iar duminica avea meciuri. Juca aripă în echipa de rugby a Universității, într-o divizie incertă ca număr. Cum doar echipele din eșaloanele superioare aveau acces la stadionul universității, unul de divizie A, băieții de la rugby își rupeau oasele pe un maidan botezat teren, fără pic de iarbă, mai mult chiar – plin de pietricele și bulgări de pământ. Așa că periodic Ingineru venea julit rău de tot, pe coate, genunchi și uneori chiar pe față. Asta nu l-ar fi făcut să renunțe în nici un caz la sportul cu balonul oval, când îi intra ceva in cap nu-l puteai face cu nici un chip să dea înapoi.

Cum de data asta nu avea săpun propriu, el se folosea de cel al băiatului. Pe care-l înhăța cu dexteritate de câte ori acesta îl lăsa jos, pe marginea chiuvetei. Urma o săpunire rapidă, energică, urmată de restituirea săpunului până nu se supăra proprietarul. Acesta îi mai dădea peste mână câteodată, în glumă, știind că asta îl irita la culme pe colegul său de cameră. În lumea căminului de băieți astfel de gesturi erau comune, împreună cu miștocăreala și ironia tăioasă. Cel care se dădea de gol că se oftică atunci când i se făceau diverse poante, devenea repede calul de bătaie al colegilor de cămin.

Deodată băieții îl văzură în oglinzi pe colegul lor Popică intrând în sala de baie. Baia avea pe un rând chiuvetele prinse pe perete din dreapta. Apoi paralel cu acestea, la vreo doi metri distanță veneau cabinele de duș, iar pe al treilea rând, dar cu intrarea printr-o ușă separată, veneau toaletele. Cabinele de duș nu mai aveau de ani de zile perdele, nefiind prevăzute nici cu uși. Așa că de cele mai multe ori dușul se făcea „la vedere", în timp ce mai schimbai câte o vorbă cu cei de la chiuvete, care se spălau sau își spălau lucrurile.

Câteodată, mai ales noaptea târziu, aveai surpriza să vezi câte o cabină de duș care primea o perdea închipuită dintr-un prosop mare, de plajă. Dacă te uitai atent, ceea ce nu se prea obișnuia, ai fi putut observa patru picioare goale pe pardoseala cabinei respective. Dacă mai întârziai prin zonă, aveai câteodată șansa să vezi cum vreun coleg ieșea din cabină împreună cu prietena sa, ambii înfășurați în prosoape mari. Băiatul avea și el pregătite tot timpul două prosoape mari, pentru orice eventualitate. Mai greu era să găsească cu ce să-l umple pe al doilea.

WC-urile aveau niște uși scurte, le lipseau 40-50 de cm din partea de jos. Cum mai toată lumea se urca cu picioarele pe vasul de ceramică, fără capac, era greu să-ți dai seama dacă o cabină era ocupată sau nu, fără să împingi în ușă. Uneori ușa avea zăvor, alteori nu, astfel că dacă împingeai mai tare riscai să-l răstorni de pe tron pe ocupant.

Popică apăruse îmbrăcat doar cu pantalonul de pijama, la bustul gol, având într-o mână hârtia igienică iar în cealaltă o umbrelă! Ignoră privirile intrigate ale băieților de la chiuvete, deschise ușa unui WC și intră calm înăuntru. Băieții dădură din cap, sugerând diverse afecțiuni ale colegului, în timp ce mâinile li se mișcau în continuare cu vrednicie.

După doar două minute în baie intră Șacalu, colegul de cameră a lui Popică, desculț și cu un lighean de plastic în mână. Buzele lui se mișcară energic, închipuind o întrebare nici măcar șoptită:

– Popică? Unde a intrat Popică?

Ingineru, care nu era prea vorbăreț de felul său, îi arată trei degete ce indicau poziția cabinei ocupate. Șacalu umplu repede ligheanul pe jumătate cu apă, se duse la a doua cabină, intră, se urcă cu picioarele pe wc și aruncă peste peretele despărțitor apa, drept în capul lui Popică. Așteptă o secundă urletul și înjurăturile ce ar fi trebuit să urmeze, dar cum nu se întâmplă nimic, cu o viteză de nedescris fugi pe lângă ei, spre hol și camera proprie. Băieții se priveau uimiți, încercând să înțeleagă logica acțiunii la care tocmai fuseseră martori.

Mai trecură două-trei minute și se auzi cum cineva trăgea apa într-o cabină. Ușa celei de-a treia se deschise, iar ardeleanul Popică ieși calm din ea, cu hârtia în mâna stângă și umbrela deschisă în mâna dreaptă. Umbrela udă, de pe care se prelingeau încă picături de apă.

– Șacalu o fost? aruncă el în treacăt întrebarea către băieți.

Două capete, mișcându-se în sus și în jos, confirmară în tăcere răspunsul.

Claudia

Cantina

Un zgomot difuz, dat de zdrăngănitul tacâmurilor și mutatul scaunelor metalice pe pardoseala de mozaic, dar și de conversațiile purtate mai mult sau mai puțin în surdină, domina fondul sonor din cantină. Când și când o voce stridentă de bucătăreasă se mai auzea în fundal:

– Mai vreau șnițele la ghișeu!

Cantina avea șapte sute de locuri, atunci când era solicitată la maximum, lucru care nu se întâmpla decât la masa de prânz. Atunci nebunia era de nedescris, iar descoperitul unui prieten undeva mai în fața cozii de la ghișeu putea deveni un eveniment epocal. Lumea era grăbită, cei mai mulți studenți venind la cantină direct de la cursuri, ca să câștige timp. Timp fie pentru a merge la sala de lectură după aceea, fie pentru a face un fotbal, fie pentru mai multă relaxare. Unii aveau ore și după amiază, deci trebuiau să se descurce cu mâncatul într-o oră, oră ce includea și deplasarea la unul dintre multele corpuri de clădire, pe care Universitatea le avea răspândite prin întreg orașul.

Dacă aveai ghinionul ca orele de după amiază să fie sus pe Colina Universității, pe lângă deplasarea din Complexul Memorandului până acolo mai aveai și plăcerea să urci un șir nesfârșit de trepte, până să ajungi la sălile de curs. Erau aproape 200 de trepte, dar unii studenți jurau că le număraseră bob cu bob și că erau 186. Exact ca la Mauthausen!

Pe colină erau și cămine, 4-5 cămine pline doar de băieți, care în vorbirea celor din căminele de pe Memorandului erau sintetizate prin abrevierea CIM. Centrul de Izolare a Masculilor! Comuniștii făcuseră Politehnică în Brașov, constrânși de dezvoltarea fără precedent a industriei orașului, dar nu se gândiseră că profilele aproape exclusiv masculine ale facultăților le vor crea probleme de socializare celor ce le urmau cursurile. Mai salvau puțin situația Mecanica Fină și Industrializarea Lemnului, dar afluxul anual de fete la aceste profile era ca o picătură răzleață de ploaie căzută în Sahara. Mai târziu s-a creat și o Facultate de Matematică, dar asta nu ajută mai cu nimic, deoarece fetele de acolo erau limitate, monotone și mărginite, după cum mărturiseau băieții.

Madam Ciorbă

În ziua aceea de luni Băiatul începea serviciu la cantină, anul său având serviciul planificat imediat după practica agricolă. Iar el fusese desemnat să stea la ruptul bonurilor din cartele, la capătul benzii ghișeului. În mod normal lucrul acesta îl făcea o bucătăreasă, fiind prea tentant pentru un student, care imediat s-ar fi apucat de șmecherii. Dar cum Băiatul ajunsese preferatul lui Madam Ciorbă, bucătăreasa veterană la cantină, aceasta îl punea la rupt cartelele, spunând cu glas tare:

– Râmnicene, stai la cartele, că eu am treabă. Am încredere în tine, pe mine cine m-a păcălit o dată, a doua oară n-o mai face! Așa că ai grijă…

Băiatul ajunsese să o păcălească fără să-și dea seama, în primul trimestru din anul întâi. Venea de la școală cu Panagiotis, colegul lui grec, cu care se împrietenise la cataramă. Luându-se cu vorba nu și-a dat seama că intrase alături de acesta, la ghișeul pentru studenți străini. Cum în România era criză alimentară, meniul studenților români avea mult de suferit. Însă studenții străini plăteau bani buni pentru cazare și masă, ei sau statele ce-i trimiteau la studii, așa că primeau mâncare sensibil mai bună. Băiatul nu se uitase la ce i se pusese în tavă, continuase să vorbească cu grecul, dăduse cartela la rupt și plecase către o masă liberă. Cartelele erau la fel și pentru studenții străini, distincția între aceștia și cei români făcând-o doar ghișeul special.

Băiatul era înalt, brunet, cu părul negru și mustață aidoma, cu nasul mare puțin coroiat, astfel că ușor putea trece drept arab sau sudamerican. Câteodată mergea la masă și cu Fausto, un costarican volubil, astfel că era și mai ușor să-l încurci. Cert este că Madam Ciorbă crezuse cu ușurință că este străin, fapt pe care băiatul a început să-l exploateze când și-a dat seama de avantaje. Astfel că un semestru întreg mâncă bine, având grijă doar să nu vorbească mai deloc când intra la bandă.

Boieria luă sfârșit în semestrul doi, când anul I de la A.R. intră de serviciu patru săptămâni la cantină, de dimineață până seara. În a doua zi Madam Ciorbă l-a găsit curățând cartofi și a scăpat o tavă din mână.

– Bine… dar tu ce cauți aici? Că voi nu faceți de serviciu la cantină!

– Ba facem, de ce nu? a întrebat băiatul, senin.

– Păi străinii n-au făcut niciodată!

– Ce străin, doamnă, a răbufnit Bilă, șeful său de grupă, râzând cu gura până la urechi. Străin de la Râmnicu Sărat, poate!

Madam Ciorbă rămase o clipă blocată, apoi puse mâinile rezemate pe șoldurile proeminente. Băiatul cunoștea poziția aceasta de la mama sa, așa că intuia cam ce avea să urmeze. Unchiul Titi, fratele tatălui său, mai bea o țuică-două câteodată la ei în curte, dar de fel n-ar mai fi plecat până nu termina sticla de un litru de pe masă. Însă când vedea că iese cumnata din casă și pune hotărâtă mâinile în șold, demara repede spre poartă, aruncând din mers: Am plecat, măi băieți! Hai c-a ieșit Sofița și a pus mânere la burcuș, nu mai e de stat.

– Deci tu m-ai păcălit pe mine cu nerușinare șase luni de zile! Și mai ești și râmnicean de-al meu, iar eu nici măcar nu mi-am dat seama, continuă bucătăreasa supărată. Să vezi ce-ți fac eu ție!

Băiatul a rămas în sinea lui cu un aer de vinovăție în seara respectivă, după ce s-a întors de la cantină. A stat puțin pe gânduri, apoi – când afară s-a întunecat bine – l-a scuturat puțin de umăr pe Bilă, care citea.

– Hai cu mine undeva, zece minute.

– Unde, mă, la ora asta? Nu merg nicăieri, nu vreau să mă mai îmbrac, că e târziu.

– Poți veni așa în trening, mergem până la căminul 10.

– De ce, fratele meu negru?

– Sunt niște trandafiri în grădinița din față, vreau să dau atacul la ei. Tu stai de șase.

– Așa da, hai!

A doua zi Madam Ciorbă s-a topit de tot trezindu-se în brațe cu un imens buchet de trandafiri, iar relațiile cu „râmniceanul ei” s-au normalizat de îndată.

Claudia

Să stai la rupt bonuri, pe lângă că era o muncă facilă, mai avea și alte avantaje. Erai plasat aproape în linie dreaptă cu scările pe care se urca la sala de mese, care era situată la etaj, în timp ce bucătăria era la parter. Așa că vedeai toată lumea care venea la masă, dar mai ales fetele, atât de puține totuși în ditamai complexul studențesc. Ți se înmulțeau brusc și „prietenii”, ceea ce nu era tot timpul la fel de plăcut, pentru că unii dintre ei încercau să profite imediat de poziția ta ca să obțină o porție în plus. Băiatul îi descuraja de obicei, prefera să-i ajute pe cei care știa că sunt în situații grele, având diverse probleme, probleme care-i obligau să-și vândă cartela, mâncând pe apucate și rar. Acestora le trimitea vorbă să vină la cantină, iar ei intrau la ghișeu și plimbau tava, la urmă înmânându-i o bucățică de hârtie mică, de mărimea unui bon, ruptă din vreun caiet. Băiatul îi dădea drumul solemn în borcan, având grijă să o facă să dispară imediat ce prindea un moment de pauză, pentru că seara bonurile se numărau și se comparau cu numărul de porții servite.

Modul în care-i vedea pe cei care urcau scările îl distra în mod deosebit pe băiat. Mai întâi zăreai creștetul capului, apoi fruntea și ochii, apoi și restul capului, iar trupul ți se dezvăluia și el treptat, de parcă respectivul era adus sus de o scară rulantă, invizibilă. Neștiindu-se observați oamenii aveau tot felul de gesturi în derulare, care îl fascinau pe băiatul prins de pasiunea de a-și observa semenii, încă de când era mic copil. Fetele mai ales, urcând câte trei-patru odată, gesticulând și râzând vesele, erau un fel de dar pentru starea sa sufletească de observator atent.

În ziua aceea de toamnă băiatul se bucura că studenții nu mai veneau la cantină în ținuta de „scandal”, cea cu care plecau la practica agricolă ce tocmai se încheiase. Reapăruseră în sfârșit fustele, blugii mulați și pantalonii de velur.

La un moment dat observă cum în capul scării apărea un chip nou. O boboacă pe care n-o mai văzuse până atunci urca încet scările. Pe unul din geamurile mari ale cantinei pătrundea o rază de soare care se oprise chiar pe creștetul ei, învăluind-o cu o lumină blândă. Fata avea părul de culoarea mierii de albine, iar lumina soarelui parcă-i adăugase o nuanță de caramel. Corpul care urmă avea forma unei amfore prelungi, asemeni statuetelor zeițelor tracice ale fertilității, pe care băiatul le văzuse într-un muzeu. Se opri derutată în capătul scărilor, după ce făcuse un pas în cantină. Încerca să se uite de jur împrejur cu

calm, sau cel puțin simulând calmul. Dar băiatul ghici imediat că era prima dată când intra în cantină și era puțin copleșită de ce vedea, neștiind încotro s-o ia.

Băiatul așteptă calm până când explorarea ei circulară ajunse la el și – zâmbindu-i discret – îi făcu semn din ochi către capătul ghișeului, de unde se lua tava și se intra la servire. Ochii ei trădară pentru o clipă surpriza, apoi îi zâmbi la rândul său, cu un zâmbet care-i topi inima într-o clipită. În continuare, aparent degajată, se îndreptă spre locul indicat și intră în rutină, imitându-i pe cei din fața sa. Pe măsură ce se apropia de el, o ușoară roșeață îi acoperea obrajii.

– Bilă, vino aici! Vezi că dispar cinci minute în sală, ține-mi locul te rog, ceru băiatul ajutorul prietenului său.

Turul

În sfârșit primi cartela ei la rupt, iar în timp ce făcea operațiunea se pierdu puțin în ochii albaștri ai fetei, spunându-i apoi cu exuberanță:

– Bună ziua! Se pare că sunteți prima dată la cantina noastră, așa că aveți dreptul la un tur privat, pe care eu sunt cel desemnat astăzi să vi-l facă. Începem cu asta, spuse el, apoi dintr-o zvâcnire sări peste banda de inox, ca și cum aceasta n-ar fi avut un metru înălțime. Luă tava de inox a fetei în mâinile sale, își așeză un prosop alb pe antebrațul stâng, apoi cu vocea unui majordom stilat spuse:

– Domnișoară, vă rog să mă urmați!

Și porni calm spre una din mesele de lângă geam, cele mai căutate de către toată lumea, dar care acum era întâmplător liberă. Fata îl urmă zăpăcită complet, nereușind să-și adune curajul ca să încerce să protesteze în vreun fel. Băiatul așeză tava astfel încât fata să fie cu spatele spre mulțimea din cantină, îi ținu scaunul până ce se așeză, apoi luă loc în fața ei. Se priviră scurt în ochi, dar suficient ca să vadă că obrajii fetei luaseră realmente foc. Obrajii aveau pometii înalți, așa cum îi plăceau băiatului, iar părul lung era lăsat liber să cadă pe umeri. Băiatul continuă să vorbească, mai rar de această dată.

– Bună, eu sunt Băiatul.

– Eu sunt Claudia, răspunse fata. Claudia K.

– Interesant nume. De unde ești din Ardeal, Claudia?

– Din Făgăraș.

– Și ai venit studentă la…

– La Industrializarea lemnului.

Pe măsură ce răspundea la întrebările banale fata își regăsi calmul și începu să se simtă mai bine.

– Ok, o să te las să mănânci acum, scuze dacă te-am inoportunizat, dar simțeam că ai nevoie de puțin sprijin. Și de altceva, chiar mai mult decât atât. Ai citit Shogunul cumva?

– Daaa! Excelentă carte.

– Ei, atunci să zicem că astăzi, în prima ta zi la cantină, când un băiat de anul IV te-a condus până la masă, ai primit o cantitate substanțială de cinste a obrazului, cum ar spune japonezii. Care te va ajuta mult în viața de complex studențesc, de azi înainte.

– Interesant! Dar băiatul de anul IV nu a pierdut cumva el din cinstea proprie a obrazului, făcând asta? replică fata, din ce în ce mai dezinhibată.

– Nu, pentru că a făcut un gest de curtoazie, iar el are suficientă cinste a obrazului acumulată pentru a o împărți și cu alții. Când vei termina prânzul și vei duce tava la debarasare, vei mai fi supusă unui test, dar să nu te sperii, pentru că o să am grijă să-l treci cu bine. Poftă bună! Sper să ne revedem curând.

Băiatul reveni la rupt bonuri, privind când și când spatele fetei așezată la masă, fată care-i stârnea o stare de neliniște greu de definit în suflet. Când văzu că se pregătește să ducă tava la debarasat, se aplecă peste ghișeu și le arătă băieților de la „karate” pumnul cu degetul mare îndreptat în sus, indicând-o pe Claudia din cap. Băieții de la karate, cum li spunea de ani și ani, erau cei care curățau resturile din tăvile metalice, în niște butoaie mari, speciale. Pentru asta își puneau mănuși lungi de cauciuc gros, apucau tava adusă de student cu stânga, o poziționau deasupra tomberonului, iar cu dreapta executau o mișcare scurtă, ca o lovitură de karate, care trimitea resturile unde le era locul.

Când nu aveau de lucru, karatiștii stăteau la o masă amplasată în capătul cantinei, lângă ușa de la debarasare, și dădeau note fetelor care se apropiau cu tăvile goale de sectorul lor. Pentru asta își confecționaseră niște cartoane cu numere puse pe mânere, cartoane care se putea roti, exact ca la tabela de scor de la unele sporturi.

Văzând semnul colegului lor, băieții își ocupară rapid locul la masa juriului. Când Claudia se apropie își luară cu toții un aer solemn, își îndreptară spatele și începură să rotească cartonașele pe suport. Apoi ridicară la unison patru de zece, cu mâinile întinse cât mai sus, ca să vadă toată cantina. Claudia, avertizată deja că se va întâmpla ceva neobișnuit, trecu cu bine momentul. Înmână tava, schiță o reverență de recunoștință către băieți, apoi se întoarse și se îndreptă spre scări cu o față calmă, de parcă în fiecare zi din viața ei ar fi primit doar note maxime pentru aparițiile publice.

Ca râia de... student

Rutina

Marți dimineață ușa camerei se deschise cu un scârțâit deranjant, împinsă puternic cu umărul, iar și Virgil intră fără să-și facă griji că ar putea să ne trezească. De obicei era setat pe un singur simțământ propriu, dominant, fără să-i treacă prin cap că cei din jur ar putea să nu rezoneze cu el. Când trânti ceva

cu zgomot lângă dulap, trei tineri tresăriră și șase ochi întredeschiși îl priviră supărați.

– V-adusei zaibăr, ne-o trânti olteanul, cu fața luminată de zâmbetul lui pișicher, care se asorta de minune cu mustăcioara subțire și claia neagră de păr creț. De parcă la ora 6 dimineața visurile oricărui student căminist erau bântuite doar de gândurile la magica licoare oltenească, din soiul adus și plantat în nisipurile Olteniei de un francuz, Albert Seibel, pe la 1895.

Ne-am întors cu toții pe partea cealaltă, încercând să mai prindem o oră de somn, până să ne trezim și să intrăm în rutina zilnică studențească. Adică spălat, îmbrăcat, alergat la cantină, înghițit un mic dejun sărăcăcios, specific ultimului deceniu din Epoca de Aur, încercat să prinzi loc în troleibuz pe scară, susținut de mâinile altor studenți, ratat, alergat două stații în pas alert până la Aro, băut din goană o cafea la ibric și la varice, opărindu-ți buzele, alergat încă o stație până la facultate, urcat scările în goana, și intrat în Marele Amfiteatru fix la un metru în spatele profului, aruncându-te în prima bancă de lângă ușă până când acesta ajungea la catedră. Dumnezeule, am făcut asta de atâtea ori, iarna și vara, încât nici nu-mi închipuiam că viața de student ar putea fi și altfel!

Când venea sesiunea și mă scotea din rutina asta, tot universul mi-era dat peste cap. În primul rând dormeam zilnic până mă săturam, mă rog asta e o expresie des uzitată, dar care e departe de realitatea acelor ani. Adevărul este că nu mă săturam de somn niciodată, deși dormeam în cel puțin două-trei reprize ziua, plus somnul de noapte. Învățatul intens avea acest efect asupra mea. După ce învățam două, maxim trei ore, trebuia să trag un pui de somn. Mă trezeam apoi, și o luam de la capăt. Bineînțeles că învățam în pat, ca să nu fiu nevoit să mă mai târăsc de la masă până în patul de sus al combinației de două paturi supraetajate, pe care-l stăpâneam de ani de zile.

Dimineața mă trezeam pe la 9.00, sărind intenționat masa de la cantină, care oricum nu-mi plăcea. Îmi făceam o cafea sau un ceai verde, din frunzulițe aduse direct din suk-urile Arabiei de către Ali, colegul căruia îi mai făceam câte un proiect, pentru 300 de lei plus o pungă mare de frunzulițe de ceai. Proiectele i le făceam împreună cu Mircea, colegul meu, cel poreclit Ingineru încă dinainte să înceapă facultatea. După ce mă dezmeticeam puțin, îmi mișcam trupul până la alimentara de pe Horia, mai bine zis de la intersecția străzilor Horia, Cloșca și Crișan. Era o alimentară mică, la parterul unei case de pe colț, și la câteva case de locuința fratelui meu mijlociu. Fiind situată într-un cartier de case aveam noroc, marfa nu se termina dis de dimineață, ca în cartierele de blocuri muncitorești.

Așa că îmi luam o franzelă proaspătă, câteva felii de parizer și un litru de lapte. Dacă laptele se termina până să ajung îmi luam un borcănel de iaurt sau de sana, din acelea cu capac de staniol argintiu. Cinci ani acesta mi-a fost micul dejun de sesiune, și nu mă săturam niciodată de el. Îmi plăcea să mușc din pâinea grozavă, să mestec parizerul întotdeauna proaspăt și care în Brașov era neasemuit de gustos, apoi să beau două trei înghițituri de lapte rece, direct din sticla de un litru cu gâtul larg. Era o sticlă celebră în epocă, pentru că mulți

oameni o foloseau drept pușculiță, tezaurizând în ea monedele de 5 lei din aluminiu, metal nemaifolosit până atunci în România pentru a bate monedă.

Pâinea din alimentară era foarte bună, avea coaja crocantă și miezul pufos. Exista pe strada Lungă o brutărie, celebră în epocă, unde se făcea nu mai puțin celebra pâine cu cartofi, mare cât roata carului. Când ne lua pofta și aveam și ceva mai bun de mâncare în cameră, făceam chetă și luam cam un sfert de pâine. O pâine întreagă costa mult, vreo 18 lei dacă nu mă înșel, dar era atât de mare că de-abia o cuprindeai cu brațele. Când aveam bani pentru această mică plăcere mă ofeream întotdeauna să merg eu să o cumpăr, lucru acceptat cu bucurie de către colegii de cameră.

Stăteam minute bune la tejgheaua deschisă a brutăriei, care te lăsa să vezi tot ce se petrecea în spatele ei: malaxorul ce amesteca cartofii fierți în cocă, cuptorul tradițional în care pâinea se introducea cu o lopată mare de lemn, precum și bătătorul, masa masivă pe care brutarul bătea pâinea. Da, da, o bătea cu bățul! Pentru ca o pâine atât de mare să se coacă bine și la interior, se ținea în cuptor până când coaja i se carboniza, pe o grosime de aproape un centimetru. Odată scoasă din cuptor, lua o bătaie de ținut minte cu bățul, până când coaja carbonizată sărea, bucăți-bucăți, de pe ea. Dedesubt rămânea alt centimetru de coajă, extraordinar de crocantă și gustoasă, iar miezul era copt perfect. După patru-cinci zile pâinea își păstra elasticitatea, nu făcea firimituri, iar gustul era același. Din acea pâine aș fi mâncat oricât.

Cornel

Deși pâinea brașoveană era de poveste, nouă ni se servea la cantină o ciudățenie, nici baton nici corn, făcut dintr-o făină nu prea grozavă, de multe ori având un gust ușor acrișor. Era mică pâinica respectivă și nu primeam decât una pentru toată masă de prânz, ceea ce era total insuficient pentru niște bărbați în devenire ca noi. Când eram o dată de serviciu la cantină aveam să fac o descoperire surprinzătoare. Cum fratele meu mijlociu lucra la Fabrica de pâine din Bartholomeu, când bucătarul șef a întrebat cine vrea să meargă cu camionul după pâine, eram deja în cabină! Nu mă speriau încărcatul și descărcatul pâinii, dar speram să-l nimeresc pe Cornel la treabă, să mai vorbim.

Am fost norocos, încărcase și se pregătea să plece cu pâine în Poiană, așteptând pe rampă să primească nota de însoțire a mărfii. În timp ce noi vorbeam, șeful de depozit a strigat tare, la șoferul nostru:

– Hei, ce ai pe comandă?

– Două mii de studenți!

Bineînțeles că am rămas perplex, auzind răspunsul. Cornel a observat, și a pufnit în râs.

– Așa se cheamă la noi pâinica aia, care o primiți la cantină. Se face special doar pentru voi, nu se livrează în altă parte, de aici numele.

– Aha, doar noi mâncăm pâine proastă în Brașov, am tras eu mâhnit concluzia.

– Lasă, că-ți dau eu câteva pâini, specialități, de o să-ți muști degetele mâncându-le dacă nu ești atent, m-a consolat frate-miu.

Biblioteca

În sesiune îmi permiteam să învăț în cameră, pentru că ai mei colegi de cameră plecau dimineața, de la cantină, direct la sala de lectură de la Biblioteca Județeană din Livada Poștei. În tot căminul rămâneam doar 4-5 neadaptați, care nu agream sala de lectură. Cerul mi-este martor că în anul întâi de facultate, înainte de prima sesiune, am încercat și eu să merg împreună cu ceilalți boboci la sală. Nu eram prea încântat de idee, amintindu-mi că în anul întâi de liceu, la internat stând, aveam un pedagog care după amiaza ne forța să mergem la sala de lectură din cămin, să ne facem acolo lecțiile. Și ne mai și păzea să nu o tulim în cameră, după ce am fi simulat deplasarea respectivă.

Așadar prima vizită la sala de lectură mi-a permis să trag niște concluzii. Unu, că nu puteai să intri și să ieși când doreai tu în și din încăpere, pentru că parchetul scârțâia, ușa făcea și ea zgomot, astfel că te trezeai țința unor priviri asasine din partea celorlalți studioși. Doi – daca te apuca tusea iar aveai parte de afurisenii. Trei – la budă trebuia musai să mergi înainte de a începe lectura. Iar dacă te lua somnul și căscai, simțeai imediat priviri disprețuitoare urmărindu-te, și te simțeai categorisit într-un mod neplăcut. Bineînțeles că asta mi s-a întâmplat mie, după nicio oră de citit, în liniștea de mormânt a sălii. Chiar, n-am înțeles niciodată asta, de ce este musai să înveți în liniște? Cert este că am tresărit speriat atunci când, după vreo trei reprize de somn chinuit pe scaun, Bilă, șeful meu de grupă, m-a scuturat ușor de umăr, spunându-mi:

– Măcrinus, hai că s-a terminat, plecăm la cantină.

A doua încercare a avut exact aceleași rezultate dezastruoase. Așa că a treia nu a mai avut loc. Și am revenit la sănătoasele obiceiuri din liceu, somn de voie și învățat în pat. Cert este că în perioadele dintre două reprize de somn, mintea mea odihnită asimila și fixa un volum de cunoștințe care altora le necesita un timp dublu. O chestie de tipologia creierului, mi-a explicat o dată un medicinist cunoscut la mare, cu care făcusem echipă ca să putem ataca o pereche de fete simpatice, care umblau tot timpul nedespărțite. Știți combinația, una înaltă și mai slăbuță, alta mai mică și mai grăsuță. Acțiunea a avut oarecum succes, medicinistul s-a căsătorit până la urmă cu una dintre ele. Eu am scăpat.

Cert este că experiențele mele de la bibliotecă n-au trecut neobservate, așa că în scurt timp prin cămin circula o butadă nouă:

– Știți de ce nu merge Măcrinus la sala de lectură?

– Nu, de ce?

– Pentru că se doarme mai comod cu capul pe pernă, decât pe masa de lemn.

Virgil

Dar să revenim la Virgil, cel sosit dimineața devreme la cămin, după ce toată noaptea se chinuise pe tren, revenind de la o nuntă din urbea natală, Vânjuleț. A prins și el o oră de somn, apoi s-a chinuit să stea cu noi la program, așteptând după amiaza ca să mai recupereze din somn.

– Măi, o pățiirău pe tren, o pățiisă știți.

– De ce, măi Virgile?

– Păi mă urcai în tren și găsii un compartiment gol. Cum eram rupt de nesomn de la nuntă, mă așezai într-un colț și mă pusei pe sforăit. Da' ce să vezi, măi? La prima stație compartimentul se umplu de o șatră de țigani, da' țigani din ăia adevărați, spoitori. Și vorbiră, și cântară, de nu mai putui să închid un ochi, fi-le-ar neamu' al dracu!

– Lasă, omule, fă un duș, bagă-te în pat și treci la somn. Dă cartela pentru diseară încoace, ți-aducem noi ceva de mâncare la cameră, tu dormi cât simți nevoia.

Zis și făcut, a doua zi Virgil avea altă față, față de om, cum glumea cu el Marcel, aiudeanul nostru. Problema este că pe seară observarăm că se scărpina cam des. A treia zi scărpinatul deja devenise o problemă. Una-două îl vedeai scărpinându-se peste tot, de la locurile uzuale până la cele mai ascunse locșoare.

– Bă, oltene, scărpinatul ăsta al tău devine enervant, îl dojeni Ingineru'. Ia du-te tu la doctor, să n-ai naibii ceva și să ne dai și nouă.

Cu ochii cârpiți de somn și cu urme de scărpinat peste tot, vineri dimineață olteanul luă drumul cabinetului medical studențesc. Când am revenit de la cantină, la prânz, l-am găsit în cameră, așteptându-ne nerăbdător. Cum ne văzu, izbucni:

– Hă, hă! Fusei la doctor. Luați de-aci! Și ne aruncă fiecăruia câte un tub de unguent, extrem de mare, cam cât două tuburi mari de pastă de dinți Supercristal (face dinții ca de cal, vorba reclamei!).

– Ce naiba-i ăsta, oltene. Ce vrei să facem cu el?

– Să vă ungeți cu el peste tot corpul. Nu vă spușii că fusei la doctor? Ha, ha! Am râie, așa mi-a zis doctorul. Râie! Și se ia! Mă tot întrebă câți suntem în cameră, și-mi dădu pentru fiecare câte un tub. A zis așa: ne dezbrăcăm de tot, ne ungem peste orice bucățică de piele, și stăm cu el pe noi 24 de ore.

– Măi, bolundule, izbucni Marcel nervos. Numai tu puteai să stai cu țiganii în compartiment, toată noaptea, fără să te muți în altă parte. Cum drac să stăm 24 de ore unși? Noi nu mâncăm, nu dormim?

– Poate mai intră în piele, mi-am dat și eu cu părerea.

– Poate, zise Virgil. Și mai spuse doctorul că după acțiune să schimbăm lenjeria de pe paturi, să o dăm la fiert. Dar lenjeria se schimbă azi, așa că ce facem? Că rămânem fără, după aia. Du-te tu Silviu și vorbește cu administratora, că ești prieten cu unguroaica, pe noi nici nu ne bagă în seamă.

– Bine, măi. O să iau lenjerie nouă, și o să o rog să ne-o lase și pe asta până luni. Apoi s-o dea la fiert, la spălătorie. Eu vă zic așa: mâine nu mergem la

cursuri. Dimineață mâncăm, apoi venim în cameră și ne ungem. Pentru prânz și seară cerem hrană rece, că se poate. Ne mai și facem niște ouă, dacă o fi nevoie. Noaptea dormim tot dezbrăcați, bine că e cald, ne învelim doar cu cearceaful. Duminică dimineață ne spălăm bine, strângem lenjeria murdară, punem una curată, și gata. Apoi îi f*tem o mamă de bătaie olteanului, că a adus năpasta asta pe noi, ce ziceți?

Bineînțeles că am avut unanimitate la mai toate propunerile făcute, mai puțin la ultima!

Rezolvarea

Zis și făcut. Sâmbătă, după micul dejun, ne-am reunit în mijlocul camerei, dezbrăcați toți în costumul lui Adam, apoi am început să ne ungem. Bineînțeles că unguentul avea un miros infect, de pucioasă. Mai mult chiar, avea particule galbene de sulf în el. După ce ne-am uns, parcă eram la mofete la Covasna, așa mirosea în camera noastră mică. Degeaba țineam geamul deschis, nici nu se simțea. Cea mai tare provocare a fost însă cum să facem să ne umplem timpul până seara. Am avut oră de citit, ținând cărțile cu delicatețe, să nu le mânjim. Am jucat ȚOMAPAN, celebrul joc pentru intelectuali, la care inginerii nu se prea îngrămădeau. Am povestit câte în lună și-n stele. Am băut și câte o bere, că nu era trecută la contraindicații în pliant. Cert este că – pe la cinci după masă – un coleg îngrijorat care a venit să vadă de ce lipsisem toți de la cursuri, ne-a găsit într-o postură interesantă. Adică jucând 66 strânși în jurul mesei, toți patru în picioare, goi, unsuroși și puțind îngrozitor. Din păcate ușile se închideau cu cheia foarte rar la cămin, nu ținea de cultura studențească să te închizi.

Într-un sfert de oră vestea s-a răspândit pe paliere:

– Băăă, ăia de la camera 5 stau toți dezbrăcați la pielea goală, unși cu ceva ce miroase îngrozitor, și joacă 66 în picioare. Iar astăzi n-au fost la cursuri deloc!

Normal că pelerinajul a început imediat, bătându-l de departe pe cel de la Arsenie Boca, din zilele noastre. Veneau câte doi-trei, pe camere, întredeschideau ușa, băgau doar capetele, și beleau ochii la noi ca la circ. Apoi unii dădeau din cap, chipurile compătimitor, alții făceau semne sugestive cu mâna la tâmplă, iar unii ne mai aruncau și câte o ironie ieftină:

– Ați jucat pe dezbrăcate și-ați pierdut toți?

– Strângeți hora, nu fiți hoți…

– V-ați apucat de șamanism?

N-am scăpat de ei, că se țineau ca râia de noi, decât după ce am pus un afiș mare pe ușă:

Taxă de vizionare – 1 leu de persoană!

He-he-hepaaa…

Întâlnirea

Vă povesteam mai sus cum ne-am tratat de râie în studenție. Doar că asta s-a întâmplat când eram deja prin anul patru. Prima încercare serioasă la care am fost supuși însă a fost alta, și a avut loc când eram boboci.

În anul întâi stăteam în cămin cu Mircea și cu Dan, cu care mă împrietenisem încă din armată. Am reușit să prindem o cameră, la ultimul etaj bineînțeles, i-am schimbat repede ușa paradită, până s-au trezit și alții să se cazeze, am mai împrumutat o masă și câteva scaune din camerele neocupate, într-un cuvânt ne aranjasem binișor. A completat echipa Moro, care făcuse armata cu noi, iar Mircea ni l-a băgat pe gât pe Cioceanu, pe care noi nu-l doream de loc, fiindcă sforăia îngrozitor.

Lui Moro îi spuneam așa pentru că atunci când îl întrebai care mai este viața lui, avea un răspuns standard:

– Care să fie? Viața lui Aldo Moro!

Partea proastă era că a trebuit să suprapunem trei paturi, lucru destul de incomod. Mă rog, paturile erau aceleași ca în armată, așa că eram obișnuiți cu ele. Când ne acomodasem cu ideea că o să stăm 5 în camera de patru, și ne vorbeam ce trebuie să mai facem ca să aducem camera la o stare acceptabilă, am auzit o bătaie la ușă.

– Intră! am urlat toți la unison.

Ușa s-a deschis încet și-n cadrul ei a apărut un tip bine făcut, nu prea înalt, având un frumos păr ondulat, cu tentă roșcată, precum și niște ochi căprui-verzui. Era încurcat rău, după expresia feței și părea că-și adună curajul ca să ne vorbească.

– Salut! Măi băieți, sunt și eu coleg cu voi, anul I la A.R. Acum am sosit și n-am mai găsit nici un loc de cazare pe nicăieri.

– Cum te cheamă? l-a luat Mircea repede la întrebări.

– David mă cheamă, David Demeter.

– Ești ungur, nu?

– Da, de la Sfântu Gheorghe…

– Cu colegii maghiari ai vorbit? Că am văzut că ei s-au grupat împreună, pe camere.

– Am vorbit, dar nu mai au locuri.

– Dar cum de nu te știm noi, unde ai făcut armata? a continuat Mircea interogatoriul.

– La Lipova.

– Aaa, de aceea, noi toți am făcut la Pitești.

– Intră, nu sta în ușă, l-am poftit pe musafir înăuntru.

– Ce ziceți, măi? ne-a întrebat Mircea.

– Păi înghesuiți oricum stăm, a zis Dan. Unde stăm 5, merge și al șaselea. N-o să lăsăm un coleg pe dinafară.

– Ascultă, David, i-am spus eu. Aici suntem 3 buzoieni și doi moldoveni. Merge și un ungur, frate. Bine ai venit! Dar o să stai la etajul doi, la cucurigu, că doar acolo ar mai încăpea un pat. Pe care te duci să-l cauți repede și ne chemi să te ajutăm să-l cari.

Și uite așa România Mare s-a reconstituit într-o cameră de cămin, de pe strada Memorandului din Brașov, cu șase paturi puse pe o parte a ei, suprapuse câte trei, patru dulapuri, o masă și 3 scaune. Dar când aveai 19 ani și porneai să cucerești lumea, amănuntele astea nu ți se păreau atât de importante.

Prima toamnă la cules de cartofi, prima sesiune chinuită și prima iarnă cu zăpadă abundentă au trecut repede. În sfârșit în Brașov a început a adia vânticel de primăvară, iar soarele a început să ne mai zâmbească, ridicându-se de după munții înconjurători. Nu știam ce vânt bătea la Brașov, așa cum le știam pe cele care băteau la Obrejița, și pe care mama le identifica fără greșeală: Crivățul, Bâltărețul, Austrul sau Vântul negru.

Indiferent de vreme însă eram toată ziua ocupat: ba pe terenul de handbal de la clubul Dinamo, jucând fotbal, ba pe terenul de baschet din complex, ba în parculețul dintre cămine, jucând volei. Cel puțin două ore pe zi băteam o minge, în aer liber întotdeauna, fie iarnă fie vară. Asta mă menținea într-o formă grozavă, nu răcisem de loc toată iarna, deși când plecam câteodată la școală, dimineața mi se lipeau nările între ele de ger ce era.

Sarabanda

Odată cu primăvara, Dan a început să arate din ce în ce mai obosit. Era palid, nu prea se mai înghesuia la mâncare și nu mai venea nici la fotbal. Se trezea greu dimineața, nu prea vroia să meargă la cursuri, în mod cert ceva nu era în regulă cu el.

– Moldovene, ce-i cu tine, nu ți-e bine? l-a întrebat Cioceanu într-o dimineață, văzând că venise schimbat la față de la baie.

– Măi, nu știu ce am, dar m-am pișat maro.

– Măi, ești nebun? Du-te frate la doctor, că nu e bine.

– Mă duc chiar azi. Luați voi condica grupei, că a rămas la mine.

După amiază, când ne-am întors noi de la cursuri, Dan își făcea bagajele.

– Ce faci, măi, unde te duci, l-am întrebat mirat?

– Mă internez, băieți. Am hepatită virală, dimineața văzusem eu că am ochii cam galbeni, trebuia să-mi dau seama, că am auzit despre asta.

– Hepatită virală? E periculoasă?

– Doctorul a zis că nu, la oamenii tineri. Dar trebuie să stau două săptămâni internat, cu regim, analize și izolat. Apropo, a zis că se ia, așa că este posibil să mă mai urmeze și alții dintre voi. Perioada de incubație este cam de două săptămâni, așa a zis.

– Mișto veste ne-ai dat, mă. Să stăm cu frica-n sân, două săptămâni. Și unde te internezi?

– La o vilă din Warthe, chiar lângă drumul spre Poiană. Puteți să veniți pe jos să mă vedeți, faceți o plimbare. Măcrinus, vezi că ți-am luat alea 4 volume din Winetou. Mi-am luat și niște rebusuri. Nu știu cum naiba o să-mi umplu timpul acolo, n-am voie să fac mișcare, doar odihnă și tratament.

– Normal că venim, mă, stai liniștit.

Ne duceam din două în două zile la Dan, ducându-i tradiționalul borcan de compot de piersici, cam singurul lucru ce-l puteai găsi în alimentara pentru a cadorisi un bolnav. Vorbeam cu el prin geamul deschis, pentru că nu aveam voie să intrăm în incintă.

După aproape două săptămâni, când Dan se pregătea să iasă, a venit rândul lui David să ne întrebe într-o dimineață:

– Măi, ia uitați-vă la ochii mei, vi se pare că sunt galbeni?

Erau, așa că a luat și el drumul vilei de contagioși din Warthe, unde s-a suprapus câteva zile cu Dan. Care s-a întors mai slab decât plecase, dar cu aptitudini îmbunătățite în ceea ce privește jocurile de cărți și table. Bineînțeles că în cămin s-a aflat povestea cu hepatita, așa că pentru câtva timp am avut liniște în cameră. Am scăpat de musafirii nedoriți și de cei care cereau lucruri împrumut, după ce le-am servit textul că microbul se ia inclusiv de pe clanța ușii, sau de pe un obiect oarecare atins de bolnav.

În schimb colegii și-au găsit o nouă ocupație, legată de posibila noastră îmbolnăvire. A început sarabanda pariurilor în ceea ce-l privește pe următorul care se va îmbolnăvi. Mai mult, ca să le fie mai comod să urmărească cota, ne-au lipit o hârtie pe ușă, unde se centralizau datele! Deseori îi auzeam cum stăteau pe hol în fața ușii noastre și comentau. Asta ne distra oarecum și ne mai îndepărta gândurile negre.

După ce și Marian și Moro au luat și ei calea exilului, pariurile s-au fixat pe ultimii doi candidați: eu și Mircea. Acesta juca volei în echipa universității, făcea câteva antrenamente pe săptămână și era într-o formă fizică de invidiat. Eu făceam zilnic două ore de mișcare, mai și mâncam pe la frații mei din oraș, și eram și eu în formă, deși eram destul de slăbuț pe vremea aceea. Așa că se ajunsese la cote alarmante. Două săptămâni după ce plecase ultimul din cameră la tratament colegii au stat mai liniștiți. Dar după aceea ne zăpăceau, pe unde ne prindeau, cu întrebarea clasică:

– Salut, cum te mai simți azi?

La baie pișoarul de lângă cel folosit de oricare dintre noi doi se ocupa imediat și respectivul utilizator trăgea – mai mult sau mai puțin discret – cu ochiul, să ne vadă culoarea urinei. Când vorbeai cu careva, acesta te privea direct în ochi, cu speranța că ceva galben va fi zărit în albul lor. Într-un cuvânt am fost urmăriți ca niște vedete pentru o vreme. După trei săptămâni, văzându-ne cum băteam mingea entuziaști și cum ne repezeam asupra mâncării de la cantină, entuziasmul pariorilor a început să scadă. După o lună hârtia de pe ușă a dispărut în sfârșit.

În schimb ne simțeam priviți cu dezamăgire de o grămadă de inși, de parcă îi privasem de ceva ce li se cuvenea, sau pe care ar fi putut să-l câștige…

Primăvara eroului

În primii ani de facultate aveam în programă, printre altele, și materia dragă inimii mele, respectiv Istoria. Era o materie care-și găsise cu greu loc printre materiile inginerești, iar asta doar pentru că putea fi un eficient instrument de propagandă. De aceea se finaliza doar cu un colocviu, practic cu o lucrare scrisă, ceea ce ne bucura pe noi pentru că însemna un examen mai puțin.

Cât am fost student la Brașov trebuie să mărturisesc că am avut șansa ca orarul să fie programat în mod nemaipomenit. Astfel că de regulă aveam șase ore pe zi, numai dimineața. Nu erau calculatoare prin vremurile respective, cu toate acestea cei ce făceau orarul erau foarte eficienți. E drept că profesorii noștri predau numai la Universitate, neavând alte joburi și nici colaborări la facultăți particulare, care nici nu existau pe atunci. Așa că era mai ușor să-i așezi și pe ei în țintarul respectiv.

La primul curs de istorie n-am ajuns pentru că încălca principiile orarului eficient: era singurul care se ținea după amiaza! Asta însemna că trebuia să alergi ca nebunul la cantină, după cele șase ore de dimineață, să mănânci în goană, apoi să fugi iar la facultate, în centru, ca să fii în Marele Amfiteatru la ora 14.30. Nu era pentru mine! Seara am luat caietul lui Bilă, să văd ce predase proful. Pe prima pagină erau doar câteva însemnări:

Emil Poenaru, fost procuror, scriitor.

Cele mai vechi urme ale locuirii spațiului carpato-danubiano-pontic.

Și atât!

– Bilă, ce naiba, n-ai notat nimic, ți-a fost lene?

– Nu, mă. Dar tipul s-a pus să ne povestească ce viață avea el când era procuror și ce mult îi plăcea. Și cum e și scriitor și vorbește domol, m-a luat un somn de muream. Mai ales că doar ce mâncasem...

– Hai, mă, că doar n-a povestit două ore.

– Două ore, nu. Dar o oră și jumătate, da! Când mai erau zece minute și-a adus aminte de lecție, și ne-a zis ceva de Hamangia și Cucuteni, pe fugă. Ce e mai fain este că nu face prezența.

– Și ce putea să vă povestească atât, mă?

– Stai, că până să mă ia somnul, ne-a spus una fainã. Ți-o spun și ție, că e tare.

Cică tipul era procuror de serviciu, în sediul Miliției, într-o duminică noapte. Se pare că acolo trebuia să fie tot timpul un procuror, ca să sprijine organul. Stătea la birou și citea o carte. Când, sună telefonul.

– Alo, bună seara!

– Bună seara!

– La miliție am nimerit?

– La miliție, spuneți!

– Tovarășe, noi suntem o echipă sportivă, aflată în cantonament în Poiana Brașov, la Hotel Sportul. Și în seara asta am mers și noi în discotecă, să bem o bere, să dansăm. Iar aici un grup de brașoveni, băuți bine, se iau de noi,

ne jignesc și ne amenință. Unul dintre ei chiar ne-a arătat un cuțit din acela cu buton. Puteți trimite repede un echipaj să-i potolească? Că ăștia vor scandal și noi nu. Mi-e să nu se lase cu sânge.

– Alo, tovarășul. Un echipaj nu o să ajungă mai repede de 40-50 de minute, că n-am nici unul la sediu, și până chem unul din altă zonă durează puțin. Nu puteți încerca să-i potoliți puțin, să-i calmați, până vin milițienii?

– Apoi noi i-am potoli de tot, dar ne este frică să nu pățim oarecșce consecințe. Plus că mâine ne bate antrenorul cap în cap, dacă află că ne-am bătut în discotecă. Dacă ne-ați da d-voastră permisiunea să-i potolim, ca oficial, ar fi altceva.

– Deci i-ați putea potoli... Stați puțin, ce echipă sunteți, că n-ați spus?

– Păi n-am apucat. Suntem echipa de rugby a clubului Dinamo.

– De rugby? Măi băieți, aveți aprobarea mea să-i liniștiți, procurorul Poenaru sunt. Dacă puteți să-i și rețineți până vine echipajul, ar fi super.

Când echipajul a ajuns la discotecă, în hol opt tipi erau stivuiți unul peste altul, în stare de adâncă inconștiență.

– Băi, chiar că-i tare și pare și adevărată. Să văd, poate vin și eu la un curs de-al omului.

Dar n-a fost să fie în semestrul respectiv, și așa am ajuns cu două săptămâni înainte de colocviu fără să știu cum arată profesorul. Mă tot rugam de băieți când mergeam pe la școală să mi-l arate și mie, să nu fac vreo gafă la colocviu. Spre norocul meu, într-o seară când ieșisem la o soplica cu amicii, Bilă îmi dădu cu cotul:

– Uite, ăla cu pălăria aia mare și lodenul ăla lung este Poenaru, uită-te bine la el.

La colocviu am scos din memorie tot ce știam și le-am suflat și amicilor, că meritau. Am luat toți note mari, eu cea mai mare, că făcusem istoria cu Belfu în liceu, care-mi era și diriginte, iar asta însemna ceva. Despre Poenaru am însă o amintire și mai interesantă. Într-o zi ne trezim cu Nelu, fratele meu mai mare, la noi în cameră, la cămin. El era pasionat de teatru, făcuse Școala populară de artă de actorie, doi ani, și ucenicea pe la Teatrul Dramatic, mai la figurație, mai la suport prin culise.

– Măi, tipilor, ia fiți atenți aici. Pe 25 este o premieră la teatru, una mai specială. Și m-a rugat Jugureanu să îl ajut să facă sală plină. Este foarte important să fie sala plină. Așa că am o propunere pentru voi. Am buzunarul plin de invitații, am și ceva bani, așa că cei care vin duminică la teatru, sunt invitați apoi la o bere. Sau vodcă, sau soplica, ce vreți voi. Eu plătesc, am primit fonduri pentru asta.

– Ce piesă este, am întrebat curios?

– *Primăvara eroului* se cheamă. E scrisă de un profesor de la noi de la universitate, Emil Poenaru îl cheamă, poate ați auzit de el.

– Ha, ha! Proful de istorie.

– Vă băgați?

– Ne băgăm!

Așa că duminică stăteam noi – cei patru studenți, împreună cu Nelu – mai în spatele sălii, îmbrăcați la costumul de examen, cu cravată la gât, că de – nu făcea să mergi la teatru îmbrăcat ca milogul. Spre surpriza noastră audiența era predominant masculină, oarecum diferit față de altă dată. Mulți dintre bărbați tunși scurt și umplând bine costumele cu mușchi. În primele rânduri ale sălii era așezată toată protipendada locală, care nu prea servea teatru de obicei. Mirați ne-am uitat pe program. Toată crema actorimii brașovene juca în piesă: Ion Jugureanu, Paul Lavric, Paula Ionescu, Virginia Itta. Trebuie să fie o piesă tare, ne-am spus.

În sfârșit se sting luminile și începe piesa. Când, stupoare! Piesa ne prezenta povestea unui tânăr revoluționar de șaisprezece ani, arestat pentru convingerile sale și închis la Brașov, în așteptarea procesului. La proces însă acest tânăr, cu ochi ca de jar, începea să-i înfiereze pe judecători, să-i denunțe ca slugile unui sistem corupt, să devină din acuzat acuzator! Actorii își rosteau replicile cât puteau și ei de convingător, dar problema era că atunci când era lansată o replică a eroului din Scornicești, unii din sală începeau să aplaude cu frenezie. Având în vedere câte tunsori scurte erau în sală, aplaudam și noi de nevoie, atenți să nu ne trădeze fețele părerea despre actul teatral ce se consuma pe scenă.

La pauză am sugerat să ne cărăm. Ușor de spus, greu de făcut. Ușile erau închise bine și păzite de niște băieți în civil.

– Nu poți să ne scoți pe vreo cale ocolită, prin spate? l-am întrebat pe frate-miu.

– Băi, ești nebun? E plin de securiști peste tot. Hai, că mai mult de 40 de minute nu mai durează. Apoi o să dau două beri, nu una. Că n-am găsit alți fraieri să-i aduc în afară de voi, așa că banii de la Jugureanu îi bem doar în cinci.

Am rezistat cu stoicism și la partea a doua. Finalul a fost apoteotic, așa aplauze nu se mai auziseră nici la Scala, nici la Balșoi. Poenaru a fost invitat pe scenă și felicitat, actorii au mimat și ei satisfacția lucrului bine făcut, pentru ei fiind mai ușor. La urma urmei asta le era meseria. Iar noi ne-am înfipt apoi la Doi cocoși, să ne mai clătim entuziasmul revoluționar.

Cum fantomele trecutului răsar din aburi de mâncare!

Infinitul circular

Hotărât lucru studenția a fost pentru mine cea mai interesantă perioadă a vieții. Nu spun cea mai frumoasă pentru că am avut și o copilărie extraordinară, iar anii de liceu nu au fost nici ei de lepădat. Dar studenția mi-a adus o situație cu totul nouă pentru mine. Mă refer aici la traiul printre semeni din aceeași categorie cu mine din punct de vedere al intelectului, oameni cu care

împărtășeai idealuri, cu care puteai vorbi despre pasiuni comune, oameni care citeau cu nesaț cărți!

Având în vedere și calitatea profesorilor, majoritatea nume de referință în domeniile lor, autori de manuale, simțeai că ai găsit mediul care ți se potrivea. Despre acești profesori ar fi multe de spus. În fiecare an de studiu erau câțiva extrem de exigenți, examenele cu ei reprezentând celebrele „cuie" din jargonul studențesc, expresia nefiind deloc gratuită, pentru că dacă nu-i tratai cu seriozitate îți băteau în cuie coșciugul carierei inginerești.

În anul I primul „cui" la noi, la Autovehicule Rutiere, era examenul de Geometrie Descriptivă, cu celebra Madam Cazacu. Profesoară care-și socotea materia ca fiind prima apărută din Big Bang-ul inițial al cosmosului, deci pe cale de consecință cea mai importantă din lume. Materia respectivă era seacă, fără prea multe aplicații practice pentru noi, iar dacă adăugăm și firea sâcâitoare a profesoarei înțelegeți de ce nu era pe lista noastră de preferințe.

Deși majoritatea dintre noi ne pricepeam în suficientă măsură la matematică ca să urmărim șirul logic al demonstrațiilor profesoarei, lipsa ei de tact pedagogic ne făcea să căscăm în mod repetat la orele de Descriptivă. Țin minte cât ne-am luptat să pricepem ceva despre abstractul concept de „linie de la infinit", demonstrația făcută de Madam Cazacu băgându-ne și mai mult în ceață. Despre această „linie de la infinit" mi-aduc aminte întotdeauna, pentru că primul meu examen din viața de student a fost cel de Geometrie Descriptivă.

Țin minte că examenul era într-o zi de 13, lucru de loc încurajator pentru moralul nostru de „boboci", era și sâmbătă printre altele, deci nu puteam să nu ne gândim la ce destinații plăcute ar fi putut să aibă ziua respectivă, în loc de a da examen la matematici. Eu intram mai la urmă la examen, datorită ordinii alfabetice folosite, așa că moralul îmi atinsese cotele cele mai de jos văzând cum ies colegii mei cu fețe livide și cu nota patru în carnet, gândindu-se la coșmarul restanței ce va trebui dată în toamnă.

Am intrat pe la ora 14.00 în sală, nemâncat, obosit de statul în picioare pe holuri, am tras biletul și surpriză: toate subiectele erau în românește și înțelegeam ce-mi cer! M-am dus în spatele sălii și m-am apucat să storc din mine demonstrațiile necesare impresionării profei, în speranța trecerii examenului din prima, speranță care mijea în sufletul meu după ce văzusem subiectele. Mai ales că nu trăsesem eu subiectul cu „Linia de la infinit", care m-ar fi trimis în toamnă fără îndoială. Cineva îl trăsese probabil și mă întrebam printre socoteli cine o fiind acela, când vocea aspră a profesoarei s-a auzit dinspre catedră:

– Cine urmează? Ah, tu S, hai să auzim ce ai de spus!

Și colegul nostru S, un tip ciudat și ca fire și ca aspect (era aproape albinos), începu un slalom neconvingător prin lumea geometriei descriptive. Dacă la primele trei subiecte a mai bălmăjit ceva, reușind chiar să scrie câteva formule pe table, la al patrulea s-a oprit într-o muțenie desăvârșită, după ce-i scrisese doar titlul pe tablă: „Linia de la infinit."

Madam Cazacu a simțit prada, l-a lăsat pe un alt coleg în mijlocul unei demonstrații cerându-i să mai scrie o formulă lămuritoare, trecând la S ca să se joace cu el, ca șoarecele cu pisica. Mai ales că nu prea își amintea să-l fi văzut pe la cursuri. L-a întrebat, l-a sucit, i-a dat elemente ajutătoare, l-a apostrofat, degeaba! N-a scos nimic de la el. Secretul liniei de la infinit a rămas nedezvăluit.

– Măi băiete, se pare că degeaba mi-am răcit eu gura un semestru cu voi, tu n-ai înțeles nimic din materia asta. Hai, poate te fac măcar acum să înțelegi cum e cu linia asta de la infinit. Ia creta și trage o linie orizontală pe tablă. Așa, du-o la dreapta. Ce, s-a terminat tabla? Nu-i nimic, du-o în continuare, treci pe perete! Treci, măi băiete pe perete, dacă așa am spus eu! Așa, du-o, du-o, nu te opri. Ai ajuns la colț? Treci pe peretele celălalt. Mergi, mergi, e bine așa. Ai ajuns la ușă? Nu-i nimic, deschide ușa și treci pe peretele de pe hol. Du-o, du-o mai departe, nu te opri până nu spun eu!

Și colegul meu S s-a tot dus cu linia de la infinit, madam Cazacu făcându-ne semn să închidem ușa și trimițând un coleg să-i ducă acestuia carnetul, unde un patru mare trona pe prima filă.

La restanța din toamnă madam Cazacu a avut surpriza ca la un moment dat, când asistenta a deschis ușa și a cerut să intre un alt student, acesta să fie S. Care – cu o cretă în mână – a intrat trăgând o linie pe pereții sălii de examen, mergând cu ea până la tablă, continuând-o pe tablă și terminând-o în mijlocul acesteia, într-un punct apăsat.

– Ce-i cu tine, măi băiete, ai înnebunit, te-o bolunzit căldura de mâzgălești pereții cu cretă? a întrebat ea surprinsă.

– Nu, doamna profesoară, dar am adus-o, așa cum mi-ați spus!

– Ce ai adus, măi, zăpăcitule?

– Linia de la infinit, doamna profesoară.

Atunci și-a amintit madam Cazacu faza din vară, cu gluma ei, și s-a pus pe un râs nestăvilit.

– Așa care va să zică, ai adus-o? Atunci de bună seama meriți un 5 pentru osteneală. Sau vei fi poftind mai mult?

– Nu, doamna profesoară, e foarte bine un 5 pentru cât am muncit. Sărut mâinile!

Și așa a trecut S examenul de descriptivă, după ce s-a gândit toată vara cum să facă asta, știind că materia respectivă nu se lipește de el orice ar face. Dar cum ulciorul nu merge de multe ori la apă, acest coleg a trebuit în curând să găsească alte modalități de promovare la celelalte examene, pentru că intelectul nu prea îl ajuta. Și a găsit fără îndoială, pentru că un an mai târziu o tipă de la Mecanică Fină – care era amanta profesorului care era „securistul” facultății – ne-a avertizat la un chef, la care băuse peste măsură:

– Feriți-vă de S și de P, amândoi sunt turnători la Securitate!

Hai să revenim însă la aspecte mai plăcute ale examenului de Geometrie Descriptivă. Când mi-a venit rândul să ies la tablă m-am descurcat binișor, așa că am ieșit din clasă cu un șapte în carnet, ceea ce ținând cont de stresul prin

care trecusem mi se părea o adevărată minune. Așa că pe la cinci seara, când ieșise din examen și ultimul din gașca noastră, am luat drumul Poienii Brașov, ca să sărbătorim reușitele.

Avram

Să nu înțelegeți de aici că ne scăldam în bani și ne permiteam să sărbătorim în Poiană, unde prețurile erau piperate. Dar evenimentul era deosebit, trebuia sărbătorit, iar petrecerea avea să aibă loc la Coliba Haiducilor, cârciumă selectă, dar unde lucra drept ospătar Avram, un prieten al fratelui meu. Avram era un tip bine, cu bărbiță îngrijită, îmbrăcat în costum medieval, cu un cuțit respectabil prins la șold, cu pălărie a la Robin Hood, ce mai – o adevărată desfătare pentru ochii turistelor. Mai ales a celor sosite de pe meleagurile nordice ale Europei. Fiind prieten cu fratele meu, Avram avea grijă să ne dea în căni de lut un vin bun și ieftin, să ne facă niște platouri haiducești, cu mici, cârnați, slană, puțin ficat fript, niște momițe și alte bunătăți, totul la un preț „nemodificat", așa că patru studenți la o ieșire lăsam cel mult trei sute de lei, pentru o masă de pomină.

Bucuria din acea seară a fost de pomină, așa că ne-am cam ciupit bine, eu unul trezindu-mă când am coborât jos din mașina de Poiană, în Livada Poștei, pe la ora unsprezece noaptea, că-mi uitasem căciula de blană rusească în restaurant. Așa că m-am întors repede cu mașina înapoi, și am revenit cu ultimul autobuz de noapte, obosit, amețit, dar victorios.

De Avram mă leagă și o altă întâmplare amuzantă din viața mea. Timp de cinci ani de facultate petrecuți în Brașov, am făcut multe chefuri în Coliba Haiducilor, fie cu colegii de facultate, fie cu frații mei care locuiau în oraș, așa că se obișnuise cu mine prin partea locului. Când am terminat facultatea și am ajuns stagiar în Dobrogea, legătura s-a întrerupt în mod brusc, fără să am timp să trec să-mi iau la revedere.

În anul 1990 m-am căsătorit la început de lună mai, după care am plecat cu proaspăta soție în voiaj de nuntă la Predeal. Era epoca sejururilor de 12 zile cu tichete de masă incluse în preț, așa că într-o stațiune prăfuită ca Predealul aveai toate șansele să te plictisești, după numai două-trei zile. Ceea ce s-a și întâmplat de altfel. Astfel că am început să ne înscriem la celebrele excursii de o zi, cu destinațiile cunoscute: Brașov, Bâlea Cascadă, Peleș etc.

Într-una din aceste excursii, cred că cea de la Bâlea Cascadă, la întoarcere am oprit să servim masa cu grupul în Poiana Brașov. Ghida ne-a prezentat puțin stațiunea apoi ne-a anunțat că vom servi masa la un restaurant cu specific românesc. Coliba Haiducilor! Am intrat și m-am așezat din instinct la masa favorită, simțindu-mă familiar printre blănurile de urs, coarnele de cerb, știuleții de porumb sau șiragurile de ardei iute atârnate din tavan. Ca orice proaspeți însurăței, eu și soția mea ne țineam de mână și ne priveam în ochi, în așteptarea mâncării.

Când colo, cine apare din bucătărie, cu platoul de lemn în mână plin de carne aburindă, și cuțitul la brâu? Bineînțeles că Avram! Care văzându-mă s-a blocat puțin, apoi a izbucnit:

– Bine, mă, da' nu ți-e rușine să dispari așa pur și simplu fără să-ți iei la revedere de la prieteni? Să pleci din Brașov fără măcar să dai un telefon, să știu și eu pe unde ai ajuns? După câte petreceri am făcut împreună?

Vă dați seama care a fost reacția soției mele, atunci când – intrând pentru prima dată cu mine într-un restaurant din zona Brașovului – a văzut cum mă tutuiesc cu ospătarii, cum ne îmbrățișăm și ne pupăm ca frații?

Uriașul meu

Prietenie cu năbădăi

Pașii băiatului se îndesiră când făcu stânga spre cantină, iar silueta familiară a acesteia îi apăru în fața ochilor. Marcel și Virgil abia se mai puteau ține după el, chiar dacă și ei mergeau cât puteau de repede.

– Cât de foame ți-este de ne alergi așa? întrebă aiudeanul. Ce drac, niciodată nu ne-am grăbit așa.

– Am vedere cu o mândră, așa că trebuie să mă mișc repede, ca să nu întârzii, le aruncă băiatul peste umăr.

– Hopa, henț! exclamă și olteanul. Noi o știm?

– Nu, că n-aveți de unde. Și nici nu-i treaba voastră.

– Așa, nu-i treaba noastră... Las' că vii tu mâine-poimâine la noi, ca să ne rogi s-o tăiem la film seara, să te lăsăm singur cu mândra.

Adevărul era că viața la cămin, unde împărțeai camera cu alți 3-4 băieți, nu prea oferea momente de intimitate. Când reușeai să-ți faci o prietenă, lucru destul de dificil într-un oraș fără alte facultăți decât cele inginerești, era sărbătoare mare. În anul întâi ținta erau fetele de la Liceul sanitar, cele mai emancipate liceence din Brașov în ceea ce privește relațiile cu băieții. Asta și pentru că studentele mai acătării nu se oboseau să se uite la bobocii care abia deschideau ochii asupra vieții de student.

– La naiba, ce gard înalt au putut să-i facă nenorociții ăia liceului, își aminti băiatul. Mi-am agățat o pereche de pantaloni acolo, sărindu-l în anul întâi, ca să intru la un Bal al Bobocilor.

Primele prietene în Brașov ale băiatului și colegilor săi de cameră, Dan și Mircea, fuseseră trei fete de anul patru de la Sanitar. Relația fusese destul de năbădăioasă, mai ales că două dintre fete erau gemene. Dar nu orice fel de gemene, ci unele care semănau ca două picături de apă. Băiatul și Dan chiar se mai consultau câteodată asupra lor, ca să fie siguri că fetele nu le trag clapa și nu se mai schimbă între ele. Cert este că în câteva luni cuplurile s-au rotit de trei ori, astfel că băiatul s-a trezit ultima dată că era prieten cu Anamaria, o

unguroaică finuță din Sfântu Gheorghe, care avea ochi de asiatică, ușor migdalați, moștenire primită probabil de la vreun strămoș peste veacuri.

Revenind la lipsa de intimitate adevărul este că Parcul Dendrologic, aparținând celor de la Silvicultură, nu putea să rezolve decât parțial această problemă. Te pierdeai ușor pe aleile sale, apoi printre copacii și tufișurile dese, dar trebuia să fii atent să nu deranjezi cuplurile care deja își amenajaseră un culcuș mai la fereală, și se ocupau de diverse studii anatomice. Lucru ce-l făcea – din păcate fără menajamente – patrula de milițieni. Milițieni care-și făceau de lucru și ei pe acolo, plini de zel, mai excitați probabil de ideea de a surprinde un cuplu de tineri în acțiune, decât de grija de a aresta ceva infractori periculoși.

Ca să îți poți rezolva problema în cămin, cu yala închisă de două ori și butonul de blocare apăsat, soluția se rezuma la următoarea ecuație:

X colegi de cameră x 4 lei = 4X lei

Deci numărul de colegi se înmulțea cu patru, cifră ce reprezenta costul unui film la oricare din cinematografele brașovene (Modern, Popular, Astra sau Patria). Când unul dintre ocupanții camerei făcea o cerere de „alarmă cu ieșire", ceilalți se consultau rapid din ochi, apoi dacă verdictul era favorabil se aliniau în șir indian, cu mâna dreaptă întinsă înainte, așteptând transferul celor 4 lei. Bineînțeles că-și încercau norocul mai înainte, aruncând și întrebări de genul:

– Dar de câte o bere nu ne dai?

– Măi, sunteți nebuni? Asta ar însemna 50 de lei cu totul, mai bine mă duc la hotel de banii ăștia. Și nu vă vine și vouă rândul, la asta nu vă gândiți?

– Bine, ca să nu zici că suntem bulangii ne mulțumim cu filmul.

Băiatul zburdă mai departe spre scările cantinei, lăsând în spate zgomotele de pe Strada Lungă. De data aceasta era vorba de prima întâlnire, până să ajungă să dea bani de film avea să mai treacă ceva timp, dacă lucrurile aveau să evolueze favorabil. De aceea era așa grăbit, pentru că nu se făcea să întârzii la prima întâlnire. Unde trebuia să te prezinți impecabil, atât ca frizură, bărbierit la sânge, cât și ca îmbrăcăminte, pentru că fetele erau atente la detalii.

La ultima întâlnire a olteanului avusese loc o întâmplare ce-i făcuse pe băieți să râdă cu hohote, de răsunase tot căminul. Acesta se pregătea să se îmbrace, după ce se bărbierise și se spălase pe cap. Spre stupoarea sa descoperise că nu are nicio pereche de ciorapi curați! Lucru firesc de vreme ce nu se învrednicise să participe la ultima acțiune de gen a camerei. Băieții detestau să spele ciorapi, așa că atunci când o făceau mergeau toți patru la baie, pentru că parcă aveau mai mult spor, discutând și glumind în vreme ce grămada de ciorapi murdari scădea încet-încet, iar cea de ciorapi curați creștea în consecință.

– Care-mi împrumută o pereche de ciorapi curați? lansă Virgil provocarea.

Băieții îi răspunseră printr-o tăcere semnificativă.

– Hai, măi, nu fiți ai dracului. Mă grăbesc tare.

Nici de această dată nu avu mai mult succes. Așa că deodată luă viteză și plecă la baie cu o pereche de ciorapi murdari. Reveni în două minute cu ei spălați de mântuială, dar storși de aproape se rupseseră. Se uită la colegi vădit nemulțumit, apoi se încălță cu ciorapii uzi. Bineînțeles că senzația de disconfort pe care i-o transmiteau nu era de loc plăcută. Îi descălță, apoi se uită disperat în jur, căutând o soluție de uscare rapidă. Zări uscătorul de păr pe care-l folosise cu douăzeci de minute în urmă, uitat pe masă. Ochii îi sticliră brusc, îl luă în mână și îl porni grăbit, apoi trase un ciorap pe corpul său lung, de parcă ar fi pus un prezervativ pe un anume organ. Apoi așteptă în picioare efectul acțiunii uscătorului, în timp ce băieții se prăpădeau de râs privindu-l.

Întâlnire de gradul trei

În sfârșit ajunseră în cantină și începură să urce scările spre sala de mese. Băiatul în față cu zece trepte, mai tot timpul întors cu fața spre urmăritori, ca să le mai spună câte ceva. Când ajunse în capul scărilor puse primul picior în sala de mese, apoi încercă să se întoarcă cu fața spre înainte, ca nu cumva să se împiedice la ultima treaptă. Deodată în fața lui se făcu brusc întuneric și băiatul se lovi de un zid albastru. Ricoșă speriat înapoi un pas, apoi păși iar repede înainte, pentru că se dezechilibrase și risca să se prăbușească cu spatele pe scări. Se trezi lipit de același zid, care nu se clintise de la locul lui. Băiatul bulversat dădu capul pe spate încet, ca într-o scenă de film trasă la ralanti, încercând să vadă unde se termină zidul. Când ajunse cu capul pe spate la maximum, fu cât pe-aci să dea drumul unui strigăt de groază. Din înalturi cobora spre el un chip fioros, desprins parcă din povestirile cu căpcăuni.

Avea o față lungă și cumva turtită în părți, un păr negru hălăciugă, o față acoperită de peri negri și cu o mustață mai mult schițată, o gură mare și doi ochi imenși, care se uitau spre el supărați. Deasupra lor două sprâncene arcuite în sus, care parcă vroiau să exprime mirarea uriașului că o gânganie atât de mică se apucase să-i țină calea. Două mâini imense, ca niște lopeți de scos pâinea din cuptor, îl apucară pe băiat de umeri și-l mutară o jumătate de metru mai la dreapta, de parcă ar fi fost un fulg. O voce ce parcă venea dintr-o hrubă adâncă îi răsună în urechi:

– No, altdat fii mai atent pe unde pășești.

Și uriașul se puse în mișcare, coborând scările tacticos. Băiatul mai rămase câteva zeci de secunde nemișcat, nerealizând încă ce i se întâmplase. Și neștiind ce era creatura gigantescă care-l mișcase de pe loc ca pe un fulg.

– Ce? Ce-a fost asta, Dumnezeule?

– Ăsta, nu asta, a fost Ghiță Mureșan, baschetbalist la U Cluj, îi răspunse Luca, un coleg ce văzuse toată scenă, fiindcă se pregătea să coboare scările când

se petrecuse întâmplarea. Omul are fix 2,31 metri. Băieții din Cluj au meci cu ai noștri, diseară. Nu-l știi?

Băiatul reuși doar să dea din cap a negație.

– Te-o cam zdruncinat, așa îi? Te cam obișnuiseși să te uiți la lume de sus, glumi Luca. Oricum, Măcrinus, a meritat să trăiesc să văd faza asta. Tu, cu capul dat pe spate la maxim, uitându-te – pentru prima dată în viața ta – la unul mult mai mare decât tine.

Capitolul V
Dobroge, țară uitată, ți-ai ascuns sufletu-n piatră

Din lumea capitalului

În anul de grație 1988, decișii să-și mai spele imaginea proastă în Occident, comuniștii români mai făceau sporadic câte o acțiune în direcția aceasta. Una din ele s-a organizat în Dobrogea, un schimb de experiență între fermierii francezi și specialiștii în agricultură români. Adică s-a organizat vizita unui grup de 10-12 fermieri din Franța, plimbați prin Dobrogea de agronomi români, ca să vadă succesele agriculturii socialiste, în lupta cu seceta și solurile mai slabe calitativ, din anumite zone din regiune.

De fapt agronomi erau mai puțini, și doar pe considerentul că fără ei chiar nu se putea, delegația română colcăind de activiști și securiști, cu ochii cât cepele și cu urechile în toate părțile. Toți îmbrăcați la costum și cravată, spre mirarea fermierilor francezi, cărora această ținută se părea că le era cam străină. Agronomii erau îmbrăcați în mod evident mai relaxat, cu cămăși cu mânecă scurtă, pantaloni deschiși la culoare, sandale cu ciorapi (sic!) și pălării de soare.

De partea cealaltă fermierii erau îmbrăcați destul de modest, în ținută de zi cu zi, excluzând orice urmă de festivism. Ce uimea la ei erau palmele mari și butucănoase, palme bătătorite de muncă, precum și fețele arse bine de soare. Din discuțiile mele ulterioare cu ei am aflat că-și efectuau singuri, ajutați doar de familie, cele mai multe dintre lucrările de la fermele lor nu prea mari. În vârf de sezon mai apelau și la angajați temporari sau sezonieri. Într-un cuvânt, oameni care se chiverniseau lucrându-și singuri pământul pe care-l stăpâneau.

În mod normal eu, ca inginer auto care lucra la firma ce căra roadele pământului de pe câmp, n-aș fi interacționat cu ei. Dar vizita lor de câteva zile s-a încheiat cu o petrecere tovărășească, organizată de politrucii specializați pe protocol, care nu lipseau din nicio organizație de partid. Cei care se ocupau de „punctul trei pe ordinea de zi”, la orice ședință de partid de nivel superior. Expresia respectivă făcuse carieră în epocă, și desemna masa – stropită din plin cu băutură – de după ședință. Era auzită des prin ședințe, când vreun hâtru propunea să se grăbească discutarea problemelor din listă, pentru a se trece mai repede la „punctul trei pe ordinea de zi”, care conținea probleme cu adevărat presante.

Organizatorii s-au agitat din plin pentru organizarea agapei, astfel încât – chiar dacă era criză alimentară în România – masa să nu-i facă de rușine. Anexele de partid din domeniul agricol și alimentar au rezolvat ușor problema. Pentru că acolo găseai de toate, dacă făceai parte din nomenclatura mai răsărită sau mai măruntă. S-a dat ordin și la Fabrica Munca, din Ovidiu, să se trimită

Pepsi din belșug, să vadă „tovarășii” din Franța că avem și noi băuturi celebre. Când totul era aproape gata, s-a descoperit o mare problemă.

Una era să-i plimbi pe francezi pe unde pofteai, însoțiți de un ghid profesionist, care le traducea, și alta era să stai la șpriț cu ei amestecați pe la mese, și să faci conversație de pahar. Astfel ca oamenii să nu se simtă stingheri și să vorbească doar între ei. În consecință a pornit vânătoarea de vorbitori de franceză. În urma căreia mă trezesc chemat la șeful de autobază.

– Ia zi, Silviule, tu ce limbi străine vorbești?

– Doar franceză, șefu’.

– Aha, franceză. Și cât de bine o vorbești?

– Păi ultima dată când am vorbit cu un francez câteva ore, pe un tren de noapte, mi-a spus că vorbesc franceza „ca un belgian”.

– Da? Asta e de bine?

– Destul de bine, șefu’. Pot să vorbesc și să scriu în franceză ușor, fac conversație, am vocabular literar și tehnic bogat.

– Bine. Dacă-i așa, mâine seară te-ai lipit de un șpriț.

– Ce șpriț, șefu’?

– Hai să-ți explic.

Și m-a pus în temă privind evenimentul în pregătire. Așa că a doua zi, la cămașă și cravată, m-am prezentat la localul unde avea loc agapa. Am fost preluat de un activist, care mi-a făcut un scurt instructaj.

– Cei ce vorbiți franceză veți fi așezați printre fermieri, ca să faceți conversație cu ei, să se simtă și ei băgați în seamă. Puteți să mâncați și să beți fără grijă, dar cu măsură, ca nu cumva să vă piliți înaintea lor. Să-i invitați să servească din bucatele de pe masă, să bea, să ciocniți cu ei, după cum le e voia.

Când i-am văzut pe fermieri cum erau îmbrăcați și cât de puțin epatau, mi-am scos pe furiș cravata și am agățat-o într-un cuier. Unde cred că este și astăzi, pentru că în urma luptelor grele date cu vinul de Murfatlar, cot la cot cu dușmanul de clasă, am plecat acasă oarecum șovăielnic.

Masa se desfășura bine, chiar dacă francezii nu înțelegeau de ce coniacul de Murfatlar, altfel foarte apreciat, le-a fost servit primul. Se mânca, se bea vin, se mai stingea cu apă, francezii fără să le amestece vreodată, românii cu clasicul șpriț de vară. Singurele sticle care rămăseseră neatinse pe masă, în fața fermierilor, erau cele de Pepsi. Din care românii se înfruptau pe cinste, fiind un produs pe care rar îl găseai. La un moment dat unul dintre ștabi, care stătea în capul mesei, s-a sesizat și a pornit telefonul fără fir. Așa că am primit ordin, prin șoapte de la un mesean la altul, să aflu de ce francezii nu pun gura pe Pepsi.

Încurcat, mă gândeam cum să fac asta fără să întreb direct, ca să nu par prost crescut. Așa că l-am luat pe departe pe fermierul de lângă mine, care-mi putea fi tată. L-am întrebat dacă mâncarea este ok, dacă mai dorește ceva, cum i se par băuturile…

– Domnule, vinul este ceva nemaipomenit. E la fel de bun ca cele pe care le beau în Franța. Apa minerală, la fel, nu știam că mai există o țară cu apă minerală atât de bună.

– Da, dar Pepsi nu ați băut, am prins eu momentul propice să lansez întrebarea.

– Pepsi? Aaa, dar nu bem noi chimicale dintr-astea americane!

Am rămas mască, după replica atât de categorică. Șeful din capul mesei aștepta răspuns, așa că am renunțat la telefonul fără fir și m-am deplasat până la dânsul, unde i-am povestit toată tărășenia. Și el și vecinii săi de masă au rămas la fel de stupefiați ca și mine. M-am întors la masă, apoi puțin mai târziu – zgândărit de curiozitate – m-am hotărât să mai aflu amănunte „din lumea capitalului". Am readus sucul în discuție, și l-am întrebat pe fermier ce bea din această categorie.

– Sucuri naturale, din fructe, mi-a răspuns dezinvolt. Dar prefer sucul de struguri, a adăugat râzând, și mi-a tras un capac peste umăr, de l-am simțit amorțit toată seara.

Ca o ironie a sorții, șase ani mai târziu mă angajam la o fabrică de Pepsi, construită în istorica localitate Murfatlar.

Hai, să trăiți!

Clișeele existente în modul de a te adresa superiorilor mi-au produs întotdeauna mari dureri de cap. Modul de a saluta un om care îți este – doar ierarhic – superior, denotă multe despre caracterul tău și modul în care percepi relația respectivă. Cel puțin așa cred eu.

În comunism era la mare preț formula: Să trăiți! Pe care unii o însoțeau uneori cu gesturi mai mult sau mai puțin schițate, menite să întărească mesajul transmis verbal. Astfel unii ridicau mâna dreaptă spre cap/căciulă/șapcă, parcă în amintirea unui salut militar, la care mâna completa verbalul. Alții efectuau o ușoară plecăciune, îndoindu-se din șale, subliniind astfel starea de inferioritate, asumată, față de interlocutor. Unii dintre ei duceau și mâinile ușor la spate, arătând ca niște elevi speriați aflați în fața profesorului examinator. Mai rar, dar din ce în ce mai rar, întâlneai salutul cu pălăria sau șapca ridicate de pe cap, amintire a unor vremuri de altădată.

Când superiorul era de sex feminin, lucru destul de rar întâlnit în comunism, în ciuda declarațiilor sforăitoare ale activiștilor despre „femeia comunistă – tovarășul nostru de drum", lucrurile o luau razna de-a dreptul. Și toate formele de salut de mai sus, erau completate cu altele de o dulcegărie sau un prost gust ce-ți făceau greață. În extrema cealaltă aveam strângerea de mâna fermă, bărbătească, ca femeia să nu se simtă tratată altfel decât bărbații.

La primul meu job din perioada comunistă, și singurul de altfel, aveam drept director general un minoritar rrom, inginer făcut pe puncte în perioada tulbure a anilor cincizeci. Nu prea știa meserie, din câte spuneau cei mai vechi în întreprindere, dar compensa asta cu un stil arțăgos și ofensiv de a se comporta, care să inspire teamă. Îi plăcea nespus când toată lumea îl saluta cu servilism, atunci când ateriza prin autobaze:

– Să trăiți, tovarășul director!

– Să trăiți, dom' director!

Când ajungeam câteodată să dăm ochi în ochi, îl salutam și eu plin de deferență:

– Vă salut!

Vedeam cum îi stă în gât adresarea, dar nu-i poți cere cuiva să te salute cum ai vrea tu, mai ales de față cu ceilalți. Așa că înghițea gălușca și mă ținea minte. Eram cumva pe lista lui neagră, mai ales că după moartea unui unchi îmi lăsasem barbă și – fiindcă începuse să-mi placă – o ținusem câteva luni. Tovarășul ura bărboșii, nu-i putea suporta. Și după ce că avea un jurist chiar în sediu, care purta barbă și pe care-l durea la bască de părerea lui, mai apărusem și eu pe eșichier.

După astfel de experiențe vă dați seama cum reacționam când – la câțiva ani după lovitura de stat din 1989 – am ajuns să lucrez într-o multinațională. Iar șefii îți cereau să li te adresezi pe numele mic, și refuzau orice formulă de politețe excesivă, care oricum știau că nu este sinceră, de cele mai multe ori. Mă rog, cu binele omul se învață repede. Problema este ce faci când, după 15 ani de multinaționale, te reîntorci în firme românești? Unde angajaților li se pare aiurea să i te adresezi unui director pe numele mic, și să nu-i spui *domn director*. Ca și cum tot respectul pe care trebuie să i-l arăți stă în adresare.

Există însă în România o regiune aparte, folclorul modern atribuind locuitorilor săi existența unui apetit deosebit în a fi șefi. Dorința de a fi șef se pare că este în sângele oricărui oltean, dacă este să ne luăm după părerile celor din alte regiuni în ceea ce-i privește. O fi așa, n-o fi așa, pentru că nu-mi place să încadrez oamenii în clișee, n-am de unde să știu. Dar este cert că în limbajul oltenesc de zi cu zi e folosită, mai mult decât în alte părți, o expresie definitorie.

Eu am făcut cunoștință cu ea prin liceu, cu totul întâmplător. Fratele meu mijlociu fusese încorporat și făcea armata într-o localitate de prestigiu internațional, respectiv orașul Tg. Cărbunești. Cum, n-ați auzit de el? Stați liniștiți, nici eu n-auzisem până în 1983. Când, împreună cu fratele meu cel mai mare, ne-am hotărât să-i facem o vizită la unitate. Singura legătură convenabilă cu respectiva localitate era trenul, iar singurul tren care reușea să împace legăturile Focșani - Tg.Cărbunești, respectiv Brașov - Tg.Cărbunești, era unul de noapte.

Am făcut joncțiunea cu fratele mai mare în respectivul tren, care ni s-a părut identic cu mai celebrul său omolog care circula pe ruta Iași-Brașov. Aceeași aglomerație nebună, același miros groaznic de picioare nespălate, de pipi și trăscău ieftin, aceiași munți de boccele și bidoane, îngrămădiți în orice locșor disponibil. Călătoria a fost un coșmar, n-am putut pune geană peste geană nici măcar un sfert de ceas. Ba, culmea, s-a mai stricat și ceva la linia ferată, de am stat mai bine de o oră într-o stație uitată de lume, unde niște grădinari destoinici moțăiau pe peron, păzindu-și maldărele de legume culese și destinate vânzării, în București presupun.

Când am ajuns la destinație era cam patru dimineața. Ce să faci până pe la 7.00, o oră convenabilă ca să mergi la poarta unității militare? Cum eram rupți

de oboseală, am ales să tragem un pui de somn pe canapelele de pe peron. Celebrele canapele dreptunghiulare din beton, pe care era fixat un grilaj de lemn. Am răsucit câte o bretea a rucsacurilor după mână, ca să nu plece neînsoțite în timp ce dormeam, și am început să sforăim. Un somn greu, fără vise, care ar fi putut continua ore întregi.

La un moment dat am început totuși să visez că mă strigă cineva. E doar un vis, mi-am spus în visul propriu-zis. Dar strigătul continua să mi se insinueze în subconștient, rostit pe un ton servil, de o voce răgușită de tabac.

– Dom' șef! Dom' șef!

Ce naiba mi-am zis, chiar mă strigă cineva. Am întredeschis cu greu un ochi, și am rămas blocat. La treizeci de centimetri de capul meu se afla o față buhăită, neprietenă cu lama de ras, de unde niște ochi sticloși mă priveau cu speranță.

– Dom' șef! N-ai să-mi dai și mie un leu, să-mi iau ceva de mâncare?

Ne-am ridicat în același timp, și eu și fratele mai mare, și se pare că neterminatul a simțit pericolul, pentru că a luat startul în trombă spre spatele gării, neajuns decât de înjurăturile noastre.

Ne-am întins oasele, ne-am frecat buimaci la ochi, și ne-am uitat la ceas. Cinci și treizeci de minute.

Alarmat de înjurăturile noastre, ce veneau din alt registru decât cel oltenesc, un impiegat de mișcare a răsărit pe peron.

– Ce s-a întâmplat, dom' șef? l-a abordat pe fratele meu.

Acesta s-a uitat urât la el și i-a răspuns:

– Mata ce învârți pe aici?

– Sunt impiegat de mișcare.

– Bine, atunci continuă să faci mișcare, i-a aruncat frate-miu, sictirit la culme.

Publicul spectator, atât cât era la ora aceea matinală, a intervenit în favoarea boschetarului.

– Lasă-l dom' șef, că e amărât și el. Strânge și el de țuica de dimineață.

N-o să vină să credeți, dar în spatele gării era un taxi. Șoferul ne-a privit fericit, ne-a ajutat cu bagajele, apoi m-a întrebat pe mine, care mă urcasem în față ca să am mai mult loc.

– Ia zi, dom' șef, unde vă duc?

Să nu uiți, Darie!

În sală oamenii începeau să intre în grupuri de câte doi-trei, impulsionați de către activiștii ce ieșiseră afară special pentru asta. Cei mai în vârstă se așezau repede mai în spate, cât mai departe de prezidiu, pe baza experienței de ani de zile. Cei tineri se plimbau ușor dezorientați prin sală, căutând un loc unde să se așeze, victimă sigură pentru organizatori:

– Haideți mai în față, tovarăși! Se și aude mai bine, iar astăzi se vor spune lucruri interesante în această sală. Poftiți!

Încet-încet circa două sute de oameni umplură sala. Erau îmbrăcați în toate felurile posibile. Directorii de IAS și președinții de CAP în general la costume pepite, pe nuanțe de gri sau maro, care aminteau prea puțin de costumele luate de activiști „pe puncte” după 1950, când hainele respective deveniseră uniformă de lucru pentru oricine avea o muncă de răspundere. Unii aveau în picioare pantofi împletiți din curelușe de piele, supremul lux în materie de încălțăminte până în 1989, de vreme ce o pereche costa până la 400 de lei. Agronomii, inginerii mecanici, contabilii și șefii de coloană abordau o ținută mai lejeră, cămăși cu mânecă scurtă, pantaloni largi și chiar și sandale în picioare. Sandale încălțate peste ciorapi asortați aiurea uneori, fără ca asta să deranjeze pe cineva. Secretarii de partid erau toți îmbrăcați la costum, cu nelipsita cravată, transpirând din abundență.

Ședința cu activul de partid din agricultura județului era gata să înceapă. Și la masa prezidiului, acoperită cu clasica față de masă roșie, începeau să se așeze activiștii din conducerea agriculturii socialiste. În mijloc rămăsese un loc gol, pe care avea să-l ocupe prim secretarul cu agricultura pe județ, care se lăsa așteptat. Bineînțeles că fără el lucrările nu puteau fi declarate deschise. Pe peretele din fundal, între imensele pânze roșii drapate în stil artistic, trona portretul tovarășului Nicolae Ceaușescu, prim secretarul Partidului Comunist Român. Comuniștii ajunseseră cu timpul să-și definească partidul drept comunist, după ce aproape douăzeci de ani după război evitaseră acest lucru, numindu-l Partid Muncitoresc. Asta pentru că în mintea țăranului român, România fiind „eminamente” o țară a țărănimii, comunist însemna bolșevic, bolșevic însemna colhoz, iar colhoz însemna confiscarea pământului și mâncare la cazan.

Teodoreanu se așezase mai pe la mijlocul sălii, pe primul scaun de lângă culoar, cu speranța că poate se va da și vreo pauză de fumat, dornic să iasă printre primii în curte, să tragă o țigară. Se uita cu interes prin sală, la oameni, la prezidiu, frământându-se și întrebându-se dacă ăsta era momentul să dea atacul decisiv. Trecuseră doi ani de când depusese cererea de emigrare în Germania și de atunci problemele se ținuseră lanț. Mă rog, problemele începuseră acum 5 ani, când fratele său, tot inginer, plecat la un congres științific afară, hotărâse să nu se mai întoarcă în România. Reușise cumva să înșele vigilența securiștilor din delegație, se urcase într-un taxi și ceruse să fie dus la prima secție de poliție. Unde depusese cerere de azil politic, ca cetățean dintr-o țară comunistă, unde drepturile omului erau doar o expresie de dicționar. După doi ani, cu sprijinul Comitetului pentru refugiați al ONU și al ambasadei RFG în România, reușise să-și aducă soția și copilul în vest.

Fratele său mai mic rămăsese însă în țară, să tragă ponoasele. Norocul său fusese că fratele mai mare ținuse secret inclusiv față de el hotărârea de a fugi, așa că anchetele Securității nu putuseră să îi arunce în cârcă vreo complicitate. Avea și șansa de a fi un inginer agronom de valoare, foarte implicat în

conducerea unui IAS desemnat fruntaș în toate întrecerile socialiste. Bineînțeles că își pierduse postul de director, dar i se permisese să continue ca inginer simplu. Oamenii îl admirau, știa meserie, era glumeț, iar după ce bea câteva pahare destul de slobod la gură. Îl porecleau Barosanul, asta și pentru că avea un fizic impunător. Înalt de peste un metru și nouăzeci de centimetri, cam la 110 kilograme, cu păr negru bogat și o mustață impresionantă. Ochii nu-i stăteau locului nicio clipă, nici pe câmp, nici la sediu, nici la restaurant.

După ce se așezase cât de cât în Germania, Teodoreanu cel mare începuse să-i trimită scrisori, îl și sunase, cerându-i să i se alăture. Nu se aveau decât unul pe altul, părinții muriseră de câțiva ani, dorul era mare. La început respinsese ideea, dar după ce văzuse ce idiot numise partidul în locul său, ca director, începuse să se oftice. Era un teleormănean agramat, care făcuse o facultate de mecanică agricolă cu chiu cu vai, și care n-ar fi știut care e botul tractorului dacă acesta n-ar fi fost indicat de volan și poziția scaunului. Condusese o oierie înainte, pe care o pusese repede pe chituci, trecuse meteoric pe la o întreprindere piscicolă, pentru ca cei ce-l protejau să-l trimită apoi la IAS-ul dobrogean, cu speranța că va face acolo pagube minimale. Teodoreanu repara din umbră multe din prostiile sale, oamenii vedeau și comentau asta, iar olteanul începuse să-l privească chiorâș și să-i facă mizerii.

Iată de ce se hotărâse în cele din urmă să ceară pașaport definitiv, pentru reîntregirea familiei. Anchetele începuseră să devină un factor cotidian în viața sa, de fiecare dată fiind întrebat dacă minți se când intrase în PCR, și cum putea să se dezică de activitatea sa politică de până atunci. I se întindeau capcane, i se înscenau provocări, dar le demonta cu abilitate, nu trăia de ieri de azi în România. Aflase cu acest prilej că dacă era foarte greu să emigrezi din România, ca membru de partid era aproape imposibil. Făcuse memorii, le trimisese la Comitetul Central, la Ministerul de externe precum și la ambasade străine. Dar degeaba! Fratele său se zbătea la rândul său în Germania, încercând să obțină sprijinul acestui stat și al ONU.

– Trebuie să faci ceva ca să fii exclus din partid, îi șoptise odată un director din minister, pe care-l întâlnise întâmplător la un eveniment din domeniu. Știu pe cineva care așa a făcut, apoi a reușit să plece.

Teodoreanu ceruse să părăsească partidul în mod voluntar, dar i se dăduse clar de înțeles că asta nu era o opțiune disponibilă. Încercase destule abateri, mai primise avertismente, dar atât. Nici gând de excludere.

În sfârșit prim secretarul sosi, își ocupă locul în prezidiu și ședința putu începe. După o scurtă introducere, fu invitat să deschidă dezbaterile cu un discurs despre tema zile. Se fandosi puțin, apoi își luă foile și se așeză la pupitru.

– Dragi tovarăși. Vom discuta astăzi despre un subiect care a cam fost acoperit de colbul uitării în ultimul timp. Ne luăm cu treaba de multe ori, cu campaniile noastre agricole, și uităm că în organigrama partidului avem un post de mare responsabilitate politică, care există în fiecare întreprindere socialistă.

Este vorba despre propagandist, tovarăși! Câți dintre voi mai aveți numiți în întreprinderile pe care le conduceți propagandiști? Și ce fac ei zi de zi?

Discursul activistului continuă în aceeași notă. Că propagandistul este întotdeauna în primele rânduri ale luptei de clasă. Că el e primul care trebuie să lupte cu ignoranța, cu delăsarea și cu automulțumirea. Că el primul va prezenta oamenilor muncii rezultatele obținute de către partid în modernizarea țării. Că va folosi toate mijloacele, audio și vizuale dacă este nevoie, pentru a populariza succesele comuniștilor din întreprindere în realizarea sarcinilor. Va fi primul care va lua cuvântul în ședințe, pentru a trasa direcția în care se vor purta discuțiile. Și tot așa vreun sfert de oră de discurs „mobilizator". Încheiat în sfârșit cu concluzia:

– Și dacă nu va reuși să înlăture, în ciuda tuturor eforturilor sale susținute, delăsarea, cârtelile, precum și atitudinile dușmănoase din comportamentul unora, îi va semnala pe aceștia organelor de partid și de stat, pentru a fi luate măsurile ce se impun! Întrebări, tovarăși, dacă sunt.

Liniștea se așternu brusc peste sală, toți întrebându-se în sinea lor ce dracu ai putea să întrebi despre propagandist și munca sa, prezentată așa de larg în discurs. În acel moment o mână lungă se ridică din mijlocul sălii, semnalând că cineva are o întrebare.

– Da, tovarășe, te rog, pune întrebarea. Cum te numești?

– Teodoreanu, inginer la CUASC Stupina.

– Foarte bine, spune.

– Tovarășe secretar, dacă am înțeles eu bine din discursul dumneavoastră, propagandistul ăsta tot un fel de **codoș** este, nu?

A doua zi Teodoreanu era în sfârșit exclus din partid, iar peste două luni primea pașaportul valabil doar dus către Germania.

Ultimii. Și cei de pe urmă?

Rutina

Autobuzul obosit frână cu zgomot, dar și cu un scârțâit ușor strident, drept în mijlocul câmpului.

– Nea Gică, să treci pe la atelier, să-ți verifice saboții, se auzi vocea șefului de coloană.

Băiatul auzea murmurul ocupanților, dar toată atenția îi era concentrată asupra a ceea ce se vedea prin parbrizul imens, ușor murdar pe la colțuri. Stătea pe locul din dreapta șoferului, așa că din doi pași ateriză pe solul prăfos, unde smocuri de iarbă pe jumătate ofilite răsăreau pe alocuri. Făcu câțiva pași pentru a se îndepărta de autobuz și de gălăgioșii săi ocupanți, apoi începu să se uite atent în jur.

În fața sa o linie simplă de cale ferată părea că vine de nicăieri și se îndreaptă spre niciunde. Șesul dobrogean se întindea cât vedeai cu ochii, fără să

fie întrerupt de prezența vreunui copac, sau măcar a unor tufișuri. În dreapta, la marginea câmpului vizual, o așezare întinsă își dezvăluia prezența. Sclipirea a ceva ce părea acoperișul unei turle de biserică, precum și mai mult ghicitul minaret de moschee, îi smulseră Băiatului un ridicat de sprâncene.

– Techirghiol, îi spuse șeful de coloană, care se apropiase între timp și-i urmărise privirea.

Techirgiol! înregistră mintea băiatului informația primită. Și gândul îi fugi la legenda citită despre măgărușul lui Techir, care – în încăpățânarea sa – dorise musai să se scalde în apa mâloasă a ghiolului. Și pe care stăpânul său, cu multe bețișuguri, se luptase timp îndelungat ca să-l scoată înapoi pe malul râpos. Pentru ca să descopere apoi că bețișugurile începuseră să-și afle leac, și nu-l mai chinuiau atât de tare. Techirgiol! Ghiolul lui Techir. Trebuie musai să merg într-o zi până acolo, își propuse băiatul în mintea sa.

Atenția i se mută apoi spre linia ferată ce se ondula pe câmpie, asemenea unui șarpe metalic ale cărui coaste îi străpunseseră acestuia pielea. Oare de ce când s-a făcut calea ferată nu s-a ales soluția unei linii drepte, care ar fi fost soluția cea mai economică? se întrebă băiatul, privind cristianele făcute de drumul de fier pe câmpia nemărginită. Când ai dealuri și munți e logic să te mulezi după relief, dar aici care o fi fost logica? Poate executantul o fi vrut să scoată mai mulți bani, lungind traseul?

Pereții laterali ridicați ai celor zece vagoane de tren ruginite, basculate într-o parte și abandonate în câmp, care permiseseră pietrei sparte să se reverse pe lângă linie, păreau gurile unui balaur care mesteca piatră, sfărâmând-o și apoi scuipând-o grămezi, în praful terenului înconjurător. Gurile le erau încă pline pe jumătate de piatră spartă adusă de departe, de la cine știe ce carieră cu nume exotic, iar acesta era motivul pentru care cei treizeci de oameni debarcau din autobuz.

Deși era sfârșit de decembrie soarele strălucea puternic pe cer, iar temperatura era de-a dreptul primăvăratecă. Anul 1989 era capricios până și în ultimele sale zile din punct de vedere al vremii. Băiatul știa bine asta pentru că întreprinderea unde lucrau cu toții se ocupa cu transportul roadelor câmpului către silozuri sau fabrici de legume și fructe. Așa că interacționau cu mulți oameni de la CAP-uri și IAS-uri, care-și plângeau la ei câteodată nemulțumirea legată de vreme și mersul ei. Niciodată însă nemulțumirea legată de vremuri. Aceasta era bine să și-o țină fiecare zăvorâtă în suflet, nu știai niciodată cu cine vorbeai și pe cine aveai în față. Turnători erau peste tot și erau ai naibii de harnici în ceea ce făceau.

Oamenii coborâseră din autobuz cam fără chef, apoi începură să descarce din acesta cazmale, lopeți și târnăcoape. Ba și vreo două răngi, groase și lungi de aproape doi metri, precum și un baros de vreo zece kilograme. Acesta era în mâinile lui Diaconiță, un șofer zdravăn, bine legat, dar care de multe ori era ținta glumelor celorlalți, pentru întâmplările despre care pretindea că i s-ar fi întâmplat, și pe care le povestea cu patos și o urmă ușoară de accent moldovenesc.

– Pentru ce ați luat rângile și barosul, întrebă Băiatul curios?

– Șefu, n-ați mai fost până acum la descărcat piatră, nu? Ușile vagoanelor astea sunt vai de mama lor, nu se deschid decât pe jumătate la basculare vagonului. Dacă le forțăm cu ranga, ajutați și de baros, se deschid ca lumea, iar atunci piatra alunecă și cade frumos lângă terasament. Iar noi muncim mai puțin, pentru că nu trebuie să aruncăm afară decât ceea ce rămâne în vagon.

Băiatul dădu aprobator din cap, bucuros că oamenii aveau experiență. Întreprinderea lor urma să construiască o mare Stație de Întreținere a Autovehiculelor în oraș, undeva spre marginea sa, către sere. Și – ca să micșoreze costurile cu ridicarea obiectivului – își folosea personalul ori de câte ori putea în îndeplinirea unor operațiuni. După ce ei aveau să descarce vagoanele cu piatră spartă, alți colegi aveau să o transporte la locul viitoarei construcții. Iar alții vor fi implicați în săparea fundației, ridicarea zidurilor, transportul cimentului și BCA-ului și tot așa. Mă rog, cu BCA-ul avea să fie cel mai ușor, deoarece fabrica era chiar peste drum de viitoarea Stație de Întreținere.

– Nea Gică, pe la cât te întorci? îl chestionă Băiatul pe șoferul autobuzului.

– Dom' inginer, pe la trei după masă voi fi aici, ca la patru să fiu la Kogălniceanu, să-i las pe băieți și să iau personalul TESA care merge la Constanța.

– Ați auzit? întrebă tare băiatul. Este opt deja, avem în față șapte ore de muncă. La ora douăsprezece vom face o pauză de prânz de jumătate de oră, apoi vom continua până se întoarce autobuzul. La treabă!

Mai bombănind, mai înjurând, oamenii se îndreptară spre vagoane. Cei cu experiență le arătară celorlalți cum să forțeze ușile să se deschidă la maxim, cu ajutorul rângilor ajutate de lovituri de baros. Totul făcut cu grijă, din lateralele vagoanelor, pentru ca masa de piatră spartă eliberată brusc să nu vină peste ei și să-i strivească. Apoi cei cu bocanci se urcau în vagon, se țineau de rama de sus a ușilor și împingeau cu picioarele în grămada de piatră, forțând-o să o ia la vale, pe podeaua metalică înclinată la treizeci-patruzeci de grade. Dacă n-ar fi fost experiența primilor, s-ar fi muncit mult la lopată și târnăcop, pentru a aduce piatra din vagon pe terasament.

La prânz cu toții se așezaseră pe unde se putuse, în bătaia soarelui neașteptat de puternic, ca să mănânce ce aduseseră de acasă în genți. Răsăriseră și sticlele de tărie și vin, pentru că șoferii – știind că este una din rarele zile în care nu se vor urca la volan – nu puteau să rateze ocazia să nu bea pe săturate.

– Unde-i sticla de amortizat? se auzea câte o voce arțăgoasă. Costa, dă-i drumul să circule, nu fi bandit!

– Mita, te dai cam mult cu săniuța, mai plimb-o și pe la noi, arunca un altul.

Amortizatul era denumirea în argou a „Rachiului de vin aromatizat" ce se vindea la magazinul din Kogălniceanu, la sticle de un litru. „Săniuța" era o vodcă la jumătate de litru, care avea desenată o sanie pe etichetă, aflată și ea la mare preț printre șoferi. Vin beau mai ales cei care stăteau la casă, aveau ceva

vie în curte, chiar și ceva bolți frumos aranjate, și făceau vin de butuc, păstrat în pivnițe.

Mâncarea și băutura îi cam înmuiaseră pe toți, așa că Băiatul lăsă să treacă un ceas până începu să-i îndemne iar la muncă. Încet-încet se ridicară și se îndreptară spre vagoane. Nu aveau motive să se grăbească prea tare, pentru că era clar că – datorită experienței celor mai în vârstă – vor termina lejer descărcatul până se va întoarce autobuzul.

Trăsnetul

În timp ce încercau să-și recapete deprinderile, la orizont se vedea un nor de praf ce se apropia cu repeziciune de ei. Norul de praf efectua manevre ciudate pe câmp, manevre care-l făcură pe Nica să exclame:

– Șefu, dementul ăla care aleargă cu camionul pe câmp spre noi e beat mangă, se vede după cum face opturi.

– Așa este, confirmă și Celea. E lovit rău, săracul.

Când ajunse la vreo sută de metri de ei, observară că Raba era condusă de un tip masiv, cu o sticlă în mâna dreaptă, geamul șoferului coborât jos de tot, iar radioul dat la maxim. În urma camionului, legată cu o șufă metalică lungă de vreo trei metri, era trasă o tablă imensă prevăzută cu două picioare metalice de țeavă masivă, care păstrau încă la extremități urmele betonului din care fuseseră smulse.

Când trecu prin dreptul lor, la vreo cincizeci de metri distanță, șoferul încetini, mută sticlă în stânga, se aplecă pe geamul cabinei și răcni la ei, cu vocea puțin împleticită:

– Bă, tâmpiților! De ce pi*da mamii voastre mai munciți? Sunteți proști? Nimeni nu mai muncește în România! Ceaușescu a fugit, mânca-mi-ar p*la! Plecați dracului acasă la voi, s-a terminat cu nemernicul!

Și își continuă drumul șerpuit, sugând din sticlă și accelerând din ce în ce mai tare.

Oamenii se uitară consternați unul la altul, neștiind ce să zică. Le era frică să comenteze strigătele șoferului beat, între atât de mulți colegi. Auziseră cu toții că la Timișoara se întâmplase ceva, că Ceaușescu se întorsese cam repede din Iran, că în București se tot organizau mitinguri de susținere pentru regim. Cei ce ascultau Europa Liberă, atât cât se putea asculta datorită bruiajului, auziseră strigătele de moarte de pe străzile Timișoarei și estimarea de mii de morți făcută de ziariștii occidentali. Dar nu puteai să comentezi asta decât acasă, cu nevasta și cei apropiați.

Băiatul locuia, de nevoie, în apartamentul unui pilot de la baza aeriană Kogălniceanu, cu care se împrietenise și care avea să-i devină naș de cununie peste numai câteva luni. Băiatul nu-l mai văzuse pe acasă de vreo două zile. Cu o seară înainte acesta venise în sfârșit acasă, spre ora zece seara. Era obosit la extrem, avea fața lividă și parcă tot sângele scurs din obraji. Ochii cu pleoapele roșii clipeau des și parcă încercau să-i evite privirea.

– Ce-i, Gigi, ce s-a întâmplat? Arăți groaznic, omule.

Gigi îl privise trist, legănându-se ușor de pe un picior pe altul, ca un student scos la tablă de un examinator sever, conștient că subiectele îi sunt străine întru totul. În cele din urmă spuse cu glas stins:

– Ne-a venit ordin la unitate, de la Milea, să tragem în demonstranți dacă încep cumva mișcări de protest și în zona noastră. Am primit muniție de război, inclusiv pentru avioane.

Acum, văzând camionul buclucaș, băiatul se gândi la cele aflate de la pilot. Șeful de coloană îi făcu semn să se tragă mai deoparte, apoi îi șopti:

– Știi ce trăgea șoferul ăla beat după el?

– Nu, ce era tabla aia?

– Tabla de la intrarea pe podul de la Agigea, de pe dreapta, cea pe care scria: Trăiască Partidul Comunist Român, forța conducătoare a întregii societăți! Ceva chiar se întâmplă, să știi.

Nu trecu mai mult de jumătate de ceas până când camionul se întoarse din nou, stârnind praful în pustie, de data asta venind dinspre Techirghiol. Șufa metalică era trasă în continuare după camion, dar tabla dispăruse. Șoferul beat păru șocat văzându-i că lucrează în continuare la descărcat piatră, așa că de data asta chiar se opri în dreptul lor și începu să răcnească din nou:

– Băăă, voi chiar n-aveți minte? Dictatorul a fugit, cu elicopterul. Lumea a ieșit pe străzi, televiziunea e a poporului. Plecați naibii acasă!

– Stai așa, zise Tănase, care din câțiva pași ajunse lângă camion și se urcă pe scară. Ce zice la radio?

Din radioul de la bord răsuna Deșteaptă-te române! Deodată muzica se întrerupse și o voce gravă anunță:

– Avem vești noi despre fuga dictatorului Ceaușescu! Se pare că elicopterul militar în care s-au urcat soții Ceaușescu s-a îndreptat către Târgoviște. După cum am mai anunțat generalul Milea s-a sinucis în această dimineață, sau a fost ucis, nu se știe exact la această oră. Generalul Stănculescu, noul ministru al apărării, a ordonat armatei să nu asculte decât de ordinele sale. Revenim cât de curând cu vești la fel de importante.

Deodată șoferii începură să strige, să se îmbrățișeze, să joace tontoroiul în praf de unii singuri, să ciocnească ce mai aveau prin sticle. În ochii tuturor erau lacrimi de bucurie, iar cuvintele se lăsau rostite cu greu. Ceea ce părea imposibil până acum cinci minute se dovedise realizabil. Omul pe care toată lumea îl ura și-l înjura în gând dăduse bir cu fugiții. În ciuda suportului fidelilor săi, purtători sau nu de epoleți. În acest timp șoferul Rabei demară din nou, învăluindu-i într-un nor de praf, obosiți dar veseli la culme.

– Șefu, Gică ăla soilește la el la Ovidiu, cu autobuzul tras mai la fereală, deci nu o să vină decât la trei să ne ia, așa cum am stabilit. Hai să plecăm pe jos!

– Păi mai avem cam o oră. Până la Agigea, mergând pe jos și cu uneltele pe umăr, cam tot atât o să facem, că sunt vreo cinci kilometri. Nu mai bine așteptăm?

– Păi nu, că uneltele n-are rost să le mai cărăm. Le ascundem aici, sub un vagon, că nici dracu n-o să vină pe aici. Mâine când revenim, le găsim aci.

Băiatul se gândi puțin, se consultă din ochi cu șeful de coloană, apoi zise:

– Bine, așa să facem.

Bucuroși, începură cu toții să se agite. Dar în momentul acela dinspre canal se ivi un nou nor de praf mișcător.

– Ăsta-i Gică, spuse șeful de coloană. Aduceți uneltele înapoi, le luăm la coloană. Că nu știu de ce, dar parcă simt eu că mâine nu ne mai întoarcem aici, în pustietatea asta.

Nea Gică apăru cu fața toată numai zâmbet, întrebându-i dacă au aflat noutățile. Îi grăbi să se urce în autobuz apoi demară în trombă. Radioul era setat la volum maxim, iar toată lumea asculta cu aviditate. Când ajunseră la pod constatară că toate lozincile de tablă dispăruseră, nu numai cea tractată de șoferul beat. Pe străzi mașinile claxonau, oamenii stăteau ieșiți afară pe la geamuri, apăruseră steaguri tricolore, era o bucurie de nedescris.

Neliniștea

– Oare ce o să se întâmple acum, îl întrebă șeful de coloană? Cine o să vină la putere? Ne trebuie un om cu coaie, care să țină lucrurile în frâu și să le dea drumul cu măsură, filozofă acesta.

– Știi ceva, întrebă Băiatul? Acum pot să-ți spun, până acum mi-a fost frică. În facultate aveam un prieten foarte bun, din Grecia. Panagiotis îl chema. Și după fiecare vacanță mi-aducea un maldăr de reviste străine, că-l rugasem asta în mod special. Nu conta că erau vechi de două-trei luni, oricum ce aflam din ele erau numai noutăți pentru noi. Prin toamna lui 1986 a venit la noi în cameră, la cămin, cu o revistă Newsweek. Și ne-a întrebat pe neașteptate:

– Cine naiba este Ion Iliescu?

– Cine, măi grecule?

– Ion Iliescu! Habar nu aveți! Uite ce zic americanii, că va veni în locul lui Ceaușescu, să conducă România.

– Ne-am repezit la revistă și – într-adevăr – articolul spunea că Gorbaciov s-a săturat de liderii staliniști din Europa de Est. Staliniști, așa îi numea în articol. Și că a dat ordin KGB-ului să pregătească înlocuitori mai maleabili, care să fie capabili de perestroika și glasnost. După care autorul articolului lua fiecare țară în parte și analiza cine este cel mai probabil succesor al actualului conducător. Iar la noi spunea că fără doar și poate va fi Ion Iliescu, care a fost mazilit pentru că l-a supărat pe Ceașcă. Dar știi ce-i foarte interesant? Că toți cei pomeniți în articol, Krenz, Mladenov sau Grosz, au ajuns la conducere la vecini. Pentru mai mult sau mai puțin timp.

– Așa scria? Și ce mai zicea de Iliescu ăsta?

– Că a fost student la ruși, unde s-a împrietenit cu Gorbaciov. Și a fost și ceva prim secretar de județ. Iar acum e pe line moartă.

– Păi dacă e prieten cu rușii, KGB scrie pe el. Înseamnă că ar trebui să-l așteptăm să apară, nu? întrebă șeful de coloană.

Așteptarea n-avea să fie prea lungă...

Veșnica minciună. Bine!

Pe Adrian l-am cunoscut prin anul 1992 cred, când amândoi ne angajasem profesori suplinitori la Liceul Auto. Care liceu constituise atunci pentru amândoi un loc de refugiu, acceptat de nevoie. Pentru mine după ce eșuasem în încercarea de a fi întreprinzător, cu clasicul butic. Eșuasem pentru că nu avusesem și eu un televizor color pe care să-l vând, iar cu banii să cumpăr o fabrică, precum Cataramă. Și nici nu mă dusese capul să cumpăr adidași din Bulgaria și să-i vând în țară, precum Copos. Adrian venea și el după eșecul unei fronde, prin care încercase să schimbe din funcția de director un securist bătrân, ce conducea asociația unde lucra.

Eu eram novice într-ale învățământului, și mă treceau încă fiori când intram în cancelarie în primele zile. El era mult mai dezinvolt, poate și pentru că știa din alte vremuri o grămadă dintre profesorii din școală. M-a simțit temător și m-a luat sub aripa sa. Nu total dezinteresat, dar cu toate acestea îi eram recunoscător. Mi-a explicat mersul lucrurilor într-un liceu și mi-a descris în cuvinte puține, dar sugestive, personajele ce se învârteau prin zonă. Când m-am familiarizat cu cancelaria și colegii, mi-am dat seama cât de corecte fuseseră descrierile plastice pe care el le făcuse fiecăruia.

Mă privea în schimb puțin mirat când vedea cât de mult mă agitam ca să-i învăț tainele meseriei pe niște tineri delăsători, din care jumătate ajunseseră la respectivul liceu la dorința părinților. Sau pentru că la redistribuire nu prinseseră un liceu mai cu știaif. Nu știa că în amintirea mea erau încă vii niște tineri ingineri, care mă învățaseră tainele electronicii și electrotehnicii în liceu, lucru pentru care le voi fi recunoscător toată viața. Veneau din producție și ne învățau lucruri concrete, nu ne vorbeau din cărți. Unul mai ales, cu perciuni mari și un nume italian, pe care noi îl porecleam Falconetti, era adorabil.

Fiind suplinitori ne fuseseră cârpite orele necesare pentru un salariu întreg după cum se putuse. Eu predam, pe lângă partea de automobile, și ceva Circulație Rutieră și Informatică. Eram pasionat de informatică, făcusem un curs pe banii mei ca să învăț ABC-ul disciplinei, așa că acceptasem cu entuziasm însărcinarea. Aveam amândoi ore și la seral, pentru că altfel nu se putea. Nouă însă ne venea ușor să predăm unor oameni care și munceau, până mai ieri lucrasem împreună cu ei în autobaze și stații de reparație.

Într-o seară aveam ore la etaj, în clase alăturate. Se înnoptase bine, iar elevii aveau obiceiul să stingă luminile de pe holuri, în speranța că profesorii vor renunța să mai vină la ore, nevoiți fiind să orbecăie pe scări. Adrian tocmai își rupsese brațul și-l avea spânzurat de gât cu o husă specială, îmbrăcat într-un ditamai ghipsul. Mergeam aproape de el, din dorința de a-l ajuta dacă se

împiedica cumva. În timp ce urcam scările pe întuneric, auzeam discuția purtată de doi seraliști, rezemați de balustrada de la etaj:

– Auzi, mă, ce-aveți ora asta?

– Automobile.

– Aha. Cu cine faceți, cu ăla care fură becuri de pe stradă?

Ăsta eram eu...

– Nu, cu ăla cu mâna din zid.

Bineînțeles că atunci când s-au trezit cu noi alături, apăruți de niciunde, le-a cam pierit entuziasmul.

Adrian folosea în viața de zi cu zi o expresie care mi s-a lipit de creier definitiv. De câte ori se întâlnea cu cineva și era întrebat ce face, răspundea invariabil la fel:

– Ce să fac? Veșnica minciună, bine!

Și avea perfectă dreptate să răspundă așa, după cum mi-a explicat cândva. Cine stă să-ți răspundă sincer că nu face bine, că nu-i merge treaba, că are probleme în familie sau că este bolnav? Răspuns ce ar aduce după sine alte întrebări, ce ar presupune dezvoltarea subiectului neplăcut, precum și dezvăluiri poate prea intime. Așa că toată lumea îți aruncă răspunsul convențional, nedătător de dureri de cap.

De Adrian mă mai leagă un lucru ce mă va însoți toată viața. El era tatăl unei fete frumoase și istețe. Pe care o creștea în stilul său, nonconformist, lăsând-o să facă alegeri și să învețe experimentând. Și lăsând-o să-l ajute atunci când repara mașini, ca și cum ar fi fost un băiat. Dar nu era băiat, iar asta-l frământa câteodată, suficient cât să-mi spună:

– Eu, dacă aș fi avut un băiat, aș fi fost extrem de fericit. Câte aș fi putut să fac împreună cu el. N-a fost să fie însă, continua un pic abătut. Când era soția însărcinată, mă tot gândeam la asta. Îi găsisem chiar și numele potrivit. Știi, numele este foarte important pentru oameni, pentru că-i însoțește toată viața, vrând-nevrând. Găsisem un nume nemaipomenit!

– Și care era acela, Adrian? am întrebat eu, nu tocmai dezinteresat, deoarece soția mea era însărcinată atunci în câteva luni.

– Care? Șerban! Uite, zi și tu, nu simți că-ți umple gura când îl pronunți? Șerrbaan! Nume de bărbat adevărat.

M-am întors acasă în acea zi, după cele șase ore de școală și i-am spus soției:

– Am găsit nume pentru copil, dacă va fi băiat.

– Da? Ce nume?

– Șerban! Ia zi, nu simți că ți se umple gura când îl pronunți?

– Ba da, sună foarte bine. Șerban Măcrineanu. Se potrivește chiar bine. Unde l-ai găsit?

– Adrian mi l-a dat! Dacă ar fi avut băiat, așa l-ar fi botezat.

Și uite așa pruncul a căpătat acest nume frumos, cu interdicția anunțată bunicilor și celorlalte rude de a încerca să producă diminutive ciudate pornind de la el.

Dar într-o zi Adrian s-a săturat de veșnica minciună de zi cu zi. Și a plecat la ceruri, tânăr încă fiind, să răspundă altor întrebări, conform tradiției.

Familia i-a dus trupul într-un cimitir din Brașovul natal, așa că n-am cum să mai aprind când și când o lumânare la mormântul său. Dar nimic nu mă împiedică să mă gândesc câteodată la el, dar și să duc mai departe replica sa, pomenindu-l:

– Ce să fac? Veșnica minciună. Bine!

Toată marfa-i în picioare!

Ciușcă

Mirosul ciorbei de burtă, acrișor și cu aromă de usturoi proaspăt zdrobit, se ridica încet din bol spre fața Băiatului. Acesta saliva copios, anticipând întâlnirea cu plăcerea. Pe o farfurioară alături, lângă smântână, se răsfățau câteva ciuști dolofane, de un verde crud. Băiatul se uită cum Nelu își dregea ciorba cu amestecul de oțet cu usturoi, apoi își trăgea propria farfurioară cu ciușcă mai aproape. După care își înăbuși un zâmbet ușor, amintindu-și ceva.

Venise stagiar în Dobrogea în 1987, iar după câteva săptămâni de muncă începuse să străbată județul, însoțind camioanele implicate în campania agricolă. Pleca de dimineața și ajungea seara pe la 21.00-22.00, rupt de foame de cele mai multe ori. Prânzul consta, cel mai adesea, într-o ciorbă de fasole și cine știe ce fel doi, servite în vreo cantină de IAS sau SMA de pe traseu.

La prima sa masă de campanie, Băiatul împreună cu vreo trei șoferi au aterizat la o cantină de SMA. S-au așezat la un ghișeu îngust tăiat în peretele bucătăriei, pe unde o bucătăreasă roșcovană scotea capul și te întreba ce vrei. Când a ajuns rândul său, Băiatul și-a luat o ciorbă de fasole și o tocăniță de cartofi, cu ceva costiță grasă prin ea.

– Ciușcă vreți? l-a întrebat roșcovana.

Ciușcă? Ce Doamne iartă-mă o fi ciușca asta? s-a întrebat el neajutorat, în mintea sa.

– Nu, mulțumesc, poate altădată, a oferit răspunsul, văzând că femeia așteaptă.

Când s-au așezat la masă, un șofer mai îndrăzneț, l-a întrebat la rândul său:

– Șefu', da ciușcă n-ați luat, nu vă place?

Băiatul l-a privit lung, apoi l-a întrebat cam nehotărât:

– Ciușcă? La ce spuneți voi ciușcă?

– Cum, nu știți ce este ciușca? a răbufnit șoferul consternat, în timp ce schimba priviri mirate cu ceilalți. Uitați, asta e ciușcă, a completat, arătându-i un ardei iute.

– Aaa, asta e ciușcă? Vreau, normal.

– Du-te, Mita și adu-i o ciușcă șefului. Dar, șefu', nu vă supărați că întreb, la dumneavoastră acolo, la Vrancea, cum îi spuneți?

– Ardei nemțesc, a venit repede răspunsul.

– Ardei nemțesc? N-am mai auzit până acum.

– Vezi? Așa nici eu nu auzisem de ciușcă.

– Am înțeles. Dar de ce nemțesc? Că doar nu-i adus din Germania.

– Știu și eu? Bătrânii satului spuneau că se cheamă așa pentru că e la fel de iute precum erau nemții la Mărășești, când au contraatacat ei la baionetă, îmbrăcați doar în cămăși și izmene.

Cablul

Nelu sorbi câteva linguri de ciorbă, cu satisfacție, mușcă din ciușca iute apoi spuse:

– Bună idee ai avut cu ciorba de burtă. Dar dacă m-ai invitat ca să vorbim de asigurarea aia de viață, să știi că tot n-am strâns bani.

– Lasă asigurarea, toate la timpul lor. Zi-mi cum merge cu cablarea.

Nelu lucra pentru o firmă de cablu, din oraș și conducea lucrările de instalare de cablu TV într-una dintre cele mai mari comune din Dobrogea. În oraș instalarea de cablu se cam terminase, cele 3-4 firme existente acoperind în mare toate cartierele. Așa că începuseră să se mute către orașele mai mici și comunele mai mari din județ. La țară costurile de instalare erau mai mari, datorită distanțelor mai mari, dar asta nu era o problemă. Costurile mai mari se transferau clienților, bineînțeles.

– Cum să meargă, mai slab acum.

– De ce?

– Păi am cablat majoritatea oamenilor cu un venit cât de cât stabil și le-am făcut abonamente. Am început să încasăm lună de lună, ceea ce este super. Mă lupt acum cu cei care ar vrea, dar n-au bani de conectare.

– Sunt și din ăștia?

– Oho, o grămadă. Acum mă lupt să-l prind pe preot. Îl știi pe popa de la noi?

– Doar din auzite. Ăla care s-a bătut cu primarul, într-o noapte, când s-au întâlnit în curte la o vădană pe care o frecventau amândoi?

– Ăla! Dar asta e cea mai puțin de băgat în seamă fapta pe care a făcut-o. Tot îmi spune că n-are bani pentru conectare. Tipul e un personaj. E mort după filme porno, așa că l-am momit:

– Hai, părinte, să-ți trag cablu! 24 de canale, care de care mai frumos.

– N-am bani, fiule, merge prost treaba.

– Hai, părinte, că găsești mata de undeva, un botez, o înmormântare, ceva. Hai că am și 2 canale cu bidigheală.

– Cum, ai și din alea? Și tocmai acum n-am bani, fir-ar al dracului de treabă!

– Hai părinte, fă rost de undeva. Două milioane jumate și gata.

– Nu pot! Nu pot, de unde să fac? Tu nu te uiți prin sat? Toată marfa-i în picioare!

Oarecum manager...

Prin 1997, sătul de atâta Pepsi și Prigat, am sărit gardul la altă multinațională. Visam de mult să lucrez în domeniul financiar, cam de pe vremea când citeam în revista Lumea articolele lui Ilie Șerbănescu, și mai aflam cum e situația „în lumea capitalului". Așa că m-am luat de asigurări de viață, la singura firmă de profil vrednică de acest nume din țară. Lucram în paralel la început, dar când într-o singură zi am câștigat din asigurări mai mult decât salariul lunar de la israelienii ce administrau franciza de sucuri, m-am hotărât să trec cu arme și bagaje la asigurări.

Zis și făcut, am calculat în așa fel preavizul încât să fac și eu un Crăciun liniștit acasă, știut fiind că la distribuția de sucuri cel mai mult se muncește de sărbători, pe care le petreci mai mult la serviciu. În ianuarie, datorită unor circumstanțe deosebite, mă trezesc chemat la șeful de agenție, care-mi propune să preiau conducerea unei echipe de vânzări, alta decât cea din care făceam parte. Adică să devin Unit Manager, conform titulaturii practicate în firmă. Rămân surprins, și-i spun lucrul acesta:

– Bine, dar acolo e cel puțin un om mai potrivit decât mine s-o preia.

– Stai liniștit, întâi i-am propus Mădălinei, dar a refuzat, mă informează șeful.

– În cazul ăsta, mă interesează. Știi că mi-am dat demisia de la Pepsi, ca să mă ocup numai de asigurări.

– Ok. Am bătut palma, atunci! De azi ești Unit Manager la această echipă.

Seara îi spun consoartei despre oportunitatea oferită și acceptată, și-i mai liniștesc temerile legate de renunțarea la un serviciu cu salariu fix, chiar dacă mizerabil. Vorbim de anii 1994-1997, când inflația era cât casa, ajungând și la 90% pe an, iar salariul era în lei și se indexa cu 10-15% pe an.

Locuiam la soacră atunci, iar camera în care dormeam avea geamul spre curte. Într-o duminică dimineața dormisem până mai târziu, obicei păstrat din moși-strămoși. Mă trezisem, dar mi-era lene să mă ridic din pat. Sub geamul meu, în curte, era o canapea din lemn, pe care luaseră loc soacra mea și o cumnată a sa. Veniseră de la biserică și – soare fiind, și nu prea frig – beau cafeaua afară, mai povestind de ale lor. Două femei simple, cu destul de puțină carte, dar cu extraordinar de mult bun simț. Fără să vreau îmi aud numele, așa că devin brusc atent.

– Auzi, Mărioară, ce spui că l-au făcut pe Silviu, acolo la servici? că la biserică vorbeai încet și n-am prea înțeles.

– Măi, Bia, l-au făcut… , l-au făcut…

– Păi zi, ce l-au pus acolo?

Soacra mea, aromâncă născută pe alte meleaguri, căreia și unele cuvinte mai tehnice din română îi creau dificultăți, căuta să-și aducă aminte titulatura în engleză, aflată de la soția mea. Dar chip și pace să reușească. Așa că în cele din urmă rezolvarea a venit, printr-o inspirație de moment, spusă într-o suflare:

– L-au pus… un fel de director!

Am râs înăbușit, dar am râs cu hohote seara împreună cu soția, când i-am povestit. De atunci am rămas cu titulatura asta, pe care mi-am pus-o și la profilul de FB, și care cred eu că descrie admirabil situația mea. La un moment dat am vrut să-mi comand și niște cărți de vizită cu această titulatură, așa de mult îmi place.

Je suis manager!

Ca să continuăm seria cu „un fel de director", o să vă mai povestesc o scurtă întâmplare. Era prin 2008, când – obosit de 15 ani de multinaționale – m-am hotărât să mă mut la o firmă mică, românească. Nici nu m-am instalat bine, că îl văd pe patron supărat.

– Ce-i, A, de te tot văd supărat?

– Ce să fie? Avem un agent la Buzău, unul B, care nu depune banii la timp, îi ține cu lunile. Acum are peste 6000 de euro să ne dea și n-are nici un gând. Noi am depus banii ăștia la asigurători, ca să nu ne trezim cu daune și să suferim regres din partea lor.

– Și vinde mult omul asta, cât de important este pentru firma ta?

– Nu vinde extraordinar, aș scăpa de el și mâine, dar rămân cu gaura.

– Aha! Nu vrei să-i facem o vizită, poimâine, la Buzău? Mă introduci pe mine ca noul director, care nu vrea să preia gestiunea cu găuri în ea, și taci. Dar taci! Asigură-te că poimâine e acolo și nu ne lasă cu ochii în soare.

Și așa m-am dus în vizită la Buzău, unul din orașele copilăriei mele. Domnul B ne aștepta îngândurat, mai ales că venisem și cu o colegă care să facă un punctaj. Patronul m-a prezentat, eu am dat mâna și m-am uitat urât la el. Vreo două ore, cât a durat punctajul, n-am făcut decât să-l urmăresc cu privirea, încruntat, pe domnul B. Atmosfera era de-a dreptul apăsătoare. La un moment dat omul îmi spune, deja nesigur:

– Ies și eu să fumez o țigară. Nu plec! adăugă, speriat că aș fi putut crede că o șterge.

Punctajul odată terminat, am convenit suma, apoi am întrebat sec:

– Ce facem? Vreau să plec cu banii la Constanța.

– Aaaa, stai puțin, să dau niște telefoane, să văd ce pot strânge.

După 5 minute plecă, lăsându-ne la birou. A revenit după vreo două ore cu mai bine din jumătate din sumă și cu o tăntică cam la 35-40 de ani.

– Uite, A, am strâns o parte, plec după restul. Dar vreau să vă spun ceva: eu vreau să lucrăm în continuare, sunt foarte mulțumit de colaborarea cu voi. De aceea vă propun ceva, fiindcă știu că nu mai aveți încredere în mine. Firma mea o va prelua d-na Nicoleta, aici de față, ea o va administra, eu nu mă mai amestec. Vă las să vorbiți cu dânsa, până mă întorc cu restul de bani.

Am făcut schimb de cărți de vizită cu d-na și am trecut la discuții.

– Știți, domeniul asigurărilor este mai delicat, ați mai lucrat, aveți ceva experiență?

– Nu, dar cât de greu poate să fie? Eu acum conduc o firmă cu 8 angajați, să știți.

– Nu vă supărați, dar ce profesie aveți? Pe cartea de vizită scria Administrator.

–*Eu, domnul Silviu, sunt manager de profesie!*

Ta na na! Trebuie să recunosc că am rămas puțin fără aer.

– Manager? Ați terminat la Valahia probabil?

– Da! Dar, vaiii, de unde știți?

– Am dedus, doar acolo se pregătesc cu adevărat manageri, din câte știu eu.

Recunosc că n-am mai putut conversa cu d-na manager și m-am concentrat pe problemele curente. Pe la ora 16.00 domnul B ne dădea și restul de bani, scuzându-se că nu găsise decât euro. Ne-am despărțit în termeni călduroși de tandemul N&B, convins că va continua să colaboreze cu noi pe aceleași coordonate.

A doua zi, la ora 9.00, am scris rezilierea contractului de agent, am înregistrat-o, și le-am trimis-o pe email.

Fără chitantza?

Prima firmă străină la care am lucrat după 1989 îmbutelia pepsi, sub franciza producătorului american. A fost și prima dată când a trebuit să colaborez la muncă cu oameni de diverse nații: evrei, olandezi, scoțieni, cehi sau nemți. Am făcut-o cu interes, de la fiecare învățând câte ceva. Cum asta se petrecea prin 1994-1997, beneficiez încă de experiențele de atunci. O să vă relatez pe scurt câteva, să vă convingeți că erau extrem de interesante, și atunci și acum.

În primul rând a trebuit să montăm o fabrică nouă. Nouă este un fel de a spune, majoritatea utilajelor fuseseră casate și aruncate de alții, prin diverse colțuri ale Europei. De unde israelienii cu franciza le adunau, uneori gratis, și le expediau în România. TIR-urile soseau și aruncau în curte, la propriu, maldăre de fiare. Își permiteau asta, pentru că descoperiseră rețeta după care poți face din rahat bici! Rețeta era simplă: iei un inginer olandez atins de geniu, care de 25 ani monta doar fabrici de sucuri și bere, îl plătești bine și-i ceri să facă din fiarele respective o fabrică.

Numele lui era Wim, și cu ajutorul său mi-am perfecționat puțina engleză învățată din filme. Și m-am perfecționat și ca inginer, urmărindu-l cum rezolva probleme aparent insurmontabile. Wim avea un fel foarte direct și aplicat de a ataca problemele. Când ne-a sosit mașina de spălat sticle, aruncată recent de o fabrică de bere cehă, ea lucrase deja 25 ani. Pe fundul cuvei principale erau 30-40 de cm de sodă caustică pietrificată. Dar pietrificată rău de tot. Noi ne uitam

disperați la ea, incapabili să găsim o soluție să o îndepărtăm. Wim în schimb, după ce a inspectat utilajul, a spus calm:

– Să vină băiatul de la aprovizionare.

Acesta s-a prezentat repede, cu agenda și pixul în mână.

– Marian, ne trebuie un pickamer și două măști de gaze. Și niște șorțuri și mănuși de piele. Plus două perechi de bocanci.

În cinci zile de spart cu pickamerul, cu masca pe față, doi oameni – lucrând cu schimbul – au ajuns la fundul de metal al cuvei.

Altă dată, specialiștii de la Aversa, firma „celebră" de la care cumpărasem 3 pompe mari, întârziau să vină să le monteze. Trecuse o săptămână de când ne mințeau. Le-am fi montat noi, că nu era mare filozofie, dar pierdeam garanția. La ultimul telefon dispecera lor s-a scăpat că cei doi meșteri lucrează în altă parte, la o linie de îmbuteliat alcool, în Topologul de Tulcea.

– Joi termină, vineri se întorc la București, iar luni vor fi la Constanța, după prânz.

Îi traduc lui Wim și omul începe să înjure în limba lui de baștină. Era miercuri după-masă.

– Mâine mergem la Topolog, îmi spune. Plecăm astfel încât să fim acolo pe la 11.00. Îi luăm pe meșteri cu noi, iar când termină treaba îi va duce Marian cu mașina la București.

A doua zi am ajuns să văd și eu Topologul, sat situat într-un ambient foarte frumos, cu aer de munte, nu de șes dobrogean. Muncitorilor bucureșteni le-am servit-o că șefii au fost de acord să vină direct la noi, și că vor fi duși acasă cu mașina. Au dat mărunt din buze, dar cum telefoane mobile nu erau pe vremea respectivă, nu ne puteau verifica. La 13.00 eram la Basarabi, la fabrică, la 18.00 terminaseră treaba. La ora 22.00 beau bere la ei acasă, în București.

Wim gonise ca nebunul, și la dus și la întors, se credea pe autostrăzile europene.

– Las-o mai încet, i-am zis, că mai sunt radare pe traseu.

– Radare? Nu-mi spune mie de radare! În fiecare week-end, când merg la București, plătesc câte o amendă, fie la dus, fie la întors. 250 lei! Țară comunistă, unde polițiștii stau la pândă, ascunși ca hoții! Și știi ce? sunt aceeași de fiecare dată. Cred că-mi știu orarul deja.

– 250 de lei pe săptămâna? Ești tare, Wim! De ce nu le dai lor ceva, să te lase în pace?

– Cum adică?

– Adică pui 50 de lei în acte, când le dai, și le spui „fără chitanță". Ei bagă banii în buzunar, îți dau actele, și te duci într-ale tale.

– Ești nebun? Vrei să mă aresteze? Să ajung la pușcărie? Cum să dau mită la poliție? La poliție, nu înțelegi?

– Ba da, dar tu nu înțelegi. Cum ai zis mai devreme, țară comunistă? Așa este, deci trebuie să te adaptezi. Ei se bucură mai mult la mită decât la amendă, care merge la bugetul de stat. Din mită își fac case, își iau mașini scumpe. O

parte o dau mai departe șefilor, bineînțeles. Că dacă nu dau, or să stea în intersecție în București și or să dirijeze traficul pe căldura cea mai mare.

Wim se uita la mine ca la un nebun, bineînțeles.

– Nu știu cum poți vorbi despre asta așa de calm. Asta e mafia, ce spui.

– Așa este! În România cea mai mare mafie este cea din poliție și justiție, obișnuiește-te cu ideea asta.

Trecuseră vreo două săptămâni de la întâmplare și într-o luni dimineață îl așteptam pe Wim de la București, să facem probe la mașina de îmbuteliat. Mașina respectivă slujise credincios firma Pepsi, începând cu anul 1965! Când fabrica Munca din Ovidiu se asociase cu rivalii de la Coca Cola, după revoluție, fusese pensionată, dar acum i se oferea o nouă viață. Wim întârzia, lucru de mirare pentru el. În sfârșit apare în trombă, coboară din mașină transpirat și roșu la față, își pune halatul și face scurta ședința de început de săptămână. Înainte însă ne spune cu glas ciudat:

– Nu mă simt prea bine azi, știți de ce? Iar m-au oprit nenorociții ăia cu radarul, îmi venea să-i omor văzându-le rânjetele de pe față.

– Și? Iar 250 de lei?

– Stați să vedeți. În timp ce le dădeam actele, parcă m-a apucat nebunia și n-am mai gândit. Am pus 50 de lei pe talon și l-am întins unuia dintre ei, pe geam, fără să cobor. Și i-am spus, așa cum m-ați învățat voi: „Cincizeci? Fără chitantza?”.

– Și ce-a făcut, Wim?

– A rămas blocat, fără să știe ce să mai facă. Îți dai seama, de luni de zile vorbeam doar în engleză cu ei. Dacă am văzut că nu știe ce să mai facă, i-am luat actele din mână, lăsându-i banii, am dat din cap a salut și am plecat. Cinci minute mă tot așteptam să vină cu girofarurile aprinse după mine, să mă aresteze. Nici acum nu mi-am revenit…

– Welcome to East Europe, Wim! i-a urat Marian, cu un zâmbet larg pe față. Copiii tăi vor fi foarte bucuroși pentru cadourile ce le vei cumpăra, din cei 800 de lei economisiți pe lună.

Fără factură?

Dacă Wim era un personaj remarcabil prin harul său de inginer, plin de soluții îndrăznețe la probleme dificile, șirul personajelor din firmă era unul lung, și nu mă refer numai la expați aici. Deși unul dintre ei merită neapărat amintit.

Dacă vă puteți imagina asta, o firmă de israelieni a adus pentru a administra construirea și montarea unei fabrici de sucuri un… scoțian! Da, da, un scoțian. Fergurson să-i zicem celui ce era plătit să supravegheze ca banii acționarilor să fie cheltuiți cu maximă chibzuință. Contractul lui se încheia când prima șarjă de suc era îmbuteliată, iar probele dovedeau că totul este ok.

Fergurson semăna foarte bine la ten cu burta unui pește de Dunăre, după ce acesta a fiert temeinic în cazanul de ciorbă al unui lipovean flămând.

Culoarea respectivă o avea pe tot corpul, corp căruia soarele i se vădea un dușman înveterat. Ochii, de un albastru spălăcit, precum și buzele livide, completau portretul cu față prelungă și urechile cam prea mari.

Îl vedeam rar în fabrică, stătea mai mult pe la birouri și în București, dar sunt sigur că știa tot ce mișcă în zonă, și mai ales orice leu cheltuit. Era atât de strâns la mână, încât îl întreba repetitiv pe șoferul său, trimis duminică de duminică să-i aducă la vilă 2 sticle de vin roșu și o fetiță, care să-i umple seara:

– Relu, la voi fetițele nu sunt înregistrate, nu?

– Înregistrate? o făcea respectivul pe neștiutorul.

– Da, la fisc și la medic.

– Nici vorbă! Dar stai liniștit, eu îți aduc fete curate, nu le iau de pe stradă, ce naiba!

– Da, știu. Dar nefiind înregistrate, nu pot să-ți emită factură pentru serviciile oferite, concluziona Fergurson, cu o figură suferindă.

Da, oameni buni. Dacă fetele noastre ar fi emis factură, scoțianul ar fi băgat-o la decont și pe aceea, o dată cu vinul…

Cunoscut pentru talentele sale de restrângerea cheltuielilor, Fergurson m-a lăsat mască pe la jumătatea lui august, când am început să îmbuteliem suc, la început de probă, apoi pentru câțiva clienți mai speciali. Fabrica avea vreo 25 de angajați și îmbutelia pepsi doar la sticluțe de 250 ml. Ea avea o singură linie de îmbuteliere, iar în primele zile orice om trecea pe lângă linie lua o sticluță necapsată, cu lichidul prețios răcit la 4 grade Celsius, și o dădea pe gât de parcă ar fi fost muritor de sete. Și asta și de 10 ori pe zi!

Deranjul era că puneau mâna pe sticle direct pe bandă, înainte de mașina de capsat, cu risc de contaminare și lipsă totală de igienă. Plus că nu beau din sticlele rebut, ci luau direct de pe linie. De aceea eram nevoit să strig la ei de multe ori pe zi, lucru ce mă enerva, bineînțeles.

– Lăsai, lasă-i, să bea cât vor, îmi spuse într-o zi Fergurson, care asistase la un astfel de episod.

Va dați seama că am rămas mască, văzându-l pe scoțian cerându-mi să accept consumul de suc la discreție.

– Da, Fergurson, dar nu este ok, avem 3 paleți de sticle rebut, a căror singură problemă este că sunt un pic prea pline, sau un pic prea goale față de standard.

– Lasă-i, nu-ți fă griji, în maxim două săptămâni n-o să mai bea nimeni din fabrică pepsi.

Și a plecat sus la birouri, lăsându-mă complet în ceață.

Bineînțeles că omul știa ce spunea, după circa două săptămâni ni se întorcea stomacul pe dos numai când intram în secția de îmbuteliere, de la mirosul puternic de cola. Nici vorbă să mai și bem ceva. Pur și simplu nu știam ce să facem și ce să bem când ne era sete, vremea fiind caniculară în anul respectiv. Așa că l-am sunat pe nea Ion, meșterul de la București care venise să ne ajute cu primele probe de îmbuteliere, și care lucra din 1965 la îmbuteliat de sucuri.

– Să trăiești, nea Ioane!

– Să trăiești și matale, domn inginer!

– Auzi, am și eu o întrebare: voi ce beți acolo, în fabrică la București, când vă este sete?

– Sete? Aha, au trecut două săptămâni deja? Vi s-a acrit de pepsi?

– Ni s-a acrit rău de tot…

– Domn inginer, noi îmbuteliem – pentru noi – sifon. Seara spălăm instalația bine, îmbuteliem câțiva paleți de sticle cu sifon, și cu asta trecem vara.

– Mulțumesc mult pentru ajutor!

Înainte ca nea Ion să vină să ne ajute cu probele de dare în folosință, primisem de la firma mamă tot felul de cutii de conserve mari, cu caramel și esență de pepsi. Plus niște bidoane mari de plastic, de 24 litri, care aveau câte un cap de mort mare lipit pe ele, și cu eticheta de Acid fosforic. Toate le-am pus în magazie, sub cheie. Magazia de zahăr era și ea plină, apă venea pe conducte, CO_2-ul venea din rezervor, totul era gata de marea magie.

– Miercuri vine nea Ion, un meșter din București, să vă ajute să faceți probe, îmi spuse șeful meu într-o luni.

– Să vină, chiar e momentul să ne apucăm de treabă. Să pornim, să livrăm, să vină și camioanele alea promise, ca să mă mut și eu la parcul auto, și să scap de fabrica asta odată.

– Nu-ți place în fabrică? mă întrebă el mirat.

– În nici un caz. Dacă-mi plăcea, mă duceam să lucrez la Steagul Roșu, sau la Dacia, ori la Aro.

Nea Ion a coborât din mașină în ziua anunțată. Era aproape de pensie, un pic șantaliu, și foarte comunicativ.

– Cine-i șeful aici? a întrebat el primul băiat ce i-a ieșit în cale când a intrat în hală.

– Inginerul ăla cu mustață.

Așa că m-am trezit imediat dând mâna cu el.

– Domn inginer, eu sunt nea Ion, am venit pentru probe.

– Să trăiești, te așteptam cu nerăbdare, nea Ioane.

– Ați primit conservele alea mari, de la București?

– Da, sunt în magazie.

– Trimite te rog un băiat să aducă una de esență, două de caramel, și un bidon alb de plastic, mare. Au sosit și acelea, da?

– Da, nea Ioane, cele cu acid fosforic. Chiar vroiam să te întreb, cu alea ce facem? Băgăm acidul pe țevi înainte de îmbuteliere, să le curețe?

– Pe țevi? Ha, ha, ha! Nu, domn inginer, le băgăm în pepsi.

– Hai, nea Ioane, că glumești! Păi alea au capul de mort pe ele…

– Da, domn inginer, dar ajunge în suc o câtime, punem un bidon la un bazin din ăla mare. Dumneata nu ți-ai pus niciodată problema, ce te înțeapă la limbă în suc?

– Ba da, bioxidul de carbon.

– Bine, bine. Dar după ce desfaci sticla, bioxidul iese din lichid și trece în aer. Cu toate acestea, după două-trei minute, sucul te înțeapă în continuare la limbă. De ce?

– ???

– Acidul fosforic face asta! El dă senzația de înțepătură la limbă. El este cel care dizolvă o bucățică de carne, dacă o lași peste noapte în paharul de cola.

– Deci ăsta nu e un mit?

– Nu, domnule, așa este. Dar nouă ne-a dat Dumnezeu o mucoasă stomacală specială, croită să reziste la acid.

Aflând atâtea despre magia fabricării sucurilor, dorința mea de a vedea odată sosite camioanele de care urma să mă ocup a crescut și mai mult.

Da' stai jos, bre creștine! Și bucură-te de cafea

Reclama

Mă uitam zilele acestea la o reclamă amplasată pe net, care oferea cursuri de barista, contra unei sume de multe sute de euro. Cum știam vag, ca mai toată lumea, ce este un barista, m-am mirat de costul consistent al cursului. Dar mi-am zis, ca orice trainer semiprofesionist, că de vrei diplomă, plătești.

E interesant cum anumite meserii, de regulă care nu presupun prea multă muncă, ci mai mult fațadă și ștaif, date de uniformă, nume și prezentare, au apărut în zona mediteraneană, meridională prin extensie. Se pare că au locuitorii zonei o înclinare spre a găsi astfel de nișe, unde o muncă – de altfel destul de comună – este transformată în ceva dătător de prestigiu. Iar apoi vând ideea și altora, cu un simț negustoresc de invidiat.

Dacă vreți, situația mi-aduce aminte de Tom Sawyer, și corvoada lui cu vopsitul gardului. Care, transformată în „onoarea" și „responsabilitatea" de a putea vopsi un gard, i-a umplut buzunarele de jucării și l-a transformat într-un întreprinzător precoce, care comercializa acest privilegiu în rândul celorlalți copii.

Deci barista stă în spatele unei tejghele, și pregătește multe cafele. Hai c-am dat-o pe rime. La mama lui, în țara de origine, poate servi și alte băuturi, calde sau reci. Dar, ia stai puțin, măi… Unde am mai întâlnit eu așa ceva? Descrierea aceasta îmi părea ciudat de familiară. Și deodată am exclamat voios:

– Aferim, bre! Știu!

Într-o sâmbătă din frumoasa toamnă a anului 1987, vorbeam cu colegele mele de birou, toate machidoance din M. Kogălniceanu, despre ce vom face duminică, singura zi liberă din săptămână. Și deodată le-am întrebat:

– Fetelor, unde naiba se poate bea o cafea bună în orașul Constanța?

Întâmplător în birou era și un șofer, Genghiz, tătar de origine, ca de altfel un sfert din locuitorii comunei. El mi-a răspuns înaintea fetelor, de parcă avea răspunsul pe limbă.

– Șefu', îți place cafeaua la ibric?

– Mor după ea, Genghize. Poate n-ai să crezi, dar în Brașov, în cafeneaua de pe colț de la ARO, unde se servea cafea „la varice", beam numai cafea la ibric.

– Atunci îți spun eu unde să mergi. Știi Piața Unirii, da? Pe lateral, spre Poștă, peste drum, este o cafenea micuță, lungă și îngustă, trebuie să fii atent ca să o observi, că n-are vreo firmă mare, sau viu colorată. Ci una mică, veche și decolorată. O ține un tătar bătrân de-al nostru, nea Techin, du-te să bei o cafea acolo și pe urmă să-mi spui dacă ți-a plăcut.

– Așa am să fac, mulțumesc mult!

Și a doua zi, după ce autobuzul prăfuit m-a lăsat în marea urbe a Constanței, am mers să caut locația lăudată, ca să văd despre ce era vorba.

Nea Techin

Am deschis în cele din urmă o ușă care scârțâia discret, și m-am oprit în prag. Venit din soarele puternic de afară, nu puteam distinge mai nimic din interiorul oarecum întunecat. În cele din urmă, în dreapta mea o siluetă s-a mișcat în treburile ei și o voce puțin gâjâită mi-a spus încet:

– Intrați, domnule, este deschis.

Am intrat și primul lucru care m-a izbit a fost mirosul. Mirosul acela de cafea bună, opărită cât trebuie, care plutea în aer, având alături de el un alt miros, indescriptibil, care în imaginația mea a fost tot timpul catalogat drept „mirosul Orientului". Localul avea doar câteva mese, micuțe, fiind nu foarte lung și destul de îngust. Pe pereți niște afișe vechi, care trimiteau la lumea orientului, puse probabil acolo cu zeci de ani în urmă, la inaugurare. În dreapta intrării era templul cafegiului, locul unde se prepara cafeaua la nisip, atât de lăudată. Ibricele mici, de alamă, arătau la fel de bătrâne ca și mânuitorul lor. Dar ca și în cazul său, patina trecerii timpului le stătea bine, nu arătau rău, erau curate și faptul că fuseseră atât de întrebuințate era dătător de speranțe, privind calitatea lichidului pe care-l găzduiau.

Lui nea Techin nu prea i-am acordat atât de multă importantă la această primă vizită. Și asta pentru că atenția îmi fusese complet acaparată de suportul tăvii cu nisip, în care erau așezate ibricele. Ei bine, aici nu eram la Brașov, și ibricele nu stăteau într-o tavă banală de tablă, plină cu nisip, așezată pe un reșou cu gaze. Nu! Aici tava era așezată într-un, cum să-i spun, într-un fel de palat de tablă, pictat cândva cu culori vii, de mult șterse. Palatul avea și două turnulețe la capăt, ca două minarete de moschee, dar nu atât de zvelte ca acestea. Nu știu dacă acoperișul avea rostul de a păstra căldura, și a o dirija asupra cafelei și de sus în jos, sau totul avea doar rol decorativ, dar efectul era extraordinar. Te uitai

la ansamblu și pentru o clipă te credeai într-un bazar turcesc, sau într-un suk arab, mirosul cafelei întregind într-un mod nemaipomenit iluzia.

Mișcările cafegiului erau oarecum ritualice, aveau doar trasee curbe, precise, nici un bob de cafea nu cădea din lingurița umplută cu vârf, în drumul ei spre ibricelul de fix o cafea. Apoi ibricul era plimbat, când și când, prin nisip, cu mișcări circulare, în timp ce nea Techin mai mormăia câte ceva în barbă, doar de el auzit. Poate un descântec al cafelei, nu? Că prea ieșea bună aceasta. Spre final lingurița ridica de câteva ori din caimacul gros și cremos și-i dădea drumul înapoi în ibric, probabil ca să se amestece mai bine cu apa fiartă.

În sfârșit, când totul era gata, lichidul fierbinte era transferat într-o ceașcă micuță, apoi adus la masa unde așteptai, pe un scăunel incomod, să se termine ritualul. Despre gustul acelei cafele nu o să insist, papilele gustative ziceau Bogdaproste, apoi, încet-încet, și creierul dădea semne de binedispunere. Savurai totul: gustul, mirosul, locul, ritualul, atmosfera, și lumea părea dintr-o dată mult mai bună.

Câteodată, presat de ora de începere a filmului, și din cauza transportului în comun, ajungeam la cafenea și încercam să beau cafeaua în picioare, pe fugă, ca să mă încadrez în program. Vocea cafegiului se auzea din penumbră, liniștitoare și puțin frustrată:

– Da' stai jos, bre creștine, și bucură-te de cafea. Că doar nu se dărâmă lumea…

Și așa era, îți reveneai, te așezai jos pe scăunel, sorbeai o gură de cafea cremoasă, și-ți venea să spui:

– Aferim, bre, asta da viață!

Cum s-o spune Kulata în englezește?

Europa

Vă povesteam, mai sus, despre cea mai gustoasă cafea băută în viața mea, la nea Techir, într-o cafenea mică și deloc promovată a Constanței antedecembriste. Spre echilibru, mă simt dator să vă povestesc și despre cea mai tare cafea băută de mine vreodată. Mai ales că și despre ea mi-amintesc cu nostalgie.

Era în vara anului 2007…

Parcă așa încep moșii să-și povestească amintirile din tinerețe, nu? Când eram copil și stăteam pe un scăunel șchiop în curte la frizer, la Gheorghe Ţiganu', atunci când auzeam formula asta de la moșii ce stăteau la rândul lor la coadă, mă luminam brusc la față, deschideam urechile cât pâlnia, și mă aplecam în față spre povestitor, dornic să nu scap nici un crâmpei din povestea ce va urma. Ehei, să fi avut un reportofon pe vremea aceea…

Dar să revenim la povestea despre al doilea cafegiu ce s-a insinuat printre amintirile mele, suficient de puternic pentru a fi pomenit aici.

Era în 2007, anul intrării în UE, și – ca tot românul dornic de experimente noi – mi-am urcat nevasta și copilul în mașinuța proprie, o Ibiza albastră, am luat buletinele, am verificat RCA-ul, și am tăiat-o spre Grecia, să vedem și noi țara din care veniseră în România bunicii materni și paterni ai consoartei. Din păcate drumul spre Grecia trecea și prin Bulgaria, astfel că am descoperit această țară frumoasă, cu polițiști prietenoși, limitări de viteză la 10 km/oră în plină pustietate, și mașini suspecte care te urmăreau la aceeași distanță câte 100 km.

Prietenia româno-bulgară

Primul polițist prietenos l-am găsit pe centura unui orășel, Yablanitsa cred că se chema, pe unde – obișnuit cu centura Constanței – o ardeam cu vreo 70 km/oră. După stâlpul unui pod mi-a apărut brusc în față un polițist mic, pricăjit, cu mâna întinsă la 90 de grade, exact ca-n manualul de circulație rutieră. Cu greu am oprit la vreo 15-20 metri după ce am trecut de el. M-am dat jos din mașină, zâmbitor (întotdeauna le zâmbesc polițiștilor), am luat actele și l-am întâmpinat preventiv:

– Dobr den! Problem?

– Problem, zice el. Vi-te-za.

Apoi îmi face semn să mă apropii de mașină, și-mi indică să mă uit prin geamul deschis, la ecranul aparatului radar prins de bord. Când m-am uitat m-a pufnit fără să vreau râsul! Radarul avea un ecran ca de calculator de mână, precum celebrele Texas Instruments pe care le foloseam noi în facultate prin 1985, cumpărate cu 500-600 de lei, de la colegii arabi. Da, da, pe diode luminiscente roșii. Am râs eu, dar beleaua de aparat arăta 72 km/h.

– Vi-te-za, a continuat să silabisească bulgarul. Mi-arătă cu mâna împrejur arealul, apoi întinde palma și-mi desenează cu degetul în ea cifrele 5 și 0. Adică 50 km/oră.

– Ok, zic eu. Rezolvăm?

– Re-zol-văm, mă exasperează din nou cu silabisitul nimiricul. Du-te ma-și-na, adu acte.

Ete al naibii bulgar, o rupe deja bine pe românește, îmi zic în mintea mea. Dar tot fraier este, nu vede că am actele în mână? I le întind, dar el se uită ciudat la mine și repetă:

– Du-te ma-și-na. Adu acte.

Fie zic, așa o fi procedura pe aici. Mă duc la mașină, cer consoartei 10 euro, îi pun în talon, și mă duc iar la mașina bulgarului. Îi întind actele, el se așează la volan și se face ca mâzgălește ceva în agendă, extrage cei 10 euro, îi pune în buzunar, apoi cu o mimică fericită se dă jos, se uită în permis, și începe să vorbească:

– Silviu (deja ne tutuiam, doar făcusem business împreună, nu?)! A-ten-ția! 50 km (îmi scrie cifra în palma) nicht radar! Și face un semn spre piept, de

unde înțeleg că asta era raza lui de acoperire. Cu alte cuvinte, 50 km poți să o frigi cât vrei, apoi cască iar ochii, române.

– Silviu, a-ten-ția! Autobahn – 90 km pe oră. Și iar apelează la trucul cu scrisul în palmă.

– Nein, trec eu și pe cealaltă variantă de limbă pe care-o folosea. Autobahn, 130 km/h, și-i scriu de-al dracului și eu în palmă, să văd dacă nu se gâdilă.

– Nein, insistă el. 90! Res-tric-ția!

Bine frate, asta e, te pui cu bulgarul? Dau palma cu organul, ne zâmbim unul altuia cu gura până la urechi, și-o tai la ale mele.

– Ce naiba făceai cu polițistul ăla, mă întreabă curioasă consoarta, ce dracu îți făcea în palmă?

– A, mai nimic, a zis că de 10 euro îmi ghicește și-n palmă, și-mi dă și o dezlegare la radar pentru 50 km.

Una peste alta mai merg câteva ore prin vestita Bulgarie, până la o lucrare de pod de autostradă, unde indicatoarele mă derivează pe niște drumuri nenorocite, de mă speriasem că nu o să mai văd vreodată lumea civilizată. Când îmi pierdusem orice speranță să văd vreo mașină prin pustietatea prin care pedalam, miracol! O mașină de poliție trasă pe dreapta, cu fața spre mine. Opresc în dreptul ei, deschid geamul din dreapta față cu speranță, și mă uit la cei doi polițiști bulgari ce fumau plictisiți. În sfârșit cel din dreapta, gras de pocnea și cu ceafa groasă – marcă înregistrată – dă la manivelă, coboară geamul, și se uită suferind la mine.

– Kulata? întreb eu și fac un semn spre înainte, să-mi confirme dacă mă îndrept spre punctul de frontieră respectiv.

Bulgarul, nimic. Consoarta mirată, întreabă și ea, cu vocea ei deosebită, care scoală și morții din morminte:

– Kulata? Și le arată și ea prin semne dacă mergem unde trebuie.

Bulgarul se uită două-trei secunde la noi, la drum, la cer, expiră hotărât fumul de țigară, și începe să urle la noi ca un disperat:

– Speak in english! Speak in english!

N-are rost să vă mai spun continuarea, dar mă gândeam că probabil șefii le-or fi spus să vorbească cu turiștii în engleză, și-i ascultau prin stație când făceau asta. Oricum, când și când mă mai întreb, chiar și astăzi: Oare cum se spune Kulata în englezește?

Insomnia

Deci ajungem în Thassos, stăm câteva zile, mergem la Kalabaka vreo două zile, pentru Meteore, două zile la Katerini Paralia, un fel de Mamaia a lor, iar ultima zi ne oprim la Salonic, să ne tragem sufletul. Hotărâți ca a doua zi, la 7.00 să fim în picioare, iar la 8.00 să fim ieșiți din Salonic.

Cum însă seara ne întâlnim cu Afrodita, verișoara soției și cu Nikos, soțul ei grec, stăm la o terasă într-un sat fain din Halkidiki, și beau fără să mă gândesc

prea mult un frappé mare, socotelile nu prea mi-au ieșit. Am ajuns la 1.00 noaptea la hotel, situat central, chiar pe un bulevard, ne-am băgat în pat, dar dormi Măcrinene dacă poți. Aveam un cap limpede, de parcă tocmai ieșisem de la un examen din facultate. M-am foit toată noaptea, însă când ațipeam puțin se găsea să treacă câte un scuter pe stradă, iar bâzâitul motorului său era așa de strident în liniștea nopții, încât te zgâria pe creier.

La ora 7.00 aveam alt cap – de ministru, așa cum spunea bunicul dimineața, când se trezea după o beție. Mă durea capul de nesomn, ochii parcă aveau nisip de Katerini în ei, ce mai, numai bun de condus nu eram. Nu mă iau însă după soție, care mă ruga să mai stăm o zi, să mă odihnesc, și o tai la drum după ce am băut un ness la micul dejun.

Totul bun și frumos, ratez ieșirea spre autostradă, mai pierd vreo oră prin orașul supraaglomerat, și iată că-s pe autobahn, cum zicea prietenul meu cu epoleți. Merg eu ascultând monologul consoartei, până pe la ora 14.00, când prind o bucată nouă de autostradă, vreo 80-90 km, cu binecunoscuta de-acum „res-tric-ție" la 90 km/oră! Și mă ia un somn, nene, de-mi rupeam fălcile de atâta căscat. Autostrada aia mi-a pus capac. De-abia mai puteam să țin ochii deschiși.

– Dacă nu beau o cafea în 10-15 minute, tragem pe dreapta și mă culc, anunț familia despre program.

– Unde să bei, măh, zice puștiul, că ăștia n-au facilități pe autostradă.

Și așa, încurajat de junior, mă târăsc mai departe prin arșița verii. Dar după nici 10 minute ruga mi-e ascultată de divinitate și pe dreapta apar deodată 2 umbrele imense, ținând umbră unei coșmelii prăfuite și murdare, ca de pe vremea lui Pazvante. Sau Pazvantoglu, cum i-ar spune bulgarii. Iar pe umbrele scria, cu cele mai frumoase litere pe care le-am văzut vreodată, PEPSI! Cu chirilice, bineînțeles…

– Aha! Unde-i Pepsi e și cofeină și poate și cafea, zic încrezător în mintea mea. Trag pe dreapta, mă dau jos, îmi îndrept șalele, apoi mă uit cu interes la o cruce mare de marmură, tip monument, cu inscripție în alfabetul chirilic.

– Ce, măh, zice juniorul, tu chiar poți să înțelegi ceva din ce zice acolo? De ce dai mărunt din buze?

– Da, măh, mai înțeleg câte ceva. Zice că aici au murit, într-un accident, niște fotbaliști ai unei echipe de fotbal celebre din Bulgaria.

Cred că șoferul a adormit la volan, zic eu în sinea mea, omorât de nesomn. Nici el n-o fi găsit cafea, săracul…

Întâlnire de aproape de gradul 3

Dar las la o parte gândurile negre și încep să studiez cu interes coșmelia, ceva între staul, hambar și magazin sătesc din Țara Oașului. La prima vedere nu era dotat și cu ușă, ceea ce m-a aruncat iar în disperare. M-am mai învârtit pe lângă ea, iar la un moment zăresc urma unui celebru dispozitiv de zăvorât, pe care tata îl folosea la magazia în care țineam caprele peste noapte. Mă apropii,

strâng cele două fiare între mâini, împing și – cu un scârțâit înfiorător – ușa se deschide. Încerc să văd ceva în bezna dinăuntru, dar nu reușesc. Hardughia nu era prevăzută și cu ferestre. Disperarea mă face să intru, fac câțiva pași, iar ușa se închide, trasă de un arc de fier legat cu sârmă de marginea ei, exact ca la sălașul caprelor sus-pomenite.

Stau un minut până să mă obișnuiesc cu bezna, când observ că există și un bec chior de vreo 12 v, alimentat de la o baterie de camion, trântită pe rămășița unui fotoliu antic. Acesta dădea atâta lumină cât să întrevăd patru momâi ghemuite în jurul unei mese de lemn negeluit, cu pălării pe cap, mâncând ceva din niște pungi și sacoșe de pânză, desfăcute la gură și așezate în fața lor. Parcă erau 4 mexicani dintr-un film de-al lui Tarantino, ceva gen vestul sălbatic.

– Dobr den, zic eu politicos, aplecând capul în direcția lor.

Două capete s-au mișcat puțin, și niște ochi sticloși s-au uitat speriați la mine, de parcă aș fi fost E.T. și aș fi aterizat brusc cu nava în fața coșmeliei. Nici un răspuns, nici un alt semn.

– Cred că pronunț eu aiurea, m-am gândit, și nu înțeleg ăștia că i-am salutat.

Continuai să inspectez încăperea, atât cât îmi permitea luminița chioară a becului auto. Alte două scaune, aproape distruse, erau aruncate într-un colț. O ladă frigorifică ruginită servea drept loc de depozitare pentru diverse lucruri, greu de identificat, dar care te trimiteau cu gândul spre grămada de lucruri a unui homeless. În tot timpul încercării mele de orientare în timp și spațiu, din spatele unui cadru de ușă lipsă, ce se găsea într-o margine a peretelui din spate, se auzeau niște zgomote puternice, niște bufnituri, ca atunci când lovești cu ciocanul ceva rezistent, dar fragil în același timp. Sau la fel cum se auzea când își lua tata satârul, și se apuca să tranșeze un ied sau o capră, pe o masă de lemn pe care așeza un fund mare și gros de lemn.

Ce dracu se întâmplă aici și cine pe cine măcelărește acolo în spate, mă întrebam? Fac un semn din mână, întrebător, către „mexicanii” cu pălării așezați la masă, de genul: E cineva pe aici? Semnul are rezultat, așa că unul dintre ei strigă din toți rărunchii, ca să acopere zgomotul măcelului.

– Danilov! … (propoziție în bulgărește).

Drept urmare din spate se aude un răspuns scurt și categoric, care bănuiesc că era o confirmare. Nu trece un minut, zgomotele se opresc brusc, iar din spatele peretelui fals apare o namilă de bulgar, în mână cu un ditamai satârul murdar de sânge. Mă privește scurt, lasă satârul undeva în afara câmpului meu vizual, și intră în încăpere ștergându-și mâinile de sânge pe un șorț cândva alb, dar acum murdar de nedescris. Avea cam doi metri, arăta ca Hulk Hogan, avea pe el un maieu de culoare incertă, iar mușchii se conturau rădăcinoși, pe brațe și umeri. Dar cea mai tare față era că, deși ras în cap, avea o mustață imensă, tip oală, cum rar mi-a fost dat să văd. Doi ochi mici, situați deasupra unui nas turtit de cine știe ce pumn sau box metalic, mă priveau cu nemulțumire de sub sprâncenele bogate.

– Kakvo? mă întrebă scurt și nedelicat.

– Café… est? mă încumet eu să improvizez în ceea ce credeam că ar fi un rudiment de limbă slavă.

– E, îmi răspunde el și mai scurt.

– Shto café? mai risc odată.

– Expresso!

Și cu un gest scurt mi-arată, într-o parte a mesei ce ne despărțea, un lighenuș de plastic în care zăcea cam 1 kg de cafea măcinată, iar alături un expressor de aluminiu, cum aveam în baruri în Brașov prin anii ‘70. Mușteleе din Bulgaria se arătau mari amatoare de cafea, după cum dădeau și ele târcoale ansamblului.

O merge minunea asta? mă întreb în sinea mea. Dă, Doamne, mă încurajez singur.

– Adin café, lansez comanda în eter.

Mastodontul se mai șterge odată pe șorț și se apucă sistematic de treabă. Deșurubează expressorul, scoate sita, îndeasă în ea vreo 3-4 linguriță de cafea, de am crezul că plesnește, pune apă, strânge la loc, aprinde un reșou cu gaze cu 2 ochiuri, și se pune pe așteptat. Din când în când mă mai privea cu mirare, întrebându-se parcă de unde dracu am apărut? Până la urmă curiozitatea a învins și m-a întrebat ceva, care – după cum suna – părea a fi o întrebare despre originile mele ca neam.

– Rumunski, zic.

– Aha, rumunții, se luminează haidamacul la față.

Ne mai privim așa vreun minut – două, ca reprezentanți a două specii diferite ce au aterizat din întâmplare simultan pe aceeași planetă, până când horcăitul expressorului ne dă de veste că e aproape gata cafeaua. Când liniștea se instaurează, bulgarul se uită în jur, ochește o ceșcuță de porțelan ce părea rămasă din războiul de independență de la 1877, când fusese probabil și spălată ultima dată, și întinde mâna spre ea. Disperat, mă uit în jur și zăresc sub un prosop murdar o pungă de nailon lunguiață, plină de pahare de unică folosință.

– Niet! Plastik, arunc hotărât, și-i arăt paharele.

Huiduma ridică din umerii de hamal de port, pescuiește un pahar din pungă, și mi-l umple jumătate cu lichidul mult visat.

– Dva leva!

Achit cele două leva și – cu spatele la ușă și ochii la casap – mă retrag strategic spre ieșire. Salut din cap și ies victorios în lumina orbitoare de afară.

– Ce naiba ai făcut atâta, că vroiam să-l trimit pe băiat după tine? Ai adormit acolo? Deși după ce zgomote se auzeau, am crezut că e vreo bătaie generală în coșmelia asta, și te-ai băgat și tu. Ai găsit cafea?

– Găsit, răspund monosilabic și m-apuc să înghit tacticos lichidul fierbinte și amar precum fierea, că n-am mai cerut și zahăr ca să nu abuzez de răbdarea măcelarului.

În 10 minute aveam pulsul setat la maxim, creierul începuse să proceseze din nou, iar talpa piciorului drept începuse să mă mănânce. Era cam ora trei când am purces din nou la drum.

Celebra cafea cu parfum de măcelărie m-a ținut în priză vreo 6-7 ore, până am ajuns pe autostrada București-Constanța, când după o oră de condus pe câmpie a început să mă ia rău din nou somnul. M-am tot uitat pe dreapta drumului, poate-poate o apărea vreo coșmelie cu umbrele de Pepsi din semiîntuneric, dar n-am avut același noroc. La Cernavodă, la reintrarea pe drumul vechi, am oprit la restaurantul știut, am mâncat o ciorbă de burtă, mi-am turnat o sticlă de apă minerală rece în cap, apoi m-am târât până în fața blocului, la Constanța.

Dumnezeu iubește lemnul…

Am sentimente amestecate astăzi, după ce am vizitat complexul Mănăstirii Sf. Maria din Techirghiol. Lăcașul, care are în compunere și o bază de tratament balneo este semnalat de departe de o adevărată catedrală, modern construită, opulentă și impunătoare. N-am putut intra înăuntru, dar – din ce mi-a spus cineva – marmura și dotările scumpe sunt la ele acasă în interior.

Am admirat-o ca pe o lucrare arhitectonică bine executată, cu prezență estetică deosebită. Am admirat materialele de calitate folosite, și simplitatea coloristică de bun gust. Dar atât.

Mergând prin curtea așezământului, pe lângă statuia Sfântului Pantelimon (un bronz al lui Jalea!), ajungi la mormântul părintelui Papacioc. Aici, la Techirghiol, și-a petrecut el ultimii 35 de ani din viață, ca duhovnic și sfătuitor al multor oameni chinuiți de probleme. Chip ascetic, ochi pătrunzători, ce par să te străpungă. Tu ce ai făcut bine în viața ta de până acum, trecătorule? par să întrebe.

Faci dreapta de la mormânt și rămâi surprins. În curtea din spate, micuță și zveltă, se înalță o biserică de lemn! De o frumusețe fără seamăn, neștirbită de trecerea timpului. Spun asta pentru că biserica a fost construită într-un sat mureșan, în sec. XVIII. De acolo a trecut la stâna regală pentru mulți ani. Iar o dată cu venirea comunismului a fost strămutată încă o dată, la Techirghiol. Unde a fost așezată pe o fundație de piatră dobrogeană, într-o stranie simbioză între aceasta și lemnul copacilor falnici din Apuseni.

Intri în ea printr-un pridvor minuscul, adăugat la exterior, apoi într-un pronaos de doi metri pe patru, separat printr-o lucrare de lemn de un naos doar cu o idee mai mare. Pictura superbă, încă vizibilă, se îndepărtează de canoanele bizantine, așa cum le știm noi, regățenii. De ce spun asta?

Cum intri, pe partea dreaptă, un sfânt are exact chipul lui Cloșca, martirul nostru. Nimic bizantin în chipul acela, cu părul strâns în părți, cu cărare pe mijloc, ochii mari și rotunzi, mustăcioară subțire și nasul ascuțit.

În pronaos, pe stânga, o altă icoană surprinzătoare pentru dobrogeni. Este vorba de sfântul Cristofor, cel cu capul de câine, posibil membru al tribului chinocefalilor dinspre India, întâlniți atât de Alexandru cel Mare cât și de Marco Pollo. Iconografia românească îl reprezintă fie cu cap de câine, fie cu chip de om și purtând un cap de câine pe o tavă.

Dar lucrurile surprinzătoare continuă în alcătuirea bisericuței, așa că în dreapta sus îl vedem pe Mântuitor, chinuit de soldați în uniforme de husari! Ardelenii din sec. XVIII asociau propriile chinuri cu cele biblice, iar soldații maghiari erau mai prezenți în viața lor decât soldații romani din legendele creștine.

Ieși din biserică aplecându-te, pentru că ușa are cel mult 1,70 metri. Și parcă te apleci în fața înaintașilor care au știut să-și cioplească sufletul în lemnul copacilor, ca să-i dea acestuia chip de biserică. Indiferent de credință sau de lipsa ei, te atinge un val de smerenie în momentul când o măicuță începe să bată toaca pentru vecernie, iar zgomotul toacei pare să vină din alte timpuri, pare o chemare atavică străbătând mileniile, când stridentă, când liniștitoare.

Refaci traseul în sens invers, după ce ai aprins niște lumânări pentru morți și vii. Mai privești o dată statuia unui Sf. Pantelimon liniștit, tuns cu breton roman – nedemodat încă în sec. IV-a, care pare să spună: „Să nu abați inima mea spre cuvinte de vicleșug, ca să-mi dezvinovățesc păcatele mele; iar cu oamenii cei ce fac fărădelege nu mă voi însoți cu aleșii lor.” (Ps. 140,4).

Pe una din băncile din fața izvorului vieții, străjuit de sfântul de bronz, un tătar bătrân cu chip rotund, ușor stafidit, gustă liniștea serii, schimbând rar câte o vorbă cu creștina de alături.

Apoi turlele catedralei te izbesc neplăcut vizual, obligându-te să dai capul pe spate pentru a-i vedea crucile mari compuse din alte cruci mai mici, aflate în vârful turlelor. Invenție arhitectonică nouă, probabil, dar care știrbește parcă din simplitatea crucii tradiționale, ducând-o în zona kitschului strălucitor.

Traversezi strada și te plimbi puțin pe faleză, unde dai de statuia lui Tekir, având alături măgărușul buclucaș, datorită căruia am aflat noi de proprietățile curative ale nămolului. Un Tekir famelic, veridic, pentru că viața tătarilor nu era ușoară în Dobrogea iubită de secetă, un Tekir ce pare a ieși ud direct din apele ghiolului căruia i-a dat numele.

Las în urmă Techirghiolul care mi-a dăruit astăzi un amalgam de emoții, tocmai atunci când primii stropi de ploaie încep să lovească praful, puținul praf rămas pe străzile de ciment și pe drumurile asfaltate. Urmele de smerenie se pierd însă când intri în coada kilometrică de autoturisme, care se târăsc exasperant ca să treacă podul neterminat de la Agigea. Și dai mărunt din buze, deși Ecleziastul spune clar:

„Toate își au vremea lor, și fiecare lucru de sub ceruri își are ceasul lui”.

Poate că al podului respectiv n-a sosit încă…

Miracole în piatră. Babadag

Văd tot mai des festivismul românesc de conveniență în plină acțiune, conform unui străvechi obicei, găsind în orice an calendaristic un motiv de sărbătorire a ceva.

124 de ani de la nașterea lui…

88 de ani de la moartea lui…

Și să nu uităm celebra de acum sărbătorire a 2050 de ani de la înființarea statului dac centralizat. 2050 de ani ce picau fix în anul 1980, când la București avea să fie organizat Congresul Mondial de Istorie! La naiba, să se mai laude ungurii cu mileniul lor de atestare statală, dacă mai au cum.

Iar în ultimii ani văd tot mai multe evenimente dobrogene cu trimitere la un număr de ani – fie ei mai mulți sau mai puțini – socotiți de la „întoarcerea Dobrogei la Patria mamă". Nu știu la care patrie mamă fac referire organizatorii evenimentelor, știut fiind că Dobrogea a făcut parte sporadic, pentru un număr redus de ani, din posesiunile Țării Românești, la începuturile istorice documentate ale acesteia. Dar asta este mai puțin important, mai ales atunci când cineva vrea să sublinieze că evenimentul organizat are neapărat un caracter aniversar.

Realitatea este că viața de zi cu zi a Dobrogei a curs pentru multe sute de ani în afara oricărei organizări statale românești. Dar chiar dacă stăpânii s-au schimbat de-a lungul timpului, viața oamenilor simpli din zonă s-a desfășurat în aceleași tipare, moștenite de la înaintași, specifice etniilor și culturilor din care făceau parte.

Și dacă ne aplecăm asupra istoriei locurilor, vom observa că cele mai vechi clădiri care au rezistat timpului, ajungând în bună stare până în zilele noastre, aparțin culturii islamice, specifice perioadei în care Dobrogea a fost stăpânită de către turci, vreme de vreo 500 de ani.

Drumurile mele către Tulcea, făcute de 2-3 ori pe an, mă duceau prin apropierea unei geamii din Babadag, marcată corespunzător ca monument istoric, și cu multe indicatoare amplasate în oraș, semn că era un monument de certă importanță pentru urbe. De fiecare dată, la dus, îmi propuneam ca la întors să mă opresc și să o vizitez. Dar cum deplasările erau legate de job, iar timpul mă presa de fiecare dată, renunțam la vizită și pedalam cu hotărâre spre Constanța.

Acum câțiva ani a venit însă și momentul dorit cu atâta insistență. O vizită la cetatea Enisala, pe care eu și soția doream să o vedem după finalizarea lucrărilor de reparație, ne-a dat prilejul ca la întoarcere să ne oprim în Babadag, în parcarea din fața geamiei.

Localitatea Babadag (Muntele Tatălui, în limba turcă) a fost socotită dintotdeauna Sinaia Dobrogei. Așezată într-o depresiune, pe malul unui lac cu același nume, este înconjurată de frumoase dealuri împădurite, ale căror nume turcești adaugă parfum de epocă trecută zonei: Coiun Baba (Tatăl Oilor), Sultan Tepe (Dealul Sultan) și Ianik Bair (Dealul Ars).

Geamia despre care vorbim este denumită în general după numele generalului care a ctitorit-o, și anume Ali-Gazi Pașa. Este terminată pe la 1609-1610 și a fost și este un reper important pentru credincioșii din zonă. Atâția câți mai sunt, având în vedere că la ultimul recensământ doar puțin peste 1000 de persoane s-au declarat turci în Babadag.

Am intrat cu pași șovăielnici pe poarta așezământului, uitându-ne cu curiozitate la alcătuirea frumoasei grădini ce înconjoară clădirile. Nicio prezență umană nu ne deranja cercetarea, spre uimirea noastră. Era duminică, și mintea noastră – setată pe sărbătorile ortodoxe – aștepta să vadă oameni la rugăciune, uitând că tipicul musulman este cu totul altul. Tocmai când încercam mânerul metalic frumos lucrat al ușilor de lemn, un puști la vreo 18 ani și-a făcut apariția în fugă, ieșind dintr-un magazin de vizavi. Ne-a salutat și ne-a explicat că ne poate ajuta ca ghid, fiind un fel de custode-paznic al locului. Văzând că ne uităm curioși la scările ce coborau într-un loc cu alcătuire de baie, ne-a explicat că acolo era locul unde drept-credincioșii coborau ca să se spele înainte de a intra la slujbă, într-un adevărat ritual de curățire. Știut fiind că aceștia se și descalță înainte de a intra în moschee, și-și lasă încălțările la ușă. Și ne-a mai spus că este cunoscută sub denumirea de cișmeaua Kalaigi, captând apa unui izvor considerat sfânt de către locuitorii musulmani.

Geamia este construită din piatră, fațetată frumos în formă dreptunghiulară, iar acoperișul este din țiglă. Un frumos pridvor de piatră cu arcade dă un aer special intrării. Minaretul, înalt de peste 20 de metri, completează în mod armonios construcția. Minaretul era important și pentru creștini, datorită interdicției ce li se aplica, de a nu ridica biserici mai înalte decât moscheile din zonă. Ceea ce a făcut ca biserica greacă din Constanța, cea mai veche din urbe, să nu aibă turle, pentru a nu încălca interdicția! Sau i-a obligat pe constructorii bisericii bulgarilor din Istria să „îngroape" biserica, pardoseala acesteia fiind la un metru adâncime față de terenul din jurul bisericii.

Despre biserica din Istria merită să vorbim puțin, deoarece constructorii ei au folosit la zidire pietre din zidurile cetății Histria, pe care arheologii români nu o descoperiseră încă, având în vedere că biserica s-a construit pe la 1861. Mai mult chiar, cele șase trunchiuri de lemn ce susțin acoperișul se sprijină pe capiteluri de coloane grecești! Dar geniul constructorilor s-a manifestat atunci când, neputând construi turle care să îmbunătățească acustica bisericii, au încastrat în ziduri mai multe zeci de amfore grecești. Care generează o reverberație a sunetului, demnă de o adevărată catedrală.

Din păcate interiorul geamiei l-am observat doar prin intermediul ferestrelor mari, confirmându-ne ceea ce știam deja despre austeritatea amenajărilor locașurilor de cult musulmane. În schimb băiatul ne-a dus către clădirea mai mică situate lângă geamie, o clădire constituită dintr-o singură încăpere pătrată, având drept acoperiș o superbă boltă sferică în cel mai autentic stil turcesc. În mijloc un sarcofag vechi de sute de ani și atât.

– Acesta este mormântul fondatorului, al generalului Ali-Gazi Pașa. El a mutat capitala provinciei, de la Silistra la Babadag. Și a decis că orașul trebuie să aibă o geamie pe măsura importanței nou-căpătate.

Ceva mai departe de geamie Babadagul ne mai rezervă o surpriză: mormântul unui sfânt musulman, respectiv al lui Sarî Saltuk Dede. Personaj prezent în multe cărți și legende turcești, care ne spun că avea puteri supranaturale dovedite în timpul vieții, și că a fost nevoie de combinația otravă-hanger ca să fie ucis, la venerabila vârstă de 99 de ani. Și că nu a murit decât după ce și-a ucis la rândul său asasinul! Mormântul său se acceptă unanim astăzi că este cel din Babadag, deși multe provincii musulmane au încercat să-și atribuie găzduirea sa de-a lungul timpului.

Și dacă vă întrebați de ce unul din dealurile de lângă Babadag se cheamă Coiun (Koyun) Baba, aflați că Tatăl oilor era un cioban, care a observat că atunci când oile sale ajungeau în zona a ceea ce părea un mormânt părăsit, se despărțeau și-l ocoleau, refuzând să calce pe acel loc. Ceea ce a dus la descoperirea mormântului sfântului întemeietor, de la care avea să vină însuși numele orașului, pentru ca soldații îl numeau Sarî Saltuk Baba. Legendele spun și că Baiazid al doilea a avut un vis când a ajuns la Babadag, în care sfântul îi cerea să-i curețe mormântul și-i profețea rezultatul războiului în care pornise. Ceea ce sultanul a și făcut, ridicând un mausoleu, o moschee și o cantină pentru săraci în locul sfânt.

Am părăsit geamia și mormântul cu sentimentul că am mai întors o pagină din cartea de istorie a Dobrogei, acest ținut binecuvântat de la malul mării. Și am evitat să gustăm apa din cișmeaua Kailagi, din curtea geamiei, pentru că legenda spune că cine va bea apă din ea nu va mai putea părăsi niciodată Babadagul…

Nemții! Ehei, nemții...

– Gata, șefu'! Am ajuns. Ăsta-i Cogealacul.

Glasul răgușit, de fumător înrăit, al șoferului cu fizic de urs, mă scoate din reveria în care mă aruncaseră defilarea monotonă prin fața ochilor a șesului dobrogean, precum și mirosul puternic de motorină, ce domnea în cabina cisternei de 9 tone.

Mă îndrept în scaunul de burete, ce cunoscuse zile mai bune, și mă uit buimac la individul de peste 120 de kg, cu cap porcin, neras de multe zile, cu bască pe cap, un chiștoc de țigară în colțul gurii. Îmi întorc privirea de la mizeria cruntă din cabină, apoi încerc să deslușesc ceva prin parbrizul murdar.

Printre lanurile de vie din fața noastră, în vale, un sat mare și întins începea să-și dezvăluie prezența. Case multe, verdeață multă, pomi fructiferi, în sfârșit ceva vădea semne de viață normală în Dobrogea aridă pe care o descopeream, după o săptămână de când mă prezentasem la post ca inginer stagiar, la I.T.S.A.I.A. Mihail Kogălniceanu.

Și pe măsură ce coboram, iar satul se dezvăluia din ce în ce mai mult, ridicându-se parcă dintre viile pline de rod, o săgeată zveltă, mai înaltă decât tot ceea ce o înconjura, îmi agăță privirea. O cruce mică de tablă, cocoțată pe un trup pătrat, aburcat la rândul lui peste altă încăpere pătrată și mai mare, închipuiau ceva ciudat de familiar. Corpul bisericii ce se dezvăluia încet, zvelt și sever în același timp, făcând corp comun cu turnul clopotniței, turn ce găzduia și intrarea, îmi părea atât de cunoscut, atât de acasă. Prin acasă înțelegând Brașovul, unde-mi petrecusem frumoșii ani de studenție, și pe care nu-l părăsisem decât de 3 luni de zile.

– Dar asta, asta… este o biserică nemțească!

– Nemțească, șefu', că bine zici.

– Dar de ce este aici, ce caută aici, în Dobrogea?

– Au făcut-o nemții, șefu'. P-aia din Kogălniceanu n-ai văzut-o?

– Dar când au făcut-o? Și ce nemți?

– Ehe, înainte de război. Nemții care trăiau pe aici, erau sate întregi…

Astfel am intrat în contact pentru prima dată cu urmele unei civilizații, necunoscută pentru mine până atunci, nici măcar din auzite, civilizația germanilor dobrogeni. Intrând în Cogealac am fost uimit să văd o stradă centrală neobișnuit de lată pentru un sat din sudul României, case mari, austere, cu acareturi și fântâni în curte, case situate la stradă, după tipicul satelor de sași ardeleni, atât de familiare mie. Parcă mă întorsesem în urmă cu doi ani, în Bărcut, sat al comunei Șoarș, unde universitatea brașoveană ne trimisese să culegem porumbul de pe câmp, cele câteva familii de bătrâni sași băștinași nemaiputând face lucrul acesta.

– Oare făceau și aici cidru? m-am întrebat pentru o clipă, copleșit de amintirea cidrului săsesc, înțepător la limbă, cu aromă de neuitat.

În anii care au urmat am văzut urme ale trecerii germanilor prin Dobrogea la tot pasul: biserici, case tipice, sate sistematizate, și – când și când – un nume ciudat al vreunui localnic. Care mie mi se părea de multe ori familiar. Astfel, mecanicul meu de la coloana auto de la Pepsi, mai în vârstă ca mine cu vreo 10 ani, nu înțelegea în nici un chip de ce, când i-am deschis fișa de protecție a muncii la angajare, și l-am întrebat cum îl cheamă, iar el mi-a răspuns Gheorghe Engsningher, am scris liniștit numele direct, corect, fără să-l mai stresez și eu cu clasica întrebare: Cum se scrie?

Am început să strâng sporadic informații despre trecerea germanilor prin Dobrogea, de pe la unul, de pe la altul, multe dintre ele parțial eronate, altele de-a dreptul fantasmagorice. Mare lucru n-am aflat, doar că frumoasele case nemțești, părăsite de aceștia la sfârșitul războiului, au fost atribuite aromânilor veniți din Balcani să colonizeze Cadrilaterul, la promisiunile de mai bine, adesea neonorate, ale politicienilor români. Și care aromâni au fost nevoiți să se mute încă o data cu cățel și purcel, și oi (!), din Cadrilater în Dobrogea, odată cu restituirea primului către Bulgaria, în 1940.

În M. Kogălniceanu aromânii s-au bucurat de primirea caselor mari, cu acareturi și grădini și s-au așezat temeinic. Au folosit biserica nemțească pentru

nevoile lor, pentru că Dumnezeu e unul singur, nu? Și și-au purtat oile pe câmpurile din jur, acolo unde altădată tractoarele nemților, celebrele Lanz Bulldog, speriau ciorile cu zgomotele lor puternice. Iar când regimul comunist le-a tras apă în comună, au ajuns la concluzia că nu mai au nevoie de fântânile din curte, începând să arunce gunoiul și dejecțiile de la oi în ele. Când minunea comunistă s-a sfârșit „după 3 zile", ca toate minunile, și au ajuns să aibă apă doar câte 1-2 ore/zi, dimineața și seara, fântânile și pânza freatică erau deja iremediabil compromise.

Lămuriri mulțumitoare despre istoria germanilor dobrogeni aveam să primesc prin 1999, când a venit vremea să-mi duc pruncul la grădiniță. Venisem din Ardeal cu o idee fixată adânc în minte, aceea că vreau ca viitorul meu copil să învețe temeinic limba germană. Fiind sigur că limba această va fi o șansă în plus pentru el în viață. Și cu speranța că – odată cu limba – va învăța puțin și din rigoarea și seriozitatea germană, așa cum le cunoscusem eu în Ardeal.

În consecință în 1999 am devenit membru asociat, cotizant, al Asociației Germanilor Dobrogeni, care recuperase sediul vechii școli evanghelice și-l transformase în centru cultural, unde funcționa și grădinița. Această calitate îmi dădea dreptul să înscriu copilul la Grădinița Germană, ceea ce am și făcut. Au urmat pentru acesta opt ani de școală generală la intensiv-germană, precum și patru ani de liceu la Mate-Info, intensiv germană. Totul încununat cu obținerea certificatului de vorbitor de limbă germană, calificativ C1. Mărturisesc că la vederea certificatului, și mai ales a timbrului sec cu vulturul german din susul paginii, mi s-a pus un nod în gât.

Spuneam deci că germanii de la Comunitate m-au lămurit cum au ajuns nemții în Dobrogea. În spusele bătrânilor răzbătea o emoție greu înfrânată, când vorbeau despre strămoșii lor care – fapt nemaiîntâlnit – nu veniseră în Dobrogea din Germania, ci din Rusia și Basarabia! Acolo unde îi aduseseră promisiunile țarilor ruși, începând cu celebra Ekaterina. Dar promisiunile sunt făcute pentru a fi uitate, iar viața promițătoare la început a coloniștilor s-a deteriorat mult în timp. Așa că au preferat să plece din nou, spre alte orizonturi, alegând să trăiască mai degrabă sub stăpânirea turcului, decât a rusului. Și venind în Dobrogea, în mai multe valuri, pe parcursul a 50 ani, începând de pe la 1840.

Au durat sate, și-au făcut mori, fierării, fabrici de ulei, de bere, și au intrat în tipicul vieții de colonist german, obișnuit să se chivernisească muncind. Interesant este pentru mine că într-o poză din perioada interbelică a pieții satului Kolelie (Colilia), pe lângă clasicele căruțe cu cai, venite la târg, se văd și două tractoare! În poză se vede și biserica, despre care știm că fusese terminată în 1934.

Deci dacă în 1894 germanii și-au făcut, din donații, prima școală în Constanța, câteva zeci de ani mai târziu lucrau pământul cu tractoarele. Harnic popor.

Din păcate istoria acestor meleaguri nu le-a hărăzit nici măcar un secol de liniște, și începând cu 1939 a început strămutarea lor (umsiedlung) în Germania. „Heim ins Reich" (Acasă în Reich), lozinca lansată în epocă, a dus la

strămutarea a peste 16. 000 de germani. Cele câteva mii rămase pe loc aveau să sufere, începând cu 1945, chinurile Siberiei și ale lagărelor sale. Puțini s-au mai întors…

România a pierdut astfel un nucleu grozav de oameni muncitori, corecți, buni cetățeni, orientați permanent spre progres. Care au îmbogățit viața unei provincii noi, cu un superb amestec de neamuri în alcătuirea sa. Dar de fiecare dată când sunt pomeniți, de către români, tătari, aromâni sau lipoveni, în glasul acestora se simte o undă de nețărmurit respect, când spun: Nemții, ehei, nemții…

Cântă-mi, lăutare...

Nea Amet

Nea Amet se trăgea din stirpea aceea a lăutarilor țigani, atinși de har, capabili să se facă remarcați în orice cultură, în orice limbă, pe orice meleag. Lăutari cărora li se punea un instrument în brațe de la vârsta la care erau capabili să-l țină în mână, și care luau lecții zilnice de cântat, de la bunici, tați, unchi sau frați. Lecțiile nu se făceau cu mănuși, degetele, spatele sau ciuful suportau cu năduf „răsplata" pentru acordurile false, pentru pierderea isonului sau pentru tendința de improvizație. Pentru că mai întâi trebuia să înveți să cânți melodia exact așa cum erai învățat și abia când treceai de ucenicie și demonstrai că ești bun un lăutar bătrân te privea cu interes disimulat, îți dădea instrumentul lui și-ți spunea: acuma cântă-l cum ai vrea tu!

Mi-am adus aminte de nea Amet pentru că vineri m-am întâlnit, pe strada noastră cu băieții lui. Pe unul aproape să nu-l recunosc, nu-l văzusem de foarte mulți ani.

Nea Amet era presupus musulman, ca majoritatea țiganilor dobrogeni. E interesant mimetismul acestei nații, urgisite rău de istoria ultimilor 600-700 de ani, în ceea ce privește religia. În Muntenia și Moldova țiganii sunt ortodocși, cel puțin la nivel declarativ, pentru că le lipsește de cele mai multe ori sentimentul religios, în accepția sa creștină. În Ardeal gaborii, țiganii unguri, ar trebui să fie reformați, dacă ne gândim că legenda spune că numele de gabor li s-a lipit după ce prințul reformator Bethlen Gabor i-a eliberat din sclavie. Pentru că tradiția epocii cerea ca cei eliberaţi de seniori, inclusiv iobagii, să ia numele de familie sau prenumele seniorului. Dar lucrurile nu sunt întotdeauna ce par a fi.

Îmbrățișarea religiei poporului în mijlocul căruia trăiesc pare izvorâtă din dorința puternică a țiganilor de a fi acceptați de către acesta. Fenomenul de segregație la care au fost expuși cu perseverență sute de ani le-a marcat mentalul colectiv. S-au văzut excluși de la orice manifestare socială, chinuiți, exploatați, marginalizați, astfel încât dorința de a fi și ei „în rândul lumii" pare a fi un fel de vis irealizabil, chiar și astăzi.

Pe Nea Amet îl vedeam des pe stradă, întotdeauna îmbrăcat impecabil, chiar dacă nu luxos, cu un aer sobru, meditativ. Nu era un tip comunicativ, dar ne salutam respectuos de câte ori ne întâlneam.

– Ce lucrează nea Amet? mi-am întrebat o dată cumnatul, că ziua e mai mult pe stradă.

– Ehe, ce lucrează nea Amet? Nea Amet este lăutar, dar din ăia domnești, a cântat numai pe la localuri celebre. Iar într-o perioadă a cântat și pe vase de croazieră. De aceea îl vezi ziua acasă, că el seara pleacă la lucru.

L-am auzit prima dată cântând acum vreo douăzeci de ani. Eram la ziua unui amic ce-și lansase cu succes o afacere, și care ne invitase la o „feciorească". Eram vreo 12 bărbați, invitați la o petrecere cu doi miei făcuți la cuptor și vin de Murfatlar la discreție. Salonul unde ne adunasem era al unui fost local cu ștaif, dar care pierdea teren încet-încet, după revoluție. Era micuț și destul de intim, dar nu avea nici un geam! Pereții erau îmbrăcați în lambriuri de lemn, care începeau să-și arate vârsta, lustrele suspendate la vreo trei metri dădeau o lumina anostă, și în general totul era destul de prăfuit.

Atmosfera era însă faină, băutura dezlegase limbile, glumele și bancurile zburau în jurul mesei, ospătarii aveau serios de lucru. După ce mielul s-a așezat la locul lui, și vinul înroșise obrajii, muzica de pe CD-uri n-a mai mulțumit mesenii. Astfel că amicul a pus mâna pe telefon și a dat un semnal. Peste douăzeci de minute doi lăutari, un viorist și un acordeonist, și-au făcut apariția în salon, spre satisfacția generală. Vioristul semăna cu nea Jean Constantin, cel care spunea cu umor că el este mai tuciuriu pentru că-l pierduse maică-să pe plajă când era mic și-l găsise abia după două zile! Doar că acesta nu mai avea decât vreo trei dinți în gură și avea mari probleme cu repertoriul.

Rar mi-a fost dat să văd lăutar mai afon, care să nu știe versurile melodiilor populare vechi. Acordeonistul salva și el ce putea, dar partea vocală nu era treaba sa, așa că impresia generală era deplorabilă. Enervat amicul l-a luat deoparte pe viorist și i-a spus să facă ceva să salveze petrecerea, că altfel nu vede nici un ban. Lăutarul s-a îngălbenit puțin la față, a dat să se scuze, dar văzând figura hotărâtă a prietenului meu, l-a rugat să sune de pe mobil la un număr dictat de el. A luat telefonul, a vorbit ceva în șoaptă, apoi l-a restituit.

Peste treizeci de minute, nea Amet intra tacticos în local, însoțit de un tip mătăhălos cu o chitară. A salutat pe toată lumea, mie mi-a făcut un semn amical din cap, și și-a scos vioara din cutie. Sincer să fiu nu înțelegeam ce caută chitaristul în taraful de ocazie, nu mai văzusem asemenea combinație, dar în următoarele ore aveam să aflu. Nea Amet a adunat trupa în jurul său, a pus mâna pe vioara, și deodată s-a făcut liniște. Iar acorduri cunoscute au început să iasă de sub arcușul său mânuit cu măiestrie:

Zărzărea, zărzărea,
Zărzărica, zărzărea,
Pe la casa mândrei mele,
Gheorghiță trecea!

Și seara s-a transformat într-o petrecere adevărată, căci ce petrecere este aceea fără muzica potrivită? Iar tipul cu chitară, care avea o voce specială, în genul lui Johnny Cash, a executat și el câteva bucăți nemaipomenite.

Aniversarea

A doua ocazie în care aveam să-l aud cântând avea să fie la vreo zece ani distanță de la prima! Era în vremurile când criza economică nu-mi sugrumase încă veniturile, și mă hotărâsem să-mi serbez ziua de naștere la restaurant. Consoarta „aprobase pozitiv", bucuroasă că scapă de organizarea unei agape într-un apartament de bloc, cu tot ce presupune: organizare, gătit, mis en place, și – mai ales – curățenia de după. Am început să mă interesez de un local potrivit, unde să ne distrăm. Era în perioada în care descoperisem vinul de Tomai, produs de găgăuzii din Basarabia, și care începuse să se găsească și în Constanța. Vorbind cu un amic despre respectivul vin, mi-a spus că există un local în oraș, administrat de o basarabeancă, care are parter, etaj și subsol, nu foarte mari niciunul, unde se poate petrece la un preț rezonabil. Și în care se servesc respectivele vinuri, plus alte licori din Basarabia.

– Cum se cheamă localul?

– Măi, nu știu cum se cheamă, dar e pe Unirii, iar înainte se chema Pitbull.

– Aha, știu pe unde vine, mulțumesc.

Așa că mă înființez la o discuție cu patroana, să punem țara la cale. Am început cu o dezamăgire, „crama" de la subsol era deja rezervată. Dar doamna îmi arătă etajul și îmi sugeră amenajarea unei mese lungi, pentru cei 16 invitați, ca să rămână și ceva loc de dans.

– Cu muzica cum stați?

– Vă punem muzică la stație, dl Silviu. Iar pe la 9.00 seara va veni să cânte un taraf, plătit de noi, chiar la etaj. Dacă vreți să le dați și d-voastră ceva, le puteți cere anumite melodii. Dar ei oricum cântă muzică de petrecere.

– Perfect. Haideți să discutăm despre meniu.

– Despre meniu veți discuta direct cu bucătăreasa, e de la mine din Basarabia, mă duc să v-o trimit.

Și astfel am ajuns să discut cu bucătăreasa, pe care am rugat-o din start să-mi facă sugestii de meniu, începând cu antreurile.

– Păi la antreuri eu zic să facem niști linghi di pisică, începe doamna, volubilă de parcă ar fi băut o țuică înaintea discuției.

– Niște ce?

– Niști linghi di pisică, domnu'.

– Stați puțin, astea nu sunt la desert?

– Nuuu, domnu'. E altceva. Poate nici nu se chiamă așa, dar așa li zic eu. Răsucesc niști prosciuto, îl umplu cu o umplutură făcută di mini, din ficăței di pui și pateu, iese șeva special.

– Bine, merg pe mâna dumneavoastră. Altceva?

– Păi, pi lângă măsline și cașcaval ar mergi și o pasire umplută.

– Stați așa, ce ați spus?

– O pasire umplută, domnu'. Da nu prea înțelegeți ghini românește. Vai di mini și di mini, sunteți harap sau turc, așa-i?

– Nu, doamnă, sunt român. De prin partea Buzăului.

– Aha, moldovan di-al meu!

Am înghițit greu în sinea mea chestia cu Buzăul, deși ar fi trebuit să fiu imun până la vârsta respectivă. Așa că în final am ignorat remarca și am trecut mai departe:

– Gata, am înțeles, dar ce pasăre?

– O gainã, domnu'. Mă duc eu în piață și o cumpăr, una de vreo patru chile. O opăresc, o jumulesc, pi urmă jupesc chielea di pi dânsa, cu mari grijă. Din carnea fiartă cu legume și mirodenii fac o umplutură, umplu chielea cu ea, și o gătesc cu totul la cuptor. Ieși bună, di-ți muști din dește.

– Bun, ăsta e antreul. La felul doi?

– La felul doi ceafă la grătar, că aista-i plași românului. Și merge și beutura cu ea.

Amețit de dulcele grai moldovenesc și sugestiile venite pe bandă rulantă, m-am dat pe mâna gazdelor și bine am făcut. Mâncarea și băutura au fost la superlativ, la aniversarea respectivă. Ajunși afară consoarta și-a dat liber la râs în hohote.

– Auzi, eu n-am înțeles nici jumătate din ce-ați vorbit acolo, deși la un moment dat ce vorbea tipa suna ca pe macedonește.

– Cum, bre, n-ai înțeles? Ce, ești… turcoaică? Și mi-am dat și eu drumul la râs, că prea mă abținusem jumătate de ceas.

Petrecerea

Cert este că petrecerea a fost o reușită. De pe la șase la șapte seara ne-am strâns, apoi am gustat bucate, am băut, am vorbit, așa că numai bine sosirea tarafului ne-a găsit asupra chefului. Spre surpriza mea, dar și a cumnaților mei, din taraf făcea aparte și nea Amet. Cu care ne-am salutat bucuroși, ca niște vecini de stradă ce eram.

Taraful și-a instalat instrumentele, erau cinci oameni, printre care solistul – bălan la față – făcea notă discordantă. S-au pregătit, s-au încălzit, și au început să cânte. Ardelenește! La prima pauză, i-am făcut semn celui de-al doilea viorist să se apropie, și l-am întrebat:

– Măi, voi nu sunteți de pe aici. De unde veniți?

– De la Rupea, boierule, de undeva din județul…

– Brașov, l-am întrerupt eu. Hai că-i bine. Mai bine de atât nu se putea. Țineți-o mai mult pe ardelenești și va fi bine pentru voi în seara asta.

Și au ținut-o. Apoi au cântat de toate, încât la un moment dat parcă eram la karaoke: ei țineau isonul, iar noi ne chinuiam coardele vocale. Veselie mare,

ce mai. Țin minte chiar că m-am produs și eu, împreună cu solistul, pe „De-ar fi mândra în deal la cruce…”, ceea ce rar mi se întâmplă.

La un moment dat urcă patroana și mă întreabă dacă sunt de acord, fiindcă mai erau vreo 3 mese libere la etaj, să las și alți clienți să servească masa lângă noi.

– Doamnă, n-am nimic împotrivă, dar numai să le convină, noi suntem în chef mare, după cum se vede, și mai ales se aude.

– I-am avertizat, nu-i deranjează, așa au spus.

Și pe unii chiar nu i-a deranjat, dovadă că după jumătate de oră erau în horă cu noi, rupând podele. Mai ales un arab sau turc, care era cu niște prieteni români la masă, a făcut furori. Singurii care nu s-au raliat atmosferei erau chiar cei de la masa de lângă noi. Un tip genul broscoi – cum vedem o grămadă de politicieni în ultimul timp pe sticlă – cu două pipițe lângă el, ce i-ar fi putut fi fiice. Au mâncat, au băut, și-atât. Pe tip îl vedeam când și când dând mărunt din buze, semn că ceva nu-i picase bine. Așa că, profitând de o pauză a lăutarilor, care se pregăteau și ei să servească ceva, a spus suficient de tare, ca să auzim și noi și aceștia:

– Ce ghinion pe noi în seara asta, cu ăștia care cântă după ureche, de habar n-au de notele muzicale.

Imediat s-a lăsat o tăcere apăsătoare, nimeni neștiind cum să reacționeze la grosolănia individului. Și tocmai când mă pregăteam să-i transmit că i-am revocat permisiunea de a servi masa într-un spațiu închiriat de mine, violonistul s-a ridicat de la masă, și-a luat vioara și s-a apropiat de masa eroului.

Cu un aer bățos, dar politicos, i s-a adresat:

– Domnule, noi n-avem nevoie să știm notele, că aici nu suntem la Conservator. Chiar dacă avem copii care învață acolo. Noi suntem lăutari, din tată în fiu, și cântăm de când ne știm. Suntem mândri de asta, pentru că o facem bine, iar lumea ne aplaudă. Și știm cânta și altele, nu numai muzică de petrecere, atunci când este cazul.

Aici lăutarul a pus vioara la umăr, și-a aplecat obrazul asupra sa, a închis ochii și a început să cânte.

Balada lui Ciprian Porumbescu!

Șapte-opt minute de muzică dumnezeiască, într-o liniște ca de sală de concert, cu zeci de ochi concentrați asupra sa. Corpul său nu numai că stăpânea vioara, dar se mișca pe un ritm al său știut, de parcă prin vene îi curgea muzică și nu sânge. Deși nu mă pricep la muzică, și nu mai știu nici să citesc notele, aș putea să pariez acum, și aș fi pariat și atunci, că n-a ratat niciuna! La sfârșit aplauzele răsunau de se zguduia localul, însoțite de strigăte de „Bravo!”.

Broscoiul, spre care ne uitam toți acum, inclusiv bătrânul lăutar care rămăsese – cu spatele drept – ascultând aplauzele noastre, se făcuse roșu ca sfecla. S-a ridicat brusc, și-a smucit companioanele arătându-le drumul spre scară și a plecat mut.

După miezul nopții, la plecare, făcând socotelile cu patroana, i-am spus că taraful făcuse toți banii.

– Da, am auzit și de incident, îmi pare rău că v-am cerut permisiunea să-i lăsați alături de dvs. Dar mi-e greu să refuz clienți.

– Nu-i bai, nu știu cine era tipul, dar era tare nesuferit. Și vă înțeleg în ce privește refuzatul clienților.

– Ei, este comisar șef la Garda Financiară, nu-l știți? În week-end agață câte două puicuțe, întotdeauna două și umblă prin localuri cu ele, să-l vadă lumea.

Sarichioi, schiță în alb – albastru

Satul galben

Sarichioi. Acest nume cu parfum turcesc mi se învârtește în minte de când am plecat de acasă, o dată cu răsăritul soarelui. Stau la volan și conduc absent, cu gândul la tătari și turci, la Hoarda de Aur, la cetatea Enisala, la măgărușii ce nu lipseau de lângă casele tătarilor dobrogeni.

Sarichioi. Satul galben. Galben de la lutul dobrogean, cu care primii locuitorii durau pereții caselor și îi netezeau deopotrivă. Case mici, de stepă, menite să nu se opună vântoaselor dobrogene, ce suflă cu putere șase luni dinspre mare spre uscat, și șase luni în sens invers. În față au prispă, familiară românilor, mărginită sau nu de stâlpi și gărduț. Casele au acoperiș de stuf durat cu măiestrie, gros de 30-40 cm, au geamuri micuțe și uși care te silesc să te apleci când intri în ele. Lemnăria simplă este însă vopsită cu o culoare superbă, albastrul lipovenesc, care prin contrast cu varul alb spoit peste lut, dă caselor o nuanță veselă, specială. Stuful izolează perfect casa în fața șuvoaielor ploii, iar vara menține o răcoare plăcută în încăperi, ce te îndeamnă lesne spre leneveală. Iarna ține cald, dar are un aliat redutabil în lupta cu frigul.

Acesta este lejeanca, soba lipovenească cu specificul ei rusesc, pe unele dintre ele putând dormi la căldură chiar și 2-3 oameni. Lejeanca, bucuria copiilor și a pisicilor. Și nelipsit din nicio casă tradițională era samovarul. Pufăitul său a însoțit sute de ani zilele lungi de iarnă ale rușilor lipoveni, mai ales când neaua depusă în troiene mari și lacurile înghețate îi sileau la odihnă, vrând-nevrând.

După cum vedeți gândurile mi-au alunecat de la tătari și turci către rușii lipoveni. Și e firesc să fie așa, pentru că aceștia din urmă, sosiți la sute de ani bune după primii, sunt locuitorii actuali ai satului ce păstrează etimologia turcească (Sariköy).

Dar înaintea tuturor au fost aici geții și sciții, urmați de romani, care au adus stăpânirea acvilei imperiale pe aceste meleaguri. Aproape de vatra actuală a satului Sarichioi se află cetatea Enisala, pe locul fostei Heraclee antice, cetate cu o istorie fascinantă. Durată de bizantini și genovezi, pe locul strategic situat pe podișul dobrogean, a ajuns apoi în stăpânire turcească, sub numele de Yeni-sale. A păzit drumurile pe uscat și apă ale Dobrogei, sute de ani, până când

natura s-a răzbunat, iar depunerile de nisip ce au izolat Razelmul de Marea Neagră au făcut-o inutilă.

Și deoarece amestecul de populații ce trăiau în jurul ei (turci, tătari, bulgari, cerchezi, români) nu părea suficient de bogat, spre 1700 apar în zonă și lipovenii. Rușii lipoveni. Copii ai marelui imperiu răsăritean, persecutați, chinuiți, uciși, arși de vii și în cele din urmă goniți de Mama Rusie de pe meleagurile ei, pentru vina de a nu-și fi preschimbat credința. De a nu fi acceptat schimbările de rit impuse de patriarhul Nikon, ce însoțeau încercările de modernizare a Rusiei ale țarului Alexei Romanov, tatăl lui Petru cel Mare. Se spune că peste 20.000 dintre ei au fost arși pe rug, pentru că au rămas „staroveri", păstrători ai credinței vechi. Și unii dintre noi ne închipuim Inchiziția ca fiind o manifestare strict apuseană!

Dintre zecile de mii de oameni ce au luat drumul bejeniei, o bună parte s-au așezat, ceva mai târziu, și pe meleagurile românești. Mai întâi în zona Bucovinei, unde au fondat sate ca Lipoveni, Dumasca, Lespezi sau Brătești. Hașdeu ne povestește despre un sat, Manuilovca, nu departe de Fălticeni. Și – undeva la mijloc de secol XVII – este pomenit și Sarichioi, ca loc unde au ajuns cazacii nekrasoviți. Adică cazacii răsculați din oastea lui Stepan Razin, ce își trăiau viața de cazac după codul atamanului Nekrasov, refugiați și ei din calea mâniei țarilor, și ajunși în Delta Dunării și stepa dobrogeană.

Interesant este că nekrasoviții, datorită faptului că mâna țarilor era lungă, iar împărații întotdeauna s-au împăcat între ei pe seama celor mici, au acceptat treptat să treacă drept lipoveni, cu timpul identitatea lor căzăcească dizolvându-se în sălbăticia apelor Deltei. Pentru că turcii erau îngăduitori cu ghiaurii care se așezau pe teritoriul lor, nefăcând asupra acestora eforturi de convertire, dar nu acceptau sub nicio formă rebelii, ridicați cu arma împotriva împăratului propriu.

Dar porecla? Porecla! Care-i porecla?

Spre acest sat cu istorie zbuciumată ne îndreptam deci, într-o duminică frumoasă de mai, ca să ne întâlnim rudele. Spun rudele, pentru că o verișoară primară de-a mea lăsase podgoriile Vrancei natale și se căsătorise cu un lipovean, care unde putea să se nască decât la Sarichioi? Verișoara se adaptase vieții din comunitatea de altă limbă și religie, lângă omul iubit, dar tânjea după vizita rudelor, pe care le vedea atât de rar.

Am intrat în sat duminica, zi de sărbătoare, mergând la ralanti, avizi să vedem de aproape cum arată un sat lipovenesc. Sate lipovenești mai văzusem din goana automobilului, drumurile noastre către Măcin trecând prin Slava Rusă, Slava Cercheză sau Ciucurova. Dar acelea erau sate de deal, așezate la poalele pădurii, nu pe malul lacului Razelm, ca Sarichioi. Care în primul rând ne-a uimit prin imensitatea sa. Din loc în loc, printre case moderne, răsărea câte o căsuță tradițională lipovenească, strălucind precum un trandafir printre buruieni. Pereți albi, tâmplărie albastră, acoperiș de stuf înnegrit de apă. Uneori, în jurul ferestrelor și a ușii sau pe ușă și obloane, meșterii lipoveni duraseră o

dantelărie frumoasă din lemn, în vopsirea căreia strecuraseră câteodată și puțin roșu sau alb. Măiestrie simplă, de bun gust, fără cel mai mic aer de stridență.

Am mers prin sat, încetinind când vedeam ceva interesant, iar asta se întâmpla la fiecare intersecție sau la fiecare casă mai deosebită. Priveam cu egală uimire rușii bătrâni, îmbrăcați în port popular, stând de vorba pe canapelele de la porți, mângâindu-și bărbile patriarhale ce atârnau până la piepții rubaşkăi, bărbi pe care credința lor de staroveri le interzicea să le dea briciului. Femeile, cu broboada tipică răsucită în jurul capului și căzută pe umeri, de culoare deschisă, pastelata câteodată, și subka – fusta lungă până la glezne și colorată – duceau mâna strânsă chiup la gură când ne vedeau, semn de adâncă mirare.

Am oprit lângă un grup de bărbați în vârstă, ca să aflăm îndrumare spre casa lui Fedul, soțul verișoarei noastre. Am coborât din mașină, uitându-mă fascinat la bărbile și mustățile lor, și le-am dat binețe, înclinând ușor capul, așa cum se cuvine în fața unor oameni care lăsaseră mulți ani din viața lor în urmă.

– Bună ziua! Caut și eu casa lui Fedul Petro, am zis. Mă puteţi ajuta?

– Fedul Petro, zici?

Și o sclipire jucăușă a apărut în ochii unchеșului care-mi răspunsese, cel mai în vârstă se pare, după cum se uitau toţi ceilalți cu respect către dânsul când vorbea.

– Măi, băiatule. Aici la noi în sat, din patru băieți pe unul îl cheamă Fedul. Iar Petro sunt o grămadă și ei, sunt neam mare de omini.

– Așa, care va să zică, am oftat eu dezamăgit.

– Da’ stai, nu te da oftatului. Spune-mi mai bine, ce poreclă are?

– Poreclă? am întrebat uimit.

– Da, poreclă! Când mulți omini au nume la fel, îi știm după poreclă. Care-i porecla?

– Nu știu porecla, am zis dezamăgit.

Și deodată mi-am amintit cum, cu mulți ani în urmă, Fedul îmi spusese că dacă vin la Sarichioi vreodată, să țin minte porecla lui. Pe care o uitasem de îndată.

– Cum să te ajutăm, dacă nu știi porecla? Să nu te trimitem aiurea, satul nostru e mare, continuă bătrânul.

Îmi storceam mintea să-mi amintesc porecla, dar degeaba. Deodată am realizat că sunt într-un sat de ruși și nu văzusem pe străzi nicio cosiță laie, pana corbului, doar plete blonde și șatene, cât cuprinde.

– E însurat cu o româncă am răbufnit, și am văzut cum li se ridică sprâncenele a mirare.

– O româncă cu părul negru-negru!

Asta se pare că a fost lovitura de grație.

– Aha, Cernaia, a zâmbit unchеșul ușurat. De ce nu spui așa? Și după ce a șopotit scurt în rusă cu ceilalți, mi-a spus:

– Pe Fedul al tău îl poreclim Calcan. Ține minte, Fedul Calcan. Mergi pe calea asta, după biserică faci dreapta, și mai întrebi pe careva pe acolo.

– Mulțumesc mult! Bună ziua.

Am trecut pe lângă biserica lipovenească, căreia albul îngemănat cu albastrul, precum și cupolele strălucitoare îi dădeau un aer aparte, am mai întrebat după poreclă, și mi-am găsit neamul.

Lipovenii - meșteri iscusiți

Despre lipovenii din Sarichioi ar trebui să vă mai spun că sunt constructori celebri în Dobrogea, pentru măiestria și seriozitatea de care dau dovadă. Îi chemi, văd ce lucrare vrei să faci, spun un preț și un termen de finalizare. Nu se tocmesc, nu se răzgândesc, dar prețul este întotdeauna cel corect.

O cunoștință, cu mare firmă de construcții, unde avea peste 200 de oameni angajați, avea de executat o lucrare mare pentru un minister. Banii au venit târziu, ca la stat, diminuați serios de procentul pentru partid. În schimb ministerul ținea strâns de termenul de predare, care era legat de ceva evenimente estivale. În caz contrar urmând a penaliza serios firma.

– Ce crezi că am făcut, m-a întrebat patronul? Și așa îmi dăduseră bani puțini, dacă mai puneau și penalități, intram în gaură serios.

– Chiar nu știu, nu este domeniul meu, zic.

– Am chemat un staroste din Sarichioi, care cândva fusese angajatul meu. Apoi s-a apucat de construit pe cont propriu, și-a făcut o echipă de 20-30 oameni, lucrează prin toată țara. A venit, a văzut ce este de făcut şi a întrebat când vreau să fie gata.

– În două săptămâni, i-am răspuns.

– Greu a zis el, foarte greu, e foarte mult de muncă.

– Știu, tocmai de aceea te-am chemat.

A mai stat vreo cinci minute pe gânduri, uitându-se pe planuri și la ce se construise deja. Apoi a zis un preț, nenegociabil, și a mai pus și condiții:

– Vin cu 15 oameni. Vreau să ne tragi curent electric sus pe schele, să ne pui niște reflectoare, ca să putem lucra și noaptea. La sfârșit de săptămână vreau un microbuz, să ne ducă la Sarichioi, să ne spălăm, să mergem la biserică la slujbă, să ne vedem copiii. În a cincisprezecea zi totul va fi gata, iar în banii ăștia îndreptăm și prostiile pe care văd că le-au făcut oamenii tăi până acum.

– Și așa a fost, încheie povestirea cunoștința mea.

Tradiții păstrate cu... tărie

Dar nu pot să închei dacă nu vă amintesc că lipovenii dobrogeni sunt regii bălților și ai brațelor deltei, pescari cum nu sunt alții, mânuitul pagaiei aducându-le și aur la caiac-canoe, nu numai pește în ceaun. Păcat că cesionarea lacurilor către entități private îi lasă fără obiectul muncii, ajungând să braconeze de multe ori, pentru a nu le lipsi peștele cu care sunt obișnuiți. Și cum peștele nu le lipsește, așa nu ar trebui să le lipsească nici vodca sau o tărie asemănătoare,

care să le încălzească sângele, în ceasurile mici ale dimineții, când ceața nu s-a ridicat încă de pe baltă, iar umezeală rece îți intră adânc în oase. Legat de consumul de tărie sunt multe legende cu lipovenii, dar eu o să vă spun o întâmplare adevărată.

Lucram la o firma străină de asigurări de viață, care – proaspăt sosită în România – încerca să se impună pe piață. Cererile de asigurare ale potențialilor clienți erau trimise la București, unde acestora le era evaluat riscul privind starea de sănătate, venitul disponibil, dar și riscul ocupațional. Eu supervizam completarea cererilor de către oamenii din echipa mea, apoi le trimiteam la analiza riscului, după ce erau completate cu toate datele. Și uite așa, după câteva luni de activitate, apare și primul potențial client lipovean, practicând nobila meserie de pescar. Trimit cererea la analiză, și aștept evaluarea. De regulă în două-trei zile polița se emitea, dacă nu erau probleme, sau primeam corespondență cu solicitări suplimentare.

După o săptămână cererea pescarului însă nici nu se transformase în poliță, nici nu primise corespondență. Supărat, pun mâna pe telefon, și o sun pe cea care o avea în analiză.

– Bună ziua, răspunde juna, chiar vroiam și eu să vă sun, în legătură cu cererea d-nului Petrov.

– Gând la gând, cu bucurie. Care-i statusul său?

– Păi nu știu ce să fac, cred că a fost completată greșit de către agent, și nu știu cui să adresez corespondența, agentului sau clientului.

– Domnișoară, cererea e ok, am verificat-o și eu. Nu înțeleg, despre ce este vorba?

– Păi la punctul 4.5 din cerere, la întrebarea: „Consumați regulat alcool? Dacă da, specificați tipul și cantitatea consumată zilnic”, a răspuns: „Da. Vodcă. ½ litri pe zi”.

– Da. Nu văd ce ar fi greșit aici (sic!). E declarația clientului.

– Stați puțin! Dumneavoastră vreți să spuneți că acest om consumă câte o sticlă de vodca în fiecare zi? Adică, zi de zi?

– Da, domnișoară. Altfel nu funcționează. Și e un tip modest, din punctul ăsta de vedere. N-ați observat că e lipovean, după nume?

– Nu, nu mă pricep la nume. Oricum, de la Constanța ne vin cereri cu cele mai neobișnuite nume posibile!

În urma medierii mele, clientul lipovean a fost asigurat, plătind o mică sumă suplimentară, pentru că un asigurător occidental se adaptează pieței, chiar dacă în baza sa de date asemenea răspunsuri nu s-au mai întâlnit.

Oituz. Pe urmele ceangăilor de altădată

Îmi făgăduisem mai de mult că-mi voi face timp să trag o fugă până la Oituz. Nu, nu tresăriți, nu este vorba despre locul unde s-a purtat una dintre cele mai sângeroase bătălii din Primul Război Mondial. Pentru că dacă ar fi așa, o

fugă de la Constanța până acolo mi-ar lua mai mult de jumătate de zi, datorită minunatei rețele de autostrăzi suspendate ce împânzește România. Nu, este vorba de alt Oituz, la douăzeci de kilometri de oraș. Trebuie să mărturisesc că de câte ori treceam pe șosea și vedeam tabla indicatoare cu acest nume, prin minte îmi fulgera aceeași întrebare:

– Oituz? Ciudat, de ce s-o fi chemând așa?

Și treceam des pe lângă satul așezat la doar un kilometru de drumul Constanța - Tulcea. Și de fiecare dată admiram în depărtare linia zveltă a unui turn de biserică, înalt, mult prea înalt pentru tipicul dobrogean de altădată. Care tipic spunea că ghiaurilor li se interzicea cu strășnicie să înalțe biserici pentru Dumnezeul lor, mai înalte decât geamiile musulmanilor. Ceea ce a făcut ca grecii din Constanța să-și dureze biserica fără turle, iar bulgarii din Istria să o îngroape pe a lor parțial în pământ.

Cu timpul aveam să aflu că satul dobrogean primise acest nume în amintirea celuilalt Oituz, unde un neam de oameni hotărâți își vărsase și el sângele întru apărarea Regatului României. Amestecat printre combatanții majoritarilor autohtoni, mai degrabă anonim decât remarcat. Căci pe crucile de la Oituz, și – vai, Doamne! – câte cruci au trebuit cioplite în acele vremuri de restriște, vom întâlni nume care unora nu le sună prea familiar, precum: Vereș, Ilieș, Jicmon, Gabor, Pal sau Ferenț. Ale cui erau aceste nume de eroi care și-au dat viața pentru patrie? Erau ale ceangăilor din Moldova, fie din Țara de Sus, fie din Țara de Jos, ceangăi trăitori de sute de ani pe respectivele meleaguri.

Ca orice minoritate trăitoare la confluență de drumuri, de imperii și de neamuri, ceangăii au o istorie aparte și controversată. Ceea ce nimeni nu poate tăgădui în ceea ce îi privește este faptul că vorbesc o maghiară arhaică, de ev mediu transilvănean probabil, și că sunt în majoritate de rit catolic. Cât despre originea lor, rar mi-a fost dat să întâlnesc o mai mare adunătură de ipoteze și teorii, mai mult sau mai puțin susținute de argumente. Teorii ce-i definesc drept rămășițe ale hunilor lui Atila, sau ale maghiarilor din Etelköz-ul originar, ca neam turcic maghiarizat, sau ca secui, cumani sau pecenegi.

Mai aproape de adevăr îmi par mie teoriile ce îi socotesc ca maghiari trimiși de Regatul Ungariei pe versantul estic al Carpaților, ca un fel zonă tampon menită să apere pasurile de trecere și să colonizeze ținuturile respective. Să nu uităm că începuturile istorice ale Moldovei sunt ca marcă a Regatului Ungar, desprinsă apoi de acesta de către ambițioșii voievozi maramureșeni revanșarzi. Și să nu uităm nici de Episcopia Catolică a Milcoviei înființată la 1227 în sudul țării, având pe lângă cumani și credincioși unguri și sași, despre care Papa se plângea pe la 1234 că se cam leapădă de catolicism:

„Căci, nesocotind biserica romană, primesc toate tainele bisericești, nu de la venerabilul nostru frate… episcopul Cumanilor, care e diecezan al acelui ținut, ci de la niște pseudo-episcopi, care țin ritul Grecilor, iar unii, atât Unguri, cât și Teutoni, împreună cu alți dreptcredincioși din Regatul Ungariei, trec la dânșii ca să locuiască acolo și astfel, alcătuind un singur popor cu pomeniții Walati, nesocotindu-l pe acesta (episcopul Cumanilor), primesc

susnumitele taine spre marea indignare a dreptcredincioșilor și spre o mare abatere a credinței creștine...”

Peste acești maghiari de început de ev mediu s-au suprapus, mai ales în sudul Moldovei, secui fugiți din Ardeal după masacrul de la Siculeni (1764), dar foarte probabil și mai înainte de acesta. Să nu uităm totodată și de miile de eretici husiți care au fugit în Moldova din sudul Ungariei (zona Szerémség), începând cu 1436, după înfrângerea mișcării lor. Numele orașului Huși nu are cum să ne lase să-i uităm.

Deci ceangăii au luptat cu onoare în Primul Război Mondial, câștigând recunoștința suveranului țării de la acea dată, Regele Ferdinand I. În consecință li s-a oferit pământ după terminarea sa, ca o răsplată binemeritată pentru morții lăsați pe câmpul de luptă. Dar cum în Moldova era greu să se găsească pământ disponibil, li s-a oferit drept de proprietate în Dobrogea, cea pe care România o primise la 1877 oarecum în compensație pentru purtarea Rusiei față de ea. Fiecare familie care furnizase un luptător avea să primească nouă hectare de pământ, plus încă unul pentru casă. Cu această ocazie România mai popula și zona săracă în oameni a Dobrogei, unde se căutaseră permanent coloniști, atât din Oltenia și Moldova, cât și dintre mocanii ardeleni.

O parte dintre cei care primiseră loturi de pământ erau din comuna Luizi-Călugăra (în maghiară Lujzikalagor), din județul Bacău. Era o comună cu populație predominant maghiară, de confesiune romano-catolică, care după Primul Război făcea parte din plasa Răcăciuni. Circa patruzeci de familii de acolo s-au mutat în Câmpia Dobrogeană, devenind proprietare de pământ, dar obligate să ia totul de la zero. Și-au făcut întâi bordeie, apoi – cu timpul – case din piatră. Primul țăruș se pare că l-a bătut în pământ un anume Anton Pal. O parte dintre ceangăi s-au speriat de condițiile grele și s-au întors în Moldova, dar în locul lor au venit alții, și mai numeroși. Pământul alocat făcea parte din cel administrat de primăria din comuna Karamurat, mai târziu denumită Ferdinand I, iar în zilele noastre cunoscută sub numele de M. Kogălniceanu.

După un timp în sat au venit și coloniști germani, aduși și ei de valurile istoriei pe pământ dobrogean. Erau tot catolici de confesiune, iar cu timpul s-au mai amestecat cu ceangăii. Și-au durat împreună biserica, iar satul a început să prindă contur. Când au venit comuniștii la putere oamenii aveau case frumoase, cultivau cereale, plantaseră vii și creșteau oi. Totul a fost distrus în scurt timp și inclus în gospodăria colectivă. Ba – mai mult – consătenii germani au fost arestați și deportați în Rusia, în ianuarie 1945, de unde puțini s-au mai întors. Viața acestui sat mândru a fost tulburata rău de tot de către cancerul roșu.

Oituzul de astăzi este un sat care și-a lins rănile și a renăscut după schimbările din 1989. Un sat plin de viață, unde șapte sute de suflete duc o viață incomparabil mai bună decât a primilor coloniști, strămoșii lor. Majoritatea au rămas catolici și merg duminica la slujbă, într-o biserică atât de mândră cum rar mi-a fost dat să mai văd una ca ea. Interesant este că unul dintre preoții ce aveau să slujească aici în zilele noastre se numește – amestec de rădăcină maghiară și onomastică moldavă – Daniel Abalintoaiei. Pe lateralul bisericii, pe plăci de

marmură albă, oamenii i-au comemorat pe cei din neamul lor care și-au dat viața pentru țară, inclusiv pe cei din satul de origine, Luizi Călugăra.

La marginea satului o plantație modernă îți arată că urmașii coloniștilor n-au renunțat la cultivarea viței de vie. Terenuri lucrate cu meticulozitate înconjoară satul. Pe lângă vechile case joase, durate după tipic de câmpie, au răsărit case noi, unele cu etaj. Multele mașini parcate pe ulițele satului demonstrează și ele conexiunea cu modernitatea. Dintr-una coboară un cetățean cu mustăți mândre și fața mai roșie, care-mi amintește de secuii din sud-estul Ardealului.

– Jó napot! Mit csinálsz? îmi vine să-i spun, în minte venindu-mi cuvintele învățate în tinerețe pe meleaguri transilvane.

Rămân minute bune în fața bisericii, în ciuda vântului tăios ce-mi pișcă obrajii, admirând lucrarea unor meșteri într-ale frumosului. Sper să ajung într-o duminică dimineața la Oituz, să prind slujba oficiată în biserica aceasta deosebită și să vorbesc cu localnici mai în vârstă despre trecutul satului. Și să vă împărtășesc cele aflate.

Katalin Varga (Ecaterina Varga), un destin tumultos

Ani de zile am trecut pe strada Ecaterina Varga din Constanța, mai ales când mergeam la o librărie prețuită, sau la unul dintre localurile Primăriei. Sincer, nu mi-am pus niciodată întrebarea cine a fost femeia respectivă, și pentru ce fapte deosebite i s-a păstrat numele pe indicatoarele stradale. Declicul s-a produs când am văzut în Brașov, pe undeva prin spatele magazinului Universal (Star, în vremurile actuale), același nume de stradă. Ca două străzi aflate la 400 km distanță, în două provincii istorice diferite, să poarte același nume, înseamnă că trebuie sa fi fost vorba de cineva special.

Katalin Varga era de fel din Hălmeag (Halmágy), județul Brașov, azi sat aparținător comunei Șercaia. În comună se află o extraordinară biserică evanghelică-luterană fortificată, a doua ca vechime din Transilvania (1211), după cea de la Cârța. În curtea bisericii puteți vedea un superb bust al împărătesei Sisi, unul din puținele rămase în afara granițelor fostului Imperiu habsburgic. Tot în curtea bisericii se află și un monument ridicat în 1977 în amintirea Katalinei Varga, cea născută la 1802 și decedată – probabil – după 1852.

Aceasta provenea dintr-o familie de nobili scăpătați, care-și munceau singuri pământul deținut. Vorbea maghiara, româna și – aparținând Bisericii Evanghelice – germana, lucru nu atât de rar întâlnit în secolul XIX în Transilvania. Rămasă orfană la o vârstă fragedă, este crescută de rude. Acestea încearcă s-o mărite – la vârsta adolescenței – cu un bancher, dar ea refuză cu hotărâre. Se mărită în schimb cu un rotar maghiar, văduv cu doi copii. Când asupra acestuia se abate spectrul falimentului, și cade în depresie, se produce

divorțul. Dar Katalin preia lupta soțului privind recuperarea datoriilor de la răuplatnici, lucru pe care viciata justiție habsburgică i-l refuză.

Supărată tare, și dobândind deja ceva cunoștințe juridice în urma demersurilor sale, avea să devină binefăcătoarea și apărătoarea drepturilor moților din Apuseni, după ce soarta îi scoate în drum pe trei din aceștia. Ei făceau parte din locuitorii satelor de munte care – disperate de încălcarea drepturilor lor strămoșești – au refuzat să mai presteze „robota", undeva pe la 1840. Armata habsburgică a intervenit cu brutalitate asupra locuitorilor din Bucium-Sat, Valea Abruzel și Cărpiniș. Capii împotrivirii au fost închiși la Aiud, pentru 5 ani. De aici Katalin se implică activ în lupta pentru dreptate, cu pana și călimara, întocmind memorii și petiții către guvernul Transilvaniei, precum și către Curtea de la Viena, prin care reclamă abuzurile împotriva românilor, nerespectarea legilor și asuprirea lor samavolnică.

„Implorăm deci grația maiestății voastre să numească pentru cercetarea plângerilor noastre o comisie regală nepărtinitoare care cercetând totul să ne repună în vechile noastre privilegii, să ne apere de pedepse corporale arbitrare, de jecmăneli, de robota îndoită și să dispună cu îndurare ca procesul nostru care zace astăzi nerezolvat la Tabla regală să fie terminat pentru a nu fi nevoiți să ne plângem mereu ca niște mineri obosiți trupește și sufletește, istoviți și inutili din cauza numeroaselor poveri ci, asemenea strămoșilor noștri, să ne putem prezenta ca supuși puternici și înstăriți, capabili să aducem folos prin minerit nu numai înaltului fisc, ci să fim în stare să aducem jertfe oricând cu sângele și bunurile noastre împotriva tuturor dușmanilor" – ianuarie 1841.

Demersurile ei încep să deranjeze, mai ales că dădeau speranțe țăranilor români, care aveau în sfârșit un avocat apărător, capabil să redacteze documente elaborate, cu argumente juridice, în germană, limba stăpânitorilor. Și să-și folosească relațiile pentru ca ele să ajungă unde trebuie și la cine trebuie. O parte din argumente le susține personal la Viena, ca un adevărat avocat. În scurt timp este adoptată de țăranii din satele de munte, care încep s-o numească „Doamna noastră", oponenții săi numind-o și ei „Horea în fustă".

Acuzații de nesupunere și incitare la revoltă sunt lansate de către autorități, pentru a permite arestarea sa. Dar moții fac scut în jurul său și nu permit ca să fie găsită și reținută. Discursul Katalinei se radicalizează în aceste condiții, ea ajungând până acolo încât să recomande țăranilor revolta.

Căderea în mâna autorităților habsburgice avea să vină pe fundalul unei trădări abominabile, mai ales că ea avea să vină din partea unei înalte fețe bisericești. Andrei Șaguna, vicar episcopal la vremea respectivă, este cel ce o identifică în mulțimea care se adunase să-l întâmpine la biserica din Bucium-Poieni, unde are loc și o slujbă divină. Cei 600-700 de moți prezenți nu bănuiesc nimic, atunci când Șaguna o invită în sania sa, să vorbească în timpul unei scurte plimbări. Este ziua de 18 ianuarie 1847. Dar eroina este răpită cu ajutorul saniei și dusă și predată autorităților. Șaguna chiar se mândrește cu această faptă, la vremea respectivă.

„După aceia, îndemnându-i spre purtări creştineşti şi cetăţeneşti chibzuite şi virtuoase, la supunere şi cinste faţă de autorităţi, cum şi îndeplinirea punctuală a obligaţiilor, am scos-o pe instigatoare din biserică, pe care domnul vicecomite şi domnul jude al nobililor au dus-o de braţ şi m-au urmat împreună cu ceilalţi preoţi şi slujitori camerali fără că cineva să fi pronunţat vreo vorba de protest, deoarece toţi erau surprinşi şi lămuriţi îndeajuns asupra uneltirilor acestei femei. Astfel m-am aşezat direct în sanie, luând cu mine pe Ecaterina Varga şi pe domnul vicecomite".

Răsplata pentru preotul trădător nu întârzie să vină: în scurt timp devine episcop, în urma unui concurs la care – dintre cei trei candidaţi prezentaţi – obţine nota cea mai mică. Doar o lună mai târziu după întâmplare, în februarie, Teleky îi transmite cele mai adânci mulţumiri din partea curţii imperiale. Iar în 1864 devine mitropolit. Este vorba de acelaşi Şaguna sanctificat în anii din urmă de către Biserica Ortodoxă Română. Mulţi istorici au încercat să înţeleagă trădarea aparent de neînţeles, din partea unui om care mai târziu se alătură cu hotărâre cauzei ţăranilor români oropsiţi. Şi singura circumstanţă atenuantă găsită ar fi presupunerea că – în urma unor revolte pe care le-ar fi aţâţat Katalin Varga – mulţi români, vinovaţi sau nu de răzvrătire, ar fi avut de suferit.

Patru ani de zile este închisă Katalin Varga la Aiud şi Alba, fără că împotriva sa să se fi pronunţat vreo sentinţă. Condiţiile din celule sunt groaznice, destinate a-i înfrânge voinţa şi a-i distruge sănătatea. Scrie o mărturisire de credinţă, fără să ştie dacă ea va ajunge vreodată în mâna vreunui cunoscut:

„Eu nu-s decât o umbră topită în întuneric. Acum s-a aprins la căpătâiul meu o candelă, ca la căpătâiul unui îngropat de viu. La flacăra ei şovăitoare scriu aceste rânduri. Vor vedea oare lumina zilei? Ochiul de temniţă în care m-au închis e acelaşi care a văzut ultimele ceasuri de viaţă ale aprigului Horea.

...

Privesc alături de mine, în umbră, lucrurile neînsufleţite care mă înconjoară. Sunt poate aceleaşi pe care el însuşi le-a privit. În strachina aceasta i-a adus gâdele fiertura amară a cinei lui cea din urmă. Din ulciorul acesta au sorbit buzele lui arse de setea de dreptate. De acest perete umed şi-a rezemat fruntea lui înfierbântată. Aceste lanţuri i-au însoţit paşii în drumul spre locul unde a fost dat morţii în groaznice chinuri. Am îngenuncheat şi am sărutat pământul pe care au călcat truditele lui picioare".

În sfârşit, tribunalul corecţional din Alba Iulia o condamnă la trei luni de temniţă, sentinţa pronunţându-se la 14 decembrie 1850, cu confirmare la 10 februarie 1851, la tribunalul de la Sibiu. O execută, apoi este pusă în libertate, cu domiciliu obligatoriu la Hălmeag. Dar e prea târziu, plămânii i-au fost afectaţi de regimul dur de carceră, aşa că moare undeva după anul 1852.

Flacăra revoltei se aprinsese la 1848 şi arsese stârnind patimi şi sete de libertate, şi ură, şi răzbunare, şi speranţă printre moţi, în timp ce ea era închisă. După câţiva ani de la revoltă, baroneasa Banffy avea să spună o frază, care i-ar putea servi Ecaterinei Varga drept epitaf:

„Focarul răscoalei din 1848 a fost comitatul Alba, unde Ecaterina Varga instigase ani de-a rândul pe valahi”.

Bibliografie:

– Din Petre, „Dimensiunea militantă a Ecaterinei Varga în deceniul premergător revoluției de la 1848-1849”, Revista Bistriței XXIV, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2010;

– Abrudeanu Ion Rusu, „Moții – Calvarul unui popor eroic, dar nedreptățit”, București, Editura Cartea Românească, 1928.

Când punguța mi-era plină… ♪♪♪

Văzându-l zilele trecute la tv pe celebrul parlamentar Vosganian, mi-am adus aminte că la un moment dat respectivul, refuzat categoric de către Bruxelles pentru postul de comisar european, a fost și Ministru al Economiei. Iar asta mi-a reamintit o întâmplare pe care e musai să v-o spun, mai ales că mă pune într-o lumină favorabilă. Căci vorba aceea: *Dacă nu ți-a dat Dumnezeu bani, măcar imagine bună să ai!*

În 2007 s-a lansat reforma sistemului de pensii, respectiv cei doi piloni noi, desemnați cu numerele 2 și 3. Lucram încă „un fel de director” la aceeași multinațională olandeză, care – dată fiind vechimea considerabilă în vânzări ce o acumulasem – făcea eforturi susținute să mă determine s-o părăsesc.

Cum eram în relații foarte bune cu cei din conducerea centralei nucleare de la Cernavodă, le-am vorbit despre reforma ce urma să vină în doar câteva luni și efectele ei. Oamenii au fost foarte interesați și au venit cu propunerea să fac o prezentare în fața personalului lor, mai precis a celor interesați să afle amănunte. Ca la orice lucru important pentru viitorul nației, made în România, statul lăsase pe seama firmelor private să educe populația, explicându-i avantajele și dezavantajele noului sistem. Așa că piața era plină de frânturi de informație, de prostii gogonate uneori, lansate pe un ton doct de părerologi de toate felurile, în ziare și la TV.

Zis și făcut! Se fixează o zi, se fixează sala, se pun anunțuri de informare pentru angajați. Mi se asigură logistica necesară, pentru că în centrală nu puteai intra cu laptop, telefon mobil, CD-uri sau stickuri de memorie. Totul ca la carte, organizare demnă de admirat. Ora aleasă a fost ora 15.00, pentru că la ora 16.00 pleca autobuzul care ducea acasă personalul ce locuia în Constanța. Asta și pentru că estimasem 30 de minute de prezentare și cca. 15 minute de întrebări.

În miercurea respectivă, la ora 15.00, sala era aproape plină. Cam cincizeci de persoane, interesate de viitorul lor, s-au așezat pe tăcute pe scaune. În primul rând luaseră loc cei trei-patru directori, și nu numai. Mi-am făcut prezentarea ajutat de proiector, întrerupând-o cu explicații mai detaliate când și când, cu rugămintea ca întrebările să-mi fie adresate la sfârșit. După ce am

terminat s-a declanșat partea cea mai interesantă. Cum în sală aveam inteligheția tehnică a unei întreprinderi de elită, întrebările au început să curgă în valuri. La obiect, pertinente, nu aruncate ca cineva să se afle în treabă. Cu răbdare am răspuns la fiecare dintre ele. La un moment dat cineva s-a sesizat că era ora 16.00, iar directorul a trimis pe cineva să-i spună șoferului de autobuz să mai aștepte cincisprezece minute.

Când toată lumea a fost mulțumită, ne-am luat la revedere, cu schimb de date de contact și promisiuni de viitoare întâlniri. Directorii și-au luat la revedere ultimii, iar directorul principal a ținut să-mi spună, în timp ce-mi strângea mâna:

– Domnule Măcrineanu, în ultimele 3 luni am găzduit trei întâlniri în această sală. Prima cu domnul președinte Băsescu, a doua cu domnul ministru Vosganian, iar a treia cea de astăzi. Sunteți singurul de la care am înțeles ce doreați să ne spuneți!

Mâneca lungă a legii...

Azi am umblat în cămașă cu mâneca lungă, într-o căldură sufocantă. În mașină aveam o adevărată mini saună, dacă nu exista aer condiționat aș fi făcut probabil ca peștele din acvariu. Cel cu care vorbea milițianul dintr-un banc vechi. Nu știu cum naiba se face, dar acum 20 de ani umblam tot cu cămașă cu mânecă lungă, cu Dacia, și nu-mi era așa cald.

Chiar mi-aduc aminte o zi de vară, din perioada respectivă, când lucram la o multinațională de asigurări de viață. Un agent din echipă mă abordase scurt:

– Șefu', mergi cu mine mâine în Costinești, ca să încheiem o asigurare?

– Merg, Mitică. Dar înainte trecem puțin prin Eforie, că am aflat că e nepotu-meu de la Brașov în tabără, să-l văd puțin, să-i dau și eu ceva de buzunar?

– Tu ești șoferul, tu faci traseul, a venit repede răspunsul.

Ajunși a doua zi spre prânz la pensiunea din Eforie unde era cazat nepotul, aflu că acesta era încă la plajă. Stau, mă gândesc puțin, greu să găsești un kinder pe plajă, zic cu voce tare. Dar administratoarea pensiunii mă contrazice, spunându-mi că e ușor de găsit, face plajă lângă dinozaur(?).

Și iată-ne pe faleză, îmbrăcați la cămașă albă cu mânecă lungă, pantaloni închiși la culoare și cravată, încercând să găsim lighioana. Era un dinozaur gonflabil imens, verde, l-am reperat repede. Și am început să coborâm pe aleea de sub faleză, spre plajă.

Pe alee am avut puțină treabă, am închis doar două chioșcuri cu gogoși, sandwichuri și răcoritoare, ale căror vânzătoare s-au catapultat pur și simplu pe uși, dispărând în viermuiala de trupuri de pe plajă cât ai zice pește.

Dar odată ajunși pe nisip, am constatat cum în jurul, și mai ales în fața noastră, se așternea liniștea pe plaja imensă.

Deodată nu se mai vedea și nu se mai auzea nici un vânzător ambulant strigând în gura mare:

– Gogoși avem! Gogoși calde. Mari și pufoase ca Draga Olteanu. Gogoși avem!

– Nămol! Nămol la pahar avem! Va dați acum și diseară dansați geamparalele la Acapulco!

– Colorata, mâine gata! Poze pline de culoare, cu nevasta de la mare!

– Porumb fiert! Porumb avem! Ia porumbelul neamule, că acum zboară ultimele două bucăți!

Vedeam doar niște siluete obscure, care se prelingeau în viteză spre locuri mai ferite, mai umbrite și mai golașe.

Așa cum vă spuneam, acum 20 de ani umblam tot cu cămașă cu mâneca lungă, cu Dacia, și nu-mi era așa cald…

Ce să fie? Nu-i nimic. A trecut Acceleratul…

Întâlniri pe fir

Activitatea de la începuturi în multinaționala de asigurări de viață era o permanentă sursă de veselie pentru unii dintre noi. Eram o echipă faină, cu mulți oameni inteligenți, puși pe treabă dar și pe glumă. Instrumentul nostru de bază era telefonul, asta și pentru că eram într-o permanentă goană după clienți. Esențial era pentru noi ca să avem cu cine ne întâlni, pentru a avea cui propune produsele firmei noastre. Și cum asigurările de viață nu erau tocmai la îndemâna oricui, în niște ani cu inflație galopantă cum erau anii ’90, când puțini oameni reușeau să economisească ceva, iar și mai puțini să investească, piața noastră țintă era destul de redusă.

În consecință mai toți oamenii cu bani din Constanța se trezeau tot timpul asaltați de telefoane de la agenții firmei noastre. Cum nu exista evidență computerizată pe vremea aceea, iar confidențialitatea discuțiilor era destul de strict păstrată, n-aveai de unde să știi că – în momentul când sunai pe cineva din protipendadă – respectivul mai primise vreo zece telefoane înainte. Unii oameni erau exasperați de-a dreptul, nu mai suportau situația.

Într-o zi de august un astfel de potențial client primește al n-ulea telefon, de la colegul meu Dan. Telefon după tipic: mă numesc X, reprezint compania Y, puteți vorbi? Ne putem întâlni într-o zi douăzeci de minute, pentru o discuție despre serviciile oferite de noi? Și alte două – trei propoziții, de bun simt. Nimic agresiv, totul rostit cu calmul care-l caracteriza de altfel pe coleg.

Clientul răspundea monosilabic, ascultând răbdător consultantul. Când acesta termină, clientul preluă inițiativa:

– Domnul Dan...

– Da.

– Am reținut bine, Dan?

– Da, ați reținut foarte bine, acesta este numele meu.

– Domnul Dan, mă auziți bine?

– Da, vă aud bine.

– Mă auziți foarte bine?

– Da, aș spune chiar că vă aud chiar excelent.

– Nu mă interesează!!!

Răcnetul clientului în telefon s-a auzit cale de doi metri în jur, spre surprinderea colegilor din agenție.

Întâlniri de gradul 2

Cum alergam după clienți cu osârdie, o grijă principală era să cerem referințe de la clienții existenți despre alți potențiali clienți. Era calea cea mai ușoară să găsești persoane dispuse să te asculte, sosind la ele la recomandarea unui prieten ce se asigurase deja. Colega mea Maria convinsese un astfel de client mulțumit s-o ajute cu recomandări. Omul își deschise agenda personală, și-i spuse:

– Uite, de aici până aici sunt prietenii mei. Notează-ți numele și numerele de telefon, apoi sună-i.

– Pot să-i sun precizând că o fac la recomandarea dumneavoastră?

– Fără doar și poate, doamna Maria.

Colega mea se întoarse fericită la sediu, iar a doua zi se puse pe sunat. După câteva refuzuri sau amânări politicoase, un domn amabil, vorbind rar și apăsat, acceptă să se întâlnească la o discuție pe tema asigurărilor de viață. Undeva la o cafea, ca să mai iasă și dânsul puțin din birou.

– Unde ne întâlnim și când, domnule A?

– Păi mâine, pe la 11.00, credeți că este bine, doamna Maria?

– Este perfect din punctul meu de vedere. Unde?

– Haideți să ne întâlnim în față la Casa de Cultură, și de acolo găsim noi o cafenea prin zonă.

A doua zi la ora fixată, Maria – îmbrăcată regulamentar în costumul de culoare închisă – aștepta în fața edificiului. Trec însă 5-10 minute și domnul A nu apare. După 15 minute colega scoate agenda, formează numărul și sună.

– Domnul A, unde sunteți?

– A, doamnă, bine c-ați sunat, că eu n-am apucat să vă memorez numărul. Aici sunt, la Casa de Cultură. Dumneavoastră?

– Și eu tot la Casa de Cultură.

– Păi nu vă văd.

– Nici eu nu vă văd. Unde exact?

– Lângă statuie!

– Lângă statuie? Care statuie? întrebă colega mea confuză complet.

– Cum care statuie? A lui Mihai Viteazu.

– A lui Mihai Viteazu? Doamne, dar în ce oraș sunteți? se dezmeticește Maria.

– Cum în ce oraș? În Sfântu Gheorghe, doamnă!

Întâlniri pe șine

Momentul cel mai așteptat de către noi la muncă era ședința săptămânală, pe care o țineam cu echipa într-o cameră separată de restul agenției. De multe ori ne dureau fălcile de râs la terminarea ei. Fiecare membru vărsa public ce i se întâmplase pe teren în ultima săptămână, iar unele întâmplări erau antologice. Pe lângă asta mai aflam și altele, de-ale casei sau de la serviciul de bază pe care-l aveau unii dintre colegi. Cea mai tare în privința asta era Getuța, o colegă ce era șef de stație CFR într-o gară mai micuță de pe litoral. CFR-ul părea o sursă inepuizabilă de întâmplări ciudate, încurcături și aventuri, amuzante de cele mai multe ori. Mi-aduc aminte una dintre ele.

– Dacă ați ști ce-am pățit ieri, ne spunea Geta la o ședință dintr-o vară fierbinte.

– Ce-ai pățit, Getuța? Ia spune-ne tu nouă, o zgândărea Maria.

– Măi, ce să vedeți, pe la 11.00 mă sună șeful meu de la minister.

– Getuța, a trecut acceleratul 882?

– N-a trecut șeful, dar știți că ăla nu oprește la mine.

– Știu. Ia fii atentă aici, îi pui semnal roșu și-l oprești în stație.

– Am înțeles șeful, îl opresc!

Măi, la noi la CFR e ca la armata, nu discuți ordinele șefului, de-ar fi el și-n pielea goală, completă Getuța.

– Îi mai vezi și așa? o înțepă Mitică.

– Nu, doamne ferește! Dar când m-am angajat eu în CFR, acum douăzeci de ani, mulți șefi ar fi vrut să mă vadă pe mine așa, măi Mitică.

– Hai, Getuța, lasă-l pe Mitică, zi-ne cu șeful...

– Păi, mi-a zis șeful în continuare:

– Când oprește în stație, te urci în vagonul trei și îl cauți pe un coleg de-al nostru din minister, domnul Ionescu. Îi spui să coboare repede, că i s-a schimbat cazarea, să nu mai meargă la Mangalia. Că va fi cazat în Eforie. Dar vezi, te miști repede, să nu stea trenul prea mult, să avem necazuri.

– Am înțeles, șeful.

– Ionescu să stea puțin la tine, că o să sune cineva de la personal, să-i dea noile coordonate ale cazării. Hai, ai grijă că trebuie să sosească trenul.

– Și ce-ai făcut, Getuța?

– Ce să fac? Am pus semnalul pe roșu, am oprit acceleratul și – așa plinuță cum mă vedeți voi – am zburdat până la vagonul trei. Mecanicului locomotivei, care îmi făcea semn mirat pe geam, i-am bătut umărul ca la ăia cu epoleți, să înțeleagă că e ceva de la șefi. Apoi am urcat în vagonul trei, care era

compartimentat, al naibii. N-aveam timp să iau compartimentele la rând, așa că am răcnit din capătul culoarului:

– Care ești domnul Ionescu aici?

S-a deschis un compartiment, iar unul slăbuț și cam speriat a spus:

– Eu sunt!

– Ia-ți bagajele și dă-te repede jos din tren, că a sunat Bucureștiul că ți s-a anulat cazarea. Și o să primești alta la Eforie. Hai repede, că nu pot ține mult trenul pe loc.

– Și familia?

– Păi dacă vreți să faceți vacanța împreună, ia-i și grăbește-te omule!

– Și uite așa m-am trezit în biroul meu cu Ionescu și nevastă-sa, una cam ca Draga Olteanu, plus doi plozi. Tot așteptând să sune ministerul, am făcut conversație cu ei. Și ce să vezi? Ionescu îmi spune că el nu lucrează la CFR!

– Cum, nu lucrați la CFR?

– Nu, doamnă, eu lucrez la APACA.

– Doamne, am crezut că mi-a căzut cerul în cap. Încurcasem Ioneștii, coborâsem din tren pe cine nu trebuia.

– Și cum te-ai descurcat, Getuța? o iscodi în continuare Maria.

– Fată, am trimis o casieră de le-a luat înghețată la plozi și câte o bere rece lor, apoi le-am spus tărășenia. S-au supărat și nu prea, am mai dat-o pe glumă, că-i cazez la mine în apartament, ceea ce lui Ionescu nu părea să-i displacă. Cred că se gândea că matahala n-o să aibă loc și ea, și o să rămânem noi doi ca porumbeii. Problema lor era însă cum să ajungă la Mangalia, să se cazeze. Și eu trebuia s-o rezolv cumva, că eu încurcasem borcanele.

– Ia zi, și-ai rezolvat-o până la urmă, m-am băgat și eu în vorbă?

– Da, Șefu'!

– Cum?

– Am mai oprit un accelerat, că tot învățasem tehnica! Dacă e să mă dea ăștia afară de la CFR, măcar să știu pentru ce!

Capitolul VI
Blogăreală

Cu Diana, săgetând istoria, prin desișul kitschului modern!

Diana

Pe Diana Slav am adăugat-o în lista de prieteni de pe FB în 2017. Vedeam postări ale ei distribuite de prieteni comuni, și am devenit curios. Cum să facă o mână de femeie tururi de cunoaștere ale orașului vechi. Și care oraș vechi?

Când primim musafiri din alte orașe sau din străinătate, aici la Constanța, de cele mai multe ori ne poticnim în gândire când ni se aruncă întrebarea clasică:

– Ce este de văzut în Constanța? Ce vă definește pe voi ca oraș?

– Lăcomia de bani și nesimțirea, dacă ar fi să fim sinceri!

Dar cum mândria de localnici ai urbei de la mare, la care ceilalți visează 11 luni pe an să ajungă să o vadă măcar pentru câteva zile, nu ne lasă să dăm răspunsul sincer, ne gândim blocați ce să le arătăm musafirilor?

Bineînțeles că ne oprim la aceleași câteva chestii: Cazinoul (o ruină, mai bine îi ducem noaptea să nu se prindă!), Delfinariul, Acvariul, Catedrala și – slavă domnului – Portul Tomis, unde le astupăm gura cu niște fructe de mare și o bere rece.

Mamaia nu se pune, eu unul îi las pe musafiri să descopere singuri cum se întâmplă lucrurile în capitala turismului sexual și al spartului în figuri, pe bani mulți, în cluburi de doi bani. Dar cu nume pompoase. Și de unde riști să ieși cu picioarele înainte, dacă răstoarnă careva artificiul plasat în gâtul sticlei de șampanie de 4000 de lei și nu ești mai iute decât focul.

În ultimii ani, sătui de aglomerație, am făcut mai multe plimbări împreună cu soția, prin peninsulă și pe străduțele vechi ce o mărginesc. Am dat de bijuterii arhitectonice de o frumusețe rară, din păcate în cele mai multe cazuri abandonate, distruse, cu tencuiala căzută, geamuri lipsă, acoperiș spart, sau chiar lipsă. De multe ori ne-am spus:

– Ce casă deosebită a fost asta, ce lucrătură, ce meșteri demni de numele ăsta au durat-o! Oare ce o fi fost? Sau a cui o fi fost?

Bineînțeles că administratorii urbei nici vorbă să plaseze vreo plăcută cu explicații, de bună seamă pentru a nu atrage atenția asupra impotenței lor în ale gospodăriei și priceperii de a conduce un oraș mare.

Am rămas astfel, de multe ori, doar cu bucuria vizuală și cu satisfacția de a privi clădirile printre genele strânse, încercând să ne imaginăm cum arătau ele

în vremurile bune, când vreo limuzină Panhard, sau poate Vauxhall, trăgea în fața intrării, iar doamne elegante și bărbați așijderea urcau și mergeau să-și risipească plictiseala, în saloanele minunat luminate de la Cazino.

Am rămas totodată cu întrebările fără răspuns până mai deunăzi, când Ziua Iei venind, ne-am hotărât să facem turul cu Diana, întru descoperirea secretelor orașului. Eu șovăiam, datorită căldurii de afară, dar soția a fost fermă, și trebuie să-i mulțumesc pentru asta. Bineînțeles că eu sunt capul familiei Măcrineanu, dar soția este gâtul, iar de cele mai multe ori capul se deplasează acolo unde îl duce gâtul, nu?

Am ajuns la Lupoaică și m-am uitat după celebrul cap de rățoi în vârf de băț, care tinde să devină brand personal al Dianei. L-am zărit și am găsit-o pe Diana Slav înconjurată de costume populare, care de care mai frumoase, purtate de doamne, domni, adolescenți și copii. Ne-am prezentat, noi fiind doar prieteni virtuali, și ne-am bucurat împreună de întâlnire. Diana purta ea însăși un frumos costum popular, în acord cu evenimentul pe care – prin turul ei special – îl marca.

Periplul

De aici lucrurile s-au desfășurat cu repeziciune, și am plecat împreună cu zecile de entuziaști să descoperim orașul vechi, cu Diana în frunte, care ne dirija așa cum o cloșcă își dirijează puii. Și orașul vechi a început să-și dezvăluie secretele cu generozitate: Casa Zambaccian, Muzeul de etnografie, ruinele vechilor sinagogi, Casa cu lei, Hotelul Intim, locuințe somptuoase de armatori greci, Strada Vântului, Muzeul Jalea, statuia lui Saligny, biserici catolice și grecești, moschei, ruinele antice, farul genovez, și câte și mai câte.

Mi-a plăcut enorm periplul, din mai multe considerente. Unul fiind acela că m-am născut pasionat de poveștile vechi. Și că fiind provenit la Constanța, îmi lipsesc multe cunoștințe despre istoria orașului. Dar principalul motiv este acela că Diana este altceva decât un ghid profesionist! Orice altceva!

Nu are morga, nici aerul acela de superioritate plictisită pe care-l capătă ghizii profesioniști, când fac de prea multe ori același traseu și-și spun în gând:

– Aha, hai să le arăt fraierilor și chestia asta, că oricum n-or să înțeleagă nimic, și oricum le stă gândul numai la masa de la restaurant și cum or să se umfle de bere acolo…

Nu! În mod hotărât, nu! Diana își trăiește turul, mai degrabă cred că și-l retrăiește, de fiecare dată cu aceeași bucurie, prinsă parcă într-o buclă temporală precum cea a eroilor din Ziua Cârtiței. Se bucură alături de turiștii de ocazie la fiecare punct de oprire, la fiecare poveste dezvăluită. Are ceva din aerul caracteristic celor care au făcut multe acțiuni de voluntariat în beneficiul semenilor lor, și care par veșnici tineri.

Ceea ce mi se pare mie extraordinar este faptul că Diana este – de multe ori – ghid pentru propriii concetățeni, pentru locuitorii urbei Constanța, care trec

prea grăbiți câteodată pe lângă istoria orașului lor, poate copleșiți de griji, poate grăbiți spre distracții mai facile.

Asta îmi dă speranța că urbea noastră poate renaște încet-încet, cu ajutorul oamenilor care își învață istoria și se gândesc la momentele când noi înșine vom deveni istorie. Dacă ar fi după mine, la intrările în oraș aș pune – pe lângă vapoarele frumos colorate – câte o pancartă cu întrebările anticilor: „Cine ești? De unde vii? Încotro mergi”?

Diana Slav nu ne poate spune încotro mergem. Dar ne poate ajuta să descoperim, puțin câte puțin, de unde venim. Și poate cine suntem.

Doar urmăriți capul de rățoi…

Călin Nemeș, dintre îngeri: Despre noi!

De câte ori văd tineri protestând în stradă, mi-amintesc de Călin. Călin Nemeș. Cel pe care l-am cunoscut în facultate, ca omul care organiza celebra brigada Bum, a studenților de la poalele Feleacului. Călin, cel care putea să recite o poezie a unui revoluționar bolșevic rus, și s-o transforme într-un îndemn la revoltă anticomunistă.

Aflat în fruntea demonstranților de la Cluj, în decembrie 1989, Călin a mers în fața soldaților, și-a descheiat cămașa și a strigat la ei: „Trageți, mă, am o singură inimă!”, primind cu zâmbetul pe buze gloanțele izbăvitoare. Dumnezeu nu l-a vrut lângă el atunci, gloanțele nu l-au ucis. Dar, după câțiva ani disperarea l-a cuprins, văzând că nu se schimbase mare lucru la noi, așa că s-a sinucis. Nu înainte de a ne lăsa moștenire texte ca cel de mai jos:

„[…] Pletoşii care au fost condamnaţi să supravieţuiască gloanţelor glorioasei armate române din 21 decembrie sunt condamnaţi din nou la nepăsarea voastră disprețuitoare. Disperaţi, s-au adunat în centrele marilor oraşe şi-au încercat de atâtea ori să vă vorbească.

Sau să vă cânte. Sau să vă aplaude când îi înjuraţi. Sau să se aşeze în genunchi când îi atacaţi alături de mineri şi scutieri. Nu i-aţi iertat că au supravieţuit.

Revoluţia pe care ei au câştigat-o, pierzându-şi fraţii, sângele, părţi din trup, Revoluţia pe care v-au adus-o vouă cadou, ca nişte copii cuminţi ce erau, Revoluţia în care v-au arătat, chiar prin televizor, cum se poate muri pentru ţara asta frumoasă şi săracă, Revoluţia le-aţi confiscat-o părinteşte şi aţi dat-o primilor veniţi din mlaştinile marxism-leninismului ceauşist. Iar pe ei, pe copiii îmbătrâniţi prematur lângă mormintele din Cimitirul Eroilor, i-aţi trimis la noile cozi, i-aţi certat şi dat afară din casă pentru că vă contraziceau argumentele îngurgitate în 45 de ani de laşitate părintească.

Şi acum, când banii nu vă mai ajung nici măcar pentru a cumpăra singura şi marea voastră realizare, salamul cu soia, delicatesa cu care ne-aţi crescut pe noi, azi aţi început din nou să cârtiţi, să vă îndoiţi de voi înşivă. Să ieşiţi în stradă.

Deocamdată puţini, pentru că încă vă e ruşine să recunoaşteţi că iar ne-aţi vândut. Dar curând veţi trece şi peste ruşinea asta şi veţi căpăta curajul de a spune „NU!”

Vedeţi, în 21 decembrie nu aţi avut acest curaj când vă mureau copiii în stradă. În iunie 1990, când aceiaşi copii erau bestial bătuţi pentru vina de a avea o carte în mână, aţi fost la fel de pasivi. De-abia acum, când nu copiii, ci salamul cu soia vă cade în primejdie, aţi hotărât să luptaţi. Ca şi când copiii împuşcaţi sau maltrataţi v-au fost vitregi. Copilul vostru adevărat pare a fi salamul cu soia. […]

Circulaţi. Totuşi, gândiţi-vă că într-o bună zi se va încheia şi viaţa voastră supusă stomacului. Iertaţi-mi că vă reamintesc, dar vă dau cuvântul meu de om că într-o zi, în care soarele va răsări la fel ca astăzi, veţi muri. Şi dumneavoastră, şi eu. Mai devreme sau mai târziu.

Şi ceva îmi spune că imediat după acest ultim eveniment al vieţii noastre, care este moartea, îi vom reîntâlni pe ei, pe magnificii copii şi adolescenţi ai lui decembrie 1989. Şi, poate, ne vor întreba ce am făcut după moartea lor? Ştiu că eu am ce să le răspund. Dar dumneata, trecătorule?”

[Călin Nemeş (n. 1961 – d. 1993), România liberă, 25 aprilie 1991].

Scrisoare deschisă către fiul meu. Și către fiii voștri…

Era ora 1.05 azi-noapte și mă pregăteam să merg la culcare, când am primit SMS-ul tău. Scurt, scris la obiect, cum au IT-iștii obiceiul să comunice:

– Măi, sunt la protest.

Am avut un moment de blocaj mental. Și apoi m-a inundat bucuria. O bucurie scurtă, neașteptată, dar puternică. Ăsta este primul lucru pe care vreau să ți-l spun, în această scrisoare. Că tu, copilul meu, mi-ai făcut o bucurie mare azi-noapte, cu acel SMS.

De-a lungul timpului au fost multe alte bucurii pe care mi le-ai făcut. De exemplu când ai luat, în generală, o mențiune la Olimpiada de matematică, deși matematica n-a fost pasiunea ta niciodată. Sau când mi-ai spus, atunci când te-ai apucat serios de germană:

– Acum înțeleg de ce m-ai chinuit atâția ani, cu limba asta.

Și, mai ales, atunci când ai adus acasă diploma aia de vorbitor având imprimat, cu timbru sec, vulturul german în capul paginii. M-am bucurat imens și când, după prima zi de examen la Automatică și Calculatoare, ți-am spus:

– Mâine ar trebui să iei cel puțin 9.50, la fizică, ca să intri la fără taxă.

– Da, măi, o să iau. Știi că sunt bun la fizică.

Încrederea aceea din glasul tău mi-a încălzit sufletul și mi-l încălzește încă, atunci când mi-o amintesc. Bucurii de părinte, care descoperă – în copilul său – cum se nasc și se sedimentează valențe.

Așa că mă bucur că ai fost aseară la protest. Nu contează foarte mult cât de participativ ai fost, dacă ai strigat, dacă ai purtat afișe, dacă ai mers mai mult

din curiozitate, sau din solidaritate cu alți colegi. În fond este primul tău protest. Principalul este că ai fost să vezi cu ochii tăi ce se întâmplă în piață, cine participă, de ce strigă, pentru ce principii se dă lupta. Astfel că mâine, sau poimâine, sau cândva, când cineva va spune că la protest au fost golani, legionari, spălați pe creier, drogați sau oameni plătiți, tu să-l poți scuipa în ochi, și să-i spui:

– Minți! Eu am fost acolo și nu era așa.

Dacă ai și strigat și ai împărtășit cu acei oameni opinii, cu atât mai bine. Înseamnă că începi să înțelegi ce se întâmplă în jurul tău. În jurul nostru.

Noi, părinții tăi, în mai 1990 ne-am întrerupt câteva ore voiajul de nuntă ca să mergem în București, în Piața Universității, la protestul anti-comunism și anti-FSN. A fost superb, eram printre oameni care gândeau asemănător, mai simpli sau mai sofisticați, Pațurcă cânta în balcon, intelectuali de marcă stăteau printre oameni și schimbau idei cu aceștia. În schimb la televizor se prezentau știri despre golanii agresivi, despre drogații din piață, despre legionarii cu steaguri verzi, care vor să distrugă „democrația originală" românească. Vremurile nu s-au schimbat prea mult, din păcate.

Ți-am spus câteodată că – dacă vei alege să pleci din țară – după ce vei termina facultatea, te voi aproba. Și, deși ești singurul nostru copil, eu și cu mama ta nu ne vom împotrivi. De azi-noapte a licărit însă o speranță, speranța că s-ar putea să rămâi aici și să lupți să schimbi România. Pentru că România are nevoie să fie schimbată! Și merită luptat pentru asta!

Mai vreau să-ți spun ceva. Ție, și prietenilor tăi, de aceeași vârstă, totodată.

Să nu vă așteptați ca generația mea, adică generația părinților voștri, și mai ales generația bunicilor voștri, să vă sprijine prea mult. Din păcate aceste două generații, luate per ansamblu, sunt iremediabil pierdute. Sunt atinse de o boală grea, nevindecabilă. Sunt atinse de boala comunismului. Comunism adus în România de tancurile sovietice, și implementat de cozile de topor ale ocupanților. S-au născut și au trăit prea mult în acest sistem bolnav, cu valori răsturnate, un sistem ucigaș al personalității, ca să nu fie afectate. Excepțiile nu sunt atât de importante, procentual, pentru a putea răsturna statistica generală. De ce cred asta?

Generațiile despre care vorbim nu vor fi capabile, niciodată, să condamne cu fermitate furtul.

Pentru că furtul a făcut parte din cotidianul lor, prea mult timp. Nu e vina lor în totalitate, sistemul le-a corupt, de cele mai multe ori, ierarhia de valori. Să încerc să-ți explic asta, ca să-i înțelegi mai bine pe maturii de astăzi. Pe vremea comunismului oamenii furau tot felul de lucruri de la locul de muncă. Mai toți oamenii! Bineînțeles că mulți dintre cei ce vor citi această scrisoare vor protesta, apoi mă vor contrazice, dar acesta era adevărul. Se folosea și o expresie, aruncată ca scuză uneori, sau ca sfat de viață, alteori:

– Fiecare, de unde muncește, de acolo trebuie să se descurce!

Cum se traducea asta?

Dacă aveai de vopsit gardul acasă, luai 2 litri de vopsea de la muncă, ca să nu mai trebuiască să dai bani. Când aveai de închis un balcon, împrumutai niște cornier și câțiva electrozi de sudură, iar într-o duminică era gata. Dacă lucrai la Fabrică de Lapte, plecai seara cu o bucată de brânză, sau niște smântâna, sau niște lapte. Dacă lucrai în port, mai goleai niște cafea, cu țeava tăiată șirenghi, dintr-un sac, mai scăpai o ladă de portocale din macara și tot așa.

La sat, țăranul venea seara din câmp cu o legătură de araci în spate, cu o poală de fasole, cu un fund de sac de piatră vânătă. Șoferul avea acasă invariabil, ca sursă de încălzire, o sobă pe motorină. Dacă aveai de zugrăvit, sau aveai nevoie de 10 cărămizi BCA să închizi balconul, te duceai la primul șantier unde se construia ceva, iar problema era rezolvată, cu costuri minime.

Se subînțelege că șefii făceau același lucru, dar la alt nivel: o basculă de piatră, 20 saci de ciment, fier pentru un gard de beton, cărămidă pentru o anexă în curte, piese de schimb pentru mașina proprie scoase pe mașinile întreprinderii, și tot așa. O atmosferă de complicitate promiscuă învăluia totul într-o perdea de fum.

Bineînțeles că nimănui nu-i trecea prin gând că fură, când făcea câte ceva dintre cele mai sus pomenite. Iar dacă i-ai fi spus că asta face, ți-ar fi tăiat-o scurt:

– Ce te bagi, mă? Am luat de la tine? Am luat de la stat!

Statul, cel pe care cetățeanul îl percepea ca pe ceva greu de definit, era socotit cel din pricina căruia nu aveai tot ce-ți dorești. Și atunci nu era firesc să îndrepți situația?

Statul comunist, care avea grijă ca cetățeanul să trăiască permanent în lipsuri, a generat și alte probleme. Ca să faci rost de lucruri, trebuia să dai șpagă. Șpagă ca să iei un frigider, șpagă ca să-ți pui telefon, șpagă ca să iei o Dacia „de export”, șpagă ca să iei o permisie în armată, șpagă să primești butelie, șpagă să iei apartament. Lista e prea lungă ca să o epuizez, sper că v-ați făcut deja o idee.

Faptul că eram rupți de lumea occidentală genera și ea alte probleme. Profesorii noștri aveau nevoie de informație, o procurau cu greu, iar când o procurau, sursa nu mai era așa importantă, pentru ca unii dintre ei să o precizeze. Mi-aduc aminte că făceam în facultate un curs de trafic rutier, bucățică ruptă după un curs similar al unei universități americane, care genera situații greu de descris când trebuia să măsurăm intensitatea și tăria traficului rutier, într-un oraș în care iarna mai circulau doar poliția, troleibuzele și mașinile de aprovizionare.

Așa că noi – cei care am trăit în această lume – în care fiecare se descurca cum putea, confundând ceea ce era a statului cu ceea ce trebuia să fie al nostru, e greu să mai emitem judecăți morale! Și să condamnăm categoric furtul și plagiatul. Furtul ne-a permis să supraviețuim, până când au apărut „privatizații”, nenorociții, și robinetele s-au cam închis. Din fericire guvernele de după 1989 au păstrat un important sector de stat în economie, iar asta permite încă multor români să „se descurce”.

În mintea prea multor români ceea ce fac cei ajunși la putere, puși să administreze sau să conducă câte ceva, nu este decât să se descurce, acolo unde lucrează! Ei fac, la alt nivel și fără limită, ceea ce noi am făcut, la rândul nostru, zeci de ani, în comunism. Se descurcă! Când s-a construit sediul unei bănci în oraș, directorului i-a răsărit o vilă în curte. Nimic mai normal, nu? Un șef al fiscului aproba retrocedări ilegale de TVA, fără să semneze personal vreun document. Când a intrat în vizorul procurorilor s-a înscris în Partidul de la putere iar ancheta s-a oprit, în ceea ce-l privește. Au fost judecați subordonații. Azi este în parlament. Între timp a predat și studenților de la Universitate. Oare ce i-o fi învățat pe aceștia? Cum să te descurci, fără îndoială!

E dureros că aceste lucruri țin de normalitate, la aproape trei decenii după revoluție. Este dovada cea mai clară că boala sus amintită nu se vindecă ușor.

Al doilea motiv pentru care vă spun să nu vă bizuiți pe cei de peste 50 ani că vor reforma România, ține tot de tarele comunismului.

Noi suntem generația obișnuită să ni se dea!

Am trăit prea mult înregimentați într-un sistem rigid, egalitarist, ca să ne obișnuim ușor să gândim altfel. Când se mai măreau salariile, în comunism, se măreau la toată lumea (adică pe întreprindere/ramură/minister). Nu pe criterii de performanță, ci pe criteriu social. Toți munceam, deci toți trebuia să câștigăm la fel. Indiferent dacă unul muncea mai mult, altul era mai deștept, și producea ceva mai mult, sau altul făcea și treaba șefului său incompetent.

Sistemul era construit în așa fel, încât tot timpul să aștepți să ți se dea ceva. Orice: butelie, casă, frigider, pensie etc. Ne transformasem în dependenți de un stat atotputernic, când binevoitor, când supărat rău.

Atunci când demonstrația organizată de Ceaușescu în fața Palatului, în decembrie 1989, a degenerat în revoltă, Ceaușeasca – speriată rău – a strigat la consort:

– Dă-le ceva!

Și acesta s-a conformat: a promis că va mări cu 100 lei salariile și pensiile! Vă dați seamă cât de îndobitociți eram, dacă analfabeții care ne guvernau se obișnuiseră să ne prostească cu orice promisiune?

O bună parte din oamenii de atunci au continuat să aștepte să li se dea. Ai văzut cozile la care pensionarii din oraș se călcau în picioare, ca să prindă puii lui Mazăre. Să nu-i judecăm greșit, pentru ei nu se întâmpla nimic neobișnuit, se perpetua un stil de viață cu care erau obișnuiți. Li se dădea pui! Sau orez. Sau zahăr. Iar coada, la care te așezai la 4 dimineața ca „să prinzi rând”, le ocupase ore întregi, zilnic, mulți ani din viață.

Cei care n-au mai vrut să aștepte să li se dea, s-au hotărât să-și croiască singuri soarta, și au plecat pe alte meleaguri. Trei – patru milioane, oameni hotărâți să muncească din greu, ca să trăiască decent. Alungarea lor din țară este poate cea mai mare crimă, comisă de toate guvernele de după 1989! Ceea ce face sa ne îndreptăm spre al treilea lucru care ne împiedică sa reformăm țara.

Suntem obișnuiți să avem un tătuc!

Nu e un motiv de rușine, nu suntem singurul neam cu asemenea obișnuință. Comunismul n-a făcut decât să adapteze tradiția voievozilor și regilor la condițiile de după 1945. Când lumea comunistă avea un singur tătuc, pe criminalul Stalin, iar țările aveau câte 3-4 tătuci mai mici. Tătucul unic pe fiecare țară, este un concept care nu s-a putut dezvolta decât după moartea tătucului Stalin. Dar a făcut-o repede și am ajuns să avem tătuci la toate nivelurile.

Tătucul e bun, el ne dă toate lucrurile bune din viață. Când primim lucruri rele, sigur tătucul nu știe ce se întâmplă. Dacă ar ști Tătucul…

Când tătucul Ceaușescu a fost omorât într-o zi de Crăciun, am fost uluiți cu toții, incapabili să reacționăm. Dar din fericire deruta n-a durat mult, KGB-ul ni l-a trimis pe tătucul Iliescu și am fost iar fericiți!Apoi a venit tătucul Băsescu, pus de serviciile noastre, autohtone, și iar am fost fericiți. De Emil Constantinescu n-are rost să vorbim, la Universitate nu te învață nimeni cum să fii tătuc. Iar acum vedem cum Iohannis s-a dezmorțit și ar vrea să fie și el tătuc. Măcar pentru doi ani, tovarăși…

Când – după 7 ani de lucrat la stat – în 1994 m-am angajat într-o firmă străină, am crezut că înnebunesc. Trebuia să conduc un parc auto împrăștiat pe mai multe județe, și nu aveam nici un tătuc care să-mi spună ce să fac. Eram singurul meu tătuc. Mai mult chiar, cu o zi înainte să-l preiau, 90% din șoferi și-au dat demisia și au plecat. Șeful meu, un israelian, proaspăt numit și el la conducerea companiei, mi-a spus un singur lucru:

– Mie îmi spui de ce ai nevoie ca să meargă treaba. Dacă în fiecare zi avem suficiente camioane ca să livreze comenzile, ești prietenul meu. Dacă nu, te împușc!

Eram disperat, pur și simplu. O săptămână am stat într-un birou, uitându-mă pe geam să văd care e mersul în firmă, și gândindu-mă ce să fac. Apoi, de nevoie, m-am apucat de treabă. După un an aveam cea mai mică rată de imobilizare a parcului, dintre toate firmele grupului. De israelian m-am despărțit prieten.

Am scris prea mult și e știut că tinerii nu citesc așa mult. Dar am încercat să vă spun că, dacă așteptați ca alții să reformeze România, și să v-o pună pe tavă, vă înșelați! N-o vor face, pentru că nu știu, nu vor sau nu pot s-o facă. Dacă era altfel, ar fi făcut-o până acum! Va trebui s-o faceți voi. Și este al naibii de greu! Al Pacino o spune frumos, în discursul de la colegiu, din Parfum de femeie: „Să alegi calea corectă, este al naibii de greu!” Știu că ție, fiule, ți-a plăcut mult filmul.

Important este să vă faceți auziți. Să vă susțineți cu voce tare părerile. Ascultându-l întotdeauna și pe celălalt. Care poate are altă părere. Pentru că și el are dreptul să fie auzit. Nimeni nu posedă adevărul absolut. Și să vă educați copii în alt spirit, altfel decât am făcut-o noi. Și altfel decât a făcut-o învățământul românesc, închistat într-un groaznic conformism. Dacă ai fi fost mic, te-aș fi luat pe umeri și aș fi mers cu tine la proteste. N-ai fi înțeles despre

ce este vorba, cel mai probabil. Dar ai fi ținut minte când ai fi crescut, că tatăl tău, când ceva nu-i convenea, când ceva grav se întâmpla, protesta cu voce tare.

Bunicul tău nu mi-a dat prea multe sfaturi de viață. Avea doar 3 clase de școală primară, iar din cauza asta era complexat și nu vorbea foarte mult. Dar mi-a spus o dată, când eram în liceu:

– Auzi, mă, e foarte important să-ți trăiești viața astfel încât, atunci când te uiți dimineața în oglindă, să nu-ți vină să te iei la palme.

Eu cam atât am vrut să-ți spun, fiule. Dacă vrem o țară normală, „o țară ca afară", trebuie să facem ceea ce au făcut cei de afară. Au pus mâna și au construit-o!

Călin. File de poveste... urbană

Cad pradă păcatului uneori, așa cum mulți dintre voi fac la fel, de a judeca tânăra generație în bloc. Cu afirmații generalizatoare, nu tocmai măgulitoare pentru ea, cu sentințe ad-hoc, la fel de tăioase, cu adjective și epitete nu dintre cele mai încurajatoare pentru membrii ei. Motivele sunt multe și foarte variate, cred eu. O anumită dezamăgire cauzată de trecerea spre vârsta a treia, și materializată în ideea: „noi am făcut revoluția, ei de ce nu o duc mai departe?". Poate și o ușoară invidie legată de faptul că mulți tineri au plecat către alte meleaguri unde să-și împlinească visurile, lucru ce nouă nu ne-a fost accesibil la vârsta lor.

Mai fac de asemeni genul de greșeli pe care trainerul Andy Cohen mă învață să fiu atent și să le evit în procesul de recrutare! Cum ar fi de exemplu greșeala de a-i compara pe cei evaluați cu tine. Cum eu am 55 de ani și o bogată experiență de viață, e clar în defavoarea cui va ieși întotdeauna comparația! Sau altă greșeală frecventă, efectul de halo, care se referă la extensia unei însușiri pozitive sau negative a cuiva asupra tuturor celorlalte însușiri ale sale.

Aici trebuie să mărturisesc că analiza modului în care se exprimă tânăra generație, a cunoștințelor de gramatică a scrisului, a modului de exprimare în vorbire, mă face de multe ori să pun diagnostice grăbite, fără să mai încerc să văd oamenii din spatele greșelilor. Greșeli care duc și vor duce la transformarea gramaticii limbii române, în direcția simplificării ei. O fi rău, o fi bine? Cum se vor exprima oamenii peste câteva zeci de ani, având în vedere evoluția uluitoare a tehnologiei informatice? Rămâne de văzut.

CV-urile care îmi trec prin mână au și ele efectul de a mă face să judec poate prea dur tânăra generație, fiindcă dezvăluie la rândul lor alte tare, care nu pot fi puse întotdeauna pe seama lipsei de experiență. Ci mai degrabă pe seama lipsei de implicare, a conformismului prost înțeles, e drept și ele datorate în bună parte educației precare din familie și de la școală.

Sunt însă și altfel de tineri, din fericire, și sunt mult mai mulți decât am putea crede. Tineri care se fac repede utili la locul de muncă, încă de la primul job, tineri implicați, dornici să învețe și să corecteze lipsa de viziune a școlii

care i-a format, sau mai degrabă deformat. Tineri care fac voluntariat, care sunt implicați în proiecte sociale sau antreprenoriale, unde pasiunea și devotamentul sunt cuvintele de zi de zi.

În grupul de prieteni ai fiului meu am remarcat întotdeauna tineri interesanți. Unii făceau sport de performanță, alții erau pasionați de animalele de casă, unii desenau dumnezeiește, iar alții erau pasionați de muzică. Unul dintre ultimii reușea o performanță inedită: de câte ori se urca în mașina mea, unde selectorul radioului era blocat numai pe Rock FM, în câteva secunde se făcea auzit:

– Ascultați Pink Floyd, domnule Măcrineanu? Asta este Dogs of War, nu?

– Da. Asculți rock, Cosmine?

– Ascult în primul rând rock. Dar și alte genuri, principalul este să fie muzică bună.

Când liceul s-a sfârșit, iar absolvenții s-au împrăștiat în toate zările, ca puful de păpădie, nucleul de prieteni s-a păstrat. Au ales cariere diferite sau similare, dar au continuat să țină legătură. Din vara anului trecut, unii dintre ei – printre care și fiul meu – au absolvit și s-au luat de muncă. Continuând să viseze, să facă planuri, să facă lucrurile să se întâmple.

Unul dintre acești tineri, proaspăt ucenic de avocat, visează să se specializeze în problemele de drept ce vor fi generate de prezența în viața noastră a inteligenței artificiale. Mi se pare o dovadă de extraordinară clarviziune, din partea unui tânăr de 23-24 de ani. Inteligența artificială ne va modifica viața într-un mod radical, pe care omul de rând greu îl poate anticipa. Implicațiile privind legislația, mai ales pe partea de răspunderi, vor fi esențiale în dezvoltarea domeniului. Isac Asimov a fost vizionar, cu cele 3 legi ale roboticii, aplicabile roboților inteligenți:

– Un robot nu are voie să cauzeze vreun rău unei ființe umane, sau, prin neintervenție, să permită ca unei ființe umane să i se facă un rău;

– Un robot trebuie să se supună ordinelor date de către o ființă umană, atâta timp cât acestea nu intră în contradicție cu Legea 1;

– Un robot trebuie să-și protejeze propria existență, atâta timp cât acest lucru nu intră în contradicție cu Legea 1 sau Legea 2.

Vă mai amintiți, nu? Părea un vis prea îndepărtat viitorul în care să ai nevoie de legi speciale pentru roboți, atunci când citeam cărțile maestrului.

Alt prieten al lui Șerban a făcut o firmă și lucrează la un program de sprijin pentru fermieri, cărora – pe baza informațiilor preluate de la sateliți – prelucrate prin softurile la care lucrează fiul meu, să le furnizeze informații despre culturile proprii. Când administrezi 20-30 de hectare e simplu să le vizitezi la câteva zile, când cifra urcă la 2000 de hectare, asta nu mai este posibil. Iar Șerban însuși, pe lângă ambiția de a lucra de la zero primul său proiect de IT, și-a realizat un vis mai vechi și ia lecții de pian, după ce a strâns bani și și-a cumpărat un pian electronic.

Dar mai multe o să vă vorbesc acum despre alt tânăr din cercul de prieteni ai săi. Un tânăr care m-a impresionat prin modul în care a reușit să integreze într-o linie de produse marketingul, socialul, cultura tehnică și cea cinematografică. Sună impresionant din start, nu?

Călin a devenit prieten cu Șerban la liceu, respectiv Colegiul „Mircea cel Bătrân", foarte cunoscut constănțenilor. A fost începutul unei lungi și frumoase prietenii, am putea spune, cu o formulă clasică de acum. Era genul de prieten care te făcea să stai liniștit când fiul tău era ieșit împreună cu el. Mi-au rămas în minte clipele când îi luam de la meditațiile de mate, în clasa a XII-a și-i întrebam unde să-i duc? Și multele dăți când mă suna juniorul, la diverse ore, întrebându-mă scurt:

– Vii să mă iei și pe mine de la Călin?

Călin a intrat la arhitectură, iar acum este anul V. S-a pregătit temeinic pentru asta, multe sute de ore de muncă, sute sau mii de planșe cu desene și schițe. Dar undeva își purta cu el visul: dragostea pentru haine și dorința de a fi creator de linii de îmbrăcăminte. S-a tot gândit la asta, iar – pe măsură ce timpul trecea – a făcut pașii necesarii începutului. După cum știm, el este întotdeauna cel mai greu.

Așa a luat naștere proiectul HENOTIQUE. Care pe mine, admirator necondiționat al culturii franceze, m-a cucerit începând cu numele. Și nu e ușor să găsești un nume original pentru o linie de haine, și mai ales unul care să te trimită cu gândul la încercarea de reunire a contrariilor. Cu ce a venit nou Călin în domeniul acesta atât de vast și de bătătorit, unde copierea ideilor sau reluarea și reinterpretarea la nesfârșit a ideilor clasice este la ordinea zilei?

Cu ideea că vrea ca hainele create de el să transmită idei, legate de unele momente de inflexiune ale istoriei, evenimente care au produs transformări radicale ale vieții noastre. Și aici a ales trei planuri pe care să se concentreze: social, arhitectură și film. Dacă vă uitați pe site-ul www.henotique.com veți vedea, sub fiecare dintre aceste domenii, elementul ce le leagă, precum odinioară cheia de boltă susținea o întreagă structura arhitecturală.

Trei cuvinte cu trimitere directă: Dead Poets Society. Cercul poeților dispăruți. Cu referire la filmul lui Peter Weir, unde Robin Williams dă – poate pentru prima dată în carieră – un recital de actorie pe măsura talentului său. Și unde ideea transmisă tinerilor dintr-o societate închistată, de către un dascăl nonconformist, era atât de nouă pentru ei:

– Trăiește clipa! Trăiește ziua! Trăiește o viață extraordinară!

Pasiunea pentru film al lui Călin transcede deci ecranului și se imprimă pe creațiile sale. Împreună cu socialul și evenimentele sale remarcabile. Cum v-ar plăcea un bluzon cu o suită de imagini dispuse pe verticală, asemeni cadrelor unei pelicule de celuloid, unde să vedeți un Martin Luther King rostind celebrul „I have a dream"? Urmat de o imagine cu celebra scenă a plantării drapelului american la Iwo Jima. Sau de o scenă cu Revoluția română din 1989? Urmată apoi de un cadru gol, lângă care să scrie ceva de genul: istoria se scrie

încontinuu, și tu poți s-o faci. Iar pe verticala bluzei să apară imprimată ideea din filmul mai sus amintit: Words and ideas change the world!

Sau cum v-ar plăcea ca bluzonul să aibă o imagine decupată dintr-un film al lui Kubrick sau Hitchcock, care să transmită o idee privitorului, sau să-l provoace să o găsească? Chic, nu? Când ați avut ultima dată o haină cu un model care să vă forțeze să vă întrebați ce a vrut să spună creatorul său când l-a creat? Foarte interesante sunt și bluzoanele imprimate cu imagini ale unor clădiri care ilustrează nașterea unor stiluri arhitectonice noi, prin munca unor arhitecți celebri. Și foarte importante sunt textele scrise pe haine, care trebuie musai citite!

Despre Călin și crezul său artistic, nu mă feresc să-i spun așa, puteți afla și într-un scurt filmuleț de pe Youtube. O ocazie bună să vedeți cum gândește un tânăr român al zilelor noastre, care își trăiește visul. Iar site-ul Henotique este cea mai bună sursă de amănunte privind linia vestimentară.

Succes, Călin! Aștept să-mi cumpăr de la tine un tricou cu Gandhi, sau poate cu Mandela, sau cu eroii misiunilor Apollo. Nu de alta, dar prea des tinerii se afișează cu imaginea lui Che Ghevara, un criminal sângeros, și prea rar cu Maica Tereza, Einstein sau Ioan Paul al II-lea.

Dacă nu dădea Petrescu gol...

În vara lui 1998 lucram pentru o multinațională de asigurări de viață, și – pentru că promovasem unit-manager în iarna precedentă – un val de cursuri de management se abătuse asupra mea. La fiecare câteva luni plecam pentru 2-3 zile la câte un curs. Centrul de pregătire al firmei fusese fixat la Brașov, ceea ce nu putea decât să mă bucure nespus, Brașovul fiind orașul meu de suflet încă de copil, iar cei zece ani scurși de când părăsisem băncile facultății de mecanică și mă îndreptasem spre litoral, mă cam afectaseră emoțional.

Cursurile se făceau într-o vilă din Șchei, situată pe o străduță în pantă, undeva între spitalul de neuro și cimitir. Ceea ce mă făcea să glumesc uneori dimineața, când ni se servea cafeaua, că este cafea „cu parfum de tămâie”. Cazarea, cel puțin la cursul despre care vă povestesc, fusese aleasă la Hotel Capitol, un hotel ciudat, așezat lângă Modarom, chiar în buricul târgului. Hotelul era cam pustiu, fiind cazați doar noi, cei vreo 30 de cursanți, și vreo 50-60 de evrei din Israel, vârsta a doua și a treia. Care, spre plăcuta mea surprindere, vorbeau între ei într-o română foarte corectă, puțin demodată, semn că trăiseră pe meleagurile noastre destui ani. Până când Ceaușescu se apucase să-i comercializeze, ca pe o marfă scumpă, dar indezirabilă.

Mi-a plăcut faptul că reveniți în țară după 20-30 de ani, sau poate mai mulți, vorbeau între ei românește, lucru ce părea să-i apropie unii de alții, dar și de cei cu care interacționau. Bărbații, majoritatea cu părul alb, aveau umor, îi auzeam des glumind, unii dintre ei cu accentul acela inimitabil, adus pe scena

teatrului românesc de actori geniali. Era accentul pe care fratele meu mai mare, care studia actoria în perioada respectivă, îl adopta când exersa pentru „Tache, Ianke și Cadâr”. Sau când ne mai distra, recitându-ne versuri de genul:

Pe lângă plopii fără soț,
Adesea eu treceam.
Aș fi trecut și printre ei,
Da’ ce gheșeft făceam?

Din punctul de vedere al colegilor bărbați cu care eram la curs, plasarea lui în a doua parte a lunii iunie era total necorespunzătoare. Și asta pentru că era în plină desfășurare Campionatul Mondial de Fotbal, găzduit de către francezi. Unde România spera la o figură frumoasă, deși picase în grupă cu Anglia, Tunisia și – o cunoștință mai veche – Columbia. În seara despre care vorbesc, România juca cu Anglia, după ce învinsese Columbia. Aceeași Columbie pe care o căsăpisem și în 1994, când mulți o vedeau printre favoritele ediției.

Meciul l-am văzut în gașcă, entuziasmați la culme, cu berile lângă noi, sperând să facem un joc bun în fața celei mai celebre echipe din lume. Speranțele ne-au fost răsplătite, pentru că Dan Petrescu a dat golul victoriei în minutul 90, declanșând fiesta în hotel. Dar nu numai în hotel, ci în întreg Brașovul, unde ieșitul pe străzi după o victorie specială era tradiție încă din 1986.

Mi-aduc aminte că am văzut Steaua câștigând Cupa Campionilor în holul căminului, cocoțat peste alți 20-30 de studenți care nu apucaseră să prindă loc pe scaun, la un televizor alb-negru, cum se purta în epocă. Deși eram fan al Craiovei în perioada respectivă, m-am bucurat la extrem, am strigat, am țipat, și la un moment dat m-am trezit pe stradă, alături de toată suflarea studențească din Complexul Memorandului. Împreună cu localnicii, în jumătate de oră eram câteva mii de oameni, care se îndreptau spre centru, strigând „Steaua! Steaua! România!”, „Campionii, campionii, Ole, ole, ole!”, fluierând, chiuind, tropăind, ce mai – ceva de nedescris. Unii au scos steagurile tricolore, alții aveau chiar steaguri steliste sau poze mari cu jucătorii ei, au apărut și goarne, fluiere, tobe.

În față la Casa Armatei deja nu se mai putea circula. Dar mașinile care așteptau să trecem claxonau entuziasmant, pe ele se urcaseră chiar oameni, în timp ce milițienii se uitau neputincioși și puțin speriați. Era prima dată, în comunism, când oamenii manifestau spontan, strigându-și bucuria în stradă, fără să fie forțați să o facă, precum la celebrele defilări de 1 mai sau 23 august. Chiar în fața clădirii un camion-dubă al miliției, plin de băieți musculoși, era parcat, cu luminile stinse. Coloana s-a oprit, pentru că un grup de ofițeri care văzuseră meciul împreună acolo, au ieșit cu brațele pline de sticle de șampanie, împărțindu-le cu noi, studenții. Profitând de moment, milițienii din camion – care nu mai puteau de necaz că echipa rivală a lui Dinamo atinsese așa performanță – au sărit pe ușa din spate, au smuls opt-nouă studenți din grup și i-au urcat în dubă, blocând apoi ușa pe dinăuntru.

Reacția studenților a fost cu totul surprinzătoare, pentru anul 1986, colegii începând să bată cu pumnii în dubă, cerând eliberarea celor reținuți.

Neobținând nici un rezultat, unii s-au așezat în fața ei, restul trecând la împingerea dubei, încercându-se răsturnarea ei într-o parte, pentru că șoferul încerca să demareze și să treacă prin mulțime. Cei din dubă, speriați, erau auziți cerând ajutor prin stație, pe motiv că au fost „atacați” de studenți. Dinspre centru se auzeau deja mașini venind cu girofarurile și sirenele pornite.

În momentul acela, speriați că lucrurile puteau să capete o întorsătură periculoasă, am văzut niște stele mari cât bolovanul pe tresele unuia dintre ofițerii care împărțeau șampanie, dar care nu observaseră manevra milițienilor. Am împins împreună cu câțiva colegi în stânga și în dreapta, răzbind către grupul de ofițeri.

– Tovarășe general, ajutați-ne, miliția ne-a luat câțiva colegi și i-a înghesuit în dubă, a strigat un coleg. Deși n-au făcut nimic rău, doar strigau, ca noi toți!

– Miliția? a tresărit generalul, îndreptându-se deodată de spate, și pasând sticlele unor subordonați. Unde?

– Acolo, unde e înghesuiala aia mare!

Generalului i s-a deschis drum către dubă de către subordonații săi și colegi. A ajuns la dubă, s-a urcat pe scară și – ținându-se de oglindă – i-a făcut semn șoferului să deschidă geamul. Acesta, speriat, n-ar fi făcut-o, dar stelele acelea de pe umăr impuneau.

– General A, cine-i comandantul acestui dispozitiv?

– Să trăiți, to’arșul general! Maiorul C.

– Dă-i prin stație să se prezinte imediat la dubă.

– Am înțeles, să trăiți!

Maiorul a sosit transpirat tot, auzind că-l cheamă un general. Chiar dacă nu era din ministerul său, iar cele două ministere rivale se suportau cu greu, nu puteai să te pui cu un general al armatei române.

– Maiorule! Imediat eliberezi studenții ridicați. Iar mâine dimineață te prezinți la șeful tău, să-i raportezi ce prostie mare ai făcut.

În uralele noastre, colegii au coborât din dubă, iar marșul a continuat triumfal până la Modarom, unde ne-am întâlnit cu altă coloană, ce venea dinspre sudul orașului. Centrul s-a umplut de oameni care se bucurau, ore întregi, până când n-am mai avut voce și putere.

Dar acelea erau alte timpuri, iar în 1998 obișnuința de a se ieși în stradă la performanțe sportive de excepție era un bun deja câștigat. Așa că, pe la ora 23.00, când meciul se terminase, Brașovul a irupt în stradă. Și cum Hotelul Capitol era fix în locul unde se întâlneau coloanele ce veneau din toate părțile Brașovului, putem spune că eram în mijlocul acțiunii. Până la ora 3.00 dimineața petrecerea a fost în toi. Apoi mulțimea s-a dispersat încet-încet, și am mers și noi la culcare.

A doua zi dimineață ne-am târât cu greu la micul dejun. Fețe obosite, ochi roșii, guri cleioase de la diversele licori bahice. Toți cu ochii după cafea și apă rece. Cât mai multă apă. Stăteam deci la masă, deslușind cu greu ce se întâmplă în jurul nostru. La masa vecină câțiva evrei, cu fețe obosite și ei, vorbeau destul

de tare, lucru pe care am început să-l înțeleg și eu de la o anumită vârstă. Fără să vrem îi auzeam exprimându-și supărarea.

– Ehei, a fost meci azi-noapte, a jucat România.

– Da, cu Anglia, nu-i așa?

– Da, cu Anglia. A bătut România. A dat Petrescu gol, în minutul 90.

– Așa este, adaugă altul. Dacă nu dădea gol, dormeam și noi…

La aceste cuvinte, exprimate cu un accent încântător, à la Finteștieanu (care nu era evreu), ne-a umflat pe toți râsul, indiferent de cât de obosiți eram. Dar alături conversația continua, așa că am redevenit atenți.

– De ce vă supărați, a intervenit un alt evreu, cu părul puțin zburlit. Ce dacă noi jucam cu… palestinienii să zicem, și-i băteam, voi nu vă bucurați?

– Ehei, reveni primul, *noi pe palestinieni îi batem și când nu jucăm cu ei*…

Nu piere o pădure, când îi răsar vlăstare!

Fiului meu și nepoților mei.

Dragii mei, știu că nu vă place să citiți istorie, dar mai jos e vorba de istoria neamului vostru. Și uneori a familiei voastre. Nu trebuie neapărat să citiți tomuri întregi, ca să aflați lucrurile esențiale despre viața înaintașilor. Ați mai auzit câte ceva când povesteau papu și maia/muma. V-am mai spus și eu – poate și părinții – câte ceva. Și multe lucruri răzbat și din muzica armânească, care știu că vă place. Oricum, 8-9 pagini nu sunt prea mult de citit. Vă va lua mult mai puțin să o faceți, decât mi-a luat mie să le scriu. Sper ca ele să vă stârnească interesul să descoperiți mai multe despre strămoșii voștri armâni fărșeroți, căci despre ei este vorba în principal în text. Dacă nu acum, măcar mai târziu. Lectură plăcută!

Fărșeroții! Ramura armânilor despre care s-a scris poate cel mai mult. Sau poate corect ar fi să spunem ramura „rrămănilor”, pentru că așa-și spun ei pe graiul lor, nelipsit nici el de a-ul proteic, dar nu și în denumirea identitară.

Rrămăni, armâni, romanus.

Vlahi, vlasi, arvanitovlahi, vlahi caraguni, cuţovlahi, maurovlahi, ţinţari, ciobeni.

Macedo-români, aromâni, macedo-vlahi, machedoni.

Neamurilor în mijlocul cărora trăiesc, sau cu care au interacționat de-a lungul secolelor armânii, le-a fost extrem de greu să le găsească un singur nume. Și cum să dea un singur nume unui popor atât de divers, atât de mobil, atât de fărâmițat și în același timp atât de viguros?

Pentru mulți dintre armânii din România căutarea identității și a originilor a venit în partea a doua a vieții, când internetul și posibilitatea de a călători liber prin Balcani au creat oportunități noi în această privință. Mai timid sau mai hotărât, aceia dintre armâni care nu sunt preocupați doar de petreceri, bijuterii și

bani, au început să-și caute originile. Și rudele. Indiferent cărei țări aparțin ele, în urma împărțirii peninsulei de la sfârșit de secol XIX și început de secol XX.

Printre ei se află și soția mea, Cornelia. Fărșeroată get-beget, cu origini – geografic vorbind – albanezo-grecești. Frașari, Colonia, Murihova, Paticina, Selia, Papadia sunt localitățile pe care ar trebui să le punctăm cu roșu pe un itinerar genealogic al stirpei sale. Și care recent a avut bucuria de nedescris de a avea primul ei costum de fărșeroată șopană, identic cu cel purtat de către bunicile și străbunicile ei, de-a lungul vieții și peregrinărilor lor. Costumul fărşerotesc tradiţional, despre care C. Noe spunea – în 1925 – că „întrece în eleganţă pe aceea a tuturor celorlalte porturi aromâneşti; la tineri formează o siluetă de o sprinteneală desăvârşită, la bătrâni, o majestate severă". Prilej cu care m-a rugat să pun pe hârtie câte ceva despre neamul ei, pentru ca voi – tinerii – să înțelegeți mai bine bucuria ei.

Răspunzând dorinței sale, m-am apucat să rezum mersul istoric care a făcut posibilă existența sa pe această lume. Nu e un lucru ușor, fiindcă nu scrisul era îndeletnicirea de baza a păstorilor nomazi fărșeroți, iar despre ținerea unui jurnal nici vorbă! Grijile lor erau altele: ca oile să fie bine hrănite și adăpate, să fie păzite de lupi, dar și de furi, mulse la timp, cașul bine închegat; măgarii și catârii să aibă samare bine întocmite, cu greutatea judicios repartizată; praful de pușcă al armelor să fie permanent uscat; proprietarii ale căror moșii erau tranzitate să fie mulțumiți; iernatul bine pregătit din timp; familia sănătoasă.

Organizarea specifică a armânilor o reprezenta fălcarea. Ea reprezenta o grupare a tuturor familiilor care țineau de un celnic, de multe ori înrudite, legate prin sânge. În fruntea „fălcării" de fărșeroți se detașa permanent celnicul. Cel pe care grămostenii, altă mare ramură de armâni, îl mai numeau și chihăie. Celnicul, nume de sorginte slavă, care-l definea pe „cel din frunte". Celnicul reprezenta o instituție întreagă într-un singur om, lucru mai rar întâlnit. Ascultarea de care se bucura, în modul cel mai desăvârșit, poate părea ciudată azi, legată fiind de un popor a cărui permanentă mișcare pe hartă poate da senzația de dezordine. Dar aparențele înșeală! Tocmai pentru a se putea mișca dezinvolt peste hotare și granițe, printre popoare prietenoase, indiferente sau – de multe ori – ostile, fărșeroții aveau nevoie de un lider, bărbat puternic, înțelept, diplomat și bun negustor. Bun vorbitor de greacă, turcă și bulgară, câteodată și de ceva albaneză. Capabil să calculeze rapid taxele ce le avea de plătit fălcarea, care avea câteodată în proprietate chiar mai bine de zece mii de oi.

E deja anecdotică întâmplarea în care un slujbaș turc, venit în control, se sperie văzând multitudinea oilor ce păștea pe un plai armânesc, de pe muntele Seci, de lângă Pleasa, și îl întreabă pe celnicul Spiru Balamaci câte oi sunt acolo.

– 100.000 de oi avem aici, iar pentru ele plătim 100.000 de lire turcești taxe la împărăție, spune celnicul, care făcuse școală turcească.

Iar turcul îl ia cu el și-l duce la Istanbul, pentru a mărturisi din nou acest lucru direct în fața sultanei, ocolind marii funcționari împărătești. Și asta pentru că din respectivele taxe doar 50.000 de lire ajungeau în tezaurul sultanului! Așa

că celnicul nostru primește un document cu pecete atașată, cu precizarea că banii de taxe vor fi vărsați doar slujbașului care le va prezența unul identic!

Celnicul este în același timp și conducător militar, în caz de conflict cu alte etnii, cu antarţii greci, comitagiii bulgari, iar uneori chiar cu stăpânitorul turc. Când mai multe fălcări se puneau în mișcare, celnicii lor se sfătuiau asupra traseului, destinației și lucrurilor de făcut. Toate vocile erau ascultate, toate părerile cântărite, majoritatea dând în final direcția. Însă cei care nu erau mulțumiți de decizie puteau să se despartă cu fălcările lor, fără ca să fie condamnați pentru asta. Vorbim de o comuniune de interese, nu întotdeauna ușor de pus de acord, dar care nu experimenta tirania majorității.

Lucrul acesta ni-l confirmă William Martin Leacke, un ofițer englez atașat pe lângă armata turcă, în timpul conflictelor napoleniene, care este prezent în palatul unui mare vizir, atunci când celnicii aromâni se prezintă să aducă taxele strânse, după propria socoteală, dovadă că erau mai de încredere decât slujbașii fiscali otomani. Vizirul strâmbă din nas când sunt anunțați, povestind oaspetelui despre mirosul de oaie și despre hainele lor „primitive”.

– Să vină doar șeful lor, să nu vină toți, decide vizirul!

Slujitorul trimis să le comunice asta se întoarce speriat, neștiind cum va reacționa vizirul la răspunsul lor.

– Haide, spune, ce este?

– Au spus, au spus… că ei sunt toți egali!

Și vizirul e nevoit să accepte prezența tuturor celnicilor la ceremonia anuală plații taxelor.

Fărșerotii s-au împrăștiat – de la Frașari și localitățile vecine – pe un areal destul de larg, căutând spații de pășunat, locuri bune de iernat și stăpânire îngăduitoare. Multe secole au practicat însă nomadismul, nu transhumanța, fiind probabil ultima populație europeană nomadă. Cei din care se trage și soția mea, după „roire” erau așezați în câmpia Coloniei, denumire ce ea însăși trimite la prezența romanilor pe acele meleaguri, în antichitate. Și se chivernisiseră bine acolo, ca orice neam de oameni muncitori, cumpătați și organizați. Din păcate, ca de atâtea ori în istoria neamului armânilor, un satrap local și faptele sale murdare îi va face să părăsească regiunea. Este vorba de pașa Cheazim din Colonia, care prin abuzurile sale fiscale îi va face să ia arma în mână, ca să-și apere drepturile.

În jur de 1770 are loc episodul eroic al luptei armatolului Naum, împreună cu oamenii săi, vreo douăzeci de fărșeroți curajoși, împotriva a circa trei sute de soldați turci. Naum și oamenii săi luptă până la ultimul, apărând o trecătoare ce deschidea calea spre satele lor, eroul – rămas ultimul în viață – preferând să sară în prăpastie, decât să fie prins de dușmani. Și astfel pășea în legendă, fărșeroții păstrându-i amintirea într-un cântec frumos, așa cum obișnuiesc ei dintotdeauna.

După lungă chibzuială celnicii fărșeroți decid că nu mai este de trăit în zona Coloniei, iar fălcările se mută în ținutul muntos și plin de pășuni al Murihovei, lângă râul Tărna. Câțiva dintre ei, conduși de celebrul celnic Zega

au ales să se așeze aproape de Florina, unde erau deja sate cu armâni. Mai târziu Zega cumpără două moșii de la beii turci, numite Hrean și Neokastro, aproape de Caterina.

Cei stabiliți la Murihova își ridică mai întâi colibe (călive), conform îndelungatei tradiții fărșerotești, cu timpul durându-și și case din piatră, acoperite tot cu plăci (ploci) din piatră, multe din ele prevăzute cu etaj. După câțiva ani și restul fărșeroților din Frașari pleacă în bejenie, ajungând în zona provinciei (vilaetului) Corcea, Corceaua pe limba lor, unde întemeiază o localitate nouă, Pleasa. Lor li se spune fărșeroți plisoți, pe când primilor – plecați spre Murihova – li se spune fărșeroți șopani.

Dacă mersul istoriei i-a confruntat, la sfârșit de secol XVIII, pe fârșeroți cu turcii și albanezii turcizați, după circa 100 de ani o altă nație, cu care trăiseră în bună înțelegere destul timp, alunecă pe panta naționalismului extrem. Apariția Bulgariei ca stat, și pretențiile ei asupra Traciei și Macedoniei, unde erau mulți slavi vorbitori de limbă bulgară, a dat naștere unei mișcări de gherilă condusă de comitagiii („revoluționarii") bulgari, care – cu arma în mână – acționau pentru anexarea Macedoniei la Bulgaria. Macedonie în egală măsură dorită și de greci, și de sârbi. Bineînțeles că armânii nu agreau nici una dintre variante, preferând stăpânirea otomană a provinciei, care nu obliga nici la renunțare la limbă, nici la renunțarea la credință, și care se mulțumea cu taxe modice de la păstori.

Atacurile comitagiilor îndesindu-se, iar puterea otomană fiind vizibil slăbită de războiul pierdut la 1877-1878, fărșeroții din zona Murihovei sunt din nou puși în fața unei decizii radicale. Aceea de a părăsi, după doar câteva generații, căminul nou construit, și de a se muta mai spre interiorul imperiului, unde comitagiii nu puteau ajunge.

Cu toată avuția încărcată pe măgari și cai, fălcările s-au pus din nou în mișcare. Circa 800 de familii de fârșeroți șopani (Celea, Cușa, Lolea, Preșa, Butcaru, Zdru, Ghiza, Gache, Fotu, Gulea și multe altele), cu 80.000 de oi și capre, și peste zece mii de cai și catâri. Au văzut munții Vodenei (Edessa de azi), lângă Lacul Ostrov. Le-au plăcut locurile, bune de pășunat, și s-au hotărât. Au cumpărat sau închiriat pământurile de la beii turci ce le stăpâneau, apoi celnicii au cumpănit locurile bune de așezat și s-au apucat de treabă.

Au întemeiat Paticina, sub conducerea celnicului Hristu Papanicola, și aici s-au așezat și cei din neamul Preșa, neamul străbunicilor voștri, pe linie paternă. Alături de alți fârșeroți destoinici: Roșu, Tase, Fotu, Dula, Gache, Mușі, Ghiza, Giagiu, Leolea, Dică, Papasima, Tega, Pacea, Ianula, Lambru, Cutabiță, Zugrafu, Giumba, Condulimazi, Balamaci, Capurani și altii.

Grămăticova a fost întemeiată de cei din neamurile Celea, Cușa, Păpălu, Pândichi, Pariza, Joga, Butcaru, Caramiciu, Dușu, Gârțu, Mitrenca, Chirvăsitu, Dimaca, Leaghi, Naum, Teja, Caraiorgu, Rușa, Macri, Hira, Enache, Ianca și altii. Iar Cândrova, întemeiată de Mita Zdru, a adunat familiile Ciota, Dulea, Caratană, Filiu, Gace, Cugeaman, Scupra, Tega, Mișa, Pacea, Ștefu, Roșu, Șuta, Bavela și altele.

Pe munții Seliei celnicul Popescu i-a dus pe cei din neamurile Giumba, Hagi, Jurcă, Libu, Pacea, Tase, Zaif, Roșca, Zelca, Zugravu, Bocea, întemeind Selia de Sus. Se pare că acești fârșeroți veneau din celebra „Republică Suli", cea de lângă Munții Amure, unde armânii și-au creat o organizare atipică, amintind de democrațiile antice, până când ea s-a prăbușit sub asaltul bandelor de mercenari ai lui Ali Pașa de Ianina, după mulți ani de lupte grele.

Prăbușirea Republicii Suli a fost deznodământul a circa zece ani de lupte, în care femeile fârșerote au stat alături de bărbații lor, încărcându-le armele, pansându-le rănile și luptând chiar cu arma în mână, atunci când situația era disperată. Multe dintre ele completaseră veștmântul tradițional fârșerotesc cu un pumnal atârnat la brâu. Când, prin trădare, turcii și albanezii musulmani au reușit să distrugă comunitatea suliotă, locuitorii s-au retras spre alte meleaguri, departe de guvernarea lui Ali Pașa.

În timpul retragerii a avut loc un eveniment ce ne dezvăluie caracterul femeii fârșerote, al femeii armâne în general. Un grup de câteva zeci de femei, cu pruncii lor, sunt în pericol de a fi prinse de dușmani, izolate fiind față de ceilalți sulioţi. Nevăzând nicio scăpare, femeile suliote își iau pruncii în brațe, se prind într-o horă, și cântând o melodie veche se aruncă împreună în prăpastia de lângă mănăstirea Zalongo.

Ținutul Vodenei avea să le fie sălaș fârșeroților, așezați acolo împreună cu alte ramuri de armâni, nu pentru mult timp, din păcate. Viața lor se așezase pe tiparele cunoscute. Cei cu oi practicau de data asta transhumanța, între munții lor și câmpiile Caterinei și Tricalei. Alții lucrau la cărbuni, făcând mangal din lemnele ce se găseau din belșug, arzându-le în cuptoare speciale. Meșteșugarii aveau și ei de lucru. Bunicul părinților voștri, Iorgu Preșa, făcea samare pentru măgari, pe care le vindea în pleiada de sate de munte locuite de armâni. Ocupația i s-a lipit de identitate, încât toată lumea îl cunoștea drept Iorgu Sămărelu. Soția si-o luase din Selia de Sus, din neamul Zugravu, fârșeroată și ea, că așa cerea datina, respectată cu strictețe. Nepoții lui Iorgu râd și acum, când și-aduc aminte discuțiile cu papu, din copilărie:

– Și cum ai adus-o papule, de la Selia?

– Păi cum s-o aduc? Pe cal.

– Și cât era de la Paticina la Selia?

– Păi cât să fie, era… , era… o fugă de cal!

Dacă te uiți pe hartă, constați că pe vremea aceea și caii erau deosebiți, de vreme ce puteau străbate într-o fugă ditamai distanța de zeci de kilometri… Și cum armânii erau foarte pudici, mai ales partea feminină, înaintea unei astfel de călătorii mireasa mânca 24 de ore numai măsline, de frică să nu o apuce – Doamne ferește! – nevoile fiziologice pe drum, ceea ce ar fi pus-o într-o situaţie jenantă față de noul soț. Pe care – de cele mai multe ori – nu și-l alesese singură, căsătoriile fiind aranjate de către părinți, de pe vremea când viitorii miri erau doar copii. Se schimbau „șorțurile", se bea ceva, iar aranjamentul era făcut. Câteodată viitorul socru mare dădea și o „flurie" de aur cuscrului, ca un fel de garanție întăritoare a înțelegerii.

Nunțile pe atunci țineau multe zile, începând vineri cu împodobirea flamburei (bradului), fiind prilej mare de bucurie, deși băutura nu era printre lucrurile de căpătâi la o nuntă fărșerotească. Mai important era că se adunau oameni care „se vreau”, petreceau, cântau și dansau împreună, râdeau și – mai ales – spuneau povești vechi, câteodată tragice, câteodată amuzante. Fărșeroților le place mai mult decât orice să facă „muabete”, adică să stea la povești, să flecărească am putea spune – fără nicio conotație peiorativă – lângă o cafea, sau lângă un mult gustat pahar de țipură sau vin.

Și mai trebuie să spunem ceva despre fărșeroți, că ei au dus mai departe taina corului antic, cântat în polifonie. Muzica lor vine din negura timpului, când oamenii se adunau să-și împărtășească durerile, bucuriile sau angoasele, și nu aveau nevoie de instrumente pentru asta. Dacă noi, românii, ne cântăm doinele singuri, câteodată acompaniați de un fluier, fărșeroții împărtășesc neapărat cu ceilalți simțămintele. Un bătrân cântă, mai precis zice cântecul, iar ceilalți îi țin isonul, cu celebrul „eee”, apoi pe rând preiau versuri și duc povestea mai departe, câteodată subliniază ceva bătând palmele, alteori rotind „orile”, mătăniile de chihlimbar specifice, iar atitudinea corpului și a mâinilor sugerează de multe ori acțiunea din cântec.

Grigore Leșe a auzit de fărșerotii din Cogealac și cântecele lor polifonice, i-a vizitat, i-a apreciat mult, și i-a dus pe marile scene muzicale ale lumii, ca să vadă cât mai mulți oameni cum se cânta odată. Am avut șansa să trăiesc în familia Preșa, unde bărbații stăpâneau arta cântecului polifonic, i-am auzit de multe ori cântând, și rămân cu regretul de a nu fi fost în stare să îi înregistrez, pentru eternitate. Din fericire au făcut-o alții, câțiva oameni de bine, care se chinuie să nu lase să moară cultura armânească.

Cântecul face atât de mult parte din spiritul fărșeroților, încât a generat și vorbe de duh pe seama lor:

„Fărșerot, fără cripari,
Tută dzua pi cântari”!
Fărșerot, fără griji multe,
Toată ziua vrea să cânte!

Când am început să vorbesc cu soția mea, prin 1989, neamul fărșerotesc a început a fremăta. Eram inginer stagiar proaspăt sosit din Brașov, tocmai la M. Kogălniceanu de Constanța, unde 90% dintre șoferi erau armâni fârșeroți. Au aflat destul de repede, pentru că alți șoferi, unchi ai soției, ceruseră „referințe” despre mine.

– Șefu’, se interesează machidonii din neamul fetei cu care vorbești despre tine, îmi spunea câte un binevoitor, luni dimineață, la ședința de Siguranța Circulației.

– Cum, șefu’ vorbește cu o machidoancă? se trezea câte un neavizat. De-a-cui este?

– Din neamul lui Preșa, măi.

– Care Preșa?

– Acei, măi, care mai cântă pe la nunți.

– Cântă la nunți? am întrebat eu prima dată, surprins. Au formație?

– Nu, șefu'! Dar au voce bună și știu cântecele vechi ale noastre, de odinioară. Și câteodată îi mai roagă socrii să cânte o melodie, două, din alea vechi, să nu uităm de unde venim.

***

Deși mulți îi privesc pe armâni exclusiv ca pe un neam de păstori, trebuie să știți că ei au dat Balcanilor și constructori și meșteșugari iscusiți. Drept exemplu, Iorgu Sămărelu, bunicul soției, un spirit iscoditor prin excelență, obișnuit să modeleze lemnul pentru samare, nu s-a lăsat până nu și-a construit o vioară. Studiase toate instrumentele lăutarilor din zonă, să vadă lemnul folosit, chipul în care fusese îmbinat, cât de uscat era, și a făcut-o! Din păcate seceta din 1946 a adus necazuri multe, iar vioara a fost vândută pe doi saci de grâu, care mai permiteau familiei să supraviețuiască pentru un timp.

Dar să închidem această lungă paranteză, și să ne întoarcem la fărșeroții din Paticina, precum și problemele lor de început de secol XX.

Sprijinită de Imperiul Britanic și profitând de slăbiciunea imperiului turc „cu picioare de lut", Grecia mușca din teritoriile stăpânite de otomani, azi o provincie, mâine alta. Până când a ajuns la granița Macedoniei, teritoriu întins, unde grecii erau minoritari prin excelență, trăind amestecați cu bulgari, albanezi și armâni. Pentru a putea emite pretenții asupra provinciei, grecii au decis că tot ce este ortodox în cuprinsul ei trebuie neapărat să se declare grec. Și au început presiunile asupra celor de altă etnie decât ei, să se declare greci. La început biserica greacă era portavocea „elenismului" nou promovat. Dar cum ea nu reușea pe măsura așteptărilor guvernanților proaspăt înființatului stat grec, au trecut la acțiune „antarții". Oameni înarmați, conduși de multe ori de ofițeri greci „sub acoperire", plătiți să semene teroarea în satele bulgărești și armânești din Macedonia, împotriva celor ce nu vroiau să se alinieze cerințelor Atenei.

În aceeași perioadă statul român, și el destul de proaspăt ivit pe scena istoriei Balcanilor din epoca modernă, începea să dea semne că ar vrea să fie apreciat ca o mică putere în zonă. Dacă pe la 1848 aflând despre existența armânilor, ministrul Bălcescu ar fi zis doar: „S-ar putea să ne folosească cândva acești români sud-dunăreni", douăzeci de ani mai târziu viziunea politicienilor români se schimbase radical, trecând la acțiune practică: înființare de școli românești în Balcani, pentru armâni. Și dacă la început s-a predat în armânește, repede s-a trecut la cursuri și manuale în limba română! Ceea ce – departe de a cultiva specificul național armânesc – a dus la românizarea sa. Au urmat biserici cu slujba în românește, nerecunoscute de patriarhia grecească, mai mult chiar, combătute cu toate puterile de către aceasta.

Bineînțeles că mulți armâni, mai ales fărșeroți, s-au apropiat de statul român și cultura română, socotind cumva că au regăsit patria-mamă. Ceea ce pentru antarții greci a fost prilejul dezlănțuirii terorii asupra satelor lor. Paticina și Grămăticova au suferit cele mai multe atacuri din partea antarților. Într-unul

dintre acestea rămas celebru, cel din 1906, antarţii au fost respinși în mod rușinos de către femeile, bătrânii și copiii mai măricei din Paticina, suferind pierderi grele. Ciocnirile dese cu antarții i-au determinat pe armatolii armâni să aplice în mod consecvent legea talionului: ochi pentru ochi, dinte pentru dinte! Ceea ce a dus la întâmplări din ce în ce mai sângeroase, de ambele părți, cum le putem vedea descrise cu acuratețe în Jurnalul căpitanului Cola Nicea.

S-au aliat armânii și cu bulgarii de multe ori, având interesul comun de a rezista la grecizarea forțată. Stăpânitorii provinciei, otomanii, închideau ochii la crimele antarților, pentru că le convenea ideea creștinilor care să se omoare între ei, în loc să se ridice împotriva stăpânirii lor. Cetele lui Handuri, Hali Joga sau Cola Macri colaborau bine cu bulgarii, mai ales după reprimarea insurecţiei din Macedonia (1902-1903). După ce Gheorghe Mucitani a trecut la organizarea pe regiuni a mișcării armatolilor armâni, după 1906, rezultatele luptei lor au început să fie și mai vizibile.

Anii 1912-1913 au adus celebrele războaie balcanice, despre care manualele de istorie românești evită să vorbească prea mult. Cert este că România s-a trezit în postura de a arbitra disputele asupra împărțirii Macedoniei, râvnită de vecinii săi hrăpăreți, Grecia, Bulgaria și Serbia. Cum România nu avea graniță directă cu Macedonia, nu putea să alipească și ea ceva din teritoriile acesteia. Dar în numele apărării „minorității românești”, cum fusese declarată armânamea, România și-a declarat interesul în rezolvarea problemei. Și cum teama de o Bulgarie Mare – satelit supus al Rusiei, dușmanul istoric al românilor din epoca modernă – era mare, politicienii români au avantajat Grecia la împărțire. România nu uitase că primise Dobrogea de la Marile Puteri, tocmai pentru a pune un obstacol în fața unui eventual marș glorios al rușilor către Țarigrad/Istanbul. Așa că i-a dat cât mai puțin învinsului din al doilea război balcanic, ba – mai mult – i-a luat și Cadrilaterul, sudul Dobrogei, drept pedeapsă.

Cum Cadrilaterul era ocupat de turci și bulgari, în încercarea de a-i schimba cumva majoritatea etnică cineva a avut ideea să colonizeze acolo, pe lângă români și armâni. Mai ales că zona era un adevărat butoi de pulbere, comitagiii bulgari luptând cu arma în mâna împotriva coloniștilor „venetici”. Ceea ce-i făcea pe coloniștii români să renunțe repede și să se întoarcă în țară. Poveștile despre curajul armânilor din Macedonia era legendar în România, așa că s-a considerat că ei ar face mai bine față comitagiilor, dacă ar fi atrași în Cadrilater drept coloniști.

La început ideea colonizării n-a avut foarte mulți adepți în Macedonia. Mulți armâni se mulțumeau să-și dea copiii la școala românească, de multe ori în paralel cu cea grecească, apoi cei mai merituoși ajungeau la Școala Comercială din Salonic, patronată de statul român. Mulți continuau apoi studiile în România, de unde puțini se mai întorceau, lipsind astfel armânamea de elita care ar fi putut poate să-i schimbe viața.

Situația s-a schimbat radical după războiul greco-turc din 1919-1922. Grecii, care începuseră să creadă că pot profita și mai mult, teritorial, de pe

urma Turciei slăbite de primul război mondial, încurajați și de britanici – ca de obicei – au atacat Turcia. Dar speranța lor de a reface imperiul bizantin avea să se termine cu o înfrângere rușinoasă. Singura scuză a grecilor pentru declanșarea războiului, ar putea să fie faptul că mișcările turce naționaliste începuseră masacre asupra celor de altă religie, cel mai cunoscut fiind cel asupra armenilor.

În urma victoriei obținute poziția Turciei s-a radicalizat, astfel că s-a negociat schimbul de populație cu Grecia. Peste 1.300.000 de greci au părăsit teritoriul otoman, mai ales Asia Mică, iar 500.000 de turci au plecat în imperiul sultanului. Venirea „magirilor" (grecii repatriați) în Grecia, a aruncat-o pe aceasta într-o criză de suprapopulare. Ei reprezentau o populație agricolă în proporție de cca. 45%, deci aveau nevoie de pământ. Soluția a fost colonizarea lor în Macedonia și Tracia, unde și așa grecii nu erau majoritari.

Alocarea de pământuri pentru noile sate grecești a făcut ca pășunile armânilor să se împuțineze semnificativ. Grecii nu au vrut să mai recunoască, de multe ori, nici actele prin care ei cumpăraseră sau închiriaseră pământuri de la beii turci, așa că încălcarea proprietăților lor a devenit practică curentă. Situația lor, de relativă independență, a început să aibă mult de suferit. Bineînțeles că școlile românești n-au mai rezistat mult nici ele, iar biserica greacă îi presa în continuare să se recunoască „elini".

Din ce în ce mai mulți au început să asculte glasurile celor ce-i îndemnau la emigrare. În România erau sprijiniți aceștia de Societatea Macedo-Română, înființată de la 1879. Guvernul român, ambivalent la început, a continuat să aibă o poziție neclară. Mai multe delegații de armâni au venit la București, ca să înduplece guvernul să-i accepte drept colonișți în Cadrilater. Au obținut mai mult vorbe meșteșugite, decât aprobări. Într-una din întâlniri, cea cu ministrul agriculturii și domeniilor, celnicul Iancu Cepi din Livezi, nevorbitor de română, i-a strigat exasperat acestuia:

– Tu mâna ta șadi bana noastă. I nă l'ia tu Rumânie, i nă arucă tu mari! (În mâna ta stă viața noastră. Ori ia-ne în România, ori aruncă-ne în mare!).

Dar artizanul colonizării a fost fără îndoială fărșerotul Gheorghe Celea, ce reprezenta doritorii de emigrare din regiunea Vodena. Personaj oarecum controversat în zilele noastre, el era foarte respectat în epocă. Treptat a fost propulsat în postura de conducător al delegațiilor ce discutau cu politicienii români, atât cei de la putere cât și cei din opoziție, ceea ce dovedea clarviziune din partea solicitanților.

Într-una din călătoriile sale, Gheorghe Celea a fost însoțit și de Iorgu Preșa, care-și amintea că la debarcarea de pe vapor, la Constanța, s-a minunat văzând un măreț alai călare ce însoțea o trăsură luxoasă, în care regina României și fiul ei, Mihai, se deplasau prin oraș.

Iar când eforturile celor din Macedonia greacă au fost în sfârșit încununate de succes, primii colonișți sosiți în 1925 în România au fost cei din familia Bațu… din Pleasa albaneză.

Așezarea în Cadrilater a fost anevoioasă, statul român nefiind pregătit să primească coloniști, al căror număr încerca de altfel să-l limiteze. Însă o dată pornit exodul, din ce în ce mai mulți oameni veneau în România, cu vapoarele, trenurile, sau pe jos și în căruțe, cum o făceau cei din sudul Bulgariei, sătui și ei de viața printre bulgari. Grecii n-au răscumpărat bunurile imobiliare ale emigranților, Societatea Maritimă Română nu le-a dat gratuitate la transport, cum li se promisese, pământul nu ajungea de multe ori ca să primească cele 10 hectare promise, guvernanții români mai mult le puneau piedici, comitagiii bulgari îi atacau și încercau să-i determine să plece. Dar cu spiritul hotărât și întreprinzător care-i caracterizează, au început să-și dureze case, să cumpere altele de la turci, să lucreze pământul, să cumpere ceva oi. Pe harta județelor Durostor și Caliacra au apărut sate noi, iar multe sate părăsite de turci au fost ocupate de armâni. E remarcabil modul în care niște oameni obișnuiți mai ales cu creșterea oilor, au reușit să se transforme în agricultori destoinici.

Fărșeroții din Paticina, Cândrova sau Papadia au luat hotărârea să părăsească cu totul satele lor în anul 1938, când războiul bătea la ușă. Au rămas în urmă casele din piatră, apărate cu prețul sângelui, precum și bisericuțele modeste, unde slujba în limba română s-a auzit pentru ultima oară la botezul tuturor copiilor ce nu trecuseră încă prin această ceremonie. Papul vostru, Cociu Preșa, s-a mirat tare într-o zi când părinții l-au chemat de la joacă, l-au spălat pe față și l-au dus în biserică, unde preotul l-a botezat. Avea patru ani.

După mai bine de șaptezeci de ani, cu mila lui Dumnezeu, a pășit din nou pe ușa bisericuței rămasă în picioare, parcă printr-un miracol. Din casele vechii Paticine nu mai rămăseseră decât mormane de pietre. Între două rămășițe de pereți ai casei Preșanilor, creștea un corcoduș. Turnul bisericii, durat din piatră fasonată, cu clopotul la locul său, se ivește însă și azi deasupra copacilor unei păduri dese, semnalizând celor ce-și caută originile că au ajuns unde trebuie. De pe un tăpșan cu iarbă, de mai sus de sat, lacul Ostrov (azi Vegoritida) se arată în toată splendoarea sa, încununând frumusețea câmpiilor Vodenei. Muntele Kaimaccealan pare să-l vegheze, ca un bătrân sfătos. Privindu-l nu poți decât să-i înțelegi pe cei care – lăsând în urmă Murihova – au fost fermecați de frumusețea acestor meleaguri, pe care și le-au dorit să le fie sălaș.

Începutul războiului avea să schimbe în mod dramatic viața armânilor, fie ei trăitori în Albania, Iugoslavia, Grecia sau România. Granițe închise, familii separate, emigrație oprită, recrutare la oaste, lupte crâncene. Și apoi vajnicii naționaliști armâni, atașați sufletește de noua lor patrie, au trăit drama destrămării României Mari. Până acolo încât, în urma Tratatului de la Craiova, semnat la 7 septembrie 1940 între România și Bulgaria, prima restituie teritoriul „anexat” în 1913, acceptând schimbul de populație între părți. Deodată coloniștii află că trebuie să-și ia din nou avuția și să plece pe alte meleaguri.

Timpul acordat de bulgari este scurt, casele nu pot fi vândute, turmele nu pot fi transportate, recoltele rămân pe câmp, neculese. În nebunia plecării din satul Carasular, într-o căruță a familiei lui Leonida Caracostea se năștea Maria,

maia/muma voastră. Erau fârșeroți din Papadia, sat ale cărui ruine se văd astăzi chiar pe granița dintre Grecia și FYROM, doar biserica mai fiind în picioare.

Relocări succesive se succed cu rapiditate, cei norocoși primind câte o casă părăsită de bulgari, sau – mai târziu – de etnicii germani repatriați în al treilea reich. Două-trei familii, cu copii mulți, înghesuite în două cămăruțe, având permanenta grijă a mâncării. Rudele sosesc într-una dinspre Cadrilater, și sunt acceptate fără opreliște să împartă puținul avut, pentru că sângele apă nu se face. Solidaritatea dintre armâni nu se dezminte la necaz.

Încet-încet lucrurile par a se așeza cât de cât, când începe prigoana politică. Legionarismul prinsese rădăcini adânci printre armâni, al căror naționalism – dovedit în luptele cu antarții și comitagiii – nu le permitea să privească de pe margine prăbușirea României Mari. Cadrilaterul avea multe „cuiburi" de legionari, precum și „frății de cruce" ale elevilor și studenților legionari. Participarea la Rebeliunea legionară, înfrântă de armata dictatorului Antonescu, avea să atragă asupra lor răzbunarea acestuia. Și încep iar deportări, arestări, condamnări și privări de libertate. Etnia pare urmărită de un blestem, de a se afla întotdeauna acolo unde nu ar trebui să fie, în locurile unde vor avea loc evenimente nefaste.

Războiul odată terminat, liniștea nu apucă să se mai instaureze. Comuniștii veniți la putere încep să-și lichideze adversarii politici, iar printre aceștia legionarii se află la loc de cinste. Tinerii legionari, dar și armânii mai înstăriți, cu toții socotiți „dușmani ai poporului", iau drumul pușcăriilor comuniste, față de care cele antonesciene păreau pensioane de fete. Mor pe capete la Aiud, Gherla, Pitești, Rm. Sărat, Sighet, sau în lagărele de muncă forțată de la Canalul Dunăre-Marea Neagră sau Balta Brăilei. Unii supraviețuiesc încercărilor de exterminare, pentru că se ajută necondiționat unii pe alții în orice împrejurare, legați de frăția de sânge și neam. Dar multe familii de armâni își plâng morții în tăcere, familii de armâni conștiente că sunt urmărite, supravegheate la fiece pas, provocate de turnători. Drama lor este drama României întregi, a cărei intelectualitate și elită politică se vrea decimată, pentru a fi supusă și condusă mai ușor.

Cei care nu au făcut politică se apucă din nou de muncă, de vechile îndeletniciri, ca și de cele nou învățate în Cadrilater, dar de data asta la CAP sau IAS. Încet-încet se vor chivernisi iar, cu mari eforturi, dar simțind tot timpul că erau priviți de noua stăpânire ca fiind altfel, ca fiind diferiți și potențial periculoși. Cei ca papu Hristu Preșa, mai ageri la minte, au învățat meserii noi, cum ar fi cea de contabil, fiindcă nu le era greu a socoti urmașilor unor oameni ce gestionaseră sute de ani creșterea a mii de oi, traversând granițele dintre state și imperii ca și cum n-ar fi existat, plătind taxe, negociindu-le, dublându-le cu peșcheșuri, capitalizând averea în metale prețioase sau animale.

Papu Hristu a părăsit Grecia odată cu familia sa din Paticina, supărat foarte tare, pentru că în anul respectiv trebuia să înceapă Școala Comercială din Salonic, organizată de statul român, a cărui absolvire i-ar fi asigurat alt statut în viață. Dar norocul a făcut ca un contabil bătrân să-l ia în ucenicie în anii de

după război, asigurându-l că – dacă se va strădui – va ajunge contabil. Prin răsucirile istoriei respectivul contabil a ajuns director administrativ la Poarta Albă, la colonia penitenciară de tristă amintire, unde erau încarcerați cei ce munceau la canal. Acolo l-a luat și pe tânărul Hristu să-l ajute, iar acolo a văzut acesta ce înseamnă cu adevărat comunismul, în manifestarea sa cea mai plenară, adică represiunea.

Cel mai mult îl impresiona viața deținuților închiși în celulele de la izolator, niște chițimii mărunte din beton unde nu puteai să stai nici în picioare nici întins, aruncate într-o margine de tabără. Iarna gardienii aruncau apă pe podele, care înghețа aproape instantaneu, ca să fie siguri că deținuții pedepsiți cu izolarea, care primeau mâncare simbolic, doar o dată la 2 zile, vor lua sigur drumul cimitirului. Unul dintre deținuții închiși acolo refuza să moară, în ciuda tratamentului samavolnic la care era supus, nefiind scos toată iarna de la izolare. Impresionat, papu Hristu a început să-i ducă pe furiș, seară de seară, câte ceva de mâncare la adăpostul întunericului. După vreo trei luni, când șeful său s-a prins ce face el noapte de noapte, papu Hristu a mâncat o chelfăneală zdravănă de la acesta. Urmată de interdicția de mai părăsi cabana după lăsarea nopții.

– Măi, deșteptule, tu știi cine-i ăla pe care-l hrănești tu, seară de seară? Este prințul Ghica, boier mare, pe care comuniștii îl vor mort neapărat. Dacă te prind gardienii, te bagă și pe tine acolo lângă el! Să nu-mi mai ieși din vorbă, auzi?

Căderea comunismului, în 1989, a așezat viața armânilor – ca și a noastră, a tuturor – pe noi coordonate. Încet-încet, cei care stăteau retrași în umbră, datorită opresiunii, au început să-și povestească dramele. Unii le-au și scris, alții le-au cântat, alții le-au pus în stihuri. Au început să apară ziare, reviste, emisiuni radio și tv, limba armânească s-a auzit din ce în ce mai des în eter. Intrarea în UE a deschis și granițele către Grecia și alte țări, așa că tot mai mulți și-au căutat rudele, satele vechi din care plecaseră, ei sau părinții lor, au vizitat locurile pomenite de bătrâni în poveștile lor: Săruna, Nausa, Veria, Vodena, Moscopole, Bitolia, Crușova, Mănăstirea Sfântului Dionis, și câte și mai câte.

Căutarea identitară a neamului acesta, altoit acum și pe tulpină română-nească, continuă neîncetat. Graiul armânesc, limbă sau dialect? Armânamea, minoritate sau ramură a poporului român? Întrebări care nasc discuții și controverse, unele chiar foarte aprinse, ducând până la rupturi de relații între vechi cunoscuți. Va rezista cultura armânească românizării în desfășurare? Vor duce căsătoriile mixte la pierderea identității păstrate cu atâta energie până în secolul XX? Nu putem ști acum, putem doar presupune.

Sper însă ca voi, nepoții unor oameni de toată isprava, să nu dați uitării acest traseu identitar: Frașari, Colonia, Murihova, Paticina, Papadia, Selia de Sus, Carasular, Palazu Mic, Constanța. Pentru că speranța a rămas, nu întâmplător, pe fundul cutiei Pandorei.

P.S. Mulțumesc pe această cale tuturor celor ce au scris despre armâni, în special profesorului Nicolae Cușa, scrierile lor permițându-mi să aflu despre aceștia atâtea lucruri. Sunt extrem de mulți, nu-i voi aminti aici, de teama

nedreptățirii vreunuia dintre ei. Cum acest text nu este scris cu scop comercial, sper să nu se supere că nu au fost indicați ca bibliografie. Îmi cer scuze și pentru eventualele inadvertențe sau greșeli din text, am scris așa cum mi-am amintit, după parcurgerea mai multor surse și după povestirile multor bătrâni. Dacă-mi vor fi semnalate, voi face eforturi să le corectez.

Of, viața mea…

Buticar român în tranziție – prima parte

Ca tot românul, pretins întreprinzător adică, anul 1991 m-a găsit în postura de buticar. Am zidit – împreună cu cumnații mei – o încăpere în prelungirea casei socrilor, am dotat-o cu ușă metalică și geam cu gratii, am tras niște rafturi țepene din niște scânduri groase, am adus curent din casă într-un tablou electric lucrat de un prieten, și am trântit un neon mare de vreun metru și ceva, spre luminarea clientelei. Două vitrine cu geam, făcute de altă cunoștință, au completat interiorul. O placă mare de lemn, legată cu sârmă pe plopul uriaș din față casei, juca rolul de people-stopper, într-o încercare de marketing stradal sui-generis.

Rolul plăcii de lemn era să afișăm mare prețul la țigări, astfel încât să fie vizibil și celor care treceau cu mașina pe stradă, altminteri de felul ei nu prea circulată. O făceam des, pentru că prețul țigărilor în Constanța se schimba zilnic, mai ceva decât cursul acțiunilor de pe Wall-Street. Lucru ușor de înțeles, de altfel. Blocau bulgarii vreun tir cu țigări de contrabandă în vamă, prinzându-se că înăuntru e altceva decât ce scria în documente, prețul sărea imediat. Aveau vreun musafir din minister cei de la unitatea militară de la Corbu, de nu puteau să iasă vedetele militare să preia marfa de la vaporul ce aștepta în larg, iar ne confruntam cu o creștere bruscă de preț. Când tirurile însă reușeau să treacă de bulgari fără probleme, soseau repede în oraș – precedate de câte o mașină de poliție, care avea grijă să nu fie oprite din greșeală de niște colegi neștiutori. Și nemiruiți. Prețul revenea la normal și toată lumea era mulțumită.

Aveam tot felul de marfă în butic, dar țigările ne ajutau să facem cei mai mulți bani. Dublate de vânzările de băutură. Fie că era vorba de clasicul vin de Murfatlar la litru, fie el TT sau Corăbioară, fie că era vorba de whisky sau vodcă străine. Pentru nedobrogeni, TT era un vin la litru ce avea pe etichetă silueta celebrului monument de la Adamclisi, Tropaeum Traiani. Iar Corăbioara un sortiment similar oarecum, cu o corabie cu pânze pe etichetă. Whisky aveam de multe feluri, uneori sortimente năstrușnice, multe produse și îmbuteliate probabil pe vapor, între două escale mai îndepărtate.

Tentativa de privatizare n-a ținut foarte mult, dar a fost plină de învățăminte. Era prima dată când luam contact cu clienții și hachițele lor, când învățam să-i întrebăm și să-i ascultăm, în același timp. În mod cert succesul avut câțiva ani mai târziu, în vânzarea de asigurări de viață, are legătură și cu cariera de buticar. Din perioada respectivă am rămas cu câteva amintiri speciale.

Periodic ne vizita un tip înalt, brunet și cu mustață, care se mișca lent, cu pas măsurat, vorbea la fel de rar pe cât pășea, și apărea întotdeauna spre închidere, când afară se întuneca. Stătea puțin la povești cu noi, și glumeam deseori despre faptul că suntem clădiți amândoi pe același calapod, ba chiar semănăm puțin. Apoi punea pe tejghea o servietă mare de piele, mai degrabă o geantă ceva mai mică, și comanda:

– Vreau o sticlă de whisky, două cartoane de țigări și ceva dulciuri.

Se sfătuia cu noi asupra mărcilor și aveam grijă să nu-i dăm ceva contrafăcut, fiind client fidel. Acolo unde nu garantam originalitatea produsului, îi spuneam franc, în față. Azi așa, mâine așa, au trecut vreo șase luni. Se încălzise afară, se trecuse de la palton la sacou. Și nu mică ne-a fost mirarea când într-o seară ne-am trezit cu clientul nostru, îmbrăcat în haină militară de marină.

– Salut! Lucrezi în armată? l-am întrebat mirat. N-aș fi bănuit.

– Da, sunt maistru militar, mi-a confirmat clientul.

Am mai stat puțin de vorbă, ca de obicei, până ce mi-am făcut curaj și l-am întrebat:

– Auzi, dacă nu-i secret, ce faci cu atâta băutură și țigări? Că nu pari genul care să consume în exces nici una, nici alta.

– Nu-i secret. Eu sunt maistru militar, dar în același timp fac și Facultatea de Teologie. Am simțit chemarea Domnului și vreau să devin preot militar, se înființează din nou această meserie. Problema este că – pentru a ajunge la cursuri – trebuie să plec mai repede de la program. Și pentru asta îi mituiesc pe șefii mei, să închidă ochii la plecările mele. Eu unul nu pun gura nici pe alcool, nici pe țigări. Cred că jumătate din leafă o cheltui cu asta.

Mie îmi spui? mă gândeam eu în sinea mea. Dacă aveam 20 de clienți ca tine, ar fi mers treaba brici.

– Și când termini? am întrebat, nu tocmai dezinteresat.

– La vară, cu ajutorul lui Dumnezeu.

Se pare că Dumnezeu a ajutat, așa că din vară clientul ne-a dispărut brusc din magazin, lăsându-ne cu regrete îndreptățite. Mult n-am mai stat nici eu, am plecat să mă ocup de parcul auto al celor de la Pepsi vreo trei ani, iar apoi m-am apucat de asigurări de viață, un domeniu în plin avânt. Uitasem de mult de clientul înalt și mustăcios, când ne-am intersectat din întâmplare pe stradă, într-o zi. Eu la costum negru, cravată și pardesiu, el cu poalele anteriului zărindu-se de sub palton.

– Salut, domnule ce mai faci? m-a întrebat omul, jovial.

– Ce să fac, bine. Cu alergătura, mă duc la un client.

– A, da? Tot cu magazinul?

– Nu, am renunțat de mult la el.

– Și cu ce te ocupi, atunci?

– Vând asigurări de viață, am răspuns eu entuziast.

– Asigurări de viață? Ia te uită, lucrăm în branșă!

– ?

– Păi, da, a continuat el. Voi le asigurați oamenilor viața asta, noi pe cea de apoi…

Stau pe cheiul din port…

Buticar român în tranziție – partea a doua

Stăteam seara în butic și nu făceam mai nimic. Doar stăteam. Chiar, ce melodie nemuritoare ar fi scos Gil Dobrică din asta! V-o mai amintiți pe aceea cu:

Stau pe cheiul din port
Și visez o lume de basm?

Numai că eu nu stăteam singur, ci cu unul dintre cumnați. Și făceam totuși ceva, respectiv planuri de aprovizionare pentru a doua zi. Nu aveam mașină niciunul dintre noi, așa că aprovizionarea presupunea o cheltuiala suplimentară cu transportul. Și atunci chiar trebuia să chibzuiești bine ce aduci în magazin, ca să ai rulaj rapid. Afară se înserа ușor-ușor, era deja septembrie. Afacerile ne merseseră bine ceva timp, până când primăria s-a hotărât să decongestioneze traficul de pe o stradă paralelă cu a noastră, introducând sensuri unice pe ambele. Din momentul acela afișajul stradal și-a pierdut din eficiență, mai ales că era greu să parchezi în fața buticului, când erai într-o coloană ce se deplasa bară la bară. Vânzările de țigări scăzuseră mult.

Mă gândeam deja dacă n-ar fi cazul să-mi caut ceva de muncă, dar nu în transporturi, unde vechile autobaze începuseră să-și închidă porțile, una câte una. Mă uitam în ziarul local, la rubrica de angajări, unde oferta era descurajantă. Cu toate acestea într-o zi un anunț mi-a agățat privirea. Se căutau detectivi! Brusc am început să fac la fel ca Gil Dobrică, să visez la o altă lume. Ce Raymond Chandler, Peter Cheyney sau James Hadley Chase? Ce Archer & Spade? Parcă vedeam deja buticul transformat în birou somptuos, cu numele meu gravat în sticla geamului sablat de pe ușă. Iar eu stând, picior peste picior, într-un fotoliu de piele, fumând țigări lungi și așteptând să intre femeile fatale, ce aveau nevoie disperată de ajutor…

Adresa firmei ce recruta m-a mai răcorit puțin: Cantina Abator, camera 4, parter. Zonă aglomerată, ca să nu zicem înghesuită, unde băieții bronzați din cartiere celebre te cântăreau din priviri, iar apoi te invitau la un „ceingi”. Arborând în ambele mâini teancuri groase de dolari, numai bune ca să creeze atmosfera americănească de roman polițist.

Biroul în care am intrat, după ce am bătut ferm la ușă, era oarecum în semiîntuneric, senzație accentuată și de umbra copacilor din spatele clădirii, ale căror crengi atingeau fereastra. O masă anonimă pe post de birou, un fișet metalic cu 2 uși plus trei scaune de cantină mobilau încăperea. Mirosul de țigări și de ceva substanță petrolieră, cu care se făcuse curățenie pe jos, completau atmosfera.

Aha, aici a fost contabilitatea, mi-am zis în sinea mea, văzând un teanc de documente cumulative, tipărite pe hârtia gălbuie cunoscută, aruncate pe dulapul metalic. M-am concentrat apoi asupra „biroului” și tipului micuț, cu față de viezure, ce stătea așezat la el. Pe masă tronau o cană mare de cafea și o scrumieră plină de chiștoace. Fundul căniii lăsase mai multe urme circulare maronii pe blatul de lemn. Mirosul de țigări mi se păruse cunoscut, și am dedus că este LM. Consoarta fuma aceeași marcă. Am avut dreptate, iar această a doua deducție reușită m-a făcut să mă umflu puțin în pene.

Tipul micuț era îmbrăcat lejer, în blugi turcești și un tricou așijderea, cu litere mari, imprimate reliefat pe el. Adidași bulgărești albi, cu șosete maro. Ceas Pobeda, cu steagul Rusiei postcomuniste pictat pe cadran. Un ghiul mărișor pe inelarul mâinii stângi. Unghia de la degetul mic de vreo cinci ori mai lungă decât celelalte. Cu un ton afectat m-a întrebat:

– Dumneavoastră?

– Chiar eu! nu m-am putut abține să glumesc. Pentru postul de detectiv.

– Aha, a oftat pricăjitul, de parcă-l supuneam la mari chinuri cu prezența mea.

Nu i-am dat timp să-și revină și am scos din mapă un CV, pe care i l-am întins peste masă.

– Ce-i ăsta, m-a întrebat mirat?

– CV-ul, i-am răspuns cu solicitudine.

– ?

S-a uitat ciudat la el, de parcă nu știa de unde să-l apuce. S-a scărpinat puțin în cap, a întins o mână temătoare și l-a tras mai aproape. A părut să citească atent vreo două minute, deși privirea nu i-a coborât de pe antet în josul paginii, și nu părea să fie practicantul acestui gen de exercițiu intelectual. Deodată fața i s-a luminat, iar ochii mici parcă i-au sticlit o secundă.

– Aha, autobiografia.

În momentul acela mi-am dat seama de unde-l știam. Fusese unul din politrucii de duzină care se fâțâiseră de ici-colo la o masă de protocol, oferită prin 1988 unor fermieri francezi ce vizitau Dobrogea, într-un schimb tovărășesc de cunoștințe agricole. Și unde fusesem însărcinat să particip, pentru că se găseau greu vorbitori buni de franceză în agricultura românească.

Omulețul s-a uitat la mine apreciativ, apoi m-a întrebat:

– Ce greutate și ce înălțime aveți?

– 1,93 metri și 105 kilograme.

– Sunteți numai bun de detectiv, a opinat tipul.

Am dat din cap, într-un gest care ar fi putut însemna orice. În momentul acela individul se pare că a reușit să dezlege câteva cuvinte din CV, pentru că a ridicat spre mine o mutră uluită.

– Sunteți… inginer?

– Da, inginer mecanic.

– Atunci vă punem direct șef de echipă!

Verdictul a sunat categoric, dar n-am putut să nu pun întrebarea cheie:

– Și câți oameni sunt într-o echipă de detectivi? Și ce face o echipă de fapt?

– Păi… numărul depinde de mărimea obiectivului. Ce să facă? Ce fac detectivii de obicei. Păzesc obiective. V-ar deranja să lucrați noaptea?

Aici nimiricul m-a pierdut complet. Am bodogănit ceva a refuz și am plecat dezumflat. Ratând astfel ocazia să fiu „team leader", la nici doi ani de la revoluție. Și trebuind să mai aștept astfel încă vreo 7 ani, ca să ajung „un fel de director" la asigurări.

Femeile fatale încă se lasă așteptate, dar ce femeie care se respectă nu întârzie puțin?

De la ruși vine...

Buticar român în tranziție – ultima parte

Stăteam într-o seară (altfel cum?) în butic. Cu unul dintre cumnați (altfel cum?). Vremea era foarte plăcută, sfârșit de vară, canicula tindea să devină amintire șterșă din memorie. Stăteam amândoi pe scară, ca la Istanbul, gata să invităm trecătorii să ne viziteze magazinașul. Mașinile se târau agonizant, bară la bară, pe străduța care doar în visul unui edil drogat ar fi putut să preia tot traficul dinspre centru. Când și când câte un cunoscut deschidea geamul de la mașină și ne cerea un pachet de țigări. Intram în butic, îl luam și i-l duceam la mașină, încasam banii și mai schimbam câteva vorbe, până când coloana reușea să se mai miște un metru sau doi.

La un moment dat, dinspre Confort – buticul rival din colțul străzii – văd că se apropie de noi un personaj feminin.

– Ce crezi, cumnate, la noi la butic vine baldâna?

– Care bal…, aaah, ce-i asta? Doamne! Dacă vine la noi, asta ne face consumație, dacă și consumă după cum arată.

Femeia bătea spre un metru nouăzeci și o sută și ceva de kilograme. Era îmbrăcată elegant, poate prea elegant pentru mersul pe străduțe în urbea noastră. Culmea, hainele reușeau să-i estompeze cumva silueta generoasă cu care o înzestrase natura. Arăta cam ca Crina Pintea, pivotul naționalei de handbal, ca să vă faceți o idee. Dar pentru că în toate elementele naturii se manifestă și o lege a compensației, avea un cap drăguț și niște ochi albaștri deosebiți, care priveau cam fix de sub bretonul de păr blond-blond.

S-a oprit în fața noastră și ne-a întrebat, vorbind foarte rar:

– Bună seara? Mai este deschis?

Avea un accent ciudat, prima dată am crezut că este basarabeancă. Dar din conversația ulterioară mi-am dat seama că greșeam. Vorbea rar și-și căuta cuvintele, ca un om care se exprimă într-o limbă pe care n-o vorbește prea des. Nu folosea nici un regionalism moldovenesc, vorbea destul de corect literar. Câteodată nu știa un cuvânt, se oprea, și murmura, dacă putem folosi verbul respectiv pentru glasul său de sirenă:

– Cum se spune?

În fine, am catalogat-o în cele din urmă drept rusoaică, care avusese ocazia să studieze pe undeva limba română.

– Cu ce vă servim?

– Prima dată cu țigări. Ce aveți mai ieftin?

– Viceroy.

– E bine, vreau două pachete.

– Și vreau și ceva de băut. Să mă uit puțin.

S-a apropiat de rafturi, s-a uitat la sticlele de tărie, toată de import, și a comentat:

– Vai, ce scumpe sunt toate.

S-a oprit apoi în dreptul vinului de Murfatlar, la litru. Era la un preț ok, îl obțineam la rândul nostru la un preț bun de la un intermediar. Care ni-l aducea direct în magazin, cu condiția să nu-l înjurăm cu cuvântul cu „F”.

– Vreau o sticlă de vin.

I-am servit-o, într-o pungă de plastic, și am văzut-o cum se ofilește. S-a uitat dezorientată în jur, apoi la noi, cu privirea aia fixă, care m-ar fi pus serios pe gânduri dacă buticul ar fi fost situat în Brooklyn.

– La… voi, la voi nu se servește… aici, nu?

– Nu, suntem magazin, nu avem voie să vindem decât pentru acasă.

– Tare îmi era sete…

Am dat compătimitor din cap.

– Nu puteți face, cum se spune, excepție?

Ne-am uitat blocați, eu și cumnatul, unul la altul. Până la urmă tipa era client, avea bani, așa că el s-a dus în casă și a adus un pahar cam de 150 ml. I-am dat scaunul din spatele tejghelei și s-a așezat lângă geam, care avea un pervaz lat de vreo 30 cm. S-a așezat tacticos pe scaun, și n-am putut să nu remarcăm că – în ciuda gabaritului – avea ceva de felină uriașă în mișcări, o lentoare combinată cu o agilitate abia ghicită. Ținând cont și de chipul cu trăsături frumoase, mi-am zis că la urma urmei și-ar putea găsi un prieten pe măsură în Rusia. Unul din Spetsnaz, poate…

A așezat sticla pe pervaz, a umplut paharul, și-a aprins o țigară și s-a pus pe treabă.

– Nu vreți și apă minerală, a întrebat-o cumnatul?

– Pentru ce, a răspuns mirată?

I-am făcut semn cumnatului să stea potolit, se vedea din avion că noțiunea de șpriț îi era necunoscută.

N-am schimbat mai mult de 5-6 fraze în maxim 15 minute, timpul care i-a fost necesar să radă sticla de vin. Cumnatul o privea uluit. Obișnuit cu modul de a bea al machidonilor, șpriț subțire de vară, mai mult prilej de conversație decât de îmbătat, se vedea clar că nu mai văzuse așa ceva în viața lui. Eu, ca unul care a copilărit în Vrancea, lângă canea, eram mai relaxat.

Rusoaica se îmbujorase în obraji, încât dacă i-ai fi pus un batic pe cap ai fi zis că e o Matrioșka gigantică. În rest băutura nu părea să o fi afectat în vreun

fel. S-a uitat lung și trist la sticla goală, cam ca eroina din „Gară pentru doi”, când pleacă trenul cu personajul principal spre detenția siberiană. S-a întors apoi spre noi, ne-a privit fix, și a rostit rar:

– Cred că mai vreau o sticlă.

Cumnatul s-a blocat, apoi a avut o sclipire și i-a replicat:

– Cu plăcere, dar va trebui să o luați acasă, am depășit ora închiderii, și riscăm o amendă dacă ne găsește cineva așa.

Ne-a privit din nou fix, și parcă ceva i-a sticlit în colțul ochiului. A scos banii mototoliți din buzunar și a ales cu greu suma potrivită. Se vedea că banii românești nu-i erau familiari. A luat punga cu sticla și țigările, ne-a salutat scurt din cap și dusă a fost. Ne-am uitat după ea din fața magazinului, până a ajuns la colț. Mergea ferm, fără nici un fel de șovăială, către o destinație doar de ea știută, cam cum mergea legendarul soldat sovietic, cu țigara aprinsă pe sub gheață.

Pe unde frica a trecut nu a mai rămas nimic

Nu credeam să trăiesc din nou epoca revirimentului fricii. Da, a fricii. Nu a fricii de moarte. Nu a fricii de eșec. Nu a fricii de boală. Nu a fricii de ratare. Sau a fricii de penibil.

Nu, a sosit din nou vremea fricii de sistem! A fricii că cineva care ți-a dat ceva, ți-ar putea lua înapoi acel ceva, dacă gândești altfel decât el. A fricii că pentru opinia ta ai putea suferi, pentru că este contrară altei opinii. Respectiv a celor ce au puterea. Și a fricii că – dacă nu vei suferi tu – ar putea suferi ai tăi. Familia ta, cei dragi, cei apropiați.

Îmi spune cineva deunăzi:

– Îmi place foarte mult cum scrii, cum te iei de ăștia. Să nu te superi că nu-ți dau like-uri, dar știi, dacă le monitorizează careva?

Altă persoană:

– Îmi place ce fac tinerii, cum se mobilizează împotriva corupților, cum protestează. Știi, aș ieși și eu la proteste, dar dacă mă filmează careva? Iar eu lucrez la stat, știi…

Și un altul:

– Nici eu nu-i înghit pe ăștia, dar n-am ce face. Nu mă pot manifesta public, că fiu-meu e student la academia de poliție…

Sau:

– Am o pensie de handicap, dacă mi-o taie nenorociții ăștia, văzând că sunt împotriva lor?

De asemenea:

– I-am spus copilului să nu meargă la miting în Piața Victoriei! Dacă-l înregistrează careva pe acolo, iar are apoi probleme la facultate?

Sau și mai aplicat:

– Am văzut că ești în combinație cu niște unguri, scrii și articole la ei pe site. Ia vezi, să nu ai probleme din cauza ungurilor ăia, că ăștia mereu au fost periculoși…

Și finalmente:

– Fără hoți la conducere? Aș semna, maică, dar eu sunt pensionară, nu mi-o dăuna?

Nu știu, cum vi se par vouă toate aceste secvențe de mai sus? Reale, prezente și dureroase. Cât de mult se aseamănă cu alte frici, de dinainte de 1989? Vorbeam mai sus de frica față de cei care au puterea. De fapt frica de cei cărora noi le-am dat puterea. Din convingere, din interes, din prostie, din lașitate sau… de frică. Și cărora le dăm puteri discreționare din momentul în care începem să-i privim cu frică. Convinși că ar putea face toate cele de mai sus. Și multe altele, la fel de rele. Când frica vine de la o generație care a trăit în comunism în genunchi, aș mai putea să o înțeleg, oarecum. Când însă vine de la oameni de vârstă medie, sau de la tineri, mă sperie pur și simplu!

Cât de ușor poți conduce o națiune căreia i s-a indus frica… Un analfabet din Scornicești, care la 16 ani fura din buzunare prin gări, ne-a demonstrat-o cu prisosință. Acum unii se pare că suferă de sindromul Stockholm și duc dorul fricii. Ba-și cresc și copiii în modul acesta, „prevăzător”. Alte câteva milioane de români și-au învins însă frica de necunoscut. Și – împinși de nevoi – au evadat din lagărul de tip nou. S-au întors cu altă mentalitate, iar paznicii lagărului s-au speriat de moarte. I-au gazat și lovit cu bastoanele, în speranța că le vor induce din nou frica. Gândire de primitivi musculoși, conduși de semianalfabete docile. La noi, la țară, când vedeam astfel de personaje precum ministeriabilule de azi, aveam o vorbă: *S-a urcat scroafa-n copac! Și se crede privighetoare*.

E greu să vindeci pe cineva de frică. Psihologii și psihiatrii vă pot confirma acest lucru. Să nu uităm că suntem poporul care a dat povestea cu drobul de sare…

În cărți, unde totul este posibil și lucrurile se rezolvă mai ușor, frica ar putea fi învinsă cu o litanie, ca cea din Dune, cartea lui Frank Herbert. Oare ce-ar fi dacă am încerca-o și în realitate? Haideți, repetați după mine:

„Să nu mă tem. Frica este ucigașul minții. Frica este moartea măruntă purtătoare a desființării totale. Îmi voi înfrunta frica. O voi lăsa să treacă prin mine, peste mine. Iar după ce va fi trecut, voi întoarce ochiul interior și voi privi în urma sa. Pe unde frica a trecut nu a mai rămas nimic. Doar eu…”.

Țineți aproape!

Limba română suferă schimbări radicale, multe cuvinte și expresii – curente pe timpul copilăriei mele – fiind din ce în ce mai puțin folosite. Este mersul firesc al lumii înconjurătoare, a cărei evoluție nu putea să nu afecteze și limbajul. Care, deocamdată, rămâne principalul mijloc de comunicare.

De exemplu, ieri după amiază i-am spus cuiva cam de vârsta mea, care era însoțit și de un băiat la vreo 12 ani: „eu *țin* o verișoară de-a lui…”. Tatăl a înțeles imediat, puștiul în schimb a făcut puțin ochii mari. Și mi-am dat seama că el trebuia să proceseze informația, ca să realizeze sensul afirmației mele. Pe care o folosisem pentru scurtimea ei, în loc de: „eu sunt căsătorit cu o verișoară a lui…”. Și mi-am dat seama azi, reflectând la asta, cât de multe sensuri poate avea verbul *„a ține*”. Ceea ce susține afirmația străinilor care se plâng că româna e o limbă greu de învățat, datorită expresiilor și sensurilor multiple ale cuvintelor.

Ca să nu vă mai *țin* de vorbă, hai să ne jucăm puțin cu verbul respectiv, construind o conversație care *ține* de imaginar, între doi soți care se ceartă, și nu-și mai *țin* gura, dând frâu liber furiei.

El intră pe poartă, dar nu se mai *ține* bine pe picioare. Ea îl vede, și deodată nu-și mai poate *ține* firea. Care și așa nu se mai *ținea* decât într-un fir de ață.

– Ai venit? Băut iar, nu te-ar mai *ține* pământul!

– Ce țipi fă, așa, cât te *ține* gura?

– Țip, că mă faci de râs în tot satul, bețivule! Nu vezi că nu te mai *țin* balamalele?

– Și? Ce te *ții* așa de capul meu? Nu pot să beau și eu un pahar?

– Un pahar, da! Dar apoi să te *ții* de ale tale, nu să închizi cârciuma.

– Ia mai *ține-ți* clanța, că mă enervezi.

– Tot eu? Doamne iartă-l, că *ține* umbră pământului de pomană.

– Ia nu-mi mai *ține* atât socoteală! Beau din banii mei…

– Din banii noștri, că *ținem* casă împreună de zece ani, nenorocitule!

– Auzi, vezi că te trimit la mă-ta imediat, că și așa îți *ține* hangul toată ziua.

– Ce să fac la mama, mă, ce să fac? Că doar nu m-o *ține î*n palmă când m-o vedea.

– Să te *țină* ea, că eu te-am *ținut* destul.

– Doamne apără și ferește, mă gonești din casă? Nu cumva ți-ai găsit vreo *țiitoare*?

– Nu, fă, ce vorbe-s astea? Deși nu ar fi greu de găsit, pentru anii mei mă *țin* bine!

– Tu? Se vede că nu mai *ții* la băutură, ți-a luat băutura mințile!

– Ptrrr, fă! Gata. Când te-apucă, mult te *ține*?

– Mă *ține*, mă, că dacă n-aș *ține* eu frâiele în casa asta, s-ar alege praful de tot.

– Ia nu mă mai *ține* de vorbă, că mi-e somn. Mă duc să mă culc.

– Du-te, că și așa nu mai poți să te *ții* treaz, ți se închid ochii singuri.

Și am putea să o *ținem* așa două-trei pagini. Cu un singur verb. Totul e să mai *ținem* minte de unde am plecat!

Arc peste timp

Am privit cu nesaț documentarul „Maria – Inima României", bucuros că cineva s-a gândit să încerce să prezinte rolul Reginei Maria în vâltoarea evenimentelor ce au avut ca rezultat apariția României Mari. A României reîntregite, cum preferă unii să spună, din dorința de a evita expresia România Mare, care este prea des asociată cu faptele unor indezirabili epigoni. Deși termenul de Românie reîntregită este el însuși lipsit de consistență, dacă este să respectăm adevărul istoric în integralitatea sa.

Dar despre Regina Maria s-a scris și vorbit mult în aceste zile, și nu sunt în măsură să mai adaug ceva. Aș dori să vă reține puțin interesul cu altceva, cu imaginea unui personaj de ev mediu, dar care este legat de regina sus-amintită printr-un amănunt. Sau poate prin mai multe.

Mi-au fost inspirate aceste rânduri de un comentariu pe FB al unei doamne, căreia – spre rușinea mea – nu i-am reținut numele. Dar observația doamnei era pertinentă și mi-a readus în minte personajul feminin despre care voi povesti în continuare.

Personalitatea reginei Maria s-a manifestat inclusiv în alegerea modelului coroanei cu care avea să fie încoronată la Alba Iulia, alături de soțul Ferdinand. Pornind de la schițele lui Costin Petrescu s-a ajuns la o combinație a ideilor acestuia cu cele ale reginei. Care a făcut ca baza coroanei să fie ovală (premieră în domeniu, la toate celelalte era circulară), să apară des crucea gamată, care se întâlnește pe obiecte găsite în arealul țării noastre, vechi de mii de ani, și să fie fixate pe lateral două pandative. Unul cu stema României de după 1918, iar celălalt cu simbolul ducatului de Saxa Coburg și Gotha, trimițând la originile englezești ale Mariei.

Pentru a sublinia legătura cu voievozii evului mediu, dar și moștenirea bizantină a spațiului nostru religios și cultural, regina a folosit ca element de inspirație coroana unei alte regine. Este vorba de coroana doamnei Despina Milița, soția lui Neagoe Basarab, așa cum aceasta apare în tabloul votiv de la Curtea de Argeș.

Despre Despina Doamna vreau să vă spun câte ceva, pentru că numele ei este legat de câteva întâmplări unice în istoria acestui neam. Așa cum vor fi și unele dintre cele ale Mariei, patru secole mai târziu.

Fiica lui Iovan Brancovici, despotul sârb, ea ajunge la curtea domnească din Muntenia ca refugiat, alături de unchiul său, mitropolitul Maxim Brancovici, mama și sora sa, în anul de grație 1504. La Târgoviște îl cunoaște

pe marele postelnic Neagoe, cu care se va căsători ulterior. Și care, în 1512, va deveni domnul Ungrovlahiei, având-o alături drept doamnă pe Despina Milița.

Personalitatea doamnei începe să iasă la iveală în momentul când sosește pe lume primul născut de sex masculin. Și care primește numele – unic în istoria domnitorilor noștri – de Teodosie! Este vorba de acel Teodosie care-i stârnește părintelui său dorința de a-l pregăti cât mai bine pentru viață și misiunea de domn, făcându-l pe acesta să aștearnă pe hârtie acea mărturisire de credință cunoscută drept „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie".

Izvoarele ne spun că Despina Milița împărtășea cu soțul său pasiunea pentru clădiri frumoase, giuvaericale și cărți prețioase. Poate și din îndemnul ei se apucă voievodul să ctitorească măreață mănăstire de la Curtea de Argeș. Și când cheltuielile cu construcția îl copleșesc, Despina Milita face alt gest unic în istoria familiilor domnitoare, și renunță la bijuteriile moștenite de la casa domnitoare sârbească, vânzându-le pentru a obține fonduri pentru construcție!

Din cei șase copii născuți de-a lungul timpului în familia domnească, doar trei supraviețuiesc până la maturitate. Și fiecare dintre ei are un destin tragic, în felul său.

Teodosie devine domn după tatăl său, mort destul de tânăr, în anul 1521. Sultanul îl cheamă la Istanbul, pentru confirmare, dar odată ajuns acolo, tânărul domn dispare, fără nicio urmă. Doamna Despina Milița, refugiată la Sibiu, doborâtă de durere, îl plânge necontenit. În memoria sa comandă o icoană, care-o reprezintă pe Maica Domnului ținându-și în brațe fiul, coborât de pe cruce. Și, lucru iarăși nemaiîntâlnit pe meleagurile noastre, comandă ca pe icoană, în plan îndepărtat, să fie reprezentată ea, în haine de doliu, ținându-l în brațe pe Teodosie, fiul prematur dispărut. Icoana poartă inscripția: „Stăpână, primeşte sufletul robului tău Ion Teodosie Voevod şi adu-l la judecata ta, Doamna Despina".

Evenimentele unice continuă în viața acestei femei, prea lovită de soartă. Stă retrasă la Sibiu, alături de două fete frumoase, Stana și Ruxandra, care-i mai îndulcesc amărăciunea. Pentru a obține mâna Ruxandrei, cea mai tânără și frumoasă dintre surori, se prezintă doi pețitori, ambii de os domnesc. Este vorba de Ștefăniță Vodă, domnul Moldovei, precum și de Radu de la Afumați, domnul Țării Românești. Un Mușatin și-un Basarab își dispută onoarea de a-i fi ginere Despinei Milița. În cele din urmă întrecerea se mută pe câmpul de luptă, unde munteanul iese învingător, în bătălia din 1525! Un an mai târziu Ruxandra se căsătorește cu învingătorul. Înfrânt, mușatinul se consolează căsătorindu-se cu Stana.

Soarta continuă să lovească familia aceasta, ce pare blestemată, așa că fetele se trezesc curând văduve. Stana în 1527, iar Ruxandra în 1529. Se întorc la Sibiu, lângă mama lor, iar orașul ardelean găzduiește, lucru nemaipomenit până atunci, trei văduve de voievozi români în același timp!

Frumusețea Ruxandrei, încă proaspătă, face ca un alt domn muntean, Radu Paisie, să o ceară de nevastă. Și ea se însoțește din nou cu un Basarab, dându-i prilejul mamei sale să revină în țară, după lungul periplu transilvan. Stă

aici până în 1545, când intervine mazilirea lui Radu Paisie. Văzând că soarta îi este atât de potrivnică, Despina Milița îmbracă haina monahală, alegându-și numele de maica Platonida. Ciuma o găsește retrasă din nou la Sibiu și – în 30 ianuarie 1554 – îi curmă existența tumultoasă.

Cronici de altădată - Obrejița, 1901

La începutul secolului XX Regele Carol I a început să acorde o importanță și mai mare armatei române. În jurul României marile puteri își ascuțeau săbiile, cu ochii ațintiți una asupra celeilalte. Sistemul de alianțe suferea schimbări neașteptate, după cum interesele de moment o cereau. Ieșită șifonată rău din războiul franco-prusac, Franța căuta prietenia dușmanilor de altădată, Rusia și Anglia. Prusacii și austro-ungarii cimentaseră o alianță temeinică, în care atrăseseră și Italia. Îngrijorat de comportamentul vecinului de la Răsărit, pe care românii îl simțiseră pe propria piele în 1878, Regele Carol I a încheiat un tratat secret cu Tripla Alianță, care se angaja să-i garanteze granițele țării.

Preocupările privind starea armatei erau așadar firești. Pentru a vedea care era situația ei reală, regele ordonă Ministerului de Război organizarea unor manevre militare, în toamna anului 1901. Locul ales este județul Râmnicu Sărat, un județ aflat deseori în situația de câmp de luptă pentru armatele marilor puteri. Situația simulată este descrisă în felul următor de către Revista ilustrată enciclopedică „Gazeta săteanului", în numărul său din 5/18 octombrie 1901:

„Manevrele au închipuit lupta a două armate, una care, venind din Moldova, după ce s-ar fi făcut stăpână şi peste fortificaţiile de la Focşani-Nămoloasa, ar căuta să apuce linia Ploieşti-Bucureşti şi să împresoare capitala ţării, Bucureşti. Bătălia cea mare s-a petrecut tocmai în judeţul Râmnicu Sărat şi cu această ocazie s-a putut arăta vlaga soldaţilor, bunătatea cailor, priceperea ofiţerilor de la cei mici până la generali. Majestatea Sa Regele şi Alteţa Sa Principele Moştenitor au rămas foarte mulţumiţi de manevre, scoţând din ele toate învăţăturile cuvenite".

În perioada în care a participat la aceste manevre, regele și însoțitorii au fost găzduiți două zile la Sihlea (azi în județul Vrancea), la castelul boierilor Grădișteni, și trei zile la Râmnicu Sărat, în casa primarului Gheorghiță Lupescu. Deplasarea de la Sihlea la Râmnicu Sărat s-a făcut cu trenul.

Monitorul Oficial din 3 octombrie 1901 scrie despre aceasta:

„La orele 2 p.m., Majestatea Sa şi-a mutat cuartierul la Râmnicu Sărat. Înainte de a părăşi Sihlele, Regele a exprimat doamnei Elena C. Grădişteanu şi d-lui I. Grădişteanu înaltele sale mulţumiri pentru călduroasa ospitalitate ce i s-a dat în castelul Sihlea, apoi, luîndu-şi rămas bun, a mers la gară, împreună cu Alteţa Sa Principele de Saxa Meiningen şi Alteţa Sa Regală Principele Moştenitor, de unde, la orele 2 şi jumătate un tren regal l-a dus la Râmnicu Sărat. În acelaşi tren s-au urcat d. Prim-ministru Sturdza, d. Ministru Brătianu,

d. General Warthiadi şi d. Locotenent colonel Georgescu. Pe peronul gării de la Râmnicu Sărat se aflau domnii generali Popescu, Comăneanu şi Candiano, autorităţile locale şi mai multe doamne şi persoane din societate. M. S. Regele a bine-voit a vorbi cu mai multe din persoanele presente, apoi, urcându-se în trăsură cu Alteţele Lor, s-a îndreptat spre Catedrală. (...)"

După terminarea manevrelor, regele și suita sa s-au urcat în tren și s-au întors la Sinaia.

O parte din bătăliile simulate s-au dat în apropierea Obrejiței, satul meu natal, pe valea râurilor Slimnic și Coțatcu. Adică pe locurile unde – în timpul războiului ruso-austro-turc din 1787-1792 – generalul rus Aleksandr Suvorov, acționând împreună cu generalul prinț austriac Josias de Saxa-Coburg, a învins principala armată otomană condusă de marele vizir Cenaze Hasan Pașa.

Câteva frumoase fotografii realizate de către fotograful bucureștean S. Korn, care l-a însoțit pe rege în timpul manevrelor, ne arată momentul luptelor de la Obrejița. Alexandru Iteanu, un întreprinzător farmacist râmnicean, a căpătat aprobarea fotografului să le transforme în cărți poștale, care s-au bucurat de un real succes.

Surse:

Colecția ziarului Adevărul.

https://www. researchgate.net/publication/323811561

_Regele_Carol_I_si_Ramnicu_Sarat

https://chirac. wordpress. com/tag/manevre-militare/

Cronici de altădată – Obrejița interbelică

Nu-mi închipuiam că ideea păstrării și conservării obiceiurilor strămoșești, ca marcă identitară a neamului, este o preocupare mai veche de anii 60-70 ai secolului trecut, în țara noastră. Cam atunci au început, din câte credeam eu la un moment dat, să fie înregistrate – pentru generațiile următoare – obiceiuri, cântece, ritualuri, strigături, și mai tot ce mai definea etosul și folclorul românesc. Se pare că m-am înșelat în mod clar.

Astăzi, parcurgând o revista culturală din interbelic, am avut surpriza să dau și de numele de Obrejița, adică satul meu natal, unde am copilărit la fel de frumos ca celebrul Nică, al Smarandei. În numărul din septembrie 1927 al revistei Cultura poporului, un corespondent local relata despre un eveniment local, o serbare, urmată de joc, în buna tradiție românească. Dar dansurile jucate n-au fost pe placul acestuia, fiind din categoria „moderne". Care nu făceau parte din comoara folclorului vechi, după cum frumos relatează mai jos:

Cultura poporului, Bucureşti, 11 septembrie 1927

Obrejiţa (Râmnicu-Sărat)

Serbare culturală şi joc

Din îndemnul şi prin stăruinţa unui inimos comitet de domni şi domnişoare, a fost aci, la 15 August, o serbare, urmată de joc. Serbarea a

început, la ora 5 d.a., cu recitări de poezii bine alese, cu cântece naţionale şi cu snoave. Tineretul satului a jucat, cu pricepere, „Doctorul fără voie”. Cuvintele de laudă, adresate „artiştilor”, au fost meritate cu prisosinţă. A urmat jocul şi a ţinut până la ziuă. În privinţa aceasta, a fost de desprins un fapt, care m-a durut şi mă doare sufleteşte, după cum fără îndoială doare pe oricine cine simte şi înţelege greşala şi urmările ei: şi cu prilejul acesta, n-am văzut jucându-se decât dansuri „moderne”, cari nu fac cinste satelor noastre. Aşa se nimiceşte, comoara obiceiurilor frumoase de altă dată. E dovadă istoria tuturor popoarelor: trăinicia unui neam o face păstrarea obiceiurilor strămoşeşti.

C. GEORGESCU-OBREJIŢA

Limba română din articol este deja așezată, scriitura frumoasă, ideile sunt înșirate cu mână sigură, de om obișnuit cu scrisul.

Ce mi se pare mie extraordinar pentru anul 1927?

În primul rând că într-un sat nu foarte mare, ca Obrejița, se juca – în interpretarea tinerilor vremii – o piesă de Molière! Și încă o piesă celebră, o farsă în trei acte, care a adăugat limbii române celebra expresie: „Mortul este de vină”! O farsă jucată prima dată pe o scenă la 1666!

Apoi că se făceau serbări de teatru și poezie, combinate cu joc popular, ca să fie pe placul tuturor. Iar jocul ținea până la ziuă, dovadă că obrejanii știau și atunci să se distreze.

Și în al treilea rând că existau la țară corespondenți locali, ca acest C. Georgescu, care scriau pentru marile gazete ale vremii.

Părerea mea despre perioada interbelică s-a îmbunătățit mult, după ce am dat de acest articol. Mai ales că lângă titlul revistei Cultura Poporului găsim scris următorul motto:

„Luminează-te și vei fi; Voește și vei putea!” - C. A. Rosetti

Despre înjurătura la români

Dacă în relația cu divinitatea românii au dovedit de-a lungul zbuciumatei lor istorii oarece consecvență, despre modul cum se desfășurau lucrurile în tot ce ține de sex în aceeași perioadă, nu știm prea multe. Ne putem închipui că strămoșii nu tratau lucrurile mult diferit de noi, pentru că așchia nu sare departe de trunchi, nu? Dar dacă mergem la izvoarele istorice, vedem ce ușor este să te înșeli. Mai ales când suntem descriși de către alții, din rândul altor nații.

Românul de rând este îndeobște descris ca pudic și extrem de credincios, de către călătorii străini care s-au perindat pe aceste meleaguri, în evul mediu și mai târziu. Să fie asta rezultatul necunoașterii limbii autohtonilor, astfel că împuterniciții, ambasadorii și călătorii străini nu înțelegeau prea bine ce era la gura lor? Greu de spus.

Dar un episod descris de către Adolphe Billecocq, consul al Franței pe la jumătatea sec. XIX, pare să confirme această părere. El ne povestește anecdota cu mitropolitul, a cărui caleașcă împotmolită în noroi n-a putut fi scoasă de către

surugii o zi întreagă. Mitropolitul exasperat, văzând apropierea nopții, întreabă ce s-ar mai putea face. Atunci șeful surugiilor, smerit, îi spune că ar putea rezolva problema, dacă le-ar da Sfinția Sa îngăduință să înjure în timpul operațiunii! Uimit, prelatul le spune că dacă doar asta îi oprește, el își va astupa urechile. Îndată, sub ploaia de înjurături obscene și blasfematoare, onomatopee și amenințări, pe care francezul spunea că s-ar simți stânjenit să le traducă, caii o zbughesc de parcă ar fi fost mânați din urmă de flăcările focului cel mare!

Ca unul care a lucrat câțiva ani cu echivalentul modern al surugiilor, respectiv șoferii profesioniști, pot să spun că modul de rezolvare al problemelor delicate, în domeniul transporturilor, nu s-a schimbat prea mult în ultimii 200 de ani!

De bună seamă abundența de înjurături neaoșe, cu tentă sexuală, dovedește că poporul nostru studia cu osârdie și aplicație, din cele mai vechi timpuri, domeniul sexual. Și nu avea cum să fie altfel, de vreme ce sexul adună în jurul său mize mari, câteodată extreme: boli grave, incest, viol, căsătorie, adulter, abuzuri etc. Iar faptul că atenția acordată actului sexual era preocupare permanentă și pentru stăpânirea din țările române, reiese și din articolul de lege din Codul lui Nicolae Mavrocordat, articol care sancționa violul:

„*Celui ce va fi prins cu ștromeleagul învârtoșat primprejurul părților fătătoare ale muierii i se va tăia scârbavnicul mădular, întru veșnica lui nefolosință.* ”

Hotărât lucru, nu era de joacă cu violul pe vremea fanarioților!

Așadar înjurăturile românești erau încă de pe atunci savuroase, stârnind „admirația” străinilor. Lucrul acesta s-a păstrat neschimbat de-a lungul timpului, după cum aveam să constat prin anii ’80, în timpul facultății. Toți colegii noștri de studenție străini, fie ei arabi, greci sau africani, înjurau în limba română. Culmea este că și Fausto, un costarican, convins – până la venirea în România – că nu există limba în care să se înjure mai scârbos decât în spaniolă, o dăduse tot pe românește. Și pare normal așa ceva, de vreme ce chiar și în zilele noastre înjurătura neaoșă, cu trimiteri sexuale, se rostește cu mult mai multă energie, decât un oarecum firav „*f*ck you”*. Căci englezismele, ca înjurături, par mai degrabă o fugă de vulgaritatea pe care organele amintite și acțiunile pomenite o fac mai greu digerabilă pentru unii, dintre cei cu aer de Cambridge și fumuri de Oxford.

Despre înjurătura de bază la români, cea cu trimitere în organul sexual de origine, s-au pronunțat destui autori, unii cu studii psihologice, așa că n-o să dezvolt subiectul. Concluzia este că, deși luată ca atac la persoană, ea este la origine una de oarece simpatie, încercând anularea responsabilității unui act necugetat sau prostesc, printr-o călătorie în timp a celui în cauză, dincolo de momentul în care „prostul” a luat naștere. Absolvindu-l deci de vina de a fi prost. Din acest punct de vedere acel „Bă, ești prost!” al lui Cocoșilă, prietenul lui Moromete, era mai rău decât o trimitere în pi*da mă-sii a interlocutorului, care te absolvea oarecum de vină de a te fi născut cu organul gândirii atrofiat, pe când verdictul lui Cocoșilă era definitiv!

Îmbogățirea simbolistică a înjurăturilor neaoșe s-a făcut de multe ori combinând simbolurile sexuale și religioase. Poate și pentru că de-a lungul istoriei cele două domenii erau pline de tabuuri, ceea ce marca existența țăranului român în mod particular, stârnindu-i tulburări și angoase. Și cum societatea a trecut mai întâi prin matriarhat, se pare că românii au rămas cu reminiscențe din acea perioadă. Astfel *Dumnezeul mă-tii* este în mod cert mai puternic decât *Dumnezeul lu' tactu'*. La fel ca *Paștele mă-tii, biserica mă-tii, anafura mă-tii*, precum și alte simboluri creștine personalizate asemănător. Influența femeii în viața gentilică pare astfel a se transmite perpetuu generațiilor viitoare.

Bineînțeles că nu e ușor pentru un străin să înțeleagă abundența de folosire în limbaj a înjurăturii de mamă. Unii, deși au stat mulți ani în România, au părăsit-o fără să o fi putut totuși înțelege. Un exemplu care-mi vine în minte este cel al arhitectului german pe care Carol al II-lea l-a adus în România, pentru a-i proiecta diverse clădiri de construit. Acesta a stat la noi mai mulți ani după care, în ciuda salariului extrem de atractiv, vine la Carol și-i spune să-l ierte, dar vrea să se întoarcă în Germania. Regele, consternat, încearcă să înțeleagă si-l întreabă dacă salariul este prea mic, dacă are nemulțumiri legate de contract?

– *Nu,* răspunde neamțul mirat.

– *Atunci de ce vrei să pleci, ce te nemulțumește?*

– *Majestate, nu mai pot trăi în țara asta, cu oamenii ăștia!*

– *Dar de ce? Cu ce te-au supărat?*

– *Majestate, prea mult „Pi*da mosii", nu mai pot.*

– *?*

– *Majestate, în țara asta dacă un tânăr se înecă în lac, toată lumea zice: „Asta este, pi*da mosii". Dacă deraiază un tren și mor 100 de oameni, toată lumea zice:" Pi*da mosii, s-a întâmplat". Dacă vine un cutremur, și mor 50.000 de oameni, românii zic: „Pi*da mosii, n-au avut zile". Majestate, prea multă pi*da mosii, nu mai pot, plec!*

Mai aproape de zilele noastre, în epoca modernă, s-a produs o revoluție în sexualitatea noastră, deoarece românul a descoperit sexul oral. Cum la început el era apanajul prostituatelor franțuzoaice, de unde și expresia „a o face *á la francaise*", era socotit un lucru rușinos. Cu care nu te prea lăudai, poate doar prietenilor foarte apropiați. Iar femeia cu care bărbatul îl practica era socotită umilită. Pecetea asta de lucru rușinos și umilitor s-a transferat și înjurăturii care nu a întârziat să apară: M*ie!

Interesant la această ultima înjurătură este faptul că a devenit uzuală în ultimul timp și în rândul sexului frumos. Cu precizarea că dacă bărbații o practică cu asiduitate, adresând-o în egală măsură și femeilor și altor bărbați, doamnele o folosesc cu precădere în politică! Ceea ce, nu-i așa, îi dă un aer mai pronunțat de frondă, de revoltă extremă.

Despre soacre și dragoni, la un pahar de ceai de ceapă

Trântit la pat de o gripă rebelă, îmi petrec timpul citind, bând ceai de ceapă și navigând pe net. Unde citeam deunăzi o glumă slăbuță:

– Soacră-mea a fost ieri la concursul de vipere.

– Și cum a fost, ce-a zis?

– Bine, a luat locul întâi!

Și pornind de la soacre, mintea mi-a fugit la un amic care-i spune soacră-sii Dragonul. Sau mai pe românește, Balaurul. Și fără să vreau am început să mă gândesc la ființa fantastică cu acest nume.

Oare cu ce ființe înaripate groaznice au dat ochi strămoșii noștri, în negura timpurilor, de amintirea lor ne-a rămas moștenire peste milenii? Înclin să cred că chiar au dat ochii cu astfel de ființe, de vreme ce mitologiile tuturor popoarelor par să abunde de ființe fantastice, numite dragoni, balauri sau zmei, având fără îndoială o serie de caracteristici comune. Cel mai adesea fiind descrise ca niște reptile gigantice, cu aripi și gheare, acoperite cu solzi de nepătruns, cu priviri ce pot hipnotiza sau împietri, de multe ori aruncând flăcări pe gură. Însoțite cel mai adesea de mirosul specific de pucioasă.

De bună seama balaurii erau dușmanii oamenilor, de vreme ce apreciau carnea acestora ca pe o delicatesă. În topul preferințelor lor fiind carnea copiilor sau a tinerelor domnițe. Și o altă caracteristică era aceea că nu prea îi prindea somnul. Deci era greu să te strecori pe lângă ei și să le înșeli vigilența. Indiferent ce comoară subterană sau de pe alt tărâm ar fi păzit. Și asta fără să aibă 1000 de ochi, precum titanul Argus, cel pus de zeii Olimpului să le păzească existența.

În legendele epice, eroice, balaurul reprezintă de multe ori un rol important. De câte ori în firul epopeii se simte nevoia unei schimbări de ritm, eroul este pus să se confrunte cu un balaur. O face Beowulf, care trebuie să-și elibereze țara de tirania unui astfel de balaur. O face și Siegfried, intrând astfel fără să vrea în posesia comorii nibelungilor. La noi o face Prâslea cel Voinic, care se luptă nu cu orice zmeu, ci chiar cu Zmeul Zmeilor însuși. Iar Iovan Iorgovan își rezervă drept adversar hidra cu 5 capete, ce vietuia pe Valea Cernei.

În mitologia japoneză Susanoo, zeul Furtunii, izgonit din ceruri și pedepsit să trăiască printre muritori, se luptă și el cu un balaur cu opt capete pentru a căpăta mâna unei prințese. Mă rog, se luptă e cam mult spus, pentru că îl înjunghie după ce l-a îmbătat, dându-i să bea din opt vase cu sake, de opt ori mai tare decât cel obișnuit! Și exemplele pot continua mult timp, dacă derulăm poveștile și legendele fiecărui popor în parte.

O altă caracteristică a balaurilor, întâlnită în multe povești, este cunoașterea multor secrete, adunate de-a lungul vieții lor milenare. În unele cazuri ei devin factori civilizatori, împărtășind din cunoștințele lor oamenilor. Mă gândesc aici la șarpele cu pene zburător, al civilizațiilor Americii centrale și de sud, numit Quetzalcoatl sau Kukulkan. Capete înfricoșătoare de balaur ne

privesc de pe monumentele acestor civilizații, impresionându-ne și după sute și mii de ani.

In mitologia chinezească dragonul este de multe ori purtător de noroc, el fiind totodată înzestrat cu puteri benefice, supranaturale. Dovadă că este prezent, în chip de protector, la mai toate sărbătorile importante ale acestei nații. În mitologia ebraică veche Leviatanul era un monstru reptilian, asemănător cu un crocodil, care putea scuipa foc pe nări.

Mai spre vremurile noastre, la bizantini balaurul este socotit ca fiind simbolul ciumei, al foametei și otrăvii. Creștinismul n-a putut să șteargă amintirea dragonilor din mințile credincioșilor, așa că a fost nevoit să transforme doi dintre sfinții săi, Arhanghelul Mihail și Sfântul Gheorghe, în cavaleri războinici care – cu sabia sau lancea – să-i omoare în chinuri. Fără îndoială că balaurii au ajuns aici să-l întruchipeze pe Necuratul, care este învins într-o bătălie alegorică, cu ajutorul lui Dumnezeu.

Bineînțeles că tagma balaurilor ce trebuie învinși a dat naștere unei literaturi romantice, care – începând mai ales din Evul Mediu – s-a răspândit pe întregul continent european. Fie că pârjolesc culturile, fie că cer tribut în copii și fecioare, sau țin întemnițate tinere domnițe, balaurii nu lipsesc din nicio saga cavalerească demnă de acest nume. Sângele lor capătă valențe supranaturale, astfel că dacă te poți îmbăia în el, devii invincibil.

În evul mediu, pe la anul 1400, împăratul Sigismund de Luxembourg a creat Ordinul Dragonului Doborât (Societas Draconistrarum), menit a cataliza lupta împotriva pericolului otoman. Dintre membri a făcut parte, pentru un timp, și Vlad Dracul, tatăl mai celebrului Vlad Țepeș Drăculea. Spun pentru un timp, deoarece apartenența i-a fost retrasă la un moment dat. Asta după ce, făcând pace cu turcii, a luptat alături de aceștia contra apusenilor. Dar de el și de fiul său s-a lipit imaginea dragonului de pe colan, care românilor li-l sugera pe Necuratul, de unde și poreclele de Dracul, Drăculea, Drăculeștii.

Deci nici legendele, nici religiile oficiale, nu i-au putut ocoli pe dragoni, aceștia figurând la loc de cinste în intrigile lor. Literatura i-a ținut de asemeni la loc de mare cinste. Despre arta cinematografică ce să mai spun? Ar trebui scrise enciclopedii despre peliculele cu povești despre dragoni. Filmele cu Harry Poter, de exemplu, îi țin la loc de mare cinste. Iar cel mai recent am putut vedea pe ecrane întruchiparea lui Smaug, balaurul care păzește aurul gnomilor, din trilogia lui Tolkien.

Cum răceala pare a mai ceda, mă duc să mă uit la un film. Cum ce film? Unul cu dragoni, bineînțeles. Mai vechi, dar bun. Se numește Reign of Fire (Regatul de Foc) și este în Top 7 filme despre dragoni…

Bulz!

Dacă tot scriu când și când despre bunici pe blog, azi m-am gândit la bunicul meu covăsnean, precum și la mâncărurile lui de la stână. Așa că m-am hotărât să-mi fac o poftă veche și rar astâmpărată. Să mănânc bulz!

Bineînțeles că prin bulz înțeleg ceea ce mocanii covăsneni înțeleg de secole: un boț de brânză bună, preferabil de burduf, învelit într-o mantie de mămăligă galbenă, vârtoasă. Învelirea se face imediat după ce mămăliga este luată de pe foc, și trebuie ceva dibăcie ca să nu te arzi când o faci. Apoi bulzul se pune pe grătar, să-l ia căldura jarului încins numai cât trebuie, iar mămăliga să prindă o scroapță crocantă și să se rumenească puțin, căpătând un gust dumnezeiesc. Înăuntru brânza se transformă într-o lavă gălbuie, care curge imediat cum furculița sau gura secționează învelișul de mămăligă. Ăsta este bulzul mocănesc, iar dacă n-ai mâncat așa ceva măcar o data în viață, ai pierdut un răsfăț culinar.

Spun bulzul mocănesc, pentru că am avut surpriza să constat că în pensiunile de la Bran bulzul s-a „reinterpretat”, iar sub numele acesta ți se aduce o strachină în care s-a amestecat brânză, mămăligă și costiță/kaiser. De ce i s-o spune bulz? Doar din rațiuni comerciale, bineînțeles, sună tradițional, și tradiționalul se vinde. Pentru că, de când lumea, bulzul e așa cum spune și DEX-ul: „Cocoloș de mămăligă caldă în care s-a pus brânză de oaie sau urdă”.

Nu pot să uit nunta vărului meu Gigi, de la Covasna, când duminica nuntașii seria a II-a s-au strâns sub cort, ca să continue petrecerea de sâmbătă noapte. Iar femeile au dat în trap, gătind în ceaune mari tocăniță, pe grătar pastramă de oaie, precum și o mămăligă uriașă. Care mămăligă uriașă a fost adusă în cort pe o targă, cărată de doi bărbați solizi, așa cum se mai cară uneori mortarul în construcții. Iar în jurul ei s-au strâns imediat 3-4 femei care au început să îmbrace brânza în mămăligă și să facă bulzi, cu o viteză de nedescris. De acolo bulzii aterizau pe grătar, iar după ce se rumeneau corespunzător treceau în farfuriile noastre. Și toți mesenii, cu mic și mare, mâncau bulz cu o bucurie de nedescris. Dacă m-am oprit după doar unul și jumătate, a fost doar pentru că pastrama de oaie îmi făcea cu ochiul și doream să-i las și ei ceva loc.

Înainte de bulz mi-a mers la suflet o ciorbă de legume, acrită cu borș, fără carne, în care am dumicat mămăligă și am mâncat-o cu o plăcere venită parcă din copilărie.

Aș fi vrut să o am invitată la această masă simplă, țărănească, pe italianca cunoscută de soție acum două zile pe plaja Modern, care simțea nevoia să comunice cu un român, în limbaj amestecat, și să-i spună că a mâncat „ciorba”, care i s-a părut ceva extraordinar! Ca de altfel tot ce a mâncat în România. Și că se săturase de bucătăria italiană: „pizza-paste, pizza-paste”.

Poate și noi ne-am sătura de bulz, dacă l-am mânca la fiecare două zile. Dar cum asta nu se întâmplă, rămâne de povestit.

P.S. Bineînțeles că bulzul meu, din mălai grișat, făcut mămăligă într-o olicioară și fript pe grătarul de aluminiu teflonat, n-ar face față nici celui făcut de cel mai slab bucătar cioban, de la munte. Dar gustul? Gustul…

Error '89

Mă întreabă un tânăr IT-ist, în vârstă de 24 de ani, deunăzi:

– Auzi, măi, voi pentru ce ziceți că ați făcut revoluția aia de acum 30 de ani, cu care vă tot lăudați?

– Pentru ce? Păi în primul rând ca să scăpăm de șleahta de ticăloși, activiști și securiști, analfabeți cu diplome, care ne conduceau.

– Da? Ce tare! Și când ați terminat v-ați uitat cu atenție? Nu v-a dat niciun mesaj de eroare?

Piața

Spune-mi cum arată piețele tale agro-alimentare, ca să-ți spun ce fel de popor ești.

Asta mi-a trecut prin gând acum treizeci de minute, străbătând spațiul betonat ce înconjoară piața de unde mă aprovizionez, aproape zi de zi. Asta mi-a trecut prin gând văzând câinii vagabonzi tolăniți la soare, toropiți de căldură, rar deschizând câte un ochi pentru a privi cu plictis lumea înconjurătoare. Asta mi-a trecut prin gând văzând tomberoanele pline, neridicate la timp, în jurul cărora începuse să se ridice câte un delușor de gunoaie. Dar plastic la plastic, hârtie la hârtie, și resturi menajere peste tot. Asta mi-a trecut prin gând văzând bodegile neautorizate, care ar trebui să vândă doar băutură pentru acasă, având fiecare cele câteva mese pline de mușterii, chibițati de alții, la fel de numeroși, ce stau în picioare. Și beau băuturi greu identificabile, în pahare de plastic mari, cei mai fericiți având bani de o bere-două la draft. Acestea sunt afacerile cele mai profitabile ale pieței.

Asta mi-a trecut prin gând simțind mirosul acela inconfundabil, de dejecții scurse din tomberoane, resturi de legume intrate în putrefacție, de pipi de bețiv și de băutură contrafăcută, un miros dulceag, leșios, putregăios, care întoarce puțin pe dos stomacurile mai sensibile. De aceea o ploaie zdravănă ar fi o adevărată binefacere pentru arealul pieței, aducând cu sine o binemeritată adiere de aer proaspăt.

Din fericire traseele mele prin piață mă mai duc și prin locuri mai plăcute. Ajung și lângă chioșcul din colț, de unde vine un miros îmbietor de șuberek și kobete, iar baclavalele pufoase îți fac cu ochiul din tava expusă în vitrină. Dumnezeule, dacă aș putea să mai beau și o bragă adevărată! Din păcate băutura aceasta, în formula ei originală, a dispărut de mult, chiar și din Constanța. În interiorul pieței trec pe lângă patiseria unui aromân întreprinzător, care m-a surprins plăcut acum câțiva ani, când și-a pus o reclamă mare pe clădirea pieței, având sus schițat portretul său, și firma binecunoscută:

La Dimci! Orixi bună! (Poftă bună!)

L-am iubit în momentul acela pe negustor, pentru că mi-am zis că tot așa au început și nume celebre în ale mâncării, de prin lumea largă, care și-au pus numele și portretul pe firmă, și au izbândit. Și poate și asta ne lipsește nouă românilor, mândria aceea de a începe o afacere și a ți-o asuma până acolo încât

să-i dai numele și chipul tău. În loc să o „internaționalizezi”, ca nouăzeci la sută dintre conaționalii tăi, cu termeni gen: style, collection, delivery, equipment, food, charmant, beauty, holiday, network, spring șamd. Chiar, când ați văzut ultima dată o firmă neaoșă, românească?

Că tot veni vorba de aromâni, singurul lucru fără de care n-aș putea trăi, care mi-ar lipsi nespus dacă piața vecină s-ar închide deodată, ar fi brânza și iaurtul lor. Telemeaua aceea de oaie sau capră, untoasă, care-ți lasă grăsime greu de spălat pe mâini, când o pui sub jetul de apă pentru o scurtă clătire. Telemeaua cu un gust inconfundabil, și atât de bun, încât nu te poți opri din mâncat. Marca inconfundabilă a vlahilor seminomazi din Balcani, specialiștii necontestați ai domeniului cășăritului. În secolele trecute în Salonic era o stradă destinată numai lor, loc special unde să-și vândă produsele, atât de apreciate. Budapesta și Viena se băteau să importe cașul vlahilor, socotit ca cel mai bun în domeniu. Orașele stat din Italia îl cumpărau și ele masiv, la concurență cu cei amintiți mai sus. În Grecia de azi, dacă-l cumperi direct de acasă de la păstor, plătești opt euro pe un kilogram.

În piețele copilăriei mele, tuturor mirosurilor amintite mai sus li se mai adăuga cel puțin unul. Mirosul grătarelor încinse, pe care sfârâiau specialitățile locale, care se frigeau molcom la jarul cărbunilor, fără grija flămânzilor ce se așezau la coadă, ademeniți de miros. La Rm. Sărat la putere erau micii, la fel ca în mai toată țara, mici mai buni sau mai puțin buni, dar cărora bicarbonatul reușea să le dea o aparență dezirabilă. În Focșani în schimb, pe grătare se foiau „cârnăciorii vrânceni”, lungi cam de 8-10 centimetri, cu miros cel puțin la fel de înnebunitor ca al micilor buzoieni. Greu de făcut piața în vreme ce mirosurile acestea te înconjurau din toate părțile.

Sau poate rolul lor era să mai estompeze din celălalt miros, de zi cu zi, deloc îmbietor, al piețelor?

M-am dus să tai un copac...

Azi am avut ocazia să privesc o bucățică din cartierul în care locuiam mai demult, de la un etaj superior al unei clădiri de birouri.

Când m-am mutat în zonă, în 1990, străduțele respective erau adevărate oaze de verdeață. O mulțime de copaci, mai ales castani și salcâmi, aproape își uneau coroanele în mijlocul străzii, ca un tunel verde și umbros. Acum copacii care mai există sunt pur și simplu împușcați, din loc în loc.

Prin 1998, plopului din fața casei în care locuiam i s-a prăbușit un braț gros, pe acoperișul nostru. Probleme mari, nu-l puteam mișca, am solicitat sprijinul Primăriei să toaleteze pomul și să îndepărteze creanga prăbușită. Strigăt în van. După 2 zile de agitare, o șpagă bine plasată a dezghețat un funcționar local. Ne-a dat aprobare să toaletăm pomul, dar ne-a spus că o echipa va veni peste circa o lună să facă asta.

Am clipit iar din ochi și funcționarul ne-a dat o carte de vizită.

– E o firmă care are contract cu noi, sunați-i.

A doua zi, când am venit de la muncă, copacul nu mai exista! Firma respectivă rezolvase cu totul, tăindu-l de la rădăcină! Fără să întrebe, fără să ne spună nimic. Supărați, ne mai relaxam cu gândul că au rămas totuși o grămadă de copaci pe stradă. Dar nici asta nu avea să dureze mult. Locuitorii din zonă au început să-și cumpere mașini, visul oricărui român până în 1989. Și brusc copacii de pe stradă au început să se usuce. Am dezlegat misterul târziu, când l-am văzut pe un vecin turnând motorină la rădăcina unui pom. Alții, mai inventivi, i-au decojit de tot, pe mai bine de un metru înălțime. Lăsându-i astfel să moară încet…

– Mi-am luat mașină, vecine, și-mi cade mizerie de pe pomul ăsta, f*tu-i mama lui de pom. Ăștia de la Primărie nu dau aprobare să îl tai, că e în putere. Voi ați avut noroc de creanga aia, care v-a căzut pe casă, că ați avut motiv să-l tăiați de tot. Dar cu motorină, în câteva luni e gata, îl ia maia-gaia.

O plimbare pe străzile respective, vara, în zilele noastre este un adevărat chin. Casele răcorite de umbra pomilor de altădată sunt pline acum de instalații de aer condiționat…

Mobilis în Mobili

Îmi fac prima plimbare de 30 de minute, destinată slăbirii, la presiunile consoartei. De ce doar 30 minute? Pentru că așa spune la televizor: „Pentru o viață sănătoasă faceți mișcare zilnic minim 30 de minute”. Deci minimul ajunge, n-are rost să te forțezi, că te trezești campion.

Mă plimb, în pas presupus alert, pe străduțele din Zona peninsulară. Mai puține mașini, mai multă liniște. Turiștii n-au dat încă năvală, localnicii nu umplu terasele în timpul săptămânii. Pe o străduță remarc o clădire veche, renovată de curând, probabil. Fațada curată, cu elemente discrete de stucatură. Geamuri înalte, cu rame din plastic maro și geam termopan, cum altfel? În clădire se intră direct din stradă, printr-o ușă cu un geam mare. Per ansamblu clădirea arată bine, ți-ai dori ca multe dintre ruinele din jur să arate la fel.

Deodată o zăresc. Cam la 60 de ani, cu două sacoșe în mână, vine de la cumpărături. Îmbrăcată clasic, genul menajeră. Când să intre în clădire se oprește brusc și se uită lung la geam. Prima mea senzație este că se uită ca în oglindă, să vadă dacă este ok. Dar se dă un pas înapoi și se uită din nou lung. Și când aproape ajung în dreptul ei, scoate un pachet de batistuțe de hârtie din poșetă. Ia unul, apoi cu mișcări lente începe să șteargă o pată de pe geam. Mâinile ei par a mângâia geamul, ca pe un lucru drag, ca pe o icoană veche pe care o ștergi cu frica de a nu o zgâria.

Mă uit înapoi după câțiva metri și o văd intrând în casă, cu o figură fericită. În jurul meu, sordidul clădirilor abandonate pare a-mi rânji disprețuitor.

Capitolul VII
Umor ingineresc

Istoria managementului la români, ep. 1 – „Trac, training, Tărtăria”

Ce țară avem! Ce bogată și frumoasă este România! Păcat că n-avem domn'e conducători adevărați. Dacă avea un conducător adevărat țara asta era departe, îi băteam pe americani la cur. Ai văzut domn'e cum mergea treaba pe vremea lui Cuza/Antonescu/Ceaușescu? Cum se mișcau lucrurile? N-avem oameni bine pregătiți domn'e, asta este! Românul este puturos/nu știe să se organizeze/n-are disciplină/stă mai mult după furat. Dacă aveam niște nemți să ne conducă, unde am fi fost acum?

De câte ori n-ați auzit astfel de vorbe, debitate cu năduf de către un conațional supărat pe lume? Pentru că așa cum se știe, românul este campion mondial – prin naștere – la datul cu părerea. Și aici nu se limitează la fotbal, femei sau politică. Nu, soarta țărișoarei astea, dodoleață pe hartă, care este înconjurată numai de dușmani hrăpăreți (exceptând Marea Neagră, dar și asta cică ar fi început să ne fure din plaje), soarta României deci îi preocupă până la unu' pe români. După unu preocuparea scade sensibil, pentru că masa de prânz înmoaie patriotismul și îndeamnă la delăsare și lenevie. Dar pe seară, după ora 20.00, când o cină consistentă – precedată de o tărie și urmată de 2-3 pahare de șpriț – pune sângele iar în mișcare, patriotismul de talk-show revine în forță în inima românilor. Și dă-i și luptă, neicușorule, puicușorule...

M-au fascinat întotdeauna judecățile de valoare lansate de unii compatrioți cu emfază, cu siguranță de sine distrugătoare de orice îndoieli, referitoare la lipsa de oameni care să știe să conducă Românica de-a lungul existenței sale. Mă uit și acum cu un fel de admirație pizmașă la demonstrațiile proferate de ei – într-un registru acustic neapărat ridicat – referitoare la ce ar fi fost cu România la un moment dat în istorie, dacă ar fi avut conducători adevărați. Sau cum se spune acum în „afacereză”, dacă ar fi avut manageri competenți. Grea problema asta cu managementul domn'e! Și faptul că o resimțim dureros de cel puțin vreo două mii de ani a făcut ca – după Revoluția din Decembrie – să prolifereze la noi facultățile particulare, care nu mai pregătesc ingineri, economiști, juriști, ci manageri. Zeci de mii de specialiști în managementul industriei, economiei, justiției sau politicii, blindați cu masterate și doctorate, gata să umple piața forței de muncă ca taximetriști, operatori PC, agenți de pază, șoferi sau curieri.

Așadar problema viitorului României ar trebui să ne streseze în continuare, pentru că avem probabil cel mai mic număr de manageri cu diplomă la 1000 locuitori din Europa. Se pune însă întrebarea cum s-a ajuns aici? Cum

de noi românii nu am avut niciodată numărul de manageri necesar ca să ieșim din marasm, de-a lungul istoriei noastre multimilenare? De ce am stat așa de prost? Eu unul, care nu l-am agreat niciodată pe cel ce a spus „Crede și nu cerceta!”, deși el practica un management destul de performant după cum se știe, m-am pus pe cercetat istoria, ca să văd ce și cum. Și o să vă împărtășesc și vouă din cele aflate de mine.

Mergând prin negura timpului, pe cărări abia schițate de pași mai mult desculți pe tărâmurile noastre, m-am împiedicat de niște pietre. Era în dreptul unui sat prăfuit din Ardeal, cu nume amintind de niște vecinătăți nedorite: Tărtăria. Aș fi trecut nepăsător mai departe, dacă desenele de pe tăblițe nu mi-ar fi amintit reprezentările de pe flip-chart ale primului meu trainer dintr-o multinațională cunoscută, care mă ajuta să dezleg în 5 zile ABC-ul managementului. Și n-o să vă vină să credeți, dar tăblițele par a fi primele pagini de curs de management descoperite vreodată pe planeta Pământ. Aha! Deci „bufnițele nu sunt întotdeauna ceea ce par a fi”, cum ar fi spus cei din Tween Peaks.

Imaginile cu animale și plante ne spun clar că este vorba de un curs de management pentru specialiștii în agricultură. Tăblița rotundă ne arată unul dintre primele sisteme de raportare a producției, prin linii verticale barate de o linie orizontală. Funcționează perfect și după mii de ani sistemul, l-am folosit eu însumi ca să țin evidența AMR-ului în armată. Iar tăblița cu gaură în mijloc este forma preclasică a diplomei ce atestă absolvirea cursului de management, care – datorită sărăciei veștmintelor vremii – și faptului că nu fusese încă inventat buzunarul, se purta atârnată de o sfoară la gât, spre invidia nelicențiatilor.

Specialiștii spun că documente asemănătoare se găsesc după 1000 de ani în zona Sumerului, mai precis a orașelor Uruk și Djemet Nasr! Vă dați seama că acest lucru certifică existența la Tărtăria a unui centru regional de training, care pregătea studenți de pe mai multe continente? Lucru care a continuat vreme de milenii, de vreme ce în Brașovul studenției mele – cel din anii ’80 – studenții irakieni și palestinieni din zona respectivă veneau în continuare să-și cumpere diplome de ingineri, cărora tradiția multimilenară le dădea o aură magică în fața conaționalilor lor, care încă se chinuiau să dezlege tainele scrisului în praful de pe uliță.

Deci prima impresie este ca întotdeauna greșită! Manageri au fost, manageri sunt încă, și-or fi cât neamul românesc. Așa că voi continua să-i caut prin meandrele timpului, pentru a demonstra că: „Nasc și la România manageri!”.

Istoria managementului la români, ep. 2 – „Ham, hamei, Hamangia”!

Depănând mai departe firul istoriei, după momentul Tărtăria meleagurile acestea au continuat să formeze manageri. O bună bucată de vreme s-au bucurat de respect cei specializați în metalurgie, care beneficiau de salarii mari și tot felul de bonusuri, primite de la clienții mulțumiți de calitatea armelor sau plugurilor. Când clienții erau nemulțumiți, managerilor respectivi li se arăta pe pielea lor (de regulă cea din jurul gâtului), slaba calitate a sabiei sau a brăzdarului de plug!

Apoi industria ceramicii și teracotei a devenit vedeta antichității, ceea a solicitat un număr mare de manageri de vânzări. Așa că aceștia nu au întârziat să apară. Produsele ceramicei autohtone au fost promovate agresiv în toată peninsula balcanică, ajungând să fie adoptate ca standarde în materie. Ulcica mare de Hamangia, cea mai pântecoasă din regiunea Balcanilor, a alungat setea multor cunoscători, fie că beau ei vinul sec, fie că-l amestecau cu apă caldă, eventual și cu puțină miere sau rășină ca adaos.

Din această perioadă ni s-a păstrat și prima reprezentare în lut ars – ultimul răcnet în materie de fițe al vremii – a unui astfel de manager. Poziția sa este cea clasică a unui manager de vânzări, atunci când se apropie sfârșitul de lună iar vânzarea este cu 30% sub cea planificată. Culoarea feței este, de asemeni, întru totul adecvată momentului. Sângele i-a venit în cap, privirea îi tremură, mâinile frământă centrul gândirii. Ca un amănunt curios, are ochii adunați la colțuri, puțin trași spre spate, oare la ce manager actual am mai văzut eu astfel de ochi, la televizor, în fiecare zi?

– Oare ce să fac? Cum naiba să dau de toți managerii regionali, cu ce să-i mai amenințca să crească vânzările pe ultima sută de metri? Și cum naiba îi cheamă pe toți, că niciodată n-am știut toată lista? Iar tracii ăia au niște nume imposibile. Despre iliri ce să mai zic?

Astfel, în disperare de cauză, managerul dobrogean de la Hamangia a făcut o descoperire ce avea să-i rezolve toate problemele urgente, avea să-i stea alături și la bine și la rău, să-l însoțească uneori la schimbarea locului de muncă, și care avea să revoluționeze pentru mii de ani domeniul. A inventat *asistent managerul*, obligatoriu de sex feminin! La început i-a spus *secretară*, dar ei nu i-a plăcut cum sună, așa că a protestat:

– Deci asta sunt eu pentru tine, secretară? Adică una care-ți aduce ulcica cu vin la nas, te ascultă supusă după ce te-ai îmbătat și începi să-ți înjuri superiorii, iar seara trebuie să te primească să dormi la ea, în timp ce nevasta știe că ești la greci, să vinzi amfore negustorilor de vin? Atunci să-ți scrii singur corespondența, că eu nu-mi mai stric unghiile zgâriind plăcuțele alea de lut cu agrafa de păr, să-ți faci singur raportările și ordinele de deplasare! Pa, tipule, plec în cazul ăsta, găsesc eu un armator grec eșuat pe undeva pe țărmurile astea, să-i țin contabilitatea dublă.

Managerul nostru hamangiot a tresărit, apoi uitându-se mai bine la formele ei, la poziția degajată în care stătea, cu mâinile pe genunchi și spatele drept, sfidător, a cedat.

Și i-a schimbat în final încadrarea în tăblița de muncă:

– Uite, asistent manager, e mai bine așa?

– Cred și eu că-i mai bine! Nu știu ce înseamnă exact, dar e altceva!

– Bine că ești mulțumită, acum treci la treabă! Cheamă-i peste 3 zile la o ședință de analiză pe agenții de vânzări din Tomis, Callatis, Histria și Dionysopolis! Și trimite-i o ofertă getului ăla care se dă șef pe aici, prin zona noastră, cum îl cheamă? Zalmodegikos, dacă nu mă înșeală memoria. Spune-i că dacă mă ajută și cumpără 300 de amfore de păstrat vinul până la sfârșitul lunii, zece dintre ele vor fi pline cu cea mai aromată retsina adusă vreodată de greci la Pontul Euxin.

Și uite așa am revoluționat noi, locuitorii spațiului carpato – danubiano – pontic, încă o dată managementul afacerilor.

Istoria managementului la români, ep. 3 – „Dor, Drum, Dromichetes”

Era o zi toridă, din vara anului…, a anului… Dar ce importanță are anul, când orbecăim pe cărările milenare ale istoriei acestui neam, care a dat omenirii atâtea descoperiri importante: ulcica mare de Cucuteni, beția, bâza, furtișagul, beția, precum și multe altele. La palatul lui Dromichetes din cetatea Helis, un bezmetic bătea în poartă ca disperatul, de parcă dădeau turcii.

– Deschideți! Deschideeeți Poarta Soarelui! Sunt eu, sutaşul Getyx, din vama de la Donaris.

– Ho bă, că nu dau turcii! Că nu-i epoca lor. Nici măcar avarii, cumanii sau bulgarii n-au cum să năvălească. Deschideți-i măi Poarta Soarelui odată, că mă luă durerea de cap cu zbieretele ăstuia.

– Colega, problem? întrebă Dromichetes foarte curios.

– Problem, Măria ta, că dau năvală macedonenii peste noi, câtă frunză și iarbă. Au ajuns la Dunăre și pregătesc un pod de bărci ca să treacă. Sunt cel puțin…, cel puțin… Ia zi, ce vine după 40.000?

– 50.000, mă, cum naiba ai ajuns sutaş la vamă, dacă nu știi să numeri din zece în zece?

– Așa este, 50.000. Sunt cel puțin de două ori câte 50.000, Măria ta.

– Așa? Cel puțin 100.000? Ce dracu să facem noi cu atâția macedoneni? N-au mai ajuns pe aici atâția, de când i-au atacat pe sciți, acum sute de ani. Ia zi, cine-i conduce, ai aflat cumva?

– Am prins o limbă, Măria ta. Zice că Lysimach însuși e în fruntea lor, ăla de-și trase un sfert din imperiul lui Alexandru, după ce trecu întru odihnă acesta.

– Atunci este groasă rău! Trompeți, sunați o convocare la ședința de sfat urgent pentru sfetnicii mei.

Și peste un ceas, în sala tronului stăteau adunați ca la 20 de sfetnici, începând cu bufonul și terminând cu paharnicul. Dromichetes căzuse pe gânduri. Sfetnicii căzuseră pe unde putuseră și găsiseră și ei câte un loc.

– Ia ziceți, sfetnicii mei, ce facem? Macedonenilor le căşună pe noi. Sunt de 2-3 ori mai mulți decât ostașii pe care i-am putea noi strânge. Apropo, în procesul verbal să se scrie: sunt de 8-10 ori mai mulți…

– Măria ta, zise Coroles, cel cu părul alb, nu avem ce face, trebuie să aplicăm managementul de criză.

– Managementul de criză? Avem noi așa ceva, în pustia asta? Nu cumva te-a bătut soarele cam mult în cap, sfetnice?

– Avem, Măria ta. Din moși-strămoși avem un plan de criză, scris pe o piele de bou, cu litere grecești, că nu ne-am învrednicit să inventăm și noi un alfabet, să nu mai împrumutăm de la alții.

– Cinste lor, cinste lor! Cinste lor, strămoșilor! strigă adunarea dezlănțuită.

– Și ce zice managementul ăsta de criză, Coroles? Ce trebuie să facem?

– Păi, întâi și întâi, trebuie să facem o analiză **SWOT**. Nu știu cum i-ar zice pe limba noastră, că nici nu știu ce limbă mai avem măria ta. Și e greu așa, fără alfabet, fără foneme, fără limbă cu gramatică clară, parc-am fi barbari.

– Analiză **SWOT** zici?

– Da, Măria ta, așa-i ziceau niște celți care trecură pe aici acum niște ani, și de la care noi împrumutarăm, înțelegi ce vreau să spun, pielea de bou cu planul. **S** cică înseamnă puncte tari, **W** – puncte slabe, **O** – oportunități, iar **T** – amenințări. Le scriem aici, pe pielea asta de vițel, și le rostuim pe fiecare în parte. Deci:

Puncte tari – nu mai au ce fura de la noi, că am furat noi cam tot ce se putea;

Puncte slabe – cei mai apropiați munți împăduriți sunt cam la 200 de stadii, așa că e greu cu ascunsul;

Oportunități – dacă se întâmplă vreo minune și-i batem, ai putea să scapi de prințesa Bendix, pe care nu s-a încumetat s-o ceară de nevastă niciun fraier până cum, și să i-o bagi pe gât ca noră lui Lysimach;

Amenințări – dacă ne bat machidonii, o să stea aici cel puțin două-trei sute de ani, ne vor bea vinul, ne vor mânca boii și ne vor – vorba aia rușinoasă – femeile. Cum ne-au prins și fără alfabet, în trei sute de ani o să vorbim toți limba lor, de n-o să mai știe nimeni vreodată de stirpea geților cea făloasă.

– Aha, îmi place analiza asta Coroles. Ai dracu' celți, ce scorniră. Trebuie să-i găsim alt nume, să nu se prindă nimeni că e a lor, și s-o răspândim noi

primii. Asta dacă reușim să scăpăm de macedonenii ăștia. Mai departe ce zice la managementul ăla de criză?

– Zice că trebuie să facem un plan de acțiune. Prescurtarea pentru acesta este…

– Stai, bă, Coroles! Iar vii cu litere de la greci, cuvinte de la celți, și alte alea, să ne zăpăcești de cap?

– Nu, Măria ta. Ăsta este de-al nostru, neaoș. Și se cheamă **PORC**.

– Așa, da! Mai vii de acasă. Și ce vrea să zică **PORC** ăsta?

– Păi, zice că înainte să te apuci de treabă, trebuie să faci niște socoteli, niște pași, cam așa ceva:

P - planificare;

O - organizare;

R - recrutare;

C - coordonare și control.

– Cam încurcate vorbe, mă Coroles. Zi mai pe înțelesul nostru, ce facem la fiecare? Că deja ne doare capul de atâta management din ăsta. Ia aduceți niște rhytoane și niște amfore de vin, să ne dezmeticim puțin.

– Măria ta, la planificare eu zic să stabilim în cât timp strângem oștenii. Apoi cum facem să-i mai întârziem pe macedoneni să treacă Donarisul. Și când să ne izbim cu ei în luptă. La organizare eu zic să trimitem oameni să dea foc la holdele de grâu, să otrăvească fântânile, să gonească toate turmele de vite în păduri…

– Hooo, mă, ești nebun? Vrei să mă bage ăștia la subminarea economiei naționale? Să nu mai văd lumina zilei cât oi trăi?

– Măria ta, uită de grija asta, pentru că e criză. E de ajuns să anunți că e criză în țară, iar toate regulile se schimbă! Poți tăia din soldele slujbașilor, poți pune biruri mai mari, poți scumpi pâinea și vinul, nimeni n-are ce face. Fiindcă e criză domn'e, înțelegi? Și când e criză, nimeni n-are ce face.

– Aha, bine, o facem. La recrutare ce mai zici?

– Păi zic să chemăm pe lângă ostași și pe țăranii care au cai, cu coasele, topoarele și alte arme de criză. Care cu arcul, care cu urlatul, care cu steagul șuierător, este bine, se adună la număr, îi sperie pe dușmani. Iar la coordonare și control zic să iei Maria ta conducerea armatei, și – cu mintea ta cea luminată și fără de greșeală – să ne duci către o victorie împotriva nepoftiților. Așa să ne ajute zeii din ceruri!

– Așa să fie, Coroles!

Și pentru prima și ultima dată în istoria noastră un plan de management a fost aplicat întocmai ca la carte (sul), iar rezultatul a rămas în cărțile de istorie…

Extraordinar! Senzațional! Cei de la Macri's Blog au dezlegat misterul prafului saharian abătut peste țară!

Da, așa este, și suntem mândri de asta. Secretul a fost relevat într-o discuție purtată între corespondentul nostru și Ahmed Kamileff, reprezentant al Ministerului Comerțului din Libia.

– Salut, Ahmed. N-ai venit la întâlnirea de 30 de ani de la terminarea facultății.

– Frate la mine, nu butut, măi. Mult brobleme aici, nu butut.

– Ok, se întâmplă, nici românii n-au venit mulți. Ahmed, să-ți spun de ce te-am sunat. Știi cumva, ceva, despre praful ăsta roșu din Sahara, ce a venit în România?

– Știam, frate la mine, de ce nu știam?

– Așa? Ia zi, care-i treaba cu el?

– Băi, uite cum eram. Venit la mine ăsta, securist de la externe, de la voi. Cum mai ziceam la securiști de la externe?

– Diplomați.

– Așa, băi, securiști diblomați. Venit la mine și cerut înapoi datorie la voi. Datorie asta, mult veche, de la Betromidia și agricultura.

– N-avem bani, zbuz la ei de la începebut.

– Cum, nimic? zbuz ei.

– Nimic.

– Da ceva trebe să aveți voi be aici, ză blătiți.

– Nimic, nimic. Doar braf!

– Braf? O fi bun la ceva și braful ăsta. Bine, atunci dați la noi braf, până achitați!

Prind din zbor o frază la un radio local, fără ca să știu exact contextul. Zicea cam așa: unii oameni nu privesc niciodată în sus, de aceea își trăiesc viața orizontal. Interesantă idee. Oare asta să ne fi rupt de animalitate, clipa când maimuța antropoidă și-a ridicat ochii spre cer? Și văzând soarele, luna și stelele mișcându-se, pe acolo pe sus, a început să-și pună întrebări? Într-un fel fraza respectivă mi-a adus aminte de secvența din „Odiseea spațială" a lui Kubrick, când maimuța aruncă osul în sus și-l urmărește rotindu-se în aer, până când el se transformă brusc într-o navă spațială.

CUPRINS

Capitolul I Mama 5

Capitolul II Neamul nostru cel frumos 57

Se zice că românii s-au avut ca frații dintotdeauna 57
A lu' Peniţaru 60
Câmpu-i alb, oile-s negre 65
Când urmașii „celor mai drepți și mai viteji dintre traci" seamănă mai mult cu avarii... 74
Tăiței 78
Să bem vin, ca să trăim! 80
De ce a albit Ion Pazvante la 30 de ani, bătuți pe muchie 85
Să nu poftești la nevasta altuia imediat după război! 90
De ce în vara lui 1955 Gheorghe Dițu a murit pentru a doua oară 93
Un pas mic pentru om... 96
Despre singurul român membru al Solidarității poloneze 102

Capitolul III Viața pe uliță 107

Hai să bem, cu voie bună! 107
Cum l-am zugrăvit pe Tovarășul, în iarna lui '72 111
Mirosurile dragi ale copilăriei 115
A lu' Medișanu 119
Cum prietenia româno-maghiară a dat mai tot timpul dureri mari de cap 122
In memoriam Ghiță, porcul românesc 127
Io Tan, tu Tana... 133
Covrigi de Buzău 134
Aho, ahou, de omul nou! 135
Săniuța fuge, nimeni n-o ajunge... 139
Mascații! Vin mascații! 143
A lu' Fodoroiu 147
Ca o broască într-o minge de fotbal 152
Câini 159

Capitolul IV Pe cărările vieții 165

Atenție! Fiți gata! Box! 165
Copilărie printre „inși" și „pretinși"! 170
Băiatul ridică privirea spre cer 173
Minirecviem pentru un Jedi Master 185
Încercările mele 187

Capitolul V Armată pe caii de lemn 201

Cum armata se naște greu, în 9 luni (termen redus) 201
Eu când vreau să fluier, fluier! 204

Reclame, reclame, reclame! *209*
Pe-al nostru steag e scris… *211*
Staaai! Luminați-aș fața! *214*
Capitolul VI Studenție, haine grele… *219*
Trenule, mașină mică… *219*
Despre Moro, cel cu suflet chinuit de menestrel *225*
Candidatul la… repetență *230*
Despre niște trăsături ale românilor care nu se potrivesc cu mitul mioritic *232*
Cidru dacic vs cidru săsesc *237*
Petrică *239*
Despre germenii „capitalismului" în comunism *242*
Despre Barda, salvatorul geamgiilor brașoveni *246*
Kömi *249*
Baie la comun *254*
Claudia *256*
Ca râia de… student *260*
He-he-hepaaa… *266*
Primăvara eroului *269*
Cum fantomele trecutului răsar din aburi de mâncare! *271*
Uriașul meu *275*
Capitolul V
Dobroge, țară uitată, ți-ai ascuns sufletu-n piatră *279*
Din lumea capitalului *279*
Hai, să trăiți! *281*
Să nu uiți, Darie! *283*
Ultimii. Și cei de pe urmă? *286*
Veșnica minciună. Bine! *292*
Toată marfa-i în picioare! *294*
Oarecum manager… *296*
Je suis manager! *297*
Fără chitantza? *298*
Fără factură? *300*
Da' stai jos, bre creștine! Și bucură-te de cafea *303*
Cum s-o spune Kulata în englezește? *305*
Dumnezeu iubește lemnul… *311*
Miracole în piatră. Babadag *313*
Nemții! Ehei, nemții… *315*
Cântă-mi, lăutare… *318*
Sarichioi, schiță în alb – albastru *323*
Oituz. Pe urmele ceangăilor de altădată *327*
Katalin Varga (Ecaterina Varga), un destin tumultos *330*
Când punguța mi-era plină… ♪♪♪ *333*
Mâneca lungă a legii… *334*
Ce să fie? Nu-i nimic. A trecut Acceleratul *335*

Capitolul VI Blogăreală 339
Cu Diana, săgetând istoria, prin desișul kitschului modern! 339
Călin Nemeș, dintre îngeri: Despre noi! 341
Scrisoare deschisă către fiul meu. Și către fiii voștri... 342
Călin. File de poveste... urbană 347
Dacă nu dădea Petrescu gol... 350
Nu piere o pădure, când îi răsar vlăstare! 353
Of, viața mea... 365
Stau pe cheiul din port... 367
De la ruși vine... 369
Pe unde frica a trecut nu a mai rămas nimic 371
Țineți aproape! 373
Arc peste timp 374
Cronici de altădată – Obrejița, 1901 376
Cronici de altădată – Obrejița interbelică 377
Despre înjurătura la români 378
Despre soacre și dragoni, la un pahar de ceai de ceapă 381
Bulz! 383
Error '89 384
Piața 384
M-am dus să tai un copac... 385
Mobilis în Mobili 386
Capitolul VII Umor ingineresc 387
Istoria managementului la români, ep. 1 – „Trac, training, Tărtăria" 387
Istoria managementului la români, ep. 2 – „Ham, hamei, Hamangia"! 389
Istoria managementului la români, ep. 3 – „Dor, Drum, Dromichetes" 390
Extraordinar! Senzațional! Cei de la Macri's Blog au dezlegat misterul prafului saharian abătut peste țară! 393